NORGES OFFICIELLE STATISTIK. V. 181.

SUNDHETSTILSTANDEN
OG
MEDICINALFORHOLDENE
1910.

MED KARTER.

58DE AARGANG.

(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1910, avec cartes).

58IÈME ANNÉE.

UTGIT AV

DIREKTØREN FOR DET CIVILE MEDICINALVÆSEN.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.
I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1912.

For aarene 1882—1897 se Norges Officielle Statistik, række III.

For aarene 1898—1903 se Norges Officielle Statistik, række IV, senest nr. 128.

For aarene 1904—1909 se Norges Officielle Statistik, række V. 23, 55, 72, 89, 122 og 152.

STEEN'SKE BOGTRYKKERI.

Indhold.

(Table des matières).

Side (page).

A. **Almindelig beretning om sundhets- og medicinalforholdene i riket 1910.**
(Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1910). 1*

Fortegnelse over tabellerne.
(Liste des tableaux).

I. Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale 1*
(Division médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).

II. Dødeligheten i riket, dets bygder og byer 6*
(La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes).

III. Døde i forhold til 1000 levende fødte 7*
(Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).

IV. Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme, fordelt paa amter 8*
(Les maladies épidémiques dans les départements).

V. De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøn og alder 12*
(Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).

VI. De i byerne anmeldte epidemiske sygdomme 15*
(Les maladies épidémiques dans les villes, par mois).

VII. Epidemiske sygdomme i amternes byer 16*
(Les maladies épidémiques dans les villes par départements).

VIII. Angrepne av 1000 indvaanere av tyfoidfeber, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse 18*
(Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphtérie et de la pneumonie par 1000 habitants).

IX. Dødsfald paa barselseng 19*
(Décès pendant les couches).

Side.

X. Dødsaarsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer. 20*
(Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales).

XI. Paa sykehus indkomne tilfælde av gonorré og uretrit..... 21*
(Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux).

XII. Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme 22*
(Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux).

XIII. Til- og avgang av spedalske i stiftelserne 23*
(Tableau des lépreux dans les hospices).

XIV. Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905 og 1910..... 24*
(Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1910).

XV. Anmeldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de indsendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne 26*
(Cas des maladies tuberculeuses d'après les registres des commissions de santé).

XVI. Dødeligheten av lungetuberkulose i de forskjellige amter for aarene 1908—1910 ..... 34*
(Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1908—1910).

XVII. Antallet av sindssyke, forpleiet med statsbidrag efter lov av 27/6 1891 og de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner 36*
[Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État d'après la loi du 27/6 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'État et des communes ensemble)].

XVIII. Utdrag av jordmødrenes bøker..... 38*
(Extrait des registres des sages-femmes).

XIX. Av lægerne utførte obstetriciske operationer 40*
(Opérations obstétricales, faites par les médecins).

XX. Obstetriciske operationers utfald for mødre og barn 42*
(Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants).

XXI. Tvillingfødsler med kunstig forløsning..... 43*
(Jumeaux nés après des opérations obstétricales).

XXII. Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer..... 44*
(Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par accouchement forcé, f) par hebosteotomi, g) par opération césarienne, h) par perforation, i) par embryotomie, k) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes).

XXIII. Fødte og døde 47*
(Naissances et décès).

XXIV. Fødte og døde i bygderne og byerne 48*
(Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes).

XXV. Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt aarsak og de ialt indtrufne dødsfald inden amterne (bydistrikt og landdistrikt) samt i de enkelte lægedistrikter 50*
(Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux).

Side.

XXVI. De hyppigste av lægerne opgivne dødsaarsaker ved sygdom 52*
[Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence].

XXVII. Vakcinerte 53*
(Vaccination).

XXVIII. Oversigt over en del utførte retsmedicinske forretninger 54*
(Liste des actes médicaux forenses).

XXIX. Meddelelser om pleiebarn efter helseraadenes protokoller (jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905) 58*
[Tableau des enfants assistés (loi nr. 2 de 29 avril 1905)].

XXX. Dødsfald blandt norske sjømænd i fremmede lande 60*
(Décès des marins norvègiens dans l'étranger).

XXXI. Apotekene og deres personale 62*
(Des pharmacies et de leur personnel).

XXXII. Syfilis paa sykehus 66*
(La syphilis dans les hôpitaux).

XXXIII. Tabel over tilfælde av sindssygdom, behandlet paa sykehus 68*
(Mouvement des aliénés dans les hôpitaux).

XXXIV. Antal av de paa sykehusene behandlede syke 70*
(Mouvement des malades dans les hôpitaux).

XXXV. Kjendte dødsaarsaker 74*
(Causes de décès).

XXXVI. Kjendte dødsaarsaker i riket efter kjøn og alder 82*
(Causes de décès par sexe et par âge).

XXXVII. Kjendte dødsaarsaker i byerne 90*
(Causes de décès dans les villes).

XXXVIII. Kjendte dødsaarsaker i byerne efter kjøn og alder 100*
(Causes de décès dans les villes par sexe et par âge).

XXXIX. En del av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder 108*
(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

B. Beretninger for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.
(Rapports spéciaux pour les départements différents).

I. Kristiania by 1
II. Akershus amt 23
III. Smaalenenes — 32
IV. Buskerud — 44
V. Jarlsberg og Larvik — 54
VI. Hedemarkens — 63
VII. Kristians — 74
VIII. Bratsberg — 87
IX. Nedenes — 96

Side.

X. Lister og Mandal amt 105
XI. Stavanger — 114
XII. Søndre Bergenhus — 125
XIII. Bergens by 139
XIV. Nordre Bergenhus amt 154
XV. Romsdals — 170
XVI. Søndre Trondhjems — 180
XVII. Nordre — — 201
XVIII. Nordlands — 213
XIX. Tromsø — 231
XX. Finmarkens — 242

C. **Anhang.**
(Appendices).

1. Bemærkninger til lungetuberkulosetabellerne for Tromsø stift 1901—1910 av distriktslæge N. Christoffersen 257
2. Beretning om en epidemisk forekomst av appendicit i Sørrejsa (Tranøy lægedistrikt) 1908—1910 av distriktslæge E. Saxlund 263
3. Utdrag av medicinalberetningen for Karlsøy lægedistrikt 268
4. Love, kongelige resolutioner, skrivelser m. m. 273
5. Sundhetsforskrifter, approbert i 1910 274
(Règlements sanitaires communaux, approuvés en 1910).

En 1910 l'état sanitaire du royaume a été en général, satisfaisant. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques a été de 165 522 ou 70,3 pour mille d'habitants (en 1909 159,854). Parmi les maladies prédominantes il faut citer les suivantes: Du typhus il y a sur la liste 49 cas, dont 48 formaient une épidémie limitée dans le district médical du Lyngen de département de Tromsø. La fièvre typhoïde a augmentée un peu en fréquence (de 0,28 pour mille en 1909 a 0,32 pour mille en 1910). La poliomyelite anterieure aiguë a eu à peu près la même fréquence que dans les deux ans précédentes (mortalité 22,8 pct.). Le nombre des cas déclarés de la scarlatine, de la rougeole et de la diphthérie (croup) dans 1910 était un peu moindre que dans l'année précédente. La mortalité de la diphthérie a été de 7,0 pct. (en 1909 7,4 pct.). La coqueluche a continué en épidémie, mais les cas déclarés sont considérablement diminués relativement aux cas déclarés en 1909 (mortalité 5,1 pct.). Les cas déclarés des maladies catarrhales de l'appareil respiratiore et de la pneumonie ont été plus frequentes que d'habitude, tandis que les cas de la grippe et de la diarrhée aiguë se sont augmentés de nouveau.

La mortalité de l'année (2 353 311) de la population moyenne supposée a été calculée à 13,5 pour mille. Le nombre des décès a été de 31 856, celui des mort-nés de 1 429. Le nombre des naissances 61 461 a dépassé de 29 605 le nombre des décès.

892 ont péri par suite d'accidents, 145 par suicide et 26 par homicide.

Parmi les 30 793 décès (morts par accidents etc. non compris), les médecins ont indiqué la cause pour 28 135 (88,3 pct.) Le plus grand nombre a été occasionné par les maladies suivantes: la décrépitude (4 419), la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 060) les maladies cancéreuses (2 186), la pneumonie (1 629), les maladies organiques du coeur (1 487), l'apoplexie et l'embolie cérébrale (1 435), la méningite tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors des poumons (1 193), la bronchite aiguë et la pneumonie catarrhale (1 152), la débilité congenitale (943), la bronchite chronique (683), la diarrhé et la cholérine (651), la maladie de Bright (645), la paralysie du coeur (556), l'arteriosclérose (474), la diphthérie (croup) (420), les convulsions des enfants (333), la coqueluche (309), le catarrhe chronique de l'estomac et de l'intestin (236).

Dans les hôpitaux, desquels on a des rapports, 29 780 personnes ont été traitées, 24 240 sont sorties, dont 2 395 décédées, ce qui constitue une mortalité de 9,0 sur 100 sorties.

Dans 17 asiles des aliénés 3 817 ont été traitées, 1012 sont sorties, dont 201 décédées.

Le royaume est divisé en 160 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 266, dont 42 femmes.

La vaccination a été pratiquée sur 41 355 enfants, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 782.

Il y a 1 364 sages-femmes examinées.

Le nombre des pharmacies a été de 164.

Trykfeil og rettelser.

I medicinalberetningen for 1909.

Side VII Linje 19 f. n. staar 14219 læs 1419.
— — — 17 « « — 12175 læs 1175, la débilité congénitale 1064.
— — — 15 « « — diarrhé læs diarrhée.
— 52* Efter Tuberkulose utenfor lungerne tilføies: Medfødt svakhet 1064 — 428 — 636.
— 146 Utgaar pct. efter tallene 33,34 — 32,66 — 31,24.
— 278 skal under overskriften «Sydvaranger herred» tilføies: «(for de tættere bebyggede strøk ved Kirkenes og gruberne)».

A. Almindelig beretning

om sundhets- og medicinalforholdene i riket.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. folkemængde 3dje decbr. 1900.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.	Apotek og filialapotek.
I.	1. Kristiania (by)	16,55	229 101	[1])273	131	119	-	24
II.	Akershus amt	5 223,70	116 896	67	12	55	36	8
	2. Aker	1 035,30	48 554	39	4	18	10	3
	3. Ullensaker	2 086,88	34 491	9	5	18	13	2
	4. Høland	1 319,50	14 121	8	1	9	7	-
	5. Follo	782,02	19 730	11	2	10	6	3
III.	Smaalenenes amt	4 144,29	136 167	59	25	62	32	13
	6. Eidsberg	1 405,96	22 099	9	1	13	10	1
	7. Moss	783,91	23 748	13	3	11	6	2
	8. Sarpsborg	701,59	60 674	22	13	23	9	7
	9. Hvaler	1 252,83	29 646	15	8	15	7	3
IV.	Buskerud amt	14 816,83	112 743	50	23	63	24	9
	10. Drammens stadsfysikat .	6,86	23 153	13	15	10	-	3
	11. Drammen	596,32	15 696	6	-	6	3	1
	12. Ringerike	1 697,54	16 848	7	3	12	6	1
	13. Modum	2 360,30	27 496	13	3	14	2	2
	14. Nes	3 028,58	7 471	2	1	6	3	1
	15. Aal	2 657,00	5 165	2	-	2	2	-
	16. Sandsvær	1 324,75	12 734	5	3	9	4	1
	17. Rollag	3 145,48	4 180	2	-	4	4	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt	2 319,58	101 003	38	17	47	14	10
	18. Tønsberg	781,11	46 422	17	9	21	9	3
	19. Hof	866,52	20 259	6	2	11	1	2
	20. Larvik	671,95	34 322	15	6	15	4	5

[1]) Deri medregnet distriktslægen i Aker, der bor i Kristiania.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. folkemængde 3dje decbr. 1900.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaksinatører.	Apotek og filialapotek.
VI.	Hedemarkens amt[1])	27 480,47	126 703	50	21	65	51	10
21.	Solør og Odalen	3 569,27	32 401	10	5	13	11	1
22.	Hedemarken	2 627,75	45 586	19	8	18	9	4
23.	Søndre Østerdalen	2 987,01	20 234	12	4	10	7	2
24.	Trysil	10 857,59	6 699	2	1	8	8	1
25.	Rendalen		10 656	3	1	8	8	1
26.	Tønset	6 351,11	10 370	4	2	8	8	1
VII.	Kristians amt	25 342,32	116 280	43	17	58	38	7
27.	Hadeland og Land	2 932,19	26 885	11	2	15	7	2
28.	Søndre Valdres	2 488,38	9 924	6	3	7	5	1
29.	Nordre —	2 943,32	6 937	2	-	7	4	-
30.	Toten	1 486,52	28 055	8	5	9	6	2
31.	Faaberg	2 359,51	16 733	9	5	7	4	1
32.	Ringebu	3 166,69	11 896	3	1	4	3	-
33.	Lom	5 801,15	9 230	2	-	5	5	-
34.	Lesje	4 164,56	6 620	2	1	4	4	1
VIII.	Bratsberg amt	15 189,09	98 298	47	17	63	35	9
35.	Skien	1 066,24	38 210	18	9	23	7	4
36.	Kragerø	1 650,41	21 982	8	3	9	7	2
37.	Hollen	1 141,81	11 870	6	1	8	4	1
38.	Sauland	1 716,04	7 441	6	2	7	5	1
39.	Kviteseid	2 256,07	7 841	4	1	6	6	1
40.	Laardal	4 151,00	7 560	3	1	7	3	-
41.	Tinn	3 207,52	3 394	2	-	3	3	-
IX.	Nedenes amt	9 348,00	75 925	24	14	50	23	7
42.	Østre Nedenes	874,16	23 762	8	2	15	7	2
43.	Vestre —	1 131,99	37 607	13	11	25	7	4
44.	Aamli	1 995,71	5 995	1	-	5	4	1
45.	Evje	1 139,43	4 201	1	-	3	3	-
46.	Sætersdalen	4 206,71	4 360	1	1	2	2	-
X.	Lister og Mandal amt	7 264,25	78 259	32	19	60	33	6
47.	Kristiansands stadsfysik.	16,04	14 701	15	11	9	-	3
48.	Oddernes	1 146,96	21 937	6	3	20	8	1
49.	Undal	1 960,28	11 399	3	-	11	9	-
50.	Lyngdal	841,83	6 302	1	-	3	4	-
51.	Vanse	268,34	9 015	3	1	5	4	1
52.	Flekkefjord	3 030,80	14 905	4	4	12	8	1
XI.	Stavanger amt	9 147,15	125 658	43	20	81	43	11
53.	Sogndal	790,77	5 917	2	-	4	3	-
54.	Egersund	1 298,02	13 627	4	2	7	4	1
55.	Sandnes	1 955,84	17 092	5	1	8	6	2
56.	Stavanger stadsfysikat.	7,41	30 266	18	13	24	-	4
57.	Stavanger	227,01	9 605	1	-	6	5	-
58.	Finnø	1 521,19	10 524	4	-	8	8	-
59.	Sand	2 495,48	9 449	1	-	8	8	1
60.	Karmøen	447,22	13 821	4	1	9	5	1
61.	Haugesund[2])	404,21	15 357	4	3	7	4	2

[1]) Jfr. anm. under Søndre Trondhjems amt. [2]) Til Haugesund lægedistrikt hører ogsaa Sveen og Vikebygd herreder av Søndre Bergenhus amt, hvis flateindhold og indbyggerantal (214,23 km.², 2 922 tilstedeværende indbyggere) ikke er medregnet i summen. Medregnes disse, blir flateindholdet for lægedistriktet 618,44 km.² og indbyggerantallet 18 279.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel 1 (forts.).	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. folkemængde 3dje decbr. 1900.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.	Apotek og filialapotek.
XII.	Søndre Bergenhus amt.	15 606,40	132 687	39	3	98	74	4
	Sveen herred [1])	130,84	1 847	1	-	1	1	-
	Vikebygd — [1])	83,39	1 075			1	1	-
62.	Indre Søndhordland	1 094,72	8 282	3	-	7	5	-
63.	Ytre —	602,51	10 416	5	-	15	6	1
64.	Tysnes	1 042,50	9 040	4	-	9	9	-
65.	Indre Hardanger	5 554,45	9 958	4	1	8	6	-
66.	Ytre —	877,34	7 758	2	1	4	4	-
67.	Voss	2 073,52	11 942	3	1	5	2	1
68.	Søndre Midthordland	995,43	15 050	8	-	8	8	-
69.	Nordre —	433,22	19 808	1	-	12	8	1
70.	Osterøen	1 561,93	17 276	5	-	13	12	1
71.	Alversund	242,79	7 323	1	-	6	4	-
72.	Lindaas	913,76	12 912	2	-	9	8	-
XIII.	73. Bergen (by)	13,55	71 867	63	34	34	-	7
XIV.	Nordre Bergenhus amt.	18 481,51	88 214	29	4	81	66	4
74.	Lærdal	3 625,86	7 045	3	-	7	6	1
75.	Lyster	2 225,15	5 215	5	-	4	4	-
76.	Sogndal	887,33	5 168	1	-	3	3	-
77.	Vik	1 792,24	8 138	3	1	10	6	-
78.	Gulen	885,00	6 527	1	-	7	7	-
79.	Kirkebø	1 467,57	6 350	3	-	7	5	-
80.	Ytre Søndfjord	874,86	8 208	3	-	10	6	-
81.	Indre —	2 572,45	7 381	2	-	6	6	1
82.	Gloppen		6 026	1	1	3	3	-
83.	Kinn	1 160,16	9 091	3	1	11	7	1
84.	Ytre Nordfjord	549,47	7 288	2	-	4	4	-
85.	Nordfjordeidet	2 441,42	4 767	1	1	3	3	1
86.	Indviken		7 010	1	-	6	6	-
XV.	Romsdals amt	14 989,61	136 519	43	14	102	77	7
87.	Vestre Søndmør	918,51	13 067	3	-	10	10	-
88.	Indre —	1 241,27	8 668	3	1	7	6	1
89.	Østre —	2 040,94	6 390	1	-	7	7	-
90.	Ørskog	723,33	7 098	2	-	4	4	-
91.	Nordre Søndmør	314,82	24 245	8	5	17	8	2
92.	Ytre Romsdal	1 164,65	17 827	7	2	14	11	1
93.	Indre —	2 525,43	10 300	4	-	7	6	-
94.	Søndre Nordmør	817,52	24 631	7	5	15	9	3
95.	Sundalen	1 951,22	5 532	2	-	6	6	-
96.	Surendalen	2 065,16	8 490	3	1	5	4	-
97.	Nordre Nordmør	1 226,76	10 271	3	-	10	6	-
XVI.	Søndre Trondhjems amt	18 608,80	134 718	65	25	90	53	9
98.	Trondhjems stadsfysikat	35,24	38 651	39	22	30	-	6
99.	Strinden	689,47	13 395	5	-	6	5	-
100.	Selbu	2 545,04	5 119	1	-	2	2	-

[1]) Sveen og Vikebygd herreder hører til Haugesund lægedistrikt: se anm. 2 side 2*.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel 1 (forts.)	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. folkemængde 3dje decbr. 1900.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.	Apotek og filialapotek.
101.	Røros [1])	3 994,20	7 814	2	1	4	3	1
102.	Guldalen	2 451,04	12 175	4	-	7	7	1
103.	Opdal [2])	2 820,84	5 105	2	-	3	2	-
104.	Orkedalen	1 943,59	14 208	4	2	10	7	1
105.	Hevne	1 090,45	4 998	1	-	4	4	-
106.	Hitteren	921,83	9 912	1	-	9	9	-
107.	Ytre Fosen	618,67	9 342	2	-	5	5	-
108.	Indre —	806,79	7 514	1	-	5	5	-
109.	Nordre —	1 779,38	7 242	3	-	5	4	-
XVII.	Nordre Trondhjems amt	22 491,60	83 449	32	8	57	45	5
110.	Stjørdalen	2 252,16	11 186	4	-	7	4	1
111.	Frosta	646,72	8 239	3	1	4	4	-
112.	Levanger	2 078,84	12 909	6	1	6	4	2
113.	Inderøen	985,28	10 431	3	1	10	6	-
114.	Stenkjær	2 193,89	11 078	4	3	9	7	1
115.	Grong	10 009,16	7 604	2	-	7	7	-
116.	Namsos	1 302,37	7 373	5	2	4	3	1
117.	Fosnes	1 323,00	4 610	2	-	3	3	-
118.	Kolvereid	1 085,30	4 758	1	-	3	3	-
119.	Vikten	614,88	5 261	2	-	4	4	-
XVIII.	Nordlands amt	38 675,98	150 637	60	11	97	65	8
120.	Brønnøy	2 628,85	12 759	5	-	6	6	1
121.	Alstahaug	1 448,22	11 917	4	1	5	5	-
122.	Vefsen	6 481,64	7 305	2	1	4	2	1
123.	Ranen	6 268,26	13 772	4	1	5	4	1
124.	Lurøy	1 856,47	8 826	2	-	6	4	-
125.	Gildeskaal	1 896,03	5 731	3	-	3	3	-
126.	Bodø	673,40	9 627	6	3	6	2	1
127.	Folden	2 326,28	4 642	1	-	3	3	-
128.	Skjerstad	3 980,19	9 426	5	-	5	4	1
129.	Steigen	450,86	3 533	2	-	2	1	-
130.	Hamarøy	1 058,83	3 134	1	-	2	2	-
131.	Lødingen	2 832,05	6 205	2	-	6	5	-
132.	Ofoten	3 011,10	11 426	4	2	8	7	1
133.	Flakstad	327,85	4 166	3	-	5	3	-
134.	Buksnes	897,31	9 532	2	-	7	4	-
135.	Austlofoten		6 509	3	2	6	3	1
136.	Hadsel	944,02	11 898	5	1	9	2	1
137.	Sortland	1 594,62	10 229	6	-	9	5	-
XIX.	Tromsø amt	26 246,05	72 966	25	5	52	41	3
138.	Trondenes	1 543,69	13 568	7	2	10	6	1
139.	Ibbestad	1 660,95	8 741	3	-	5	4	-
140.	Tranøy	1 083,02	5 099	2	-	4	3	-
141.	Berg	609,10	2 305	1	-	3	2	-

[1]) Medregnet de til Hedemarkens amt hørende dele av Tolgen herred. [2]) Medregnet det til Hedemarkens amt hørende Inset sogn av Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Tabel I (forts.).	1	2	3	4	5	6	7	8
				Antal				
Amt.	Lægedistrikter.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. folkemængde 3dje decbr. 1900.	Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.	Apotek og filialapotek.
	142. Lenvik	1 198,47	6 391	1	-	3	4	-
	143. Maalselven	5 896,05	5 091	1	-	4	3	-
	144. Balsfjord	1 565,28	4 497	1	-	3	3	-
	145. Tromsø	1 550,09	12 214	6	3	8	5	2
	146. Lyngen	3 682,27	6 185	1	-	2	2	-
	147. Karlsøy	1 417,91	3 156	1	-	4	3	-
	148. Skjervøy	6 039,22	5 719	1	-	6	6	-
XX.	Finmarkens amt	47 580,84	34 125	[1]) 16	1	30	31	3
	149. Alten	9 574,45	3 388	1	-	2	2	-
	150. Talvik	1 652,92	2 474	1	-	4	3	-
	151. Loppen	1 266,24	2 132	1	-	2	3	-
	152. Hammerfest	3 193,49	4 305	2	1	5	3	1
	153. Maasø	535,80	3 808	1	-	4	6	-
	154. Kistrand	11 966,07	2 553	1	-	2	3	-
	155. Lebesby	4 477,71	1 452	1	-	2	2	-
	156. Gamvik	6 357,95	4 098	1	-	1	2	-
	157. Tanen			1	-	1	1	-
	158. Vardø	2 027,38	3 681	2	-	3	2	1
	159. Vadsø	2 605,58	4 322	2	-	3	1	1
	160. Sydvaranger	3 923,25	1 912	2	-	1	3	-
		322 986,57	2 222 215	[2]) 1098	[2]) 421	1364	781	164

[1]) Foruten de i hvert distrikt opførte læger er ansat en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens nærmere bestemmelse. [2]) Foruten disse var der 59 læger og 27 tandlæger, som ikke vites bosat i utlandet, men hvis bopæl i Norge ikke er opgit. (Se side 92 og 93 i den officielle fortegnelse over læger, tandlæger og dyrlæger i Norge i 1910).

Folkemængden. Den for rikets amter og lægedistrikter opførte folkemængde (tabel I) er den tilstedeværende folkemængde ifølge de av det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over resultaterne av folketællingen i Norge den 3dje december 1900. Til utregning av dødelighetsforhold og andre forholdsutregninger er derimot brukt den av det Statistiske Centralbyraa til medicinaldirektøren meddelte opgave over den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde i 1910 (tabel II).

Sundhetstilstanden var i det hele tat tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 165 552 med 5 173 dødsfald mot henholdsvis 159 854 og 5 259 i 1909.

De hyppigst forekommende epidemiske sygdomme var som vanlig de akute katarrer i aandedrætsorganerne (deri ogsaa medtat katarralsk lungebetændelse). De utgjorde 40,0 pct. av samtlige meldte epidemiske sygdomstilfælde. Dernæst i

Dødeligheten i riket, dets bygder og byer.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Tabel II. Amter.	Hele riket. Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Hele riket. Dødsfald i 1910.	Hele riket. Døde av 1000 levende. 1909.	Hele riket. Døde av 1000 levende. 1910.	Byerne. Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Byerne. Dødsfald i 1910.	Byerne. Døde av 1000 levende. 1909.	Byerne. Døde av 1000 levende. 1910.	Bygderne. Utregnet tilstedev. middel-folke-mængde.	Bygderne. Dødsfald i 1910.	Bygderne. Døde av 1000 levende. 1909.	Bygderne. Døde av 1000 levende. 1910.
Riket	2 353 311	31 856	13,4	13,5	688 629	9 322	13,5	13,5	1 664 682	22 534	13,4	13,5
1. Kristiania	241 948	3 102	13,4	12,8	241 948	3 102	13,4	12,8	-	-	-	-
2. Akershus	128 863	1 523	11,6	11,8	2 699	63	17,0	23,3	126 164	1 460	11,5	11,6
3. Smaalenene	150 105	1 946	12,9	13,0	45 942	647	14,1	14,1	104 163	1 299	12,3	12,5
4. Buskerud	123 406	1 593	12,6	12,9	34 000	461	13,4	13,6	89 406	1 132	12,3	12,7
5. Jarlsberg og Larvik	103 395	1 386	13,8	13,4	36 950	496	13,4	13,4	66 445	890	14,0	13,4
6. Hedemarken	133 454	1 753	12,6	13,1	7 793	78	11,7	10,0	125 661	1 675	12,7	13,3
7. Kristians	118 927	1 480	11,8	12,4	7 941	101	9,7	12,7	110 986	1 379	12,0	12,4
8. Bratsberg	106 454	1 375	12,0	12,9	25 343	346	12,4	13,7	81 111	1 029	11,9	12,7
9. Nedenes	71 619	1 010	14,0	14,1	18 002	250	13,6	13,9	53 617	760	14,1	14,2
10. Lister og Mandal	77 392	1 208	14,8	15,6	22 313	353	14,1	15,8	55 079	855	15,1	15,5
11. Stavanger	137 129	1 850	14,3	13,5	53 981	746	14,2	13,8	83 148	1 104	14,4	13,3
12. Søndre Bergenhus	141 362	2 040	13,7	14,4	-	-	-	-	141 362	2 040	13,7	14,4
13. Bergen	75 745	1 021	13,3	13,5	75 745	1 021	13,3	15,5	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	89 044	1 225	13,5	13,8	1 378	12	11,1	8,7	87 666	1 213	13,5	13,8
15. Romsdal	142 926	2 044	13,4	14,3	32 712	397	11,4	12,1	110 214	1 647	14,0	14,9
16. Søndre Trondhjem	146 908	2 221	14,7	15,1	45 895	677	14,2	14,8	101 013	1 544	15,0	15.3
17. Nordre —	84 673	1 215	14,0	14,3	6 616	94	16,0	14,2	78 057	1 121	13,9	14,4
18. Nordland	160 772	2 075	13,6	12,9	11 474	123	9,6	10,7	149 298	1 952	13,9	13,1
19. Tromsø	80 289	1 018	13,7	12,7	10 025	130	12,6	13,0	70 264	888	13,8	12,6
20. Finmarken	38 900	771	20,2	19,8	7 872	225	23,7	28,6	31 028	546	19.3	17.6

Døde i forhold til 1000 levende fødte.

Nombre des décès par 1 000 enfants nés vivants.

Tabel III.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.
Riket	503	477	515	508	539	509	540	545	515	518
Byer	477	452	478	486	533	500	526	563	510	521
Bygder	513	489	532	517	541	513	568	538	516	517
Overøvrighets-distrikter:										
Kristiania	456	454	467	486	607	511	547	588	558	541
Akershus	516	443	531	474	586	513	548	525	511	528
Smaalenene	477	431	466	457	501	454	465	471	454	462
Buskerud	505	446	517	492	537	489	502	472	460	463
Jarlsb. og Larvik	550	476	552	509	543	603	564	585	555	541
Hedemarken	504	443	519	499	516	520	515	494	471	468
Kristians	464	433	490	475	522	483	529	487	460	492
Bratsberg	558	475	522	564	507	534	558	557	500	490
Nedenes	585	533	616	632	634	596	623	629	542	591
Lister og Mandal	588	571	647	606	626	602	722	628	594	663
Stavanger	468	484	489	500	512	483	496	573	474	465
Søndre Bergenhus	562	500	510	508	486	542	526	559	534	556
Bergen	458	446	445	513	481	468	538	583	515	520
Nordre Bergenhus	521	581	522	530	603	531	566	541	563	583
Romsdal	474	474	543	564	520	487	494	559	521	572
Søndre Trondhjem	565	536	573	579	587	570	634	585	546	565
Nordre Trondhjem	565	533	571	575	617	586	659	632	570	574
Nordland	430	436	467	396	436	404	492	472	481	449
Tromsø	439	477	464	447	513	418	455	473	503	434
Finmarken	626	619	645	604	547	608	600	683	655	620

hyppighet kom influensa med 15,4 pct, akut diarré (kolerine) med 14,7 pct., lungebetændelse med 6,4 pct., kikhoste med 5,1 pct. og difteri med 3,6 pct. Forøvrig henvises til tabel V, kolonne 2.

De meldte tilfælde av epidemisk sygdom utgjorde 70,3 pro mille av den for aaret utregnede middelfolkemængde eller 2,4 pro mille flere end aaret forut. Om forholdet for de enkelte amter se tabel IV, kolonne 3. I forhold til aaret forut viser der sig i større eller mindre grad opgang for samtlige amter med undtagelse av Kristiania, Akershus, Jarlsberg og Larvik, Nedenes, Søndre Bergenhus og Nordland.

For 99,6 pct. av de ialt opgivne epidemiske sygdomstilfælde er disses optræden i de forskjellige maaneder opgit. Som almindelig forekom de fleste i aarets 1ste kvartal, de færreste i 3dje.

Samtlige av lægerne meldte tilfælde av

Les maladies épidémiques

Tabel IV.	Samtlige meldte tilfælde av epidemiske sygdomme.		Meldte tilfælde av epidemiske sygdomme pr. 1000 indbyggere.	Eksantematisk tyfus.		Tyfoidfeber.		Cerebrospinalmeningit.		Akut poliomyelit.	
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riket	165522	5173	70,3	49	2	745	90	11	4	57	13
Byer	81530	1824	118,4	-	-	259	34	2	-	6	4
Bygder	83992	3349	50,5	49	2	486	56	9	4	51	9
Amter:											
1. Kristiania	18313	618	75,7	-		60	4	1	-	2	-
2. Akershus	7974	236	61,9	-	-	87	10	2	2	-	-
3. Smaalenene	14662	361	97,7	-	-	29	3	1	-	7	1
4. Buskerud	15293	260	123,9	-	-	27	4	1	-	4	2
5. Jarlsberg og Larvik	6631	190	64,1	-	-	10	2	-	-	2	1
6. Hedemarken	9061	277	67,9	-	-	11	1	-	-	14	2
7. Kristians	7357	197	61,9	-	-	4	-	-	-	1	-
8. Bratsberg	7938	217	74,6	-	-	4	-	-	-	5	-
9. Nedenes	4893	134	68,3	-	-	8	1	-	-	1	1
10. Lister og Mandal	4061	178	52,5	-	-	16	-	-	-	1	-
11. Stavanger	9252	316	67,5	-	-	42	8	1	-	-	-
12. Søndre Bergenhus	4363	361	30,9	-	-	50	7	1	1	-	-
13. Bergen	9737	231	128,6	-	-	50	6	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	3976	198	44,7	-	-	50	6	1	-	3	1
15. Romsdal	7494	315	52,4	-	-	22	2	-	-	1	1
16. Søndre Trondhjem	13276	384	90,4	-	-	129	19	1	-	3	1
17. Nordre —	5065	158	59,8	-	-	9	3	1	-	-	-
18. Nordland	9107	289	56,6	-	-	42	4	1	1	13	3
19. Tromsø	3414	129	42,5	48	2	30	4	-	-	-	-
20. Finmarken	3655	124	94,0	1	-	65	6	-	-	-	-

Dødeligheten utgjorde efter de av det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i 1910 13,5 pro mille av den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde. I 1909 var dødeligheten 13,4 pro mille. Forøvrig henvises til tabel II.

Tabel III (side 7*) viser forholdet mellem levende fødte og døde i de ti aar fra 1901—1910.

Epidemiske sygdomme. I tabel IV (ovenst.) gives en oversigt over samtlige av lægerne opgivne tilfælde og dødsfald av epidemiske sygdomme med disses fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

epidemiske sygdomme fordelt paa amter.
dans les départements.

Skarlagensfeber.		Meslinger.		Difteri (croup).		Blodgang.		Barselfeber.		Pyæmi, septhæmi.		Pemfigus hos nyfødte.		Rosen.		Røde hunde.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
4092	80	3359	54	6110	420	108	5	266	77	433	173	110	32	1946	89	1571
1801	33	1838	35	2952	160	10	-	54	20	140	58	51	10	922	40	1236
2291	47	1521	19	3058	264	98	5	212	57	239	115	59	22	1024	49	335
797	10	232	16	1243	51	-	-	11	7	48	15	10	4	119	12	56
175	6	259	1	530	28	-	-	6	2	15	8	6	4	73	4	11
319	8	803	8	402	22	-	-	14	3	26	7	4	3	177	6	29
44	-	727	2	361	22	-	-	12	4	10	5	7	3	143	2	40
99	-	32	2	143	8	2	-	13	1	18	6		-	93	4	229
143	-	21	-	290	17	-	-	19	3	32	4	11	4	114	4	73
71	1	235	5	197	13	-	-	10	4	34	5	1	-	102	3	24
694	8	89	1	241	10	-		9	3	16	11	3	1	53	-	19
293	6	78	2	83	8	1	-	6	3	26	4	-	-	66	2	12
115	4	313	8	107	7	7	-	15	5	13	6	1	1	42	2	30
259	12	453	8	241	19	-	-	12	5	16	14	12	1	152	8	208
169	9	24	-	583	69	4	1	10	3	10	7	7	2	79	2	17
257	3	3	-	773	41	3	-	1	1	9	9	9	1	131	6	2
114	3	2	1	239	35	-	-	9	2	24	10	-	-	47	3	12
222	4	7	-	81	11	12	1	12	4	28	8	3	1	137	5	21
240	6	7	-	239	27	1	-	18	7	36	11	15	3	163	9	556
31	-	53	-	19	1	4	1	12	4	8	6	2	1	43	1	91
37	-	11	-	181	26	18	2	30	6	38	15	8	3	136	8	129
7	-	2	-	28	3	7	-	17	3	15	14	10	-	47	4	12
6	-	8	-	29	2	49	-	30	7	11	8	1	-	29	4	-

Tabel V (side 12* og 13*) gir oplysning om tiden for de epidemiske sygdomstilfældes optræden og de sykes kjøn og alder, forsaavidt opgaver derom foreligger. Desuten oplyser tabellen om de enkelte sygdommes procentforhold til samtlige meldte tilfælde av epidemiske sygdomme samt om dødelighetsprocenten.

Tabel VI (side 15*) gir en oversigt over de i samtlige byer meldte epidemiske sygdomstilfælde med opgave over procentforholdet til alle i riket meldte tilfælde av samme sygdom. Tabellen er utarbeidet efter de til medicinaldirektøren for hver maaned indsendte lister over epidemiske sygdomme i byerne.

Samtlige av lægerne anmeldte tilfælde av

Les maladies épidémiques

Tabel IV (forts.).	Vandkopper.		Kusma.	Kikhoste.		Akute katarrer i aandedrætsorganerne.		Influensa.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.
Riket	1953	2	1399	8442	309	66219	1152	25413	186
Byer	1213		924	3570	95	33662	391	11896	74
Bygder	740	2	475	4872	214	32557	761	13517	114
Amter:									
1. Kristiania	277	-	68	333	18	7697	125	2924	36
2 Akershus	121	-	62	376	4	3208	41	1200	3
3. Smaalenene	212	-	41	461	6	5862	99	2127	8
4. Buskerud	179	-	136	735	7	6393	81	2916	17
5. Jarlsberg og Larvik	110	-	17	229	8	2927	51	861	6
6. Hedemarken	40	-	76	854	21	3786	67	1481	14
7. Kristians	93	-	106	636	22	2736	47	1607	6
8. Bratsberg	91	-	48	475	10	3029	51	1281	7
9. Nedenes	66	-	27	39	1	1926	32	1141	10
10. Lister og Mandal	19	-	3	170	12	1622	28	606	11
11. Stavanger	93	1	8	615	13	3337	89	885	6
12. Søndre Bergenhus	50	-	6	339	27	1347	65	305	4
13. Bergen	223	-	11	813	30	3961	34	1323	5
14. Nordre Bergenhus	24	-	4	252	26	1324	18	680	5
15. Romsdal	72	-	84	720	25	2621	73	1280	24
16. Søndre Trondhjem	114	-	559	611	25	5405	84	1343	6
17. Nordre —	32	1	47	376	18	2121	46	946	8
18. Nordland	60	-	61	244	17	3928	72	1225	9
19. Tromsø	34	-	34	17	5	1342	19	580	1
20. Finmarken	43	-	1	147	14	1647	30	702	-

Tabel VII (side 16* og 17*) gir en oversigt over fordelingen av de epidemiske sygdomstilfælde og dødsfald paa de forskjellige amters byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste tabeller skriver sig hovedsagelig fra, at katarralsk og follikulær angina er medtat i tabel VI, men ikke i tabel VII. Desuten er de ved den førstnævnte tabels utarbeidelse brukte maanedlige lister for byerne tildels rettet eller forandret ved senere indkomne opgaver. Tallet paa dødsfald er i tabel VII opført efter de endelige opgaver over kjendte dødsaarsaker for aaret.

I slutningen av den almindelige beretning (tabel XXXIX) er indtat opgaver for

epidemiske sygdomme fordelt paa amterne.
dans les départements.

Lunge-betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.	Beri-beri.	Akut diarré (kolerine).		Asiatisk kolera.		Skjørbuk.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
10532	1629	4716	113	3789	89	26	3	24263	651	1	1	9	2
3791	490	1686	47	1582	19	9	2	13922	313	1	1	1	-
6741	1139	3030	66	2207	70	17	1	10341	338	-	-	8	2
662	170	254	22	315	10	-	-	3204	118	-	-	-	-
401	90	157	8	227	7	3		1055	18	-	-	-	-
1031	117	317	5	385	8	2	-	2412	56	1	1	-	-
766	72	330	7	317	6	2	-	2142	26	-	-	1	-
332	64	191	7	181	2	6	-	1136	28	-	-	-	-
800	106	258	4	219	4	-	-	819	16	-	-	-	-
585	78	170	1	203	3	2	-	539	9	-	-	1	-
450	79	169	5	122	5	-	-	1139	26	-	-	1	-
270	51	115	3	126	1	3	2	604	9	-	-	-	-
261	72	90	3	98	3	-	1	530	15	-	-	1	1
772	73	262	9	247	5	-	-	1637	45	-	-	-	-
481	118	213	4	117	7	-	-	551	35	-	-	-	-
368	60	260	4	234	1	7	-	1299	30	-	-	-	-
415	62	159	5	91	1	-	-	526	20	-	-	-	-
830	118	376	10	161	6	-	-	803	21	-	-	1	1
917	115	330	6	293	5	-	-	2296	60	-	-	-	-
323	50	158	3	126	4	-	-	663	11	-	-	-	-
506	64	507	1	197	5	-	-	1734	53	-	-	1	-
183	41	234	2	80	3	1	-	684	28	-	-	2	-
179	29	166	4	50	3	-	-	490	17	-	-	1	-

enkelte epidemiske sygdommes vedkommende over deres fordeling paa hver maaned inden de enkelte lægedistrikter og særskilt for byer og bygder.

Av **eksantematisk tyfus** er opført 48 tilfælde fra Lyngen lægedistrikt, Tromsø amt, og 1 fra Vadsø distrikt.

Av **tyfoidfeber** (ileotyphus, febris typhoidea) (0,32 pro mille av folkemængden) forekom de fleste tilfælde i Søndre Trondhjems amt og i Kristiania; majoriteten av de for Akerhus amt opførte tilfælde indtraf nemlig paa Lahaugmoen i Skedsmo (Akers lægedistrikt) blandt underofficerselever, som hadde faat smitten i Kristiania og blev behandlet paa sykehus dersteds.

De av lægerne opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme efter maaned, kjøn og alder.

Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel V.

Sygdom.	Ialt meldte tilfælde.	Procentforhold til samtlige opgivne tilfælde av epidemiske sygdomme.	Ialt meldte dødsfald.	Procent døde av samtlige tilfælde av samme sygdom.	Kjøn og alder (par sexe et âge). 1 Barn (under 15 aar). Mandkjøn.	1 Barn (under 15 aar). Kvindekj.	2 Voksne (over 15 aar). Mandkjøn.	2 Voksne (over 15 aar). Kvindekj.	Tiden er opgit for antal behandlede.
Eksantematisk tyfus	49	-	2	4,1	11	17	6	15	49
Tyfoidfeber	745	0,5	90	12,1	107	98	309	231	742
Cerebrospinalmeningit	11	-	4	36,4	4	1	3	3	10
Akut poliomyelit	57	-	13	22,8	18	19	12	8	52
Skarlagensfeber	4092	2,5	80	2,0	1757	1843	188	290	4085
Meslinger	3359	2,0	54	1,6	1589	1496	133	135	3357
Difteri (croup)	6010	3,6	420	7,0	2090	2273	689	923	5993
Blodgang	108	-	5	4,6	23	18	44	23	106
Barselfeber	266	0,2	77	28,9	-	-	-	266	251
Pyæmi, septhæmi	433	0,3	173	40,0	29	24	254	126	347
Pemfigus hos nyfødte	110	0,07	32	29,1	51	59	-	-	100
Rosen	1946	1,2	89	4,6	116	144	683	999	1939
Røde hunde	1571	0,9	-	-	572	598	181	218	1570
Vandkopper	1953	1,2	2	0,1	874	907	94	75	1953
Kusma	1399	0,8	-	-	408	419	370	202	1399
Kikhoste	8442	5,1	309	3,7	3913	4102	168	218	8401
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	66219	40,0	1152	1,7	13652	13242	20245	18799	66036
Influensa	25413	15,4	186	0,7	2335	2342	10581	9862	25300
Lungebetændelse	10532	6,4	1629	15,5	2518	1980	3398	2612	10490
Pleurit	4716	2,8	113	2,4	438	383	2239	1636	4710
Gigtfeber	3789	2,3	89	2,3	433	403	1388	1543	3775
Koldfeber	26	-	-	-	1	1	20	4	26
Beri-beri	3	-	-		-	-	3	-	3
Akut diarré (kolerine)	24263	14,7	651	2,7	6635	6082	6252	5161	24212
Asiatisk kolera	1	-	1	100,0	-	-	1	-	1
Skjørbuk	9	-	2	22,2	2	-	4	3	6
Tilsammen	165522		5173		37576	36451	47265	43352	164913

Tabel V (forts.)

Sygdom.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Eksantematisk tyfus	-	-		49		-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	85	44	27	43	64	54	86	82	74	61	53	69
Cerebrospinalmeningit	2	1	-	-	1	1	1	1	1	-	-	2
Akut poliomyelit	-	3	1	2	3	5	2	7	6	12	6	5
Skarlagensfeber	487	390	327	268	270	264	295	236	290	396	437	425
Meslinger	340	298	238	244	308	429	263	78	67	144	272	676
Difteri (croup)	579	415	466	364	342	369	405	469	566	674	696	648
Blodgang	-	10	30	25	5	-	12	1	4	2	3	14
Barselfeber	23	16	26	30	16	17	11	18	25	24	22	23
Pyæmi, septhæmi	24	28	37	25	26	17	29	24	24	43	41	29
Pemfigus hos nyfødte	15	7	7	7	8	2	11	12	6	5	8	12
Rosen	162	153	168	191	155	161	147	116	166	158	180	182
Røde hunde	313	373	275	167	95	93	59	22	19	38	44	72
Vandkopper	227	230	140	158	174	159	114	87	86	139	214	225
Kusma	221	147	129	114	110	82	69	55	18	46	184	224
Kikhoste	1339	976	844	869	658	552	509	485	405	491	602	671
Akute katarer i aandedrætsorganerne	8655	8609	7002	6059	5175	4131	3169	2731	3344	4732	5969	6460
Influensa	5648	9143	4484	1932	1067	409	244	179	225	314	686	969
Lungebetændelse	1147	1289	1118	1152	1149	743	544	347	405	587	985	1024
Pleurit	414	429	439	423	429	433	392	342	341	344	354	370
Gigtfeber	372	359	346	340	330	283	291	249	258	274	346	327
Koldfeber	3	1	-	4	3	1	3	1	2	-	3	5
Beri-beri	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	1338	1424	1510	1333	1736	2416	3052	4192	2924	1608	1406	1273
Asiatisk kolera	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjøbuk	1	1	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Tilsammen	21396	24346	17614	13799	12125	10623	9710	9734	9257	10092	12512	13705

I første rubrik av tabel VIII (side 18*) er opgit tallet paa angrepne av tyfoidfeber blandt 1 000 indvaanere i riket og dets amter i 1909 og 1910.

Til oplysning om sygdommens utbredning inden de forskjellige lægedistrikter er et farvelagt kart føiet til den almindelige beretning.

Om **cerebrospinalmeningit** (meningitis cerebro-spinalis epidemica) og **akut poliomyelit** (poliomyelitis anterior acuta) se tabellerne IV og V.

Av **skarlagensfeber** (scarlatina) (1,7 pro mille av folkemængden mot 2,3 i 1909) var gjennemsnitsdødeligheten 2,0 pct.

I anden rubrik av tabel VIII (side 18*) findes en oversigt over de meldte tilfælde av skarlagensfeber blandt 1 000 indvaanere i riket og dets amter for 1909 og 1910.

Meslinger (morbilli) utgjorde kun 2 pct. av alle opgivne epidemiske sygdomstilfælde mot 3 pct. i 1909 og 8,2 pct. i 1908. Gjennemsnitsdødeligheten var 1,6 pct.

Difteri (croup) optraadte litt mindre hyppig end de nærmest forutgaaende aar. De fleste tilfælde er meldt fra Kristiania og omliggende trakter, men sygdommen forekom relativt hyppigst i Bergen. Gjennemsnitsdødeligheten for det hele land var 7,0 pct. (i 1909 7,4 pct.; i 1908 8,6 pct., i 1907 7,5 pct.).

I tredje rubrik av tabel VIII (side 18*) findes en oversigt over angrepne av difteri (croup) blandt 1 000 indvaanere i riket og dets amter i aarene 1909 og 1910.

Til oplysning om sygdommens utbredning inden de forskjellige lægedistrikter er der til den almindelige beretning føiet et farvelagt kart.

Av **blodgang** (dysenteria) sees de fleste tilfælde meldt fra Finmarken.

Barselfeber (febris puerperalis). Tabel IX (side 19*) gir en oversigt over tallet paa barselkvinder, dødeligheten paa barselseng samt tilfælde og dødsfald av barselfeber med fordeling paa overøvrighetsdistrikterne.

Forholdet til samtlige barselkvinder var 4,3 pro mille mot 4,2 i det foregaaende aar.

Gjennemsnitsdødeligheten av barselfeber var 28,9 pct. Av samtlige barselkvinder døde 1,2 pro mille av denne sygdom, i byerne 1,1 pro mille og i bygderne 1,3 pro mille.

Dødeligheten paa barselseng sees av tabel IX at ha været størst i Finmarken og mindst i Bergen.

Alderen for de 140 (ifølge presternes opgaver) paa barselseng døde var følgende:

4	var	under			20	aar.
49	«	mellem	20	og	30	—
60	«	—	30	«	40	—
27	«	—	40	«	50	—

Dødeligheten paa barselseng (egentlig tiden for de døde barselkvinders begravelse) fordelte sig saaledes paa maanederne:

Januar	8	Mai	9	September	9
Februar	14	Juni	10	Oktober	16
Mars	11	Juli	12	November	12
April	14	August	12	December	7

1 var død i august, 2 i oktober og 3 i december 1909.

De i byerne anmeldte tilfælde av epidemiske sygdomme[1]).

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VI.

Sygdom.	Antal anmeldte tilfælde.	Procentforhold til de i hele riket anmeldte tilfælde av samme sygdom.	Antal kjendte dødsfald.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	267	35,8	31	41	17	11	14	16	14	14	33	38	22	20	27
Cerebrospinalmeningit	2	18,2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	4	7,0	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-	-
Barselfeber	52	19,5	11	5	2	5	3	2	3	1	2	7	6	8	8
Barnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1228	63,0	-	150	153	88	107	131	72	44	31	49	106	144	153
Skarlagensfeber	1806	44,2	25	242	215	175	154	120	74	82	96	130	114	218	186
Røde hunde	1218	77,5	-	290	322	244	123	57	61	39	6	5	9	17	45
Meslinger	1823	54,3	30	83	106	57	123	199	325	138	45	33	45	151	518
Rosen	917	47,1	22	75	68	81	85	63	58	62	59	88	79	94	105
Pyæmi, septhæmi	122	28,2	34	7	8	16	10	6	6	6	5	5	21	16	16
Pemfigus hos nyfødte	52	47,3	8	10	4	3	2	4	2	5	2	3	6	5	6
Kikhoste	3534	41,9	81	651	524	376	328	254	137	143	213	187	225	246	250
Difteri (croup)	2933	48,0	146	277	221	247	201	198	183	162	192	266	315	357	314
Kusma	924	66,0	-	128	70	65	55	62	49	46	24	10	35	176	204
Akute katarrer i luftveiene og bronkit	33472	50,5	257	4701	4266	3161	2913	2373	1880	1462	1321	1913	2752	3244	3486
Katarralsk og foll. angina	8517	-	-	985	850	700	701	608	606	489	502	674	840	765	797
Influensa	11730	46,2	66	3503	4715	1636	516	221	76	77	66	107	122	263	428
Lungebetændelse	3784	35,9	442	413	429	376	379	371	290	224	156	205	224	347	370
Pleurit	1683	35,7	27	140	179	158	137	131	142	114	119	116	136	161	150
Gigtfeber	1565	41,3	13	159	170	149	134	137	91	106	110	94	118	153	144
Koldfeber	9	34,6	-	-	1	-	1	2	-	-	-	1	-	1	3
Akut diarré og indenlandsk kolera	13821	56,96	266	793	780	789	720	1013	1340	1645	2377	1878	981	802	703
Asiatisk kolera	1	100,0	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodgang	10	9,3	-	1	-	2	-	3	-	1	-	-	-	-	3
Skjørbuk	1	11,1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	1	33,3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen [2])	89476	-	1462	12656	13100	8339	6706	5972	5411	4861	5359	5810	6158	7188	7916
Veneriske saar	510	-	-	41	45	42	48	42	25	41	43	33	-	39	59
Nye tilfælde av chanker og syfilis	1180	-	30	92	85	95	97	82	100	72	102	77	-	138	118
Gonorré og uretrit	3997	-	-	329	283	294	313	260	252	312	337	336	-	434	419

[1]) Summerne stemmer for en del ikke med de enkelte, trykte maanedslisters, idet feil er rettet, og opgaver, der kom forsent inden listens trykning, her er medtat. [2]) Distriktslægen i Flekkefjord har ingen maanedslister sendt over epidemiske sygdomme i aarets løb.

Epidemiske sygdomme i amternes byer.

Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII. Sygdom.	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	1 Kristiania. Tilf.	1 Kristiania. Dsf.	2 Akershus amt. Tilf.	2 Akershus amt. Dsf.	3 Smaalenenes amt. Tilf.	3 Smaalenenes amt. Dsf.	4 Buskerud amt. Tilf.	4 Buskerud amt. Dsf.	5 Jarlsberg og Larvik amt. Tilf.	5 Jarlsberg og Larvik amt. Dsf.	6 Hedemarkens amt. Tilf.	6 Hedemarkens amt. Dsf.	7 Kristians amt. Tilf.	7 Kristians amt. Dsf.	8 Bratsberg amt. Tilf.	8 Bratsberg amt. Dsf.	9 Nedenes amt. Tilf.	9 Nedenes amt. Dsf.	10 Lister og Mandal amt. Tilf.	10 Lister og Mandal amt. Dsf.	11 Stavanger amt. Tilf.	11 Stavanger amt. Dsf.
Tyfoidfeber	259	34	60	4	-	-	3	2	9	1	5	-	-	-	-	-	2	-	4	-	3	-	22	6
Cerebrospinalmeningit	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	6	4	2	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1801	33	797	10	1	-	143	5	31	-	58	-	4	-	4	1	141	5	123	2	29	1	50	2
Meslinger	1838	35	232	16	-	-	516	5	227	-	12	-	9	-	69	1	-	-	39	-	269	5	448	8
Difteri (croup)	2952	160	1243	51	45	1	135	7	45	3	69	7	7	2	78	3	100	7	55	6	69	1	175	10
Blodgang	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	54	20	11	7	-	-	3	-	6	-	2	-	-	-	-	-	3	2	1	-	2	2	5	2
Pyæmi, septhæmi	140	58	48	15	-	-	16	4	2	1	5	5	1	1	11	-	5	4	11	-	4	3	6	5
Pemfigus (hos nyfødte)	51	10	10	4	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-
Rosen	922	40	119	12	4	-	102	3	60	1	62	-	9	-	28	1	15	-	43	-	18	2	107	5
Røde hunde	1236	-	56	-	-	-	10	-	38	-	217	-	19	-	16	-	2	-	12	-	19	-	196	-
Vandkopper	1213	-	277	-	4	-	127	-	79	-	67	-	17	-	19	-	45	-	34	-	10	-	81	-
Kusma	924	-	68	-	-	-	23	-	95	-	11	-	11	-	42	-	26	-	15	-	3	-	8	-
Kikhoste	3570	95	333	18	21	1	176	2	179	1	117	5	201	2	121	-	104	2	-	-	100	3	521	10
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	33662	391	7697	125	31	-	3616	20	2466	19	1818	13	500	2	438	7	1351	6	794	12	987	7	2818	55
Influensa	11896	74	2924	36	50	-	1290	3	1121	12	486	3	201	1	276	-	654	2	503	2	226	5	708	2
Lungebetændelse	3791	490	662	170	9	2	436	31	218	21	166	19	51	3	86	16	156	17	109	11	105	29	503	32
Pleurit	1686	47	254	22	-	-	143	3	99	3	92	2	14	1	20	1	33	-	48	1	48	1	156	7
Gigtfeber	1582	19	315	10	2	2	181	3	73	-	97	-	23	-	20	-	40	-	60	-	45	1	169	2
Koldfeber	9	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	13922	313	3204	118	21	1	1697	25	901	12	791	17	122	-	81	-	494	12	357	4	299	-	1286	29
Asiatisk kolera	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbuk	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Tilsammen	81530	1824	18313	618	188	7	8621	115	5652	76	4076	72	1190	13	1309	30	3171	57	2211	39	2237	60	7268	175

Epidemiske sygdomme i amternes byer.

Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VII (forts.).	13		14		15		16		17		18		19		20	
Sygdom.	Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Død sf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	50	6	-	-	11	-	59	11	-	-	1	-	5	-	25	4
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	257	3	-	-	51	2	97	2	6	-	4	-	5	-	-	-
Meslinger	3	-	-	-	1	-	3	-	-	-	2	-	1	-	7	-
Difteri (croup)	773	41	-	-	28	3	70	9	-	-	44	7	5	1	11	1
Blodgang	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	2	-	-	-
Barselfeber	1	1	-	-	2	2	2	2	-	-	4	-	-	-	12	2
Pyæmi, septhæmi	9	9	-	-	8	-	3	3	1	1	3	1	2	2	5	4
Pemfigus (hos nyfødte)	9	1	-	-	1	1	11	2	-	-	-	-	7	-	1	-
Rosen	131	6	1	-	64	2	96	5	6	-	28	-	13	1	16	2
Røde hunde	2	-	9	-	14	-	496	-	34	-	86	-	10	-	-	-
Vandkopper	223	-	-	-	51	-	99	-	8	-	33	-	16	-	23	-
Kusma	11	-	-	-	74	-	477	-	11	-	25	-	23	-	1	-
Kikhoste	813	30	-	-	386	6	316	9	57	1	49	2	-	-	76	3
Akute katarrer i aandedræts-organerne	3961	34	32	1	1056	31	3507	27	306	2	707	8	608	7	969	15
Influensa	1323	5	27	2	662	-	596	1	203	-	264	-	199	-	183	-
Lungebetændelse	368	60	3	-	258	15	391	36	21	7	117	5	26	4	106	12
Pleurit	260	4	2	-	106	1	151	-	11	-	87	1	63	-	99	-
Gigtfeber	234	1	1	-	60	-	160	-	18	-	41	-	16	-	27	-
Koldfeber	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	1299	30	14	-	420	7	1705	26	111	2	494	5	422	12	204	13
Asiatisk kolera	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Beri-beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9737	231	89	3	3253	70	8239	133	796	13	1991	29	1424	27	1765	56

Angrepne av 1 000 indvaanere av tyfoidfeber, skarlagensfeber, difteri og lungebetændelse.

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1 000 habitants.

Tabel VIII. Riket og overøvrighetsdistrikter.	Tyfoidfeber.		Skarlagensfeber.		Difteri.		Lungebetændelse.	
	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.
Riket	0,28	0,32	2,3	1,7	2,8	2,6	4,9	4,5
Byer	0,32	0,38	3,3	2,6	5,1	4,3	5,8	5,5
Bygder	0,26	0,29	1,9	1,4	1,9	1,8	4,4	4,0
Amter:								
1. Kristiania	0,15	0,25	1,7	3,3	6,1	5,1	3,6	2,7
2. Akershus	0,25	0,68	1,2	1,4	3,8	4,1	4,0	3,1
3. Smaalenene	0,20	0,19	0,8	2,1	3,2	2,7	6,7	6,9
4. Buskerud	0,14	0,22	0,7	0,4	2,5	2,9	6,1	6,2
5. Jarlsberg og Larvik	0,24	0,10	1,8	1,0	1,8	1,4	4,6	3,2
6. Hedemarken	0,07	0,08	1,0	1,1	2,1	2,2	8,0	6,0
7. Kristians	0,25	0,03	1,0	0,6	1,1	1,7	4,0	4,9
8. Bratsberg	0,07	0,04	4,1	6,5	2,5	2,3	3,4	4,2
9. Nedenes	0,11	0,11	9,7	4,1	1,6	1,2	4,3	3,8
10. Lister og Mandal	0,36	0,21	5,7	1,5	1,2	1,4	4,0	3,4
11. Stavanger	0,74	0,31	11,0	1,9	1,4	1,8	6,4	5,6
12. Søndre Bergenhus	0,32	0,35	2,3	1,2	5,5	4,1	4,7	3,4
13. Bergen	0,41	0,66	2,1	3,4	13,6	10,2	5,3	4,9
14. Nordre Bergenhus	0,41	0,56	0,5	1,3	2,9	2,7	4,6	4,7
15. Romsdal	0,14	0,15	1,0	1,6	1,0	0,6	5,3	5,8
16. Søndre Trondhjem	0,67	0.88	1,8	1 6	1,7	1,6	5,8	6,2
17. Nordre —	0,33	0,11	1,8	0,4	0,4	0,2	5,4	3,8
18. Nordland	0,24	0,26	0,5	0,2	0,5	1,1	3,3	3,1
19. Tromsø	0,31	0,37	0,5	0,09	0,2	0,3	2,5	2,3
20. Finmarken	0,42	1,67	-	0,2	1,1	0,7	2,8	4,6

Tiden i barselseng er nærmere opgit for 93 dødsfald:

1ste døgn	17	8de døgn	6
2det —	10	9de —	5
3dje —	8	10de —	-
4de —	2	11te —	2
5te —	1	12te —	2
6te —	1	13de —	5
7de —	5	14de —	5

Dødsfald paa barselseng.

Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel IX.	Barselkvinder.	Døde paa barselseng ifølge		Barselfeber. Av lægerne opgivne				Av 1000 barselkvinder døde[1]) i	
		presternes opgaver.	lægernes opgaver.	tilfælde.	angrepne av 1000 fødende.	dødsfald.	dødsprocent av angrepne.	1909.	1910.
Riket	62050	140	165	266	4,3	77	28,9	2,5	2,3
Byer	18085	30	48	54	3,0	20	37,0	2,1	1,7
Bygder	43965	110	117	212	4,8	57	26,9	2,7	2,5
Amter:									
1. Kristiania	5795	9	18	11	1,9	7	63,6	1,9	1,6
2. Akershus	2899	6	5	6	2,1	2	33,3	2,4	2,1
3. Smaalenene	4254	13	10	14	3,3	3	21,4	3,2	3,1
4. Buskerud	3479	8	9	12	3,4	4	33,3	2,3	2,3
5. Jarlsberg og Larvik	2580	4	4	13	5,0	1	7,7	0,8	1,5
6. Hedemarken	3780	5	8	19	5,0	3	15,8	1,9	1,3
7. Kristians	3037	5	6	10	3,3	4	40,0	1,6	1,6
8. Bratsberg	2850	6	11	9	3,2	3	33,3	2,7	2,1
9. Nedenes	1717	4	4	6	3,5	3	50,0	7,1	2,3
10. Lister og Mandal	1833	4	6	15	8,2	5	33,3	2,0	2,2
11. Stavanger	4010	7	8	12	3,0	5	41,7	2,9	1,7
12. Søndre Bergenhus	3671	9	8	10	2,7	3	30,0	3,6	2,5
13. Bergen	1992	1	2	1	0,5	1	100,0	0,5	0,5
14. Nordre Bergenhus	2113	4	7	9	4,3	2	22,2	2,3	1,9
15. Romsdal	3600	9	10	12	3,3	4	33,3	4,0	2,5
16. Søndre Trondhjem	3963	9	12	18	4,5	7	38,9	1,8	2,3
17. Nordre —	2139	6	5	12	5,6	4	33,3	3,3	2,8
18. Nordland	4687	15	16	30	6,4	6	20,0	2,6	3,2
19. Tromsø	2373	6	7	17	7,2	3	17,6	2,7	2,5
20. Finmarken	1278	10	10	30	23,5	7	23,3	1,7	7,8

[1]) Efter de av presterne opgivne dødsfald.

Tilsammen i 1ste uke 44
- 2den — 25
- 3dje — 13
- 4de — 3
- 5te — 3
- 6te — 3
- 7de — 2

Dødsaarsaker for barselkvinder. Døde efter obstetriciske operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Tabel X.

Dødsaarsaker.	Dødsfald paa barselseng.[1])	Derav i		Dødsfald efter følgende operationer: [2])									
		byer.	bygder.	Ialt.	Tangforløsning.	Vending.	Uttrækning.	Keisersnit, klassisk.	Keisersnit, vaginalt.	Perforation.	Embryotomi.	Abortus provocatus.	Efterbyrds-operation.
Barselfeber	77	20	57	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	35	14	21	13	9	-	-	-	2	2	-	-	-
Emboli og trombose	11	4	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	22	6	16	9	3	5	-	-	-	-	-	-	1
Livmorbristning	3	-	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Dystoki	4	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma diabeticum	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Infektion	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Inficeret fostervand	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Keisersnit	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marasmus	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Peritonit	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Pyelonephritis suppurativa	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Uræmi	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barselsygdomme	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt eller uopgit dødsaarsak	2	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	165	48	117	39	16	7	3	3	2	4	1	1	2

[1]) Efter dødslisterne. [2]) Efter listerne over obstetriciske operationer

Paa lægernes dødslister er opført 165 dødsfald paa barselseng med opgave over dødsaarsaker, se tabel X (side 20*), hvor tillike dødsaarsakerne for de efter obstetriciske operationer døde kvinder er opgit.

Med hensyn til **pyæmi** og **septhæmi, pemfigus hos nyfødte** (pemphigus neonatorum), **røde hunde** (rubeolæ), **vandkopper** (varicellæ) og **kusma** (parotit) henvises til tabellerne IV og V.

Kikhoste (tussis convulsiva) utgjorde 5,1 pct. av alle opgivne epidemiske sygdomstilfælde mot 8,2 pct. i 1909.

Akute katarrer i aandedrætsorganerne utgjorde 40,0 pct. og **influensa** 15,4 pct. av de meldte tilfælde av epidemiske sygdomme.

Lungebetændelse (pneumonia crouposa) forekom mindre hyppig end aaret forut (4,5 pro mille av folkemængden mot 4,9 i 1909 og 4,5 i 1908).

Indkomne tilfælde av gonorré og uretrit paa sykehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XI.

Sygdom.	Tilsammen behandlede tilfælde.	Voksne. Mænd.	Voksne. Kvinder.	Fordeling paa amterne: 1 Kristiania by.	2 Akershus.	3 Smaalenene.	4 Buskerud.	5 Jarlsberg og Larvik.	6 Hedemarken.	7 Kristians.	8 Bratsberg.	9 Nedenes.	10 Lister og Mandal.	11 Stavanger.	13 Bergens by.	15 Romsdal.	16 Søndre Trondhjem.	17 Nordre Trondhjem.	18 Nordland.	19 Tromsø.	20 Finmarken.
Gonorré og uretrit	245	159	86	77	2	6	4	32	-	1	4	1	4	11	32	2	32	6	13	5	13

I fjerde rubrik i tabel VIII (side 18*) findes en oversigt over angrepne av lungebetændelse blandt 1 000 indvaanere i riket og dets overøvrighetsdistrikter for aarene 1909 og 1910.

Om **pleurit** (pleuritis et empyema) og **gigtfeber** (febris rheumatica) se tabellerne IV og V.

Tilfældene av **koldfeber** (febris intermittens) opgives som regel erhvervet i utlandet.

Om **akut diarré** (kolerine) (diarrhoea acuta et cholera nostras), **beri-beri** og **skjørbuk** (scorbutus) se tabellerne IV og V.

Veneriske sygdomme. Om de paa rikets sykehus behandlede tilfælde av syfilis henvises til tabel XXXII (side 66* og 67*).

Tallet paa de paa sykehusene indkomne tilfælde av **gonorré** (uretrit) sees av tabel XI (ovenst.).

Tallet paa de utenfor sykehus behandlede tilfælde av venerisk sygdom sees av tabel XII (side 22*), som tillike viser sygdommens form hos de angrepne, disses kjøn og alder, forsaavidt det er opgit, samt fordeling paa amterne.

Spedalskhet (lepra). Tabel XIII (side 23*) gir en oversigt over til- og avgang i aarets løp av spedalske i anstalterne.

Tabel XIV (side 24*) gir en oversigt over tallet paa kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905 og 1910. De spedalske i stiftelserne er i tabellen fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme. Forøvrig henvises til Norges officielle statistik V. 161: De spedalske i Norge, beretning for femaaret 1906—1910.

Tabel XV (side 26* og flg.) gir oplysning om de meldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** inden lægedistrikterne samt i amternes byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de indsendte utdrag av helseraadenes tuberkuloseprotokoller (jfr. lov av 8de mai 1900). Den indeholder opgave over de ved flytning, helbredelse og bedring eller død av protokollerne utgaaede samt over de tilfælde, hvor der er gjort bruk av tuberkuloselovens §§ 6 og 10.

Utenfor sykehus behandlede tilfælde av veneriske sygdomme.
Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XII.

	Veneriske saar og syfilis.								Gonorré og uretrit.				
	Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder. Barn. Md.	Barn. Kv.	Voksne. Md.	Voksne. Kv.	Veneriske saar.	Sygds.form for syfilis konstitutionel.	Sygds.form for syfilis heredítær.	Tilsammen behandlet.	Kjøn og alder. Barn. Md.	Barn. Kv.	Voksne. Md.	Voksne. Kv.
Riket	1648	31	32	771	200	538	1046	64	4800	5	20	3119	368
Amter:													
1. Kristiania	[1]) 574	-	-	-	-	195	365	14	[2])1282	-	-	.	-
2. Akershus	25	4	1	10	10	3	17	5	59	-	2	42	15
3. Smaalenene	38	2	-	26	10	3	34	1	175	-	3	152	20
4. Buskerud	34	-	1	27	6	16	17	1	144	-	1	131	12
5. Jarlsberg og Larvik	86	1	3	61	21	10	74	2	133	-	-	126	6
6. Hekemarken	13	1	1	7	4	5	6	2	61	1	1	53	6
7. Kristians	-	-	-	-	-	-	-	-	47	1	-	40	6
8. Bratsberg	37	-	1	29	7	9	27	1	153	-	-	140	13
9. Nedenes	39	-	-	-	-	9	30	-	80	-	-	69	6
10. Lister og Mandal	36	-	-	29	7	10	25	1	65	-	-	61	4
11. Stavanger	129	10	7	94	18	34	80	15	409	1	2	358	48
12. Søndre Bergenhus	18	1	-	14	3	3	15	-	24	1	-	21	2
13. Bergen	210	4	5	187	14	122	80	8	645	1	5	588	51
14. Nordre Bergenhus	9	-	-	7	2	8	1	-	22	-	-	20	2
15. Romsdal	44	-	-	29	15	14	30	-	217	-	-	196	21
16. Søndre Trondhjem	186	4	5	137	40	70	108	8	552	-	1	483	68
17. Nordre —	11	1	2	5	2	3	5	3	40	-	-	32	8
18. Nordland	84	3	1	60	20	14	69	1	364	-	-	325	39
19. Tromsø	21	-	2	12	7	6	14	1	99	-	2	78	19
20. Finmarken	54	-	3	37	14	4	49	1	229	-	3	204	22

[1]) Derav mandkjøn 487, kvindekjøn 87. [2]) Mandkjøn 1 215, kvindekjøn, 67.

Til- og avgang av spedalske i anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIII.

	Tilbakeliggende fra 1909.			Indkomne i 1910.			Tilsammen behandlet.			Avgang. Helbredet.			Avgang. Utgaat i bedring.			Avgang. Uhelbredet.			Avgang. Død.			Tilbakeliggende ved utgangen av 1910.			Spedalskhetens form for tilbakeliggende. Tuberkuløs.	Spedalskhetens form for tilbakeliggende. Anæstetisk.	Spedalskhetens form for tilbakeliggende. Blandet.	Antal forpleiningsdage.	Daglig middelbelæg.
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils	Md.	Kv.					
Pleiestiftelsen nr. 1[1])	87	33	54	6	6	-	93	39	54	-	-	-	-	-	-	2	2	-	14	8	6	77	29	48	25	46	6	30136	82,6
St. Jørgens hospital[2])	26	7	19	-	-	-	26	7	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	24	6	18	1	20	3	9045	24,8
Reitgjerdets pleiestiftelse	104	40	64	10	7	3	114	47	67	-	-	-	-	-	-	3	1	2	9	6	3	102	40	62	38	64	-	37158	101,8
Tilsammen	217	80	137	16	13	3	233	93	140	-	-	-	-	-	-	5	3	2	25	15	10	203	75	128	64	130	9	76339	209,2

[1]) Omfatter baade kur- og pleieavdelingen. [2]) Der optages ingen nye patienter i hospitalet.

Oversigt over antallet av kjendte spedalske i 1856, 1875, 1885, 1890, 1895, 1900, 1905 og 1910. De spedalske paa stiftelserne er fordelt paa de amter, hvor de hører hjemme.

Tabel XIV.

	Spedalske ved utgangen av:																							
	1856.			1875.			1885.			1890.			1895.			1900.			1905..			1910.		
	Tilsammen.	Derav utenfor stiftelserne.	Derav paa stiftelserne.	Tilsammen.	Derav utenfor stiftelserne.	Derav paa stiftelserne.	Tilsammen.	Derav utenfor stiftelserne.	Derav paa stiftelserne.	Tilsammen.	Derav utenfor stiftelserne.	Derav paa stiftelserne.	Tilsammen.	Derav utenfor stiftelserne.	Derav paa stiftelserne.	Tilsammen.	Derav utenfor stiftelserne.	Derav paa stiftelserne.	Tilsammen.	Derav utenfor stiftelserne.	Derav paa stiftelserne.	Tilsammen.	Derav utenfor stiftelserne.	Derav paa stiftelserne.
Kristiania by	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	5	2	3
Akershus amt	3	3	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	3	1	2
Smaalenenes —	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskerud —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jarlsberg og Larvik —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedemarkens —	15	15	-	4	4	-	6	5	1	7	7	-	5	4	1	6	4	2	2	2	-	5	3	2
Kristians —	33	33	-	12	5	7	8	6	2	12	4	8	8	5	3	10	7	3	7	5	2	1	-	1
Bratsberg —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nedenes —	1	1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lister og Mandal —	6	6	-	5	3	2	2	2	-	1	1	-	2	1	1	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Stavanger —	225	225	-	119	110	9	69	56	13	40	32	8	25	21	4	16	13	3	12	9	3	9	7	2
Søndre Bergenhus —	519	466	53	301	206	95	195	117	78	146	67	79	108	48	60	98	46	52	83	38	45	56	20	36
Bergens by	50	26	24	30	20	10	23	23	-	6	6	-	15	7	8	14	4	10	13	7	6	12	3	9
Nordre Bergenhus amt	926	842	84	493	260	233	308	139	169	228	94	134	163	65	98	136	61	75	106	48	58	72	28	44
Romsdals —	341	285	56	250	157	93	160	92	68	138	66	72	98	53	45	68	29	39	59	28	31	40	14	26
Søndre Trondhjems —	190	174	16	145	98	47	108	59	49	103	47	56	65	36	29	57	30	27	50	16	34	32	11	21
Nordre — —	201	204	-	147	94	53	100	51	49	91	44	47	56	27	29	53	30	23	40	18	22	24	9	15
Nordlands —	273	272	1	207	146	61	172	104	68	149	71	78	111	50	61	93	42	51	81	42	39	51	18	33
Tromsø —	58	57	1	31	21	10	36	17	19	28	12	16	25	10	15	22	11	11	15	5	10	8	2	6
Finmarkens —	17	17	-	7	4	3	4	-	4	6	-	6	5	-	5	2	-	2	1	-	1	4	1	3
Tilsammen	2858	2623	235	1752	1129	623	1195	673	522	[1]960	453	507	688	328	360	577	279	298	474	221	253	323	120	203

[1]) Iberegnet 1, der hørte hjemme i Sverige (Jönköping).

Lungetuberkulose (tuberculosis pulmonum, phthisis) er opgit som dødsaarsak for 4 060 personer og utgjorde 15,0 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 18,5 pct. av samtlige dødsfald ved ikke epidemiske sygdomme. Dødelighetsforholdet av lungetuberkulose var for byerne paa samme maate henholdsvis 14,9 pct. og 19,0 pct. og for bygderne 15,1 pct. og 18,3 pct.

Tabel XVI (side 34* og 35*) gir oplysning om dødsfald av lungetuberkulose i riket, dets byer og bygder samt overøvrighetsdistrikter for aarene 1908—1910 i forhold (procent) til samtlige kjendte dødsfald ved sygdom, til dødsfald av ikke epidemiske sygdomme og i forhold (pro mille) til folkemængden.

De kjendte dødsfald av tuberkuløs hjernebetændelse, miliærtuberkulose og tuberkulose i andre organer var tilsammen 1 193 og utgjorde 4,4 pct av alle ved sygdom foraarsakede dødsfald (5,0 pct. for byerne, 4,1 pct. for bygderne).

For at vise lungetuberkulosens utbredning inden de forskjellige amter er der til denne almindelige beretning føiet et farvelagt kart, hvor man ved utregningen av tuberkulosedødeligheten er gaat ut fra, at der inden de ikke kjendte dødsaarsaker findes det samme procentforhold av lungetuberkulose som inden de kjendte.

Av **kræft** (cancer, sarcoma) kjendes ialt 2 186 dødsfald som utgjør 8,1 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede, kjendte dødsfald (8,0 pct. for byerne, 8,1 pct. for bygderne).

Sindssygdom (insania). Paa sykehus indkom 438 sindssyke (i 1909 457, i 1908 427, i 1907 402). En oversigt over disse findes i tabel XXXIII (side 68* og 69*). Der er opgit 122 dødsfald av sindssygdom uten angivelse av sekundær dødsaarsak.

Paa rikets sindssykeasyler laa tilbake ved utgangen av 1909 2 679 patienter. I løpet av 1910 indkom 1 138; det samlede antal behandlede var saaledes 3 817. Antallet av utgaaede var 1 012, derav 201 døde. Tilbakeliggende ved aarets utgang var 2 805. Det samlede antal forpleiningsdage var 999 493 og det gjennemsnitlige daglige middelbelæg for alle asyler 2 738,3. For det offentliges regning behandledes 3 264 eller 85,5 pct. av de ialt i aaret behandlede syke. De paa asylerne indtrufne dødsfald er henført under de nærmere kjendte dødsaarsaker i det overøvrighetsdistrikt, hvor asylet ligger. Asylernes antal var ved aarets utgang 17 med ialt 2 858 sykepladser; nærmere redegjørelse for deres virksomhet i 1910 findes i Norges officielle statistik V. 158.

Tabel XVII (side 36* og 37*) gir efter de fra amtmændene indkomne opgaver oplysninger om antallet av sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av 27de juni 1891 og om de samlede utgifter ved deres forpleining for stat og kommuner.

Ifølge ovennævnte lov, der traadte i kraft 1ste januar 1892, erstattes $^4/_{10}$ av utgifterne ved fattige sindssykes forpleining av statskassen, de øvrige $^6/_{10}$ utredes av vedkommende amts- eller bykommune, dog saaledes, at indtil halvdelen av amtskommunernes tilskud kan overføres paa vedkommende fattigdistrikt.

Tabel XVIII (side 38* og 39*) gir oplysning om tallet paa barselkvinder som har brukt jordmor, med fordeling paa amterne samt rikets byer og bygder. Tabellen er utarbeidet efter de utdrag av jordmødrenes bøker, som er foretat av ordførerne i helseraadene. Den indeholder tillike opgave over, hvormange kvinder var førstefødende og flerfødende, samt hvor mange var gifte og ugifte. For barnenes vedkommende er opgit kjøn og fødselens utfald, saavidt meddelelse derom foreligger. Fremdeles er opgit fosterleierne, saavidt opgave herom er meddelt. Rubrikkerne om obstetriciske operationer, som kun skulde gi oplysning om de av jordmødre utførte, omfatter av den i medicinalberetningen for 1908 givne grund fremdeles i overveiende grad baade de, som er gjort av læger, og de som er gjort av jord-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Cas des maladies tuberculeuses d'après

Amt.	Tabel XV. Lægedistrikter.	Tilfælde indført i Ialt.			Derav var aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
	Riket	6618	2886	3732	2725	3580	20	27	80	68
	Byer	2181	948	1233	901	1191	5	7	21	13
	Bygder	4437	1938	2499	1824	2389	15	20	59	55
I.	Kristiania	873	377	496	345	466	3	4	16	7
II.	Akershus amt	320	133	187	122	177	-	1	8	2
	Byer	5	1	4	1	4	-	-	-	-
	Bygder	315	132	183	121	173	-	1	8	2
	Aker	174	71	103	64	95	-	1	4	1
	Ullensaker	62	25	37	22	36	-	-	3	-
	Høland	35	16	19	16	19	-	-	-	-
	Follo	49	21	28	20	27	-	-	1	1
III.	Smaalenenes amt	359	148	211	135	206	1	-	10	4
	Byer	138	53	85	50	82	-	-	1	2
	Bygder	221	95	126	85	124	1	-	9	2
	Eidsberg	44	18	26	15	26	-	-	3	-
	Moss	71	37	34	31	31	-	-	6	3
	Sarpsborg	165	62	103	60	103	1	-	-	-
	Hvaler	79	31	48	29	46	-	-	1	1
IV.	Buskerud amt	289	121	168	119	160	1	2	1	5
	Byer	69	26	43	26	42	-	-	-	1
	Bygder	220	95	125	93	118	1	2	1	4
	Drammens stadsfysikat	54	16	38	16	37	-	-	-	1
	Drammen	44	19	25	19	24	-	-	-	1
	Ringerike	40	19	21	19	21	-	-	-	-
	Modum	86	33	53	33	52	-	-	-	1
	Nes	17	8	9	8	8	-	-	-	1
	Aal	11	5	6	4	4	1	2	-	-
	Sandsvær	24	15	9	15	9	-	-	-	-
	Rollag	13	6	7	5	5	-	-	1	1
V.	Jarlsberg og Larvik amt	251	106	145	103	142	1	-	1	1
	Byer	92	40	52	38	52	1	-	-	-
	Bygder	159	66	93	65	90	-	-	1	1
	Tønsberg	118	49	69	46	68	1	-	1	1
	Hof	35	18	17	18	17	-	-	-	-
	Larvik	88	39	59	39	57	-	-	-	-
VI.	Hedemarkens amt	337	134	203	121	191	2	3	8	6
	Byer	24	12	12	10	11	-	1	2	-
	Bygder	313	122	191	111	180	2	2	6	6
	Solør og Odalen	85	34	51	33	49	-	-	1	1
	Hedemarken	113	45	68	42	65	-	2	3	-
	Søndre Østerdalen	54	18	36	16	33	1	-	-	3
	Trysil	14	9	5	8	5	-	-	1	-
	Rendalen	25	11	14	8	13	-	1	2	-
	Tønset	46	17	29	14	26	1	-	1	2
VII.	Kristians amt	210	81	129	71	123	1	-	2	3
	Byer	17	10	7	8	7	-	-	-	-
	Bygder	193	71	122	63	116	1	-	2	3
	Hadeland og Land	37	17	20	14	18	-	-	-	-
	Søndre Valdres	7	3	4	3	4	-	-	-	-
	Nordre —	34	12	22	12	21	-	-	-	1
	Toten	51	22	29	20	29	-	-	-	-

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.
les registres des commissions de santé.

protokollerne 1910. tuberkulose i						Tilfælde utgaat av protokollerne 1910.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjemmet har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
lymfekjertler.		urin- og kjønsorganer.		huden.		Ialt.	Paa grund av						
							flytning.	helbredelse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
27	29	24	10	10	18	5796	695	963	4138	197	263	9	11
11	13	6	4	4	5	2031	355	354	1322	82	133	-	-
16	16	18	6	6	13	3765	340	609	2816	115	130	9	11
7	11	4	2	2	5	1037	213	245	579	30	59	-	-
2	3	1	1	-	3	233	21	38	174	11	16	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	-	8	-	-	-	-
2	3	1	1	-	3	225	21	38	166	11	16	-	-
2	2	1	1	-	3	107	13	14	80	6	7	-	-
-	1	-	-	-	-	64	2	13	49	3	6	-	-
-	-	-	-	-	-	19	3	-	16	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	43	3	11	29	1	3	-	-
1	1	1	-	-	-	237	14	13	210	7	14	-	-
1	1	1	-	-	-	81	-	1	80	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	156	14	12	130	7	11	-	-
-	-	-	-	-	-	28	1	-	27	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	51	5	5	41	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	100	6	4	90	5	14	-	-
1	1	-	-	-	-	58	2	4	52	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	180	8	23	149	8	11	3	3
-	-	-	-	-	-	45	5	5	35	3	3	-	-
-	1	-	-	-	-	135	3	18	114	5	8	3	3
-	-	-	-	-	-	40	4	5	31	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	26	-	6	20	5	6	-	-
-	.	-	-	-	-	19	-	-	19	1	-	3	3
-	-	-	-	-	-	50	3	1	46	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	15	-	1	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	3	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	9	1	-	8	-	1	-	-
-	1	-	-	-	-	13	-	7	6	-	-	-	-
-	2	1	-	-	-	245	40	23	182	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	84	13	16	55	2	-	-	-
-	2	-	-	-	-	161	27	7	127	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	139	30	14	95	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	40	3	3	34	-	-	-	-
-	2	-	-	-	-	66	7	6	53	2	-	-	-
-	2	1	-	2	1	315	48	63	204	16	13	-	-
-	-	-	-	-	-	12	1	-	11	3	1	-	-
-	2	1	-	2	1	303	47	63	193	13	12	-	-
-	-	-	-	-	1	58	5	13	40	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	141	28	37	76	9	4	-	-
-	-	-	-	1	-	51	6	6	39	3	3	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	1	2	-	-
-	-	-	-	1	-	35	7	6	22	3	4	-	-
-	1	1	-	-	-	24	2	1	21	-	-	-	-
5	3	2	-	-	-	220	21	53	146	1	3	-	-
2	-	-	-	-	-	12	5	1	6	-	1	-	-
3	3	2	-	-	-	108	16	52	140	1	2	-	-
1	2	2	-	-	-	53	7	16	30	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	-	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	30	1	11	18	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	51	2	16	33	-	1	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XV (forts.). Lægedistrikter.	Tilfælde indført i								
		Ialt.			Derav var					
					aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
	Faaberg	18	6	12	6	11	-	-	-	1
	Ringebu	26	9	17	7	17	-	-	1	-
	Lom	15	5	10	4	10	-	-	1	-
	Lesje	22	7	15	5	13	1	-	-	1
VIII.	Bratsberg amt	273	126	147	119	139	1	5	3	2
	Byer	45	23	22	22	22	-	-	-	-
	Bygder	228	103	125	97	117	1	5	3	2
	Skien	73	36	37	35	37	-	-	-	-
	Kragerø	66	26	40	24	38	-	1	1	-
	Hollen	32	13	19	12	17	-	2	1	-
	Sauland	39	21	18	19	14	1	2	-	2
	Kviteseid	28	16	12	16	12	-	-	-	-
	Laardal	22	9	13	8	13	-	-	1	-
	Tinn	13	5	8	5	8	-	-	-	-
IX.	Nedenes amt	191	91	100	91	97	-	1	-	1
	Byer	45	25	20	25	20	-	-	-	-
	Bygder	146	66	80	66	77	-	1	-	1
	Østre Nedenes	72	30	42	30	41	-	-	-	1
	Vestre —	86	43	43	43	42	-	1	-	-
	Aamli	14	8	6	8	6	-	-	-	-
	Evje	8	3	5	3	5	-	-	-	-
	Sætersdalen	11	7	4	7	3	-	-	-	-
X.	Lister og Mandal amt	263	118	145	112	136	1	1	2	4
	Byer	72	37	35	37	35	-	-	-	-
	Bygder	191	81	110	75	101	1	1	2	4
	Kristiansands stadsfysikat	57	30	27	30	27	-	-	-	-
	Oddernes	67	27	40	25	36	-	-	2	2
	Undal	43	15	28	13	24	1	-	-	2
	Lyngdal	19	8	11	6	11	-	-	-	-
	Vanse	20	13	7	13	7	-	-	-	-
	Flekkefjord	57	25	32	25	31	-	1	-	-
XI.	Stavanger amt	359	159	200	156	195	-	-	2	3
	Byer	192	86	106	84	104	-	-	1	2
	Bygder	167	73	94	72	91	-	-	1	1
	Sogndal	23	10	13	9	13	-	-	1	-
	Egersund	37	13	24	13	22	-	-	-	-
	Sandnes	16	9	7	9	7	-	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat	140	64	76	62	74	-	-	1	2
	Stavanger	25	12	13	12	13	-	-	-	-
	Finnø	15	7	8	7	8	-	-	-	-
	Sand	16	11	5	11	4	-	-	-	1
	Karmøen	25	9	16	9	16	-	-	-	-
	Haugesund	62	24	38	24	38	-	-	-	-
XII.	Søndre Bergenhus amt	327	146	181	142	177	-	1	2	2
	Sveen og Vikebygd herreder	5	4	1	4	1	-	-	-	-
	Indre Søndhordland	19	8	11	8	11	-	-	-	-
	Ytre —	21	15	6	15	6	-	-	-	-
	Tysnes	17	5	12	4	12	-	-	1	-
	Indre Hardanger	21	9	12	8	12	-	-	1	-
	Ytre Hardanger	17	7	10	6	10	-	-	-	-
	Voss	13	5	8	5	7	-	1	-	-
	Søndre Midthordland	40	18	22	17	21	-	-	-	1
	Nordre —	56	24	32	24	32	-	-	-	-
	Osterøen	51	22	29	22	29	-	-	-	-
	Alversund	16	8	8	8	7	-	-	-	-
	Lindaas	51	21	30	21	29	-	-	-	1

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1910. tuberkulose i						Tilfælde utgaat av protokollerne 1910.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjemmet har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
lymfekjertler.		urin- og kjønsorganer.		huden.		Ialt	Paa grund av						
							flytning.	helbredelse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	15	4	-	11	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	26	3	4	19	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	16	1	3	12	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	16	3	3	10	1	-	-	-
1	-	1	-	1	1	231	15	16	200	11	9	-	-
-	-	-	-	1	-	40	2	4	34	3	4	-	-
1	-	1	-	-	1	191	13	12	166	8	5	-	-
-	-	-	-	1	-	65	9	4	52	4	4	-	-
-		1	-	-	1	55	2	7	46	5	4	-	-
-	-	-	-	-	-	36	-	2	34	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	24	2	1	21	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	21	1	1	19	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	19	1	1	17	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	-	11	2	-	-	-
-	1	-	-	-	-	159	9	6	144	4	9	1	-
-	-	-	-	-	-	43	4	3	36	1	4	-	-
-	1	-	-	-	-	116	5	3	108	3	5	1	-
-	-	-	-	-	-	52	4	4	44	1	2	1	-
-	-	-	-	-	-	80	4	1	75	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	-	6	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	11	-	1	10	-	-	-	-
2	2	1	1	-	1	209	9	28	172	3	4	-	-
-	-	-	-	-	-	60	4	7	49	2	3	-	-
2	2	1	1	-	-	149	5	21	123	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	38	4	-	34	2	3	-	-
-	1	-	1	-	-	52	4	12	36	-	-	-	-
1	1	-	-	-	1	42	-	-	42	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	16	1	3	12	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	14	-	3	11	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	47	-	10	37	-	-	-	-
1	-	-	-	-	2	300	46	41	213	14	28	-	-
1	-	-	-	-	-	117	16	11	90	14	22	-	-
-	-	-	-	-	2	183	30	30	123	-	6	-	-
-	-	-	-	-	-	18	2	4	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	31	-	6	25	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	27	3	1	23	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	75	7	4	64	12	17	-	-
-	-	-	-	-	-	17	2	-	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	21	2	10	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	2	2	12	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	28	2	5	21	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	67	26	9	32	2	11	-	-
1	-	-	-	1	1	252	27	28	197	10	13	-	-
-	-	-	-	-	-	7	1	1	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	-	-	17	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	-	-	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	-	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	1	10	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	22	5	2	15	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	14	-	-	14	3	3	-	-
-	-	-	-	1	-	27	5	5	17	2	5	-	-
-	-	-	-	-	-	45	10	9	26	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	32	2	2	28	1	1	-	-
-	-	-	-	-	1	13	2	5	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	36	2	3	31	2	2	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XV (forts.). Lægedistrikter.	Tilfælde indført i Ialt.			Derav var aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
XIII.	Bergen	217	99	118	99	118	-	-	-	-
XIV.	Nordre Bergenhus amt	234	118	116	107	108	1	1	5	5
	By	3	1	2	1	2	-	-	-	-
	Bygder	231	117	114	106	106	1	1	5	5
	Lærdal	16	5	11	4	10	-	-	-	1
	Lyster	26	7	19	6	17	-	-	1	2
	Sogndal	13	8	5	8	5	-	-	-	-
	Vik	16	8	8	5	6	-	1	1	1
	Gulen	12	8	4	8	4	-	-	-	-
	Kirkebø	12	6	6	6	6	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	29	15	14	10	13	-	-	3	1
	Indre —	14	7	7	7	6	-	-	-	-
	Kinn	12	8	4	7	4	1	-	-	-
	Ytre Nordfjord	37	23	14	23	14	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	12	8	4	8	4	-	-	-	-
	Gloppen	14	7	7	7	6	-	-	-	-
	Indviken	21	8	13	8	13	-	-	-	-
XV.	Romsdals amt	363	166	197	163	192	-	3	2	2
	Byer	86	40	46	40	44	-	2	-	-
	Bygder	277	126	151	123	148	-	1	2	2
	Vestre Søndmør	37	17	20	16	19	-	-	1	1
	Indre —	16	10	6	10	6	-	-	-	-
	Østre —	8	5	3	5	3	-	-	-	-
	Ørskog	24	12	12	12	12	-	-	-	-
	Nordre Søndmør	60	23	37	23	37	-	-	-	-
	Ytre Romsdal	53	26	27	24	27	-	-	1	-
	Indre —	22	11	11	11	11	-	-	-	-
	Søndre Nordmør	79	35	44	35	42	-	2	-	-
	Sundalen	16	6	10	6	9	-	1	-	-
	Surendalen	19	6	13	6	13	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	29	15	14	15	13	-	-	-	1
XVI.	Søndre Trondhjems amt	595	245	350	241	347	-	-	3	2
	By	178	73	105	73	104	-	-	-	-
	Bygder	417	172	245	168	243	-	-	3	2
	Trondhjems stadsfysikat	178	73	105	73	104	-	-	-	-
	Strinden	69	30	39	29	39	-	-	-	-
	Selbu	15	4	11	3	10	-	-	1	1
	Røros	20	7	13	7	12	-	-	-	1
	Guldalen	66	29	37	29	37	-	-	-	-
	Opdal	18	11	7	11	7	-	-	-	-
	Orkedalen	64	22	42	21	42	-	-	1	-
	Hevne	15	6	9	6	9	-	-	-	-
	Hitteren	33	10	23	10	23	-	-	-	-
	Ytre Fosen	38	16	22	16	22	-	-	-	-
	Indre —	27	11	16	11	16	-	-	-	-
	Nordre —	52	26	26	25	26	-	-	1	-
XVII.	Nordre Trondhjems amt	239	98	141	92	135	1	1	3	3
	Byer	23	6	17	6	17	-	-	-	-
	Bygder	216	92	124	86	118	1	1	3	3
	Stjørdalen	45	19	26	17	26	-	-	1	-
	Frosta	18	4	14	4	13	-	-	-	-
	Levanger	29	13	16	13	16	-	-	-	-
	Inderøen	25	12	13	12	13	-	-	-	-
	Stenkjær	21	8	13	6	12	-	-	-	-

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1910. tuberkulose i						Tilfælde utgaat av protokollerne 1910.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjemmet har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
lymfekjertler.		urin- og kjønsorganer.		huden.		Ialt.	Paa grund av						
							flytning.	helbredelse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	180	45	17	118	7	4	-	-
-	-	5	1	-	1	177	9	35	133	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	5	1	-	1	76	9	35	132	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	10	-	1	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	2	6	3	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	2	8	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	13	1	3	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	1	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	27	2	8	17	1	-	-	-
-	-	-	1	-	-	10	-	4	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	1	2	17	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	2	2	11	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	11	1	4	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	11	-	2	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	-	21	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	332	15	65	252	9	13	-	-
-	-	-	-	-	-	50	3	6	41	6	7	-	-
1	-	-	-	-	-	282	12	59	211	3	6	-	-
-	-	-	-	-	-	30	1	14	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	26	1	12	13	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	5	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	4	5	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	-	-	20	2	6	-	-
1	-	-	-	-	-	61	4	15	42	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	2	1	20	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	66	2	6	58	6	7	-	-
-	-	-	-	-	-	16	1	1	14	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	-	1	19	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	39	-	5	34	-	-	-	-
-	1	1	-	-	-	533	58	98	377	18	30	-	-
-	1	-	-	-	-	147	25	22	100	6	17	-	-
-	-	1	-	-	-	386	33	76	277	12	13	-	-
-	1	-	-	-	-	147	25	22	100	6	17	-	-
-	-	1	-	-	-	69	16	-	53	6	4	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	1	9	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	18	-	3	15	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	77	3	30	44	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	13	-	-	13	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	78	7	23	48	3	7	-	-
-	-	-	-	-	-	9	-	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	24	-	3	21	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	23	1	2	20	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	26	4	3	19	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	39	2	11	26	-	-	-	-
-	-	1	1	1	1	212	18	38	156	9	2	-	-
-	-	-	-	-	-	11	-	2	9	-	-	-	-
-	-	1	1	1	1	201	18	36	147	9	2	-	-
-	-	1	-	-	-	44	8	1	35	2	-	-	-
-	-	-	1	-	-	10	1	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	22	3	2	17	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	35	2	17	16	2	-	-	-
-	-	-	-	1	1	21	-	7	14	-	1	-	-

Meldte tilfælde av tuberkuløse sygdomme ifølge de ind-

Amt.	Tabel XV (forts.). Lægedistrikter.	Tilfælde indført i Ialt.			Derav var aandedrætsorganerne.		tarmkanalen.		ben og led.	
		Sum.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
	Grong	19	9	10	8	7	-	1	1	2
	Namsos	28	12	16	12	16	-	-	-	-
	Fosnes	23	7	16	7	16	-	-	-	-
	Kolvereid	12	3	9	3	9	-	-	-	-
	Vikten	19	11	8	10	7	1	-	-	1
XVIII.	Nordlands amt	479	224	255	207	244	2	2	6	5
	Byer	23	4	19	4	19	-	-	-	-
	Bygder	456	220	236	203	225	2	2	6	5
	Brønnøy	53	20	33	19	31	-	-	-	2
	Alstahaug	36	13	23	12	23	-	-	1	-
	Vefsen	8	1	7	1	6	-	-	-	-
	Ranen	44	22	22	19	21	2	-	-	-
	Lurøy	27	12	15	12	15	-	-	-	-
	Gildeskaal	14	10	4	9	4	-	-	-	-
	Bodø	18	9	9	8	9	-	-	-	-
	Folden	8	4	4	4	4	-	-	-	-
	Skjerstad	45	21	24	15	22	-	1	3	-
	Steigen	14	6	8	6	7	-	-	-	1
	Hamarøy	4	1	3	1	3	-	-	-	-
	Lødingen	28	18	10	15	10	-	-	2	-
	Ofoten	35	8	27	8	25	-	1	-	-
	Flakstad	15	7	8	7	8	-	-	-	-
	Buksnes	41	24	17	24	17	-	-	-	-
	Austlofoten	13	6	7	6	7	-	-	-	-
	Hadsel	39	22	17	22	16	-	-	-	1
	Sortland	37	20	17	19	16	-	-	-	1
XIX.	Tromsø amt	230	102	128	93	119	3	1	3	6
	Byer	26	15	11	15	10	-	-	-	-
	Bygder	204	87	117	78	109	3	1	3	6
	Trondenes	43	19	24	18	24	1	-	-	-
	Ibbestad	30	15	15	15	15	-	-	-	-
	Tranøy	21	5	16	5	15	-	-	-	1
	Berg	9	2	7	1	5	-	1	-	-
	Lenvik	18	9	9	7	6	-	-	2	3
	Maalselven	13	5	8	3	8	1	-	-	-
	Balsfjord	11	6	5	5	3	1	-	-	2
	Tromsø	39	21	18	20	17	-	-	1	-
	Lyngen	32	14	18	13	18	-	-	-	-
	Karlsøy	5	1	4	1	4	-	-	-	-
	Skjervøy	9	5	4	5	4	-	-	-	-
XX.	Finmarkens amt	209	94	115	87	108	2	1	3	4
	Byer	53	20	33	17	32	1	-	1	-
	Bygder	156	74	82	70	76	1	1	2	4
	Alten	17	7	10	7	9	-	-	-	1
	Talvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Loppen	12	4	8	4	6	-	-	-	2
	Hammerfest	18	7	11	7	11	-	-	-	-
	Maasø	20	13	7	11	6	-	1	1	-
	Kistrand	9	5	4	5	3	-	-	-	1
	Lebesby	4	2	2	2	2	-	-	-	-
	Gamvik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	27	7	20	7	20	-	-	-	-
	Vardø	27	16	11	15	10	-	-	-	-
	Vadsø	43	12	31	8	30	2	-	2	-
	Sydvaranger	32	21	11	21	11	-	-	-	-

sendte utdrag av tuberkuloseprotokollerne for byer og herreder.

protokollerne 1910. tuberkulose i						Tilfælde utgaat av protokollerne 1910.				Tilfælde, hvor forpleining utenfor hjemmet har fundet sted i henhold til lovens § 6.		Tilfælde, hvor lovens § 10 er brukt.	
lymfekjertler.		urin- og kjønsorganer.		huden.		Ialt.	Paa grund av						
							flytning.	helbredelse.	død.				
Md.	Kv.	Md.	Kv	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	10	-	-	10	2	-	-	-
-	-	-	-	-	-	20	-	-	20	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	25	1	9	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	1	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	15	3	1	11	-	-	-	-
3	1	5	1	1	2	397	35	70	292	15	8	5	8
-	-	-	-	-	-	31	6	7	18	-	-	-	-
3	1	5	1	1	2	366	29	63	274	15	8	5	8
-	-	1	-	-	-	41	-	4	37	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	-	21	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-
1	-	-	-	-	1	27	4	2	21	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	21	-	5	16	2	-	-	-
-	-	1	-	-	-	18	1	-	17	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	35	4	12	19	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	18	2	6	10	-	-	-	-
1	-	2	-	-	1	35	3	17	15	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	1	1	10	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	27	2	4	21	2	-	-	-
-	1	-	-	-	-	36	6	5	25	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	1	6	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	24	1	6	17	3	3	-	-
-	-	-	-	-	-	18	6	3	9	-	-	2	2
-	-	-	-	-	-	22	2	1	19	-	-	3	6
-	-	-	-	1	-	26	3	2	21	7	1	-	-
2	-	-	2	1	-	184	14	36	134	4	17	-	-
-	-	-	1	-	-	29	5	5	19	-	3	-	-
2	-	-	1	1	-	155	9	31	115	4	14	-	-
-	-	-	-	-	-	26	1	1	24	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	32	2	14	16	2	6	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	10	-	4	6	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	6	-	-	6	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	14	-	4	10	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	9	1	1	7	-	1	-	-
-	-	-	1	-	-	44	6	9	29	2	8	-	-
1	-	-	-	-	-	19	1	-	18	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	-	7	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	12	3	3	6	-	-	-	-
1	1	-	1	1	-	163	30	27	106	16	10	-	-
-	-	-	1	1	-	43	8	2	33	5	2	-	-
1	1	-	-	-	-	120	22	25	73	11	8	-	-
-	-	-	-	-	-	17	3	4	10	2	1	-	-
-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	-	2	8	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	16	2	1	13	1	-	-	-
1	-	-	-	-	-	12	3	3	6	3	1	-	-
-	-	-	-	-	-	9	1	1	7	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	4	1	-	3	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	17	4	2	11	2	2	-	-
-	-	-	1	1	-	18	2	2	14	3	1	-	-
-	1	-	-	-	-	45	8	10	27	1	3	-	-
-	-	-	-	-	-	15	6	2	7	4	-	-	-

Dødeligheten av lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départe-

Tabel XVI.	1910.				Forhold av dødsfald		
	Opgivne dødsfald ved				til samtlige opgivne dødsfald ved sygdom i pct.		
	sygdom.	lunge-tuber-kulose.	epide-miske syg-domme.	ikke epide-miske syg-domme.	1908.	1909.	1910.
Riket	27078	4060	5173	21905	15,4	14,8	15,0
Byer	8426	1252	1824	6602	15,5	15,4	14,9
Bygder	18652	2808	3349	15303	15,4	14,5	15,1
Amter:							
1. Kristiania	2829	452	618	2211	15,9	15,7	16,0
2. Akershus	1434	193	236	1198	16,1	14,0	13,5
3. Smaalenene	1719	234	361	1358	14,0	11,7	13,6
4. Buskerud	1345	159	260	1085	13,6	13,5	11,8
5. Jarlsberg og Larvik	1210	164	190	1020	14,3	10,8	13,6
6. Hedemarken	1525	175	277	1248	15,2	14,0	11,5
7. Kristians	1285	146	197	1088	11,7	10,1	11,4
8. Bratsberg	1180	213	217	963	15,5	17,0	18,1
9. Nedenes	914	150	134	780	15,3	15,6	16,4
10. Lister og Mandal	996	178	178	818	18,8	15,1	17,9
11. Stavanger	1472	210	316	1156	14,3	14,8	14,3
12. Søndre Bergenhus	1631	194	361	1270	12,6	11,6	11,9
13. Bergen	990	146	231	759	13,9	14,8	14,7
14. Nordre Bergenhus	1023	128	198	825	14,2	10,9	12,5
15. Romsdal	1849	275	315	1534	16,3	17,9	14,9
16. Søndre Trondhjem	1903	380	384	1519	21,4	20,9	20,0
17. Nordre —	963	144	158	805	15,1	14,6	15,0
18. Nordland	1612	293	289	1323	16,0	17,2	18,2
19. Tromsø	741	124	129	612	15,0	15,5	16,7
20. Finmarken	457	102	124	333	18,9	18,5	22,3
Kristiania og Bergen	3819	598	849	2970	15,4	15,5	15,7
De øvrige byer	4607	654	975	3632	15,6	15,4	14,2

mødre[1]). Tilslut findes ogsaa, saavidt opgave foreligger, oplysning om fostrenes utviklingsgrad, samt om tallet paa tvilling- og trillingfødsler.

Ifølge opgave fra det Statistiske Centralbyraa fødte 62 050 kvinder i 1910 (18 085 i byerne og 43 965 i bygderne) ialt 62 890 barn. Jordmødrene skulde

[1]) For Smaalenenes amt viste det sig saaledes ved nærmere undersøkelse, at jordmødrene kun hadde utført 11 vendinger, 18 uttrækninger og 8 placentarløsninger.

forskjellige amter for aarene 1908—1910.
ments pendant les années de 1908—1910.

av lungetuberkulose			Dødeligheten av lungetuberkulose (pro mille av folkemængden).						
til dødsfald av ikke epidemiske sygdomme i pct.			Efter lægernes opgaver.			Efter utregning av samtlige dødsfald (se teksten og kartet over lungetuberkulose).			
1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.	1908.	1909.	1910.	Gjennemsnitlig i treaaret 1908—1910.
19,5	18,3	18,5	1,9	1,7	1,7	2,2	2,0	2,0	2,07
21,1	19,8	19,0	2,1	1,9	1,8	2,3	2,1	2,0	2,12
18,9	17,7	18,3	1,8	1,6	1,7	2,2	1,9	2,0	2,05
21,8	20,8	20,4	2,2	1,9	1,9	2,3	2,1	2,0	2,15
19,2	17,2	16,1	1,8	1,5	1,5	2,0	1,6	1,6	1,72
17,8	14,7	17,2	1,7	1,3	1,6	1,9	1,5	1,8	1,73
16,7	16,8	14,7	1,6	1,5	1,3	1,8	1,7	1,5	1,68
17,4	13,4	16,1	1,8	1,4	1,6	2,0	1,5	1,8	1,77
18,0	16,9	14,0	1,8	1,6	1,3	2,1	1,8	1,5	1,78
13,8	11,8	13,4	1,2	1,0	1,2	1,4	1,2	1,4	1,33
19,4	20,3	21,1	1,9	1,9	2,0	2,2	2,0	2,3	2,19
19,1	18,9	19,2	2,2	2,0	2,1	2,4	2,2	2,3	2,30
22,2	17,7	21,8	2,6	2,0	2,3	2,9	2,2	2,8	2,64
19,5	19,1	18,2	1,9	1,7	1,5	2,4	2,1	1,9	2,12
15,8	14,6	15,3	1,5	1,3	1,4	1,9	1,6	1,7	1,73
20,1	18,8	19,2	1,8	1,9	1,9	1,9	2,0	2,0	1,96
16,9	13,4	15,5	1,5	1,2	1,4	1,8	1,5	1,7	1,66
20,0	20,7	17,9	2,0	2,1	1,9	2,2	2,4	2,4	2,36
26,5	24,9	25,0	2,9	2,5	2,6	3,5	3,1	3,0	3,19
18,3	18,0	17,9	1,9	1,6	1,7	2,3	2,0	2,1	2,17
21,6	22,5	22,1	1,6	1,8	1,8	2,1	2,3	2,3	2,26
19,6	21,4	20,3	1,5	1,6	2,5	2,1	2,1	2,1	2,10
26,8	24,0	30,6	2,8	2,0	2,6	4,6	3,7	4,4	4,27
21,4	20,3	20,1	2,1	1,9	1,9	2,2	2,1	2,0	2,10
20,8	19,3	18,0	2,1	1,9	1,8	2,4	2,1	2,0	2,14

saaledes ha betjent 85,1 pct. av samtlige fødende kvinder (98,3 pct. i byerne og 79,7 pct. i bygderne). Av 834 kvinder (13,44 pro mille), som i henhold til Byraaets opgaver fødte flere end 1 barn, var 828 (13,34 pro mille) tvillingfødende, 6 (0,10 pro mille) trillingfødende.

Med hensyn til de av lægerne utførte **obstetriciske operationer** henvises til tabel XIX (side 40* og 41*).

Antallet av sindssyke forpleiet med statsbidrag efter lov av og kom-

Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'état de l'état et des

	Tabel XVII. Amter.	Antal sindssyke. Ialt.	Antal sindssyke. Derav paa asyl.	Utgifter. Kr.
I.	Kristiania	748	447	308 117,11
II.	Akershus amt	232	191	102 177,78
	Byer	3	1	498,84
	Bygder	229	190	101 678,94
III.	Smaalenenes amt	285	108	105 286,43
	Byer	76	31	29 256,06
	Bygder	209	77	76 030,37
IV.	Buskerud amt	296	110	100646,21
	Byer	69	22	23 835,39
	Bygder	227	88	76 810,82
V.	Jarlsberg og Larvik amt	298	89	98 115,12
	Byer	101	18	32 525,61
	Bygder	197	71	65 589,51
VI.	Hedemarkens amt	367	205	133 098,23
	Byer	20	10	6 692,75
	Bygder	347	195	126 405,48
VII.	Kristians amt	257	120	90 824,60
	Byer	9	7	3 673,60
	Bygder	248	113	87 151,00
VIII.	Bratsberg amt	378	111	116 514,31
	Byer	76	23	24 767,33
	Bygder	302	88	91 746,98
IX.	Nedenes amt	296	131	60 617,63
	Byer	97	40	32 583,25
	Bygder	199	91	28 034,38
X.	Lister og Mandals amt	351	152	115 468,76
	Byer	84	37	28 617,95
	Bygder	267	115	86 850,81

$^{17}/_{6}$ 1891 og de samlede utgifter ved deres forpleining for stat muner.

d'après la loi du $^{17}/_{6}$ 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

	Amter.	Antal sindssyke. Ialt.	Antal sindssyke. Derav paa asyl.	Utgifter. Kr.
XI.	Stavanger amt	424	170	123 608,61
	Byer	167	77	48 465,94
	Bygder	257	93	75 142,67
XII.	Søndre Bergenhus amt	335	95	97 566,05
XIII.	Bergen	296	198	94 660,89
XIV.	Nordre Bergenhus amt	173	65	48 453,26
	By	-	-	-
	Bygder	173	65	48 453,26
XV.	Romsdals amt	347	149	104 902,58
	Byer	64	34	27 923,59
	Bygder	283	115	76 978,99
XVI.	Søndre Trondhjems amt	416	201	121 733,75
	By	137	83	45 124,49
	Bygder	279	118	76 609,26
XVII.	Nordre Trondhjems amt	244	95	69 181,46
	Byer	20	10	7 541,25
	Bygder	224	85	61 640,21
XVIII.	Nordlands amt	348	184	109 998,71
	Byer	24	17	10 028,73
	Bygder	324	167	99 969,98
XIX.	Tromsø amt	190	94	55 751,69
	Byer	23	18	8 056,69
	Bygder	167	76	47 695,00
XX.	Finmarkens amt	101	54	32 075,55
	Byer	20	11	5 996,19
	Bygder	81	43	26 079,36
	I hele riket	6382	2969	2 088 798,73
	Byer	2034	1084	738 365,66
	Bygder	4348	1885	1 350 433,07

Utdrag av jordmødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XVIII.

	Antal betjente barselkvinder.							Antal barn.								
		Derav:							Derav:							
	Sum.	Førstefødende.	Flerfødende.	Uopgit.	Gifte.	Ugifte.	Uopgit.	Sum.	Mandkjøn.	Kvindekjøn.	Uopgit.	Levende.		Dødfødte.		Uopgit.
												Md.	Kv.	Md.	Kv.	
Riket	52824	11597	40693	534	49248	3459	117	53611	27687	25884	40	25548	24103	1035	841	2084
Byer	17770	4205	13565	-	16125	1645	-	18038	9248	8766	24	8296	7956	355	291	1140
Bygder	35054	7392	27128	534	33123	1814	117	35573	18439	17118	16	17252	16147	680	550	944
Amter:																
1. Kristiania	5888	1642	4246	-	5037	851	-	5981	2993	2988	-	2853	2875	140	113	-
2. Akershus	2659	513	2146	-	2555	104	-	2693	1412	1281	-	1364	1245	47	35	2
3. Smaalenene	3962	726	2762	474	3738	224	-	4007	2120	1887	-	1829	1592	53	55	[1]) 478
4. Buskerud	3202	687	2515	-	3054	147	1	3248	1688	1538	22	1614	1488	74	50	22
5. Jarlsberg og Larvik	2425	526	1899	-	2323	102	-	2464	1261	1203	-	1212	1156	49	47	-
6. Hedemarken	3294	638	2656	-	3024	270	-	3343	1702	1641	-	1640	1584	59	56	4
7. Kristians	2541	506	1978	57	2339	131	71	2576	1326	1244	6	1272	1108	54	36	6
8. Bratsberg	2324	553	1770	1	2228	96	-	2364	1256	1108	-	1201	1070	55	38	-
9. Nedenes	1466	322	1144	-	1406	51	9	1489	777	712	-	701	658	36	26	68
10. Lister og Mandal	1630	308	1322	-	1600	30	-	1647	819	828	-	799	797	20	31	-
11. Stavanger	3473	695	2778	-	3365	108	-	3536	1806	1722	8	1164	1172	45	30	[3])1125
12. Søndre Bergenhus	3047	623	2424	-	2972	75	-	3086	1636	1450	-	1548	1392	65	45	36
13. Bergen	1869	468	1401	-	1752	117	-	1900	992	908	-	958	876	34	32	-
14. Nordre Bergenhus	1680	399	1281	-	1634	46	-	1714	884	828	2	859	804	25	24	2
15. Romsdal	3166	616	2550	-	2980	156	30	3218	1646	1572	-	1580	1522	63	39	14
16. Søndre Trondhjem	3572	861	2710	1	3155	411	6	3623	1875	1747	1	1613	1571	69	56	[5]) 314
17. Nordre —	1808	426	1381	1	1657	151	-	1835	949	886	-	910	851	39	35	-
18. Nordland	2756	603	2153	-	2540	216	-	2789	1457	1332	-	1405	1278	49	53	4
19. Tromsø	[7])1434	337	1097	-	1320	114	-	1454	753	700	1	714	674	39	26	1
20. Finmarken	628	148	480	-	569	59	-	644	335	309	-	312	290	20	14	8

[1]) 456 levende fødte og 22 døde; kjønnet ikke opgit. [3]) For 1076 levende fødte og 39 dødfødte, samtlige fra Stavanger by, var kjønnet ikke opgit [5]) For 278 var kjønnet ikke opgit; av disse var 264 levende fødte og 14 dødfødte. [7]) En av disse døde uforløst og hos en var der molasvangerskap.

Utdrag av jordmødrenes bøker.
Extrait des registres des sages-femmes.

Tabel XVIII (forts.).

	Antal barn (forts.).																	
	Fosterleier:					Fødselen fuldendt ved				Av fostrene var:							Tvillingfødsler.	Trillingfødsler.
	Isseleie.	Ansigtsleie.	Sæte- eller fotleie.	Tverleie.	Andet eller uopgit leie.	tang.	vending.	uttrækning.	efterlyrdsoperationer.	Aborter (født i 5te, 6te og 7de kalendermaaned).		Ufuldbaarne (født i 8de kalendermaaned).		Fuldbaarne (født efter 8de kalendermaaned).		Uopgit.		
										Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.			
Riket	50457	268	1592	236	1058	912	250	363	422	286	203	486	469	25540	24043	2584	779	5
Byer	17113	72	625	73	155	316	53	88	68	138	95	160	187	8352	7966	1140	266	1
Bygder	33344	196	967	163	903	596	197	275	354	148	108	326	282	17188	16077	1444	513	4
Amter:																		
1. Kristiania	5666	26	236	18	35	-	4	24	7	58	47	74	87	2861	2854	-	93	-
2. Akershus	2511	11	62	8	101	38	7	19	24	16	13	39	20	1288	1188	129	34	-
3. Smaalenene	3823	14	120	20	30	177	25	32	15	23	15	18	31	1841	1601	[2]) 478	45	-
4. Buskerud	3064	23	73	19	69	63	19	17	37	21	15	31	30	1579	1460	112	46	-
5. Jarlsberg og Larvik	2333	6	91	8	26	53	11	23	6	12	8	30	20	1219	1175	-	39	-
6. Hedemarken	3159	20	74	18	72	50	22	13	33	11	18	40	33	1651	1590	-	47	1
7. Kristians	2397	16	63	13	87	18	13	18	19	18	8	24	19	1281	1216	10	35	-
8. Bratsberg	2243	22	76	10	13	50	10	16	24	9	5	29	27	1216	1076	2	40	-
9. Nedenes	1401	7	48	6	27	52	12	11	21	6	4	10	19	720	661	69	19	2
10. Lister og Mandal	1576	15	36	7	13	28	12	12	12	10	5	11	19	798	804	-	17	-
11. Stavanger	3330	11	107	18	70	97	20	28	20	6	5	12	8	1182	1171	[4]) 1152	63	-
12. Søndre Bergenhus	2855	8	103	16	104	49	20	36	34	15	8	25	24	1589	1405	20	39	-
13. Bergen	1821	8	57	4	10	-	-	-	3	15	6	12	13	965	889	-	31	-
14. Nordre Bergenhus	1600	10	36	8	60	33	7	23	16	7	1	9	8	868	819	2	34	-
15. Romsdal	2998	20	96	22	82	95	25	24	27	12	9	27	27	1605	1527	11	52	-
16. Søndre Trondhjem	3391	11	126	16	79	51	18	21	36	23	12	41	38	1640	1586	[6]) 283	49	1
17. Nordre —	1719	16	52	6	42	6	8	13	19	11	10	17	21	921	855	-	27	-
18. Nordland	2611	12	64	8	94	33	10	14	46	7	7	18	13	1334	1235	175	31	1
19. Tromsø	1369	9	38	5	33	17	5	13	8	3	4	10	5	662	637	133	22	-
20. Finmarken	590	3	34	6	11	2	2	6	15	3	3	9	7	320	294	8	16	-

[2]) 470 fuldbaarne, 4 ufuldbaarne og 4 aborter; kjønnet ikke opgit. [4]) For 1 063 fuldbaarne, 35 ufuldbaarne og 17 aborter, alle fra Stavanger by, var kjønnet ikke opgit. [6]) For 274 var kjønnet ikke opgit; av disse var 263 fuldbaarne, 9 ufuldbaarne og 2 aborter.

Av lægerne utførte
Opérations obstétricales

Tabel XIX.	Barselkvinder.	Operationer.	Forhold i pct.	Tangforløsning.	Vending.
Riket	62050	[1]) 2417	3,9	1818	214
Amter:					
1. Kristiania	5795	[2]) 493	8,5	362	33
2. Akershus	2899	74	2,6	59	6
3. Smaalenene	4254	258	6,1	211	32
4. Buskerud	3479	129	3,7	95	15
5. Jarlsberg og Larvik	2580	77	3,0	62	6
6. Hedemarken	3780	97	2,6	77	5
7. Kristians	3037	87	2,9	62	14
8. Bratsberg	2850	89	3,1	74	8
9. Nedenes	1717	65	3,8	44	9
10. Lister og Mandal	1833	60	3,3	53	1
11. Stavanger	4010	217	5,4	186	8
12. Søndre Bergenhus	3671	79	2,2	59	12
13. Bergen	1992	184	9,2	101	20
14. Nordre Bergenhus	2113	70	3,3	53	8
15. Romsdal	3600	83	2,3	68	9
16. Søndre Trondhjem	3963	119	3,0	80	14
17. Nordre —	2139	52	2,4	46	1
18. Nordland	4687	98	2,1	71	6
19. Tromsø	2373	47	2,0	32	4
20. Finmarken	1278	39	3,1	23	3

[1]) Hos 2372 fødende (3,8 pct), idet ved 43 tvillingfødsler og 1 trillingfødsel samtlige barn

Tabel XX (side 42*) viser operationernes utfald for mødre og barn.

Tabel XXI (side 43*) gir oplysning om de ved kunsthjælp forløste tvillinger (og trillinger).

Tabel XXII (side 44* og flg.) gir en oversigt over utfaldet av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer.

Tabel XXIII (side 47*) viser tallet paa **fødte** og **døde** i riket og amterne; den er et utdrag av de fra det Statistiske Centralbyraa meddelte opgaver over folkemængdens bevægelse i aaret.

Tabel XXIV indeholder en fordeling av fødte og døde m. v. paa rikets byer og bygder.

obstetriciske operationer.

faites par les médecins.

Ut-trækning.	Partus præma-turus arti-ficialis.	Accou-chement forcé.	Keisersnit.		Per-foration.	Embry-otomi. Decapi-tation.	Efter-byrds-operation.	Abortus provo-catus.
			Klassisk.	Vaginalt.				
116	28	1	9	8	38	4	166	13
25	4	-	6	8	4	-	49	-
-	-	-	-	-	-	-	8	1
5	3	-	-	-	2	-	4	1
3	-	1	-	-	5	-	10	-
6	-	-	-	-	1	-	2	-
3	2	-	-	-	3	-	7	-
1	2	-	1	-	2	2	3	-
2	-	-	-	-	2	-	3	-
4	-	-	-	-	2	-	5	1
3	2	-	-	-	1	-	-	-
8	1	-	-	-	5	-	9	-
5	1	-	-	-	-	-	2	-
27	12	-	1	-	-	-	20	3
1	-	-	-	-	2	-	5	-
5	-	-	-	-	1	1	-	-
4	1	-	1	-	3	1	8	7
3	-	-	-	-	-	-	2	-
5	-	-	-	-	2	-	14	-
3	-	-	-	-	3	-	5	-
3	-	-	-	-	-	-	10	-

blev forløst ved kunstig hjælp. [2]) Heri medregnet 2 nedhenting av fot ved bækkenendeleie.

Tallet paa levende født utgjorde 61 461 og paa døde 31 856.

For det hele rike var overskuddet av født 29 605 og forholdet mellem født og døde = 100 : 51,8.

I byerne var tallet paa levende født 17 903 og paa døde 9 322, hvorved der blev et overskud av 8 581 født og forholdet mellem født og døde = 100 : 52,1.

I bygderne utgjorde tallet paa levende født 43 558 og paa døde 22 534, altsaa et overskud av 21 024 født og forholdet mellem født og døde = 100 : 51,7.

I de av lægerne indsendte opgaver over døde er **dødsaarsaken** opgit for 28 135 eller 88,3 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 27 078 eller 87,9 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (30 793).

Obstetriciske operationers utfald for mødre og barn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XX. Operation.	Samlet antal operationer.	Mødre [1].				Barn.			
		Utfaldet er opgit for	Derav døde [2].	Forhold i pct.		Utfaldet er opgit for	Derav var dødfødte.	Forhold i pct.	
				i 1909.	i 1910.			i 1909.	i 1910.
Tangforløsning	1818	1785	16	0,8	0,9	1816	117	7,6	6,4
Vending	214	208	7	6,8	3,4	214	90	38,3	42,1
Uttrækning ved bækkenendeleie.....	116	108	3	3,0	2,8	114	25	22,5	21,9
Partus præmaturus artificialis	28	28	-	-	-	28	14	20,0	50,0
Accouchement forcé	1	[3]) 1	-	-	-	-	-	50,0	-
Keisersnit (klassisk).	9	9	3	-	33,3	9	3	-	33,3
— (vaginalt)	8	8	2	42,9	25,0	8	-	42,9	-
Perforation.....	38	38	4	14,3	10,5	-	-	-	-
Embryotomi; decapitation	4	4	1	9,1	25,0	-	-	-	-
Abortus provocatus .	13	12	1	-	8,3	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation .	166	166	2	2,3	1,2	-	-	-	-

[1]) Hvor begge tvillinger er forløst ved kunsthjælp, er utfaldet for moren som regel opført ved den paa 2den tvilling utførte operation. (Se tabel XXI). [2]) Dødsaarsakerne sees av tabel X. [3]) Molasvangerskap.

For byerne er opgit dødsaarsak for 8 695 døde eller 93,3 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 8 426 eller 93,1 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (9 043).

For bygderne er opgit dødsaarsak for 19 440 døde eller 86,3 pct. av samtlige indtrufne dødsfald og for 18 652 eller 85,8 pct. av de ved sygdom foranledigede dødsfald (21 750).

De av lægerne opgivne dødsaarsaker i procentforhold til samtlige indtrufne dødsfald i riket, dets byer og bygder og i de enkelte lægedistrikter sees av tabel XXV (side 50* og 51*).

De hyppigste av lægerne **opgivne dødsaarsaker** ved sygdom sees av tabel XXVI (side 52*).

De opgivne **dødsaarsaker** er sammenstillet i tabellerne XXXV—XXXVIII; i tabel XXXV findes opført de kjendte dødsaarsaker i riket og amterne, tabel XXXVI er en opgave over alder og kjøn for de i riket døde med kjendt dødsaarsak. I tabel XXXVII er anført dødsaarsakerne i byerne og i tabel XXXVIII opgave over kjøn og alder for de i byerne døde.

Tallet paa **vakcinerte** i riket utgjorde ifølge embedslægernes indberetninger 41 355 eller 67,5 pct. av middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1908—1910.

Tvillingfødsler med kunstig forløsning A) av begge tvillinger, B) av en tvilling.

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Tabel XXI. Operation [1].	Utfaldet for mødre. Lev.	Utfaldet for mødre. Død.	Utfaldet for 1ste tvilling. Lev.	Utfaldet for 1ste tvilling. Dødf.	Utfaldet for 2den tvilling. Lev.	Utfaldet for 2den tvilling. Dødf.	Utfaldet for uopgit hvilken tvilling. Lev.
A. Begge tvillinger.							
Tang paa begge tvillinger	14	1	14	1	13	2	-
Tang paa første, vending paa anden tvilling	12	-	12	-	12	-	-
Tang paa første, uttrækning paa anden tvilling	2	1	3	-	3	-	-
Vending paa begge tvillinger	6	-	5	1	5	1	-
Uttrækning paa begge tvillinger	4	-	3	1	3	1	-
Uttrækning paa første, tang paa anden tvilling	2	-	2	-	1	1	-
Uttrækning paa første, vending paa anden tvilling	1	-	1	-	1	-	-
Ialt	41	2	40	3	38	5	-
	43		43		43		
B. En av tvillingerne.							
Tang	13	1	2	-	10	1	1
Vending	15	-	-	-	14	1	-
Uttrækning	2	-	-	-	2	-	-
Embryotomi	1	-	-	-	-	1	-
Ialt	31	1	2	-	26	3	1
	32		32				

[1]) Ved vaginalt keisersnit forløstes et par tvillinger. Ved en trillingfødsel forløstes 1ste trilling ved tang, 2den og 3dje ved uttrækning (alle levende).

Tabel XXVII (side 53*) viser tallet paa vakcinerte i amterne og forholdet til middeltallet av levende fødte i 3-aaret 1908—1910 for hvert amt.

Ved statens vakcineinstitut i Kristiania podedes 32 kalver; 2 kassertes paa grund av abortivt anslag. Av de 30 kalver blev der ialt høstet 492,6 gram vakcine eller gjennemsnitlig 16,42 pr. kalv. Til emulsion av vakcinen er kun brukt glycerin (Wilsonglycerin fra London). I aarets løp er fra institutet levert 12 380 rør og violer med lymfe beregnet til ca. 79 000 personer. Om de gjorte podninger forelaa indberetning for 37 044 primovakcinationer med 89,9 pct. anslag og for 1 138 revakcinationer med 52,5 pct. anslag. — Da dette for flere forbrukeres vedkommende har været mindre tilfredsstillende, viste det sig paa direkte

Utfald av de obstetriciske operationer efter de forskjellige indikationer.

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par accouchement forcé, F) par opération césarienne, G) par perforation, H) par embryotomi, I) par avortement provoqué, — d'après les indications différentes.

Tabel XXII. Indikation.	Ialt udførte operationer.	Mødre			Barn	
		ilive.	døde.	uopg.	levende født.	dødfødt.
A. Tangforløsning:						
Utilstrækkelige eller smertefulde rier ...	[1]) 1408	1379	5	-	1356	52
Bækkensneverhet ...	144	144	-	-	113	31
Barselkrampe (truende; nyresygdom, albuminuri) ...	[2]) 45	34	9	-	29	16
Placenta prævia og blødning ...	4	3	1	-	3	1
Ueftergivelige fødselsdele ...	[3]) 70	69	-	-	68	2
Blødning ...	2	2	-	-	2	-
Sygdom (lungetuberkulose, hysteri) ...	3	3	-	-	3	-
Fare for morens liv ...	12	11	1	-	11	1
Isseleie med panden fortil ...	39	38	-	-	35	4
Skakt isseleie ...	8	8	-	-	8	-
Ansigtsleie ...	7	7	-	-	6	1
Pandeleie ...	4	4	-	-	3	1
Dyp tverstand ...	3	3	-	-	3	-
2den tvillings fot ved siden av første tvillings hode ...	[4]) 1	-	-	-	1	-
Hydrokefalos ...	2	2	-	-	-	2
Stort foster; stort fosterhode ...	5	5	-	-	5	-
Dødt foster ...	1	1	-	-	-	1
Fremfald av navlesnor ...	7	7	-	-	5	2
Forliggende arm ved isseleie ...	1	1	-	-	1	-
Fare for fosterets liv ...	[5]) 43	41	-	-	40	3
Uopgit indikation ...	9	9	-	-	8	1
Tilsammen	1818	1771	16	-	1700	118
		1818			1818	
B. Vending.						
Utilstrækkelige eller smertefulde rier ...	25	25	-	-	21	4
Bækkensneverhet ...	13	13	-	-	11	2
Barselkrampe, albuminuri ...	[6]) 7	6	-	-	5	2

[1]) Av 23 tvillingfødsler forløstes i 12 tilfælde begge barn ved tang; i 11 kun det første, av anden tvillingerne forløstes 9 ved vending og 2 ved uttrækning; ved en trillingfødsel forløstes første trilling ved tang, de to andre ved uttrækning; utfaldet for mødrene er opført sammen med utfaldet for det sidst fødte barn. [2]) Hos en tvillingfødende forløstes begge barn ved tang; hos en anden kun det første, det andet barn forløstes ved vending. [3]) 1 tvillingfødsel. [4]) Anden tvilling forløst ved uttrækning. [5]) To anden tvillinger forløst ved vending. [6]) 1 tvillingfødsel.

Tabel XXII (forts.). Indikation.	Ialt utførte operationer.	Mødre ilive.	Mødre døde.	Mødre uopg.	Barn levende født.	Barn dødfødt.
Placenta prævia og blødning	[1]) 55	47	6	-	20	35
Dypt sæte av placenta	1	1	-	-	1	-
Livmorbristning	1	1	-	-	-	1
Blødning	3	3	-	-	2	1
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	1
Pandeleie	1	1	-	-	1	-
Skakt hodeleie	3	3	-	-	2	1
Tverleie	[2]) 89	85	1	-	54	35
Fremfald av navlesnor	7	7	-	-	2	5
Fare for fosteret	7	7	-	-	5	2
Dødt foster	1	1	-	-	-	1
Tilsammen	214	201	7	-	124	90
		208			214	
C. Uttrækning.						
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	[3]) 83	74	2	-	65	18
Bækkensneverhet	10	10	-	-	8	2
Barselkrampe; truende	[4]) 3	2	-	-	3	-
Peritonit	1	-	1	-	-	1
Fare for moren	3	3	-	-	2	1
Tverleie	4	4	-	-	3	1
Skakt bækkenendeleie	1	1	-	-	1	-
Hydrokefalisk fosterhode	1	1	-	-	-	1
Fremfald av navlesnor	2	2	-	-	1	1
Fare for fosteret	7	7	-	-	6	1
Uopgit indikation	1	1	-	-	1	-
Tilsammen	116	105	3	-	90	26
		108			116	
D. Partus præmaturus artificialis.						
Bækkensneverhet	23	23	-	-	14	9
Barselkrampe. Nefrit	2	2	-	-	-	2
Placenta prævia og blødning	1	1	-	-	-	1
Dødt foster	2	2	-	-	-	2
Tilsammen	28	28	-	-	14	14
					28	

[1]) [2]) Henholdsvis 2 og 3 tvillingfødsler. [3]) Av 6 tvillingfødsler forløstes i 4 tilfælde begge barn ved uttrækning; i 2 kun det første, mens en anden tvilling forløstes ved tang og en ved vending. 2 trillinger forløstes ved uttrækning (jfr. A [1]). [4]) Utfaldet for en tvillingfødende, hvis anden tvilling forløstes ved tang, er opført under A.

Tabel XXII (forts.). Indikation.	Ialt utførte operationer.	Mødre ilive.	Mødre døde.	Mødre uopg.	Barn levende født.	Barn dødfødt.
E. Accouchement forcé.						
Blæremola	1	1	-	-	-	-
F. Keisersnit (klassisk).						
Bækkensneverhet	4	3	1	-	4	-
Dermoidcyste	1	1	-	-	1	-
Fibroma cervicis uteri	1	1	-	-	-	1
Ardannelse i vagina	1	1	-	-	1	-
Pludselig død i coma diabeticum	1	-	1	-	-	1
Tverleie (vaginalt)	1	-	1	-	-	1
Barselkrampe	8	6	2	-	8	-
Tilsammen	17	12	5	-	14	3
		17			17	
G. Perforation.						
Utilstrækkelige eller smertefulde rier	3	3	-	-	-	-
Bækkensneverhet	23	23	-	-	-	-
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-
Hydrokefalisk fosterhode	5	4	1	-	-	-
Fare for moren	5	4	1	-	-	-
Tilsammen	38	34	4	-	-	-
		38				
H. Embryotomi; decapitation.						
Tverleie	4	3	1	-	-	-
		4				
I. Abortus provocatus.						
Blødning	2	2	-	-	-	-
Lungetuberkulose	3	3	-	-	-	-
Morbus Brighti	2	2	-	-	-	-
Chorea major	1	1	-	-	-	-
Hyperemesis	5	3	1	1	-	-
Tilsammen	13	11	1	1	-	-
		13				

Fødte og døde.
Naissances et décès.

Tabel XXIII.	Fødte		Døde						
	levende.	død-fødte.	ialt	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel-seng.	ved ulykkelige hændelser.	selvmord.	mord og drap.
Riket	61461	1429	31856	4149	477	140	892	145	26
Amter:									
1. Kristiania	5734	134	3102	525	53	9	66	25	-
2. Akershus	2883	49	1523	163	21	6	45	10	1
3. Smaalenene	4212	93	1946	305	35	13	63	8	2
4. Buskerud	3441	81	1593	210	38	8	43	11	2
5. Jarlsberg og Larvik	2560	65	1386	161	25	4	32	8	-
6. Hedemarken	3748	82	1753	205	32	5	34	11	3
7. Kristians	3008	69	1480	137	17	5	23	5	1
8. Bratsberg	2806	84	1375	183	19	6	36	12	1
9. Nedenes	1710	40	1010	105	19	4	19	2	-
10. Lister og Mandal	1822	37	1208	139	13	4	37	2	-
11. Stavanger	3977	81	1850	296	25	7	36	5	3
12. Søndre Bergenhus	3669	50	2040	238	30	9	46	5	-
13. Bergen	1963	53	1021	160	14	1	15	3	-
14. Nordre Bergenhus	2101	49	1225	111	16	4	42	4	1
15. Romsdal	3574	75	2044	211	31	9	43	9	-
16. Søndre Trondhjem	3928	88	2221	252	30	9	45	9	2
17. Nordre —	2116	50	1215	115	13	6	28	8	3
18. Nordland	4622	137	2075	288	19	15	113	4	6
19. Tromsø	2343	66	1018	180	13	6	37	-	-
20. Finmarken	1244	46	771	165	14	10	89	4	1

forespørsel, at grunden dels har været skjødesløs behandling av vakcinen dels mangelfuld teknik. Saaledes oplyser en jordmor, at hun ved mottagelsen av vakcinen blev hentet i «forretning» og derfor i farten puttet lymfen i en kommode, skjønt veiret den tid var meget varmt; da hun senere brukte denne vakcine, dyppet hun lancetten for hvert snit i 5 pct. lysol. Det er saaledes av vigtighet, at den bruksseddel, som følger med hver forsendelse blir læst og fulgt. — Der var foreskrevet ny lymfe fra det Kgl. danske vakcineinstitut; denne lymfe er den samme, som nævnte institut fik herfra i 1906, og som oprindelig er en tysk variolastamme. Den i 1909 brukte vakcinestamme var nemlig begyndt at degenerere.

Tabel XXVIII gir oplysning om tallet paa utførte **retsmedicinske forretninger** i 1910 efter opgaver fra den retsmedicinske kommission.

Sykehus. Statsanstalter. Rikshospitalet i Kristiania, 3 stiftelser for spedalske (2 i Bergen og 1 i Strinden ved Trondhjem), 2 sanatorier for tuberkuløse (1 ved Molde og 1 i Lyster), 3 militære sykehus (garnisonssykehuset

Fødte og døde i

Nombre des naissances et des décès

Tabel XXIV.	Byerne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel-seng.
Riket	17903	412	9322	1536	141	30
Amter:						
1. Kristiania	5734	134	3102	525	53	9
2. Akershus	57	2	63	6	1	-
3. Smaalenene	1287	23	647	109	9	4
4. Buskerud	1045	21	461	63	9	-
5. Jarlsberg og Larvik	916	26	496	70	6	2
6. Hedemarken	181	5	78	10	1	-
7. Kristians	227	5	101	17	3	-
8. Bratsberg	639	14	346	45	3	4
9. Nedenes	407	11	250	23	3	-
10. Lister og Mandal	512	7	353	50	3	1
11. Stavanger	1640	37	746	165	10	4
12. Søndre Bergenhus	-	-	-	-	-	-
13. Bergen	1963	53	1021	160	14	1
14. Nordre Bergenhus	41	-	12	2	-	-
15. Romsdal	828	17	397	75	8	1
16. Søndre Trondhjem	1358	23	677	115	12	2
17. Nordre Trondhjem	188	4	94	13	2	-
18. Nordland	304	10	123	22	2	1
19. Tromsø	306	12	130	27	1	-
20. Finmarken	270	8	225	39	1	1

i Kristiania, Karl Johansværns sykehus i Horten og det militære sykehus i Fredrikstad). Under statens styre hører fremdeles vaarsildavgiftsfondets sykehus ved Haugesund og i Florø, foruten 3 mindre sykehus som kun brukes under fisket (Skudenes, Aakre og Kalvaag). Staten yder bidrag til kysthospitalerne for skrofuløse barn ved Fredriksværn og i Hageviken ved Bergen Av amtssykehus findes et eller flere i de fleste amter, i det hele 17. I Tromsø stift tilhører disse vedkommende amters medicinalfond; under dette hører desuten en del mindre sykehus, av hvilke de fleste alene er aapne i fisketiden. I de fleste byer og enkelte landdistrikter findes kommunale sykehus tildels i forbindelse med epidemilasaretter. Av andre sykehus kan videre nævnes diakonisseanstaltens og diakon-

byerne og bygderne.

dans les villes et dans la campagne.

			Bygderne.								
			Fødte		Døde						
ved ulykkelige hændelser.	selvmord.	mord og drap.	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	selvmord.	mord og drap.
222	53	4	43558	1017	22534	2613	336	110	670	92	22
66	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	2826	47	1460	157	20	6	44	10	1
23	3	-	2925	70	1299	196	26	9	40	5	2
17	4	-	2396	60	1132	147	29	8	26	7	2
17	2	-	1644	39	890	91	19	2	15	6	-
2	-	-	3567	77	1675	195	31	5	32	11	3
2	-	-	2781	64	1379	120	14	5	21	5	1
11	2	-	2167	70	1029	138	16	2	25	10	1
1	-	-	1303	29	760	82	16	4	18	2	-
9	1	-	1310	30	855	89	10	3	28	1	-
8	3	2	2337	44	1104	131	15	3	28	2	1
-	-	-	3669	50	2040	238	30	9	46	5	-
15	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	2060	49	1213	109	16	4	41	4	1
8	3	-	2746	58	1647	136	23	8	35	6	-
11	3	-	2570	65	1544	137	18	7	34	6	2
5	-	1	1928	46	1121	102	11	6	23	8	2
5	2	-	4318	127	1952	266	17	14	108	2	6
-	-	-	2037	54	888	153	12	6	37	-	-
20	2	1	974	38	546	126	13	9	69	2	-

hjemmets samt Vor Frue hospital (katolsk) i eller ved Kristiania, flere private klinikker i Kristiania, Bergen og andre byer samt flere av den katolske mission oprettede mindre sykehus. Ved landsfængslerne er indrettet sykeavdelinger og ved forskjellige fattighus, et par bergverk etc. findes større eller mindre sykelokaler.

Om tallet paa de paa sykehus behandlede syke se tabel XXXIV (side 70* og flg.).

Der var 2 **fødselsstiftelser** i virksomhet, 1 i Kristiania og 1 i Bergen, begge forbundet med jordmorskoler. Til fødselsstiftelsen i Kristiania er desuten knyttet en liten avdeling for kvinde- og en for barnesygdomme.

Procentforhold mellem de av lægerne opgivne dødsfald med kjendt (byer og bygder) samt i

Décès totals par cause connue dans les

Amt.	Tabel XXV. Lægedistrikter.	Dødsfald ialt.	Dødsfald meldt av læger.	Dødsfald pct.
	Riket	31856	28135	88,3
	Byer	9322	8695	93,3
	Bygder	22534	19440	86,3
I.	Kristiania	3102	2919	94,1
II.	Akershus amt	1523	1498	98,4
	Byer	63	49	77,8
	Bygder	1460	1449	99,2
	Aker	582	637	109,4
	Ullensaker	486	452	93,0
	Høland	185	153	82,7
	Follo	270	256	94,8
III.	Smaalenenes amt	1946	1795	92,2
	Byer	647	572	88,4
	Bygder	1299	1223	94,1
	Eidsberg	321	263	81,9
	Moss	326	318	97,5
	Sarpsborg	918	844	91,9
	Hvaler	381	370	97,1
IV.	Buskerud amt	1593	1395	87,6
	Byer	461	415	90,0
	Bygder	1132	980	86,6
	Drammen stadsfysik.	337	307	91,1
	— lægedistr.	232	199	85,8
	Ringerike	247	230	93,1
	Modum	376	311	82,7
	Nes	90	81	90,0
	Aal	74	59	79,7
	Sandsvær	194	164	84,5
	Rollag	43	44	102,3
V.	Jarlsb. og Larv. amt	1386	1258	90,8
	Byer	496	446	89,9
	Bygder	890	812	91,2
	Tønsberg	671	614	91,5
	Hof	266	229	86,1
	Larvik	449	415	92,4
VI.	Hedemarkens amt	1753	1571	89,6
	Byer	78	71	91,0
	Bygder	1675	1500	89,6
	Solør og Odalen	480	427	88,9
	Hedemarken	616	565	91,7
	Søndre Østerdalen	303	240	79,2
	Trysil	61	62	101,6
	Rendalen	131	121	92,4
	Tønset	150	156	104,0
VII.	Kristians amt	1480	1315	88,9
	Byer	101	111	109,9
	Bygder	1379	1204	87,3
	Hadeland og Land.	286	272	95,1
	Søndre Valdres	123	93	75,6
	Nordre —	104	91	87,5
	Toten	377	348	92,3
	Faaberg	239	228	95,4
	Ringebu	140	104	74,3
	Lom	111	87	78,4
	Lesje	100	92	92,0
VIII.	Bratsberg amt	1375	1235	89,8
	Byer	346	308	89,0
	Bygder	1029	927	90,1
	Skien	517	499	96,5
	Kragerø	311	271	87,1
	Hollen	127	104	81,9
	Sauland	130	126	96,9
	Kviteseid	120	111	92,5
	Laardal	116	99	85,3
	Tinn	54	25	46,3
IX.	Nedenes amt	1010	944	93,5
	Byer	250	253	101,2
	Bygder	760	691	90,9
	Østre Nedenes	305	293	96,1
	Vestre —	522	498	95,4
	Aamli	71	59	83,1
	Evje	56	43	76,8
	Sætersdalen	56	51	91,1
X.	Lister og Mand. amt	1208	1028	85,1
	Byer	353	334	94,6
	Bygder	855	694	81,2
	Kr.sands stadsfysik.	221	226	102,3
	Oddernes	316	253	80,1
	Undal	194	145	74,7
	Lyngdal	91	74	81,3
	Vanse	160	146	91,2
	Flekkefjord	226	184	81,4
XI.	Stavanger amt	1850	1517	82,0
	Byer	746	675	90,5
	Bygder	1104	842	76,3
	Sogndal	76	55	72,4
	Egersund	194	181	93,3
	Sandnes	213	168	78,9
	Stav. stadsfysikat	490	464	94,7
	Stav. lægedistr.	129	85	65,9
	Finnø	145	86	59,3
	Sand	112	69	61,6
	Karmøen	221	203	91,9
	Haugesund	[1]) 305	[1]) 227	74,4
XII.	Søndre Bergenh. amt	2040	1685	82,6
	Sveen og Vikebygd herreder	35	21	60,6
	Indre Søndhordland	133	135	101,5
	Ytre —	172	161	93,6
	Tysnes	124	119	96,0
	Indre Hardanger	191	117	61,3
	Ytre —	113	66	58,4
	Voss	142	104	73,2
	SøndreMidthordland	197	166	84,3
	Nordre —	329	311	94,5
	Osterøen	233	174	74,7
	Alversund	107	96	89,7
	Lindaas	264	215	81,4
XIII.	Bergen	1021	1012	99,1

[1]) Dødsfaldene i Sveen og Vikebygd herreder (Søndre Bergenhus amt) er medtat i summen for Haugesund lægedistrikt, men ikke i summen for Stavanger amt.

aarsak og de ialt indtrufne dødsfald inden riket og amterne
de enkelte lægedistrikter.
départements et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Tabel XXV (forts.). Lægedistrikter.	Dødsfald ialt.	Dødsfald meldt av læger.	Dødsfald pct.
XIV.	Nordre Bergenh. amt	1225	1062	86,7
	By	12	11	91,7
	Bygder	1213	1051	86,6
	Lærdal	98	88	89,8
	Lyster	61	51	83,6
	Sogndal	88	44	50,0
	Vik	89	85	95,5
	Gulen	105	78	74,3
	Kirkebø	73	74	101,4
	Ytre Søndfjord	94	85	90,4
	Indre —	121	114	94,2
	Kinn	118	103	87,3
	Ytre Nordfjord	126	112	88,9
	Nordfjordeidet	75	67	89,3
	Gloppen	75	71	94,7
	Indviken	102	90	88,2
XV.	Romsdals amt	2044	1902	93,1
	Byer	397	364	91,7
	Bygder	1647	1538	93,4
	Vestre Søndmør	195	174	89,2
	Indre —	134	131	97,8
	Østre —	72	66	91,7
	Ørskog	107	94	87,9
	Nordre Søndmør	318	285	89,6
	Ytre Romsdal	294	281	95,6
	Indre —	156	144	92,3
	Søndre Nordmør	379	353	93,1
	Sundalen	89	88	98,9
	Surendalen	130	119	91,5
	Nordre Nordmør	170	167	98,2
XVI.	Søndre Trondhj. amt	2221	1956	88,1
	By	677	635	93,8
	Bygder	1544	1321	85,6
	Trondhj. stadsfysik.	677	635	93,8
	Strinden	247	224	90,7
	Selbu	64	48	75,0
	Røros	[2]) 92	88	95,6
	Guldalen	210	128	61,0
	Opdal	[2]) 78	65	83,3
	Orkedalen	290	299	103,1
	Hevne	75	67	89,3
	Hitteren	140	88	62,9
	Ytre Fosen	157	123	78,3
	Indre —	103	98	95,1
	Nordre —	100	93	93,0
XVII.	Nordre Trondhj. amt	1215	995	81,9
	Byer	94	79	84,0
	Bygder	1121	916	81,7
	Stjørdalen	170	133	78,2
	Frosta	111	74	66,7
	Levanger	179	131	73,2
	Inderøen	158	156	98,7
	Stenkjær	159	143	89,9
	Grong	105	78	74,3
	Namsos	128	127	99,2
	Fosnes	70	59	84,3
	Kolvereid	71	40	56,3
	Vikten	64	54	84,4
XVIII.	Nordlands amt	2075	1726	83,2
	Byer	123	113	91,9
	Bygder	1952	1613	82,6
	Brønnøy	170	150	88,2
	Alstahaug	167	121	72,5
	Vefsen	86	80	93,0
	Ranen	193	180	93,3
	Lurøy	107	80	74,8
	Gildeskaal	71	73	102,8
	Bodø	150	152	101,3
	Folden	64	58	90,6
	Skjerstad	156	138	88,5
	Steigen	64	39	60,9
	Hamarøy	47	39	83,0
	Lødingen	101	79	78,2
	Ofoten	133	112	84,2
	Flakstad	76	41	53,9
	Buksnes	151	114	75,5
	Austlofoten	89	81	91,0
	Hadsel	121	90	74,4
	Sortland	129	93	72,1
	(Døde u. Lofotfisket	-	6)	-
XIX.	Tromsø amt	1018	781	76,7
	Byer	130	126	96,9
	Bygder	888	655	73,8
	Trondenes	189	154	81,5
	Ibbestad	118	98	83,0
	Tranøy	53	46	86,8
	Berg	24	20	83,3
	Lenvik	100	50	50,0
	Maalselven	76	66	86,8
	Balsfjord	46	35	76,1
	Tromsø	183	164	89,6
	Lyngen	103	44	42,7
	Karlsøy	40	42	105,0
	Skjervøy	86	62	72,1
XX.	Finmarkens amt	771	541	70,2
	Byer	225	202	89,8
	Bygder	546	339	62,1
	Alten }	56	56	65,1
	Talvik }	30	-	-
	Loppen	40	35	87,5
	Hammerfest	102	69	67,6
	Maasø	73	39	53,4
	Kistrand	43	26	60,5
	Lebesby	28	17	60,7
	Tanen }	73	47	47,0
	Gamvik }	27	-	-
	Vardø	137	116	84,7
	Vadsø	112	100	89,3
	Sydvaranger	50	36	72,0

[2]) 4 dødsfald i Tolgen og 8 i Inset sogn, som hører til Hedemarkens amt, er medtat i summen for henholdsvis Røros og Opdal lægedistrikter, men ikke i summen for Søndre Trondhjems amt.

De hyppigste av lægerne opgivne dødsaarsaker ved sygdom.

Causes de décès (morts par accidents non compris), classées par ordre de fréquence.

Tabel XXVI. Dødsaarsak.	Sum.	Derav i		Procentforhold av samtlige opgivne dødsfald ved sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riket.	Byer.	Bygder.
Alderdomssvakhet	4419	634	3785	16,3	7,5	20,3
Lungetuberkulose	4060	1252	2808	15,0	14,9	15,1
Kræft (cancer og sarkom)	2186	671	1515	8,1	8,0	8,1
Lungebetændelse	1629	490	1139	6,0	5,8	6,1
Klappefeil og andre org. hjertesygd.	1487	507	980	5,5	6,0	5,3
Hjerneslag	1435	473	962	5,3	5,6	5,2
Tuberkulose utenfor lungerne	1193	423	770	4,4	5,0	4,1
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1152	391	761	4,3	4,6	4,1
Medfødt svakhet	943	368	575	3,5	4,4	3,1
Kronisk bronkit og bronkiektasi	683	186	497	2,5	2,2	2,7
Akut diarré (kolerine)	651	313	338	2,4	3,7	1,8
Brights nyresygdom	645	229	416	2,4	2,7	2,2
Hjertelammelse	556	192	364	2,1	2,3	1,9
Arteriosklerose	474	214	260	1,8	2,5	1,4
Difteri (croup)	420	160	260	1,5	1,9	1,4
Kramper hos smaabarn	333	120	213	1,2	1,4	1,1
Kikhoste	309	95	214	1,1	1,1	1,1
Mave-tarmkatarr (kronisk)	236	84	152	0,9	1,0	0,8
Cystit, cystopyelonefrit	232	52	180	0,9	0,6	1,0
Suppurativ meningit	209	97	112	0,8	1,2	0,6
Diffus peritonit	202	68	134	0,7	0,8	0,7
Ileus og volvulus	200	60	140	0,7	0,7	0,7
Andre nyre- og urinveissygdomme (kfr. tabel XXXV B VI)	192	55	137	0,7	0,7	0,7
Influensa	186	74	112	0,7	0,9	0,6
Pyæmi og septhæmi	173	58	115	0,6	0,7	0,6
Andre hjernesygdomme (kfr. tabel XXXV B I)	163	86	77	0,6	1,0	0,4
Sukkersyke	162	65	97	0,6	0,8	0,5
Blindtarmbetændelse	160	51	109	0,6	0,6	0,6
Mavesaar; duodenalsaar	138	46	92	0,5	0,5	0,5
Sindssygdomme	122	31	91	0,5	0,4	0,5
Andre dødsfald ved sygdom	2128	881	1247	7,9	10,5	6,7
Samtlige opgivne dødsfald ved sygd.	27078	8426	18652			

Tallet paa **sindssykeasyler** var ved aarets utgang 17, nemlig 4 statsasyler, 2 til milde stiftelser knyttede asyler, 7 kommunale og amtskommunale asyler, 3 private asyler samt kriminalasylet i Trondhjem.

Med hensyn til sundhetstilstanden ved rikets **landsfængsler** henvises til den trykte beretning om disse.

Vakcinerte.
Vaccination.

Tabel XXVII.	Middeltal av levende fødte i treaaret 1908—1910.	Vakcinerte i 1910.	Forhold i pct.
Riket	61246	41355	67,5
Amter:			
1. Kristiania	5786	1030	17,8
2. Akershus	2889	2232	77,3
3. Smaalenene	4243	2960	69,8
4. Buskerud	3420	2289	66,9
5. Jarlsberg og Larvik	2541	1853	72,9
6. Hedemarken	3653	3628	99,3
7. Kristians	2986	2187	73,2
8. Bratsberg	2665	1540	57,8
9. Nedenes	1785	1314	73,6
10. Lister og Mandal	1891	814	43,0
11. Stavanger	3958	2497	63,1
12. Søndre Bergenhus	3649	3239	88,8
13. Bergen	1965	1049	53,4
14. Nordre Bergenhus	2128	1834	86,2
15. Romsdal	3630	2564	70,6
16. Søndre Trondhjem	3926	2904	74,0
17. Nordre —	2063	1574	76,3
18. Nordland	4599	3706	80,6
19. Tromsø	2261	1771	78,3
20. Finmarken	1208	370	30,6

Riket er delt i 160 lægedistrikter, hvorav 6 stadsfysikater. Desuten er i Finmarkens amt ansat en distriktslæge uten fast distrikt.

Medicinalpersonale. 33 læger utgik i aarets løp fra universitetet. Ifølge den officielle lægefortegnelse for 1910 og dennes tillæg var tallet paa autoriserte læger ved aarets utgang 1 266, hvorav 42 kvindelige. 89 var bosat i utlandet. For 1100 kjendtes opholdsstedet; 629 eller 57,2 pct. bodde i byerne og 471 eller 42,8 i bygderne. For 77 var opholdssted ikke opgit. Av de i utlandet bosatte var 9 i forskjellige lande i Europa, 64 i Amerika, 8 i Afrika, 5 i Asien (Kina), 1 i Australien og 1 paa Spitsbergen.

Av de her i landet bosatte var ifølge lægefortegnelsen og statskalenderen 1 livmedikus, 15 professorer, 2 prosektorer, den ene tillike sekretær ved det medicinske fakultet, 1 docent og 3 amanuenser ved universitetet; 1 var medicinaldirektør, 1 kontorchef og 3 sekretærer i medicinaldirektoratet; 1 direktør for det civile veterinærvæsen; 6 stadsfysici, 146 distriktslæger[1]), 1 berglæge; 4 var

[1]) Ved fortegnelsens utgivelse var en del distriktslægeembeder ubesat.

Oversigt over de utførte
Liste des actes

Tabel XXVIII. Overøvrighetsdistrikter.	Legale obduktioner		Synsforretninger over lik og likrester.	Undersøkelser av levende i anledning av tilføiet legemsskade.
	av nyfødte.	av andre.		
Riket	30	69	14	7
Amter:				
1. Kristiania	6	19	1	-
2. Akershus	1	4	5	-
3. Smaalenene	-	6	1	-
4. Buskerud	2	2	-	2
5. Jarlsberg og Larvik	-	4	-	-
6. Hedemarken	3	5	-	-
7. Kristians	-	4	-	-
8. Bratsberg	2	3	-	-
9. Nedenes	-	-	-	-
10. Lister og Mandal	1	-	-	-
11. Stavanger	1	5	-	-
12. Søndre Bergenhus	-	2	-	-
13. Bergen	3	2	-	-
14. Nordre Bergenhus	1	1	-	-
15. Romsdal	-	-	1	-
16. Søndre Trondhjem	2	2	3	1
17. Nordre Trondhjem	3	3	1	-
18. Nordland	3	4	1	-
19. Tromsø	1	1	-	-
20. Finmarken	1	2	1	4

direktører og 4 reservelæger ved statens sindssykeasyler; 2 var direktører for tuberkulosesanatorier, 1 læge ved kriminalasylet (tillike bestyrer av kommunalt sindssykeasyl), 14 læger ved kommunale eller private sindssykeasyler. — Ved Rikshospitalet var 1 direktør, 9 overlæger, 5 reservelæger og 10 assistenter ved enkelte hospitalsavdelinger og det patologisk-anatomiske institut, 1 bestyrer av Røntgeninstitutet. 1 var overlæge for den spedalske sygdom og 2 læger ved stiftelser for spedalske. 2 overlæger og 2 reservelæger ved de 2 fødselsstiftelser; 3 var læger ved landsfængsler. 74 læger ved amtssykehus, kommunale eller andre sykehus (deriblandt flere distriktslæger), 1 var direktør for Kristiania bys

retsmedicinske forretninger.
médicaux forenses.

Undersøkelser av kvinder til avgjørelse av spørsmaal om		Undersøkelser av barn eller voksne kvinder til avgjørelse av spørsmaal om forøvet utugt.	Undersøkelser av helbredstilstand.	Andre retsmedicinske forretninger.	Tilsammen almindelige retsmedicinske forretninger.	Retspsykiatriske erklæringer.	Retskemiske erklæringer.	Samlet antal erklæringer og forretninger.
stedfundet samleie.	svangerskap eller fødsel.							
-	16	10	8	19	173	94	-	267
-	-	-	-	-	26	13	-	39
-	4	-	1	3	18	2	-	20
-	-	2	-	2	11	2	-	13
-	1	-	-	2	9	9	-	18
-	-	1	-	-	5	2	-	7
-	3	-	-	-	11	5	-	16
-	-	-	1	1	6	5	-	11
-	1	1	-	-	7	3	-	10
-	-	-	-	-	-	2	-	2
-	-	-	-	-	1	4	-	5
-	-	-	-	2	8	12	-	20
-	1	1	1	-	5	3	-	8
-	-	-	-	1	6	2	-	8
-	-	-	-	1	3	6	-	9
-	-	-	2	1	4	9	-	13
-	1	2	-	2	13	5	-	18
-	4	-	-	1	12	-	-	12
-	-	2	2	1	13	2	-	15
-	1	1	1	-	5	5	-	10
-	-	-	-	2	10	3	-	13

sykehus, 2 var sundhetsinspektører; 25 opføres som by- eller kommunelæger i byerne. 5 som læger ved bad eller sanatorier. 20 indehadde stillingen som amtslæger. Ca. 90 andre læger end embedslæger var ordførere i helseraadet.

I **armeens sanitet** var der 1 sanitetsoberst, 1 oberstløitnant, 6 majorer, 38 kapteiner og 15 faste premierløitnanter.

I **marinens sanitet** var der 1 kommandørkaptein, 6 kapteiner og 7 faste premierløitnanter (derav stod 2 à la suite).

Av de i landet bosatte læger hadde ca. 700 ingen fast ansættelse, og 2 hadde civilt embede utenfor lægestanden [1].

Tallet paa **apotek** og **filialapotek** i virksomhet var 157, derav 35 med reelt privilegium, 122 med personlig, derav 1 git Rikshospitalet som saadant. Filialapotekenes antal var 10, der er medregnet blandt apotek med personlig privilegium.

Apotekenes og filialernes fordeling paa lægedistrikterne sees av tabel I. Tabel XXXI (side 62* og flg.) gir en oversigt over det ved apotekene tjenestgjørende personale, forsaavidt derom haves oplysning.

I 1910 underkastet 22 sig apotekereksamen, derav 11 kvinder.

Av **tandlæger** var der ifølge fortegnelsen over autoriserte læger, tandlæger og dyrlæger for 1910 ialt 469, av disse var 20 bosat utenfor Norge. For 421 er deres bopæl i lægedistrikterne kjendt (se tabel I).

Av **jordmødre** uteksaminertes 63, derav ved jordmorskolen i Kristiania 43, ved jordmorskolen i Bergen 20. Tallet paa jordmødre i riket var efter embedslægernes opgaver 1 364, hvis fordeling paa amter og lægedistrikter vil sees av tabel I.

Av **hjælpevakcinatører** var der efter embedslægernes opgaver for riket 782; deres fordeling paa amter og lægedistrikter sees ogsaa av tabel I.

Følgende kommuner erholdt i 1910 kongelig approbation paa **sundhetsforskrifter** eller tillæg til eller forandringer i disse:

Kolbu herred (Kristians amt) 10de januar.
Gran herred (Kristians amt) 15de januar.
Aalesund by (Romsdals amt) 1ste februar.
Narvik by (Nordlands amt) 1ste februar
Vestre Toten herred (Kristians amt) 18de februar.
Stordalen herred (Romsdals amt) 25de februar.
Fredrikstad by (Smaalenenes amt) 1ste april.
Tingvold herred (Romsdals amt) 1ste april.
Leikanger herred (Nordre Bergenhus amt) 1ste april.
Tjeldsund herred (Nordlands amt) 30te april.
Hamar by (Hedemarkens amt) 20de mai.
Aalesund by (Romsdals amt) 20de mai.
Aasgaardstrand by (Jarlsberg og Larvik amt) 20de mai.
Bergstaden Røros (Søndre Trondhjems amt) 17de mai.
Hitteren herred (Søndre Trondhjems amt) 27de mai.
Sørfrøya herred (Søndre Trondhjems amt) 2den juli.
Bruvik herred (Søndre Bergenhus amt) 13de august.
Asker herred (Akershus amt) 2den september.
Aal og Hol herred (Buskerud amt) 9de september.
Berg herred (Smaalenenes amt) 9de september.
Horten med Karl Johansværn by (Jarlsberg og Larvik amt) 9de september.
Støren herred (Søndre Trondhjems amt) 7de oktober.
Sel herred (Otta og omegn) (Kristians amt) 28de oktober.
Fredriksværn herred (Jarlsberg og Larvik amt) 3dje november.
Skien by (Bratsberg amt) 1ste december.

---

[1]) Ovenfor er flere steds samme læge opført under forskjellige stillinger.

Fosnes herred (Nordre Trondhjems amt) 1ste december.
Vossevangens bygningskommune (Søndre Bergenhus amt) 9de december.

Desuten approbertes forskrifter angaaende meddelelsesplikten ved tuberkuløse sykes flytning i:

Bjelland herred (Lister og Mandal amt) 10de januar.
Søndre Land herred (Kristians amt) 10de januar.
Kinn herred (Nordre Bergenhus amt) 22de januar.
Nordre Aurdal herred (Kristians amt) 25de februar.
Hvaler herred (Smaalenenes amt) 25de februar.
Helgøy herred (Tromsø amt) 16de mars.
Strandebarm herred (Søndre Bergenhus amt) 16de mars.
Varaldsø herred (Søndre Bergenhus amt) 1ste april.
Dyrøy herred (Tromsø amt) 9de august.
Vikør herred (Søndre Bergenhus amt) 23de september.
Aa herred (Søndre Trondhjems amt) 1ste december.

Endvidere approbertes forskrifter til forebyggelse av ondartede og smitsomme sykdommes utbredning for følgende herreder:

Herlø herred (Søndre Bergenhus amt) 9de september.
Strandvik herred (Søndre Bergenhus amt) 23de september.
Haalandsdalen herred (Søndre Bergenhus amt) 11te november.

Meddelelser om pleiebarn efter helseraadenes protokoller (jfr. lov nr. 2 av 29de april 1905).

Tabel XXIX.

Amt.	Kommuner i hvert amt.	Kommuner, hvor omhandlede lovs §§ 1—9 er giort gjældende i sin helhet (jfr. lovens § 15).	Antal barnehjem beregnet paa at motta flere end 2 barn (jfr. lovens § 2).	Pleiebarn, der i aarets løp er kommet under tilsyn efter forlangende av anden kommunes vergeraad (jfr. lovens § 9).	Pleiebarn utsat i løpet av aaret 1910. Ialt	Av disse var i alderen 0—1 aar.	1—7 aar.	7—14 aar.	Av disse var født i egteskap	utenfor egteskap	uopgit.	Barn som er blit flyttet i henhold til lovens § 8.
Kristiania	1	1	21	1	767	207	341	219	354	413	-	29
Akershus	28	12	23	2	358	57	144	157	168	189	1	6
Smaalenene	30	6	6	-	145	18	59	68	85	59	1	1
Buskerud	26	2	3	11	83	6	33	44	23	60	-	-
Jarlsberg og Larvik	26	2	3	15	53	5	28	20	34	19	-	-
Hedemarkens	29	4	1	4	40	15	18	7	10	30	-	-
Kristians	35	6	2	1	2	1	1	-	-	2	-	-
Bratsberg	31	3	2	2	16	2	5	9	5	11	-	-
Nedenes	34	-	2	2	10	-	7	3	6	3	1	-
Lister og Mandal	38	-	1	-	3	-	3	-	2	1	-	-
Stavanger	48	4	4	-	47	9	21	17	37	10	-	-
Søndre Bergenhus	47	-	-	-	4	1	2	1	-	4	-	-
Bergen	1	1	8	-	167	10	65	92	41	126	-	2
Nordre Bergenhus	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Romsdal	60	-	-	-	2	-	1	1	2	-	-	-
Søndre Trondhjem	46	3	-	3	91	40	42	9	27	63	1	-
Nordre —	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordland	50	2	-	-	7	-	6	1	2	5	-	-
Tromsø	27	-	1	1	7	-	3	4	3	4	-	-
Finmarken	21	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	657	47	77	42	1802	371	779	652	799	999	4	38
						1802			1802			

Av dødsfald blandt norske undersaatter i fremmede lande i 1910

har norske konsuler til Utenriksdepartementet og sjøfartskontoret meldt 394 tilfælde, hvorav 11 kvinder.

Av mændene var 301 sjæmænd (17 skibsførere, 22 styrmænd, 1 bedstemand, 8 tømmermænd, 4 seilmakere, 67 matroser, 43 maskinister og fyrbøtere, 21 kokker og stuerter, 18 jungmænd og dæksgutter etc., 5 baatsmænd, 3 dunkeymænd, 8 kullempere og 77 «sjømænd» uten nærmere betegnelse, 7 hadde forskjellige andre gjøremaal tilsjøs eller paa floder).

27 dødsfald indtraf i januar, 24 i februar, 19 i mars, 25 i april, 21 i mai, 18 i juni, 15 i juli, 19 i august, 16 i september, 33 i oktober, 15 i november og 36 i december; for 34 savnes oplysning herom.

Med hensyn til dødsaarsakerne blandt sjøfolk i forbindelse med opgave over de dødes alder og dødsstedet se tabellen paa næste side.

Av de 82 mænd i anden eller uopgit stilling døde 23 i Europa (8 i Frankrike, 4 i Tyskland, 3 i Storbritannien, 2 i Italien og 1 i hver av de følgende stater: Danmark, Sverige, Holland, Belgien, Spanien og Grækenland). 43 i Amerika (26 i de Forenede Stater, 14 i Canada, 2 i Vestindien og 1 i Argentina) 2 i Afrika (1 i Ægypten og 1 paa Madagaskar), 3 i Asien (1 i Kina og 2 i Siam), 7 i Australien. — 11 døde av tuberkulose, 7 av lungebetændelse, 8 av tyfoidfeber, 2 av asiatisk kolera og 21 av forskjellige andre sygdomme; 1 døde av gasforgiftning, 20 ved andre ulykkestilfælde; 3 begik selvmord; for 9 var ingen dødsaarsak opgit.

Av de 11 kvinder døde 6 i Tyskland, 1 i Danmark, 1 i England, 1 i Kina og 2 ombord i skibe (Buenos Aires og Vera Cruz). 9 døde av sygdom; for 2 er ingen dødsaarsak opgit.

Siden utgivelsen av medicinalberetningen for 1909 er der indkommet oplysninger om 11 dødsfald blandt nordmænd i utlandet (1 i 1906, 2 i 1908, 2 i 1909, for 6 var aaret ikke opgit). Samtlige var sjømænd. 1 var død av gasforgiftning i Brooklyn, og 7 var omkommet ved drukning.

Dødsfald blandt norske
Décès de marins norvégiens

Tabel XXX. Sygdom.	Tilsammen.	Alder. 15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	Uopg.
Infektionssygdomme.								
Tyfoidfeber	17	1	14	-	1	1	-	-
Barnekopper	1	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	-	1	-	-	-	-
Halsesyke (kvælning)	1	-	-	1	-	-	-	-
Lungebetændelse	7	-	2	1	2	2	-	-
Tetanus	1	1	-	-	-	-	-	-
Asiatisk kolera	3	-	1	1	-	1	-	-
Malaria	3	1	1	1	-	-	-	-
Gul feber	2	1	-	1	-	-	-	-
Tuberkulose	16	4	6	3	1	1	-	1
Andre sygdomme.								
Beri-beri	7	-	2	3	-	1	-	1
Apoplexi (slag)	7	2	-	2	-	2	1	-
Meningit	2	2	-	-	-	-	-	-
Sindssygdom (maniacal exhaustion)	2	-	1	1	-	-	-	-
Paralysis generalis	2	-	-	-	1	-	1	-
Andre sygdomme i centralnervesystemet	3	-	-	1	1	1	-	-
Hjertesygdom	9	-	2	2	2	1	-	2
Hjertelammelse	3	-	-	-	1	2	-	-
Brytning av blodaare	1	-	-	1	-	-	-	-
Bronkopneumoni	1	-	-	-	-	1	-	-
«Brystsygdom»	2	-	2	-	-	-	-	-
Mave-tarmkatarr	1	-	1	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	2	-	2	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	1	-	-	-	1	-	-	-
«Mavesygdom»	3	1	1	-	1	-	-	-
Gulsot	1	-	-	-	1	-	-	-
«Leversygdom»	1	-	-	-	1	-	-	-
Cystopyelonefrit	1	-	-	-	-	1	-	-
Morbus Brighti	1	-	-	-	-	-	1	-
«Nyresygdom»	4	1	1	1	-	1	-	-
«Sygdom» (Natural causes)	2	-	-	-	1	-	-	1
Tumor abdominis	1	1	-	-	-	-	-	-
Unaturlig død.								
Alkoholisme	1	-	-	-	1	-	-	-
Drukning	105	21	38	13	8	4	-	21
Forlis	24	4	2	2	-	1	-	15
Savnet	8	1	7	-	-	-	-	-
Forbrænding	1	-	-	-	1	-	-	-
Andre ulykkestilfælde	35	4	11	10	3	3	-	4
Mord, drap	3	1	1	1	-	-	-	-
Selvmord	5	1	1	-	1	-	-	2
Ukjendt dødsaarsak	10	1	2	1	4	1	-	1
Tilsammen	301	48	98	47	33	24	3	48

[1]) Liverpool, South Shields, Gravesend, Rotterdam 2, Riga. [2]) Canada, Brooklyn 2,

sjømænd i utlandet i 1910.
dans l'étranger.

Dødsstedet.					
Europa.	Asien.	Afrika.	Amerika.	Australien.	I sjøen. Paa reise.
[1]) 6	-	-	[2]) 10	-	1
-	Kobe	-	-	-	-
-	-	-	Brooklyn	-	-
Honfleur	-	-	-	-	-
4	-	-	2	1	-
-	-	Lourenzo Marquez	-	-	-
-	Calcutta	-	-	-	1
-	Moji (Japan)	-	Brooklyn	-	2
-	-	-	Guayaquil (2)	-	-
7	-	1	5	-	3
Hamburg	-	Lourenzo Marquez	-	-	5
1	-	1	3	-	2
1	-	1	-	-	-
2	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	2
2	-	-	2	1	4
2	1	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-
2	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-
1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	3
-	-	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-
1	-	-	2	-	1
1	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1
28	4	4	21	3	45
-	-	-	-	-	24
-	-	-	-	-	8
-	-	-	1	-	-
6	1	1	14	2	11
2	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	5
9	-	-	1	-	-
84	9	10	71	8	119

Baltimore, Cuba, Jamaica, Colon, Buenos Aires, Rosario, Santa Fé.

Apotek og personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXI. Amt.	Privilegium reelt.	Privilegium personlig.	Personale: Apoteker.	Autorisert provisor.	Farmaceutisk kandidat.	Farmaceut uten apotekereksamen.	Discipel.
I.	Kristiania: [1])							
	Elefanten	1	-	1	-	1	2	-
	Svanen	1	-	1	-	6	1	1
	Løven	-	1	1	-	2	1	-
	Rikshospitalets apotek	-	[2]) 1	1	-	5	-	-
	Hjorten	-	1	-	1	3	-	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	-	-
	Falken	-	1	1	-	2	2	1
	Hygiea	-	1	1	-	4	-	-
	Oslo apotek	-	1	1	-	3	-	-
	Grünerløkkens apotek	-	1	1	1	3	1	-
	Orion	-	1	1	-	3	1	1
	Idun	-	1	1	-	2	1	-
	Jernb.torvets apotek	-	1	1	-	4	-	-
	Kronen	-	1	1	-	4	1	-
	Uranienborg apotek	-	1	1	-	1	1	1
	Hebe	-	1	1	-	4	1	-
	Bien	-	1	1	-	5	1	-
	Sagenes apotek	-	1	1	-	1	1	-
	Rodeløkkens apotek	-	1	1	-	1	2	-
	St. Hans Haugens apot.	-	1	1	-	3	1	-
	Bjørnen	-	1	1	-	2	1	-
	Apot. ved Vestbanen	-	1	1	-	2	1	1
	Majorstuens apotek	-	1	1	-	4	-	-
	Frogner	-	1	1	-	2	1	1
II.	Akershus amt:							
	Nordstrand	-	1	1	-	-	2	1
	Filial paa Ski i Kraakstad	-	1	-	1	1	-	1
	Sandviken	-	1	1	-	1	1	-
	Lillestrøm	-	1	1	-	2	-	-
	Eidsvold	-	1	1	1	-	1	2
	Filial i Jesseim	-	1	-	1	1	-	1
	Drøbak	1	-	1	-	1	-	-
	Vestby apotek. (Filial av Elefanten i Moss)	-	1	-	1	-	-	-
III.	Smaalenenes amt:							
	Moss:							
	Elefanten	1	-	1	-	1	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	Fredrikstad:							
	Vestsidens apotek	1	-	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	-	1
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	-
	Filial i Græsvik	-	1	-	1	-	-	-
	Selbak	-	1	1	-	1	-	-
	Sarpsborg:							
	Bjørnen	-	1	1	-	2	1	-
	Løven	-	1	1	-	3	1	-
	Mysen	-	1	1	-	1	-	2
	Fredrikshald:							
	Svanen	-	1	1	1	-	1	2
	Ørnen	-	1	-	1	1	1	2
	Filial i Tistedalen	-	1	-	1	-	-	-

[1]) Ved flere apotek i Kristiania har enkelte farmaceuter kun halv plads. [2]) Ifølge kgl. resolution av 4de december 1856 har Rikshospitalet som saadant ret til at drive et apotek.

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.). Amt.	Privilegium reelt.	Privilegium personlig.	Personale: Apoteker.	Personale: Autorisert provisor.	Personale: Farmaceutisk kandidat.	Personale: Farmaceut uten apotekereksamen.	Personale: Discipel.
IV.	Buskerud amt:							
	Drammen:							
	Bragernes	1	-	1	-	2	1	1
	Strømsø	-	1	1	-	1	1	1
	Ørnen	-	1	1	-	-	1	1
	Lier	-	1	1	-	-	1	-
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	-
	Hougsund i Øvre Eker	-	1	1	-	1	-	2
	Vikesund, Modum	-	1	1	-	1	1	1
	Kongsberg	1	-	1	-	1	-	-
	Hallingdals apotek	-	1	1	-	-	1	-
V.	Jarlsberg og Larvik amt:							
	Horten	-	1	1	-	2	1	1
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	-	1	1	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Svelviken	-	1	1	-	1	-	1
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord:							
	Sandefjord apotek	-	1	1	-	1	1	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	1
	Larvik: Ørnen	1	-	1	-	1	1	1
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Fredriksværn	-	1	1	-	-	-	1
VI.	Hedemarkens amt:							
	Kongsvinger	1	-	1	-	1	1	-
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	2	-	-
	Løven	-	1	1	-	1	1	1
	Stange	-	1	1	-	1	-	-
	Ringsaker	-	1	1	-	-	1	1
	Elverum	-	1	1	-	1	1	-
	Filial i Trysil	-	1	-	1	-	1	-
	Rena	-	1	1	-	1	-	1
	Flisen	-	1	1	-	1	-	-
	Tønset	-	1	1	-	1	-	2
VII.	Kristians amt:							
	Brandbu	-	1	1	-	1	-	1
	Valdres apotek	-	1	1	-	1	-	1
	Totens apotek	-	1	1	-	1	1	-
	Gjøvik	-	1	1	-	2	-	-
	Lillehammer	1	-	1	-	2	1	-
	Otta	-	1	1	1	-	-	-
	Randsfjord	-	1	1	-	-	1	1
VIII.	Bratsberg amt:							
	Skien:							
	Skiens apotek	1	-	1	-	2	1	1
	Skiens nye apotek	-	1	-	1	1	-	-
	Porsgrund	1	-	-	1	1	-	1
	Brevik	1	-	1	-	-	-	2
	Langesund	-	1	1	-	-	-	2
	Kragerø	1	-	1	-	1	-	1
	Ulefoss	-	1	1	-	1	-	1
	Kviteseid	-	1	-	1	-	1	1
	Notodden	-	1	1	-	1	1	1

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.). Amt.	Privilegium reelt.	Privilegium personlig.	Personale: Apotekere.	Personale: Autorisert provisor.	Personale: Farmaceutisk kandidat.	Personale: Farmaceut uten apotekereksamen.	Personale: Discipel.
IX.	Nedenes amt:							
	Risør	1	-	1	-	-	1	1
	Tvedestrand	-	1	[1]) 1	1	1	-	1
	Arendal:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	2
	Svanen	-	1	1	-	2	-	2
	Grimstad	1	-	-	1	1	-	2
	Lillesand	-	1	1	-	-	-	1
	Nergaarden i Aamli	-	1	1	-	-	-	-
X.	Lister og Mandal amt:							
	Kristiansand:							
	Løven	1	-	1	-	1	1	1
	Elefanten	1	-	1	1	1	-	1
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Mandal	1	-	1	-	-	-	1
	Farsund	-	1	1	-	-	1	3
	Flekkefjord	1	-	1	-	-	-	2
XI.	Stavanger amt:							
	Egersund	-	1	1	-	1	-	1
	Sandnes	-	1	1	-	1	-	-
	Filial i Time	-	1	-	1	-	-	-
	Stavanger:							
	Hygiea	1	-	1	-	4	-	1
	Hjorten	-	1	1	1	1	1	-
	Svanen	-	1	1	-	4	-	-
	Løven	-	1	1	-	2	-	1
	Sand	-	1	1	1	-	-	1
	Kopervik	-	1	1	-	1	-	1
	Haugesund:							
	Løven	-	1	-	1	1	-	-
	Havfruen	-	1	1	-	2	-	-
XII.	Søndre Bergenhus amt:							
	Filial i Laksevaag	-	1	-	1	-	-	-
	Vossevangen	-	1	1	-	1	1	-
	Lervik	-	1	1	-	1	-	-
	Arne	-	1	1	-	-	1	-
XIII.	Bergen:							
	Løven	1	-	1	-	3	-	-
	Svanen	1	-	1	1	6	-	-
	Elefanten	-	1	1	-	3	-	-
	Hjorten	-	1	1	1	-	1	-
	Nordstjernen	-	1	-	1	2	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	-
	Hygiea	-	1	1	-	1	-	1
XIV.	Nordre Bergenhus amt:							
	Lærdalsøren	-	1	1	-	1	-	-
	Florø	-	1	[1]) 1	1	-	1	1
	Førde	-	1	1	-	-	-	1
	Nordfjordeidet	-	1	1	-	1	-	-

[1]) Permittert.

Apotek og personale.

	Tabel XXXI (forts.). Amt.	Privilegium reelt.	Privilegium personlig.	Personale: Apoteker.	Personale: Autorisert provisor.	Personale: Farmaceutisk kandidat.	Personale: Farmaceut uten apotekereksamen.	Personale: Discipel.
XV.	Romsdals amt:							
	Volden	-	1	1	-	-	1	1
	Aalesund:							
	Nordstjernen	-	1	1	-	2	-	1
	Svanen	1	-	1	-	2	-	2
	Molde	1	-	1	-	1	-	-
	Kristiansund:							
	Løven	1	-	-	1	1	-	1
	Filial paa Nordlandet	-	1	-	1	-	-	-
	Svanen	-	1	1	-	2	-	-
XVI.	Søndre Trondhjems amt:							
	Trondhjem:							
	Løven	1	-	1	-	2	1	1
	Svanen	1	-	1	1	3	1	-
	Hjorten	-	1	1	-	3	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	-
	St. Olaf	-	1	1	-	5	1	1
	Ladejarlen	-	1	1	-	2	1	-
	Røros	1	-	-	1	-	1	-
	Orkedalsøren	-	1	1	-	1	-	1
	Støren	-	1	1	-	-	1	-
XVII.	Nordre Trondhjems amt:							
	Stjørdalen	-	1	1	1	-	1	-
	Levanger	-	1	1	-	1	-	1
	Filial paa Værdalsøren	-	1	-	1	-	-	1
	Stenkjær	1	-	1	-	2	-	1
	Namsos	-	1	1	-	1	1	1
XVIII.	Nordlands amt:							
	Brønnøy	-	1	1	-	-	1	2
	Mosjøen	-	1	1	-	1	-	-
	Mo i Ranen	-	1	1	-	1	-	1
	Bodø	1	-	-	1	3	-	-
	Fauske	-	1	1	-	-	-	-
	Narvik	-	1	1	-	2	-	-
	Kabelvaag [1])	-	1	1	-	3	-	-
	Stokmarknes [2])	-	1	1	-	2	-	1
XIX.	Tromsø amt:							
	Harstad	-	1	1	-	1	1	1
	Tromsø:							
	Renen	-	1	-	1	1	-	-
	Svanen	-	1	1	-	2	-	-
XX.	Finmarkens amt:							
	Hammerfest	-	1	-	1	1	-	-
	Vardø	-	1	1	-	1	1	-
	Vadsø	-	1	1	-	1	-	1
	Tilsammen	35	129	140	37	232	72	95

[1]) Utsalg av medicin holdtes i Svolvær aapent hele aaret, i Stamsund alene i fisketiden; hvert bestyres av en cand. pharm. [2]) Utsalg av medicin paa Andenes, bestyres ogsaa av en cand. pharm., naar det er aapent i fisketiden.

Syfilis paa syke-

La Syphilis dans

Tabel XXXII.	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets hudsykeavdeling ...	17	6	11	83	45	38	100	51	49
Kristiania bys sykehus [1]) ...	56	26	30	175	66	109	231	92	139
Diakonisseanstaltens — ...	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Kristiania militære — ...	-	-	-	5	5	-	5	5	-
Akers — ...	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Diakonhjemmets — ...	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Smaalenenes amts — ...	-	-	-	8	4	4	8	4	4
Moss bys — [2]) ...	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Fredriksstad bys — [3]) ...	1	1	-	2	2	-	3	3	-
Fredrikshald — — ...	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Drammen — — ...	1	1	-	19	11	8	20	12	8
Karl Johansværns — ...	-	-	-	15	15	-	15	15	-
Kristians amts — ...	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Bratsberg — — ...	2	2	-	8	4	4	10	6	4
Risør bys — ...	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Arendal — — ...	4	4	-	10	9	1	14	13	1
Grimstad bys — ...	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Lister og Mandal amts — ...	1	-	1	4	-	4	5	-	5
Kristiansand bys — ...	1	-	1	11	8	3	12	8	4
Mandal — — ...	-	-	-	3	2	1	3	2	1
Stavanger amts — ...	-	-	-	4	1	3	4	1	3
Stavanger bys — ...	-	-	-	33	18	15	-	-	-
Haugesund — — ...	-	-	-	6	6	-	6	6	-
Romsdals amts — ...	-	-	-	3	-	3	3	-	3
Kristiansund bys — ...	2	1	1	5	1	4	7	2	5
Aalesund bys — ...	1	1	-	7	3	4	8	4	4
Trondhjem — — [4]) ...	10	2	8	43	15	28	53	17	36
N. Trondhj. amts sykehus i Skogn (Indherred) ...	1	1	-	6	2	4	7	3	4
« — — — ved Namsos	1	-	1	2	-	2	3	-	3
Nordlands — — - Alstahaug .	-	-	-	5	1	4	5	1	4
— — — - Bodø.....	4	1	3	8	4	4	12	5	7
— — — - Buksnes ..	1	1	-	7	4	3	8	5	3
— — — - Stokmarknes	-	-	-	11	7	4	11	7	4
Tromsø — — - Tromsø ..	1	-	1	6	2	4	7	2	5
Tromsø epidemilasaret	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Harstad sykehus	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Skjervøy — [5])	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Finmarkens amts sykehus - Vardø[6])	1	-	1	4	3	1	5	3	2
— — — - Vadsø	1	-	1	9	6	3	10	6	4
Tilsammen [7])	107	47	60	514	250	264	588	279	309

[1]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 57, 27 mænd, 30 kvinder. [2]) Ifølge forrige aars-
aarsliste tilbakeliggende 9, 2 mænd, 7 kvinder. [5]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 1 mand.
51 mænd, 57 kvinder.

husene i 1910.

les hôpitaux.

Utgaat						Tilbakeliggende ved aarets slutning.			Sygdomsform for indkomne tilfælde.				Antallet av forpleiningsdage.	Antal forpleiningsdage for hver behandlet.
levende.			død.						primær.	konstitutionel.	heredi-tær.	uopgit.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
77	36	41	9	8	1	14	7	7	13	51	19	-	8189	81,9
179	73	106	5	2	3	47	17	30	4	157	14	-	18777	81,3
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-
5	5	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	112	22,4
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
6	3	3	-	-	-	2	1	1	1	7	-	-	686	85,8
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	2	2	-	1	1	-	-	85	28,3
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	195	195,0
11	8	3	-	-	-	9	4	5	-	19	-	-	1437	71,8
13	13	-	-	-	-	2	2	-	3	12	-	-	592	39,5
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	205	102,5
6	4	2	-	-	-	4	2	2	1	7	-	-	519	51,9
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	50	50,0
12	12	-	-	-	-	2	1	1	1	9	-	-	601	42,9
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
10	6	4	-	-	-	2	2	-	-	11	-	-	511	42,6
3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	218	72,7
3	1	2	-	-	-	1	-	1	1	3	-	-	227	56,8
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	6	27	-	-
4	4	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	6	170	28,4
3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	297	99,0
7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	151	21,6
6	4	2	-	-	-	2	-	2	-	7	-	-	467	58,4
44	15	29	2	-	2	7	2	5	1	35	5	-	-	-
7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	427	61,1
2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	83	27,7
5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	121	24,2
12	5	7	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	669	55,8
8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-
7	4	3	-	-	-	4	3	1	-	11	-	-	709	64,5
5	2	3	1	-	1	1	-	1	1	4	1	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	205	205,0
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	26,0
5	3	2	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	126	25,2
10	6	4	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	357	35,7
467	224	243	18	11	7	104	45	59	30	403	46	33	36212	61,6

liste tilbakeliggende 1 mand. [3]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende ingen. [4]) Ifølge forrige
[6]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 1 mand. [7]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 108,

Tabel over tilfælde av sindssyg-

Mouvement des aliénés

Tabel XXXIII.	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Til s.	Md.	Kv.	Til s.	Md.	Kv.	Til s.	Md.	Kv.
Rikshospitalets avdelinger	1	-	1	3	-	3	4	-	4
Kristiania bys sykehus [1]	31	16	15	194	90	104	225	106	119
Diakonisseanstaltens sykehus	2	-	2	4	1	3	6	1	5
Kristiania militære — [2]	-	-	-	2	2	-	2	2	-
Akers kommunale —	2	1	1	4	1	3	6	2	4
Diakonhjemmets —	8	2	6	24	13	11	32	15	17
Smaalenenes amts —	2	1	1	9	2	7	11	3	8
Moss bys —	-	-	-	2	2	-	2	2	-
Fredrikstad bys —	-	-	-	4	1	3	4	1	3
Fredrikshald — —	1	-	1	5	4	1	6	4	2
Drammen — —	1	-	1	8	2	6	9	2	7
Karl Johansværns —	-	-	-	7	7	-	7	7	-
Jarlsberg og Larvik amts sykehus	-	-	-	8	4	4	8	4	4
Hamar bys sykehus	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Valseth sykehjem	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Trysil sykehus	-	-	-	2	2	-	2	2	-
Kristians amts — [3]	26	13	13	43	24	19	69	37	32
Bratsberg amts —	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Risør bys — [4]	7	4	3	3	-	3	10	4	6
Grimstad — —	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Lister og Mandal amts sykehus	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Kristiansand bys sykehus	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Mandal — —	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Stavanger amts —	1	-	1	9	6	3	10	6	4
— bys —	-	-	-	30	18	12	-	-	-
Haugesund — —	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Kristiansund bys — [5]	2	-	2	2	1	1	4	1	3
Aalesund — —	-	-	-	9	8	1	9	8	1
Trondhjem — — [6]	12	4	8	48	21	27	60	25	35
Kalvskindets sykehus i Trondhjem	1	-	1	1	-	1	2	-	2
Nordre Trondhjems amts sykehus i Skogn (Indherred)	1	-	1	-	-	-	1	-	1
Nordre Trondhjems amts sykehus ved Namsos	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Nordlands amts sykehus i Stokmarknes	-	-	-	1	-	1	1	-	1
Sulitjelma —	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Tromsø — — i Tromsø	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Harstad —	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Skjervøy —	-	-	-	2	1	1	2	1	1
Tilsammen [7]	99	41	58	438	216	222	507	239	268

[1]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 21, 11 mænd, 10 kvinder. [2]) Ifølge forrige aars-
[4]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 3, 1 mand, 2 kvinder. [5]) Ifølge forrige aarsliste tilbake-
[7]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 72, 28 mænd, 44 kvinder.

dom, behandlet paa sykehus.

dans les hôpitaux.

Utgaat						Tilbakeliggende ved aarets slutning.			Sygdomsform hos de indkomne:												
levende.			død.						Melancholia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Hypochondria.	Idiotismus.	Paralysis generalis.	Alkoholismus.	Hysteria.	Epilepsia.	Uopgit.
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.													
4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
179	85	94	13	6	7	33	15	18	-	-	-	25	-	140	-	2	1	-	9	12	5
6	1	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	2	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
24	12	12	-	-	-	8	3	5	2	1	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	9
9	3	6	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
4	1	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4	3	1	-	-	-	2	1	1	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	1	6	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
7	4	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
39	22	17	-	-	-	30	15	15	14	3	-	16	1	4	1	2	-	-	2	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	2	3	1	2	4	2	2	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
10	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	2	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
51	23	28	5	1	4	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48
1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
394	191	203	22	9	13	91	39	52	24	7	1	72	1	199	2	4	1	-	11	12	104

liste tilbakeliggende 1 mand. [3]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 18, 9 mænd, 9 kvinder.
liggende 2, 1 mand, 1 kvinde. [6]) Ifølge forrige aarsliste tilbakeliggende 12, 2 mænd, 10 kvinder.

Antal av de paa syke-

Mouvement des malades

Tabel XXXIV.	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rikshospitalets medicinske avdelinger	112	63	49	969	504	465	1081	567	514
— chirurgiske —	107	62	45	1158	678	480	1265	740	525
— hudsyke-avdeling	52	24	28	334	166	168	386	190	196
— øien —	23	10	13	441	277	164	464	287	177
— avd. for øre-, næse-, strupe- og svælgsygdomme ...	24	9	15	259	133	126	283	142	141
— barneavdeling	33	18	15	209	108	101	242	126	116
— nerveavdeling.....	25	15	10	105	73	32	130	88	42
Rikshospitalets avdelinger tilsammen	376	201	175	3475	1939	1536	3851	2140	1711
Kristiania bys sykehus.....	906	446	460	6183	3045	3138	7089	3491	3598
Diakonisseanstaltens sykehus	64	16	48	526	131	395	590	147	443
Kristiania militære —	14	14	-	469	469	-	483	483	-
Akers kommunale —	[1]) 58	24	34	173	74	99	231	98	133
Diakonhjemmets —	35	25	10	546	316	230	581	341	240
Bærums kommun. —	-	-	-	22	13	9	22	13	9
— epidemilasaret	12	6	6	225	92	133	237	98	139
Smaalenenes amts sykehus	22	10	12	171	72	99	193	82	111
Moss bys —	14	8	6	70	51	19	84	59	25
Sarpsborg bys —	[2]) -	-	-	-	-	-	-	-	-
Fredrikstad bys —	13	7	6	94	48	46	107	55	52
— — lasaret	1	1	-	72	35	37	73	36	37
Fredrikshald — sykehus	21	5	16	147	71	76	168	76	92
Drammen — —	[1]) 45	25	20	470	275	195	515	300	215
— — lasaret	-	-	-	47	18	29	47	18	29
Kongsberg — sykehus	[2]) -	-	-	-	-	-	-	-	-
Karl Johansværns —	13	11	2	301	263	38	314	274	40
Jarlsberg og Larvik amts og Tønsberg bys sykehus	25	11	14	237	124	113	262	135	127
Hamar bys sykehus	12	4	8	155	78	77	167	82	85
Ringsaker kommun. sykehus	7	-	7	38	20	18	45	20	25
Valseth sykehjem.....	6	3	3	17	7	10	23	10	13
Furnes —	16	12	4	16	10	6	32	22	10
Finsal sykehjem	13	5	8	96	32	64	109	37	72
Løjten sykehus.....	11	4	7	136	59	77	147	63	84
Elverum sykehus	[2]) -	-	-	-	-	-	-	-	-
— lasaret	[2]) -	-	-	-	-	-	-	-	-
Trysil sykehus	6	6	-	66	33	33	72	39	33
Kristians amts —	51	23	28	157	85	72	208	108	100
Gjøvik bys —	[1]) -	-	-	60	30	30	60	30	30
Bratsberg amts —	83	48	35	751	422	329	834	470	364

[1]) Opgaven over tilbakeliggende svarer ikke med forrige aars. [2]) Ingen liste

husene behandlede syke.

dans les hôpitaux.

Utgaat levende. Tils.	Utgaat levende. Md.	Utgaat levende. Kv.	Utgaat død. Tils.	Utgaat død. Md.	Utgaat død. Kv.	Tilbakeliggende ved aarets slutning. Tils.	Tilbakeliggende ved aarets slutning. Md.	Tilbakeliggende ved aarets slutning. Kv.	Mortalitetsprocent til samtlige utgaaede.	Daglig middelbelæg.	Antal forpleiningsdage for hver behandlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Antallet av forpleiningsdage.	Antallet av sykepladser.
823	436	387	141	68	73	117	63	54	14,6	117,6	39,8	23,1	42919	-
1079	632	447	80	44	36	106	64	42	6,9	119,4	34,6	15,7	43594	-
321	160	161	14	9	5	51	21	30	4,3	62,5	59,0	25,3	22808	-
433	266	167	-	-	-	31	21	10	-	32,4	25,5	11,1	11804	-
251	125	126	10	5	5	22	12	10	3,8	27,2	35,1	19,8	9939	-
173	90	83	34	21	13	35	15	20	16,4	34,9	52,7	11,3	12748	-
101	68	33	5	4	1	24	16	8	4,7	24,2	67,8	16,1	8823	-
3181	1777	1404	284	151	133	386	212	174	8,2	418,1	39,6	19,0	152635	420à470
5374	2649	2725	756	372	384	959	470	489	12,9	918	47,2	9,9	335021	1073
486	120	366	36	10	26	68	17	51	6,9	-	-	-	-	-
456	456	-	10	10	-	17	17	-	2,2	22,8	17,3	17,7	8342	40
127	56	71	41	20	21	63	22	41	24,5	-	-	-	-	-
510	294	216	31	21	10	40	26	14	5,7	-	-	-	-	uopg.
8	5	3	5	2	3	9	6	3	38,5	2,4	40,0	24,0	880	16
214	90	124	5	4	1	18	4	14	2,3	19,3	29,7	17,0	7034	35
134	53	81	24	13	11	35	16	19	15,2	33,0	62,5	17,0	12063	29
58	39	19	14	10	4	12	10	2	19,4	-	-	-	-	uopg.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
68	37	31	20	9	11	19	9	10	22,7	15,3	52,2	19,2	5584	23
65	32	33	4	2	2	4	2	2	5,8	3,9	19,3	33,8	1409	uopg.
133	62	71	14	8	6	21	6	15	9,5	25,0	54,5	11,8	9154	48
422	252	170	33	15	18	60	33	27	7,3	47,2	33,4	6,2	17229	50
46	17	29	1	1	-	-	-	-	2,1	3,1	23,9	-	1123	uopg.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
287	258	29	14	5	9	13	11	2	4,7	22,7	26,4	33,7	8279	50
206	109	97	26	14	12	30	12	18	11,2	26,2	36,5	12,8	9552	uopg.
132	62	70	15	4	11	20	16	4	10,2	17,3	38,0	-	6339	-
33	17	16	5	2	3	7	1	6	13,2	6,9	56,5	-	2541	12
7	2	5	9	4	5	7	4	3	56,2	6,9	110,0	-	2539	13
11	6	5	4	4	-	17	12	5	26,7	16,3	186,0	5,8	5951	18
80	22	58	12	6	6	17	9	8	13,1	17,3	57,8	19,9	6308	26
116	51	65	13	5	8	18	7	11	10,1	13,0	32,5	-	4774	uopg.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
62	32	30	3	1	2	7	6	1	4,6	4,9	24,7	-	1782	16
132	69	63	24	12	12	52	27	25	15,4	52,4	92,0	5,7	19121	80
54	28	26	3	2	1	3	-	3	5,3	2,2	13,0	-	783	9
716	395	321	47	30	17	71	45	26	6,2	88,1	38,6	11,5	32164	100

indkommen.

Antal av de paa syke-

Tabel XXXIV (forts.).	Tilbakeliggende fra det forrige aar.			Indkommet.			Tilsammen behandlet.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Risør bys sykehus.....	[1]) 11	5	6	14	4	10	25	9	16
Tvedestrand bys —	-	-	-	16	7	9	16	7	9
Arendal — —	[1]) 14	9	5	71	48	23	85	57	28
Grimstad — —	7	3	4	43	15	28	50	18	32
Lister og Mandal amts —	[1]) 13	6	7	121	59	62	134	65	69
Kristiansand bys sykehus	[1]) 19	13	6	258	129	129	277	142	135
Mandal — —	[1]) 5	2	3	105	48	57	110	50	60
Stavanger amts —	[1]) 26	13	13	247	125	122	273	188	135
— bys —	112	-	-	1101	518	583	1213	-	-
Egersund — —	[1]) 6	3	3	98	47	51	104	50	54
Haugesund — —	10	7	3	73	51	22	83	58	25
Bergen bys sykehus.....	124	55	69	1421	745	676	1545	800	745
— — — paa Lungegaarden	112	59	53	933	474	459	1045	533	512
St. Franciskus's hospital i Bergen..	10	2	8	172	89	83	182	91	91
Diakonissehjemmets klinik - — ..	12	5	7	389	138	251	401	143	258
Røde Kors' klinik - — ..	13	9	4	568	229	339	581	238	343
Arbeidsanstaltens sykestue - — ..	101	57	44	86	48	38	187	105	82
Epidemilasarettet - — ..	51	26	25	445	191	254	496	217	279
Romsdals amts sykehus	[1]) 19	9	10	407	210	197	426	219	207
Kristiansund bys —	[1]) 31	13	18	182	119	63	213	132	81
Aalesund — —	[1]) 20	6	14	175	111	64	195	117	78
Trondhjem — —	[1]) 194	88	106	1702	866	836	1896	954	942
Kalvskindets — i T.hjem	47	19	28	81	28	53	128	47	81
Nordre Trondhjems amts — i Skogn (Indherred)	43	32	11	361	207	154	404	239	165
— — — v. Namsos	[1]) 33	14	19	413	210	203	446	224	222
Nordlands amts sykehus i Alstahaug	6	4	2	231	134	97	237	138	99
— — — - Bodø	27	11	16	365	201	164	392	212	180
— — — - Buksnes .	20	10	10	177	131	46	197	141	56
— — — - Stokmarknes.....	19	12	7	72	41	31	91	53	38
Sulitjelma —	[1]) 5	3	2	164	107	57	169	110	59
Tromsø — — i Tromsø ..	[1]) 49	21	28	415	191	224	464	212	252
— lasaret - — ..	1	-	1	24	13	11	25	13	12
Harstad sykehus.....	17	4	13	156	96	60	173	100	73
Skjervøy —	3	1	2	36	23	13	39	24	15
Finmarkens amts sykehus i Hammerfest.....	[1]) -	-	-	-	-	-	449	321	128
— — — - Vardø ...	19	10	9	231	142	89	250	152	98
— — — - Vadsø ..	23	13	10	212	139	73	235	152	83
Tilsammen	[2]) 3046	1459	1475	26285	13746	12539	29780	15008	13559

[1]) Opgaven over tilbakeliggende svarer ikke med forrige aars. [2]) Ifølge forrige aarsliste

husene behandlede syke.

Utgaat levende. Tils	Utgaat levende. Md.	Utgaat levende. Kv.	Utgaat død. Tils.	Utgaat død. Md.	Utgaat død. Kv.	Tilbakeliggende ved aarets slutning. Tils.	Tilbakeliggende ved aarets slutning. Md.	Tilbakeliggende ved aarets slutning. Kv.	Mortalitetsprocent til samtlige utgaaede.	Daglig middelbelæg.	Antal forpleiningsdage for hver behandlet.	Utgift til medicin for hver syk i døgnet. øre.	Antallet av forpleiningsdage.	Antallet av sykepladser.
13	5	8	3	-	3	9	4	5	18,9	9,1	132,0	5,0	3307	uopg.
12	6	6	3	1	2	1	-	1	20,0	1,3	29,0	-	463	10
68	51	17	11	5	6	6	1	5	14,0	10,8	46,4	14,6	3941	uopg.
42	15	27	4	1	3	4	2	2	8,7	4,5	32,8	-	1639	56
110	56	54	13	8	5	11	1	10	10,5	-	-	-	-	uopg.
217	122	95	28	11	17	32	9	23	11,4	23,0	30,3	-	8394	70
102	46	56	2	1	1	6	3	3	1,9	9,1	30,1	-	3313	19
227	110	117	25	15	10	21	13	8	9,9	25,0	33,4	28,0	9103	37
1017	-	-	84	44	40	112	-	-	7,8	107,2	32,7	10,4	38777	uopg.
96	45	51	3	1	2	5	4	1	3,0	5,3	18,5	-	1924	10
71	49	22	5	4	1	7	5	2	6,6	7,9	34,4	20,5	2868	uopg.
1294	668	626	118	72	46	133	60	73	8,4	136,0	32,0	21,9	49658	126
828	432	396	104	50	54	113	51	62	11,2	127,0	44,1	19,5	46338	115
168	84	84	5	4	1	9	3	6	2,9	8,3	16,7	10,9	3048	25
370	128	242	13	6	7	18	9	9	3,4	18,6	16,4	19,8	6601	26
564	227	337	8	4	4	9	7	2	1,4	23,2	14,6	26,6	8494	27
58	37	21	33	12	21	96	56	40	36,6	98,4	192,6	6,8	36025	112
438	193	245	8	3	5	50	21	29	1,8	38,7	28,5	13,1	14148	46
385	195	190	23	14	9	18	10	8	5,6	33,6	28,8	24,1	12285	35
155	96	59	29	20	9	29	16	13	15,8	26,6	45,5	7,2	9704	uopg.
159	98	61	18	8	10	18	11	7	10,2	20,6	38,5	13,3	7515	60
1646	810	836	136	82	54	114	62	52	7,6	181,9	35,1	-	66418	uopg.
54	10	44	27	9	18	47	28	19	33,3	-	-	-	-	-
365	213	152	21	14	7	18	12	6	5,4	41,0	37,0	22,5	14943	60
393	196	197	22	15	7	31	13	18	5,3	39,0	32,0	20,5	14259	40
203	117	86	16	12	4	18	9	9	7,3	17,2	26,5	11,1	6288	35
346	182	164	23	17	6	23	13	10	6,2	30,9	28,7	35,0	11261	35
161	125	36	10	4	6	26	12	14	5,8	-	-	-	-	-
59	36	23	10	5	5	22	12	10	14,5	19,5	78,3	37,5	7128	30
152	103	49	5	2	3	12	5	7	3,2	10,4	22,6	-	3810	20
367	160	207	36	17	19	61	35	26	8,9	-	-	-	-	uopg.
23	12	11	1	1	-	1	-	1	4,2	1,6	22,6	-	565	-
141	86	55	11	8	3	21	6	15	7,2	-	-	-	-	24
27	14	13	9	9	-	3	1	2	25,0	4,3	39,9	-	1555	7
399	282	117	23	17	6	27	22	5	5,5	-	-	-	-	uopg.
198	117	81	30	23	7	22	12	10	13,2	24,2	35,4	17,9	8844	42
194	125	69	22	13	9	19	14	5	10,2	23,5	36,5	24,1	8577	28
24240	12241	10982	2395	1269	1126	3145	1542	1491	9,0	2909,1	35,6	-	1061800	-

tilbakeliggende 2569, 1272 mænd, 1297 kvinder.

Kjendte døds-

Causes de décès par

Tabel XXXV. Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.															
I. Akute.															
Eksantematisk tyfus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	90	2	2	8	2	3	-	2	2	2	-	1	-	-	-
Epid. cerebrospinalmeningit	4	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	13	-	-	-	-	1	-	2	-	-	1	2	-	-	-
Skarlagensfeber	80	7	3	5	1	3	5	-	-	-	-	-	-	1	-
Meslinger	54	9	7	-	1	2	6	2	-	2	-	-	-	1	4
Difteri (croup)	420	23	28	17	11	11	11	13	9	4	4	10	7	9	4
Kikhoste	309	10	8	-	4	4	2	2	5	3	5	8	13	9	13
Influensa	186	10	26	2	1	4	4	7	10	3	3	9	5	3	3
Gigtfeber	89	3	7	4	3	3	5	3	3	1	1	2	2	1	2
Erysipelas, flegmone	89	5	7	2	2	1	5	1	1	1	3	3	1	1	2
Pyæmi og septhæmi	173	11	4	3	5	5	2	3	2	2	4	2	2	2	3
Pemfigus hos nyfødte	32	1	3	2	2	-	3	1	2	-	-	-	4	-	-
Akut diarré (kolerine)	651	61	57	8	10	25	31	15	11	15	13	13	13	4	5
Asiatisk kolera	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dysenteri	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, trismus	11	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
Miltbrandpustel (pust. maligna)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	6	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Echinococcus hepatis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkulose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.															
Tuberkulose (uten opgit sæte).	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Lungerne	4060	202	250	75	118	108	126	75	84	66	98	70	105	63	83
b. Tarmkanalen	121	8	11	2	1	3	2	-	2	2	1	5	5	2	3
c. Ben og led	140	7	8	3	1	6	2	3	1	1	1	4	4	3	4
d. Urin- og kjønsorganer	40	7	1	-	-	2	1	-	1	-	1	2	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose).	43	-	1	-	-	2	-	4	1	2	-	1	-	1	2
f. Andre organer	58	3	1	1	2	-	1	3	2	-	1	3	-	2	1
g. Tuberkuløs meningit	716	35	33	13	7	16	24	16	15	22	21	12	18	16	13
h. Miliærtuberkulose	75	3	3	2	1	-	3	3	2	-	2	4	2	1	1
Spedalskhet	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Syfilis	65	12	13	1	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-
Kræft:															
1. Carcinom (uten opgit sæte).	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	5
a. Maven	1296	45	48	41	32	51	37	32	35	34	39	52	43	32	32
b. Leveren	121	4	13	3	3	1	6	4	5	5	5	4	8	2	1
c. Brystkjertelen	71	-	11	-	5	-	2	-	6	-	5	-	2	-	-
d. Kjønsorganerne	149	-	36	2	4	1	6	-	8	-	6	-	8	2	11
e. Andre organer	419	28	30	15	17	9	12	10	4	18	22	9	14	17	14
2. Sarkom (uten opgit sæte)	6	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-
a. Bensystemet	41	2	2	-	1	3	-	-	-	1	-	3	1	2	2
b. Andre steder	58	3	3	1	1	3	-	7	4	1	-	1	-	2	-

aarsaker.

départements.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-	1	-	-	5	3	4	3	2	4	2	4	2	-	9	10	2	1	4	-	2	2	4	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-
5	3	4	2	-	4	9	3	1	8	1	2	1	2	3	1	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	2	3	5	3	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	8	4	4	3	4	8	11	43	26	15	26	20	15	6	5	16	11	-	1	15	11	1	2	-	2
5	5	1	-	5	7	7	6	9	18	18	12	15	11	6	19	12	13	8	10	6	11	4	1	5	9
3	4	6	4	4	7	2	4	4	-	1	4	2	3	9	15	4	2	3	5	5	4	1	-	-	-
4	1	1	-	2	1	-	5	4	3	1	-	1	-	2	4	3	2	3	1	1	4	2	1	1	2
-	-	1	1	-	2	5	3	1	1	2	4	2	1	4	1	7	2	1	-	6	2	3	1	2	2
7	4	2	2	4	2	12	2	6	1	5	4	3	7	5	3	8	3	5	1	10	5	11	3	6	2
1	-	-	-	-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	1	-	1	2	1	-	-	3	-	-	-	-
14	12	5	4	8	7	26	19	17	18	19	11	8	12	10	11	32	28	7	4	23	30	17	11	8	9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
99	114	71	79	76	102	93	117	100	94	63	83	58	70	119	156	159	221	57	87	135	158	57	67	51	51
4	7	1	2	2	2	5	5	1	2	6	1	3	3	2	4	1	3	1	4	4	3	3	2	1	2
2	3	2	1	-	3	3	4	10	5	5	2	1	-	7	5	9	1	5	2	12	2	3	-	1	4
1	-	-	-	1	-	2	-	-	3	1	1	4	1	-	-	1	-	1	2	6	-	1	-	-	-
1	-	1	2	1	-	1	2	4	1	1	3	-	2	2	-	2	2	-	1	-	-	2	-	-	1
1	2	-	3	2	-	4	1	2	3	1	2	1	1	3	2	2	1	-	1	1	1	-	3	-	1
16	19	14	9	10	21	18	24	10	17	7	9	13	6	25	36	34	24	22	12	26	22	22	14	15	10
1	2	1	2	9	7	1	3	-	1	1	1	1	1	4	1	1	2	-	2	2	1	1	-	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	8	7	3	-	-	2	7	3	1	-	1	1	2	-	-	-
1	-	-	1	-	-	2	2	-	1	2	5	-	-	2	2	2	4	-	1	3	1	1	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	7	2	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
47	23	33	16	19	24	40	32	33	36	17	17	27	20	39	51	40	32	31	22	60	32	30	13	7	2
2	4	3	1	3	1	6	8	5	5	4	4	-	-	1	1	2	1	-	-	2	2	1	-	-	1
-	7	1	8	-	1	-	3	-	1	-	7	-	2	-	1	1	5	-	1	-	2	-	-	-	-
-	6	1	4	-	2	1	4	-	4	-	4	-	2	-	8	-	17	-	3	-	3	-	5	-	1
17	9	7	3	5	6	10	11	13	5	6	4	13	4	9	12	12	12	8	7	9	7	2	5	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	-	1	-	1	1	2	1	1	-	-	2	-	-	1	-	-
1	3	-	1	2	-	2	2	2	1	-	-	1	-	-	2	3	1	2	2	5	2	-	-	-	-

Kjendte døds-

Tabel XXXV (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Skjørbuk	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyke	162	14	14	4	3	5	5	4	5	4	7	7	6	4	4
Perniciøs anæmi	87	7	7	5	3	5	3	6	4	4	1	-	3	1	3
Leukæmi, pseudoleukæmi	27	2	1	2	-	1	1	-	3	-	1	2	-	2	-
Rakit	98	23	12	2	1	3	1	2	-	-	2	2	2	4	1
Kronisk alkoholisme	19	2	-	2	-	-	-	3	-	1	-	2	1	1	-
Medfødt svakhet	943	87	74	23	17	48	46	28	20	28	13	38	28	13	14
Alderdomssvakhet	4420	43	53	106	137	101	113	92	104	61	94	127	148	129	153
Anæmi	6	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans et rheum. chron.	21	-	6	1	-	-	1	-	1	1	1	1	-	-	-
Arthritis urica (gigt)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	7	-	-	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
Morbus maculosus Werlhofi; purpura hæmorrhagica	13	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	1
Andre blod- og ernæringssygd.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.															
I. Hjerne og rygmarv.															
Apoplexi og hjerneemboli	1435	57	77	41	44	37	50	27	48	36	36	49	51	39	36
Suppurativ meningit	209	23	23	3	4	11	5	4	6	3	6	3	2	2	2
Epilepsi	77	4	4	7	1	1	2	1	4	2	-	2	1	3	4
Kramper hos smaabarn	334	17	14	9	8	29	11	14	5	13	12	3	4	2	1
Sindssygdomme	122	3	7	15	11	2	2	4	3	5	2	3	2	-	3
Andre hjernesygdomme	163	7	11	5	3	7	8	6	11	4	3	4	1	5	1
Rygmarvssygdomme	91	1	10	4	3	9	2	-	3	2	1	4	-	-	2
Paralysis generalis	9	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabes dorsalis	6	1	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	12	3	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
II. Cirkulationsorganerne.															
Endo- og perikardit	64	4	3	-	2	3	1	3	3	-	1	2	-	1	1
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	1487	73	100	36	54	44	61	47	44	26	40	36	49	28	64
Hjertelammelse	557	25	35	31	24	18	9	20	23	15	17	19	18	19	21
Arteriosklerose	474	44	46	21	8	23	9	16	11	26	12	15	11	10	4
Aneurysma	21	4	2	1	-	3	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Andre sygd. i cirkulationsorg.	43	14	8	-	1	-	1	-	-	2	1	1	-	-	-
III. Respirationsorganerne.															
Bronkit, akut	615	31	39	19	12	23	21	19	31	16	15	15	20	10	7
— , kronisk og bronkiektasi	683	28	37	28	30	26	29	10	24	21	25	22	35	14	36
Pneumoni, katarralsk	537	30	25	2	8	26	29	14	17	12	8	16	16	14	16
— , croupøs	1629	81	89	48	42	49	68	38	34	29	35	47	59	46	32
Lungegangræn	27	1	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	1

aarsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	3	3	5	2	-	3	-	5	5	3	7	3	2	-	3	5	8	4	2	4	-	1	1	-	2
2	1	1	4	1	4	1	-	-	2	3	-	1	3	1	1	3	-	1	2	1	-	-	2	1	-
-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-
1	1	1	-	-	-	6	2	1	1	3	1	1	1	2	2	4	1	4	2	2	3	-	-	2	2
-	-	-	-	2	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	16	16	13	19	18	36	29	32	19	18	7	23	11	37	26	27	25	4	6	21	18	7	13	3	3
74	73	63	93	73	96	109	121	162	210	17	66	115	164	197	276	150	157	89	109	142	217	62	78	21	25
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	2	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
45	33	26	32	23	27	28	27	41	33	27	23	28	21	55	61	37	57	22	28	39	38	17	14	15	10
5	5	4	4	1	3	6	4	5	2	6	4	2	5	7	6	7	7	1	1	7	6	6	1	1	5
2	1	-	-	2	2	3	1	2	2	1	1	-	4	2	1	4	2	3	-	2	2	3	-	-	1
6	2	6	5	4	6	12	10	13	19	8	7	5	3	16	7	10	2	1	1	11	12	12	4	6	4
-	1	4	4	1	6	-	1	3	5	-	1	2	4	3	5	4	3	4	1	1	1	2	2	-	2
-	4	3	4	1	2	5	6	6	2	5	4	5	5	4	3	8	6	4	1	3	4	-	2	-	-
2	1	2	3	4	2	1	2	5	-	2	-	2	2	1	1	3	7	2	2	-	1	1	-	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-
4	1	-	2	-	-	3	2	8	2	2	-	1	-	-	-	1	-	2	-	3	2	1	5	-	1
26	36	43	40	31	48	35	47	38	37	25	40	18	21	25	37	50	53	16	29	26	25	9	13	10	7
10	21	7	9	14	10	15	18	14	12	11	10	4	2	14	14	14	15	5	7	11	13	2	-	4	7
9	5	5	3	11	-	24	8	10	12	14	17	1	1	14	10	14	5	19	6	16	3	5	1	3	2
-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-
-	-	-	1	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	2	1	-	-	-	-
17	15	9	8	10	9	23	20	11	17	6	7	5	7	19	16	17	31	15	10	26	15	8	4	4	8
15	19	10	11	10	13	15	17	16	9	6	12	11	19	13	19	19	17	9	12	5	11	13	14	2	1
10	9	4	11	3	6	26	20	20	17	12	9	4	2	12	26	24	12	6	15	20	11	4	3	8	10
38	41	22	29	38	34	43	30	65	53	32	28	32	30	56	62	57	58	15	35	31	33	25	16	21	8
1	-	-	-	-	1	1	1	1	-	1	1	2	-	2	1	1	-	2	-	2	-	3	-	1	-

Kjendte døds-

Tabel XXXV (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Pleurit, serøs	63	4	9	3	3	2	2	1	2	1	3	1	3	-	-
— , purulent	50	7	2	2	-	1	-	2	2	2	1	-	-	1	-
Lungeemboli	16	-	1	1	2	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-
Astma, emfysem	38	-	-	2	1	2	4	-	4	-	-	2	1	1	-
Andre sygd. i respirationsorg.	31	7	4	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	1	-
IV. Digestionskanalen.															
Mave-tarmkatarr (kronisk)	236	5	1	6	11	19	9	14	10	6	2	1	4	8	4
Mavesaar og duodenalsaar	137	9	6	3	7	4	3	3	6	4	5	4	3	5	4
Blindtarmbetændelse	160	17	10	7	6	3	4	4	5	1	6	4	6	4	5
Diffus peritonit	202	3	21	9	6	7	13	3	9	5	5	5	7	4	3
Indeklemt brok	83	3	5	-	1	1	1	5	1	-	1	3	3	2	1
Ileus og volvulus	200	14	9	4	3	10	3	4	4	4	2	8	7	8	1
Andre sygdomme i digestionskanalen	40	2	5	1	2	1	1	1	1	-	2	-	1	1	-
V. Leveren.															
Galdestensygdom	37	1	3	2	2	-	3	1	2	1	-	1	1	-	3
Leverkirrose	27	4	2	2	-	1	-	2	2	-	-	1	-	-	-
Andre leversygdomme	53	10	8	2	2	-	-	1	1	1	-	1	3	1	1
VI. Urinorganerne.															
Cystit, cystopyelonefrit	232	5	5	3	-	14	3	9	1	7	3	14	2	13	2
Morbus Brighti (uræmi)	644	48	48	20	18	22	19	11	14	18	15	12	7	23	21
Andre nyre- og urinveissygdomme	192	12	6	4	6	6	8	2	2	7	6	19	8	4	1
VII. Kjønsorganerne.															
Sygd. i mandlige kjønsorganer	15	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-
— - kvindelige —	34	-	7	-	1	-	4	-	-	-	-	-	2	-	3
VIII. Hud- og ydre sygdomme.															
Senil gangræn	87	1	3	1	3	8	2	-	3	5	4	4	4	3	2
Ben- og ledsygdomme	27	7	3	-	-	1	-	2	-	-	2	1	1	-	-
Hudsygdomme	11	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. i denne gruppe (decubitus, noma etc.)	10	2	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
C. Barselsygdomme.															
Barselfeber	77	-	7	-	2	-	3	-	4	-	1	-	3	-	4
Barselkrampe	35	-	5	-	1	-	1	-	1	-	2	-	1	-	-
Emboli og trombose	11	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	1
Blødning	22	-	3	-	2	-	3	-	1	-	-	-	2	-	-
Livmorbristning	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Dystoki	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

aarsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
2	3	1	1	2	-	3	-	2	1	1	1	1	-	3	4	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	1	-	2	4	1	-	1	1	2	2	3	-	2	2	2	-	1	-	1	-	3	1
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	2	1	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-	1	-	-	-	1	-	3	-	3	7	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	1	2	-	-	2	-	2	1	-	-	1	-	1	-	1	-
6	2	3	1	7	4	6	7	9	10	10	9	1	4	11	5	7	6	6	3	2	8	2	2	2	3
4	2	2	4	-	2	1	5	6	5	5	3	-	2	2	4	4	2	2	3	5	3	-	3	-	2
3	4	1	1	4	-	2	-	5	2	2	3	4	1	3	6	7	6	2	2	6	6	1	6	-	1
6	5	4	7	1	-	-	5	5	9	4	4	1	3	2	8	3	12	2	5	5	5	4	1	1	-
2	3	-	2	1	1	3	6	3	3	-	5	2	1	5	2	2	2	2	2	7	1	-	-	-	1
6	-	4	4	3	3	10	7	10	6	4	4	5	2	5	1	17	8	6	3	7	-	-	2	2	-
-	-	-	1	2	1	1	1	-	-	2	-	1	-	1	-	2	1	-	3	4	-	-	1	-	1
1	-	1	2	-	-	-	3	-	1	-	4	-	-	-	-	1	-	1	1	-	2	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	3	-	-	3	-	-	-	1	-
2	1	1	-	1	2	3	2	1	-	1	1	-	-	-	2	1	-	1	-	1	-	1	1	-	-
6	-	6	-	10	1	5	3	17	4	6	1	8	1	22	6	14	1	14	2	6	2	10	2	2	2
17	17	9	9	13	15	14	19	15	10	14	9	11	16	24	13	17	18	14	17	18	13	10	10	3	3
3	2	7	3	1	1	3	-	11	5	4	6	5	1	11	3	10	3	2	3	6	4	3	2	1	1
1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	1	-	1	-	3	-	2	-	1	-	-	-	3	-	2	-	-	-	1	-	1
3	2	1	4	-	-	2	2	2	-	1	2	1	2	-	5	1	2	1	4	3	4	-	2	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	1	2	1	1	-	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	-	3	-	5	-	5	-	3	-	1	-	2	-	4	-	7	-	4	-	6	-	3	-	7
-	2	-	1	-	1	-	2	-	2	-	1	-	1	-	2	-	4	-	-	-	5	-	3	-	-
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	2	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

Kjendte døds-

Tabel XXXV (forts.).

Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus amt.		Smaalenenes amt.		Buskerud amt.		Jarlsberg og Larvik amt.		Hedemarkens amt.		Kristians amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Ektopisk svangerskap	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Hyperemesis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Keisersnit	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barselsygdomme	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit aarsak	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.															
Cyanose (medfødt)	6	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Hjernemisdannelse (spina bifida)	13	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	18	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
E. Andre sygdomme.															
Abscessus	11	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Addisons sygdom	6	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-
Ascites, hydrops, (oedema idiopathic)	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	7	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kachexi	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lymphoma malignum; Lymphadenom.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myksoedem	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Navleblødning	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Otit	6	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Struma	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Tumores	32	4	8	-	-	-	1	1	-	-	6	-	-	-	2
Vitia organica abdominis	9	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	27078	1307	1522	701	733	850	869	637	708	571	639	730	795	607	678
F. Unaturlig død.															
Akut alkoholforgiftning	15	3	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Andre forgiftninger	27	5	2	1	1	-	-	1	1	-	-	2	1	-	1
Drukning	542	8	2	21	8	30	4	17	4	24	1	11	1	9	4
Forfrysning	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Forbrænding	52	4	4	2	-	3	2	-	2	1	1	1	3	1	-
Andre ulykkestilfælde	269	30	13	17	1	20	6	14	3	10	1	11	1	9	1
Drap og mord	16	-	-	2	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	1
Selvmord	130	15	4	11	-	8	1	6	1	6	1	10	1	4	-
Sum	28135	1372	1547	755	743	913	882	676	719	614	644	768	803	630	685

aarsaker.

Bratsberg amt.		Nedenes amt.		Lister og Mandal amt.		Stavanger amt.		Søndre Bergenhus amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus amt.		Romsdals amt.		Søndre Trondhjems amt.		Nordre Trondhjems amt.		Nordlands amt.		Tromsø amt.		Finmarkens amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	1	-	-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	3	-	1	-	4	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-	1	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
595	585	431	483	460	536	740	732	836	795	461	529	499	524	853	996	938	965	458	505	809	803	385	356	228	229
1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	-	-	1	1	-	-	3	-
23	3	15	3	21	4	23	2	25	6	4	-	14	-	24	5	21	3	15	-	87	1	29	1	68	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	1
1	1	1	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	6	2	1	-	-	-	-	5	2	2	3	-	-
13	-	8	1	5	-	3	4	16	2	7	3	10	2	7	2	16	4	6	-	7	3	5	-	8	-
1	1	-	-	-	-	2	1	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
7	2	1	-	1	1	3	2	5	-	3	1	-	4	7	3	5	2	6	2	2	3	-	-	1	1
643	592	457	487	487	541	775	742	882	803	477	535	524	538	894	1008	982	974	488	507	913	813	421	360	309	232

Kjøn- og aldersopgaver

Causes de décès

Tabel XXXVI. Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsaarsakers forhold i pct. til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.												
I. Akute.												
Eksantematisk tyfus	2	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
Tyfoidfeber	90	0,3	54	36	-	-	1	1	1	1	2	1
Epidemisk cerebrospinalmeningit	4	-	1	3	-	-	1	-	-	-	-	1
Akut poliomyelit	13	-	12	1	-	-	2	1	2	-	1	-
Skarlagensfeber	80	0,3	43	37	2	1	19	16	10	9	6	5
Meslinger	54	0,2	23	31	7	5	11	19	2	4	2	1
Difteri (croup)	420	1,6	220	200	10	4	83	67	74	67	34	43
Kikhoste	309	1,1	137	172	87	88	38	70	11	11	1	3
Influensa	186	0,7	82	104	1	6	3	1	-	-	1	1
Gigtfeber	89	0,3	42	47	-	-	-	4	6	6	6	9
Erysipelas, flegmone	89	0,3	48	41	9	8	1	2	1	1	1	1
Pyæmi og septhæmi	173	0,6	112	61	7	3	2	3	3	5	3	4
Pemfigus hos nyfødte	32	0,1	11	21	11	21	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	651	2,4	335	316	219	186	57	51	17	20	5	5
Asiatisk kolera	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dysenteri	5	-	3	2	-	-	-	-	2	1	1	-
Tetanus, trismus	11	-	7	4	-	-	-	1	1	-	1	1
Miltbrandpustel (pustula maligna)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	6	-	3	3	-	-	-	-	1	-	-	-
Echinococcus hepatis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkulose	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.												
Tuberkulose:												
a. Lungerne	4060	15,0	1797	2263	10	9	25	20	26	53	55	112
b. Tarmkanalen	121	0,4	56	65	4	-	5	7	8	5	7	5
c. Ben og led	140	0,5	87	53	1	-	5	5	8	3	11	9
d. Urin- og kjønsorg.	40	0,1	29	11	-	-	1	-	1	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose)	43	0,2	25	18	8	5	7	1	4	5	1	1
f. Andre organer	58	0,2	29	29	1	-	1	2	1	1	5	5
g. Tuberkuløs meningit	716	2,6	362	354	63	46	109	108	70	81	46	48
h. Miliærtuberkulose	75	0,3	36	39	2	2	9	5	5	7	4	2
Spedalskhet	38	0,1	24	14	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	65	0,2	28	37	19	17	1	1	-	-	-	1
Kræft:												
1. Carcinom (uten opgit sæte)	25	-	16	9	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	1296	4,7	710	586	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	121	0,4	52	69	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	71	0,3	2	69	-	-	-	-	-	-	-	-

ved kjendte dødsaarsaker.

par sexe et âge.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
15—20 aar.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100. aar.		Over 100 aar			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
10	5	18	8	10	7	5	1	3	5	2	4	1	3	-	-	-	-	-	-	53	36
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
1	-	1	-	2	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	1
3	1	3	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	43	37
1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	31
11	10	3	5	1	-	1	4	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	220	200
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	137	172
2	2	6	2	3	1	2	5	9	4	11	16	27	34	15	27	2	5	-	-	82	104
6	8	5	5	4	6	1	2	3	1	4	1	5	3	2	1	-	1	-	-	42	47
1	1	2	1	2	4	2	4	6	7	4	2	14	9	5	1	-	-	-	-	47	41
6	2	15	2	12	9	13	10	17	7	17	10	13	2	3	4	-	-	-	-	111	61
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	21
2	1	1	6	3	3	4	4	3	4	8	8	8	18	8	8	-	2	-	-	335	316
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
-	-	-	1	1	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
226	265	578	632	315	470	187	264	186	221	139	134	38	66	11	17	-	-	-	-	1796	2263
7	14	9	16	7	9	5	5	3	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	56	65
10	6	18	7	6	6	11	3	6	6	6	6	5	1	-	1	-	-	-	-	87	53
1	1	6	4	7	3	5	1	6	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	11
2	3	2	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	18
1	3	7	4	3	5	5	2	3	2	2	1	-	3	-	1	-	-	-	-	29	29
32	35	31	20	8	6	1	4	1	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	362	354
3	5	6	8	3	2	2	2	1	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	36	39
1	-	1	-	2	2	3	1	5	2	5	5	3	3	4	1	-	-	-	-	24	14
-	-	-	2	1	4	4	4	1	5	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	28	37
-	-	-	-	-	-	2	-	4	3	4	2	3	4	3	-	-	-	-	-	16	9
1	-	-	3	23	15	53	50	155	113	235	193	192	155	50	56	1	1	-	-	710	586
-	-	-	-	1	3	4	1	14	18	18	19	12	17	3	11	-	-	-	-	52	69
	-	-	-	-	4	-	18	-	19	2	17	-	9	-	2	-	-	-	-	2	69

Kjøn- og aldersopgaver

Tabel XXXVI (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsaarsakers forhold i pct. til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
d. Kjønsorganerne	149	0,5	7	142	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	419	-	221	198	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom (uten opgit sæte)	6	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	41	0,2	22	19	-	-	-	1	2	-	-	2
b. Andre steder	58	0,2	36	22	2	-	8	-	3	1	-	1
Skjørbuk	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Sukkersyke	162	0,6	80	82	-	-	-	1	6	6	4	13
Perniciøs anæmi	87	0,3	44	43	-	-	1	-	3	2	1	-
Leukæmi	27	0,1	17	10	-	-	-	-	3	2	-	1
Rakit	98	0,4	63	35	35	24	27	10	1	1	-	-
Kronisk alkoholisme	19	0,07	17	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt svakhet	943	3,5	527	416	519	408	7	8	1	-	-	-
Alderdomssvakhet	4420	16,3	1933	2487	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	6	-	2	4	-	-	-	1	-	-	-	-
Arthritis deformans et rheumatismus chron.	21	0,08	6	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis urica (gigt)	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	7	-	5	2	1	1	3	-	1	1	-	-
Morbus mac. Werlhofi; purpura hæmorrhagica	13	-	5	8	-	-	1	1	1	1	1	2
Andre blod- og ernæringssygdomme	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.												
I. Hjerne og rygmarv.												
Apoplexi og hjerneemboli	1435	5,3	689	746	-	-	-	-	-	1	-	-
Suppurativ meningit	209	0,8	108	101	13	14	24	23	12	11	10	8
Epilepsi	77	0,3	44	33	-	-	1	-	1	2	4	7
Kramper hos smaabarn	334	1,2	198	136	169	116	26	17	2	3	-	-
Sindssygdomme	122	0,5	56	66	-	-	-	-	-	1	-	-
Andre hjernesygdomme	163	0,6	82	81	3	-	3	1	7	2	1	4
Rygmarvssygdomme	91	0,3	47	44	-	3	-	-	-	1	-	2
Paralysis generalis	9	-	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabes dorsalis	6	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	12	-	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Cirkulationsorganerne.												
Endo- og perikardit	64	0,2	38	26	-	1	1	2	8	2	4	3
Klappefeil og andre org. hjertesygdomme	1487	5,5	642	845	7	3	1	1	16	17	19	21
Hjertelammelse	557	2,1	272	285	2	2	4	5	3	3	-	4
Arteriosklerose	474	1,8	300	174	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	21	0,1	16	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i cirkulationsorganerne	43	-	22	21	-	-	2	-	-	-	-	-

ved kjendte dødsaarsaker.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
15—20 aar.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	3	-	17	-	26	2	38	3	25	1	20	1	11	-	1	-	-	7	141
1	-	1	2	2	5	11	13	50	42	63	54	67	57	26	23	-	1	-	-	221	197
-	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3	3
2	-	-	2	2	1	1	1	3	4	7	4	4	2	1	2	-	-	-	-	22	19
-	2	1	-	2	3	1	4	3	2	8	4	5	5	3	-	-	-	-	-	36	22
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
5	6	6	6	8	3	11	6	11	17	16	14	12	6	1	4	-	-	-	-	80	82
1	-	1	6	4	4	3	6	12	11	12	7	5	7	1	-	-	-	-	-	44	43
1	-	2	2	2	1	4	1	4	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	17	10
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	63	35
-	-	2	-	3	-	4	2	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	527	416
-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	38	40	432	604	1168	1428	293	405	1	5	1933	2484
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	4
-	1	-	-	-	-	-	1	2	1	2	4	1	6	1	2	-	-	-	-	6	15
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2
1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	5	8
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	4	2	5	4	26	22	79	92	157	179	251	262	155	172	12	12	-	-	689	746
14	5	12	10	9	9	3	10	5	5	3	5	2	1	1	-	-	-	-	-	108	101
5	2	12	8	4	4	9	5	3	1	2	2	3	2	-	-	-	-	-	-	44	33
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	197	136
3	1	6	6	7	5	14	14	7	6	10	13	4	15	5	5	-	-	-	-	56	66
5	1	6	6	9	9	7	14	19	14	9	15	9	10	4	5	-	-	-	-	82	81
1	1	3	3	3	1	6	3	9	16	16	7	9	5	-	1	-	-	-	-	47	43
-	-	-	-	3	-	2	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	7	2
-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	1
-	-	-	-	1	1	-	1	1	1	2	1	2	1	1	-	-	-	-	-	7	5
5	1	4	2	5	-	3	1	2	4	3	4	3	6	-	-	-	-	-	-	38	26
24	23	33	33	36	47	50	63	80	118	139	187	165	237	66	91	6	4	-	-	642	845
5	5	11	10	12	21	18	15	33	29	63	72	80	79	37	38	3	2	-	-	271	285
-	-	-	-	-	1	2	-	14	3	63	27	136	70	79	68	6	5	-	-	300	174
-	-	-	-	1	2	7	-	5	-	2	-	1	1	-	2	-	-	-	-	16	5
-	-	1	1	-	1	2	-	5	6	5	9	3	2	4	1	-	1	-	-	22	21

Kjøn- og aldersopgaver

Tabel XXXVI (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste døds-aarsakers forhold i pct. til samtlige opgivne døds-aarsaker ved sygd.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
III. Respirationsorganerne												
Bronkit, akut	615	2,3	303	312	149	139	84	71	5	14	4	3
— , kronisk og bronkiektasi	683	2,5	293	390	5	2	1	3	-	2	2	-
Pneumoni, katarralsk	537	2,0	267	270	118	93	73	72	9	10	3	1
— , croupøs	1629	6,0	813	816	61	57	47	36	21	25	8	13
Lungegangræn	27	0,1	21	6	-	-	1	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	63	0,2	31	32	-	1	2	1	1	1	-	-
— , purulent	50	0,2	34	16	2	2	8	3	7	2	-	-
Lungeemboli	16	0,1	4	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Astma, emfysem	38	0,1	17	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i respirationsorganerne	31	-	23	8	1	1	1	2	1	-	-	-
IV. Digestionskanalen.												
Mave-tarmkatarr (kronisk)	236	0,9	131	105	53	37	11	13	2	1	1	1
Mavesaar; duodenalsaar.	237	0,5	63	74	-	-	-	-	1	-	-	2
Blindtarmbetændelse	160	0,6	80	80	1	-	1	4	6	7	8	9
Diffus peritonit	202	0,7	74	128	6	6	6	8	5	13	2	5
Indeklemt brok	83	0,3	41	42	1	2	2	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	200	0,7	131	69	11	5	5	-	2	-	1	2
Andre sygdomme i denne gruppe	40	-	19	21	4	5	1	-	1	1	-	-
V. Leveren.												
Galdestensygdom	37	0,1	10	27	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	27	0,1	18	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	53	-	29	24	12	7	1	1	2	-	-	-
VI. Urinorganerne.												
Cystit, cystopyelonefrit	232	0,9	191	41	-	1	2	-	1	-	-	-
Morbus Brighti (uræmi)	644	2,4	333	311	3	1	5	2	7	12	11	6
Andre nyre- og urinveissygdomme	192	-	121	71	2	-	5	4	4	3	2	1
VII. Kjønsorganerne.												
Sygd. i mandl. kjønsorg.	15	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - kvindelige —	34	0,1	-	34	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Hud- og ydre sygdomme.												
Senil gangræn	87	0,3	37	50	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	27	0,1	16	11	1	-	2	-	1	2	1	1
Hudsygdomme	11	-	7	4	2	-	2	-	-	-	-	-
Andre sygd. i denne gruppe (decubitus, noma etc.)	10	-	5	5	2	1	-	-	-	-	-	-

ved kjendte dødsaarsaker.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
15—20 aar.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
1	2	2	1	2	1	1	2	6	7	7	16	20	25	21	25	1	5	-	-	303	311
2	-	1	1	5	3	5	7	22	33	62	73	122	156	65	101	1	7	-	-	293	388
1	2	3	2	5	3	1	4	5	8	10	16	24	33	10	23	5	3	-	-	267	270
26	13	46	44	51	67	90	58	106	86	131	129	145	199	75	81	5	7	-	-	812	815
-	-	2	1	4	-	5	1	3	-	5	1	-	2	1	-	-	1	-	-	21	6
1	-	3	1	1	3	2	3	4	4	7	6	7	8	3	4	-	-	-	-	31	32
2	1	4	1	3	2	2	1	3	2	2	-	1	2	-	-	-	-	-	-	34	16
-	-	-	-	1	2	-	3	3	3	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	4	12
-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	6	10	7	4	3	3	-	-	-	-	17	21
3	-	-	2	2	-	3	-	4	1	3	-	3	2	2	-	-	-	-	-	23	8
-	1	2	2	5	3	6	6	14	3	15	12	20	23	2	3	-	-	-	-	131	105
1	3	2	5	5	11	17	19	21	21	10	8	5	5	1	-	-	-	-	-	63	74
14	12	16	11	8	14	7	6	9	6	7	7	3	4	-	-	-	-	-	-	80	80
4	11	9	13	5	17	5	21	9	12	9	12	10	6	1	4	-	-	-	-	71	128
1	-	1	-	1	-	2	4	2	9	14	7	8	15	9	5	-	-	-	-	41	42
3	2	6	2	9	2	5	4	15	10	38	16	22	18	13	8	1	-	-	-	131	69
1	-	-	-	2	1	3	3	4	3	2	4	1	2	-	2	-	-	-	-	19	21
-	-	-	-	-	2	1	4	3	7	2	6	3	4	1	4	-	-	-	-	10	27
-	-	-	1	-	1	4	1	3	4	6	2	4	-	1	-	-	-	-	-	18	9
-	1	1	-	-	2	2	1	4	3	4	3	3	3	-	3	-	-	-	-	29	24
-	-	3	2	6	3	3	4	8	9	27	4	84	11	53	7	4	-	-	-	191	41
8	6	21	25	24	32	47	28	64	43	61	91	64	45	17	20	1	-	-	-	333	311
-	2	5	7	3	11	8	9	14	5	13	13	38	10	26	4	1	2	-	-	121	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	5	-	8	-	-	-	-	-	15	-
-	-	-	3	-	6	-	8	-	9	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	34
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	4	15	15	13	25	4	4	-	-	37	50
3	1	-	-	-	-	1	-	3	1	1	1	3	3	-	1	-	1	-	-	16	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	1	1	-	-	-	-	7	4
-	-	-	-	-	1	-	2	1	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	5	5

Kjøn- og aldersopgaver

Tabel XXXVI (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste dødsaarsakers forhold i pct. til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
C. Barselsygdomme.												
Barselfeber	77	0,3	-	77	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	35	0,1	-	35	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og trombose	11	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	22	0,1	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ektopisk svangerskap	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Keisersnit	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre svangerskaps- og barselsygdomme	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.												
Cyanose (medfødt)	6	-	4	2	3	2	1	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina bifida	13	-	8	5	8	5	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	18	-	10	8	10	8	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.												
Abscessus	11	-	7	4	2	1	-	-	-	1	-	-
Addisons sygdom	6	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ascites	3	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kachexsi	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lymphoma malignum; Lymphadenom	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning	3	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-
Otitis	6	-	2	4	-	2	-	1	1	1	-	-
Struma	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Tumors	32	-	9	23	-	1	2	1	-	-	1	-
Vitia organica abdominis	9	-	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	27078	-	13097	13981	1672	1355	755	678	401	433	281	371
F. Unaturlig død.												
Akut alkoholforgiftning	15	-	13	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	27	-	17	10	-	2	7	4	2	-	-	-
Drukning	542	-	489	53	2	-	35	9	41	9	40	8
Forfrysning	6	-	4	2	-	-	1	1	-	-	-	-
Forbrænding	52	-	27	25	5	1	17	10	-	4	-	1
Andre ulykkestilfælde	269	-	222	47	8	4	11	8	7	4	16	-
Drap og mord	16	-	11	5	2	1	-	1	-	-	1	1
Selvmord	130	-	101	29	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	28135	-	13981	14154	1689	1363	826	711	451	450	338	381

ved kjendte dødsaarsaker.

Fordeling paa alder (par âge).																				Alder er opgit for	
15—20 aar.		20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	3	-	33	-	29	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77
-	3	-	14	-	10	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35
-	1	-	5	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
-	-	-	4	-	11	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	8
-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	7	4
-	-	1	-	2	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	1	-	2	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	1	-	-	1	4	-	8	4	5	1	3	-	-	-	-	9	23
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	3	1	1	-	-	-	-	2	7
472	480	948	1023	677	957	724	828	1126	1154	1548	1559	2149	2345	1988	2313	346	470	1	5	13088	13971
1	-	4	-	3	1	2	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	13	2
2	-	-	-	-	4	-	-	2	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	17	10
63	6	113	8	73	4	55	3	33	3	17	3	13	-	3	-	-	-	-	-	488	53
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	4	2
-	1	1	-	1	3	1	1	-	-	1	1	1	3	-	-	-	-	-	-	27	25
18	-	40	-	33	-	28	4	25	2	18	5	8	11	8	5	2	4	-	-	222	47
2	-	1	-	1	2	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	11	5
2	-	18	3	12	3	14	6	23	5	14	7	13	3	5	1	-	-	-	-	101	28
560	487	1125	1034	801	974	827	843	1211	1167	1602	1575	2188	2363	2004	2319	348	474	1	5	13971	14143

Kjendte døds-

Causes de décès

Tabel XXXVII. Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I	II		III				IV			V							VI		VII		VIII		
			Kristiania.	Drøbak.	Son og Hølen.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand.	Svelviken.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.																										
I. Akute.																										
Tyfoidfeber	34	0,4	4	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	4	.	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	33	0,4	10	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	2
Meslinger	35	0,4	16	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Difteri (croup)	160	1,9	51	1	-	1	2	3	1	1	-	2	1	2	-	-	1	1	2	1	1	2	1	2	2	-
Kikhoste	95	1,1	18	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	4	-	2	-	-	2	-	-
Influensa	74	0,9	36	-	-	1	-	1	1	11	-	1	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	2	-
Gigtfeber	19	0,2	10	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, flegmone	40	0,5	12	-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	58	0,7	15	-	-	1	-	2	1	1	-	-	1	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	1
Pemfigus hos nyfødte	10	0,1	4	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	313	3,7	118	1	-	-	10	7	8	9	-	3	8	1	-	1	2	4	1	-	-	-	-	10	1	-
Asiatisk kolera	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, trismus	6	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Miltbrandpustel (pust. malign.)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkulose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.																										
Tuberkulose:																										
a. Lungerne	1252	14,9	452	6	1	15	11	35	25	28	5	4	13	11	-	5	3	7	11	1	8	5	10	16	5	2
b. Tarmkanalen	46	0,5	19	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1
c. Ben og led	45	0,5	15	-	-	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
d. Urin- og kjønsorganer	14	0,2	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose)	9	0,1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
f. Andre organer	17	0,2	4	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
g. Tuberkuløs meningit	257	3,0	68	-	-	3	5	4	5	9	3	-	7	5	-	1	-	1	2	1	2	-	-	6	-	-
h. Miliærtuberkulose	35	0,4	6	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spedalskhet	15	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	42	0,5	25	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

aarsaker i byerne.

dans les villes.

			IX					X				XI							XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII			XIX		XX		
Krøgerø.	Langesund.	Stathelle.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	1	-	-	6	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	-	5	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	8	1	-	1	41	-	3	-	-	9	-	-	-	-	7	-	-	1	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	1	8	-	-	1	30	-	-	-	6	9	-	-	1	-	-	2	-	-	-	1	2
-	-	-	2	-	-	-	-	3	-	-	2	-	-	-	1	-	-	1	5	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	5	-	-	-	6	-	1	-	1	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	5	-	-	-	9	-	-	-	-	3	-	-	1	-	1	-	1	1	1	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	16	-	-	12	30	-	5	-	2	26	-	2	-	1	2	2	3	9	-	10	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	4	3	9	6	14	4	6	34	9	1	5	-	5	2	57	2	2	13	146	-	34	5	25	100	1	7	3	-	8	8	1	18	8	15	10
-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	7	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	-	-	1	7	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
3	-	-	1	1	2	-	-	13	2	-	1	-	-	2	19	-	-	3	16	1	6	2	11	22	-	-	1	1	2	2	2	6	1	5	10
-	-	-	-	-	-	1	-	13	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	3	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	7	-	1	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-

Kjendte døds-

Tabel XXXVII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I Kristiania.	II Drøbak.	II Son og Hølen.	III Moss.	III Sarpsborg.	III Fredrikstad.	III Fredrikshald.	IV Drammen.	IV Hønefoss.	IV Kongsberg.	V Tønsberg.	V Horten.	V Aasgaardstrand.	V Holmestrand.	V Svelviken.	V Sandefjord.	V Larvik.	VI Kongsvinger.	VI Hamar.	VII Gjøvik.	VII Lillehammer.	VIII Skien.	VIII Porsgrund.	VIII Brevik.
Kræft:																										
1. Carcinom:																										
a. Maven	329	3,9	93	1	-	4	5	8	7	8	2	2	8	5	-	-	1	5	8	2	2	2	3	3	7	1
b. Leveren	49	0,6	17	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	2
c. Brystkjertelen	37	0,4	11	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-
d. Kjønsorganerne	78	0,9	36	-	-	-	-	1	-	4	-	-	3	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	-
e. Andre organer	146	1,7	58	1	-	-	-	5	-	8	-	1	6	4	-	2	1	-	1	-	-	-	2	6	3	-
2. Sarkom (uten opg. sæte)	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	10	0,1	4	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
b. Andre steder	19	0,2	6	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	1
Sukkersyke	65	0,8	28	-	-	1	1	-	1	4	-	-	1	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-
Perniciøs anæmi	39	0,5	14	-	-	2	-	1	1	3	-	1	2	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi og pseudoleukæmi	9	0,1	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	57	0,7	35	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kron. alkoholisme	13	0,2	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-
Medfødt svakhet	368	4,4	161	1	2	4	4	8	3	6	2	1	5	5	-	1	-	-	3	1	3	3	2	8	-	1
Alderdomssvakhet	634	7,5	96	8	6	6	4	17	27	26	3	6	15	10	1	4	3	2	12	3	6	1	9	13	1	5
Anæmi	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans rheum. chr.	11	0,1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus mac. Werlhofi; purp. hæm. etc.	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Andre blod og ernæringssygdomme	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.																										
I. Hjerne og rygmarv.																										
Apoplexi og hjerneemboli	473	5,6	134	1	2	7	-	16	9	14	1	6	7	6	-	-	3	3	11	1	6	2	1	5	4	4
Suppurativ meningit	97	1,2	46	-	-	-	4	6	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	2	-	-
Epilepsi	19	0,2	8	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Kramper hos smaabarn	120	1,4	31	-	-	1	2	2	7	2	1	-	2	2	-	-	-	2	3	1	-	1	-	1	1	-
Sindssygdomme	31	0,4	10	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	86	1,0	18	-	-	1	3	3	1	12	-	2	1	1	-	-	1	-	2	-	-	1	-	1	-	1
Rygmarvssygdomme	28	0,3	11	-	-	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

aarsaker i byerne.

			IX					X				XI						XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII			XIX		XX		
Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
3	3	-	1	-	11	5	1	6	2	-	-	1	3	2	17	2	-	7	34	-	4	2	6	20	-	1	2	2	4	-	2	4	-	4	3
-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	2	-	6	-	-	-	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	7	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	1	2	-	2	10	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1
1	1	1	-	-	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	10	-	-	3	10	-	1	1	-	10	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	10	-	-	-	-	5	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	2	-	5	1	-	11	5	-	2	-	-	1	26	1	3	8	25	-	4	2	7	22	-	1	-	-	2	3	-	8	4	-	-
6	-	2	3	1	19	2	-	17	6	4	2	-	3	1	38	2	6	2	83	3	23	8	16	67	-	3	5	4	2	-	-	16	1	3	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	3	1	2	-	16	2	1	13	5	3	-	-	2	2	16	-	3	4	50	1	13	5	11	37	1	1	8	1	3	2	-	5	5	9	3
-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	10	-	-	-	1	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1	1	-	-	1	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-	10	-	-	1	15	-	7	-	5	5	-	-	-	-	1	-	-	3	2	2	1
1	-	-	2	-	1	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-
-	2	-	1	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	8	-	1	-	9	-	1	-	-	11	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-

Kjendte døds-

Tabel XXXVII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I Kristiania.	II Drøbak.	II Son og Hølen.	III Moss.	III Sarpsborg.	III Fredrikstad.	III Fredrikshald.	IV Drammen.	IV Hønefoss.	IV Kongsberg.	V Tønsberg.	V Horten.	V Aasgaardstrand.	V Holmestrand.	V Svelviken.	V Sandefjord.	V Larvik.	VI Kongsvinger.	VI Hamar.	VII Gjøvik.	VII Lillehammer.	VIII Skien.	VIII Porsgrund.	VIII Brevik.
Paralysis generalis	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabes dorsalis	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet....	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Cirkulationsorganerne.																										
Endo- og perikardit	27	0,3	7	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	507	6,0	173	3	-	6	7	16	7	17	1	12	9	6	-	1	2	1	9	1	1	7	3	8	3	1
Hjertelammelse ...	188	2,3	60	1	-	1	2	2	-	10	5	4	2	1	-	-	-	2	1	2	2	2	2	3	6	-
Arteriosklerose	217	2,5	90	1	-	1	2	7	-	12	-	1	6	3	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	2	-
Aneurysma	16	0,2	6	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i cirkulationsorg...	26	0,3	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Respirationsorganerne.																										
Bronkit, akut	189	2,2	70	-	-	3	2	5	2	8	-	6	1	2	-	-	1	-	1	-	1	-	2	1	2	-
— , kronisk og bronkiektasi	186	2,2	65	-	-	3	-	-	1	11	2	3	3	6	-	2	-	1	3	2	1	-	1	2	1	-
Pneumoni, katarralsk ..	202	2,4	55	-	-	2	1	4	1	4	1	-	3	3	-	-	-	-	2	-	1	-	5	-	1	-
— croupøs.	490	5,8	170	1	1	7	17	7	-	13	5	3	7	5	-	-	-	1	6	-	3	9	7	5	2	2
Lungegangræn	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Pleurit, serøs	23	0,3	13	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— purulent ..	24	0,3	9	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Lungeemboli	6	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Astma, emfysem...	5	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i respirationsorg...	20	-	11	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Digestionskanalen.																										
Mave-tarmkatarr (kronisk)	84	1,0	6	-	-	3	10	-	2	11	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	1	-
Mavesaar; duodenalsaar	46	0,5	15	-	-	1	-	1	1	3	-	1	-	1	-	-	1	-	3	-	1	-	-	1	-	1
Blindtarmbetændelse	51	0,6	27	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1
Diffus peritonit ...	68	0,8	24	-	-	2	1	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	3	2	-
Indeklemt brok ...	22	0,3	8	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-
Ileus og volvulus..	60	0,7	23	1	-	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Andre sygdomme i denne gruppe ...	15	-	7	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

aarsaker i byerne.

			IX					X				XI							XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII			XIX		XX		
Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	6	1	-	-
2	-	-	9	-	13	2	1	9	6	2	2	1	2	5	21	3	1	1	65	-	5	1	5	40	-	-	3	2	3	-	1	1	1	4	2
1	-	-	1	-	3	-	-	10	2	2	-	-	2	2	9	-	-	1	21	-	3	3	3	13	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-
1	1	-	-	-	-	1	-	5	2	-	-	-	2	-	9	-	-	4	31	-	6	-	7	4	2	2	-	-	2	1	-	2	4	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	3	-	-	4	3	-	-	-	1	-	19	-	1	1	13	1	2	2	3	8	-	1	-	1	2	1	-	6	3	1	3
-	2	1	1	1	3	2	-	12	1	-	-	-	1	3	3	1	-	4	18	-	-	4	5	11	-	-	1	-	-	-	1	3	-	1	-
2	-	-	-	1	3	2	-	-	-	-	-	1	1	1	28	-	-	2	21	-	14	-	10	19	1	-	-	-	1	3	-	1	-	3	5
5	2	1	2	1	3	2	3	13	11	1	4	-	1	1	21	-	1	8	60	-	5	-	10	36	1	3	3	1	4	-	1	3	3	7	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	6	1	-	-	-	1	-	5	-	-	1	19	-	-	1	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	8	-	-	-	1	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	8	-	-	1	-	5	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	2	8	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjendte døds-

Tabel XXXVII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I	II		III				IV			V							VI		VII		VIII		
			Kristiania.	Drøbak.	Son og Hølen.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand	Svelviken.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.
V. Leveren.																										
Galdestensygdom...	16	0,2	4	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	14	0,2	6	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	30	-	18	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
VI. Urinorganerne.																										
Cystit, cystopyelonefrit.....	52	0,6	10	-	-	5	1	1	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Morbus Brighti (uræmi)	229	2,7	96	-	1	1	4	3	5	6	-	2	2	3	-	2	1	1	3	2	-	1	2	2	-	1
Andre nyre-og urinveissygdomme...	55	-	18	1	1	-	-	2	-	1	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	1	1	-	3	-	-
VII. Kjønsorganerne.																										
Sygd. i mandlige kjønsorg.	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygd. i kvindelige kjønsorg.	17	0,2	7	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Hud- og ydre sygdomme.																										
Senil gangræn	25	0,3	4	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	17	0,2	10	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hudsygdomme	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Andre sygd. i denne gruppe	5	-	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdomme.																										
Barselfeber	20	0,2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	14	0,2	5	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og trombose	4	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	6	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Abort	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Keisersnit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

aarsaker i byerne.

			IX					X				XI							XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII			XIX		XX		
Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø	Vadsø.
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	4	7	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	1
4	3	-	-	1	3	1	-	5	2	1	-	-	-	-	8	-	-	-	23	-	3	-	7	18	4	1	2	-	1	1	-	2	-	1	-
1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	10	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kjendte døds-

Tabel XXXVII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i procent til samtlige opgivne dødsaarsaker ved sygd.	I Kristiania.	II Drøbak.	II Son og Hølen.	III Moss.	III Sarpsborg.	III Fredrikstad.	III Fredrikshald.	IV Drammen.	IV Hønefoss.	IV Kongsberg.	V Tønsberg.	V Horten.	V Aasgaardstrand.	V Holmestrand.	V Svelviken.	V Sandefjord.	V Larvik.	VI Kongsvinger.	VI Hamar.	VII Gjøvik.	VII Lillehammer.	VIII Skien.	VIII Porsgrund.	VIII Brevik.
D. Dannelsesfeil.																										
Cyanose (medfødt)	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse; spina bifida	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	11	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.																										
Absces	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons sygdom	4	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ascites, hydrops, (oedema idiopath.)	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Coma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otit	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Struma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	21	-	12	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	7	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8426	-	2829	34	14	101	109	206	134	285	35	71	121	101	2	25	23	44	116	22	46	45	64	124	53	30
F. Unaturlig død.																										
Akut alkoholforgiftning	6	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	11	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	91	-	10	-	-	1	1	3	2	10	-	1	4	-	-	1	-	1	4	-	1	-	-	2	1	2
Forbrænding	17	-	8	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Andre ulykkestilfælde	94	-	43	1	-	2	1	5	1	10	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	1	1	3	1	1
Drap og mord	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selvmord	46	-	19	-	-	-	-	1	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-
Sum	8695	-	2919	35	14	105	113	216	138	307	36	72	126	102	2	27	23	45	121	23	48	46	65	132	56	33

aarsaker i byerne.

			IX					X				XI							XIII	XIV	XV			XVI	XVII			XVIII			XIX		XX		
Kragerø	Langesund.	Stathelle.	Risør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Narvik.	Harstad.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49	27	10	52	17	134	36	14	217	65	20	20	3	41	26	451	15	21	101	990	9	153	37	165	623	13	25	35	16	57	32	14	111	41	92	60
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
1	-	-	-	-	-	-	-	8	3	-	-	-	1	-	5	-	-	1	4	2	2	-	4	5	-	2	2	2	1	-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	10	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	4	-	2	-	1	2	-	-	1	-	1	2	-	-	-	1	-
50	27	10	52	17	134	36	14	226	68	20	20	3	43	26	464	15	21	103	1012	11	157	37	170	635	14	27	38	18	60	35	14	112	42	99	61

Kjøn- og aldersopgaver ved

Causes de décès par sexe

Tabel XXXVIII. Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.													
I. Akute.													
Tyfoidfeber	34	20	14	-	-	-	-	1	-	2	-	3	2
Akut poliomyelit	4	3	1	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	33	20	13	1	-	10	7	5	5	3	1	-	-
Meslinger	35	16	19	5	5	9	11	-	2	1	-	1	-
Difteri (croup)	160	73	87	5	1	33	30	23	34	7	16	3	2
Kikhoste	95	48	47	29	19	17	24	2	4	-	-	-	-
Influensa	74	28	46	1	3	-	-	-	-	-	-	1	-
Gigtfeber	19	6	13	-	-	-	2	1	2	1	2	2	2
Erysipelas, flegmone	40	21	19	5	4	1	1	1	1	-	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	58	39	19	4	-	1	2	1	1	-	-	2	-
Pemfigus hos nyfødte	10	5	5	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	313	175	138	133	104	23	16	3	2	3	2	-	-
Asiatisk kolera	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, trismus	6	5	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Miltbrandpustel (pustula maligna)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Aktinomykose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkulose	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.													
Tuberkulose:													
a. Lungerne	1252	537	715	6	3	9	10	7	18	15	27	63	93
b. Tarmkanalen	46	20	26	1	-	2	3	3	3	4	3	3	5
c. Ben og led	45	25	20	1	-	3	4	2	2	5	2	2	2
d. Urin- og kjønsorg.	14	11	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose)	9	4	5	1	1	1	-	-	3	1	-	-	1
f. Andre organer	17	8	9	1	-	1	-	1	-	1	-	1	2
g. Tuberkuløs meningit	257	124	133	29	17	42	50	22	37	13	15	6	5
h. Miliærtuberkulose	35	16	19	1	1	6	3	3	6	1	1	-	3
Spedalskhet	15	8	7	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Syfilis	42	19	23	15	16	1	1	-	-	-	1	-	-
Kræft:													
1. Carcinom:													
a. Maven	329	176	153	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	49	18	31	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	37	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	78	-	78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	146	77	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom (uten opg. sæte)	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
a. Bensystemet	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
b. Andre steder	19	11	8	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1

kjendte dødsaarsaker i byerne.

et par âge dans les villes.

Fordeling paa alder (par âge).																		Alder er opgit for	
20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
2	2	8	5	3	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	20	14
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	13
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	19
1	3	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	73	87
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48	47
2	-	1	-	1	1	5	1	3	3	9	20	5	14	-	4	-	-	28	46
1	-	-	2	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	6	13
-	-	-	2	1	2	2	5	3	1	6	3	2	-	-	-	-	-	21	19
5	-	4	3	8	3	6	5	5	4	3	-	-	1	-	-	-	-	39	19
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
-	1	1	2	1	-	1	1	5	2	1	3	4	3	-	2	-	-	175	138
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
145	203	106	163	68	69	57	64	50	40	9	20	2	5	-	-	-	-	537	715
2	4	1	5	3	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	20	26
5	4	2	1	2	1	2	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	25	20
2	2	2	1	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	3
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	5
1	2	-	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	8	9
9	4	3	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	124	133
2	-	1	-	1	1	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	16	19
1	-	1	2	-	-	-	1	1	2	1	2	3	-	-	-	-	-	8	7
-	1	-	2	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10	23
-	1	4	8	11	16	43	25	64	48	48	46	6	9	-	-	-	-	176	153
-	-	-	-	1	1	3	14	8	5	4	6	2	5	-	-	-	-	18	31
-	-	-	1	-	12	-	7	-	13	-	4	-	-	-	-	-	-	-	37
-	2	-	7	-	16	-	24	-	15	-	8	-	5	-	1	-	-	-	78
1	-	1	3	5	5	21	11	26	17	19	26	4	7	-	-	-	-	77	69
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2
-	-	1	1	1	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
-	-	1	-	-	2	2	2	2	3	2	-	1	-	-	-	-	-	11	8

Kjøn- og aldersopgaver ved

Tabel XXXVIII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Sukkersyke	65	30	35	-	-	-	-	3	-	2	7	-	-
Perniciøs anæmi	39	22	17	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	9	5	4	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
Rakit	57	38	19	24	14	14	5	-	-	-	-	-	-
Kronisk alkoholisme	13	11	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt svakhet	368	208	160	204	158	4	2	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvakhet	634	250	384	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans et rheumatismus chronicus	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Hæmofili	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Morbus macul. Werlhofi, purp. hæmorrhagica	5	3	2	-	-	-	1	1	1	-	-	1	-
Andre blod- og ernærings-sygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.													
I. Hjerne og rygmarv.													
Apoplexi og hjerneemboli	473	209	264	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Suppurativ meningit	97	51	46	10	8	15	13	7	6	2	2	2	3
Epilepsi	19	8	11	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2
Kramper hos smaabarn	120	71	49	64	47	6	1	1	1	-	-	-	-
Sindssygdomme	31	12	19	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Andre hjernesygdomme	86	39	47	2	-	-	-	4	1	1	2	3	1
Rygmarvssygdomme	28	13	15	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1
Paralysis generalis	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabes dorsalis	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Cirkulationsorganerne.													
Endo- og perikardit	27	15	12	-	1	-	-	3	-	1	1	1	-
Klappefeil og andre org. hjertesygdomme	507	216	291	2	2	1	1	10	8	7	11	7	9
Hjertelammelse	188	83	105	1	2	2	3	1	2	-	-	-	3
Arteriosklerose	217	118	99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	16	12	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i cirkulationsorganerne	26	17	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Respirationsorganerne.													
Bronkit, akut	189	94	95	53	48	20	16	-	5	-	2	-	-
— , kronisk og bronkiektasi	186	83	103	2	2	1	-	-	1	1	-	-	-

kjendte dødsaarsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par âge).																		Alder er opgit for	
20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
3	4	1	2	6	3	4	7	5	9	6	2	-	1	-	-	-	-	30	35
1	2	3	3	1	-	6	7	6	3	2	2	1	-	-	-	-	-	22	17
1	-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	19
2	-	1	-	3	2	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	208	160
-	-	-	-	-	-	-	-	6	11	59	90	166	236	19	46	-	1	250	384
-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	3
-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	5	-	1	-	-	-	-	-	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	1	1	10	12	36	40	58	63	74	88	28	58	2	1	-	-	209	264
5	2	4	4	1	4	3	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	51	46
2	4	1	1	1	1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	8	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	71	49
-	-	1	-	4	4	2	2	3	4	-	5	1	3	-	-	-	-	12	19
-	4	4	5	2	6	10	7	5	11	6	6	2	4	-	-	-	-	39	47
-	2	1	-	2	2	1	4	6	1	3	2	-	1	-	-	-	-	13	15
-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	3	2
-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3	-
2	2	4	-	2	-	1	2	1	2	-	4	-	-	-	-	-	-	15	12
12	12	17	14	25	24	38	42	37	56	44	87	16	22	-	3	-	-	216	291
5	3	7	6	6	7	12	11	19	18	18	29	10	19	2	2	-	-	83	105
-	-	-	-	1	-	6	2	26	15	56	40	26	38	3	4	-	-	118	99
-	-	1	2	5	-	5	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	12	4
1	-	-	1	2	-	5	3	5	3	2	1	2	-	-	1	-	-	17	9
-	1	1	-	-	-	3	1	3	3	7	8	6	8	1	3	-	-	94	95
-	-	-	1	3	2	6	8	14	18	36	38	19	29	1	2	-	-	83	101

Kjøn- og aldersopgaver ved

Tabel XXXVIII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Pneumoni, katarralsk	202	95	107	49	42	25	27	1	3	-	1	-	-
— , croupøs	490	237	253	44	32	22	17	6	14	3	1	7	3
Lungegangræn	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	23	8	15	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
— , purulent	24	17	7	1	2	6	2	4	1	-	-	-	1
Lungeemboli	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Astma, emfysem	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i respirationsorganerne	20	13	7	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-
IV. Digestionskanalen.													
Mave-tarmkatarr (kronisk)	84	51	33	26	13	3	6	-	-	-	-	-	1
Mavesaar, duodenalsaar	46	23	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	51	32	19	-	-	-	2	4	-	4	2	5	3
Diffus peritonit	68	19	49	3	3	1	2	1	4	1	1	-	6
Indeklemt brok	22	5	17	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	60	34	26	6	2	2	-	1	-	1	1	-	1
Andre sygdomme i digestionskanalen	15	6	9	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Leveren.													
Galdestensygdom	16	3	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	14	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	30	18	12	9	4	-	1	2	-	-	-	-	1
VI. Urinorganerne.													
Cystit, cystopyelonefrit	52	37	15	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Morbus Brighti, uræmi	229	118	111	3	-	1	2	2	5	4	-	4	5
Andre nyre- og urinveissygdomme	55	37	18	-	-	3	1	1	2	1	-	-	-
VII. Kjønsorganerne.													
Sygdomme i mandlige kjønsorganer	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdomme i kvindelige kjønsorganer	17	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Hud- og ydre sygdomme.													
Senil gangræn	25	11	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	17	13	4	1	-	2	-	1	-	1	1	3	1
Hudsygdomme	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. i denne gruppe (decubitus, noma etc.)	5	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

kjendte dødsaarsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par âge).																		Alder er opgit for	
20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
1	1	3	1	-	1	2	3	7	4	5	12	2	11	-	1	-	-	95	107
11	13	23	20	29	16	23	17	32	35	22	60	13	25	2	-	-	-	237	253
1	-	1	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7	1
1	-	-	1	1	2	2	3	1	1	3	2	-	4	-	-	-	-	8	15
1	-	1	1	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	17	7
-	-	-	-	-	2	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	5
-	-	-	1	-	-	-	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	2	3
-	2	-	-	2	-	3	1	2	-	1	1	2	-	-	-	-	-	13	7
2	1	-	2	5	2	5	1	5	1	5	5	-	1	-	-	-	-	51	33
-	3	2	3	8	6	10	8	-	3	2	-	1	-	-	-	-	-	23	23
5	3	2	6	4	-	2	1	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-	32	19
4	4	1	8	-	7	2	4	2	6	4	2	-	2	-	-	-	-	19	49
1	-	-	-	-	1	-	4	2	4	-	6	-	1	-	-	-	-	5	17
1	1	3	-	1	2	5	3	7	5	3	9	4	2	-	-	-	-	34	26
-	-	2	1	1	2	1	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	6	9
-	-	-	1	-	2	2	2	-	5	-	2	1	1	-	-	-	-	3	13
-	1	-	1	2	1	-	4	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	8
-	-	-	1	1	-	2	1	3	2	1	2	-	-	-	-	-	-	18	12
1	2	-	2	1	-	2	2	6	2	18	4	7	3	1	-	-	-	37	15
7	11	10	13	20	9	25	19	21	32	19	12	2	3	-	-	-	-	118	111
2	1	1	2	3	5	5	1	3	4	12	1	6	-	-	1	-	-	37	18
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3	-
-	3	-	4	-	4	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	6	7	2	3	-	2	-	-	11	14
1	-	-	-	1	-	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	13	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3

Kjøn- og aldersopgaver ved

Tabel XXXVIII (forts.). Dødsaarsaker. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa kjøn (par sexe).		0—1 aar.		1—5 aar.		5—10 aar.		10—15 aar.		15—20 aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
C. Barselsygdomme.													
Barselfeber	20	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Barselkrampe	14	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Emboli og trombose	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Keisersnit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.													
Cyanose	5	3	2	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina bifida	5	2	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	11	7	4	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.													
Abscessus	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Addisons sygdom	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ascites, hydrops (oedema-idiopatic.)	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Basedows sygdom	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Navleblødning	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otit	5	1	4	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-
Struma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	21	5	16	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	8426	3969	4457	767	576	293	273	136	180	88	105	128	164
F. Unaturlig død.													
Akut alkoholforgiftning	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	11	8	3	-	1	3	1	1	-	-	-	1	-
Drukning	91	85	6	1	-	5	2	15	1	7	-	7	2
Forbrænding	17	11	6	2	-	5	2	-	-	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde	94	69	25	4	2	9	5	3	1	4	-	3	-
Drap og mord	4	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-
Selvmord	46	38	8	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sum	8695	4187	4508	774	580	315	284	155	182	99	105	141	166

kjendte dødsaarsaker i byerne.

Fordeling paa alder (par âge).																		Alder er opgit for	
20—30 aar.		30—40 aar.		40—50 aar.		50—60 aar.		60—70 aar.		70—80 aar.		80—90 aar.		90—100 aar.		Over 100 aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	9	-	8	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
-	7	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	1	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	1
-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	1	3	-	5	2	3	1	3	-	-	-	-	5	16
-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	7
254	334	242	339	271	279	401	405	477	503	529	686	352	536	31	74	-	1	3969	4455
2	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	6	-
-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	3
17	1	14	-	7	-	6	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	85	6
-	-	1	2	2	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	11	6
4	-	10	-	7	1	13	1	8	5	2	4	1	4	1	2	-	-	69	25
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
7	1	6	-	8	-	8	3	6	3	2	1	-	-	-	-	-	-	38	8
284	336	273	343	296	280	429	409	497	511	539	693	353	540	32	76	-	1	4187	4506

Endel av lægerne behandlede epidemiske sygdomme, fordelt paa lægedistrikter og maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils medicaux et par mois).

De romerske tal i følgende tabeller betegner de enkelte amter, saaledes som de paa side 1* og følgende er opført.

De av lægerne meddelte opgaver over tilfældenes fordeling paa maanederne omfatter ikke alle behandlede tilfælde, idet tiden ikke altid er opgit for disse.

a. Eksantematisk tyfus *(typhus exanthematicus)*.

Tabel XXXIX. Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XIX.	Lyngen	48	-		48		-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Vadsø:													
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber *(ileotyphus)*.

I.	Kristiania	60	3	7	3	4	7	4	5	3	6	1	1	14
II.	Aker	67	-	-	-	1	-	-	50	9	3	1	1	2
	Ullensaker	4	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-
	Høland	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
	Follo:													
	Bygder	14	-	-	-	8	3	-	-	3	-	-	-	-
III.	Eidsberg	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Fredrikstad by	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
	Bygder	19	-	-	-	-	-	18	-	-	1	-	-	-
	Hvaler:													
	Bygder	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1
IV.	Drammen stadsfysikat	8	-	-	-	1	-	-	-	1	2	4	-	-
	Drammen distrikt:													
	Bygder	9	-	-	-	2	4	-	-	-	2	1	-	-
	Ringerike:													
	Hønefoss by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum	9	-	-	-	-	6	1	-	2	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Bygder	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Hof:													
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Larvik:													
	Larvik by	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Hedemarken:													
	Bygder	7	-	-	-	-	-	-	2	3	-	2	-	-
	Tønset	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

b. Tyfoidfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Hadeland og Land	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Ringebu	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
VIII.	Skien:													
	Skien by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Porsgrund by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansand by	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
	Oddernes:													
	Bygder	10	1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	-	5
	Vanse:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
	Flekkefjord:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XI.	Egersund:													
	Egersund by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat	13	5	1	2	2	1	2	-	-	-	-	-	-
	Stavanger distrikt	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Karmøen:													
	Skudeneshavn by	7	-	-	-	-	2	5	-	-	-	-	-	-
	Bygder	16	1	1	-	-	2	3	-	1	-	-	-	8
	Haugesund:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XII.	Ytre Søndhordland	4	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-
	Indre Hardanger	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	Søndre Midthordland	8	-	-	1	-	-	-	1	-	3	2	1	-
	Nordre Midthordland	15	-	1	-	-	1	-	2	2	2	4	2	-
	Osterøen	5	3	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-
	Alversund	8	-	-	4	-	-	-	-	1	-	3	-	-
	Lindaas	7	4	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	50	3	-	1	2	2	-	3	24	6	3	2	4
XIV.	Sogndal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vik	7	-	4	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	35	7	2	2	3	11	3	-	1	2	4	-	-
	Indre Søndfjord	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gloppen	5	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	1
XV.	Indre Søndmør	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	8	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	3	3
	Bygder	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-

b. Tyfoidfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	3	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	3	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjem by	59	28	9	-	1	2	-	2	2	9	2	4	-
	Strinden	12	3	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	1
	Røros	7	2	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Guldalen	5	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1
	Opdal	32	1	5	-	2	1	-	-	3	4	2	3	11
	Orkedalen	9	-	1	-	-	-	1	2	3	2	-	-	-
	Hitteren	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre Fosen	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XVII.	Frosta	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Inderøen	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Grong	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Fosnes	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Kolvereid	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Vikten	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-
XVIII.	Brønnøy	3	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
	Ranen	13	-	-	-	1	-	1	1	-	-	6	-	4
	Bodø:													
	Bodø by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Flakstad	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Austlofoten	7	-	-	-	3	-	-	1	-	1	1	1	-
	Hadsel	11	-	-	-	1	10	-	-	-	-	-	-	-
	Under Lofotfisket	4	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-
	Bygder	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	1
	Ibbestad	17	11	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Lenvik	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest by	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	12	-	-	2	3	-	-	-	1	6	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	11	1	-	-	-	-	-	1	-	2	2	4	1
	Bygder	36	-	-	-	-	2	7	-	1	10	1	12	3
	Sydvaranger	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

c. **Epidemisk cerebrospinalmeningit** *(meningitis cerebrospinalis epidemica).*

Tabel XXXIX (forts.).	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December
I.	Kristiania	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II.	Ullensaker	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
IV.	Sandsvær:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XI.	Finnø	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Søndre Midthordland	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIV.	Ytre Nordfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XVI.	Strinden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XVII.	Vikten	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnøy	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

d. **Akut poliomyelit** *(poliomyelitis anterior acuta).*

I.	Kristiania	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
III.	Sarpsborg:													
	Bygder	5	-	1	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-
	Hvaler:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
IV.	Drammen distrikt:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
V.	Tønsberg:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Larvik:													
	Larvik by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-
	Hedemarken:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen	5	-	-	-	-	-	2	-	-	1	1	1	-
	Rendalen	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-
VII.	Faaberg:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

d. Akut poliomyelit (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII.	Skien:													
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Kragerø:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hollen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
X.	Oddernes:													
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIV.	Gulen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Ytre Nordfjord	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
XVI.	Guldalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Opdal	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Ranen	9	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	2	1
	Gildeskaal	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Under Lofotfisket	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber *(scarlatina)*.

I.	Kristiania	797	78	93	84	76	63	35	52	41	79	43	72	81
II.	Aker	134	11	4	8	13	9	2	15	27	12	10	9	14
	Ullensaker	22	4	3	3	-	4	1	3	1	-	-	1	2
	Follo:													
	Drøbak by	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	18	5	1	-	-	-	-	-	-	5	2	-	5
III.	Eidsberg	25	1	-	-	-	-	3	-	1	1	8	1	10
	Moss:													
	Moss by	7	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
	Bygder	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	100	4	4	2	1	5	-	-	-	1	15	40	28
	Fredrikstad by	35	-	1	5	2	1	-	5	3	3	5	8	2
	Bygder	111	14	5	2	7	11	-	7	3	3	13	19	27
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	30	1	1	-	1	4	1	12	6	-	-	1	3
IV.	Drammen stadsfysikat	23	1	-	1	-	-	-	-	-	2	7	5	7
	Drammen distrikt:													
	Bygder	6	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	2	-
	Ringerike:													
	Hønefoss by	5	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-
	Modum	6	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
	Sandsvær:													
	Kongsberg by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
V. Tønsberg:													
Tønsberg by	8	-	-	1	-	-	-	-	3	2	-	2	-
Horten by	35	10	9	-	-	5	-	3	4	4	-	-	-
Aasgaardstrand by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Bygder	26	1	4	4	-	-	-	5	3	4	2	2	1
Hof:													
Bygder	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Larvik:													
Larvik by	9	2	3	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Sandefjord by	5		1	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-
Bygder	11	3	4	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
VI. Solør og Odalen:													
Kongsvinger by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Bygder	54	1	-	1	-	-	-	-	-	9	16	16	11
Hedemarken:													
Hamar by	3	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	43	-	1	1	4	6	1	7	7	5	1	2	8
Søndre Østerdalen	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trysil	40	-	-	-	9	22	9	-	-	-	-	-	-
VII. Hadeland og Land	27	5	-	1	1	4	8	6	1	-	1	-	-
Toten:													
Gjøvik by	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	28	1	-	-	-	-	9	7	2	3	5	-	1
Faaberg:													
Bygder	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lesje	10	1	-	-	3	-	-	-	-	-	6	-	-
VIII. Skien:													
Skien by	86	19	20	6	3	3	1	6	7	4	7	3	7
Porsgrund by	11	-	-	-	3	-	-	-	-	1	1	6	-
Brevik by	25	2	14	1	4	-	-	-	-	-	-	2	2
Bygder	100	35	8	13	4	4	10	-	4	-	14	6	2
Kragerø:													
Kragerø by	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	11
Stathelle by	4	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
Bygder	274	11	9	3	-	14	5	13	17	36	87	36	43
Hollen	143	19	4	11	7	23	26	21	3	2	8	14	5
Sauland	24	1	1	-	1	-	-	-	-	1	-	11	9
Laardal	9	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	1	4
Tinn	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
IX. Østre Nedenes:													
Tvedestrand by	9	5	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Bygder	52	16	4	11	3	1	5	4	5	-	-	-	3
Vestre Nedenes:													
Arendal by	91	30	16	17	23	2	-	3	-	-	-	-	-
Grimstad by	14	9	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Lillesand by	9	2	-	-	1	5	-	-	-	-	-	1	-
Bygder	109	9	21	12	15	8	12	12	3	3	3	6	5
Aamli	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evje	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

e. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
X.	Kristiansand by	9	2	-	2	2	-	-	-	-	-	3	-	-
	Oddernes:													
	Mandal by	10	-	3	4	-	-	1	-	-	-	2	-	-
	Bygder	38	7	4	10	4	-	-	-	-	2	8	3	-
	Undal	18	-	10	1	1	1	-	-	-	3	1	-	1
	Lyngdal	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	3	-
	Vanse:													
	Farsund by	9	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	6	-
	Bygder	19	2	1	1	-	-	-	10	4	-	-	-	1
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XI.	Sogndal:													
	Bygder	6	-	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Egersund by	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	9	1	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Bygder	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger stadsfysikat	15	1	7	2	-	1	-	-	2	1	1	-	-
	Stavanger distrikt	16	3	-	-	-	-	-	9	-	-	4	-	-
	Finnø	28	-	-	1	-	-	-	-	-	-	17	-	10
	Sand	25	-	16	8	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Bygder	38	9	8	4	3	3	4	-	-	4	-	3	-
	Haugesund:													
	Haugesund by	31	11	-	4	8	4	1	1	-	-	1	1	-
	Bygder	84	35	11	14	2	1	3	-	4	5	8	-	1
XII.	Indre Søndhordland	11	-	-	-	1	-	9	-	1	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland	7	2	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tysnes	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	25	13
	Indre Hardanger	11	-	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	4
	Ytre Hardanger	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Søndre Midthordland	21	-	1	-	-	1	-	1	11	2	1	-	4
	Nordre Midthordland	40	4	2	-	-	2	1	1	1	4	6	10	9
	Osterøen	6	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	1
	Alversund	22	-	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Lindaas	9	2	5	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
XIII.	Bergen	257	33	18	19	10	13	15	3	20	21	19	50	36
XIV.	Lærdal	21	5	1	-	-	8	-	-	7	-	-	-	-
	Lyster	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Sogndal	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gulen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Ytre Søndfjord	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	Kinn:													
	Bygder	24	-	-	-	-	-	5	15	2	2	-	-	-
	Ytre Nordfjord	5	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-
	Nordfjordeidet	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Gloppen	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Indviken	47	-	-	-	-	-	-	2	8	5	21	11	-

e. Skarlagensfeber (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XV.	Vestre Søndmør	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Indre Søndmør	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
	Østre Søndmør	31	-	-	-	-	-	-	19	5	1	5	-	1
	Ørskog	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	3	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	2
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	48	7	3	10	10	4	6	1	6	-	-	1	-
	Bygder	84	-	-	3	2	1	20	11	5	23	11	4	4
	Surendalen	14	-	3	2	3	-	-	-	2	-	-	4	-
	Nordre Nordmør	14	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	6
XVI.	Trondhjem by	97	15	16	9	7	8	7	-	8	9	1	12	5
	Strinden	11	2	3	3	-	-	1	-	-	-	1	1	-
	Guldalen	14	-	1	4	4	1	-	4	-	-	-	-	-
	Opdal	7	-	-	-	-	-	2	4	-	-	-	1	-
	Orkedalen	37	4	6	-	3	7	8	1	1	-	-	3	4
	Hevne	14	6	-	-	-	4	-	-	-	3	1	-	-
	Hitteren	30	5	-	3	9	-	9	4	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	24	-	-	-	2	7	11	1	-	-	1	-	2
	Nordre Fosen	6	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Frosta	8	1	-	-	-	-	-	-	-	4	3	-	-
	Levanger:													
	Levanger by	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Inderøen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Grong	9	1	-	-	-	-	3	-	-	-	1	4	-
XVIII.	Brønnøy	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Vefsen:													
	Mosjøen by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Lurøy	20	1	7	-	-	-	-	7	-	1	4	-	-
	Gildeskaal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bodø:													
	Bodin	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Lødingen	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
	Austlofoten	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	5	-	-	-	1	-	1	-	-	3	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XX.	Kistrand	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-
	Vadsø:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

f. Meslinger (*morbilli*).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I. Kristiania	232	14	13	5	7	-	-	-	5	18	31	50	88
II. Aker	221	3	-	-	-	8	28	37	9	17	63	14	42
Ullensaker	11	7	-	-	-	-	2	-	-	1	1	-	-
Høland	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Follo:													
Bygder	25	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	3	19
III. Eidsberg	49	3	-	-	-	-	1	3	1	2	8	20	11
Moss:													
Moss by	150	1	5	1	19	71	46	7	-	-	-	-	-
Bygder	67	2	6	3	2	15	14	11	6	-	-	-	8
Sarpsborg:													
Sarpsborg by	59	27	16	1	2	3	3	3	-	2	-	-	2
Fredrikstad by	199	4	47	21	34	8	35	15	2	1	1	9	22
Bygder	138	20	11	29	16	14	22	4	2	1	1	12	6
Hvaler:													
Fredrikshald by	108	8	-	-	30	53	13	4	-	-	-	-	-
Bygder	33	17	6	-	4	1	-	1	-	-	-	-	4
IV. Drammen stadsfysikat	146	-	1	4	5	20	41	43	29	-	3	-	-
Drammen distrikt:													
Bygder	18	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-
Ringerike:													
Hønefoss by	41	18	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Bygder	192	105	75	10	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Modum	159	53	28	33	16	18	6	5	-	-	-	-	-
Sandsvær:													
Kongsberg by	40	-	-	12	20	8	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	131	-	1	52	20	4	11	41	2	-	-	-	-
V. Tønsberg:													
Bygder	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hof:													
Bygder	15	-	-	-	1	7	1	1	2	-	-	3	-
Larvik:													
Larvik by	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sandefjord by	5	-	-	2	-	1	2	-	-	-	-	-	-
Bygder	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-
VI. Solør og Odalen:													
Kongsvinger by	8	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hedemarken:													
Hamar by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	8	-	-	-	2	-	1	1	-	-	3	1	-
Søndre Østerdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VII. Hadeland og Land	39	4	6	4	4	-	1	-	-	2	1	9	8
Søndre Valdres	18	-	4	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Valdres	15	2	5	2	2	3	1	-	-	-	-	-	-
Toten:													
Gjøvik by	63	-	-	-	3	-	-	-	1	4	4	36	15
Bygder	62	3	-	4	3	16	-	5	3	-	2	7	19

f. Meslinger (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Faaberg:													
Lillehammer by	6	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Bygder	29	12	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Ringebu	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
VIII. Skien:													
Bygder	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5	20
Sauland	22	-	-	1	-	4	1	1	6	7	1	1	-
Tinn	39	-	-	-	27	8	-	-	-	-	-	4	-
IX. Vestre Nedenes:													
Arendal by	6	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-	-	-
Grimstad by	9	-	-	-	-	-	2	7	-	-	-	-	-
Lillesand by	24	-	-	-	-	-	-	3	5	-	-	8	8
Bygder	37	-	-	-	-	-	2	6	-	4	6	12	7
Sætersdalen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
X. Kristiansand by	265	-	-	-	7	34	168	51	1	-	3	1	-
Oddernes:													
Mandal by	4	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Bygder	6	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Undal	36	9	20	1	-	4	1	-	-	-	-	1	-
Flekkefjord:													
Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
XI. Sogndal:													
Bygder	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Egersund:													
Bygder	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stavanger stadsfysikat	445	-	-	7	-	-	-	3	1	8	4	45	377
Karmøen:													
Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Haugesund:													
Haugesund by	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
XII. Ytre Søndhordland	20	-	-	3	2	-	4	3	-	-	-	8	-
Tysnes	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Søndre Midthordland	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordre Midthordland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Osterøen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII. Bergen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
XIV. Ytre Nordfjord	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV. Vestre Søndmør	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Ørskog	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Nordre Søndmør:													
Aalesund by	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indre Romsdal	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Søndre Nordmør:													
Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

f. Meslinger (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVI.	Trondhjem by	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1
	Strinden	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	3	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Inderøen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	47	8	10	27	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Bodø:													
	Bodø by	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Skjerstad	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Hadsel	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Under Lofotfisket	6	-	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Lebesby	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
	Vadsø:													
	Vadsø by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

g. Difteri og strupehoste *(diphtheria, croup)*.

I.	Kristiania	1243	95	75	132	102	80	100	87	79	129	149	121	94
II.	Aker	304	12	22	31	24	8	17	45	27	38	30	35	15
	Ullensaker	96	8	6	14	6	7	5	7	9	3	8	13	10
	Høland	12	-	-	3	-	-	-	1	-	3	-	1	4
	Follo:													
	Drøbak by	38	-	-	-	1	21	-	6	1	5	2	2	-
	Son og Hølen	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	1
	Bygder	73	5	2	3	-	6	-	4	6	18	12	13	4
III.	Eidsberg	48	4	6	7	3	1	1	1	-	5	5	2	13
	Moss:													
	Moss by	19	6	1	3	-	1	-	-	2	3	1	1	1
	Bygder	64	7	1	3	6	3	4	6	6	15	2	8	3
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg by	54	4	3	2	3	9	-	2	1	3	14	8	5
	Fredrikstad by	38	11	3	9	3	-	1	-	1	-	3	4	3
	Bygder	112	21	7	8	10	7	-	10	2	3	26	7	11
	Hvaler:													
	Fredrikshald by	24	7	-	3	-	1	-	-	6	3	2	2	-
	Bygder	43	5	3	1	3	5	7	1	10	2	1	5	-

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IV. Drammen stadsfysikat	34	6	-	3	3	2	4	-	2	3	6	5	-
Drammen distrikt:													
Bygder	67	6	8	7	3	3	9	6	9	4	2	3	7
Ringerike:													
Hønefoss by	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Bygder	47	1	3	1	-	1	-	1	-	2	20	5	13
Modum	179	27	5	3	-	1	1	6	11	44	38	30	13
Aal	6	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	1
Sandsvær:													
Kongsberg by	6	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	3	-
Bygder	13	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	7
V. Tønsberg:													
Tønsberg by	22	-	1	2	-	1	-	2	1	5	5	3	2
Horten by	8	2	-	1	1	-	-	1	1	1	-	1	-
Bygder	25	5	2	-	-	5	-	3	-	5	4	-	1
Hof:													
Holmestrand by	6	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	-	-
Svelviken by	9	-	4	-	1	-	-	-	-	3	-	1	-
Bygder	24	-	9	2	1	-	-	-	2	8	-	1	-
Larvik:													
Larvik by	23	3	3	-	-	3	2	1	-	3	1	5	2
Sandefjord by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	25	-	1	4	1	-	-	1	2	3	1	3	9
VI. Solør og Odalen:													
Kongsvinger by	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	88	5	5	1	-	1	2	11	16	4	15	11	17
Hedemarken:													
Hamar by	5	-	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-
Bygder	162	18	11	13	19	16	11	12	16	6	12	9	19
Søndre Østerdalen	15	3	-	1	1	-	2	-	-	1	3	-	4
Trysil	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Rendalen	13	4	3	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
Tønset	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
VII. Hadeland og Land	58	9	4	4	3	1	1	9	2	6	4	2	13
Søndre Valdres	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4
Nordre Valdres	9	-	-	-	-	-	-	3	-	3	1	-	2
Toten:													
Gjøvik by	37	4	3	3	2	3	2	4	2	1	4	5	4
Bygder	38	14	2	1	5	1	2	1	-	1	8	2	1
Faaberg:													
Lillehammer by	41	-	5	-	-	1	-	-	-	-	7	16	12
Bygder	8	-	3	1	-	-	-	-	-	1	3	-	-
VIII. Skien:													
Skien by	32	9	5	4	3	-	-	-	1	3	2	5	-
Porsgrund by	19	-	-	-	1	-	-	-	2	9	-	7	-
Brevik by	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	42	1	-	3	3	-	-	3	2	7	7	13	3
Kragerø:													
Kragerø by	5	-	-	2	1	-	-	1	-	-	1	-	-
Langesund by	34	5	7	1	1	-	-	-	-	5	7	6	2
Bygder	22	5	-	-	-	-	-	-	8	1	-	8	-

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Hollen	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Sauland	24	5	2	3	4	1	2	2	1	-	4	-	-
Kviteseid	51	25	15	2	2	3	4	-	-	-	-	-	-
Tinn	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
IX. Østre Nedenes:													
Risør by	31	3	1	3	5	-	-	-	2	7	8	2	-
Bygder	11	1	-	1	1	-	-	2	2	-	4	-	-
Vestre Nedenes:													
Arendal by	22	-	3	1	-	-	3	-	-	2	7	2	4
Grimstad by	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Bygder	15	1	-	-	-	1	-	-	1	1	5	6	-
Aamli	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Evje	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
X. Kristiansand by	57	4	3	4	2	1	1	-	5	5	7	13	12
Oddernes:													
Bygder	15	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	2	5
Undal	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vanse:													
Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Flekkefjord:													
Flekkefjord by	12	1	3	-	-	-	-	-	1	1	2	4	-
Bygder	14	-	1	-	-	-	-	-	2	3	2	6	-
XI. Sogndal:													
Sogndal by	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	8	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	5	-
Egersund:													
Egersund by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Bygder	3	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Sandnes:													
Bygder	8	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	4	-
Stavanger stadsfysikat	154	9	19	6	2	6	2	1	17	11	10	32	39
Stavanger distrikt	7	-	2	-	-	-	-	1	-	1	1	-	2
Finnø	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Karmøen:													
Skudeneshavn by	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Kopervik by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Bygder	22	1	1	-	3	2	9	-	5	-	-	1	-
Haugesund:													
Haugesund by	15	6	1	-	-	-	-	1	1	1	-	2	3
Bygder	17	5	-	-	-	-	-	1	4	1	-	-	6
XII. Sveen og Vikebygd	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Indre Søndhordland	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ytre Søndhordland	17	-	-	3	4	-	1	4	-	-	-	5	-
Tysnes	6	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	2
Indre Hardanger	15	1	1	-	4	-	1	-	-	-	3	3	2
Ytre Hardanger	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	-
Voss	16	6	6	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1
Søndre Midthordland	67	5	3	5	2	4	3	3	4	5	7	13	13
Nordre Midthordland	263	12	13	12	21	19	23	28	31	23	34	20	27
Osterøen	68	16	6	13	-	-	-	2	-	-	23	8	10
Alversund	24	-	-	4	-	4	-	-	2	8	2	-	4
Lindaas	93	11	5	6	1	3	4	6	17	11	8	5	16

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XIII.	Bergen	773	61	58	53	62	52	52	45	50	54	74	95	117
XIV.	Lærdal	20	-	1	1	-	-	1	6	4	-	2	-	5
	Lyster	23	10	1	2	-	-	-	-	1	-	-	9	-
	Sogndal	8	-	1	-	-	-	1	1	3	1	1	-	-
	Vik	28	-	1	-	-	-	1	1	2	3	3	14	3
	Gulen	40	4	1	3	4	1	2	3	3	-	7	-	12
	Kirkebø	3	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	34	6	10	6	1	1	-	4	-	-	1	-	5
	Indre Søndfjord	36	2	1	-	1	2	1	-	1	9	7	7	5
	Kinn:													
	Bygder	11	3	-	-	-	-	-	4	-	-	-	2	2
	Nordfjordeidet	4	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gloppen	27	1	6	2	-	-	5	-	-	-	-	12	1
	Indviken	5	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
XV.	Vestre Søndmør	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	25	4	3	1	2	2	-	1	-	2	3	4	3
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder	24	-	-	2	-	-	-	-	8	1	5	2	6
	Surendalen	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	19	1	-	-	4	-	-	-	4	1	-	-	9
XVI.	Trondhjem by	70	8	9	7	4	5	9	5	8	2	1	4	8
	Strinden	10	1	-	-	-	-	1	2	-	4	1	-	1
	Røros	32	-	-	3	-	2	14	3	6	3	-	1	-
	Guldalen	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1
	Opdal	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	44	1	-	-	7	4	3	2	13	7	-	6	1
	Hevne	32	-	-	-	-	7	3	-	-	3	8	4	7
	Hitteren	27	9	1	-	-	-	9	-	5	1	1	1	-
	Ytre Fosen	7	-	-	-	-	-	-	2	3	-	1	-	1
	Nordre Fosen	10	1	-	4	1	-	-	-	-	3	-	-	1
XVII.	Stjørdalen	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Frosta	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
	Levanger:													
	Bygder	11	-	-	-	-	2	2	6	-	-	-	-	-
	Inderøen	2	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnøy	17	-	-	7	4	1	2	-	-	-	-	-	3
	Alstahaug	23	-	-	-	-	-	-	7	1	9	2	3	1
	Vefsen:													
	Mosjøen by	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Lurøy	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	5	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-

g. Difteri og strupehoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Bodø:													
	Bodø by	38	6	7	8	1	7	4	1	-	-	1	1	2
	Bodin	12	-	-	3	1	1	4	-	1	2	-	-	-
	Folden	6	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	27	-	-	-	-	-	6	6	8	5	2	-	-
	Steigen	16	-	-	5	-	1	8	-	2	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Buksnes	10	-	-	2	-	1	4	-	3	-	-	-	-
	Austlofoten	4	-	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
	Hadsel	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Under Lofotfisket	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-
	Ibbestad	5	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1
	Tranøy	5	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-
	Berg	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maalselven	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-		1	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	4	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Kistrand	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	7	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	4	-
	Vadsø:													
	Vadsø by	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	12	3	3	-	-	-	1	-	-	-	2	3	-

h. Kikhoste *(tussis convulsiva)*.

I.	Kristiania	333	15	21	17	23	33	15	18	40	26	31	50	44
II.	Aker	160	6	1	-	5	3	7	5	10	22	31	31	39
	Ullensaker	150	18	14	1	27	28	8	19	14	2	5	6	8
	Høland	23	3	1	-	-	5	-	-	1	1	1	5	6
	Follo:													
	Drøbak by	21	-	-	1	11	7	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder	22	5	-	-	9	1	1	-	-	1	-	3	2
III.	Eidsberg	108	22	8	8	6	5	6	1	-	13	18	11	10
	Moss:													
	Moss by	46	23	7	4	9	-	-	-		3	-	-	-
	Bygder	58	8	9	4	1	-	9	4	1	7	1	13	1

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Sarpsborg:													
Sarpsborg by	66	8	22	12	-	9	1	1	4	-	9	-	-
Fredrikstad by	62	2	-	2	-	-	-	4	2	8	14	21	9
Bygder	105	18	-	5	19	3	8	4	13	2	10	13	10
Hvaler:													
Fredrikshald by	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Bygder	14	-	1	-	-	-	-	-	-	-	8	3	2
IV. Drammen stadsfysikat	66	5	1	11	9	10	7	7	-	-	6	5	5
Drammen distrikt:													
Bygder	43	-	-	8	6	-	3	-	-	-	5	6	15
Ringerike:													
Hønefoss by	112	-	-	-	-	-	-	1	1	13	18	36	43
Bygder	119	-	1	-	-	1	1	8	16	23	33	16	20
Modum	218	20	10	17	41	28	39	13	17	16	7	5	5
Nes	146	7	3	24	13	26	11	13	11	1	1	16	20
Aal	14	-	-	-	-	-	11	3	-	-	-	-	-
Sandsvær:													
Kongsberg by	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rollag	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:													
Tønsberg by	63	15	28	9	-	3	2	-	-	4	2	-	-
Horten by	3	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Aasgaardstrand by	3	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Bygder	51	5	7	4	4	6	8	-	3	6	2	5	1
Hof:													
Holmestrand by	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Svelviken by	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Bygder	16	3	3	-	6	-	-	-	-	-	-	-	4
Larvik:													
Larvik by	29	1	3	-	-	-	-	4	9	7	3	-	2
Sandefjord by	13	6	2	-	1	-	1	1	2	-	-	-	-
Bygder	45	2	1	6	11	-	1	5	10	3	1	2	3
VI. Solør og Odalen:													
Kongsvinger by	102	13	35	17	7	7	8	2	5	8	-	-	-
Bygder	71	21	16	3	4	12	1	4	1	-	-	2	7
Hedemarken:													
Hamar by	99	32	19	10	18	17	1	-	1	1	-	-	-
Bygder	421	39	62	66	49	37	54	60	24	12	4	10	4
Søndre Østerdalen	103	14	10	4	7	-	-	-	5	1	17	16	29
Rendalen	54	-	-	-	-	-	3	-	-	-	9	25	17
Tønset	4	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Hadeland og Land	161	54	36	20	30	7	4	3	3	2	1	-	1
Søndre Valdres	94	5	5	31	20	14	5	2	6	1	5	-	-
Nordre Valdres	69	-	-	-	-	14	18	10	11	11	3	2	-
Toten:													
Gjøvik by	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Bygder	28	6	-	8	3	5	4	-	-	-	1	1	-
Faaberg:													
Lillehammer by	119	-	-	19	63	30	3	2	1	1	-	-	-
Bygder	44	-	-	-	5	2	2	3	-	-	5	10	17
Ringebu	33	11	2	1	6	1	4	5	2	-	-	-	1
Lom	84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	21	56
Lesje	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII. Skien:													
Skien by	22	-	6	5	4	-	4	-	-	3	-	-	-
Porsgrund by	80	54	14	3	2	2	-	1	2	2	-	-	-
Bygder	184	24	21	20	14	20	16	59	8	-	-	2	-
Kragerø:													
Kragerø by	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Langesund by	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Bygder	11	2	2	-	-	-	4	3	-	-	-	-	-
Hollen	18	3	-	9	2	1	1	-	2	-	-	-	-
Sauland	82	-	-	7	5	8	6	5	4	10	15	9	13
Kviteseid	17	4	5	2	-	-	-	-	-	1	-	1	4
Laardal	56	41	9	-	-	-	-	2	4	-	-	-	-
Tinn	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
IX. Østre Nedenes:													
Bygder	7	-	-	3	-	1	3	-	-	-	-	-	-
Vestre Nedenes:													
Bygder	32	8	12	2	5	3	2	-	-	-	-	-	-
X. Kristiansand by	22	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	18
Oddernes:													
Mandal by	74	-	-	-	-	-	-	-	2	6	36	23	7
Bygder	33	-	2	-	5	-	-	1	2	1	1	17	4
Undal	28	-	-	-	6	1	12	-	-	-	3	2	4
Lyngdal	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1
Vanse:													
Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Flekkefjord:													
Flekkefjord by	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1
Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XI. Sogndal:													
Sogndal by	5	-	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	30	1	2	3	8	6	3	-	1	-	6	-	-
Egersund:													
Egersund by	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Sandnes:													
Sandnes by	17	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	3	7
Bygder	40	-	-	-	-	-	-	-	1	2	6	16	15
Stavanger stadsfysikat	452	5	13	34	18	40	39	45	66	79	47	13	53
Stavanger distrikt	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Finnø	10	-	4	1	-	-	-	-	-	-	5	-	-
Haugesund:													
Haugesund by	45	-	1	2	5	5	4	7	2	1	2	9	7
Bygder	13		-	-	-	2	6	5	-	-	-	-	-
XII. Indre Søndhordland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ytre Søndhordland	116	45	20	28	-	-	1	1	1	16	4	-	-
Tysnes	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Indre Hardanger	50	14	11	4	7	1	-	8	-	-	-	-	5
Ytre Hardanger	21	1	7	6	-	-	5	2	-	-	-	-	-
Søndre Midthordland	56	14	11	16	3	6	-	-	6	-	-	-	-
Osterøen	18	2	1	8	1	3	3	-	-	-	-	-	-
Lindaas	68	5	17	18	17	4	1	2	2	1	-	1	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XIII.	Bergen	813	282	167	115	95	46	20	17	21	12	9	9	20
XIV.	Lærdal	73	-	-	-	15	30	14	13	1	-	-	-	-
	Lyster	45	-	-	5	-	-	-	-	-	4	3	8	25
	Sogndal	14	-	-	5	2	2	2	-	1	-	-	2	-
	Vik	40	-	-	-	2	5	6	10	11	5	-	-	1
	Gulen	17	-	-	-	7	-	-	3	6	-	-	1	-
	Kirkebø	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	24	-	-	3	-	3	-	14	-	3	-	1	-
	Kinn:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-
	Ytre Nordfjord	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-
	Gloppen	23	2	-	7	11	mange		1	2	-	-	-	-
	Indviken						utbredt							
XV.	Vestre Søndmør	13	-	-	1	-	4	4	-	3	-	-	1	-
	Indre Søndmør	25	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	5	17
	Østre Søndmør	80	-	-	-	-	-	-	-	3	7	21	26	23
	Ørskog	9	-	-	-	-	-	1	-	-	3	1	1	3
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	165	49	13	18	13	12	20	9	4	3	3	16	5
	Bygder	11	-	-	1	5	3	-	-	1	1	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	14	-	-	3	2	5	-	-	1	-	3	-	-
	Bygder	111	3	3	3	8	10	25	9	16	9	6	9	10
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	207	39	72	37	18	-	-	-	17	-	7	4	13
	Bygder	38	-	1	3	6	11	5	6	2	1	1	2	-
	Sundalen	5	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	1
	Surendalen	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	39	-	-	-	6	5	1	5	9	7	4	1	1
XVI.	Trondhjem by	316	109	79	24	8	5	5	20	11	6	16	25	8
	Strinden	16	1	2	1	-	-	-	3	-	-	-	5	4
	Selbu	17	-	-	-	2	-	1	4	6	4	-	-	-
	Røros	48	28	2	4	-	3	-	1	3	-	-	4	3
	Guldalen	75	18	7	5	12	4	12	8	4	-	2	3	-
	Orkedalen	17	6	3	1	2	1	3	-	-	-	-	-	1
	Hevne	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Hitteren	50	6	2	6	19	5	-	3	2	2	-	2	3
	Ytre Fosen	40	5	3	1	3	12	2	1	3	1	6	3	-
	Indre Fosen	27	-	2	6	10	3	1	1	2	2	-	-	-
	Nordre Fosen	3	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1
XVII.	Stjørdalen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Frosta	24	-	5	6	2	1	3	6	-	1	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger by	11	-	-	1	6	2	1	-	1	-	-	-	-
	Bygder	29	2	2	2	9	6	4	2	-	2	-	-	-
	Inderøen	65	2	3	9	16	7	7	5	15	1	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	4	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-
	Bygder	70	8	2	2	2	18	17	12	6	1	1	1	-
	Grong	13	-	-	-	-	3	4	-	4	1	-	1	-

h. Kikhoste (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Namsos:													
	Namsos by	42	14	3	10	5	8	1	1	-	-	-	-	-
	Bygder	84	11	10	10	28	2	13	5	-	-	2	3	-
	Fosnes	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vikten	18	9	5	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Brønnøy	24	10	10	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Alstahaug	29	3	9	8	4	3	-	2	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen by	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	48	9	22	3	6	-	7	-	1	-	-	-	-
	Lurøy	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø by	3	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-
	Skjerstad	10	2	5	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Hamarøy	28	5	7	10	4	2	-	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	18	-	5	3	7	3	-	-	-	-	-	-	-
	Ofoten:													
	Narvik by	43	15	7	12	6	2	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	15	13	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Hadsel	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes:													
	Bygder	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tranøy	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	4	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjervøy	6	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Alten	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kistrand	13	-	2	8	1	1	1	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	45	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10	30	4
	Vadsø:													
	Vadsø by	31	18	8	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger	51	25	15	9	-	2	-	-	-	-	-	-	-

i. Influensa.

I.	Kristiania	2924	1592	1022	113	19	12	13	6	9	19	10	56	53
II.	Aker	512	198	182	52	18	3	1	-	-	7	7	26	18
	Ullensaker	332	61	179	67	8	1	-	-	-	-	-	3	13
	Høland	117	50	37	13	-	5	1	1	-	-	2	5	3
	Follo:													
	Drøbak by	50	29	14	2	2	-	-	-	-	-	1	-	2
	Bygder	189	101	60	7	4	-	-	-	-	-	3	6	8
III.	Eidsberg	108	27	43	8	5	14	2	1	1	-	4	2	1
	Moss:													
	Moss by	393	201	175	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	163	29	61	27	4	4	-	-	1	1	-	16	20

i. Influensa (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Sarpsborg:													
Sarpsborg by	368	109	180	51	10	3	-	8	4	1	1	-	1
Fredrikstad by	252	87	137	16	6	1	-	4	-	-	-	1	-
Bygder	403	115	219	35	15	4	2	-	-	-	2	-	11
Hvaler:													
Fredrikshald by	277	41	190	16	4	-	1	-	-	-	1	7	17
Bygder	162	18	73	32	20	5	1	4	1	1	1	1	5
IV. Drammen stadsfysikat	700	254	302	74	23	13	5	-	-	-	7	9	13
Drammen distrikt:													
Holmsbu by	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	407	145	171	42	14	4	4	-	-	-	10	10	7
Ringerike:													
Hønefoss by	290	45	132	41	19	3	4	6	5	8	6	3	18
Bygder	609	98	274	122	27	8	4	4	4	3	11	24	30
Modum	571	127	314	66	23	4	-	6	-	1	10	7	13
Nes	73	2	32	20	-	1	7	3	1	2	-	5	-
Aal	27	1	7	8	3	4	1	-	2	-	-	-	1
Sandsvær:													
Kongsberg by	130	24	57	28	2	2	-	-	3	-	-	6	8
Bygder	67	16	25	16	2	-	-	-	1	-	1	4	2
Rollag	41	10	12	12	3	-	-	-	-	-	1	-	3
V. Tønsberg:													
Tønsberg by	110	9	67	17	5	3	-	2	2	1	1	1	2
Horten by	38	20	15	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Aasgaardstrand by	6	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	133	10	49	40	14	7	4	2	3	1	1	1	1
Hof:													
Holmestrand by	70	32	26	7	2	-	-	-	-	-	-	3	-
Svelviken by	12	-	8	-	2	-	-	-	-	1	-	-	1
Bygder	126	19	66	21	7	4	-	-	2	1	1	2	3
Larvik:													
Larvik by	197	39	68	34	17	-	4	-	-	2	-	10	23
Sandefjord by	53	10	14	14	6	-	2	-	1	-	-	2	4
Bygder	116	22	38	21	8	2	2	2	-	1	2	8	10
VI. Solør og Odalen:													
Kongsvinger by	105	20	64	2	13	-	-	-	-	-	-	-	6
Bygder	127	18	56	28	11	1	2	-	1	-	1	3	6
Hedemarken:													
Hamar by	96	46	44	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Bygder	364	48	164	70	25	13	5	4	2	1	3	11	19
Søndre Østerdalen	397	60	184	113	13	7	4	-	-	-	-	5	11
Trysil	46	8	9	20	6	1	2	-	-	-	-	-	-
Rendalen	193	69	113	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tønset	153	15	86	43	-	-	5	1	-	-	1	2	-
VII. Hadeland og Land	786	97	190	173	98	48	8	10	2	4	19	80	57
Søndre Valdres	38	4	22	9	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Nordre Valdres	32	9	9	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Toten:													
Gjøvik by	162	48	45	25	17	6	-	-	1	2	4	2	12
Bygder	231	53	118	22	7	6	4	1	3	5	2	3	7

i. Influensa (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Faaberg:													
Lillehammer by	114	92	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	44	13	21	3	1	3	-	-	-	-	-	1	2
Ringebu	18	-	5	6	4	2	1	-	-	-	-	-	-
Lom	69	7	17	31	5	6	2	1	-	-	-	-	-
Lesje	111	52	37	17	3	2	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Skien:													
Skien by	214	13	131	37	10	-	-	-	1	3	-	12	7
Porsgrund by	303	69	90	47	14	5	4	8	10	15	12	14	15
Brevik by	62	4	10	8	5	5	4	4	2	4	3	3	10
Bygder	126	31	32	19	11	5	2	8	9	-	1	3	5
Kragerø:													
Kragerø by	23	11	9	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Langesund by	33	7	9	11	1	-	-	-	-	-	3	1	1
Stathelle by	19	13	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	198	66	57	41	8	15	3	-	-	-	-	-	8
Hollen	27	1	7	10	2	-	-	2	2	1	-	-	-
Sauland	88	13	36	20	7	1	1	-	-	-	2	2	6
Kviteseid	66	10	11	20	7	11	4	-	-	-	-	1	2
Laardal	12	-	2	5	2	-	1	-	-	-	-	1	1
Tinn	18	-	6	9	-	-	-	-	1	-	-	1	1
IX. Østre Nedenes:													
Risør by	131	49	63	8	1	6	-	-	-	-	-	2	2
Tvedestrand by	28	2	4	14	2	-	-	-	-	-	-	5	1
Bygder	138	30	38	18	9	14	4	1	3	3	4	7	7
Vestre Nedenes:													
Arendal by	189	26	56	39	12	9	5	8	4	5	5	12	8
Grimstad by	137	28	41	15	19	7	1	-	2	1	2	10	11
Lillesand by	18	-	5	5	5	1	-	-	-	-	-	-	2
Bygder	476	57	99	61	78	40	23	13	15	9	16	29	36
Aamli	8	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evje	10	4	-	1	3	-	-	1	-	-	-	1	-
Sætersdalen	5	-	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
X. Kristiansand by	111	19	23	25	34	3	-	1	1	-	-	4	1
Oddernes:													
Mandal by	40	-	6	-	-	27	7	-	-	-	-	-	-
Bygder	257	25	27	29	75	29	12	6	7	3	11	11	22
Undal	20	-	4	3	-	3	3	-	-	-	-	3	4
Lyngdal	4	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Vanse:													
Farsund by	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	26	-	1	6	11	-	-	4	-	2	-	-	2
Flekkefjord:													
Flekkefjord by	73	13	12	22	8	5	-	-	-	2	1	-	10
Bygder	73	4	26	15	13	4	1	-	-	1	-	5	4
XI. Sogndal:													
Sogndal by	5	-	-	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Bygder	25	3	4	5	4	3	1	-	-	-	-	3	2
Egersund:													
Egersund by	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	13	-	6	5	-	-	-	1	-	-	-	-	1

i. Influensa (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Sandnes:													
Sandnes by	29	-	5	7	7	2	3	1	1	-	-	3	-
Bygder	47	2	6	7	9	10	5	1	3	2	1	1	-
Stavanger stadsfysikat	286	48	59	90	40	12	3	-	-	10	7	9	8
Stavanger distrikt	8	-	1	2	-	2	-	-	3	-	-	-	-
Finnø	33	2	-	7	16	8	-	-	-	-	-	-	-
Sand	9	-	-	-	2	6	1	-	-	-	-	-	-
Karmøen:													
Skudeneshavn by	4	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kopervik by	46	3	31	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	18	8	6	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Haugesund:													
Haugesund by	335	38	108	80	20	14	1	5	3	2	3	18	43
Bygder	34	1	4	9	1	-	-	3	1	2	1	1	1
XII. Sveen og Vikebygd	6	-	1	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-
Indre Søndhordland	36	5	5	7	4	5	-	4	2	-	-	2	2
Ytre Søndhordland	17	-	2	-	1	7	1	2	-	-	2	-	2
Tysnes	21	1	7	7	3	1	1	-	-	-	-	-	1
Indre Hardanger	30	1	4	6	9	4	4	-	-	-	-	-	2
Ytre Hardanger	28	2	3	18	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Voss	55	-	5	10	30	6	4	-	-	-	-	-	-
Søndre Midthordland	82	2	28	38	7	2	2	1	1	-	-	-	1
Nordre Midthordland	4	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Osterøen	14	-	2	4	4	-	-	1	1	-	1	1	-
Lindaas	10	2	-	3	2	2	-	-	-	-	-	1	-
XIII. Bergen	1323	108	828	239	53	22	3	2	3	6	27	13	19
XIV. Lærdal	87	3	6	40	17	6	4	1	2	1	4	1	2
Lyster	36	6	5	9	5	2	1	1	-	1	2	3	1
Sogndal	23	-	2	6	4	1	4	2	-	-	-	2	2
Vik	56	1	5	17	19	14	-	-	-	-	-	-	-
Gulen	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	2
Ytre Søndfjord	65	3	4	19	15	9	3	1	-	3	3	2	3
Indre Søndfjord	14	1	3	8	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Kinn:													
Florø by	27	-	7	7	6	1	2	3	1	-	-	-	-
Bygder	235	1	102	80	26	5	6	1	-	5	-	5	4
Ytre Nordfjord	60	-	9	18	15	7	9	-	-	2	-	-	-
Nordfjordeidet	20	1	5	8	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Gloppen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
Indviken	43	-	3	4	8	3	7	4	-	-	-	4	10
XV. Vestre Søndmør	46	2	11	9	9	2	-	1	1	-	-	2	9
Indre Søndmør	100	10	21	39	16	6	2	-	-	2	2	2	-
Østre Søndmør	35	3	2	5	8	1	2	1	4	3	2	1	3
Ørskog	127	8	17	37	27	5	2	-	1	3	5	8	14
Nordre Søndmør:													
Aalesund by	335	75	105	81	23	10	2	-	-	2	2	14	21
Bygder	44	5	11	8	5	1	-	-	-	3	1	7	3
Ytre Romsdal:													
Molde by	51	-	28	10	6	2	1	1	1	1	-	1	-
Bygder	47	2	3	8	12	10	1	1	1	-	-	6	3
Indre Romsdal	62	3	18	32	8	-	-	1	-	-	-	-	-

i. Influensa (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by	276	69	69	13	5	21	-	-	7	-	7	11	74
	Bygder	33	2	10	6	4	2	-	-	1	1	-	1	6
	Sundalen	54	9	3	8	11	16	5	-	-	1	1	-	-
	Surendalen	48	5	4	7	12	7	8	3	-	-	1	1	-
	Nordre Nordmør	22	-	-	8	3	5	1	-	1	-	1	1	2
XVI.	Trondhjem by	596	25	292	207	43	1	-	5	-	-	1	7	15
	Strinden	94	7	28	24	18	4	2	-	-	1	1	2	7
	Selbu	35	2	4	22	7	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	224	13	73	88	19	3	7	4	-	-	5	6	6
	Guldalen	74	6	29	23	10	2	1	2	-	-	1	-	-
	Opdal	40	1	7	25	5	2	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	172	14	27	45	40	18	7	4	2	2	1	5	7
	Hevne	13	-	-	5	6	2	-	-	-	-	-	-	-
	Hitteren	8	1	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1
	Ytre Fosen	47	3	10	7	6	7	10	1	-	-	-	1	2
	Nordre Fosen	40	5	5	5	10	2	2	3	1	1	1	2	3
XVII.	Stjørdalen	51	4	6	18	8	4	5	5	-	-	-	-	-
	Frosta	86	8	11	38	16	8	2	1	-	-	1	-	1
	Levanger:													
	Levanger by	68	-	24	35	8	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	155	11	29	59	27	5	5	2	-	1	1	9	6
	Inderøen	66	-	12	30	7	3	4	1	4	-	1	1	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	99	11	51	25	6	3	1	-	1	-	-	-	1
	Bygder	166	4	32	76	24	14	3	6	2	1	1	2	1
	Grong	25	3	6	10	2	2	-	-	-	-	-	-	2
	Namsos:													
	Namsos by	36	8	8	3	10	7	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	107	5	10	31	41	11	4	1	1	1	-	2	-
	Fosnes	44	9	13	8	6	2	2	-	-	1	-	-	3
	Kolvereid	10	2	3	1	2	1	-	-	-	-	-	1	-
	Vikten	33	8	3	10	4	3	2	1	-	-	-	1	1
XVIII.	Brønnøy	57	7	5	10	8	19	6	2	-	-	-	-	-
	Alstahaug	14	3	4	3	-	1	1	1	-	1	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen by	6	-	1	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	3
	Ranen	57	13	12	7	9	10	3	-	-	2	-	1	-
	Lurøy	12	1	-	4	2	5	-	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodin	19	1	6	3	2	1	1	-	1	1	-	1	2
	Folden	11	-	-	3	2	6	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	100	22	15	9	7	13	6	8	3	2	4	4	7
	Steigen	8	-	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-
	Hamarøy	19	7	9	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
	Lødingen	101	6	25	35	10	5	2	3	2	3	2	2	6
	Ofoten:													
	Narvik by	258	47	53	57	26	8	8	6	6	11	14	12	10
	Bygder	67	5	14	17	9	4	4	-	-	4	2	2	6
	Flakstad	6	-	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	32	2	8	9	3	3	1	2	-	-	-	-	4

i. Influensa (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Austlofoten	55	3	30	19	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Hadsel	67	11	18	7	11	7	1	-	-	-	11	-	1
Sortland	23	-	2	15	5	-	-	-	-	-	-	1	-
Under Lofotfisket	293	17	212	35	29	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX. Trondenes:													
Harstad by	25	-	5	17	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Bygder	20	-	11	2	1	1	1	1	-	-	1	1	1
Ibbestad	127	5	7	26	38	18	8	2	-	2	-	12	9
Tranøy	34	13	5	-	-	4	-	2	-	-	4	3	3
Berg	114	-	60	50	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Lenvik	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maalselven	4	-	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Balsfjord	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tromsø:													
Tromsø by	174	130	21	5	3	5	1	3	3	-	-	-	3
Bygder	15	13	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lyngen	17	3	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karlsøy	25	-	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjervøy	20	1	4	5	5	1	-	4	-	-	-	-	-
XX. Alten	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Hammerfest:													
Hammerfest by	123	4	7	69	7	4	1	3	2	1	-	11	14
Bygder	18	6	1	-	2	3	3	1	2	-	-	-	-
Maasø	97	9	-	45	12	11	9	-	-	1	1	5	4
Kistrand	41	10	10	7	2	-	-	-	-	-	-	-	12
Lebesby	31	1	1	5	6	16	2	-	-	-	-	-	-
Tanen	302	7	16	39	51	163	26	-	-	-	-	-	-
Vardø:													
Vardø by	40	1	1	-	-	5	3	4	-	26	-	-	-
Vadsø:													
Vadsø by	20	5	6	3	-	-	-	-	-	-	6	-	-
Bygder	13	2	2	2	-	-	-	-	-	-	4	2	1
Sydvaranger	14	-	-	3	-	4	4	-	1	-	-	-	2

k. Lungebetændelse *(pneumonia crouposa)*.

I.	Kristiania	662	70	62	45	62	66	64	46	34	58	49	54	52
II.	Aker	179	26	17	19	24	24	11	7	6	13	7	15	10
	Ullensaker	103	12	19	7	9	15	8	4	4	3	8	10	4
	Høland	61	8	9	5	2	6	4	4	6	2	4	8	4
	Follo:													
	Drøbak by	8	4	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	47	3	4	6	6	5	4	1	2	-	6	5	5
III.	Eidsberg	162	19	29	13	14	12	7	6	6	10	8	19	19
	Moss:													
	Moss by	125	14	20	8	10	10	10	7	10	13	10	4	9
	Bygder	100	15	20	10	7	6	2	7	2	2	6	14	9

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Sarpsborg:													
Sarpsborg by	181	37	22	9	23	21	13	8	4	3	13	9	19
Fredrikstad by	75	5	11	7	7	8	5	6	1	2	10	8	5
Bygder	269	38	50	23	36	34	7	21	5	3	10	19	23
Hvaler:													
Fredrikshald by	55	6	4	5	5	4	5	2	1	4	7	6	6
Bygder	64	5	13	5	9	7	2	4	1	3	4	8	3
IV. Drammen stadsfysikat	158	19	18	11	24	19	11	8	6	10	8	16	8
Drammen distrikt:													
Bygder	115	11	22	14	8	18	12	3	7	5	5	10	-
Ringerike:													
Hønefoss by	46	1	5	2	6	5	4	1	2	5	6	1	8
Bygder	132	12	15	14	15	9	9	7	4	5	8	16	18
Modum	209	19	26	12	25	29	18	9	8	6	17	19	21
Nes	35	-	6	2	-	3	1	3	2	3	4	1	10
Aal	27	3	6	2	1	2	4	1	1	2	1	2	2
Sandsvær:													
Kongsberg by	14	1	2	2	1	2	1	1	1	1	-	-	2
Bygder	28	4	3	5	1	3	1	2	4	1	1	1	2
Rollag	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Tønsberg:													
Tønsberg by	43	4	6	4	6	2	3	1	1	1	1	2	12
Horten by	50	6	5	7	4	4	5	2	2	3	2	3	7
Bygder	79	9	8	13	7	7	9	4	2	-	3	8	9
Hof:													
Holmestrand by	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Svelviken by	3	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Bygder	49	3	5	5	9	6	1	4	-	-	2	9	5
Larvik:													
Larvik by	48	6	10	4	7	3	2	1	5	-	-	6	4
Sandefjord by	21	-	2	1	4	4	1	1	2	1	1	1	3
Bygder	38	5	7	6	5	5	1	-	3	-	1	2	3
VI. Solør og Odalen:													
Kongsvinger by	15	1	1	3	-	3	-	2	-	-	1	-	4
Bygder	194	31	29	22	27	28	9	10	4	3	6	14	11
Hedemarken:													
Hamar by	36	1	8	2	7	3	1	-	-	1	8	4	1
Bygder	309	41	30	24	31	29	30	14	10	10	15	44	31
Søndre Østerdalen	128	35	18	13	9	4	10	3	4	2	8	9	13
Trysil	18	1	3	4	1	-	2	1	-	-	3	3	-
Rendalen	43	9	4	2	2	5	4	2	-	-	8	4	3
Tønset	57	9	11	6	7	6	6	-	-	-	6	4	2
VII. Hadeland og Land	111	12	23	8	12	7	11	4	2	5	4	15	8
Søndre Valdres	58	3	5	14	5	15	-	1	-	1	3	6	5
Nordre Valdres	13	-	1	-	-	5	2	1	-	-	1	2	1
Toten:													
Gjøvik by	43	10	10	-	-	4	2	-	-	3	4	8	2
Bygder	154	28	22	12	7	28	8	6	2	6	6	13	16
Faaberg:													
Lillehammer by	43	4	8	1	5	7	1	2	1	-	-	4	10
Bygder	51	8	13	3	8	4	3	2	1	1	1	1	6
Ringebu	72	6	12	12	9	11	7	4	1	1	3	5	1
Lom	24	4	2	4	2	-	2	1	-	1	1	4	3
Lesje	16	4	-	-	5	4	-	-	-	-	3	-	-

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VIII. Skien:													
Skien by	34	3	2	5	1	2	6	1	-	6	2	4	2
Porsgrund by	76	10	8	9	6	9	5	5	5	1	3	10	5
Brevik by	9	1	4	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-
Bygder	79	8	4	8	9	8	3	8	3	2	2	16	8
Kragerø:													
Kragerø by	27	5	1	-	5	6	-	-	3	2	3	2	-
Langesund by	4	-	-	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Stathelle by	6	1	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Bygder	49	8	8	6	4	11	2	1	-	-	1	3	5
Hollen	26	7	2	1	2	1	3	2	-	-	2	4	2
Sauland	55	6	4	9	5	12	1	-	1	3	2	4	8
Kviteseid	39	-	3	2	4	7	5	-	-	-	4	9	5
Laardal	32	4	2	7	4	3	4	1	-	-	2	4	1
Tinn	14	2	1	3	-	-	2	-	-	-	3	3	-
IX. Østre Nedenes:													
Risør by	24	4	-	6	5	4	1	-	-	1	-	3	-
Tvedestrand by	9	2	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	2
Bygder	43	8	13	4	5	1	1	-	1	-	2	5	3
Vestre Nedenes:													
Arendal by	33	3	7	2	2	6	3	1	-	-	1	3	5
Grimstad by	40	5	3	5	7	2	3	4	-	3	3	3	2
Lillesand by	3	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Bygder	105	8	19	10	21	9	7	4	1	5	5	8	8
Aamli	7	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evje	5	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
X. Kristiansand by	63	-	8	4	6	12	6	9	3	-	3	8	4
Oddernes:													
Mandal by	37	2	-	6	10	7	4	3	1	1	1	2	-
Bygder	57	7	6	5	6	8	2	4	2	1	5	6	5
Undal	54	1	6	5	11	5	10	2	1	1	2	4	6
Lyngdal	10	-	1	3	1	-	-	-	-	-	3	1	1
Vanse:													
Farsund by	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Bygder	19	-	3	2	6	4	1	-	-	1	-	-	2
Flekkefjord:													
Flekkefjord by	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Bygder	16	2	3	2	-	-	-	4	1	1	2	-	1
XI. Sogndal:													
Bygder	15	-	2	2	1	2	2	-	-	-	1	3	2
Egersund:													
Egersund by	19	2	-	-	3	4	4	2	-	-	1	2	1
Bygder	38	2	2	3	12	4	2	1	2	5	1	3	1
Sandnes:													
Sandnes by	10	2	1	2	2	1	1	-	-	-	-	1	-
Bygder	59	12	2	9	8	8	-	3	4	3	3	3	4
Stavanger stadsfysikat	350	38	20	45	29	21	28	25	17	23	20	33	51
Stavanger distrikt	3	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Finnø	38	2	6	5	8	1	1	2	-	1	3	6	3
Sand	23	2	1	1	5	3	-	-	-	3	3	3	2

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Karmøen:													
	Skudeneshavn by...	14	-	3	-	1	-	1	-	2	1	-	6	-
	Kopervik by.....	11	-	5	-	2	1	-	-	-	-	-	1	2
	Bygder	52	5	4	8	3	4	1	3	-	2	2	8	12
	Haugesund:													
	Haugesund by	99	8	15	12	5	11	7	13	4	2	5	12	5
	Bygder	36	2	-	3	6	-	1	8	2	3	3	7	1
XII.	Sveen og Vikebygd...	6	1	-	-	1	2	-	1	-	-	1	-	-
	Indre Søndhordland...	17	1	2	2	3	3	-	1	1	-	1	1	2
	Ytre Søndhordland ...	48	2	4	6	6	5	3	1	5	3	4	4	5
	Tysnes	34	-	6	2	8	7	2	2	-	2	-	3	2
	Indre Hardanger	61	10	8	9	11	7	1	1	1	-	4	5	4
	Ytre Hardanger	12	1	2	1	2	2	-	1	-	1	1	-	1
	Voss	80	2	8	15	14	6	6	8	3	1	5	5	7
	Søndre Midthordland..	58	3	10	3	8	6	5	2	-	2	1	3	15
	Nordre Midthordland..	11	2	1	2	2	-	-	1	-	1	1	-	1
	Osterøen	46	5	5	5	2	5	1	5	3	2	3	4	6
	Alversund	5	-	-	-	-	1	1	3	-	-	-	-	-
	Lindaas	84	7	7	9	14	13	4	2	1	1	4	15	7
XIII.	Bergen	368	30	50	55	37	33	19	19	11	26	15	30	43
XIV.	Lærdal	10	1	2	1	-	-	-	1	-	1	-	-	4
	Lyster.....	21	2	3	2	5	2	1	-	-	1	1	4	-
	Sogndal	42	2	3	3	7	2	4	1	-	-	6	7	7
	Vik	40	1	4	3	7	4	2	3	1	1	7	2	5
	Gulen	15	-	-	3	1	1	-	2	1	2	-	1	4
	Kirkebø	10	2	2	2	1	2	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Søndfjord.....	30	-	5	3	6	4	1	4	1	1	1	4	-
	Indre Søndfjord	27	2	4	5	3	3	1	-	-	1	-	4	4
	Kinn:													
	Florø by	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	45	2	3	4	7	6	3	-	-	3	2	6	9
	Ytre Nordfjord.....	62	2	9	1	12	4	5	2	2	2	5	10	8
	Nordfjordeidet.....	41	2	5	8	2	4	5	3	1	1	4	3	3
	Gloppen	14	2	-	1	1	2	-	2	-	-	-	4	2
	Indviken.....	55	2	7	4	5	7	9	3	2	2	3	4	7
XV.	Vestre Søndmør.....	85	11	8	12	8	7	1	1	5	1	6	15	15
	Indre Søndmør.....	96	13	15	12	8	9	7	3	4	4	10	1	10
	Østre Søndmør.....	8	-	1	-	2	1	-	1	-	-	2	1	-
	Ørskog	45	3	7	10	5	2	3	3	1	1	1	5	4
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund by	124	21	18	16	8	4	5	4	7	1	2	23	15
	Bygder	54	9	7	13	3	6	1	1	1	2	2	4	5
	Ytre Romsdal:													
	Molde by	7	-	1	-	-	2	1	-	-	-	1	1	1
	Bygder	127	11	10	10	8	12	9	3	4	5	8	13	34
	Indre Romsdal	19	-	1	5	5	3	3	2	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund by....	127	13	13	23	23	13	8	5	4	4	1	6	14
	Bygder	63	3	7	11	4	5	8	5	2	-	5	2	11
	Sundalen	13	3	1	4	2	2	-	-	-	-	-	1	-
	Surendalen.....	32	-	4	1	11	4	4	1	1	-	-	2	4
	Nordre Nordmør.....	30	3	3	4	1	5	3	-	2	2	2	2	3

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.).	Distrikt.	Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVI.	Trondhjem by	391	55	50	44	26	30	26	26	20	12	20	39	43
	Strinden	45	4	2	-	8	5	4	1	4	2	2	4	9
	Selbu	5	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Røros	43	5	4	7	3	12	3	1	-	-	1	3	4
	Guldalen	65	8	14	6	5	7	7	5	-	3	3	2	5
	Opdal	18	4	1	2	-	4	3	-	-	-	-	3	1
	Orkedalen	164	12	12	12	22	30	17	10	2	1	10	17	19
	Hevne	41	2	2	9	3	9	3	1	1	1	1	5	4
	Hitteren	36	5	7	1	6	5	4	3	-	1	2	-	2
	Ytre Fosen	38	2	3	5	4	7	4	-	3	1	3	3	3
	Indre Fosen	35	8	8	9	1	4	1	2	1	1	-	-	-
	Nordre Fosen	36	2	2	-	1	4	2	2	2	2	1	9	9
XVII.	Stjørdalen	75	5	10	17	10	10	7	3	2	3	3	3	2
	Frosta	22	2	1	6	4	3	1	2	-	-	-	1	2
	Levanger:													
	Levanger by	3	-	-	-	1	2	-	-		-	-	-	-
	Bygder	50	3	9	8	4	4	3	3	2	3	2	4	5
	Inderøen	54	5	5	16	3	6	4	4	2	-	2	3	4
	Stenkjær:													
	Stenkjær by	9	2	1	-	-	-	-	1	-	1	1	2	1
	Bygder	21	2	-	3	1	3	1	2	-	1	3	-	5
	Grong	9	-	-	2	1	1	-	1	1	1	-	2	-
	Namsos:													
	Namsos by	9	-	-	1	1	1	-	1	-	-	1	3	1
	Bygder	36	7	9	2	4	8	4	-	-	1	-	-	1
	Fosnes	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Kolvereid	21	7	4	-	2	4	3	1	-	-	-	-	-
	Vikten	12	-	4	-	-	1	1	-	1	-	-	4	1
XVIII.	Brønnøy	31	4	-	2	4	8	1	1	2	2	-	2	5
	Alstahaug	21	3	3	4	2	2	-	1	2	1	1	2	-
	Vefsen:													
	Mosjøen by	4	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-
	Bygder	13	1	-	3	-	1	-	1	1	-	-	3	3
	Ranen	27	4	4	1	1	4	6	1	3	1	-	1	1
	Lurøy	28	2	3	3	1	6	3	-	-	-	2	5	3
	Gildeskaal	15	2	-	-	-	4	1	1	-	1	1	1	4
	Bodø:													
	Bodø by	91	3	8	9	20	15	17	6	2	4	2	3	2
	Bodin	16	3	1	2	1	3	2	-	-	1	-	-	3
	Folden	10	-	1	1	1	-	4	1	-	-	1	1	-
	Skjerstad	36	4	1	2	4	4	3	3	-	1	4	5	5
	Hamarøy	13	-	4	2	2	1	3	-	-	-	-	-	1
	Lødingen	24	1	-	1	7	4	2	2	-	2	3	2	-
	Ofoten:													
	Narvik by	22	3	1	5	1	2	-	-	-	2	2	1	5
	Bygder	22	4	-	3	1	2	2	1	-	1	2	3	3
	Flakstad	12	-	-	-	4	2	-	1	-	-	-	3	2
	Buksnes	11	1	1	2	-	-	-	3	1	-	1	2	-
	Austlofoten	20	1	6	2	-	1	1	2	-	-	-	2	5
	Hadsel	18	3	3	-	2	3	4	1	1	1	-	-	-
	Sortland	11	1	3	-	-	-	1	2	1	-	1	-	2
	Under Lofotfisket	60	3	17	26	12	2	-	-	-	-	-	-	-

k. Lungebetændelse (forts.).

Tabel XXXIX (forts.). Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XIX.	Trondenes:													
	Harstad by	6	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	-
	Bygder	42	4	8	5	3	7	3	3	1	2	-	4	2
	Ibbestad	40	4	1	1	6	4	2	3	2	4	3	3	7
	Tranøy	21	4	1	2	2	-	1	-	-	-	2	5	4
	Berg	2	-	-	-	-	1	-	-		-	-	-	1
	Lenvik	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maalselven	11	2	2	-	3	1	-	1	1	-	-	-	1
	Balsfjord	3	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
	Tromsø:													
	Tromsø by	20	3	3	2	-	-	2	2	3	-	1	3	1
	Bygder	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	10	2	-	1	-	1	1	1	1	-	1	2	-
	Skjervøy	22	2	-	3	4	-	1	-	4	1	2	2	3
XX.	Alten	7	-	2	1	1	-	1	-	-	-	1	1	-
	Loppen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Hammerfest:													
	Hammerfest by	44	4	5	3	4	5	7	2	4	2	3	2	3
	Maasø	8	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	2	-
	Lebesby	10	1	-	-	2	2	2	-	-	-	1	-	2
	Gamvik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Tanen	11	2	2	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø by	36	1	-	2	2	3	2	1	-	4	7	10	4
	Vadsø:													
	Vadsø by	26	5	4	4	1	2	-	1	-	2	1	1	5
	Bygder	5	-	-	2	-	1	1	-	-		-	-	1
	Sydvaranger	20	1	3	1	5	1	-	2	2	-	2	2	1

FOREKOMSTEN

AV

TYFOIDFEBER

I NORGE

I 1910.

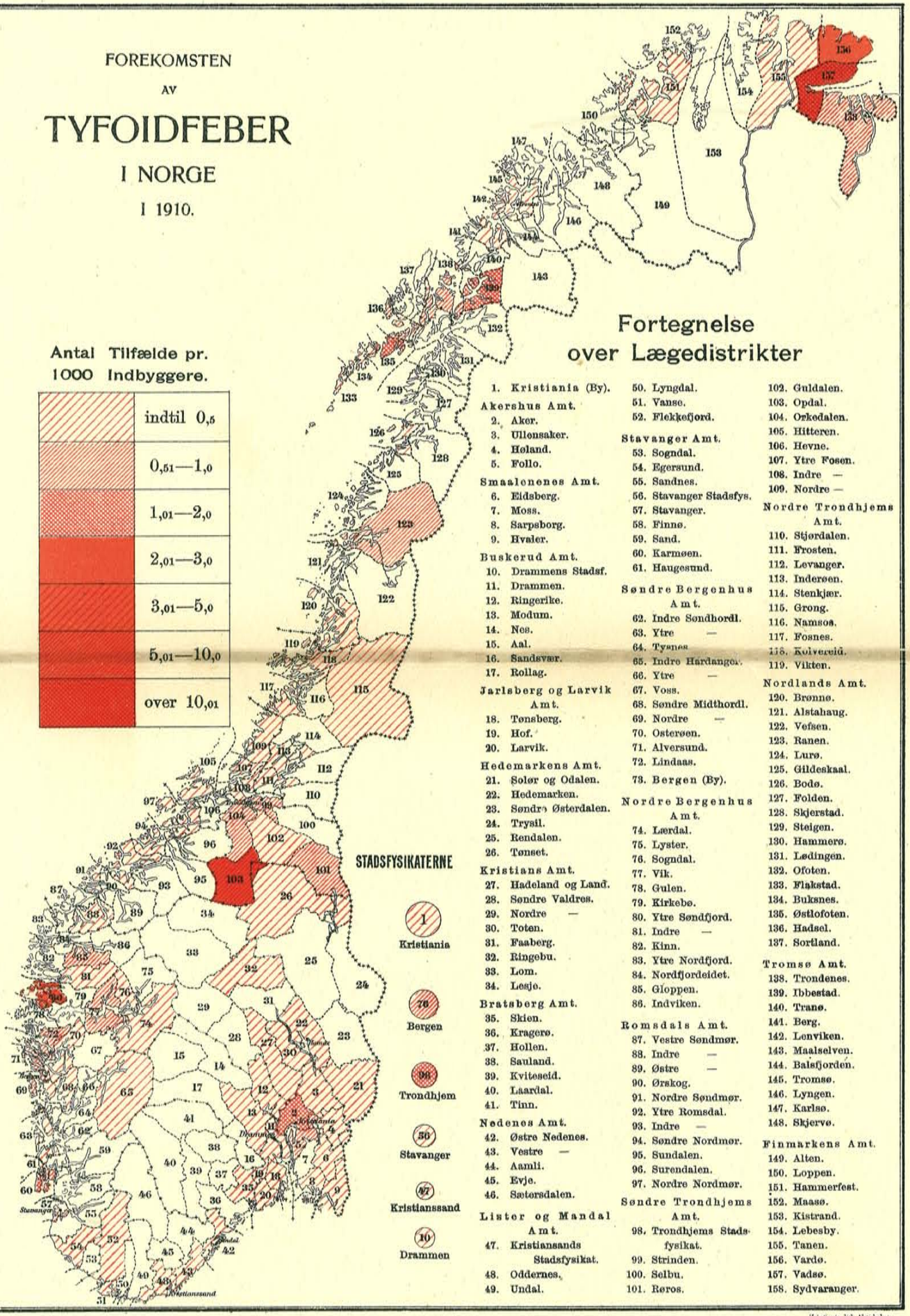

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).

Akershus Amt.
2. Aker.
3. Ullensaker.
4. Høland.
5. Follo.

Smaalenenes Amt.
6. Eidsberg.
7. Moss.
8. Sarpsborg.
9. Hvaler.

Buskerud Amt.
10. Drammens Stadsf.
11. Drammen.
12. Ringerike.
13. Modum.
14. Nes.
15. Aal.
16. Sandsvær.
17. Rollag.

Jarlsberg og Larvik Amt.
18. Tønsberg.
19. Hof.
20. Larvik.

Hedemarkens Amt.
21. Solør og Odalen.
22. Hedemarken.
23. Søndre Østerdalen.
24. Trysil.
25. Rendalen.
26. Tønset.

Kristians Amt.
27. Hadeland og Land.
28. Søndre Valdres.
29. Nordre —
30. Toten.
31. Faaberg.
32. Ringebu.
33. Lom.
34. Lesje.

Bratsberg Amt.
35. Skien.
36. Kragerø.
37. Hollen.
38. Sauland.
39. Kviteseid.
40. Laardal.
41. Tinn.

Nedenes Amt.
42. Østre Nedenes.
43. Vestre —
44. Aamli.
45. Evje.
46. Sætersdalen.

Lister og Mandal Amt.
47. Kristiansands Stadsfysikat.
48. Oddernes.
49. Undal.
50. Lyngdal.
51. Vanse.
52. Flekkefjord.

Stavanger Amt.
53. Sogndal.
54. Egersund.
55. Sandnes.
56. Stavanger Stadsfys.
57. Stavanger.
58. Finnø.
59. Sand.
60. Karmøen.
61. Haugesund.

Søndre Bergenhus Amt.
62. Indre Søndhordl.
63. Ytre —
64. Tysnes.
65. Indre Hardanger.
66. Ytre —
67. Voss.
68. Søndre Midthordl.
69. Nordre —
70. Osterøen.
71. Alversund.
72. Lindaas.
73. Bergen (By).

Nordre Bergenhus Amt.
74. Lærdal.
75. Lyster.
76. Sogndal.
77. Vik.
78. Gulen.
79. Kirkebø.
80. Ytre Søndfjord.
81. Indre —
82. Kinn.
83. Ytre Nordfjord.
84. Nordfjordeidet.
85. Gloppen.
86. Indviken.

Romsdals Amt.
87. Vestre Søndmør.
88. Indre —
89. Østre —
90. Ørskog.
91. Nordre Søndmør.
92. Ytre Romsdal.
93. Indre —
94. Søndre Nordmør.
95. Sundalen.
96. Surendalen.
97. Nordre Nordmør.

Søndre Trondhjems Amt.
98. Trondhjems Stadsfysikat.
99. Strinden.
100. Selbu.
101. Røros.
102. Guldalen.
103. Opdal.
104. Orkedalen.
105. Hitteren.
106. Hevne.
107. Ytre Fosen.
108. Indre —
109. Nordre —

Nordre Trondhjems Amt.
110. Stjørdalen.
111. Frosten.
112. Levanger.
113. Inderøen.
114. Stenkjær.
115. Grong.
116. Namsos.
117. Fosnes.
118. Kolvereid.
119. Vikten.

Nordlands Amt.
120. Brønnø.
121. Alstahaug.
122. Vefsen.
123. Ranen.
124. Lurø.
125. Gildeskaal.
126. Bodø.
127. Folden.
128. Skjerstad.
129. Steigen.
130. Hammerø.
131. Lødingen.
132. Ofoten.
133. Flakstad.
134. Buksnes.
135. Østlofoten.
136. Hadsel.
137. Sortland.

Tromsø Amt.
138. Trondenes.
139. Ibbestad.
140. Tranø.
141. Berg.
142. Lenviken.
143. Maalselven.
144. Balsfjorden.
145. Tromsø.
146. Lyngen.
147. Karlsø.
148. Skjervø.

Finmarkens Amt.
149. Alten.
150. Loppen.
151. Hammerfest.
152. Maasø.
153. Kistrand.
154. Lebesby.
155. Tanen.
156. Vardø.
157. Vadsø.
158. Sydvaranger.

Kristiania lith. Aktiebolag.

FOREKOMSTEN

AV

DIFTERI

I NORGE

I 1910.

Antal Tilfælde pr. 1000 Indbyggere.

	indtil 0,5
	0,51—1,0
	1,01—2,0
	2,01—3,0
	3,01—5,0
	5,01—10,0
	over 10,01

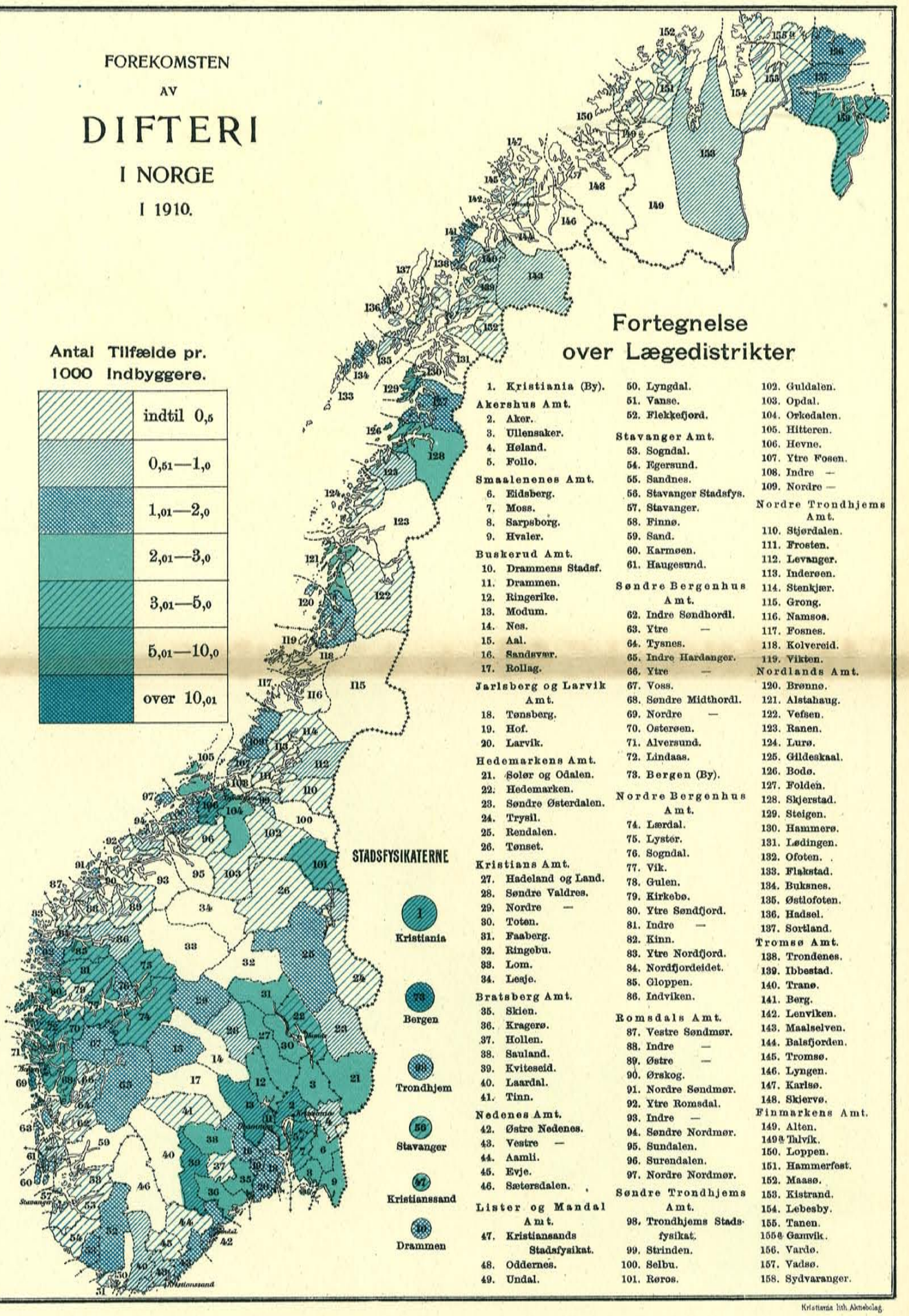

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).

Akershus Amt.
2. Aker.
3. Ullensaker.
4. Høland.
5. Follo.

Smaalenenes Amt.
6. Eidsberg.
7. Moss.
8. Sarpsborg.
9. Hvaler.

Buskerud Amt.
10. Drammens Stadsf.
11. Drammen.
12. Ringerike.
13. Modum.
14. Nes.
15. Aal.
16. Sandsvær.
17. Rollag.

Jarlsberg og Larvik Amt.
18. Tønsberg.
19. Hof.
20. Larvik.

Hedemarkens Amt.
21. Solør og Odalen.
22. Hedemarken.
23. Søndre Østerdalen.
24. Trysil.
25. Rendalen.
26. Tønset.

Kristians Amt.
27. Hadeland og Land.
28. Søndre Valdres.
29. Nordre —
30. Toten.
31. Faaberg.
32. Ringebu.
33. Lom.
34. Lesje.

Bratsberg Amt.
35. Skien.
36. Kragerø.
37. Hollen.
38. Sauland.
39. Kviteseid.
40. Laardal.
41. Tinn.

Nedenes Amt.
42. Østre Nedenes.
43. Vestre —
44. Aamli.
45. Evje.
46. Sætersdalen.

Lister og Mandal Amt.
47. Kristiansands Stadsfysikat.
48. Oddernes.
49. Undal.
50. Lyngdal.
51. Vanse.
52. Flekkefjord.

Stavanger Amt.
53. Sogndal.
54. Egersund.
55. Sandnes.
56. Stavanger Stadsfys.
57. Stavanger.
58. Finnø.
59. Sand.
60. Karmøen.
61. Haugesund.

Søndre Bergenhus Amt.
62. Indre Søndhordl.
63. Ytre —
64. Tysnes.
65. Indre Hardanger.
66. Ytre —
67. Voss.
68. Søndre Midthordl.
69. Nordre —
70. Osterøen.
71. Alversund.
72. Lindaas.
73. Bergen (By).

Nordre Bergenhus Amt.
74. Lærdal.
75. Lyster.
76. Sogndal.
77. Vik.
78. Gulen.
79. Kirkebø.
80. Ytre Søndfjord.
81. Indre —
82. Kinn.
83. Ytre Nordfjord.
84. Nordfjordeidet.
85. Gloppen.
86. Indviken.

Romsdals Amt.
87. Vestre Søndmør.
88. Indre —
89. Østre —
90. Ørskog.
91. Nordre Søndmør.
92. Ytre Romsdal.
93. Indre —
94. Søndre Nordmør.
95. Sundalen.
96. Surendalen.
97. Nordre Nordmør.

Søndre Trondhjems Amt.
98. Trondhjems Stadsfysikat.
99. Strinden.
100. Selbu.
101. Røros.
102. Guldalen.
103. Opdal.
104. Orkedalen.
105. Hitteren.
106. Hevne.
107. Ytre Fosen.
108. Indre —
109. Nordre —

Nordre Trondhjems Amt.
110. Stjørdalen.
111. Frosten.
112. Levanger.
113. Inderøen.
114. Stenkjær.
115. Grong.
116. Namsos.
117. Fosnes.
118. Kolvereid.
119. Vikten.

Nordlands Amt.
120. Brønnø.
121. Alstahaug.
122. Vefsen.
123. Ranen.
124. Lurø.
125. Gildeskaal.
126. Bodø.
127. Folden.
128. Skjerstad.
129. Steigen.
130. Hammerø.
131. Lødingen.
132. Ofoten.
133. Flakstad.
134. Buksnes.
135. Østlofoten.
136. Hadsel.
137. Sortland.

Tromsø Amt.
138. Trondenes.
139. Ibbestad.
140. Tranø.
141. Berg.
142. Lenviken.
143. Maalselven.
144. Balsfjorden.
145. Tromsø.
146. Lyngen.
147. Karlsø.
148. Skjervø.

Finmarkens Amt.
149. Alten.
149a. Talvik.
150. Loppen.
151. Hammerfest.
152. Maasø.
153. Kistrand.
154. Lebesby.
155. Tanen.
155a. Gamvik.
156. Vardø.
157. Vadsø.
158. Sydvaranger.

Kristiania lith. Aktiebolag.

DØDELIGHEDEN

AV

LUNGETUBERKULOSE

I NORGE

fremstillet amtsvis

i Treaaret 1908—1910.

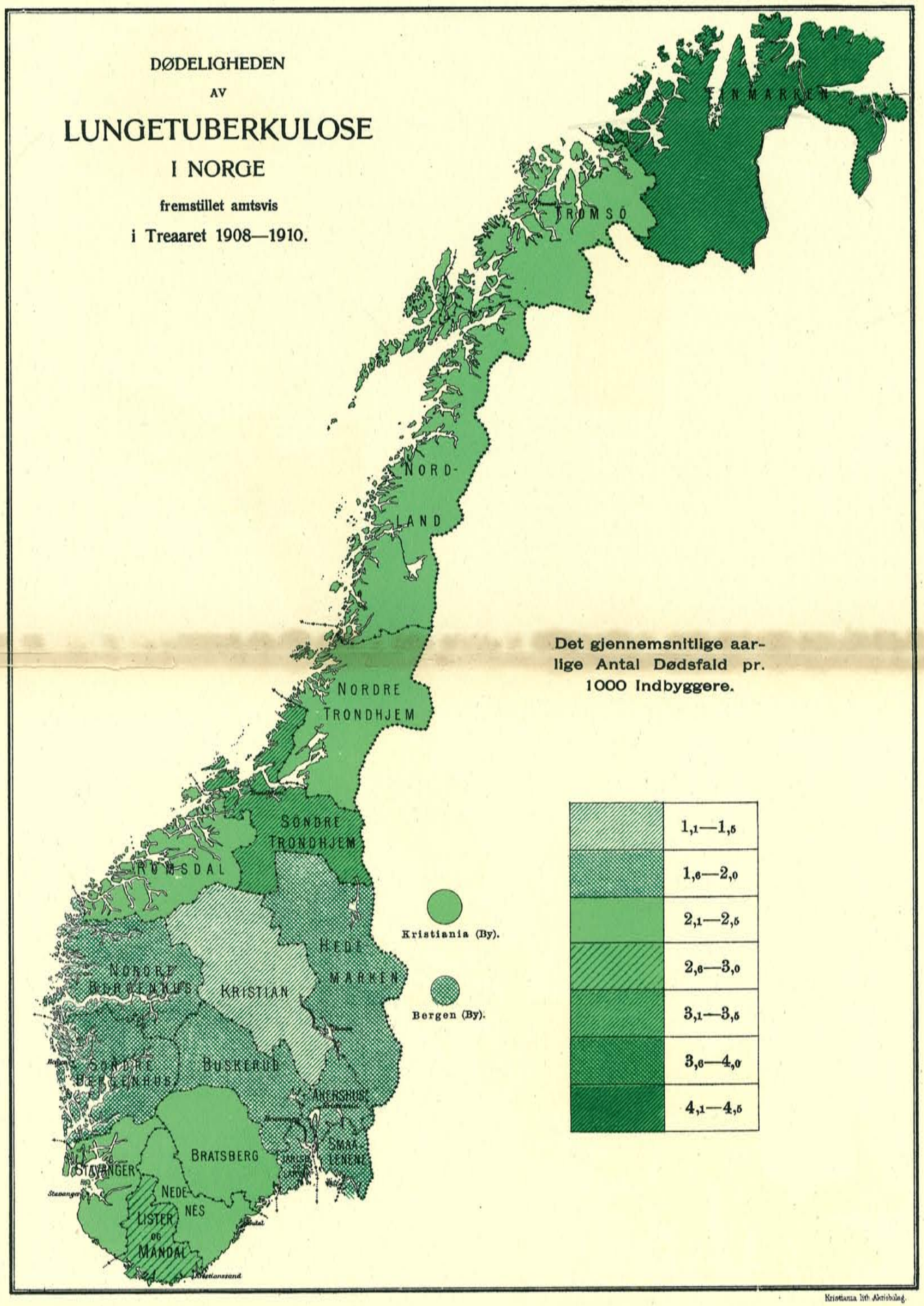

Kristiania Itth Aktiebolag.

B. Beretninger

for de enkelte civile overøvrighetsdistrikter.

I. Kristiania by

med et flateindhold av 16,55 km.^{2} hadde ved folketælling den 1ste februar 1910 240 178 hjemmehørende indbyggere. Ved den av Staten foretagne folketælling den 1ste december 1910 var ifølge foreløbige summariske opgaver fra kommunens statistiske kontor folkemængden 244 038, altsaa en tilvekst av 3 860. Ifølge helseraadets beretning for 1910 utgjorde tallet paa de i byen hjemmehørende, levende fødte barn 5 590; utregnet efter folkemængden 1ste december 1910 blir fødselstallet pr. 1 000 = 22,90 (i 1909 24,69, i 1908 24,41, i 1899 36,08) — Der var 273 læger, 131 tandlæger og 119 jordmødre.

Sundhetstilstanden har været meget god, at dømme efter de indtrufne dødsfald og de meldte tilfælde av epidemiske og smitsomme sygdomme. Av disse viser skarlagensfeber fremdeles stigning. Difteri, som siden 1903 har hat adskillig utbredning, forekom ogsaa dette aar hyppig. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 18 313 med 618 dødsfald mot henholdsvis 19 789 og 739 i 1909.

Dødeligheten utgjorde 12,8 pro mille av den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde (241 948). Aaret forut var den 13,4 pro mille.

De til helseraadet opgivne 2 960 dødsfald fordeler sig saaledes paa de forskjellige maaneder:

Januar	311	Mai	238	September	209
Februar	272	Juni	249	Oktober	239
Mars	255	Juli	251	November	232
April	255	August	215	December	234

Dødelighetens fordeling paa de forskjellige sogn og dødeligheten inden disse i forhold til den hjemmehørende folkemængde ved aarets utgang sees av følgende tabel:

Dødeligheten i byens 15 sogn.

Sogn.	Flateindhold i km.²	Hjemmehørende folkemængde.[1])	Til helseraadet meldte dødsfald.	Dødelighetsforhold pro mille.
Vor Frelser	1,07	9 774	149	15,24
Johannes	0,63	15 011	185	12,32
Trefoldighet	1,00	19 034	199	10,45
Jakob	0,48	12 817	158	12,33
Frogner	1,69	15 628	131	8,38
Uranienborg	0,95	13 274	114	8,57
Fagerborg	0,77	14 962	139	9,29
Gamle Aker	1,83	22 167	267	12,04
Sagene	2,34	19 147	198	10,34
Paulus	0,50	23 098	260	11,26
Petrus	1,34	21 664	346	15,97
Grønland	0,63	22 238	339	15,24
Kampen	0,68	16 895	224	13,31
Oslo	1,68	7 473	103	13,78
Vaalerengen	0,70	10 856	148	13,63
Samtlige sogn	[2]) 16,29	244 038	2 960	12,12

[1]) Efter folketællingen 1ste december 1910. [2]) Hertil kommer det av ferskvand dækkede areal.

Nedenstaaende tabel gir en oversigt over dødeligheten i forhold (pro mille) til folkemængden ved aarets utgang i tiden 1860—1910. De til helseraadet indkomne opgaver over indtrufne dødsfald er lagt til grund for utregningen.

Aar.	Folkem. 31te december.[1])	Dødelighet pro mille.	Aar.	Folkem. 31te december.	Dødelighet pro mille.	Aar.	Folkem. 31te december.	Dødelighet pro mille.
1860—64	—	24,21	1891	156 535	19,20	1902	225 709	14,29
1865—69	—	22,00	1892	161 151	18,94	1903	223 649	14,71
1870—74	—	20,61	1893	167 588	16,99	1904	222 373	13,95
1875—79	—	19,95	1894	174 717	18,33	1905	226 472	16,23
1880—84	—	18,92	1895	182 856	16,35	[2]) 1906	229 324	13,27
1885	130 790	20,57	1896	192 141	17,74	[2]) 1907	231 687	13,41
1886	134 036	20,30	1897	203 337	15,73	[2]) 1908	235 674	13,98
1887	135 615	23,74	1898	221 255	15,72	[2]) 1909	240 178	13,08
1888	138 319	22,17	1899	226 423	17,42	[3]) 1910	244 038	12,12
1889	143 347	21,08	1900	227 626	15,71			
1890	151 130	20,06	1901	224 909	15,28			

[1]) Folkemængden var ved aarets slutning efter utregning i 1860: 53 435, i 1864: 56 253, efter tælling i 1869: 64 935, i 1874: 75 042, i 1879: 116 801 og i 1884: 128 300. [2]) Efter tællingen 1ste februar det følgende aar. [3]) Efter tællingen 1ste december 1910.

Til sammenligning med dødeligheten pr. 1 000 indvaanere i en del andre byer hitsættes følgende efter en av «registrar general» i London utgit oversigt for 1910.

Stockholm	14,6	Rom	18,5	London	12,7
Kjøbenhavn	14,2	Paris	16,7	Dublin	19,9
Hamburg	14,2	Brüssel	13,6	Glasgow	15,1
Berlin	14,7	Amsterdam	12,2	Edinburg	14,0
Wien	15,8	Antwerpen	12,8		

Om de **epidemiske sygdomme** henvises til tabellen paa næste side; den er utarbeidet efter de fra lægerne og sykehusene til helseraadet indsendte opgaver.

Av **tyfoidfeber** forekom 45 tilfælde, hvorav 4 endte dødelig, og av paratyfus 15. I en gaard i Pipervikens Strandgate indtraf inden 2 familier 11 tilfælde av tyfoidfeber; her synes den ene av familiefædrene, som hadde sjau med at losse kul fra ankommende kulbaater, at ha været den først angrepne. Ved det herværende laboratorium lykkedes det at paavise tyfusbaciller hos en kone, der fungerte som midlertidig kokke ved 2den brigades underofficersskole; den har sit kvarter i Grev Wedels plads 7; om epidemien under skolens ophold paa Lahaugmoen i Skedsmo se beretningen for Akershus amt. Konen hadde selv aldrig hat sygdommen; trods al forsøkt behandling er der fremdeles baciller i hendes uttømmelser; hun bor i sit hjem og er instrueret om at vise fornøden forsigtighet; privetet i hendes bolig desinficeres stadig ved helseraadets foranstaltning. Forøvrig henvises til «Medicinsk Selskabs forhandlinger» 1910, side 167.

Av **difteri** (croup) er meldt 1 243 kliniske tilfælde. Dødelighetsprocenten var 4,1. Fremgangsmaaten ved sygdommens bekjæmpelse har været den samme som omtalt i de foregaaende beretninger. Varigheten av de sykes isolation overlates til de behandlende læger, og kun undtagelsesvis træffes der særlige foranstaltninger likeoverfor bacillebærere, som paatræffes i de sykes omgivelser. Skolebarn faar saaledes efter 7 dages forløp gaa paa skole, naar der ikke findes noget synlig tegn paa sygdom, selv om de har baciller i svelget. Men personer, som handler med melk og lignende, holdes borte fra sit arbeide, saalænge difteribaciller kan paavises hos dem.

1489 personer blev profylaktisk injiceret paa helseraadets kontor; hos 150 eller 10,1 pct. fandtes difteribaciller. 39 fik senere klinisk difteri: 2 første døgn efter injektionen, 20 40de dag eller senere og resten i mellemtiden.

Paa side 5 findes en tabel med opgave over alder og kjøn for angrepne og døde av tyfoidfeber, skarlagensfeber og difteri (croup).

Influensa hadde adskillig utbredning, fornemmelig i januar og februar.

Av **fnat** er opgit 171 tilfælde og av **angina katarrhalis et follicularis** 2862.

Av **trachom**, hvorav der i de senere aar er iagttat flere tilfælde, særlig blandt indvandrede polske og russiske jøder, meldtes i aarets løp kun et tilfælde; det var hos en voksen kvinde, som var under privat lægebehandling. En kramkar, som hadde sygdommen, fik ordre om at ophøre med sin omreisende virksomhet.

Veneriske sygdomme. Tabellen paa side 6 gir oplysning om de fra praktiserende læger og sykehusene meldte nye tilfælde, fordelt paa de enkelte maaneder. Tabellen paa side 7 viser det samlede tal paa meldte nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1876—1910. For 20 av de i 1910 meldte nye tilfælde av syfilis opgives smitte at være skedd ad andre veier end kjønsdelene. Av de ialt meldte 2092 tilfælde av venerisk sygdom behandledes 236 i sykehus. For forbrydelse mot straffelovens § 155 («Den, som med kundskap eller formodning om at lide av smitsom kjønssygdom ved legemlig omgjængelse eller utugtig forhold smitter eller utsætter nogen for smitte, straffes med fængsel indtil 3 aar»), er ifølge meddelelse fra politikammeret 8 mænd og 19 kvinder meldt; av disse blev 8 domfældt. Forøvrig henvises til helseraadets trykte beretning for 1910, side 97 og flg.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber (paratyfus)	60	4	60	3	7	3	4	7	4	5	3	6	3	1	14
Cerebrospinalmeningit (epid.)	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	797	10	797	78	93	84	76	63	35	52	41	79	43	72	81
Meslinger	232	16	232	14	13	5	7	-	-	-	5	18	31	51	88
Difteri (croup)	1243	51	1243	95	75	132	102	80	100	87	79	129	149	121	94
Barselfeber	11	7	11	1	-	1	-	1	-	1	-	2	2	1	2
Pyæmi, septhæmi	48	15	48	1	3	4	4	5	4	2	2	1	9	4	9
Pemfigus (hos nyfødte)	10	4	10	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	3	2
Rosen	119	12	119	11	7	12	9	7	16	8	9	12	9	6	13
Røde hunde	56	-	56	7	13	11	11	2	2	2	1	2	-	2	3
Vandkopper	277	-	277	21	41	30	41	45	31	8	2	5	13	19	21
Kusma	68	-	68	8	8	8	9	4	5	-	5	-	4	14	3
Kikhoste	333	18	333	15	21	17	23	33	15	18	40	26	31	50	44
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	7697	125	7697	1527	935	646	669	493	401	285	250	506	660	732	593
Influensa	2924	36	2924	1592	1022	113	19	12	13	6	9	19	10	56	53
Lungebetændelse	662	170	662	70	62	45	62	66	64	46	34	58	49	54	52
Pleurit	254	22	254	27	37	21	23	13	19	18	13	13	22	26	22
Gigtfeber	315	10	315	44	49	27	28	27	17	18	19	16	23	28	19
Akut diarré (kolerine)	3204	118	3204	214	195	226	225	295	393	295	407	378	208	197	171
Tilsammen	18313	618	18312	3731	2582	1385	1312	1153	1120	851	919	1272	1267	1437	1284

Alder og kjøn for de av tyfoidfeber, skarlagensfeber og difteri (croup) angrepne og døde.

	Tyfoidfeber (paratyfus).							Skarlagensfeber.							Difteri (croup).						
	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.	Angrepne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste halvaar....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	10	1	1	2	20,0
2det —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	5	14	2	-	2	14,3
1ste aar.....	-	-	-	-	-	-	-	8	5	13	-	-	-	-	14	10	24	3	1	4	16,7
2— 3 aar....	-	1	1	-	-	-	-	39	38	77	1	2	3	3,9	53	65	118	4	5	9	7,6
4— 5 —	-	-	-	-	-	-	-	71	64	135	2	-	2	1,5	78	74	152	6	5	11	7,2
6—10 —	6	5	11	-	-	-	-	171	165	336	3	1	4	1,2	181	214	395	6	8	14	3,5
11—15 —	6	6	12	-	-	-	-	53	85	138	1	-	1	0,7	96	122	218	1	4	5	2,3
16—20 —	-	2	2	-	1	1	50,0	29	27	56	-	-	-	-	51	70	121	3	1	4	3,3
21—25 —	4	3	7	-	-	-	-	10	16	26	-	-	-	-	28	61	89	-	3	3	3,4
26—30 —	3	3	6	-	-	-	-	4	5	9	-	-	-	-	12	31	43	-	-	-	-
31—40 —	6	3	9	1	-	1	11,1	3	3	[1]) 6	-	-	-	-	27	37	64	-	-	-	-
41—50 —	3	4	7	1	-	1	14,3	-	-	-	-	-	-	-	3	9	12	-	1	1	8,3
Over 50 aar....	2	3	5	-	1	1	20,0	-	-	-	-	-	-	-	1	5	6	-	-	-	-
Uopgit alder....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	[2]) 1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	30	30	60	2	2	4	6,7	388	409	797	7	3	10	1,3	545	698	1243	23	28	51	4,1

[1]) Over 30 aar. [2]) Under 15 aar.

De av byens læger og fra sykehusene anmeldte nye tilfælde av veneriske sygdomme.

Maaned.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Medfødt syfilis.			Sum.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
Januar....	69	8	77	11	1	12	23	8	31	2	-	2	122
Februar...	65	8	73	11	-	11	13	8	21	3	-	3	108
Mars.....	70	6	76	9	-	9	22	15	37	1	2	3	125
April	98	10	108	18	1	19	24	9	33	4	1	5	165
Mai.....	57	4	61	20	1	21	13	15	28	1	2	3	113
Juni	71	6	77	16	2	18	19	12	31	6	3	9	135
Juli	74	5	79	21	1	22	22	6	28	1	1	2	131
August....	100	10	110	14	1	15	28	18	46	2	1	3	174
September..	90	15	105	9	-	9	27	5	32	3	-	3	149
Oktober...	173	10	183	26	5	31	43	15	58	1	2	3	275
November..	209	10	219	26	1	27	60	15	75	1	-	1	322
December..	185	6	191	25	1	26	38	15	53	2	1	3	273
Sum	1261	[1]) 98	1359	206	14	220	[2])332	[3])141	473	27	13	40	2092

[1]) 7 piker under 15 aar. [2]) 1 gut under 15 aar. [3]) 1 pike under 15 aar.

Tuberkulose. Tallet paa de i 1910 meldte og av tuberkuloseprotokollen utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme vil sees av tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 452 eller 16,0 pct. av samtlige kjendte dødsfald ved sygdom og 20,4 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. — Dødeligheten pro mille av folkemængden var 1,86 mot 2,76 i 1900. — Arbeidet for at hindre sygdommens utbredning er i aarets løp utvidet ved, at der er ansat en specielt utdannet assistentlæge, som foruten at gjøre sig bekjendt med de sykes hjem, har en fast kontortid, hvor han undersøker særlig barn fra familier, hvor der er syke, og som ikke har adgang til at bli lægeundersøkt. Til assistentlægen kommer endvidere mange syke, som henvises til ham av de behandlende læger for at faa veiledning med hensyn til indlæggelse i sanatorium, pleiehjem eller sykehus. Desuten fremmøter hos ham til regelmæssig kontrol alle de syke, som for kommunens regning har været behandlet i sanatorium, forsaavidt de ikke paa anden maate er under lægekontrol; hensigten hermed er at kunne gripe ind, straks der viser sig forværrelse i tilstanden, og tilfældet iøvrig viser sig egnet for nyt sanatorieophold. — For hver enkelt av de smittede familier, som assistentlægen faar med at gjøre, fører han særskilt mappe, hvor alle oplysninger om den syke selv og familiens øvrige medlemmer samles; og han staar i stadig rapport med de private læger, sykehusene, sanatorierne og en række hjelpeforeninger. — Arbeidet i hjemmene har i de forløpne 10 aar først og fremst tat sigte paa oplysning om smittefaren og belærelse, om hvad der i det givne tilfælde bør gjøres for at hindre smittens utbredning. Syke med rikelig hoste og opspyt søker man at faa isolert utenfor hjemmet, i sykehus eller pleiehjem, og da først og fremst fra de familier, hvor der er barn. I nogen faa tilfælde har det endog lykkes at faa forældrene til, naar f. eks. moren er den syke, at anbringe de mindste og friske barn i pleie utenfor hjemmet. Flere ganger

De meldte nye tilfælde av veneriske sygdomme i Kristiania i aarene 1876—1910.

Aar.	Blennorragiske tilfælde.			Ikke inficerende chanker.			Erhvervet syfilis.			Hereditær syfilis.			Tilsammen.	Folkemængde.	Meldte tilfælde i procent av folkemængden.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419		-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	97	272	21	23	44	1594	135615	1,18
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,44
1901	1684	174	1858	292	32	324	432	208	640	23	17	40	2862	224909	1,27
1902	1576	159	1735	418	37	455	368	196	564	20	28	48	2802	225709	1,24
1903	1570	183	1753	401	39	440	431	183	614	24	20	44	2851	223649	1,27
1904	1392	139	1531	347	20	367	355	154	509	26	34	60	2467	222373	1,11
1905	1384	139	1523	278	16	294	340	128	468	24	26	50	2335	226472	1,03
1906	1108	132	1240	169	14	183	302	129	431	19	16	35	1889	229324	0,82
1907	903	112	1015	133	10	143	251	123	374	10	25	35	1567	231687	0,68
1908	1055	107	1162	198	21	219	278	134	412	24	26	50	1843	235674	0,78
1909	1149	101	1250	172	19	191	315	142	457	31	27	58	1956	240178	0,81
1910	1261	98	1359	206	14	220	332	141	473	27	13	40	2092	244038	0,86

har man ved fattigvæsenets hjelp faat ordnet det paa den maate, at et par tuberkuløse har leiet losji sammen; og saa har man laant dem møbler og utstyr; denne fremgangsmaate har vist sig praktisk for alle parter — Men det vigtigste blir dog som sagt belærelsen i hjemmene og den stadige kontrol med det derav følgende moralske pres paa husmoren; mange ganger er ved det første besøk forholdene saa elendige, at man maa begynde med en generalrengjøring; en saadan foretages ved desinfektionsanstalten, og efterpaa kan man da med mere eftertryk stille fordringer om et forbedret renhold. Som følge av dette arbeide er sansen for renlighet blandt arbeiderbefolkningen steget i betydelig grad og standarden for hvad der kaldes «et godt renhold», ligger nu meget høiere end i 1901.

Sindssyke. For Kristiania fattigvæsens regning forpleiedes uten statsbidrag 263 sindssyke med en utgift av kr. 54 525,86. Forøvrig henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa **fødselsstiftelsen** laa tilbake fra aaret før 44 kvinder, av hvilke 1 fødte i 1910. I aarets løp kom ind 1 153, herav gifte 626, ugifte 527, 1ste gangs svangre 622, senere gangs svangre 531. 86 gik ut uten at ha født, 17 døde, og 39 laa tilbake ved aarets utgang.

Av 1 067 kvinder hadde 19 født før indkomsten, 53 behandledes for abort, 5 for andre gynækologiske tilfælde, og 2 laa tilbake ved aarets utgang uten at ha født. Av de øvrige 988 kvinder fødtes i aarets løp tilsammen 1 007 barn, herav 19 par tvillinger, 1 fra forrige aar tilbakeliggende fødte 1 barn. Altsaa fødtes i aarets løp idethele paa fødselsstiftelsen 1 008 barn. Desuten medbragte 19 kvinder, som hadde født før indkomsten, 14 levende barn.

Fosterleierne var:

Hodeleier ..	933	1ste bakhodeleie	609.
		2det —	303.
		1ste forhodeleie	4.
		2det —	19.
		1ste ansigtsleie	2.
Sæteendeleier	58	1ste sæteleie	28.
		2det —	18.
		1ste fotleie	8.
		2det —	4.
Tverleie....	9.		

Ubestemt leie 4, herav 1 tidlig i svangerskapet avdød 2den tvilling, 1 foetus compressus (likeledes 2den tvilling) og 1 pludselig fødsel i bøtte.

Ved 19 tvillingfødsler var leierne følgende:

	1ste bakhodeleie.	2det bakhodeleie.	1ste forhodeleie.	2det forhodeleie.	1ste sæteleie.	2det sæteleie.	2det fotleie.	Tverleie.	Ubestemt leie.
1ste tvilling	8	1	2	2	4	2	-	-	-
2den tvilling.....	4	4	-	2	-	4	2	1	[1]) 2
Tilsammen	12	5	2	4	4	6	2	1	2

[1]) Det ene et tidlig avdødt, ikke skrumpet foetus, det andet et foetus compressus.

Av de 17 kvinder, som døde, blev de 14 indlagt med den sygdom, der fremkaldte døden, nemlig eklampsi 5 (herav 2 begyndt efter fødsel utenfor fødselsstiftelsen), placenta prævia 2, peritonit 2, dobbeltsidig empyema pleuræ 1, strupetuberkulose 1, pyelonephritis suppurativa + apoplexia cerebri 1, meningitis suppurativa 1, coma diabeticum 1. For de resterende 3 var forløpet følgende: 1 kom ind inficeret og døde av puerperalfeber 14 dage senere; 1 med trangt bækken blev forløst ved keisersnit, fostervandet inficeret, døde 3dje dag av peritonit; 1 opererte for extrauterin graviditet, der kom tarmnekrose + peritonit med mors 2 dage senere.

Av 1008 barn fødte paa stiftelsen var 46 dødfødte, og 23 døde senere under opholdet sammesteds. Av de 46 dødfødte var 25 døde før indkomsten, herav 13 macererte. 13 døde under paagaaende fødsel i ikke opererte tilfælde [1]), 6 døde under og efter operative indgrep (4 vendinger ved placenta prævia, 1 ved tverleie, 1 perforation ved hydrocephalus); 1 forløstes dødfødt ved keisersnit efter morens død i coma diabeticum; for 1 ingen oplysninger. Av de 46 dødfødte var fuldbaarne 19, av de 23 senere døde var kun 8 fuldbaarne.

Fra den i forbindelse med fødselsstiftelsen staaende jordmorskole uteksaminertes 43 elever. Av disse var fra:

Kristiania		4	Stavanger	amt	1
Akershus	amt	2	Bergen		1
Smaalenenes	«	3	Romsdals	amt	5
Buskerud	«	2	Søndre Trondhjems	«	3
Hedemarkens	«	3	Nordre —	«	2
Bratsberg	«	2	Nordlands	«	7
Nedenes	«	3	Tromsø	«	3
Lister og Mandals	«	2			

Av **obstetriciske operationer** utførtes i aarets løp efter indkomne opgaver fra fødselsstiftelsen og Kristiania stadsfysikat ialt 493, derav paa fødselsstiftelsen 99 fødselsoperationer; hertil kommer at 53 kvinder blev behandlet paa den egentlige fødselsstiftelse og 57 paa dens gynækologiske avdeling for abort, tilsammen 110. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 10 og 11.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 9 kvinder. Efter lægernes døde av barselfeber 7, barselkrampe 5, emboli 1, blødning 3, abort 1, keisersnit 1.

Tallet paa **fødte** og **døde** sees av følgende tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Kristiania stadsfysikat..	5734	134	3102	525	53	9	66	25

Overskuddet av fødte var 2 632 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,1.

De av lægerne opgivne **dødsaarsaker** sees av tabellen paa side 12 og flg.

[1]) Dødsaarsaker: placenta prævia 2, eklampsi 1, temperaturstigning under fødselen 4 (moren til en av disse døde av suppurativ pyelonefrit + apoplexia cerebri; moren til en anden led av albuminuri), frisk spondylit hos moren 1, ansigtsfødsel med navlesnor om halsen 1, langsom sætefødsel 1, langvarig hodefødsel 1, ringe utvikling (30 uker) 1, 2den tvilling ukjendt aarsak 1.

Obstetriciske

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.				
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Uopg.
Paa fødselsstiftelsen:													
Langsom fremgang	28	-	29	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-
— — og temperaturstigning under fødselen	9	[1]) 1	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Barselkrampe	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sterk albuminuri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	7	1	2	6	-	-	-	-	-
Dypt sæte av morkaken	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
For tidlig løsning av normalt sittende morkake	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Fibroma cervicis uteri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ardannelse i vagina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Peritonit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[4]) 1	-	1	-
Lungetuberkulose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hysteri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pludselig død i coma diabeticum	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	1	3	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Daarlig fosterlyd	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse av morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - placentarrester	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - hinder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	45	2	43	[2]) 5	14	1	5	[3])10	3	1	3	1	-
Utenfor fødselsstiftelsen:													
Utilstrækkelige ell. smertefulde veer	259	-	265	1	1	-	1	-	14	[10]) 1	10	3	[12]) 2
Trangt bækken	18	-	17	1	-	-	-	-	2	-	1	1	-
Barselkrampe	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	-	1	-	3	-	-	3	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmorbristning	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Nefrit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Albumnuri	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moren	4	-	3	1	-	-	-	-	2	-	2	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	11	-	7	4	-	-	-	-	-
Dyp tverstand	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2den tvillings fot ved siden av 1ste tvillings hode	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-
Fare for fosteret (daarlig fosterlyd)	9	-	7	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgit indikation	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Tilsammen	305	1	309	5	18	-	9	9	20	1	15	4	2
Samlet sum	350	3	352	10	32	1	14	19	23	2	18	5	2
	353		362		33		33		25		25		

[1]) Dødsaarsak: Pyelonephritis suppurativa et apoplexia cerebri. [2]) Av disse var 4 døde gaaende fra pyosalpinx og pyovarium. [5]) Inficeret fostervand. [6]) Keisersnit post mortem. fælde utførtes operationen, før barnet endnu var levedygtig (altsaa egentlig artificiel abort). og et av de døde uttrækning av sistkommende hode.

operationer.

Nedhentning av fot ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit. (Klassisk).				(Vaginalt).			Perforation.	Efterbyrdsoperation.	
Mødre.	Barn.	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.	Mødre.	Mødre.	
Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	2	-	1	[5]) 1	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	[8]) 8	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	[10])1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	[7]) 1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	[6]) 1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[9]) 1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
2	2	2	2	-	3	2	3	2	6	2	8	1	13	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	3	35	-
2	2	4	2	2	4	2	4	2	6	2	8	4	48	1
			4		6		6		8				49	

før tangforløsningen. [3]) Av disse var 4 døde før indkomsten. [4]) Kom ind med peritonit ut-
[7]) Dødt før indkomsten. Total exstirpation av uterns. [8]) Blandt disse et tvillingpar; i et til-
[9]) Placenta prævia. Spontan fødsel. [10]) Macereret. [11]) Dødsaarsak: barselfeber. [12]) Hos disse

Liste over de av lægerne

Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.											
I. Akute.											
Tyfoidfeber	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	10	7	3	-	-	3	2	3	1	1	-
Meslinger	16	9	7	3	1	5	6	-	-	1	-
Difteri (croup)	51	23	28	3	1	10	10	6	8	1	4
Kikhoste	18	10	8	5	3	4	5	1	-	-	-
Influensa	36	10	26	-	3	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	10	3	7	-	-	-	2	-	1	1	2
Erysipelas og flegmone	12	5	7	1	1		1	1	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	15	11	4	3	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	4	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	118	61	57	50	42	7	6	1	1	1	1
Tetanus, trismus	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkulose	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
II. Kroniske.											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	452	202	250	2	1	6	3	1	3	8	7
b. Tarmkanalen	19	8	11	-	-	-	-	1	1	2	1
c. Ben og led	15	7	8	-	-	-	4	1	-	1	-
d. Urin- og kjønsorganer	8	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose)	1		1	-	-	-	-	-	1	-	-
f. Andre organer	4	3	1	-	-	-		-	-	-	-
g. Tuberkuløs meningit	68	35	33	8	1	7	19	7	7	6	2
h. Miliærtuberkulose	6	3	3	1	-	-	1	-	-	1	-
Syfilis	25	12	13	11	8	1	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:											
a. Maven	93	45	48	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	17	4	13	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	36	-	36	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	58	28	30	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	4	2	2	-		-	-	-	-	-	-
b. Andre steder	6	3	3	-	-	-	-	1	-	-	-
Sukkersyke	28	14	14	-	-	-	-	2	-	1	2
Perniciøs anæmi	14	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi, pseudoleukæmi	3	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100		Over 100 aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	1	1	3	13	3	7	-	1	-	-
1	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	1	4	-	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	1	-	1	-	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
24	37	46	66	41	53	33	30	19	25	19	18	2	5	1	2	-	-	-	-
2	3	2	2	-	2	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	2	2	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-		-	-	-	-	-
-	-	2	-	2	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3	1	4	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-		-	-	-
-	-	-	-	1	3	3	5	11	8	18	13	10	17	2	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	6	2	2	1	3	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	4	-	3	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	3	-	5	-	12	-	8	-	5	-	3	-	-	-	-
-	-	1	-	-	1	2	3	5	6	13	7	6	12	1	1	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	4	2	3	2	2	6	2	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	1	2	1	-	1	3	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Rakit	35	23	12	13	9	10	3	-	-	-	-
Kronisk alkoholisme	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt svakhet	161	87	74	84	72	3	2	-	-	-	-
Alderdomssvakhet	96	43	53	-	-	-		-	-	-	-
Anæmi	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthrit og kronisk rheumatisme	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Morb. mac. Werlhofi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte organer.											
I. Hjerne og rygmarv.											
Apoplexi og hjerneemboli	134	57	77	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ meningit	46	23	23	6	5	8	7	2	2	1	1
Epilepsi	8	4	4	-	-	-	-	-	-	1	1
Kramper hos smaabarn	31	17	14	15	13	1	-	1	1	-	-
Sindssygdomme	10	3	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	18	7	11	-	-	-	-	1	1	-	-
Rygmarvssygdomme	11	1	10	-	-	-	-	-	-	-	1
Paralysis generalis	3	1	2	-	-	-		-	-	-	-
Tabes dorsalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i nervesystemet	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Cirkulationsorganerne.											
Endo- og perikardit	7	4	3	-	-	-	-	1	-	1	1
Klappefeil og andre org. hjertesygdomme	173	73	100	-	-	-	-	3	4	2	3
Hjertelammelse	60	25	35	-	-	1	-	-	1	-	-
Arteriosklerose	90	44	46	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. i cirkulationsorganerne	22	14	8	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Respirationsorganerne.											
Bronkit, akut	70	31	39	17	18	9	8	-	1	-	-
— kronisk og bronkiektasi	65	28	37	-	-	1	-	-	-	1	-
Pneumoni, katarralsk	55	30	25	15	6	7	5	-	1	-	-
— croupøs	170	81	89	24	19	6	6	1	4	2	-
Lungegangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	13	4	9	-	-	-	1	-	-	-	-
— purulent	9	7	2	-	-	4	2	1	-	-	-
Lungeemboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. i respirationsorganerne	11	7	4	-	-	-	1	1	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																			
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100		Over 100 aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1	13	15	24	27	1	10	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	1	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	2	15	16	15	22	19	22	5	15	-	-	-	-
1	2	2	1	1	2	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	2	-	3	-	-	-	-
1	-	-	-	1	-	1	2	2	2	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	2	-	2	-	-	1	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	4	5	7	6	5	9	9	17	18	14	19	14	26	2	4	-	1	-	-
-	1	1	-	2	-	2	1	2	4	8	6	6	13	2	8	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	16	6	16	18	10	19	1	1	-	-
-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	1	-	-	1	2	-	4	2	4	3	2	1	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	5	5	-	5	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	2	2	2	6	13	16	7	12	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	4	1	1	6	-	5	-	-	-	-
4	2	2	6	7	4	12	7	8	3	6	9	5	20	4	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	1	-	1	1	2	1	1	1	-	-	3	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	-	-	-	2	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
IV. Digestionskanalen.											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	6	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Mavesaar, duodenalsaar	15	9	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	27	17	10	-	-	-	1	4	-	2	1
Diffus peritonit	24	3	21	1	2	-	-	-	2	-	1
Indeklemt brok	8	3	5	1	1	1	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	23	14	9	3	1	1	-	1	-	-	-
Melæna	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygd. i digestionskanalen	6	2	4	-	1	-	-	-	-	-	-
V. Leveren.											
Galdestensygdom	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	18	10	8	3	2	-	-	2	-	-	-
VI. Urinorganerne.											
Cystit, cystopyelonefrit	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti. Uræmi	96	48	48	3	-	1	-	-	3	2	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	18	12	6	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Kjønsorganerne.											
Sygdomme i de kvindelige kjønsorganer	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Hud- og ydre sygdomme.											
Seniil gangræn	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og ledsygdomme	10	7	3	1	-	2	-	-	-	-	1
Andre sygdomme i denne gruppe.	4	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdom.											
Barselfeber	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og trombose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Keisersnit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																		Over	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100		100 aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	5	1	2	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
3	-	1	2	2	4	2	-	1	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	3	1	1	-	4	-	3	1	2	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	3	-	1	-	1	1	2	3	-	4	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	1	-	2	1	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	3	1	1	2	-	-	-	-
1	2	2	5	5	5	11	4	9	6	8	12	6	9	-	2	-	-	-	-
-	-	-	1	-	2	1	1	3	-	1	1	3	-	4	-	-	1	-	-
-	-	-	1	-	2	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-
2	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	1	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
D. Dannelsesfeil.											
Cyanose	4	2	2	1	2	1	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, spina bifida	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	3	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.											
Addisons sygdom	1	-	1	-		-	-	-	-	-	-
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Oedema idiopathic	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Otitis media	4	-	4	-	2	-	1	-	1	-	-
Tumores	12	4	8	-	-	1	1	-	-	-	-
Vitia organ. abdominis	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2829	1307	1522	279	223	101	97	43	45	36	29
F. Unaturlig død.											
Akut alkoholforgiftning	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre forgiftninger	7	5	2	-	1	3	1	-	-	-	-
Drukning	10	8	2	-	-	-	1	3	-	-	-
Forbrænding	8	4	4	-	-	3	1	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde	43	30	13	1	-	5	3	2	1	1	-
Selvmord	19	15	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2919	1372	1547	280	224	112	103	48	46	37	29
Ukjendt dødsaarsak	41	24	17	10	7	-	2	-	-	1	-
Sum	2960	1396	1564	290	231	112	105	48	46	38	29

De **hyppigste dødsaarsaker** var: lungetuberkulose 452, kræft (cancer og sarkom) 226, organisk hjertesygdom 173, croupøs lungebetændelse 170, medfødt svakhet 161, hjerneslag 134, akute katarrer i aandedrætsorganerne 125, tuberkulose utenfor lungerne 121, akut diarré (kolerine) 118, alderdomssvakhet 96.

Veirliget. Om de meteorologiske forhold henvises til tabellen paa side 20, meddelt av det meteorologiske institut i Kristiania (25 meter over havet).

Helseraadet holdt 16 møter. Stadsfysikatets og helseraadets journaler viser tilsammen 5 148 numre, av hvilke 1 054 vedkom bygningsjournalen.

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																		Over	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100		100 aar.	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	1	2	1	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
51	65	82	118	82	116	119	103	137	150	162	172	141	241	71	144	3	19	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	4	-	2	1	8	-	4	3	-	3	1	1	-	1	-	-
1	-	-	1	1	-	4	-	4	2	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-
54	66	86	119	87	117	127	104	149	152	173	176	144	246	72	145	3	20	-	-
-	-	4	1	1	-	2	3	2	-	3	2	1	2	-	-	-	-	-	-
54	66	90	120	88	117	129	107	151	152	176	178	145	248	72	145	3	20	-	-

Av de under 1ste sundhetsinspektør hørende medhjælpere utførtes 2 827 undersøkelser av bakerier, chokoladefabrikker m. v , 5 778 av arbeidsrum og verksteder, 346 av losjihus, gamlehjem samt 69 andre undersøkelser, tilsammen 9 020. Sundhetsinspektøren har foretat undersøkelser av stenhuggerier, filhuggerier og glassliperier samt for renhold og utstyr i disse bedrifter utarbeidet nedenstaaende regler, som blev vedtat av helseraadet 19de december 1910.

Regler for stenhuggerier m. m.

§ 1. Bearbeidelse av sten (sagning, slipning raspning m. m.) i lukkede rum maa i saa stor utstrækning, som bedriftsmæssige hensyn tillater det, foregaa

Meteorologiske iagttagelser.

Maaned.	Lufttrykket ved havets overflate.	Luftens temperatur. Middel-temperatur C.	Normal-temperatur C.	Absolut minimum C.	Absolut maximum C.	Relativ fugtighet. Procent. Middel.	Regnhøide, maalt kl. 8 morgen.	Fremherskende vind.	Tal paa dage med nedbør.	Tal paa dage med taake.
Januar	751,5	÷ 4,5	÷ 4,4	÷ 17,8	8,3	82	33,7	NE.	16	11
Februar	52,9	÷ 0,1	÷ 4,5	÷ 13,4	5,5	85	82,7	S.	21	2
Mars.....	63,2	2,1	÷ 1,4	÷ 5,5	14,0	78	32,9	S.	9	10
April	55,3	5,7	4,4	÷ 2,9	13,2	74	86,8	S.	21	1
Mai	60,2	12,1	10,5	1,6	26,5	64	78,7	S.	14	0
Juni	58,7	16,2	15,5	6,2	31,0	61	38,9	S.	13	0
Juli	56,3	16,7	17,0	6,2	31,0	70	56,3	NE.	15	0
August	58,9	15,7	15,9	6,6	26,3	79	119,9	NE.	21	0
September....	63,3	12,2	11,5	1,2	20,4	79	23,3	S.	11	2
Oktober	65,6	6,1	5,5	÷ 2,5	16,5	82	77,4	NE.	12	12
November	52,0	÷ 0,2	0,1	÷ 11,6	7,0	83	83,6	NE.	14	8
December	56,3	÷ 1,6	÷ 3,6	÷ 10,6	5,2	86	44,1	NE.	15	11
Aaret	757,8	6,7	5,5	÷ 17,8	31,0	77	758,3	NE.	182	57
Normalværdier for aaret ..	759,2	5,5	-	÷ 16,5	28,9	74	572,0	S.	175	48

under tilsætning av vand, saa støvutvikling hindres. Hvor det av bedriftsmæssige hensyn ikke lar sig gjøre at tilsætte vand, skal støvet fjernes og uskadeliggjøres efter sundhetskommissionens og fabriktilsynets nærmere bestemmelser — ved anbringelse av sugevifte eller paa anden maate. Forsaavidt dette ikke kan ske, anbefales det arbeiderne at benytte respirator.

§ 2. I lukkede rum, hvor der foregaar bearbeidelse av sten under tilsætning av vand, skal gulvet være av vandtæt materiale og glat og indrettet med godt fald til kloaksluk. Paa kloakavløpet bør være anbragt en samlekum til bundfældelse av avfaldet.

I disse rum skal gulvene spyles rene og samlekummen tømmes for avfald mindst 1 gang om uken. I lukkede rum, hvor der foregaar tør bearbeidelse av sten, skal likeledes gulvene rengjøres en gang om uken.

§ 3 I lukkede rum, hvor der foregaar bearbeidelse av sten, skal der foretages en fjernelse av avfaldet og avstøvning av vægger, tak og fremspringende dele mindst 2 ganger om aaret.

§ 4. Ved bearbeidelse av sandsten maa stenen i størst mulig utstrækning holdes fugtig, saa støvutviklingen bedst mulig hindres.

§ 5. Der bør være anledning for arbeiderne til at vaske sig, før de spiser eller gaar til sit hjem.

§ 6. Disse bestemmelser skal findes opslaat paa et iøinefaldende sted i ethvert arbeidsrum eller arbeidssted.

Regler for filhuggerier.

§ 1. Naar bygning eller rum ønskes tat i bruk som filhuggeri, maa i henhold til sundhetsforskrifternes § 23 anmeldelse herom paa forhaand ske til sundhets-

kommissionen. Ved nyindredning av filhuggerier maa slipning, hugning og hærdning ikke foregaa i samme rum.

§ 2. I sliperiet skal gulvet være av vandtæt materiale, — glatpudset i cement, glatte fliser, asfalt el. lign. — og være lagt med godt fald til kloaksluk. Paa kloakavløpet maa være anbragt en samlekum til bundfældelse av sliperiavfaldet. Vægger og tak maa være i en saadan stand, at de kan gjøres rene. Gulvet maa hver dag efter endt arbeide gjøres omhyggelig rent ved overspyling med vand; vægger, bænker, el. lign., som er tilsmudset med sliperiavfald, gjøres samtidig rene. Samlekummen tømmes mindst 1 gang om uken. Hovedrengjøring av vægger og tak maa utføres mindst 2 ganger om aaret.

§ 3. I huggeriet skal gulvet være helt og i god stand, uten aapne fuger eller sprækker, saa det let kan vaskes rent, og tak og vægger maa være i saadan stand, at de kan gjøres rene. Feining av gulvet maa utføres hver dag efter endt arbeide under paadynkning av vand eller et andet støvbindende stof. Vaskning av gulvet skal foregaa mindst 1 gang om uken, og hovedrengjøring av vægger og tak skal utføres mindst 2 ganger om aaret.

§ 4. I hærderiet maa gulvet ha et fast dække, saasom cementfuget stensætning eller beton el. lign., og maa være lagt med fald til kloaksluk. Vægger og tak maa kunne rengjøres. Gulvet skal spyles mindst 1 gang om uken, og hovedrengjøring av vægger og tak utføres mindst 2 ganger om aaret.

§ 5. Der maa i arbeidsrummene ikke sysselsættes flere arbeidere, end at der paa hver falder et luftrum av mindst 10 m.^{3} I middagsstunden og efter endt arbeide om aftenen maa rummene grundig utluftes. Paabudte ventilationsindretninger maa holdes i virksomhet under hele arbeidstiden.

§ 6. Paa gulvet maa der ikke spyttes. Lider nogen av hoste med opspyt, maa dette opsamles i beholder (spyttekrus, spyttebak), som maa tømmes hver dag. Det paaligger bedriftens indehaver at sørge for, at dette sker.

§ 7. Der bør være anledning for arbeiderne til at vaske sig, før de spiser eller gaar til sit hjem.

§ 8. Disse regler skal findes opslaat i ethvert arbeidsrum.

Regler for glassliperier.

§ 1. Naar bygning eller rum ønskes tat i bruk som glassliperi, maa i henhold til sundhetsforskrifternes § 23 anmeldelse herom paa forhaand ske til sundhetskommissionen.

§ 2. Gulvet maa være av vandtæt materiale, — glatpudset i cement, fliser, asfalt el. lign. — og maa være lagt med godt fald til kloaksluk. Paa kloakavløpet maa anbringes en samlekum til bundfældelse av slipningsavfaldet. Tak og vægger maa være i saadan stand, at de kan gjøres rene Tørslipning maa ikke foregaa, medmindre støvet bortsuges mekanisk.

§ 3. Gulvet maa renses for slipningsavfald og spyles rent samt samlekummen tømmes hver dag. Vægger og tak maa mindst 2 ganger om aaret rengjøres ved spyling, vaskning, børstning eller hvitting.

§ 4. Der maa i arbeidsrummene ikke sysselsættes flere arbeidere, end at der paa hver falder et luftrum av mindst 10 m.^{3}. I middagsstunden og efter endt arbeide om aftenen maa rummene grundig utluftes.

§ 5. Der bør være anledning for arbeiderne til at vaske sig, før de spiser eller gaar til sit hjem.

§ 6. Disse regler skal findes opslaat i ethvert arbeidsrum.

De under 2den sundhetsinspektør staaende assistenter, har utført 7 989 undersøkelser og desinfektioner i anledning av de tuberkuløse og de sedvanlige smitsomme sygdomme, og 374 i anledning av de veneriske. En assistent har foretat

463 undersøkelser paa ankomne fartøier. — For at forebygge en mulig import av kolera og pest blev der truffet de samme foranstaltninger som i tidligere aar. Se beretningen for 1908, pag. 22. 16 fartøier blev karantæneundersøkt; av disse kom 10 fra kolerasmittede steder (1 fra Sortehavet og de øvrige fra russiske Østersjøprovinser) og 6 fra pestsmittede (1 fra Lissabon og 5 fra sydamerikanske) havne. — Paa en dampbaat, som kom fra St. Petersburg, led kapteinen og 4 av mandskapet av diarré; de overførtes til Hovedøens lasaret; men da der ved bakteriologisk undersøkelse ikke fandtes kolerabaciller, fik skibet den næste dag pratika.

Av stadsdyrlægen og hans medhjælpere er der i aaret utført 2 738 undersøkelser av melkeutsalg, 2 043 av slagterier og pølsemakerier og 4 345 vedkommende næringsmiddelkontrollen forøvrig, samt 1 682 i stalder, fjøs og grisehus. Den forrige aar midlertidig ansatte meierikyndige assistent fik i aarets løp fast ansættelse; hans arbeide og virksomhet ved inspektion av fjøs og meierier, som leverer melk til Kristiania, tør betegnes som det største fremskridt paa næringsmiddelkontrollens omraade, der har fundet sted paa mange aar. — For denne kontrol er ogsaa det i aarets løp besluttede anlæg av et centralslagteri av stor betydning; det skal opføres paa tomter, som støter til torvhallen, der er et fuldt moderne anlæg, som blev tat i bruk nytaar 1908, og hvortil samtidig kjøtkontrolstationen blev flyttet. Hittil har slagtningen foregaat i private slagterier, hvor de hygieniske forhold er meget mislige.

Ved ingeniørkontoret er der for kontrollen med byens renhold utført 77 288 undersøkelser. — Da byens avfaldsstoffer gjentagne ganger har git anledning til klager, blev der, for at komme til et resultat med hensyn til den hensigtsmæssigste disposition av disse stoffer, i Kjøbenhavn foretat en prøvebrænding av søppelen, den viste sig at ha en større brænde- og varmeværdi end paaregnet. — Der er i aarets løp git tilladelse til anlæg av vandklosetter i 60 bygninger; saadan tilladelse er hittil blit git paa betingelse av, at avløpsvandet underkastes en rensning paa en av helseraadet godkjendt maate, sedvanlig i saakaldte septic-tanks; her dekomponeres de organiske stoffer, før de faar avløp til de offentlige kloakker; anlæg av slike tanks har dog været forbundet med ikke ubetydelige omkostninger og saaledes været en hindring for en mere almindelig anvendelse av vandklosetsystemet. For at lette gaardeierne for disse utgifter, besluttedes der anlagt 2 rensestationer, en ved Filipstad og en ved Skarpsno; den første bestaar av en roterende perforeret metalskive, hvorpaa de mekanisk tilblandede stoffer i kloakvandet avsætter sig, og hvorfra de stadig føres hen i en beholder, som regelmæssig tømmes. Anlægget ved Skarpsno bestaar av en række overhvælvede klarebassænger, som avvekslende kan tømmes og renses.

Boligkontoret fortsatte den systematiske undersøkelse av byens gaarder; av 213, som blev undersøkt, fandtes misligheter i 23. Ifølge klage undersøktes 142 gaarder.

Av stadskemikeren foretoges de vanlige undersøkelser for helseraadet av nydelses- og næringsmidler, tøier, farver, vand etc., ialt 1 101 prøver.

Under helseraadets kontrol stod i 1910 ialt 2 080 pleiebarn, av hvilke 767 var meldt i aarets løp. Der er ialt utført 14 405 undersøkelser vedkommende utsatte barn. Forøvrig henvises til bilag 1 og 6 i helseraadets trykte beretning for 1910; i det første gjør stadsfysikus rede for kommunens forsorg for saavel barn, som gamle og husvilde.

Om **fængslerne** og sykepleien inden disse henvises til den derom av fængselsstyrelsen utgivne beretning.

Ved den **offentlige vakcination** vakcinertes ialt 1 030 barn, alle med dyrisk lymfe.

Statens institut til frembringelse av dyrisk vakcine er i Kristiania.

Sykehus. Av offentlige sykehus findes i og ved byen ialt 6: Rikshospitalet, fødselsstiftelsen, det kommunale sykehus med underavdelinger, det militære sykehus, Diakonisseanstaltens sykehus med underavdeling og «Vor Frue hospital» (katolsk). Byens epidemisykehus tillikemed 3 avdelinger av det kommunale sykehus ligger utenfor bygrænsen i Vestre Aker. Det kommunale sindssykeasyl er paa Dikemark i Asker; inden selve byen ligger Oslo hospitals asyl. Flere av byens læger eller foreninger har større eller mindre sykeavdelinger forbundet med sine kliniker.

Der findes inden byen 7 **offentlige badeindretninger.** Fra følgende 6 er opgit tallet paa solgte billetter:

Badeanstalten i Torvgaten	132 706
Kristiania bad	58 881
Kristiania varme sjøbad	12 285
Sagenes bad	91 352
Enerhaugens bad	43 862
Kampens bad	6 302

Fra Alfheims badstubad mangler opgave. Ved samtlige folkeskoler er indrettet bad for skolebarnene.

Apotekenes antal var 24, heri medregnet Rikshospitalets. Om deres personale henvises til den almindelige beretning.

II. Akershus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger[1].	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		5 223,70	116 896	67	12	55	36
1. Aker		1 035,30	48 554	[2])39	4	18	10
	Aker	424,60	23 591	20	2	[3]) 6	4
	Asker	106,28	4 592	6	1	1	1
	Bærum	185,00	9 156	7	-	5	2
	Nittedalen	182,75	2 704	3	-	1	1
	Skedsmo	66,08	3 202	1	-	5	-
	Lillestrøm	5,32	4 126	2	1		2
	Lørenskogen	65,27	1 183	-	-		-
2 Ullensaker		2 086,88	34 491	9	5	18	13
	Ullensaker	240,45	5 776	2	2	4	2
	Sørum	102,66	2 528	-	-	1	1
	Gjerdrum	80,28	1 685	-	-	1	1
	Nannestad	331,56	3 913	1	-	2	1
	Nes	624,45	8 060	2	1	4	3
	Eidsvold	339,42	9 493	4	2	4	3
	Hurdalen	271,52	1 910	-	-	1	1
	Feiring	96,54	1 126	-	-	1	1

[1]) Ved distriktslægernes bopæl er her, likesom i de øvrige amter, herredets navn uthævet ved sperrede typer. [2]) Distriktslægen bor i Kristiania. [3]) Av disse bor 1 i Kristiania.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.
3. Høland		1 319,50	14 121	8	1	9	7
	Høland	437,20	4 967	3	1	3	2
	Setskogen	184,52	776	-	-	1	1
	Urskog	418,61	4 197	3	-	3	2
	Fet	279,17	4 181	2	-	2	2
4. Follo		782,02	19 730	11	2	10	6
	Drøbak, kjøbstad	0,80	2 308	4	-	1	-
	Hølen, ladested	0,13	165	1	-	-	-
	Son, —	0,20	719	1	-	-	-
	Hvitsten, —	0,07	102	-	-	-	-
	Vestby	113,53	2 765	-	-	2	1
	Kraakstad	149,63	3 197	1	1	2	1
	Enebak	252,21	3 052	1	-	2	2
	Aas	92,08	3 031	2	-	1	1
	Frogn	84,71	2 216	1	-	1	1
	Nesodden	88,66	2 175	-	1	1	-

Sundhetstilstanden var i det hele ret god. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 7 974, hvorav 236 med dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 8 215 og 252.

Dødeligheten utgjorde 11,8 pro mille (1 523 dødsfald) av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (128 863). I 1909 var dødeligheten 11,6 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 26 og 27, samt til tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. De usedvanlig mange tilfælde skyldtes for en væsentlig del en epidemi blandt 2den brigades underofficerselever paa Lahaugmoen i Skedsmo. Smitten var kommet ind blandt dem, mens de endnu opholdt sig i sin kaserne ved Grev Wedels plads i Kristiania. Ialt kan her ca. 150 personer ha været utsat for smitte; blandt disse var 22 til garnisonstjeneste indkaldte mænd fra Hedemarkens landvernsbataljon. 59 fik sygdommen, 5 i sine respektive hjem efter utført tjeneste og 54 paa Lahaugmoen. 10 døde, nemlig 1 av de hjempermitterte (i Grue) og 9 av eleverne (paa Ullevaal). 2 av de sidstnævnte er opført paa dødslisten for Sandsvær, hvor de blev jordet, og er derfor ikke medtat blandt dødsfald i Aker. — Paa Lahaugmoen, hvortil eleverne kom 8de juli, trodde man først at ha for sig en epidemi av angina, da næsten alle de angrepne klaget over ondt i halsen og hadde sterk rubor i svelget; enkelte hadde desuten graahvite pletter paa tonsillerne; først 19de juli, da en av dem, som var indlagt paa sykehus, fik tarmblødning, og hans blodserum viste positiv Vidal, blev sygdommens art bragt paa det rene. Alle, som blev angrepet i epidemiens første halvdel, fik sygdommen i meget haard grad, mens de senere angrepne i det hele kun var let syke, tildels saa let, at diagnosen kun kunde stilles bakteriologisk ved Vidals reaktion og fæcesprøve. — Spørsmaalet om smittekilden blev utredet av sundhetsinspektør i

Kristiania dr. med. Ustvedt. Jfr. beretningen for Kristiania. — For at forebygge sygdommens utbredning blev under epidemien permission utenfor ekserserpladsen indstillet; avdelingen var saaledes at betragte som interneret. Priveterne blev jevnlig desinficeret med frisk tillaget kalkmelk, deres gulv og sæter daglig skuret med kresolsæpeopløsning; til pissoirerne bruktes karbolkalk i rikeligere mængde end vanlig. Kjøkkenets omgivelser blev tørlagt, alt avfald nedgravet efter desinfektion med kalkmelk; selve kjøkkenet skurtes daglig og blev et par ganger spylet med lysoformopløsning; kokkekonen, som hadde vist sig at være kronisk bacillebærer, suspendertes. Klær og andre saker fra syke blev saavidt gjørlig straks desinficeret ved at lægges et døgns tid i formalinopløsning. Melken og alt spisestel blev kokt, men ikke drikkevandet. Inden avreisen blev der til det hygieniske institut sendt fæcesprøver fra samtlige personer inden avdelingen; ingen av de indsendte prøver gav vekst av tyfusbaciller. Kasernen undergik en fuldstændig rengjøring og oppudsing, inden den (15de september) atter blev tat i bruk. (N. Torgersen. Se forøvrig «Norsk tidsskrift for militærmedicin», 14de bind, 6te hefte). Bortset fra denne epidemi forekom der inden Aker distrikt 12 tilfælde av tyfoidfeber med 2 dødsfald. 4 av tilfældene indtraf i Lillestrøm, 1 i Skedsmo, 2 i Asker og 5 i Aker herred. Blandt sidstnævnte var 1 paa Strømsborg hos en av gardekompaniets mandskaper, som gjorde vakttjeneste paa Bygdø Kongsgaard; vedkommende var smittet paa Lahaugmoen; 2 andre tilfælde indtraf hos en familie i en arbeiderbolig paa Lysaker og 1 tilfælde paa Nordstrand var hos en mand, som var kommet syk hjem fra Amerika. (Oxholm). — I Ullensaker optraadte 2 tilfælde blandt militære paa Gardermoen; smitten trodde man skrev sig fra Kristiania; i og ved de forskjellige leire blev der foretat grundig renovation og desinfektion. I Nes forekom et tilfælde paa en plads, hvor sygdommen hadde været aaret forut, og et paa Borgersrud i Fenstad hos en mand, som var blit smittet under garnisonstjeneste i Kristiania. (Svanøe og Søberg). — Til Høland kom en rekrut syk hjem fra Lahaugmoen, og hos et barn i Fet konstatertes diagnosen ved blodprøve, men smittekilden fik man ikke opsporet. (O. Prydz). — Blandt tilfældene i Follo distrikt, hvor sygdommen forekom hyppigere end vanlig, indtraf 11 i Kraakstad; paa Asgjerrud og pladserne deromkring var smitekilden sandsynlig inficeret vand, som blev tat fra en dam paa et flatt jorde, der var gjødslet med byhævd; paa en gaard, som tilhører frelsesarmeen og er hvilested for rekonvalescenter, indtraf 3 tilfælde, hvorav 2 endte dødelig (kun 1 opført paa dødslisten). (A. Selmer).

Difteri forekom i likhet med de foregaaende 5 aar relativt hyppig. I Aker optraadte sygdommen fornemmelig i fabrikstrøkene, samt hvor trafikken med hovedstaden er særlig livlig En del lettere tilfælde i juli og august paa Nordstrand og tildels Ljan skyldtes inficeret melk fra en større gaard, hvor der nogen maaneder forut hadde forekommet et tilfælde; vedkommende blev indlagt paa sykehus, men senere lettere tilfælde av «ondt i halsen» var ikke blit meldt. Alle folkene paa gaarden og husmandspladserne blev undersøkt bakteriologisk, og baade syke og bacillebærere enten isoleret hjemme eller indlagt paa sykehus, hvorefter epidemien ophørte. Da der gjentagne ganger ikke kunde skaffes plads paa epidemisykehuset i Bærum, og man kun undtagelsesvis kunde faa de syke indlagt paa Ullevaal, var man i flere tilfælde nødt til at isolere i hjemmene, saa godt det lot sig gjøre, og bruke profylaktiske injektioner. (Oxholm). — I Ullensaker distrikt forekom ca. halvparten av tilfældene i Eidsvold; da der ogsaa indtraf nogen paa folkehøiskolen, et internat paa ca. 100 elever, blev alle paa skolen injiceret; derved undgik man videre utbredning av sygdommen uten at stanse undervisningen. (A. Olsen). I Nes kom sygdommen efter et par spredte husepidemier til Hogset; fra denne gaard skrev sig sandsynlig en epidemi paa østsiden av Vormen i aarets sidste

Epidemiske

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
Tyfoidfeber	87	10	87	-	-	-	9	3	1
Cerebrospinalmeningit	2	2	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	175	6	175	21	8	11	13	13	3
Meslinger	259	1	259	10	-	-	-	9	32
Difteri (croup)	530	28	530	25	30	51	31	42	22
Barselfeber	6	2	5	-	-	-	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	15	8	13	3	3	2	1	-	1
Pemfigus (hos nyfødte)	6	4	3	-	-	-	-	-	-
Rosen	73	4	73	9	6	1	10	3	5
Røde hunde	11	-	11	1	-	1	-	6	2
Vandkopper	121	-	121	4	9	24	3	4	6
Kusma	62	-	62	17	16	3	1	15	3
Kikhoste	376	4	376	32	16	2	52	44	17
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3208	41	3208	427	374	350	331	221	231
Influensa	1200	3	1200	439	472	141	32	9	2
Lungebetændelse	401	90	398	53	49	37	42	53	27
Pleurit	157	8	157	14	11	15	13	16	10
Gigtfeber	227	7	225	28	23	22	21	18	17
Koldfeber	3	-	3	-	-	-	-	1	-
Akut diarré (kolerine)	1055	18	1054	48	35	56	55	91	177
Tilsammen	7974	236	7961	1131	1052	716	615	548	556

kvartal; det viste sig nemlig ved undersøkelse, at der utover sommeren hadde forekommet en del lette halsaffektioner, som ikke var blit meldt; en liten gut døde av croup, og en ældre av sepsis; han hadde været syk 8 dage, inden han kom under behandling. (Søberg). — Fra Høland omtales et tilfælde hos en ung mand, som var kommet fra Brønnøy i Nordland; der hadde man først antat sygdommen for angina, men efter at patienten var reist, blev der sendt skriftlig underretning om, at han led av difteri, hvorfor han kort efter ankomsten til Høland blev indlagt paa Ullevaal. (O. Prydz). — En epidemi i Drøbak (Follo) skyldtes inficeret melk fra en gaard i Frogn; da budeien og en av hendes døtre viste sig at være bacillebærere, blev de isoleret; alt melkesalg indstilledes, og fjøs, kreaturer, melkespand etc. desinficertes. Budeien hadde ikke været syk, men inden hun kom paa gaarden, hadde hun arbeidet paa et vaskeri i Kristiania, hvor det kan tænkes, at hun er blit smittet; datteren hadde heller ikke været syk, men en yngre søster, som hadde ligget paa Ullevaal for scarlatina, var utskrevet derfra, kort før familien reiste fra byen. — I bygderne forekom sygdommen ogsaa hyp-

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Aker. Tilf.	1 Aker. Dsf.	2 Ullensaker. Tilf.	2 Ullensaker. Dsf.	3 Høland. Tilf.	3 Høland. Dsf.	4 Follo. Tilf.	4 Follo. Dsf.
52	13	4	1	1	3	67	9	4	-	2	-	14	1
1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1
18	28	17	12	10	21	134	5	22	-	-	-	19	1
37	9	18	65	18	61	221	1	11	-	2	-	25	-
63	43	67	55	67	34	304	10	96	11	12	2	118	5
-	-	2	1	-	1	1	-	-	-	3	-	2	2
-	1	-	1	1	-	3	3	3	2	2	1	7	2
-	-	-	1	2	-	3	2	2	2	1	-	-	-
5	10	7	8	7	2	35	2	15	1	5	1	18	-
1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	8	-	-	-
13	12	8	4	20	14	71	-	24	-	2	-	24	-
1	-	1	1	-	4	59	-	-	-	1	-	2	-
25	25	26	37	45	55	160	-	150	2	23	1	43	1
161	152	183	246	276	256	1574	16	860	19	255	3	519	3
1	-	7	13	40	44	512	2	332	-	117	-	239	1
16	18	18	25	37	23	181	44	103	25	61	13	56	8
18	9	20	8	6	17	69	5	40	2	20	-	28	1
11	15	23	15	17	15	90	1	72	4	26	-	39	2
-	-	-	-	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-
180	182	92	55	38	45	507	9	163	5	118	1	267	3
603	517	493	548	587	595	3993	109	1902	74	658	22	1421	31

pigere end vanlig, særlig paa Nesodden; nogen tilfælde, hvortil læge blev forsent tilkaldt, hadde dødelig utgang. (A. Selmer). Fra Enebak omtales 4 angrepne med larynxaffektion, de kom sig alle; en 5 aars gut hadde været syk i 8 dage; han var afonisk og laa med besværet, sagende aandedræt, men kom sig hurtig efter en injektion paa 2 000 I. E. (Jelstrup).

Fra sidstnævnte herred omtales et tilfælde av **barselfeber** med dødelig utgang hos en ung førstefødende, som hadde faat assistance av en nabokone, inden jordmoren naadde frem.

Vandkopper hadde ikke liten utbredning. Likeledes **kikhoste** som fortsættelse av foregaaende aars epidemi.

Av **fnat** er meldt 163 tilfælde, hvorav ca. halvparten fra Ullensaker distrikt; fra Høland skrives, at plagen der synes at være i tiltagende.

Av **favus** er meldt et tilfælde fra Bærum og 2 fra Høland. Av **impetigo contagiosa** 7 fra Asker og 2 fra Høland. Om de sidstnævnte skriver

distriktslæge Prydz: Utslettet forekom kun i ansigtet og paa hænderne. Samtidig berettedes fra en grænd om hudbetændelse med haaravfald hos hornkvæget, og at røgterne hyppig blev angrepet av samme sygdom. Amtsdyrlægen skriver i sin aarsberetning, «at ringorm om høsten fik stor utbredning blandt flere besætninger, især hos ungfæet, som hadde paadrat sig sygdommen under havnegangen. 16 budeier og røgtere blev smittet». At ungfæet er prædisponeret synes rimelig, da hos mennesket vistnok ungdommen, især barn, er prædisponeret.

Følgende tilfælde av **karbolsyreforgiftning** er meddelt fra Ullensaker: Et 5 ukers barn var av moren paa grund av «hudløshet» blit smurt nogen ganger med karbolsalve, som hun hadde faat i haandkjøp paa et apotek. Barnet blev herefter «sykt og urolig». Lægen fandt huden over scrotum og tilstøtende dele av laarene opflosset og sortagtig, noget ødematøs og ved palpation læragtig (gangræn). Barnet var meget debilt og døde kort efter. (Svanøe).

Venerlske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Aker.	Ullensaker.	Høland.	Follo.
Veneriske saar	3	2	1	-	-
Syfilis, erhvervet	17	6	9	-	2
— medfødt	5	2	2	1	-
Gonorré, uretrit	59	39	5	6	9

Inden en liten grænd i Nes (Ullensaker distrikt) forekom 7 tilfælde av erhvervet syfilis hos 3 tjenestegutter og 4 tjenestepiker. Ved den undersøkelse, som blev foretat for at finde smittekilden og opspore mulig inficerte, fik man syn for, hvilken letsindighet og løshet i seder, der hersker hos denne samfundsklasse; det lot saaledes ikke til at være noget usedvanlig, for disse patienter ihvertfald, at cohabitere med 2—3 forskjellige i løpet av en ukes tid. (Søberg).

Tuberkulose. Til oplysning om tallet paa de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,5 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 16,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 14,6 pct. og 17,1 pct. og for bygderne 13,4 pct. og 16,0 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. Fra Nannestad (Ullensaker distrikt) skrives, at sygdommen ikke viser tendens til stigning; arbeidet mot dens utbredning omfattes med interesse, og givne forholdsregler overholdes i det store og hele samvittighetsfuldt. (B. Bruun). I Sørum og Gjerdrum har herredsstyrene efter henstilling av helseraadenes ordfører bevilget tilsammen 1 000 kr. til oprettelse av et pleiehjem. (A. Christophersen). I Enebak samler en damekomité aarlig ved tilskudd fra sparebanken, private bidrag og salg av «maiblomsten» tilstrækkelige midler til at sende de fleste lovende tilfælde til sanatorium. (Jelstrup).

Om amtets med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer,** utførte av læger, er opgit 74, derav i Aker lægedistrikt 31, Ullensaker 25, Høland 6 og Follo 12. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 29.

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Aker	607	91	109	498
Ullensaker	431	54	74	357
Høland	150	20	22	128
Follo	246	28	31	215
Drøbak by	34	6	6	28
Son og Hølen	14	1	1	13
Bygder	198	21	24	174
Akershus amt	1434	193	236	1198
Derav i byer	48	7	7	41
— - bygder	1386	186	229	1157

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Efter-byrds-operation.	Abortus provo-catus.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mor.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	42	43	1	1	1	-	-	-
Bækkensneverhet	4	4	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	2	2	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	1	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	4	4	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	1	-	1	1	-	3	-
Fortidlig løsning av normalt sittende placenta	1	1	-	-	-	-	-	-
Fare for moren	1	1	-	-	-	-	-	[1]) 1
Isseleie med panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	2	1	-	-
Svake fosterlyd	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	4	-
Fastgrodd —	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	57	58	1	6	5	1	8	1
		59			6			

[1]) Led av morbus Brighti.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord	ved drap.
Aker	1248	18	582	75	12	1	19	4	1
Ullensaker	846	14	486	52	6	2	14	5	-
Høland	388	6	185	15	2	1	4	1	-
Follo	401	11	270	21	1	2	8	-	-
Drøbak by	35	2	47	4	1	-	1	-	-
Hvitsten ladested	2	-	3	-	-	-	-	-	-
Son —	17	-	7	2	-	-	-	-	-
Hølen —	3	-	6	-	-	-	-	-	-
Bygder	344	9	207	15	-	2	2	-	-
Akershus amt	2883	49	1523	163	21	6	45	10	1
Derav i byer	57	2	63	6	1	-	1	-	-
— - bygder	2826	47	1460	157	20	6	44	10	1

Om **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa **barselseng døde** efter presternes opgaver 6 kvinder. Av lægerne er for 5 oplyst følgende dødsaarsaker: barselfeber 2, barselkrampe 1 og blødning 2.

Ifølge ovenstaaende tabel over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1 360 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,8.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i byer.	Derav i bygder.
Alderdomssvakhet	243	14	229
Lungetuberkulose	193	7	186
Kræft (cancer og sarkom)	126	2	124
Klappefeil og andre org. hjertesygdomme	90	3	87
Lungebetændelse	90	2	88
Hjerneslag	85	3	82
Kronisk bronkit og bronkiektasi	58	-	58
Hjertelammelse	55	1	54
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	41	-	41
Medfødt svakhet	40	3	37

Veirliget. Vaaren kom tidlig, sommeren var tør og varm, og høsten litet regnfuld. Utbyttet av jordbruket var over et middelaars for høiets vedkommende, middels for rug, havre og turnips, men under middels for poteter paa grund av sygdom paa dem. (O. Prydz).

Levemaate og hygieniske forhold. Til Aker foregaar fremdeles en meget sterk indflytning fra Kristiania; der er i aarets løp meldt bygning av 216 vaaningshus. — I Lillestrøm indtraf i mai en stor flom, den største siden 1860. Der maatte flyttes ut fra mange hus, og da vandet var sunket, laa der igjen en mængde evje og lort. Ved indkomne bidrag (ca. kr. 7 000,00) fik man brudt gulvene op og fjernet den vaate fyld samt iverksat en grundig rensning. Sundhetstilstanden var efter flommen likesaa upaaklagelig som før. (Bjurstedt). — I Bærum er der siden aarets begyndelse av kommunen bevilget kr. 500,00 til tandpleie for fattige skolebarn, men der er gjort saa litet bruk herav, at bevilgningen for aaret ikke paa langt nær er gaat med. (Schmidt).

Fra Høland skriver distriktslæge Prydz: «Ifølge velvillig meddelelse fra det Statistiske centralbyraa utførtes fra Norge i 1910 18 314 990 kg. klid til utlandet. I foregaaende aar ca. 30 000 000 kg. Aarsaken til denne pludselige avtagen maa søkes i forøket indførsel av mel og avtat indførsel av korn. En indsender skriver i «Morgenbladet» nr. 65, 3dje februar 1910 under overskrift «Vor rugmelimport»: «Hvad Danmark og Finland angaar, saa er det disse landes store anvendelse av grøp, som redder dem fra den tyske invasion (av fint mel). Aarsaken hertil er, at de tyske bestemmelser er saadan ordnet, at ingen maskeret præmie kan faaes ved eksport av grøp». Da tandstatistik oplyser om Danmarks og Finlands overlegenhet likeoverfor Norge med hensyn til gode tænder, støtter denne uttalelse min tidligere fremholdte paastand, at klidfattig mel er en væsentlig aarsak til tandsygdom og specielt i Norge. En og anden av bønderne her i distriktet lar nu forsøksvis sin rug male dels med mindre dels med ingen utskillen av klid. — Av drops solgtes av landhandlerierne ved Løken station i 1910 for kr. 354 mot i sidste femaar gjennemsnitlig for kr. 392 aarlig».

Sykehus. I Aker herred er Aker sykehus og pleiehjem paa Tonsen, Kristiania kommunale sykehus og epidemilasaret, Diakonhjemmets sykehus, 2 private sanatorier for tuberkuløse, begge paa Grefsen, og 1 pleiehjem for tuberkuløse paa Grorud, Gaustad statsasyl for sindssyke og doktor Dedichens private sindssykeasyl. Fremdeles 2 sanatorier paa Holmenkollen og Voksenkollen. — I Nittedalen er et privat sanatorium (Glittre) for tuberkuløse. — I Bærum er der 2 kommunale epidemisykehus, et for difteri og et for skarlagensfeber, desuten et pleiehjem for tuberkuløse («Marie Plathes Minde») paa Dønski. Bærums kommunale sykehus aapnedes 20de juli. Paa Tokerud er der et pleiehjem for aandssvake (Fru Hjorth's pleiehjem). — I Asker herred er et litet sykehus, Akershus amts sindssykeasyl paa Blakstad og Kristiania kommunale sindssykeasyl paa Dikemark. — I Ullensaker distrikt er der i Nes herred et litet pleiehjem for tuberkuløse. I Follo distrikt har Drøbak by et epidemilasaret.

Badeindretninger. I Aker distrikt er der dusjbad paa Lilleaker skole ved Lysaker. Akers herredsstyre har bevilget midler til 2 folkebad (badstubad med dusj). (Oxholm). I Lillestrøm er der et folkebad (badstubad, karbad og dusjbad). Paa Bygdø, Nordstrand og flere steder i nærheten av Kristiania findes sjøbadehus tildeis i forbindelse med forlystelsesetablissementer. I Ullensaker distrikt er Eidsvold bad og kuranstalt samt et folkebad (badstubad) ved Eidsvold verk. I Follo distrikt findes i Drøbak en indretning for varme bad, gytje- og furunaalsbad, som holdes aapen om sommeren fra juni til august. Desuten er der et sjøbad, som holdes aapent i samme tid.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Akershus amt	69	2232
Aker	[1]) 33	806
Ullensaker	[2]) 13	772
Høland	[3]) 11	345
Follo	[4]) 12	309

[1]) Aker 11, Bærum 5, Asker 2, Nittedalen 2, Lillestrøm 9, Skedsmo 4. [2]) Eidsvold 2, Feiring 1, Sørum 1, Gjerdrum 1, Ullensaker 2, Nannestad 1, Nes 4, Hurdalen 1. [3]) Setskogen 2, Høland 3, Urskog 3, Fet 3. [4]) Drøbak 2, Nesodden 2, Kraakstad 2, Aas 1, Frogn 1, Vestby 1, Hølen 1, Son 2.

I Aker herred har helseraadet utarbeidet særskilte regler for bygning av stalder, fjøs og grisehus, samt regler for svinehold.

III. Smaalenenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		4 144,29	136 167	59	25	62	32
1. Eidsberg		1 405,96	22 099	9	1	13	10
	Rømskogen	163,94	490	-	-	1	1
	Rødenes	221,67	1 372	1	-	2	1
	Rakkestad	416,32	5 308	1	-	2	1
	Eidsberg	229,30	5 515	2	-	3	3
	Trøgstad	205,73	3 563	2	-	2	2
	Askim	67,64	3 631	2	1	1	1
	Skiptvet	101,36	2 220	1	-	2	1
2. Moss		783,91	23 748	13	3	11	6
	Moss, kjøbstad	1,51	8 900	9	3	3	-
	Moss, landsogn	56,67	1 627	-	-	[1]) 1	-
	Spydeberg	138,86	2 570	1	-	1	1
	Hobøl	143,68	2 253	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 303	1	-	2	2
	Raade	113,73	2 782	-	-	2	1
	Rygge	80,29	3 313	1	-	1	1

[1]) Bor i Moss.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje december 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.
3. Sarpsborg		701,59	60 674	22	13	23	9
	Sarpsborg, kjøbstad	3,84	6 978	7	4	5	-
	Fredrikstad —	10,20	14 553	10	9	7	-
	Tune	177,62	8 023	1	-	3	2
	Varteig	69,34	1 117	-	-	1	1
	Skjeberg	193,65	4 820	-	-	2	1
	Borge	77,48	6 713	2	-	2	2
	Onsø	121,17	6 695	1	-	2	2
	Glemminge	23,46	9 180	1	-	1	1
	Kraakerøy	24,83	2 595	-	-	-	-
4. Hvaler		1 252,83	29 646	15	8	15	7
	Fredrikshald, kjøbstad	2,13	11 948	11	7	7	-
	Hvaler	86,39	3 781	1	-	2	2
	Berg	255,18	4 980	1	-	[1]) 1	1
	Id	382,34	5 222	-	-	1	1
	Aremark	316,31	1 880	1	-	2	2
	Ømark	210,48	1 835	1	1	2	1

[1]) Bor i Fredrikshald.

Sundhetstilstanden synes i det hele at ha været nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 14 662 med 361 dødsfald mot henholdsvis 13 901 og 359 aaret forut.

Dødeligheten var 13,0 pro mille (1 946 dødsfald) av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (150 105). I 1909 var dødeligheten 12,9 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 34 og 35. Jfr. forøvrig tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber (paratyfus). I Eidsberg distrikt indtraf et tilfælde paa Haug i Rakkestad, og et i Askim i nærheten av Kykkelsrud, hvor næsten alle tilfælde i de senere aar er paatruffet. (N. J. Christophersen). — I Onsø (Sarpsborg distrikt) forekom om vaaren en epidemi paa 18 tilfælde, som grupperte sig om et fjøs, i hvis dam paratyfusbaciller blev paavist; en kronisk bacillebærer blev indlagt paa sykehus for om mulig at bli bacillerne kvit. (J. Utne). I Borge indsygnet paa en gaard én, som var kommet paa besøk dit; vedkommende blev indlagt paa amtets sykehus og desinfektion foretat paa gaarden. (Nilsen). Fra Glemminge anføres, at dette aar det er første paa lange tider, da intet tilfælde av nervefeber er meldt. (Vogt). — I Enningdalen (Id, Hvaler distrikt) indtraf et tilfælde paa en plads under Hallerød og et paa Baakerød. Smitten skrev sig fra stenhuggeriet Kroken paa den svenske side av Idefjorden, hvor der var brutt ut en liten epidemi. Konen paa Hallerødpladsen hadde nemlig besøkt en syk datter paa Kroken og overnattet i en barakke, hvor datteren og hendes barn, som ogsaa var angrepne, laa; det var før et midlertidig lasaret var blit oprettet; en tid efter hjemkomsten blev konen syk og smittet en mand fra Baakerød, som losjerte i samme hus. (Nannestad). — I Øgaarsdalen paa Vesterø (Hval-

Epidemiske

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
Tyfoidfeber	29	3	29	1	1	2	-	1	20
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	7	1	6	-	1	-	1	1	-
Skarlagensfeber	319	8	313	23	11	9	12	21	5
Meslinger	803	8	803	82	91	55	107	165	134
Difteri (croup)	402	22	402	65	24	36	28	27	13
Barselfeber	14	3	14	-	1	4	3	1	-
Pyæmi, septhæmi	26	7	26	-	2	4	2	4	-
Pemfigus (hos nyfødte)	4	3	1	-	-	-	-	-	-
Rosen	177	6	177	14	13	13	17	10	10
Røde hunde	29	-	29	-	-	-	1	4	-
Vandkopper	212	-	212	25	29	10	17	27	19
Kusma	41	-	41	9	8	9	1	4	-
Kikhoste	461	6	461	81	47	35	35	17	24
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	5862	99	5862	726	733	632	481	501	323
Influensa	2127	8	2126	627	1078	202	64	31	6
Lungebetændelse	1031	117	1031	139	169	80	111	102	51
Pleurit	317	5	317	24	38	28	26	28	22
Gigtfeber	385	8	385	35	29	32	26	48	30
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	2412	56	2412	107	105	89	101	137	187
Asiatisk kolera	1	1	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	14662	361	14651	1959	2380	1240	1033	1130	844

øerne), indtraf 2 tilfælde; en av de syke, som hadde ligget paa sykehus, smittet efter hjemkomsten sin mor. Da det laa nær at tænke paa bacillebærere som smittekilde, blev fæces fra alle, som hadde hat eller var mistænkt for at ha hat sygdommen, undersøkt, men med negativt resultat; siden 1906 har nemlig de fleste av folkene i dette strøk (ca 30—40 personer) gjennemgaat sygdommen. (R. Lundevall).

Skarlagensfeber hadde forholdsvis stor utbredning, men forløpet var som regel let.

Likesaa for **meslingers** vedkommende.

Difteri optraadte i Eidsberg distrikt forholdsvis mildt. I Rakkestad og Trøgstad forekom desuten mange tilfælde av angina med høi feber og et sterkt fibrinøst belæg; mikroskopisk saaes kun staphylo- og streptokokker; det var ofte

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Eidsberg. Tilf.	Dsf.	2 Moss. Tilf.	Dsf.	3 Sarpsborg. Tilf.	Dsf.	4 Hvaler. Tilf.	Dsf.
-	-	1	-	1	2	2	-	-	-	22	3	5	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	6	1	1	-
24	13	9	43	70	73	25	-	11	-	252	6	31	2
48	11	6	10	41	53	49	-	217	1	396	5	141	2
20	28	34	54	37	36	48	4	83	4	204	9	67	5
-	-	-	2	2	1	-	-	3	1	10	2	1	-
4	1	-	7	1	1	2	2	5	1	4	3	15	1
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	1	1
14	13	15	19	17	22	10	-	56	1	65	2	46	3
-	1	-	-	9	14	3	-	10	-	15	-	1	-
13	15	5	17	20	15	13	-	84	-	92	-	23	-
4	1	-	-	5	-	5	-	3	-	32	-	1	-
14	22	33	60	61	32	108	1	104	1	233	4	16	-
272	268	277	441	593	615	535	15	969	15	2835	58	1523	11
17	7	3	9	27	55	108	1	557	4	1023	1	439	2
61	30	40	68	87	93	162	19	225	29	525	60	119	9
19	28	21	26	32	25	31		94	1	118	1	74	3
19	33	26	29	41	37	37	1	102	2	186	2	60	3
-	-	1	-	-	1	-	-	1		1	-	-	-
410	589	319	134	136	98	99	3	529	3	1082	38	702	12
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	1	1
940	1061	791	920	1180	1173	1238	46	3053	63	7104	197	3267	55

vanskelig at gjøre en sikker diagnose, da der samtidig forekom flere tilfælde av skarlagensfeber. Serumindsprøitning hadde dog ogsaa i disse tilfælde en merkelig virkning paa belæggets forsvinden. (N. J. Christophersen). — Fra Moss anføres, at den lette adgang til snarlig at kunne ta de syke under behandling sikkert bidrar meget til saavel at helbrede dem, som til at hindre sygdommens utbredning. (Rømcke). I Sarpsborg distrikt blev der paa en av de største gaarder i Kraakerøy, hvor der var indtruffet et tilfælde, tat kulturer av halssekretet fra alle folkene paa gaarden, og 6 bacillebærere indlagt paa sykehus. Efter grundig desinfektion efter formol-hypermanganas kalicusmetoden blev melkeleverancen efter en ukes stans atter tillatt; dette skedde i betragtning av det udmerkede og moderne stel paa gaarden; og der kunde heller ikke paavises nye tilfælde senere. (Vogt). — I Hvaler distrikt forekom de fleste tilfælde i stenbuggerierne langs Idefjorden.

Influensa optraadte epidemisk i aarets første kvartal.

Asiatisk kolera. Av medicinaldirektørens indberetning til Justisdepartementet hitsættes følgende: Til Fredrikshald kom 31te december 1909 kl. 3 em. D/S «Atlas» fra Riga, hvorfra det var avgaat 27de december. Det hadde ligget i Riga siden 19de december og hadde næstfør været i Libau, hvorhen det kom fra Penarth i Wales via Keiser Wilhelm-kanal. — Da Riga og Libau ifølge Justisdepartementets kundgjørelse av 22de november 1909 var erklæret kolerafri, efterat ha været erklæret smittet henholdsvis siden 20de juli og 12te august 1909, blev skibet paa sedvanlig vis indklareret, lagt til bryggen og toldbehandlet. Det bemerkes, at der siden 25de september ikke forelaa officiel meddelelse om koleratilfælde paa noget av stederne. Av Sverige blev Livland, hvor Riga ligger, erklæret kolerafrit allerede 5te november. — Første maskinist, 53 aar gammel, blev 30te december, mens skibet endnu var i aapen sjø, uvel med frysninger og let diarré. Diarréen tiltok i løpet av 31te december, likesaa ildebefindendet; han blev mat og uoplagt, men deltok dog i en tilstelning for mandskapet om aftenen. I løpet av natten og nytaarsdag tiltok diarréen og de øvrige sygdomssymptomer, saa han for det meste holdt sig i sin lugar, men gik, ikke avklædt, tilkøis og var ved middagstider saapas vel, at han gik paa dækket med kapteinen, uten at omtale, at der feilet ham noget; han talte om, at han vilde gaa i kirke næste dag (2den januar). — I løpet av natten blev han imidlertid betydelig værre. Han hadde ustanselig diarré, som tildels gik i sengen og i klærne, flere ganger brækninger, sterke smerter i underlivet og smertelige kramper i læggene 2den januar om morgenen tilkaldte 1ste styrmand, som i kapteinens fravær hadde kommandoen, læge. Denne fandt patienten, som netop kom fra privetet, meget daarlig, med blek ansigtsfarve, daarlig puls og hjerteaktion, indsunkne øienhuler og smerter i læggene. Den syke fik opium, kamfer og tr. strophanti. Diarréen vedvarte, men almentilstanden bedredes noget, saa lægen efter henved en times ophold ombord gik fraborde med besked om at faa bud, hvis patienten igjen blev daarligere. Da saa skedde om eftermiddagen, sendte lægen styrmanden til distriktslægen med besked om, at den syke straks maatte indlægges paa sykehus, og at tilfældet muligvis kunde være kolera. Distriktslægen beordret den syke indlagt paa den for koleratilfælde utseede del av epidemilasarettet og paabød, at han skulde hentes i sykevogn og isoleres med egen sykepleierske. Dette skedde, idet stuerten, som mest hadde pleiet ham, klædte ham paa og sammen med anden maskinist og anden styrmand støttet ham opad trappen til dækket. Her blev han lagt i sykekurven, denne bragt iland og sat i vognen. Han kom til sykehuset kl. 8 em. — Distriktslægen gav straks ordre til, og paasaa, at den sykes lugar avlaastes, og beordret endvidere, at samtlige mandskaper kun skulde nyte kokt vand, og vaske sine hænder grundig før hvert maaltid; privetet undergik en foreløbig vaskning med karbolsaapevand. En prøve av den sykes uttømmelser blev paa den for saadanne prøver foreskrevne maate sendt til overlæge Aaser, Ullevaals bakteriologiske laboratorium, til undersøkelse. Der telegrafertes til medicinaldirektøren og til overlæge Aaser. Før resultatet av denne undersøkelse forelaa, ansaa distriktslægen sig ikke berettiget til at forby skibets lossing, som begyndte 3dje januar om morgenen. — Den syke var i løpet av natten blit stadig værre, og han døde paa sykehuset 3dje januar kl. 10 fm. — Ved middagstider samme dag fik distriktslægen fra medicinaldirektøren meddelelse om, at overlæge Aaser efter den foreløbige mikroskopiske undersøkelse ansaa tilfældet for særdeles mistænkelig paa kolera. Han beordret da straks lossingen stanset og skibet behandlet efter § 59 i reglement av 17de november 1909 om foranstaltninger mot indførelse av smitsomme sygdomme. — Alle sjauere og andre, som ikke hørte til mandskapet, forlot skibet. Sjauernes navn, saavelsom sjølodsens, havnelodsens, krydsbetjentens og

de visiterende toldbetjenters navn blev noteret av havnefogden; de fik ordre til at vaske hænderne før hvert maaltid og at melde sig for distriktslægen, straks de merket ildebefindende. Skibet slæptes ut til karantænehavnen, hvor det ankret med karantæneflag. Besætningen og kapteinens hustru, som ønsket at bli ombord, skjønt hun var gjort bekjendt med den i nævnte reglements § 59 givne anledning for passagerer til at gaa fraborde, forbødes samkvem med land og andre skibe. Der foretoges straks rensning av skibet paa den maate og i den utstrækning, som er foreskrevet i de av medicinaldirektøren utfærdigede regler for skibes rensning ved farsoter. Herunder blev den sykes seng- og gangklær, samt alle de av hans effekter, som kunde antages at være inficeret av avføring eller brækning, opbrændt. En drikkevandstank paa dæk blev utpumpet og renset, da den var paafyldt i Riga. De øvrige drikkevandstanker var fyldt i Penarth og i Keiser Wilhelm-kanalen, og vandet fra disse tillotes derfor brukt. Paabudet om koking av vandet opretholdtes. Fartøiets slag- og ballastvand kunde efter kapteinens uttalelse ikke skiftes før dækslastens lossing, da skibet ellers utsattes for at kantre. Det tillotes derfor at vente med at tømme og paafylde ballasttankerne til dækslasten var blit losset. — 4de januar om formiddagen forelaa det endelige resultat av den bakteriologiske undersøkelse, nemlig at tilfældet var kolera. — Samme dags formiddag blev den avdøde jordet efter at være lagt i en indvendig beket og tjæret kiste med et 25 cm. høit lag av tør sagmugg paa bunden. Liket var indhyllet i et laken dyppet i sterk sublimatopløsning. — Paa sykehuset foretoges nøiagtig desinfektion, hvorunder alt det av den syke brukte tøi blev brændt. Hans uttømmelser blev desinficeret med klorkalk og samlet i en tønde med lok som henstod urørt et døgn; det blev bestemt, at den skulde nedgraves.

3dje januar eftm. blev en av skibets fyrbøtere syk med let diarré. Da distriktslægen næste morgen kom ombord og fik vite om tilfældet, tok han patienten med sig iland og fik ham isoleret paa epidemiavdelingen paa samme maate som maskinisten. — Skibet blev paany renset. — Prøve av fyrbøterens uttømmelser sendtes til bakteriologisk undersøkelse ved overlæge Aaser. — Medicinaldirektøren og statens epidemilæge reiste 4de januar eftm. til Fredrikshald for paa stedet at kontrollere de trufne foranstaltninger og bistaa helseraadet med at træffe videre forføininger. Straks efter sin ankomst om aftenen hadde de en konferance med distriktslægen, hvori denne redegjorde for alle de av ham trufne foranstaltninger, som er nævnt i det foranstaaende. — 5te januar om morgenen reiste de sammen med distriktslægen ombord i D/S «Atlas» og kunde da konstatere, at skibet gjorde indtryk av at være tilfredsstillende renset. Mandskapet blev sammenkaldt og undersøkt. Ingen frembød tegn paa kolera. — Ved eksamination bragtes følgende data paa det rene: Den avdøde maskinist hadde været iland i Riga, men det kunde ikke oplyses, om han hadde nydt noget iland eller ei. Flere andre av mandskapet hadde været iland til en fest i sjømandshjemmet i Riga og hadde spist og drukket, men ingen av disse har frembudt sygdomstegn. Juleaften og juledagene fik mandskapet ekstra forpleining ombord. Herunder blev nydt — ogsaa av den avdøde maskinist — epler og nøtter, som var kjøpt iland. Avdøde hadde drukket vand av den i Riga fyldte tank, likesom de fleste andre av mandskapet. Avdøde skal ha klaget over, at vandet «smakte daarlig», men ingen av de øvrige har merket noget slikt. Stuerten, som hadde git den syke medicin og stelt hos ham, opgav at ha vasket sine hænder grundig, før han tok fat paa noget matstel, saaledes som han altid pleiet at gjøre. Bortset fra stuerten og de 2 andre, som hjalp avdøde op i sykekurven, kan ingen av mandskapet erindre at ha været i direkte berøring med ham. Avdøde var ikke iland under opholdet i Fredrikshald; derimot var flere av besætningen forøvrig iland. Kapteinen var første og anden nytaarsdag paa besøk hos sin hustrus familie i Fredrikstad, hvorfra hans hustru fulgte ham ombord. Av folk fra land kan kun den visiterende told-

betjent oplyses at ha været inde i lugarerne og rørt ved køiklær og effekter straks efter skibets ankomst. Ingen av mandskapet er fra Fredrikshald, og der kan ikke oplyses, at nogen bekjendt av mandskapet har været ombord. Avissælgere var ombord 31te december og 1ste januar. 31te december var ogsaa lastens mottagere en ganske kort tid ombord og saa paa dækslasten.

Det bestemtes, at prøver til bakteriologisk undersøkelse skulde sendes fra stuerten, 2den maskinist, 2den styrmand, tømmermanden samt en fyrbøter, som delte lugar med den, som isolertes paa epidemisykehuset 4de januar. Om ballasttankerne bestemtes, at de skulde tømmes og fyldes med friskt sjøvand paa Singelfjorden under reisen til Kristiania, hvorhen skibet skulde avgaa efter utholdt karantæne og fuldendt lossing av Fredrikshaldslasten. Kapteinen lovet at gi en skriftlig erklæring til distriktslægen, hvori han udtrykkelig forpligter sig til denne skiftning av ballastvandet. Det blev derhos avtalt, at alt drikkevand skulde fornyes efter karantænetidens utløp.

Efter endt inspektion av skibet begav man sig til sykehuset, hvor den internerte fyrbøter besøktes. Denne var oppe og angav at befinde sig vel; en prøve av hans avføring blev som nævnt sendt til undersøkelse. Han saa frisk ut, og puls og temperatur var normale.

Efter besigtigelse av byens vandindtak i Svanedammen nedenfor Femsjøen [1]), og av de nede i byen forekommende saakaldte frostfri vandposter [2]), holdtes om eftermiddagen møte i det i henhold til lov av 17de juni 1909 forsterkede helseraad, hvor distriktslægen oplyste de øvrige medlemmer om de forholdsregler, han i egenskap av formand i helseraadet hadde truffet paa grund av det indtrufne koleratilfælde. De godkjendtes av helseraadet, og dette besluttet endvidere, at de personer (tidligere nævnt), som man visste hadde været ombord paa D/S Atlas, skulde stilles under helseraadets opsyn og daglig melde sig for dettes formand i det i lov av 17de juni 1909 bestemte tidsrum. Man besluttet ved politiets hjælp at opspore de avissælgere, som hadde været ombord og gi dem samme ordre. Den toldbetjent, som 31te december hadde været ombord og visiteret lugarer, stilledes under daglig tilsyn, hvorhos prøve av hans dejecta besluttedes sendt til bakteriologisk undersøkelse. Det besluttedes gjennem aviserne at paalægge huseierne at foreta en grundig desinfektion av alle priveter. Det avtaltes, at la lossingen begynde 8de januar morgen ved prammer paa karantænehavnen, saafremt der ikke optraadte nye koleratilfælde, og de fra skibet sendte avføringsprøver ikke indeholdt kolerabaciller. Losningen skulde besørges udelukkende av sjauere fra land, og der skulde ansættes en vakt, som skulde paase, at der ikke fandt samkvem sted mellem sjauerne og mandskapet. Til saadan vakt utsaaes foreløbig vakthavende toldbetjent. — Om vandledningen besluttedes indskjærpet de tidligere fattede resolutioner om forsigtighetsregler ved vandindtaket. Medicinaldirektøren foreslog desuten, at der skulde sættes vakt ved vandindtaket dag og nat, hvis kolerabaciller blev paavist i avføringen hos nogen av de personer, fra hvem prøver var sendt; dette forslag blev tilført protokollen. Det besluttedes, at helseraadets ordfører skulde træde i forhandling med grundeierne om tilladelse til en utvidet indgjærding av vandindtaket med pigtraad. Om de frostfri vandposter besluttedes, at de, saafremt koleratilfælde

[1]) Ved en av medicinalkemikeren og epidemilægen for nogen tid siden foretagen analyse av 3 vandprøver, en tat langt ute i Femsjøen paa 3 meters dybde, en utenfor vandindtaket og en fra kummen indenfor dette, fandtes der i alle prøver spor av ammoniak, svak klorgehalt, permanganatforbruk større end normalt, men ingen sulfater og nitriter. Bacterium coli tilstede i alle prøver, — altsaa et i hygienisk henseende ikke helt uklanderlig vand. [2]) Av disse fandtes et stort antal i de fattige kvarterer, alle beliggende i gaardsrummene og staaende i forbindelse med kloaken. Disse kvarterer ligger meget lavt, og grundvandet staar ofte over det i drikkevandsledningen anbragte avløpshul, ja endog over gaten og over gulvene i enkelte av husene. Det siger sig selv, at slike vandposter, hvor kloakvandet kan blande sig med drikkevandet, er en stor hygienisk fare.

viste sig i byen, øieblikkelig skulde stænges. Saavel medicinaldirektøren som epidemilægen fremholdt den permanente hygieniske fare, disse var for byen, og stadsingeniøren oplyste i den anledning, at han i en nær fremtid vilde fremkomme med forslag om deres sløifning og overgang til vandposter med vasker inde i husene.

5te januar forelaa meddelelse fra overlæge Aaser om, at den isolerte fyrbøters fæces ikke indeholdt kolerabaciller, og et par dage senere, at undersøkelsen av de øvrige fem fæcesprøver ogsaa hadde git negativt resultat.

Skibet blev 8de januar frigit for at avgaa til Kristiania med resten av ladningen. Herom blev Kristiania helseraad underrettet.

Av **fnat** er meldt 77 tilfælde, hvorav 35 fra Moss distrikt.

To **skurv**tilfælde hos en kone og hendes datter omtales fra Hvaler herred.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	4
		Eidsberg.	Moss.	Sarpsborg.	Hvaler.
Veneriske saar.....	3	2	-	-	1
Erhvervet syfilis	34	1	7	22	4
Medfødt —	1	-	-	1	-
Gonorré, uretrit	175	9	58	70	38

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets distrikter henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 13,6 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 17,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 15,6 og 19,8 pct., og for bygderne 12,7 pct. og 16,0 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I henhold til en av amtmanden paa amtslægemøtet given oplysning om, at en del av brændevinssamlagenes overskudd skulde brukes til tuberkulosens bekjæmpelse, har en komité paa 3 læger under amtmandens ledelse avgit indstilling om oprettelse av 4 mindre pleiehjem, samt detaljeret anlægs- og driftsbudget. I Eidsberg distrikt har enkelte kommuner bevilget mindre beløp til snarlig indlæggelse paa sanatorium av tuberkuløse med liten raad; likesaa har Rakkestad sanitetsforening støttet i lignende retning inden bygden. (N. J. Christophersen). — Fra Moss anføres, at man befinder sig i en betænkelig nødstilstand, saalænge der inden amtet ikke findes pleiehjem, og staten ikke har noget folkesanatorium østenfjelds eller søndenfjelds. Da det imidlertid er av betydning, at der stadig er et arbeide igang saavel i by som bygd, til bedste for de tuberkuløse, utdeles her av og til populære skrifter, likesom man samler midler til et fond for anvendelse i sin tid til nærmeste behov. I Rygge og Raade har man saaledes ved velvillig imøtekommen fra meieristyrene et par ganger utloddet grisunger, som meierierne hadde fóret gratis. — Paa grund av, at der aaret forut var solgt melk fra en tuberkuløs ko til badegjester i Larkollen, blev der foretat tuberkulinundersøkelse paa 177 kjør i og omkring Larkollen; kun en eneste ko reagerte. (Rømcke). I Sarpsborg by har kvindernes sanitetsforening sammen med den private fattigpleie og endel andre institutioner oprettet en tuberkulosestation, som ser ut til at virke godt; den hjælper nemlig tæringssyke og deres familie med pengebidrag etc. og med at skaffe de syke plads paa sanatorium

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Eidsberg	256	26	46	210
Moss	306	36	63	243
Moss by	101	15	17	84
Bygder	205	21	46	159
Sarpsborg	804	110	197	607
Sarpsborg by	109	11	38	71
Fredrikstad by	206	35	39	167
Bygder	489	64	120	369
Hvaler	353	62	55	298
Fredrikshald by	134	25	21	113
Bygder	219	37	34	185
Smaalenenes amt	1719	234	361	1358
Derav i byer	550	86	115	435
— - bygder	1169	148	246	923

eller pleiehjem; i vinterhalvaaret har den latt 60 skolebarn faa ½ liter melk daglig. Pengemidlerne har stationen skaffet tilveie selv eller mottat som gave fra enkelte foreninger i byen; Borregaards eiere yder et aarlig bidrag paa kr. 500,00. — Til sanatorieophold for helbredelige tæringssyke har byen bevilget kr. 3 000,00 aarlig; en komité med helseraadets ordfører som formand forestaar utdelingen, hvorav kun syke med liten raad, og som ikke har fattigunderstøttelse, nyder godt. — I Tune herred er der ogsaa oprettet en tuberkulosestation efter samme mønster som ovennævnte; den har likeledes kr. 500,00 i bidrag fra Borregaard. (Paasche). I Hvaler distrikt er der i tuberkuloseprotokollerne indført flere tilfælde end i de nærmest foregaaende aar; muligens skriver dette sig fra, at en del tilfælde i ældre aarsklasser, som tidligere har været anset som lidende av kronisk bronkit, astma etc., nu er blit erklæret for tuberkuløse. (Nannestad).

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger opgives at være utført 258, derav i Eidsberg distrikt 32, i Moss 26, i Sarpsborg 169 og i Hvaler 31. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Fra Hobøl (Moss distrikt) skrives: Hos en 51 aar gammel kone begyndte efter tidligere regelmæssige menses en vedvarende blødning i 3 uker. Fundus uteri henimot umbilicus. Under veer kom en **blæremola**, hvorefter hun var kjæk i 6 uker. Saa atter blødning av faretruende karakter. Uterus paanyt forstørret. Der utskrapedes en hel del «loppspy»lignende masser. Hun var yderst anæmisk og medtat og hadde feber, men bedredes efterhvert. (Bjerk).

Om **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter præsternes opgaver 13 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 10 kvinder saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 1, blødning 3, emboli 2, ektopisk svangerskap 1.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.	Mor.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	157	-	157	3	2	-	1	1	4	[1]) 4	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	22	-	18	4	1	-	1	-	-	-	-	3	1	2	2	-	-
Barselkrampe (albuminuri)	1	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	1	1	1	9	2	4	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	10	-	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for morens liv	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	[2]) 1	-	-	-	-	-	[3]) 1
Isseleie med panden fortil	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	2	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	-	1	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	10	-	8	3	-	-	-	-	-		-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort foster	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Fastgrodd morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	207	1	202	9	28	2	18	14	5	4	1	3	1	2	2	4	1
	208		211		30		32			5			3				

[1]) Av disse blev ett forløst ved tang paa sætet. [2]) Skulderleie med fremfalden arm. Da det var umulig at foreta vending og morens tilstand krævet hurtig forløsning, samt ingen instrumenter var forhaanden, forsøktes forløsning ved traktion paa armen. Ved bristning av bedækningerne over pilsømmen formindskedes volumenet, og konen blev forløst. Fosteret var sterkt forraadnet og hydrokefalisk; sammes bevægelser var ophørt 7 uker før partus. (Paasche). [3]) Led av kronisk nefrit med amblyopi.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Eidsberg	501	20	321	22	4	1	8	2	-
Moss	577	13	326	29	5	4	10	-	1
Moss by	215	2	115	10	-	2	4	-	-
Bygder	362	11	211	19	5	2	6	-	1
Sarpsborg	2377	41	918	213	25	7	31	4	1
Sarpsborg by	385	7	133	42	4	-	3	-	-
Fredrikstad by	428	4	235	36	5	1	11	1	-
Bygder	1564	30	550	135	16	6	17	3	1
Hvaler	757	19	381	41	1	1	14	2	-
Fredrikshald by	259	10	164	21	-	1	5	2	-
Bygder	498	9	217	20	1	-	9	-	-
Smaalenenes amt	4212	93	1946	305	35	13	63	8	2
Derav i byer	1287	23	647	109	9	4	23	3	-
— - bygder	2925	70	1299	196	26	9	40	5	2

Ifølge ovenstaaende tabel over **fødte** og **døde** var der et overskudd av 2 266 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 46,2.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	234	86	148
Alderdomssvakhet	214	54	160
Kræft (cancer og sarkom)	131	35	96
Lungebetændelse	117	31	86
Klappefeil og andre org. hjertesygdomme	105	36	69
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	99	20	79
Medfødt svakhet	94	19	75
Hjerneslag	87	32	55
Tuberkulose utenfor lungerne	62	26	36
Akut diarré (kolerine)	56	25	31

Veirliget. Vaaren kom tidlig, og da der kom tilstrækkelig regn og varme, og indhøstningen var tilfredsstillende, blev utbyttet av aaret for landmanden over et middelsaars; særlig gav havren godt utbytte; poteterne viste dog tidlig tegn til tørraat. (Nannestad).

Levemaate og hygieniske forhold. I Moss distrikt synes folk paa de middels og større gaarder at sitte taalelig godt i det og at ha sans for at gjøre sig livet behagelig; man ser saaledes jevnlig en eller flere cykler i entreen og grammofon i stuen, og i ungdomslokalerne er der ret som det er møter og festligheter. I Spydeberg bygges et kommunalt elektricitetsverk for lys og drivkraft. — I Moss by nedlagdes i aarets løp 1 091 løpende meter kloak. For at kontrollere melkens fettindhold kjøpes der hvert kvartal hos de forskjellige handlende prøver, som blir undersøkt; likeledes prøver av fløte paa mulig indhold av stivelse. (Rømcke).

I Sarpsborg distrikt er levemaaten gjennemgaaende god. I bygderne nytes der ikke synderlig spirituosa, men i Sarpsborg by er der paa lønningsdagene nogen fyld; der findes nemlig ikke samlag i Fredrikstad og i Moss, og saa drar en hel del til Sarpsborg for at tilfredsstille sin trang til disse varer. (Paasche). — I Glemminge industristrøk lar vand- og kloakforholdene meget tilbake at ønske; det staar nu paa dagsordenen at faa rettet herpaa. (Vogt).

Fra Hvaler herred skrives, at renligheten staar høit blandt den indfødte del av folket, men blandt stenhuggerne, hvorav brorparten er svensker, kunde baade renligheten og ædruelighetsforholdene være adskillig bedre. (Lundevall).

Sykehus. Amtets sykehus ligger i Fredrikstad. I samtlige byer findes kommunale sykehus og epidemilasareter. Desuten findes i Fredrikstad et militært sykehus, et privat (Bethesda) samt et tilhørende den katolske mission. I Fredrikshald er der et interneringslokale samt et av katolske søstre drevet hospital (St. Josefs). Ørje kuranstalt for alkoholikere aapnedes 1ste juli.

Badeindretninger. Av saadanne findes i Moss by et folkebad (karbad og badstue), arbeiderforeningens sjøbad samt folkeskolens bad (dusjbad). Inden Sarpsborg distrikt ligger Hankø bad i Onsø, Thorsøkilens bad i Torsnes og Høisand bad i Skjeberg; disse er kun i virksomhet om sommeren. I Sarpsborg by findes et par anstalter for karbad, der drives av private. I Fredrikstad er der et damp- og karbad I Borge herred findes badeindretninger ved enkelte bruk. Inden Hvaler distrikt er der i Fredrikshald et badehus, hvor der gives kar- og dampbad, dusj og styrt. Desuten er der 2 sjøbadehus, hvor i visse timer paa dagen alle skolebarn bader gratis. Cellulosefabrikken (sagbruksforeningen) har et badstubad for funktionærer og arbeidere. Paa Kornsjø er der et par private badstubad, hvor der enkelte dage i uken kan faaes bad mot en liten betaling.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Smaalenenes amt	102	2960
Eidsberg	[1]) 1	463
Moss	[2]) 31	375
Sarpsborg	[3]) 54	1630
Hvaler	[4]) 16	492

[1]) Rakkestad (?) [2]) Moss by 14, Moss landsogn 3, Vaaler 5, Rygge 2, Raade 2, Spydeberg 2, Hobøl 3. [3]) Fredrikstad 15, Sarpsborg 5, Tune 3, Skjeberg 4, Varteig 1, Glemminge 6, Kraakerøy 1, Borge 8, Torsnes 8, Onsø 3. [4]) Fredrikshald 10, Berg 2, Ømark 1, Hvaler 3.

IV. Buskerud amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		14816,83	112 743	50	23	63	24
1. Drammen stadsfysikat	Drammen, kjøbstad	6,86	23 153	13	13	10	-
2. Drammen lægedistrikt		596,32	15 696	[1]) 6	-	6	3
	Lier	319,97	8 207	2	-	2	-
	Røken	114,07	4 015	1	-	2	2
	Hurum	161,97	3 085	1	-	2	1
	Holmsbu, ladested [2])	0,31	389	1	-	-	-
3. Ringerike		1 697,54	16 848	7	3	12	6
	Hønefoss, kjøbstad	1,06	2 005	4	3	3	-
	Hole	304,04	3 452	1	-	5	1
	Norderhov	752,16	8 468	[3]) 1	-	1	[4]) 3
	Aadalen	640,28	2 923	1	-	3	2
4. Modum		2 360,30	27 496	13	3	14	2
	Nedre Eker	117,72	4 671	2	1	2	-
	Øvre —	470,18	7 676	4	1	4	1
	Modum	519,17	8 985	4	1	5	-
	Sigdal	889,28	3 780	1	-	2	1
	Krødsherred	363,95	2 384	2	-	1	-
5. Nes		3 028,58	7 471	2	1	6	3
	Nes	820,63	2 205	1	1	2	-
	Flaa	702,21	1 528	-	-	1	1
	Gol	512,01	2 195	1	-	2	1
	Hemsedal	838,91	1 418	-	-	1	1
	Del av Nore (distriktet Tunhovd)	154,82	125	-	-	-	-
6. Aal		2 657,00	5 165	2	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 320	1	-	1	1
	Hol	1 502,73	1 845	1	-	1	1
7. Sandsvær		1 324,75	12 734	5	3	9	4
	Kongsberg, kjøbstad	66,20	5 696	4	3	5	-
	Øvre Sandsvær	396,02	2 184	-	-	1	1
	Ytre —	281,76	2 708	-	-	1	1
	Flesberg	580,77	2 146	1	-	2	2
8. Rollag		3 145,48	4 180	2	-	4	4
	Rollag	435,39	1 390	1	-	1	1
	Rest av Nore (undt. Tunhovd) [5])	608,67	1 381	1	-	2	2
	Opdal	2 101,42	1 409	-	-	1	1

[1]) Distriktslægen bor i Drammen by. [2]) Hører til Hurum herred. [3]) Praktiserer ikke. [4]) 2 av disse bor i Hønefoss. [5]) Nore herred har et flateindhold av 763,49 km.² og en folkemængde av 1 506.

Sundhetstilstanden synes i det hele at ha været kun nogenlunde. Der meldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 15 293, hvorav 260 hadde dødelig utgang; i 1909 var de tilsvarende tal 14 289 og 267.

Dødeligheten utgjorde 12,9 pro mille (1 593 dødsfald) av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (123 406). Aaret forut var dødeligheten 12,6 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 46 og 47. Jfr. forøvrig tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. Tilfældene i Drammen by optraadte paa Strømsø. I et par hus paa Skjærlaget i Hurum (Drammen lægedistrikt) indtraf 5 tilfælde; begge familier hentet vand fra en bæk, paa hvis bratte skraaninger der var sat poteter; dette hadde man gjort i mange aar, men mens akeren før var blit gjødslet med den paa gaarden faldne hævd, var der dennegang gjødslet med en ladning Kristianiagjødsel. Efterat der var nedlagt forbud mot bruk av vand fra bækken, indtraf der ikke flere tilfælde paa gaarden. Forøvrig forekom et tilfælde paa Røken station og et paa Haugerud i Lier; paa denne gaard hadde der aaret forut været 3 angrepne, og da der var revet en del gamle uthus og gravet i grunden, er det tænkelig, at gammelt smittestof derved er blit rotet frem. Paa nabogaarden Jaren, som ligger lavere end Haugerud, forekom ogsaa et tilfælde. (Pettersen). — I Modum distrikt var samtlige tilfælde paratyfus; 7 optraadte i Vestfossen og omegn og 2 paa gaarden Lilleby; sygdommens art hos den først angrepne paa denne gaard blev noksaa sent bragt paa det rene; vedkommende hadde sandsynlig faat sygdommen paa en reise fra Sverige, men hverken under ophold ved et badested eller paa Lilleby, hvor det ogsaa var folksomt, blev nogen smittet; heller ikke i Hougsund, hvortil megen melk levertes fra Lilleby, forekom noget tilfælde; kun den pike, som hadde baaret ut uttømmelserne, fik sygdommen; hun blev indlagt paa Drammens sykehus. (Bull). — Om de 2 for Sandsvær opførte dødsfald se beretningen for Akershus amt side 24.

Akut poliomyelit. Av 2 barn, som blev angrepet i Røken (Drammen distrikt), blev det ene, en 2 aars pike, lam i begge ben. — Fra Aal skrives: Sygdommen har ikke vist sig siden april 1908. Av de 3 meget haardt angrepne fra 1907 er fremdeles de 2 helt paretiske i begge underekstremiteter, mens den tredje jevnt og stadig er gaat fremover, saa denne er blit noksaa arbeidsfør. (Bruun).

Difteri. Av tilfældene i Drammen distrikt forekom omtrent halvparten i Hurum, hvor de hygieniske forhold ved de store fabrikker ingenlunde var gode. (Pettersen). — I Ringerike var der en epidemi i arbeiderstrøkene nordenfor Hønefoss og ved Heensbrukene. — I Modum distrikt, hvor de fleste tilfælde forekom, var forløpet som regel meget mildt; sygdommen synes derfor at ha hat let for at spre sig. Dødsfaldene skyldtes væsentlig croup. Serum bruktes i stor utstrækning baade kurativt og profylaktisk; i regelen blev det derved gjerne med kun 1 tilfælde paa hvert sted; dog iagttoges ogsaa, at difterien begyndte igjen, efterat isolationen var hævet, formentlig fordi patienten fremdeles var bacillebærer, og serums beskyttende evne var forbi. (Bull).

Lungebetændelse. I Øvre Eker (Modum distrikt) indtraf en liten husepidemi paa Gorudvolden, som ligger enslig tilskogs. En unggut var den først angrepne og efterhaanden, med 4—5 dages mellemrum, blev moren og faren syke; hos den sidste, 76 aar gammel, kom sygdommen ikke til tydelig, fuld utvikling, og var rimeligvis en abortiv form. (Bull).

Av **fnat** er ialt meldt 261 tilfælde, hvorav 126 fra Modum distrikt.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	27	4	27	-	1	-	3	10	1	-	3	4	5	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Skarlagensfeber	44	-	44	2	1	3	2	1	2	3	-	4	8	9	9
Meslinger	727	2	727	177	128	111	61	50	59	89	31	-	3	17	1
Difteri (croup)	361	22	357	42	17	15	6	12	14	13	24	54	70	49	41
Barselfeber	12	4	11	1	1	-	1	1	-	-	1	1	1	2	2
Pyæmi, septhæmi	10	5	8	-	1	1	-	-	-	5	-	-	-	1	-
Pemfigus hos nyfødte	7	3	7	1	-	1	-	-	-	3	2	-	-	-	-
Rosen	143	2	143	13	12	9	16	12	9	9	6	18	14	13	12
Røde hunde	40	-	39	2	3	3	1	2	15	12	-	1	-	-	-
Vandkopper	179	-	179	36	24	7	7	19	24	8	5	22	6	6	15
Kusma	136	-	136	86	14	7	16	8	2	1	2	-	-	-	-
Kikhoste	735	7	722	32	15	60	69	69	72	45	45	53	70	84	108
Akute katarrer i aandedrætsorg.	6393	81	6393	737	796	591	481	474	425	317	359	382	579	577	675
Influensa	2916	17	2916	722	1327	429	116	39	25	19	16	14	46	68	95
Lungebetændelse	766	72	766	71	104	64	81	90	61	35	35	38	50	66	71
Pleurit	330	7	330	34	34	28	27	29	35	30	22	26	20	19	26
Gigtfeber	317	6	315	33	23	26	25	32	26	28	13	27	23	35	24
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	2142	26	2141	101	84	87	78	154	184	316	510	279	116	121	111
Skjørbuk	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	15293	260	15266	2090	2585	1442	990	1002	954	935	1075	923	1013	1067	1190

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen stadsfysikat.		Drammen læge-distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	8	1	9	-	1	-	9	1	-	-	-	-	-	2	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut poliomyelit	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-
Skarlagensfeber	23	-	6	-	5	-	6	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Meslinger	146	-	18	-	233	1	159	1	-	-	-	-	171	-	-	-
Difteri (croup)	34	1	67	2	56	5	179	8	-	-	6	2	19	4	-	-
Barselfeber	4	-	3	1	-	-	2	2	-	-	-	-	3	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	1	1	1	1	1	-	4	3	2	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	2	1	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Rosen	43	1	8	-	35	-	33	1	4	-	3	-	14	-	3	-
Røde hunde	31	-	1	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	71	-	10	-	59	-	27	-	5	-	-	-	7	-	-	-
Kusma	92	-	1	-	9	-	16	-	12	-	1	-	5	-	-	-
Kikhoste	66	-	43	-	231	2	231	-	146	5	14	-	1	-	3	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1403	12	960	11	2412	12	1122	18	119	8	-	-	352	19	25	1
Influensa	700	11	408	2	899	-	571	2	73	1	27	-	197	1	41	-
Lungebetændelse	158	13	115	12	178	14	209	22	35	1	27	2	42	7	2	1
Pleurit	56	-	44	2	86	1	105	-	9	-	7	1	21	3	2	-
Gigtfeber	55	-	49	1	85	1	79	1	16	-	3	-	19	3	11	-
Koldfeber	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	568	9	218	4	658	1	509	6	32	-	-	-	153	6	4	-
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3463	50	1966	37	4956	37	3263	65	453	15	89	5	1012	49	91	2

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Drammen stadsfysikat.	2 Drammen lægedistrikt.	3 Ringerike.	4 Modum.	5 Nes.	6 Aal.	7 Sandsvær.
Veneriske saar	16	13	-	1	1	-	-	1
Syfilis, erhvervet	17	11	3	-	2	-	-	1
— medfødt	1	-	-	-	1	-	-	-
Gonorré, uretrit	144	95	6	22	7	7	3	4

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til tabellen derom i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 11,8 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 14,7 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 9,5 pct. og 11,7 pct. og for bygderne 12,8 pct. og 15,8 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Drammen by, hvor sygdommen i de nærmest foregaaende aar holdt sig nogenlunde stationær, har dette aar baade tallet paa de meldte tilfælde og dødsfaldene været lavere end vanlig. (Bonnevie). — Fra Drammen distrikt meddeles, at mortalitetsprocenten av tuberkuløse sygdomme har været i jevn nedgang i de senere aar; dette aar var den kun 10,7; og siden oprettelsen av de 2 pleiehjem, 1 i Lier og 1 i Røken, gjør man sig haab om vedvarende nedgang. De syke har som regel vist sig villig til indlæggelse, og hjemmet i Lier har været fuldt optat. (Pettersen).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved: sygdom.	lungetuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Drammen stadsfysikat	285	28	50	235
— lægedistrikt	191	18	37	154
Ringerike	221	25	37	184
Hønefoss by	35	5	7	28
Bygder	186	20	30	156
Modum	305	43	65	240
Nes	79	13	15	64
Aal	59	5	5	54
Sandsvær	161	21	49	112
Kongsberg by	71	4	19	52
Bygder	90	17	30	60
Rollag	44	6	2	42
Buskerud amt	1345	159	260	1085
Derav i byer	391	37	76	315
— - bygder	954	122	184	770

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. — I Drammen distrikt forpleiedes ved aarets utgang 267 patienter, og blandt disse var der syke fra alle kanter av landet. En stor del er dypt sunkne, urolige og urenlige og tildels farlige, i det hele slike for hvem der ikke kan skaffes forpleining paa hjemstedet. I de sidste aar har man paa grund av asylernes overfyldning hat ikke saa faa primære tilfælde, og flere av disse har kunnet utskrives som ialfald relativt helbredet. Betalingen for patienterne øker stadig, dels fordi der stilles større krav til forpleieren, og dels fordi fødevarer og tjenerhjælp stadig blir kostbarere. (Pettersen). — Fra Ringerike klages over, at man av mangel paa asylplads har maattet overlate friske, traktable tilfælde til lægmandsbehandling i kolonierne. Forpleiningen i disse er forresten upaaklagelig. (Harboe).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 129 saadanne, derav i Drammen stadsfysikat 41, i Drammen lægedistrikt 19, i Ringerike 24, i Modum 30, i Nes 2, i Aal 1, i Sandsvær 9, i Rollag 3. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Om **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Til distriktslægen i Rollag har en jordmor sendt klage over den uagtsomhet og forsømmelse, som undertiden vises ved ikke at tilkalde kyndig hjælp, men la fødende bli betjent av uansvarlige hjælpekoner. Foranledningen til klagen var et par dødsfald i hendes distrikt som følge av forblødning i efterbyrdsperioden; jordmoren var først blit tilkaldt, da man skjønte, der var fare paafærde, men hun naadde ikke frem, før konerne var døde.

Av efterfølgende tabel over **fødte** og **døde** sees der at ha været et overskudd av 1 848 fødte; forholdet mellem disse og de døde var = 100 : 46,3.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Drammen stadsfysikat ..	638	17	337	48	8	-	13	3	-
— lægedistrikt ..	493	11	232	39	9	2	8	1	1
Holmsbu ladested	7	-	7	-	-	-	-	-	-
Bygder	486	11	225	39	9	2	8	1	1
Ringerike	571	8	247	27	6	2	9	4	-
Hønefoss by	222	-	40	5	-	-	2	1	-
Bygder	349	8	207	22	6	2	7	3	-
Modum	914	23	376	54	10	2	8	2	1
Nes	199	6	90	7	1	-	2	-	-
Aal	135	4	74	4	1	1	-	-	-
Sandsvær	380	10	194	29	3	1	3	1	-
Kongsberg by	178	4	77	10	1	-	2	-	-
Bygder	202	6	117	19	2	1	1	1	-
Rollag	111	2	43	2	-	-	-	-	-
Buskerud amt	3441	81	1593	210	38	8	43	11	2
Derav i byer	1045	21	461	63	9	-	17	4	-
— - bygder	2396	60	1132	147	29	8	26	7	2

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Accouchement forcé.	Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.	Mor.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer..	[1]) 61	-	57	5	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Bækkensneverhet	9	-	8	1	1	-	1	-	-	-	3	-	-
Barselkrampe	1	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	[2]) 16	-	16	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	10	5	5	-	-	-	-	-	-
Skjævt bækkenendeleie	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Hydrocephalus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	[3]) 1	-
2den tvilling	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Fastsittende —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Atonia uteri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blæremola	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	92	1	87	8	15	8	7	3	3	1	4	1	10
	93		95			15					5		

[1]) Heriblandt en tvillingfødende (begge tvillinger lev.). [2]) Heriblandt en tvillingfødende (1ste tvilling lev., 2den død). [3]) Dødsaarsak: peritonit. Anm. Desuten er opført en blæresprængning paa grund av blødning; moren lev. barnet dødt.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 8 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken likeledes for 8 saaledes: barselfeber 4, barselkrampe 1, blødning 1, livmorbristning 1 og ektopisk svangerskap 1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	196	35	161
Lungetuberkulose	159	37	122
Kræft (cancer og sarkom)	115	30	85
Organisk hjertesygdom	91	30	61
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	81	19	62
Hjerneslag	75	21	54
Lungebetændelse	72	21	51
Tuberkulose utenfor lungerne	53	18	35
Medfødt svakhet	48	9	39
Hjertelammelse	43	19	24

Veirliget. Sommeren var særlig i amtets sydlige del gunstig for jordbruket, hvis avkastning blev omtrent som i et middelsaar. Frugthøsten i Lier var kvantitativt overmaade rik, men kvaliteten var daarlig.

Levemaate og **hygieniske forhold.** I Drammen by er saavel dagsom natrenovationen fremdeles mangelfuld. Kommunal vanding av gaterne om sommeren gjør stadig fremgang, efter at vandforsyningen er blit tilstrækkelig, men kontrollen med gaternes feining er ikke tilstrækkelig, saa denne ofte forsømmes, især i utkanterne. De offentlige bygningers renovation har et privat renholdsverk paatat sig; dette overtar ogsaa renovation for private, men kan langtfra tilfredsstille alle krav; omegnens bønder utfører nemlig stadig mindre og mindre av dette arbeide, da de kun vil kjøre til de tider, som høver for dem. Avløpsforholdene lar ogsaa meget tilbake at ønske, om end kommunen i de senere aar har utført flere større kloakarbeider, som for vedkommende strøk har medført store forbedringer; i det sidste er 2 større kloakarbeider paabegyndt, et for Bragernes og et for Strømsø. — Levemaaten har været god, da der har været let adgang til i regelen vellønnet arbeide. — En nyansat stadsdyrlæge fører kontrol med slagterier, pølsemakerier, kjøt- og melkeutsalg, men da kommunestyret ved ordningen har skarpt adskilt næringsmiddelkontrollen fra kjøtkontrollen, hvortil ogsaa hører kontrol med dyreorganer, som skal brukes til menneskeføde, faar kommunen ikke fuld nytte av hverken kjøtkontrollør eller stadsdyrlæge. — Boligerne blir efterhaanden bedre og rummeligere, men saavel bygningsloven som murtvangsloven lægger adskillig tyngsel paa bygherrerne, saa nybygning hemmes og husleien stiger. Der har været adskillig klage over bolignød, men undersøkelse gjennem politi og fattigvæsen ved vaarflyttetid viste, at denne nød ikke var av synderlig betydning. I løpet av sommeren var der fuldført adskillige nye bygninger, som kunde tages i bruk fra høsten av. — Om ædruelighetstilstanden har stadsfysikus til alkoholkommissionen avgit følgende erklæring: «Naar jeg som medlem av bystyret har været med paa dettes uttalelse, at ædrueligheten blandt byens faste befolkning maa holdes for at

være relativt god, da maa vegten her lægges paa «faste befolkning» og «relativt». Tallet paa til drik henfaldne personer er vistnok ikke stort blandt byens fastboende befolkning, men leilighetsvis beruselse er ikke sjelden, især blandt ungdommen. Thi man kan vanskelig færdes i gaterne en hverdag uten at træffe paa fulde folk. En stor del av disse er utvilsomt løse og ledige gjennemreisende eller folk fra bygderne, men som nævnt er der heller ikke faa av byens egen ungdom». — Naar man ser hen til fødsler utenfor egteskap (3,8 pct.) og til de veneriske sygdommes utbredning, maa sedelighetstilstanden vistnok karakteriseres som god. (Bonnevie).

Fra Drammen distrikt skrives, at arbeiderne har hat fuldt op av godt betalt arbeide. — I Hurum og Røken er der liten fattigdom; i Lier derimot synes der at være mere, og grunden hertil er vel, at Drammens nærhet gir lettere anledning til drik. — Ved Slemmestad fabrikker er der med hensyn til boligforholdene gjort meget store forbedringer; der er bygget en hel del arbeiderboliger til 4 familier i hver, rene mønsterboliger, hvor der nu er rent og propert stel. Ogsaa ved Tofte og Hurum fabrikker bedres forholdene. Ved Engene har stellet altid været mønstergyldig. (Pettersen).

I Ringerike er de hygieniske forhold upaaklagelige og levemaaten fornuftig. (Harboe).

Fra Nes skrives, at den økonomiske tilstand maa siges at være meget god. For den, som vil arbeide, er der, baade sommer og vinter, stadig anledning. Almindelige arbeidere, mænd saavelsom kvinder, løsarbeidere og fastboende haandverkere, er som regel saa optat, at det ofte vanskelig lykkes for gode ord og god betaling at faa et bestemt arbeide utført til rette tid. (Wolff).

I Aal drives jordbruket overalt mer og mer intenst, takket være landhusholdningsselskapets arbeide, jernbanen gjennem dalen og den voksende oplysning. Fædriften er dog hovednæringsveien. Jagt og fiske blir mer og mer binæringer; ved utleie av disse indkommer der i Aal med Torpe ca. 6 000 kr. aarlig; heldigvis har bønderne her i ganske liten utstrækning solgt disse rettigheter fra gaardene, saa de uu med de forbedrede kommunikationer kan nyttiggjøre sig sine herligheter i skog og fjeld; for mange er disse kontante indtægter ganske betragtelige og omtrent givendes, da tidligere rypemarker og ørretvand ikke gav en øres indtægt. — Desværre har separatoren faat indpas paa nærsagt alle sætre og i alle hus i dalen, saa det er blit almindelig, at barn opfødes med separeret melk. En motion herimot er reist gjennem ungdomslagene, men det kommer nok til at ta tid, før man faar vendt tilbake til den gamle skik med nysilt eller ialfald haandskummet melk til bruk i familien. — Sammalet mel begynder at vinde indpas i Hol. Men kaffemisbruken er stor. Ædrueligheten er gjennemgaaende bra. (Bruun).

Til Øvre Sandsvær er der paa grund av anlæg av et par nye kraftstationer strømmet mange arbeidere, hvorfor det ofte har været trangt om hus, hvorhos av og til uroligheter med drik etc. har fundet sted. Omkring Vittingfoss er det ved den utvidede fabrikvirksomhet blit noksaa bymæssig. (Nyquist).

I Rollag tyder de nybyggede sete- og uthus paa store fremskridt. Det økede bruk av mykt brød er formentlig en væsentlig aarsak til, at tænderne gjennemgaaende er daarlige; reisende tandlæger fra Kongsberg og Drammen har baade vinter og sommer stor praksis, særlig blandt ungdommen, paa sine 4—5 kontorsteder inden distriktet, hvor de opholder sig 1—2 uker paa hvert sted. Spiritusforbruket har avtat noget, nye avholdsforeninger er dannet og har vundet god tilslutning blandt ungdommen. (Krefting).

Sykehus. I Drammen by er der et kommunalt sykehus, som tillike gjør tjeneste som sykehus for Buskerud amt; desuten et epidemilasaret, et katolsk St. Josefs hospital og et privat pleiehjem («Bethesda»); i «Gamlehjemmet» er der

en avdeling for tuberkuløse. — I Ringerike distrikt er der i Hønefoss et epidemilasaret, alene til bruk for byen. I Norderhov ligger Trøgstad kur- og pleiehjem for tuberkuløse. -- Paa Kongsberg, Sandsvær distrikt, er der et kommunalt sykehus med isolationslokale.

Badeindretninger. I Drammen by findes et offentlig bad og vaskeri, hvor bl. a. byens jordmødre har frit bad. Desuten er der en gammel privat badeanstalt paa Strømsø og dusjbad ved folkeskolerne. I Drammen distrikt er der damp- og karbad paa Engene; ved Lier meieri og Slemmestad fabrikker findes primitive karbad, likesom der langs kysten, fra Askerlandet til Holmsbu, findes mangfoldige badehus for sjøbad, som foruten av eierne ogsaa brukes av distriktets mange sommergjester. I Hønefoss, Ringerike distrikt, er der et folkebad paa folkeskolen. Paa Modum var St. Olafs bad i virksomhet; desuten er der folkebad ved Vikesund og paa Krokstadelven i Nedre Eker, hvorhos nogen av de større fabrikker har karbad. I Aal distrikt er der en badstue; prisen er 10 øre for voksne og 5 øre for barn. Paa Kongsberg er et badehus under opførelse. I Rollag er der et badstubad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysninger om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Buskerud amt	59	2289
Drammen stadsfysikat	15	258
— lægedistrikt	[1]) 6	452
Ringerike	[2]) 6	314
Modum	[3]) 20	653
Nes	[4]) 1	219
Aal	-	106
Sandsvær	[5]) 6	219
Rollag	[6]) 5	68

[1]) Lier 2, Røken 2, Hurum 2. [2]) Hønefoss 2, Norderhov 2, Hole 1, Aadalen 1. [3]) Øvre Eker 6, Nedre Eker 4, Modum 8, Sigdal 2. [4]) Flaa. [5]) Kongsberg 2, Ytre Sandsvær 1, Øvre Sandsvær 1, Flesberg 2. [6]) Nore 2, Rollag 1, Opdal 2.

I Drammen by besluttet **helseraadet** fra nytaar 1911 og foreløbig for 3 aar at oprette en tandklinik for gratis behandling av skolebarns tænder. Kliniken faar sin egen fast ansatte tandlæge og lokale av kommunen. Den omfatter i 1ste aar kun barn i folkeskolens 1ste klasse, i 2det de i de 2 nederste klasser og i 3dje aar de i de 3 nederste. — Desuten er der oprettet en sundhetsinspektørpost samt bevilget gage for en 2den opsynsbetjent, hvem boligdesinfektion og almindelig inspektion av gaardene er tillagt.

En dansk farmaceut, som i en aarrække har drevet **kvaksalver**forretning i Drammen, har forlagt sin virksomhet til Kristiania. En kolportør, siges der, klusser paa syke med homøopathi. (Bonnevie).

V. Jarlsberg og Larvik amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		2 319,58	101 003	38	17	47	14
1. Tønsberg		781,11	46 422	17	9	21	9
	Tønsberg, kjøbstad	1,62	8 200	6	4	4	-
	Horten, —	3,71	9 093	5	4	4	-
	Aasgaardstrand, ladest.	0,18	360	1	-	-	-
	Vaale	82,30	2 533	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 874	-	-	[1]) -	1
	Sem	103,03	5 341	-	-	[2]) 3	1
	Andebu	176,97	2 698	1	-	1	1
	Stokke	118,79	4 744	1	-	3	2
	Nøtterø	55,29	5 074	1	1	2	1
	Ramnes	137,97	2 819	-	-	2	1
	Tjømø	37,39	2 686	2	-	1	1
2. Hof		866,52	20 259	6	2	11	1
	Holmestrand, kjøbstad	0,42	2 437	2	2	2	-
	Svelviken, ladested	0,50	1 159	1	-	2	-
	Hof	158,55	2 191	1	-	2	-
	Lardal	278,88	2 370	1	-	1	-
	Skoger	114,37	4 261	-	-	[3]) 2	-
	Strømmen	54,19	1 580	-	-	[4]) -	-
	Sande	172,59	3 827	1	-	1	1
	Botne	87,02	2 434	-	-	1	-
3. Larvik		671,95	34 322	15	6	15	4
	Larvik, kjøbstad	2,60	10 301	8	3	5	-
	Sandefjord	1,12	4 783	4	3	6	-
	Sandeherred	116,85	6 509	-	-	[5]) -	-
	Tjølling	65,33	3 501	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 849	-	-	1	1
	Brunlanes	185,14	4 469	1	-	[6]) 1	2
	Fredriksværn	1,96	910	2	-	1	-

[1]) Jordmoren bor i Horten. [2]) Den fast ansatte jordmor bor i Tønsberg. [3]) Den ene, fast ansat, bor i Drammen. [4]) Jordmoren bor i Svelviken. [5]) Jordmoren bor i Sandefjord. [6]) Den fast ansatte jordmor bor i Larvik.

Sundhetstilstanden betegnes som meget god; der forekom ingen alvorligere epidemi av nogen art. Det anmeldte antal av epidemiske sygdomstilfælde var 6 631 med 190 dødsfald, mot henholdsvis 7 668 og 248 i 1909; det har ikke været saa lavt siden 1879.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 386 eller 13,4 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (103 395). I 1909 var dødeligheten 13,8 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 56 og 57, der er sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 10 tilfælde med 2 dødsfald. 2 angrepne i Tønsberg distrikt indlagdes begge i amtssykehuset. 2 patienter i Hof distrikt døde begge. Av de 6 tilfælde i Larvik distrikt forekom de 5 i Larvik by, og av disse 3 i samme hus. Sønnen her hadde antagelig paadraget sig smitte paa Gardermoen under eksersisen. I det i landdistriktet indtrufne tilfælde skrev smitten sig fra England. (H. Blom).

Av **akut poliomyelit** opføres 2 angrepne, 1 i Tønsberg og 1 i Larvik distrikt; den sidstnævnte døde.

Av de 99 anmeldte tilfælde av **skarlagensfeber** forekom de 70 i Tønsberg distrikt, og av disse igjen 35 i Horten, hvor sygdommen aaret forut hersket epidemisk. I Hof distrikt optraadte kun 4 tilfælde og i Larvik 25. Ingen dødsfald indtraf.

Difteri (croup) viser fremdeles tilbakegang i de angrepnes antal mot de nærmest foregaaende aar. I Tønsberg distrikt optraadte sygdommen spredt, uten nogetsteds at vinde større utbredning. I Larvik distrikt var tilfældene nogenlunde jevnt fordelt over det hele aar uten nogen paaviselig sammenhæng. I Larvik by behandledes samtlige paa lasaret. Præventiv indsprøitning av serum foretoges paa offentlig bekostning. (H. Blom). I Fredriksværn behandledes 5 angrepne. Den første patient var en tilreisende dame, der i november isolertes i sit hjem. Uten forbindelse med dette tilfælde blev noget senere, i december, en gut syk og kort efter 2 av hans skolekamerater; alle isolertes i sine hjem, mens en tjenestepike, som mot aarets utgang indsygnet uten paaviselig smittekilde, indlagdes i stedets isolationslokale (Steenstrup).

Av de opførte 13 tilfælde av **barselfeber** forekom de 10 i Larvik distrikt, nemlig 2 i Larvik by og 8 i landdistriktet, hvor en av de angrepne døde.

Av 229 anmeldte tilfælde av **røde hunde** optraadte 221 i Larvik distrikt, 180 i Larvik, 33 i Sandefjord, kun 8 i landdistriktet. Epidemien indtraf i aarets 1ste halvdel.

Foregaaende aars epidemi av **kikhoste** viste betydelig tilbakegang. Der anmeldtes i 1910 229 angrepne med 8 dødsfald, mot henholdsvis 843 og 29 i 1909.

I alle 6 tilfælde av **koldfeber** var sygdommen erhvervet utenfor landet, dels i Sydamerika dels i Afrika.

Akut diarré (kolerine) var noget hyppigere end aaret forut.

Der anmeldtes 50 angrepne av **fnat**, de fleste (22) fra Tønsberg distrikt.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:		
		1	2	3
		Tønsberg.	Hof.	Larvik.
Veneriske saar	10	6	-	4
Syfilis, konstitutionel	74	38	1	35
— medfødt	2	1	1	-
Gonorré, uretrit	133	91	5	37

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfeber	10	2	9	1	-	-	-	3	-
Akut poliomyelit	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	99	-	99	16	21	7	3	7	3
Meslinger	32	2	32	7	2	2	1	9	4
Difteri (croup)	143	8	143	10	20	9	4	11	2
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	13	1	13	2	2	1	5	-	1
Pyæmi, septhæmi	18	6	13	-	-	-	-	-	1
Rosen	93	4	93	11	9	7	12	4	15
Røde hunde	229	-	229	9	49	73	48	17	20
Vandkopper	110	-	110	12	6	7	7	6	7
Kusma	17	-	17	2	8	2	2	1	-
Kikhoste	229	8	229	33	46	21	22	10	13
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2927	51	2901	357	346	308	249	216	198
Influensa	861	6	861	161	355	156	61	16	12
Lungebetændelse	332	64	332	33	43	41	42	31	22
Pleurit	191	7	191	6	17	9	14	16	22
Gigtfeber	181	2	181	22	21	18	14	12	8
Koldfeber	6	-	6	3	-	-	2	-	1
Akut diarré (kolerine)	1136	28	1135	76	46	76	61	72	118
Tilsammen	6631	190	6598	761	991	737	547	431	447

Tuberkulose. Til oplysning om de i aaret anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde inden amtet henvises til tabellen derover i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 13,6 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 16,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 11,6 og 13,9 pct. og for bygderne 14,7 pct. og 17,3 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa side 58. I Brunlanes herred av Larvik distrikt er smittefrygten overdreven. Der er saaledes fremkommet indsigelse mot, at barn fra tuberkulosesmittet hjem søker skole, og gjennem skolestyret er der til helseraadet kommet henstilling om at brænde et omtrent nyt hus, hvor manden var død av tæring. Lægerne blev jevnlig av sine patienter bønfaldt om endelig ikke at melde dem til helseraadets ordfører. (H. Blom). Helseraadets ordfører i Sandefjord og Sandeherred bemerker, at de tuberkuløse gjennemgaaende er forsigtig med sit opspyt, og desinfektion efter dødsfald eller flytning foretages regelmæssig. (J. Christensen). I Fredriksværn later

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Tønsberg. Tilf.	1 Tønsberg. Dødsf.	2 Hof. Tilf.	2 Hof. Dødsf.	3 Larvik. Tilf.	3 Larvik. Dødsf.
-	1	-	3	-	1	2	-	2	2	6	-
-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	1	1
9	10	13	2	4	4	70	-	4	-	25	-
1	2	-	1	3	-	2	-	15	1	15	1
8	9	30	12	14	14	55	3	39	1	49	4
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	1	1	-	-	3	-	-	-	10	1
2	-	2	4	1	3	4	4	11	-	3	2
6	5	2	5	11	6	32	2	14	-	47	2
8	1	1	2	-	1	6	-	2	-	221	-
2	1	1	9	32	20	33	-	11	-	66	-
-	1	1	-	-	-	5	-	3	-	9	-
11	24	20	8	7	14	120	1	22	-	87	7
131	121	144	244	296	291	1433	22	329	13	1165	16
6	8	7	5	30	44	287	1	208	3	366	2
16	15	5	10	31	43	172	33	53	18	107	13
13	16	17	27	19	15	89	5	48	-	54	2
15	8	13	15	11	24	69	1	42	1	70	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-
135	208	124	77	83	59	530	14	124	3	482	11
363	431	383	426	542	539	2918	86	927	42	2786	62

saavel de syke som deres omgivelser til mer og mer at faa øinene op for renlighetens store betydning. (R. Steenstrup).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning, I Hof distrikt forpleiedes i 1910 28 sindssyke. Stellet med dem er i det hele nu upaaklagelig. Av det nævnte antal er det kun 4 à 5, som distriktslægen ubetinget vilde sende til asyl, om der var anledning til det. Det blir dog stadig vanskeligere og dyrere at faa sindssyke utsat. Det blir visst snart saa, at fattigstyrerne skriver til Lier (Drammen distrikt), naar nogen skal utsættes; for der blir de som regel straks mottat. Men pengene gaar derved ut av bygden. Distriktslægens bestræbelse for at faa en eller to velskikkede mænd i hver bygd til at ta imot 3 à 4 sindssyke er hittil alene lykkedes for Sandes og Botnes vedkommende. Amtet trænger en centralanstalt. (G. Nørregaard).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Tønsberg	593	84	86	507
Tønsberg by	121	13	21	100
Horten by	101	11	18	83
Aasgaardstrand ladested	2	-	-	2
Bygder	369	60	47	322
Hof	216	28	42	174
Holmestrand by	25	5	3	22
Svelviken ladested	23	3	5	18
Bygder	168	20	34	134
Larvik	401	52	62	339
Larvik by	116	11	17	99
Sandefjord by	44	7	8	36
Bygder	241	34	37	204
Jarlsberg og Larvik amt	1210	164	190	1020
Derav i byer	432	50	72	360
— - bygder	778	114	118	660

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Tønsberg	1156	28	671	62	11	-	13	3
Tønsberg by	232	4	131	17	1	-	4	1
Horten by	244	6	119	17	2	-	5	-
Aasgaardstrand ladested	7	-	3	-	-	-	-	-
Bygder	673	18	418	28	8	-	4	2
Hof	525	10	266	33	6	3	8	3
Holmestrand by	43	2	31	3	-	1	2	-
Svelviken ladested	25	1	26	3	1	-	-	-
Bygder	457	7	209	27	5	2	6	3
Larvik	879	27	449	66	8	1	11	2
Larvik by	228	9	139	22	2	1	5	1
Sandefjord by	137	4	47	8	-	-	1	-
Bygder	514	14	263	36	6	-	5	1
Jarlsberg og Larvik amt	2560	65	1386	161	25	4	32	8
Derav i byer	916	26	496	70	6	2	17	2
— - bygder	1644	39	890	91	19	2	15	6

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	50	48	2	-	-	-	4	[2]) 3	[3]) 3	-	-
Bækkensneverhet	4	2	2	1	1	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	1	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-
Krampe i morhalsen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Isseleie med panden fortil	2	1	[1]) 1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-
Forliggende arm ved isseleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	62	55	7	6	4	2	4	3	3	1	2
		62			6			6			

[1]) 2den tvilling, 1ste forløst (lev.) ved tang paa sætet. [2]) Derav en 1ste tvilling. 2den forløst (død) ved tang, hvor utfald for moren er anført. Det ene av de to andre fostre forløstes ved tang paa sætet. [3]) Derav en tvillingfødsel, begge tvillinger dødfødte, 1ste tvilling forløst ved tang paa sætet, 2den ved uttrækning paa fot.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 77 saadanne, derav i Tønsberg distrikt 37, i Hof 2 og i Larvik 38. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 59.

Om **jordmorhjælpen** se den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 4 kvinder paa barselseng Lægerne har opgit dødsaarsaken for 3 kvinder saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 2. Desuten døde en kvinde, uten at dødsaarsaken er opgit.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 58.

Der blev et overskudd av 1 174 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 54,1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	164	50	114
Alderdomssvakhet	155	47	108
Kræft (cancer og sarkom)	137	57	80
Hjerneslag	72	30	42
Organisk hjertesygdom	66	28	38
Lungebetændelse	64	19	45
Tuberkulose utenfor lungerne	54	18	36
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	51	13	38
Kronisk bronkit etc.	46	15	31
Medfødt svakhet	41	14	27
Arteriosklerose	38	14	24

Veirliget. Angaaende dette foreligger alene meddelelse fra Larvik distrikt. Ifølge denne var vinteren skarp, men kort, vaaren lang og mild; sommer og høst deilig, naar undtages august, som var meget regnfuld. For landmanden var høihøsten vellykket, mens korn og poteter fik for meget regn i august. Frugthøsten var ikke heldig, specielt slog eplerne ganske feil. (H. Blom).

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Tønsberg by vider sig stadig mer og mer ut, der bygges ikke litet utenfor murtvangsgrænsen, mest mindre boliger; men husnøden varer allikevel ved. I 1910 er der nedlagt ca. 900 meter kloakrør. Sandsynlig er det de blomstrende tider for hvalbedriften, som betinger en stor del av tilflytningen til byen; det meste arbeide, som staar i forbindelse med denne bedrift, utføres nemlig ved de derværende verksteder. Arbeidslønnen er ogsaa høi for tiden, og den dygtige, ordentlige arbeider er nogenlunde vel stillet. Men at ogsaa en stor del av fortjenesten gaar til drik og turing, synes at fremgaa av bolagets store omsætning og det — ialfald til enkelte tider — desværre nogenlunde dagligdagse syn av folk i de forskjellige stadier av beruselse drivende om i gaterne.

Der er nu fattet beslutning om kommunal gatefeining og renovation, saa de mange klager over den gamle ordning forhaabentlig litt efter litt vil forstumme. Kommunestyret har efter helseraadets henstillen fattet bestemmelse om indførsel av tøndesystemet for priveter i hele byen inden 3 aar. (O. H. Dietrichson).

I Hof distrikt siges de hygieniske forhold i det hele at være gode. Husenes indre er for det meste pyntelig, mens deres ydre ofte er uflidd. Den personlige renlighet lar nok adskillig tilbake at ønske. Det er dog omtrent haabløst at vente praktiske resultater av foredrag derom i helseraadene; distriktslægen har endog sporet irritation derav, idet man har opfattet det som personlig sigtelse. Skolebad og tvungen badning én gang ukentlig for hver elev vilde være den bedste kur; men utsigten til at faa de nødvendige bevilgninger av herredsstyrerne er forsvindende. — Drikfældigheten er ikke værst, men endnu tilstede især blandt ungdommen, navnlig ved juletider og paa byturer. Forhaabentlig vil ungdomsforeningerne her fremdeles virke opdragende. I Sande forekom i 1910 2 uhyggelige dødsfald, hvor aarsaken ved retslig likaapning ikke kunde antages at være anden end alkohol nydt til overmaal. — Sædelighetstilstanden er det ikke saa godt at komme tilbunds i, men hvis man kan dømme av de meget faa tilfælde av veneriske sygdomme og uegte barn, kan den ikke være saa værst. (G. Nørregaard). — I 1910 fik Horten sine nye sundhetsvedtægter bifaldt. (J. Jansen).

I Larvik distrikt er de hygieniske forhold i det store og hele gunstige. Efterat vandindtaket i Ulsbakvandet er blit gjort ordentlig i stand, er man sikret godt vand ialfald i 5—6 maaneder (april—september). I den kolde aarstid maa man nøie sig med det mindre tiltalende, brune Klevervand. — Levemaaten er nogenlunde god, uagtet Larvik i lang tid har været et dyrt sted. Byen har hat en sørgelig stilstands- eller nedgangsperiode med i det hele trange forhold. Skatterne har været utaalelig høie. Det ser dog nu ut til begyndende bedring. Flere bedrifter paa stedet har utvidet sin virksomhet, og flere nye er kommet til. Skibsfarten viser tegn til bedring. I landdistriktet er der vistnok jevn velstand, da bøndernes produkter finder god avsætning til høie priser. — Ædrueligheten er upaaklagelig. Der er ikke mange tilfælde av veneriske sygdomme eller uegte fødsler, saa sædeligheten synes bra. (H. Blom). I Sandefjord og Sandeherred er boligforholdene i almindelighet gode. I de foregaaende aar er der opført flere nye vaaningshus, saa der er ingen bolignød. I Sandefjord by er kloaknettet nu noksaa fuldstændig undtagen i de ytre bydele. — Den økonomiske tilstand er ogsaa i det hele tat god. Utvandringen til Amerika har heller ikke været saa stor som i tidligere aar, og flere av utvandrerne er kommet tilbake for at slaa sig tilro for godt. Arbeidslønnen holder sig forholdsvis høi, og nogen arbeidsledighet har ikke fundet sted. Befolkningen er paa enkelte undtagelser nær gjennemgaaende ædruelig. Der er dog adskillig drik og fyld blandt de mange unge mennesker, der strømmer til for at delta i hvalfangsten. De kommer ikke alene fra de omliggende landdistrikter, men ogsaa fra Sverige og Danmark, og blandt dem er der mange mindre heldige personer. Hvalfangsten gir fremdeles rikt utbytte og utvides stadig. — Med hensyn til levemaaten er der god tilgang av næringsmidler, ogsaa av kjøtt og grønsaker. Fersk fisk blir det derimot mindre av aar for aar. Befolkningen er gjennemgaaende baade velnæret og velklædt (J. Christensen). I Fredriksværn gaar sløifning av binger og indførelsen av bøttesystemet smaat fremover. Sansen for tilberedelsen av næringsmidlerne kunde og burde være bedre, den synes litet utviklet hos arbeidsklassen. Margarinsmør staar meget lavt i kurs, kanske væsentlig paa grund av en noksaa almindelig tro, at margarin bidrar til kræft. Bruk av sozolith paavistes hos en pølsefabrikant. Man har haab om at herredsstyret vil stille en mindre sum til helseraadets disposition til undersøkelse av nærings- og nydelsesmidler samt bruksgjenstande. Drikfældighet er omtrent ukjendt. Sædeligheten maa antages at staa forholdsvis høit. Fødsler utenfor egte-

skap forekommer sjelden, og vedkommende piker er da i regelen blit besvangret som tjenestepiker i Kristiania. (R. Steenstrup).

Sykehus. I Tønsberg har byen og amtet et fælles sykehus, endvidere er der et pleiehjem for tuberkuløse. I Horten er Karl Johansværns sykehus, som tilhører marinen. I Holmestrand, Hof distrikt, kan nogen rum paa fattiggaarden benyttes til sykestuer, naar det trænges. I Larvik by er der et epidemilasaret. Paa «Gamlehjemmet» er til disposition en operationsstue og 4 sykestuer, hvorav 2 er belagt med tuberkuløse patienter. I Sandefjord er der et epidemilasaret med desinfektionsanstalt. I Fredriksværn er der et litet isolationslokale, og i Brunlanes ligger kysthospitalet for skrofuløse barn.

Fattigsykepleien. I Hof distrikt bevilget, efter distriktslægens forslag, Hof herredsstyre kr. 600 til en sykepleierske.

Badeindretninger. I Horten har marineverftets arbeidere om lørdagen gratis bad (kar- og varmluftsbad) ved det med marinens sykehus forbundne bad, der ogsaa er aapent for publikum. I Holmestrand er der en anstalt for varme og kolde sjøbad, samt furunaals- og gytjebad. Ved Holm i Sande er der et litet sjøbad, endvidere findes ved Drammens glasverk, Eidsfoss verk og Berger fabrikker indretninger for varme bad for arbeiderne. I Larvik og Sandefjord findes 2 større bade- og kuranstalter. Av indretninger for sjøbad findes et par i Larvik, desuten ogsaa i Sandefjord og Sandeherred. Endvidere er der i Larvik et offentlig kar- og badstubad, og i Fredriksværn en anstalt for varme og kolde sjøbad, gytje- og furunaalsbad

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Jarlsberg og Larvik amt	72	1853
Tønsberg	[1]) 22	694
Hof	[2]) 15	524
Larvik	[3]) 35	635

[1]) Tønsberg by 10, Horten 4, Aasgaardstrand 2, Borre 1, Nøtterø 1, Vaale 2, Tjømø 1, Stokke 1. [2]) Holmestrand 5, Svelviken 3, Skoger 3, Sande 1, Hof 1, Strømmen 2. [3]) Larvik 13, Sandefjord 6, Sandeherred 3, Hedrum 3, Tjølling 1, Brunlanes 3, Fredriksværn 6.

Som skolelæge ved Sandefjords middelskole har dr. N. J. Christensen for at kontrollere elevernes helbredstilstand foretat maaling og veining av dem 2 ganger om aaret i slutningen av november og juni Da det muligens kan være av interesse, angives nedenfor et utdrag av resultatet. Da eleverne i klasserne har været av forskjellig alder og utvikling, er der i følgende tabel ikke anført deres maal og vegt klassevis, men efter alderen, og for at regne med større tal git en opgave derover for 100 gutter og piker i 12 og 15 aars alderen, tat av tiaaret 1900—1910:

Gutter.	Gjennemsnitlig høide.	Gjennemsnitlig vegt.	Største høide.	Største vegt.	Mindste høide.	Mindste vegt.
12—13 aar gl...	143,49 cm.	Kilo 35,500	160,00 cm.	Kilo 49,400	128,3 cm.	Kilo 28,500
15—16 aar gl...	160,36 cm.	Kilo 49,875	179,9 cm.	Kilo 68,600	139,5 cm.	Kilo 32,850
Piker.						
12—13 aar gl...	145,91 cm.	Kilo 36.370	160,2 cm.	Kilo 50,500	132,8 cm.	Kilo 26,900
15—16 aar gl...	160,79 cm.	Kilo 49,580	171,4 cm.	Kilo 70,500	150,3 cm.	Kilo 37,100

Maalene er tat i strømpelæsten, uten sko, og under veiningen har gutterne desuten været uten jakke og vest. Pikerne har været iført sine kjoler.

Efter nogen anstillede prøver har det tøi, som gutterne og pikerne har hat paa sig, veiet omkring 2 kilo. Den legemlige utvikling er foregaat jevnt hele aaret rundt, saa nogen større forskjel i hvert av de 2 halvaar ikke har kunnet paavises. I eksamensaaret ser man undertiden en avtagen i vegt, især hos pikerne, uten at nogen sygdom har været tilstede eller nogen mangel paa aandelig og legemlig utholdenhet har været merkbar.

VI. Hedemarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.
Amtet		27 480,47	126 703	50	21	65	51
1. Solør og Odalen		3 569,27	32 401	10	5	13	11
	Kongsvinger, kjøbstad	0,80	1 500	3	1	1	-
	Vinger	492,20	4 598	1	-	[1]) 2	2
	Eidskogen	645,52	6 028	1	1	1	2
	Søndre Odalen	513,16	6 343	1	2	1	1
	Nordre —	493,53	4 238	1	-	2	2
	Brandval	587,18	3 795	1	-	2	2
	Grue	836,88	5 899	2	1	4	2

[1]) Den ene bor i Kongsvinger.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje december 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
2. Hedemarken		2 627,75	45 586	19	8	18	9
	Hamar, kjøbstad	1,11	5 969	5	5	3	-
	Vang	314,87	5 681	2	-	2	1
	Furnes	218,33	3 800	-	-	1	1
	Stange	327,38	6 660	3	1	3	2
	Romedal	363,41	4 531	1	-	2	1
	Løiten	349,05	5 023	1	-	2	1
	Nes	175,21	3 412	2	-	1	-
	Ringsaker	878,39	10 510	5	2	4	3
3. Søndre Østerdalen		2 987,01	20 234	12	4	10	7
	Elverum	1 285,22	8 605	5	3	4	2
	Vaaler	674,11	3 701	3	-	2	1
	Aasnes	607,03	4 866	3	1	2	2
	Hof	420,65	3 062	1	-	2	2
4. Trysil		[1])	6 699	2	1	8	8
	Trysil	3 107,27	6 092	2	1	7	7
	Drevsjø kapeldistrikt av Øvre Rendalen		607	-	-	-	-
	Øvre Engerdalen kapeldistrikt av Ytre Rendalen			-	-	1	1
		4 309,66					
5. Rendalen		[1])	10 656	3	1	8	8
	Øvre Rendalen (Drevsjø kapeldistrikt undtat)		3 211	1	-	1	1
	Ytre Rendalen (Øvre Engerdalen kapeldistrikt undtat)			-	-	1	1
	Aamot	1 325,32	3 596	1	1	3	3
	Stor-Elvedalen	1 628,07	3 413	1	-	2	2
	Sollien	459,32	436	-	-	1	1
6. Tønset		6 351,11	10 370	4	2	8	8
	Lille-Elvedalen	2 208,26	3 342	2	1	3	3
	Tønset	1 126,97	3 155	1	1	2	2
	Tolgen prestegjeld av Tolgen	2 063,73	3 197	1	-	2	2
	Kvikne sogn av Kvikne	952,15	676	-	-	1	1

[1]) Flateindholdet av Trysil og Rendalen distrikter er tilsammen 10 857,59 km.²

Anm. Inset anneks til Kvikne med 523 indbyggere hører til Opdal lægedistrikt; en del av Tolgen herred (med 234 indb.) hører til Røros prestegjeld og til Røros lægedistrikt, hvilke distrikter begge hører til Søndre Trondhjems amt.

Sundhetstilstanden synes at ha været i det hele noksaa tilfredsstillende. Der meldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 9 061, hvorav 277 med dødelig utgang, mot henholdsvis 7 755 og 249 aaret forut.

Dødeligheten var 13,1 pro mille (1 753 dødsfald) av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (133 454). Aaret forut var dødeligheten 12,6 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 66 og 67; den er sammendraget efter lægernes opgaver. Jfr. forøvrig tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. I Solør og Odalen forekom 3 tilfælde, 2 i Brandval og 1, som endte dødelig, i Grue; det var landvernsmænd, som var blit syke straks efter hjemkomsten fra Kristiania, hvor de hadde gjort garnisonstjeneste. (Aamodt). — I Nes (Hedemarken distrikt) indtraf ogsaa et tilfælde med samme smittekilde. Med hensyn til denne henvises til beretningen for Akershus amt side 24. — Paa en gaard i Børkegrænden (Veldre, Ringsaker herred) fik budeien en let febersygdom, hvis natur man ved epidemilægens hjælp fra første stund fik bragt paa det rene. Ved efterforskning av smittekilden fandtes nemlig ved undersøkelse av fæces fra nogen folk, som bodde tilleie paa gaarden, tyfusbaciller hos en 9 aar gammel gut; i denne familie hadde sygdommen været for 6 aar siden. Da der fra gaarden levertes melk til et større meieri, som sendte melk til Kristiania, blev denne leverance stanset i flere maaneder. (Løken). — I Tolgen (Tønset distrikt) optraadte et tilfælde paa Eidet, hvor sygdommen har forekommet gjentagne ganger i aarenes løp. Fæcesundersøkelse gav negativt resultat. For at hindre tilsig til vandledningen fik man eieren til at grave grøfter omkring vandkummen og paafylde sand rundt den, samt til at høre op med overgjødsling av marken i nærheten av vandindtaket. (Øwre).

Av **akut poliomyelit** indtraf i Solør og Odalen et tilfælde hos et 8 aars barn i Kongsvinger; barnet døde efter nogen faa dages sygdom. Desuten forekom 1 tilfælde i Grue og 2 i Vinger; det ene av disse hadde dødelig utgang; vedkommende var en jernbanearbeider fra Hof, hvor han sandsynlig var blit smittet; dødsfaldet er opført under Søndre Østerdalen distrikt, hvor han blev jordet. (Aamodt). — Et tilfælde (tvilsomt forresten) blev iagttat paa Espen i Tangen (Stange, Hedemarken). — I Søndre Østerdalen forekom i Hof og Elverum henholdsvis 4 og 1 tilfælde, og i Øvre Rendalen 1.

Skarlagensfeber optraadte epidemisk i Eidskogen og utbredte sig derfra til Østmarken (Vinger, Solør og Odalen), hvorimot tilfældene i Hedemarken forekom spredt over saagodtsom hele distriktet. I Trysil var sygdommen epidemisk i Ljørdalen og Østby.

Meslinger forekom i aarets første maaneder som en avgrænset epidemi i Kongsvinger med nærmeste omegn.

Av **difteri** var der ut paa høsten en avgrænset epidemi i Navnaaen kreds (Grue, Solør og Odalen), hvor sygdommen ogsaa hadde forekommet aaret forut. Epidemien begyndte i et av de samme hus, hvor sygdommen dengang optraadte, og 2 av de tidligere angrepne blev ogsaa nu syke. Skolerne blev stængt, forsamlinger forbudt og profylaktiske injektioner foretat. Disse virket dog ikke altid efter hensigten; i en familie blev saaledes av 6 barn 5 angrepne, trods injektion; men sygdommen fik et mildere forløp. (Queseth). — I Hedemarken distrikt hadde sygdommen mest utbredning i Løiten, Romedal og Stange, særlig omkring Aadals bruk og Klevfoss fabrikker, samt i Bruvold kreds, hvor skolen en tid holdtes lukket. Forløpet var i det hele mildt. De fleste tilfælde i Stange behandledes paa Hamar sykehus. — I Søndre Østerdalen optraadte de fleste tilfælde i Jømna skolekreds i Elverum, hvor ogsaa skolen blev lukket. Profylak-

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	11	1	11	-	-	-	-	-	-	2	6	-	2	-	1
Akut poliomyelit	14	2	14	-	-	-	-	-	3	-	2	3	2	4	-
Skarlagensfeber	143	-	143	1	3	3	14	29	10	7	7	14	17	18	20
Meslinger	21	-	21	4	3	1	5	1	1	1	-	-	4	1	-
Difteri (croup)	290	17	288	32	19	17	21	19	17	27	33	12	30	20	41
Barselfeber	19	3	19	4	1	-	2	2	1	2	2	-	1	3	1
Pyæmi, septhæmi	32	4	32	1	-	3	1	3	2	5	2	3	4	6	2
Pemfigus (hos nyfødte)	11	4	11	2	1	2	1	-	-	1	-	1	-	-	3
Rosen	114	4	114	11	4	12	10	15	9	11	5	7	7	9	14
Røde hunde	73	-	73	7	2	22	6	3	8	3	6	6	4	3	3
Vandkopper	40	-	40	2	5	2	-	5	2	-	2	8	5	1	8
Kusma	76	-	76	7	10	8	7	8	13	5	9	4	2	-	3
Kikhoste	854	21	854	121	143	100	86	73	67	66	36	22	30	53	57
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3786	67	3786	630	518	327	300	299	280	197	147	146	230	328	384
Influensa	1481	14	1481	284	720	291	68	22	18	4	3	1	5	21	44
Lungebetændelse	800	106	800	128	104	76	84	78	62	32	18	16	55	82	65
Pleurit	258	4	258	21	21	23	25	21	26	17	19	16	23	21	25
Gigtfeber	219	4	219	23	17	11	23	18	21	22	14	13	20	22	15
Akut diarré (kolerine)	819	26	796	47	45	36	55	59	115	114	104	72	51	43	55
Tilsammen	9061	277	9036	1325	1616	934	708	655	655	516	415	344	492	635	741

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	3	1	7	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	4	1	1	-	5	1	-	-	4	-	-	-
Skarlagensfeber	55	-	46	-	2	-	40	-	-	-	-	-
Meslinger	11	-	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	90	10	169	3	15	4	1	-	13	-	2	-
Barselfeber	5	-	3	1	5	2	-	-	1	-	5	-
Pyæmi, septhæmi	5	1	10	3	7	-	-	-	-	-	10	-
Pemfigus (hos nyfødte)	3	1	5	2	2	-	-	-	-	-	1	1
Rosen	17	-	55	1	20	-	5	-	5	3	12	-
Røde hunde	19	-	9	-	11	-	-	-	14	-	20	-
Vandkopper	16	-	19	-	4	-	-	-	1	-	-	-
Kusma	12	-	49	-	-	-	-	-	8	-	7	-
Kikhoste	173	5	520	14	103	-	-	-	54	2	4	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	770	9	1394	27	1031	16	61	2	304	7	226	6
Influensa	232	2	460	1	397	5	46	1	193	5	153	-
Lungebetændelse	209	26	345	45	128	18	18	1	43	4	57	12
Pleurit	41	-	100	3	58	1	9	-	14	-	36	-
Gigtfeber	47	2	79	1	53	-	10	-	9	-	21	1
Akut diarré (kolerine)	230	6	195	14	222	5	16	-	44	-	112	1
Tilsammen	1942	64	3475	115	2064	52	206	4	707	21	667	21

tiske injektioner foretoges altid. — I Trysil indtraf et tilfælde med croup paa en plads i Skjærberget; serum bruktes baade kurativt og forebyggende. — I Stor-Elvedalen (Rendalen distrikt) optraadte sygdommen paa Koppang; forut hadde der vistnok været nogen lette tilfælde; et paa Møkleby skyldtes sandsynlig smitte fra et taterfølge. (Frost).

Barselfeber. I Tønset distrikt blev det paalagt en jordmor, i hvis praksis der indtraf nogen tilfælde, at desinficere sig selv og sine utensilier; hendes haandkuffert blev brændt etc. Der foreholdtes hende nødvendigheten av saavidt mulig at undgaa indvendig undersøkelse av de fødende, samt under sit arbeide at bruke sterile gummihansker, som blev kjøpt for amtets regning. Til samtlige jordmødre i distriktet er omsendt «Almindelige regler til forebyggelse av barselfeber» likesom disse cirkulærer gjennem jordmødrene blir omdelt til kvinder, som skal føde. (Øwre).

Pemfigus hos nyfødte forekom relativt ofte. I Grue (Solør og Odalen) indtraf 2 tilfælde, hvorav det ene endte dødelig; vedkommende mor fik nogenlunde samtidig barselfeber. (Queseth). — I et tilfælde i Nordre Odalen hadde moren influensa i barselsengen. (Ansteensen).

Kikhoste hadde stor utbredning.

Lungebetændelse. Av tilfældene i Solør og Odalen var over halvparten meldt fra Nordre Odalen; her var sygdommen ikke sjelden kompliceret med purulent otitis media; hos 2 indtraf urinretention og hos 1 pyuri av lang varighet, men som dog tilslut helbredes spontant. (Ansteensen).

Av **icterus catarrhalis** behandledes i Ringsaker 13 tilfælde i aarets første maaned. Sygdommen har optraadt epidemisk der de 2 foregaaende aar. Fra Stange er meldt 10 tilfælde fordelt over aarets sidste 11 maaneder.

Et tilfælde av **kamferforgiftning** iagttoges i Nordre Odalen; vedkommende var paa en $^1/_2$ time blit cyanotisk, bevisstløs og hadde kramper i $^3/_4$ time; dermed var det hele overstaat. Han hadde for forkjølelse spist et stykke kamfer av størrelse som en sukkerbit. — Sammesteds forekom ogsaa 3 tilfælde av **pultostforgiftning.** Osten var solgt fra et landhandleri, hvortil den var leveret av en gaardbruker; salget blev straks stoppet; en prøve, som blev sendt til det hygieniske institut, viste, at den var sterkt patogen for mus og aldeles utjenlig til menneskeføde. (Ansteensen).

Av **fnat** er ialt meldt 49 tilfælde, derav 37 fra Hedemarken distrikt.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:				
		1	2	3	5	6
		Solør og Odalen.	Hedemarken.	Søndre Østerdalen.	Rendalen.	Tønset.
Veneriske saar	5	-	2	3	-	-
Syfilis, erhvervet	6	4	-	-	-	2
— medfødt	2	-	-	1	-	1
Gonorré, uretrit	61	20	18	8	4	11

Om meldte tilfælde av **tuberkuløse sygdomme** henvises til tabellen i den almindelige beretning; den er utarbeidet efter de indkomne utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Solør og Odalen	420	42	64	356
Kongsvinger by	22	1	4	18
Bygder	398	41	60	338
Hedemarken	550	56	115	435
Hamar by	46	8	9	37
Bygder	504	48	106	398
Søndre Østerdalen	231	41	52	179
Trysil	60	7	4	56
Rendalen	114	12	21	93
Tønset	150	17	21	129
Hedemarkens amt	1525	175	277	1248
Derav i byer	68	9	13	55
— - bygder	1457	166	264	1193

for det hele amt 11,5 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 14,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 13,2 pct. og 16,4 pct. og for bygderne 11,4 pct. og 13,9 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. — I et par kredser i Grue (Solør og Odalen), hvor sygdommen for nogen aar siden var hyppig, findes der for tiden ingen tuberkuløse; derimot synes nu en anden del av bygden at skulle komme for tur. Efter initiativ av helseraadets formand er der paa kommunebudgettet opført kr. 1 000 til bekjæmpelse av sygdommen, nærmest tænkt som hjælp ved sanatorieophold for økonomisk mindre velstillede. (Queseth). — Fra Romedal (Hedemarken distrikt) skrives: Sygdommen optræder fuldstændig endemisk paa enkelte gaarder, og merkelig nok hyppigst i bygdens mest høitliggende og skogrike del blandt forholdsvis velstillede smaabønder, mens den er meget sjelden paa sletbygden blandt storbønderne og disses arbeidere, som i økonomisk henseende og med hensyn til boligforhold er meget daarligere stillet end aasdistrikternes smaabønder og selveiere. (Røise). — Pleiehjemmet i Elverum er det eneste sykehjem for tuberkuløse i Søndre Østerdalen distrikt, og indlæggelse fra dettes øvrige herreder foregaar fremdeles, ogsaa uten bidrag fra amt og stat, naar forholdene gjør det ønskelig, og der er plads. (Sjursen).

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. Da amtets asyl paa Sanderud allerede er overfyldt og tallet paa individer, som trænger til indlæggelse, stadig synes at øke, er der fattet beslutning om at utvide det. (W. Holm).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 97 saadanne, derav i Solør og Odalen distrikt 35, Hedemarken 30, Søndre Østerdalen 17, Trysil 6, Rendalen 4 og Tønset 5. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Om **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Om en jordmor i Nordre Odalen, som i den nærmeste fremtid fratræder stillingen i

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Kephalotripsi.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mor.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	L.	Df.	Lev.	L.	Df.	Lev.	L.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	57	-	55	2	-	-	-	-	3	2	1	-	-	-	1	-	-
Bækkensneverhet	9	-	7	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-
Barselkrampe	1	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Fastgrodd morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdt —	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	75	1	72	5	4	1	2	3	3	2	1	2	1	1	2	1	7
	76		77		5		5			3			2				

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Solør og Odalen	851	15	480	56	10	2	4	-	1
Kongsvinger by	38	-	25	3	-	-	1	-	-
Bygder	813	15	455	53	10	2	3	-	1
Hedemarken	1390	30	616	78	12	2	11	4	1
Hamar by	143	5	53	7	1	-	1	-	-
Bygder	1247	25	563	71	11	2	10	4	1
Søndre Østerdalen	670	16	303	34	5	-	5	6	-
Trysil	211	6	61	8	-	-	1	-	-
Rendalen	291	6	131	14	3	1	8	-	1
Tønset	313	8	150	14	2	-	5	1	-
Gaarder av Tolgen herred	11	-	4	-	-	-	-	-	-
Inset sogn av Kvikne	11	1	8	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens amt	3748	82	1753	205	32	5	34	11	3
Derav i byer	181	5	78	10	1	-	2	-	-
— - bygder	3567	77	1675	195	31	5	32	11	3

sit distrikt, meddeles, at hun i løpet av ca. 10 aar har assisteret ved omkring 500 fødsler og ikke en eneste gang hat infektion i barselsengen; folket har derved faat dyp respekt for barselsengens hygiene. (Ansteensen).

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 5 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 8 saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 1, emboli 2, blødning 2.

Tallet paa **fødte** og **døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Overskuddet av fødte var 1 995 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 46,8.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i byer.	Derav i bygder.
Alderdomssvakhet	275	9	266
Lungetuberkulose	175	9	166
Kræft (cancer og sarkom)	148	4	144
Lungebetændelse	106	3	103
Hjerneslag	100	7	93
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	85	2	83
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	67	2	65
Medfødt svakhet	66	4	62
Tuberkulose utenfor lungerne	60	5	55
Kronisk bronkit, bronkiektasi	57	3	54

Veirliget. Vaaren kom tidligere end vanlig; sommeren var varm og hadde tilstrækkelig nedbør. Utbyttet av jordbruket blev derfor rikt, da veiret under indhøstningen ogsaa var gunstig; der kom dog tidlig tørraat paa poteterne. Utover høsten faldt meget sne, før myrene var tilfrosset, hvad der i høi grad hindret skogdriften.

Levemaate og hygieniske forhold. De sidste burde, skrives der fra Hedemarken distrikt, være bedre end de er, naar hensyn tages til, at fortjenesten for arbeidsfolk som regel er meget god. Men altfor mange har ikke spor av sans for at spare noget op. Særlig inden arbeidsklassen gifter mange sig i for ung alder, like ned til 16—18 aars, og med tomme hænder, ja ret som det er laanes der endog for at holde bryllup. Naar saa familien øker, eller sygdom støter til, blir slike ungdommer motløse og likegla baade med sig selv og barnene; det blir da ogsaa smaat stel med renligheten, og et slikt hjem kan se rædsomt ut. — Ædrueligheten gjør vistnok fremskridt, særlig blandt mindre velstillede, men en hel del unggutter synes, det er karslig at drikke sig fuld; hver lørdag kan man ved jernbanestationerne se omtaaget ungdom forstyrre veifreden med hujen, skrik og indbyrdes slagsmaal. — Usedeligheten er stor. Man faar i det hele indtryk av, at der hersker en total mangel paa interesse for noget høiere end at æte, drikke og «fly etter jentom». Fortvæk træffer man paa piker, som har et eller flere barn, ja like op til 6; de fleste budeier har barn, som følger med dem i tjenesten. Mangen gut har barn med flere piker, likesom disse ofte staar meget tvilsomme i valg av barnefar. — Men heldigvis er der dog ogsaa en stor del, som er flittige og ordentlige, ja det er ofte rent forbløffende at se, hvor forskjellig forholdene kan arte sig paa forskjellige steder, hvor man paa forhaand skulde tro, at de økonomiske vilkaar var omtrent like. (W. Holm og Røise).

I Søndre Østerdalen har der gjentagne ganger fra flere hold været klaget i lokalpressen over skogarbeidernes levevilkaar under arbeidet i skogen, navnlig da opholdet i tømmerkojen og ute ved vasdragene under fløtingen. Huggerne og kjørerne er nødt til i den strengeste kulde at lægge sig om aftenen paa kojbriksen i fulde klær, svedt efter dagens arbeide, og tilbringe natten med den ene side ut mot de gisne kojvægger og den anden ind mot det aapne ildsted, hvor varmen maa passes hele natten. Fløterne, som hele dagen maa vasse i det iskolde vaarvand, er henvist til at søke hvile for natten langs elvbredden ved nyingen. Man maa forundres over, at der ikke er nogen større sykelighet blandt skogarbeiderne, at helbreden er saapas, at de gjerne — de fleste — naar en høi levealder; forklaringen ligger vel i, at de hærdes fra den tidligste ungdom, og at alt arbeide foregaar ute i frisk luft. I de senere aar søker skogeierne navnlig i Elverum og nordover dalen at bedre kojeforholdene; ved de sidste skogbruksutstillinger har der været utstillet forskjellige modeller og typer. — Flere og flere av driftsformændene saavelsom arbeiderne begir sig ikke ut til arbeidsstedet i skogen uten at være forsynet med karbolsyre eller borsyre og nogen bind til at lægge den første nødforbinding paa de hyppig forekommende hugsaar, men endnu mangler det meget paa, at dette er det almindelige. Maalet burde være at faa et litet oplag av forbindingssaker i hver eneste tømmerkoje, saa at saaret straks og paa stedet kan bli renset og forbundet. Der klages fremdeles over fyld og slagsmaal, navnlig ved festlige sammenkomster med dans, som ofte avholdes i arbeiderlokalerne, hvor spetaklerne udelukkende eller væsentlig foregaar ute i lokalernes umiddelbare nærhet blandt ungdom, som trakterer sig selv og andre av sit medbragte brændevin; inde i lokalerne kan man faa opretholdt orden, men utenfor er det vanskelig at tøile urostifterne og kontrollere fylderiet. (Sjursen).

I Trysil er boligforholdene i det hele tat tilfredsstillende; der har i de senere aar foregaat en hel del nybygning av baade boliger og fjøs. — Hoved-

næringsveien er skogdrift, men arbeidernes kosthold i skogen er oftest meget mangelfuldt og ensformig med blødt bakerbrød, flesk og kaffe samt hvetemel som næringsmidler. — Især overdrives nydelsen av kaffe blandt alle samfundslag, og mangfoldige er de sygdomstilfælde som aarligaars kommer til behandling av den grund, særlig gastriske, nervøse og hjerteforstyrrelser samt anæmi. — I de senere aar er en motbydelig skik indført fra Sverige blandt arbeiderne, nemlig spisning av snus. Det er utrolig, hvor store kvanta snus der kan fortæres i løpet av en dag, og lægens advarsler nytter litet, da snus er en særdeles billig form for tobaksnydelse, og det synes som man har lettere for at bli forfalden til snus end til anden slags tobak. Selv ganske unge gutter tilsviner sin mund og ødelægger sin mave og sine nerver med dette stof. Efter opgave fra flere arbeidere har man utregnet, at ivrige snusspisere fortærer for over 1 krone pr. uke, foruten hvad der gaar med til skraa- og røketobak. Naar saa hertil kommer 10—20 kopper sterk svart kaffe med hvetemel, flesk og bakerbrød som hovednæring under strengt og tungt kropsarbeide — saa skal man ikke forundre sig over de mange blodfattige mandfolk med sure maver, syke hjerter og nervøse sind, som enhver landslæge i skogtrakterne faar under behandling. Militærlægerne kan vel ogsaa tale et ord med her. I 20 aar er der kjæmpet for indførelsen av forbedret skogskost og særlig bruk av havre; men arbeideren er i dette stykke stokkonservativ og tar ikke let lærdom, førend han har «lært av skrotten» som man siger her. (Meilænder).

Fra Rendalen skrives: De hygieniske forhold er gjennemgaaende bra. Der bygges stadig smaa selveierhjem; men kjøkkenet er ofte det sedvanlige opholdssted for familiens samtlige medlemmer, mens stuen kun brukes ved særlige anledninger. — Skogarbeidet er absolut dominerende; jordbruket kommer i 2den klasse som noget, der ikke kaster synderlig av sig. Dertil bidrar de gjennemgaaende høie arbeidspriser, som skogtrafiken skaper, da der har været fuldt op av arbeide i skogen. Om vinteren har ogsaa mange utenbygds folk hat arbeide baade med tømmerhugging og kjøring — Levemaaten i skogen er temmelig ensformig — salt mat, smør, brød (dog brukes meget flabrød) og store mængder svart kaffe. De fleste er henvist til, hvad der kan faaes i butikkerne. Merkelig nok taales denne kost gjennemgaaende godt, dyspepsier er saaledes sjeldne. — Uke efter uke er arbeideren i skogen ikke av klærne hverken nat eller dag, og vask indskrænkes til det mindst mulige. — Nede i bygden brukes meget melk, og kostholdet er forholdsvis bra, men tilberedningen av maten kunde være bedre. — Ædruelighetstilstanden avhænger av omstændigheterne. I julen, naar der haves brændevin, drikkes der adskillig. Men saa er det lange tider, hvor der ikke nydes brændevin; det brukes saaledes aldrig i skogen. (Bull).

Sykehus. I Kongsvinger (Sølør og Odalen) er der et litet sykehus for epidemiske sygdomstilfælde og paa Gjøsegaarden i Vinger en privat kuranstalt for ca. 30 tuberkuløse. I Hedemarken distrikt er der et sykehus med epidemilasaret i Hamar; amtet disponerer her over 10 pladser Sykestuer for almindelige syke og tuberkuløse findes i samtlige distriktets herreder med undtagelse av Nes; her er distriktslæge Holms kuranstalt for alkoholister. — I Ringsaker ligger Mesnaliens sanatorium for tuberkuløse. I Elverum (Søndre Østerdalen) har kommunen et epidemilasaret og et pleiehjem for tuberkuløse (16 pladser). I Trysil er der paa kommunens eiendom Nordhagen et sykehus samt et gamle- og tuberkulosehjem. I Tønset har sanitetsforeningen et par smaa sykestuer. Ved Foldalens verk er der et litet sykehus for ulykkestilfælde.

Badeindretninger. I Kongsvinger findes et badehus, som i sommermaanederne er aapent 3 ganger om uken, den øvrige del av aaret 1 å 2 ganger ukentlig. Paa Hamar er der et kar- og dampbad. I Elverum leir er der et karbad med dusj, aapent de 3 sidste dage i uken. I Ytre Rendalen er der i

nærheten av kirken et litet folkebad (2 karbad); det er aapent hver lørdag eftermiddag og kveld, og pleier da at være fuldt optat; om sommeren er det stængt. I Storelvedalen er der et folkebad paa Koppang og et paa Messelt. Ved Tolgen station er der et folkebad, indrettet som varmluftsbad med tempereret dusj. Ved Røstvangen gruber og ved Foldalens verk er der bad.

Om amtets **apotek** og **personale** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Hedemarkens amt	58	3628
Solør og Odalen	[1]) 11	877
Hedemarken	[2]) 26	1102
Søndre Østerdalen	[3]) 6	684
Trysil	2	275
Rendalen	[4]) 9	328
Tønset	[5]) 4	362

[1]) Kongsvinger 7, Eidskogen 1, Søndre Odalen 1, Nordre Odalen 2. [2]) Hamar 6, Romedal 5, Ringsaker 3, Furnes 5, Vang 4, Stange 1, Nes 1, Løiten 1. [3]) Elverum 4. Vaaler 1, Hof 1. [4]) Stor-Elvedalen 4, Aamot 2, Ytre Rendalen 1, Øvre Rendalen 2, [5]) Tønset 1, Lille-Elvedalen 1, Tolgen 1, Kvikne 1.

VII. Kristians amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		25 342,32	116 280	43	17	58	38
1. Hadeland og Land		2 932,19	26 885	11	2	15	7
	Jevnaker	165,86	3 908	1	1	3	1
	Lunner	278,23	3 370	1	-	3	1
	Gran	351,33	4 110	2	-	2	1
	Brandbu	470,60	5 026	2	1	2	1
	Søndre Land	781,35	5 774	3	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 697	2	-	2	2
2. Søndre Valdres		2 488,38	9 924	6	3	7	5
	Søndre Aurdal	1 128,86	3 825	2	-	3	2
	Nordre —	919,72	4 323	[1]) 2	3	3	2
	Etnedalen	439,80	1 776	2	-	1	1

[1]) Den ene av disse praktiserer tillike som tandlæge.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører
3. Nordre Valdres ...	.....	2 943,32	6 937	2	-	7	4
	Østre Slidre	869,50	2 217	1	-	2	1
	Vestre —	467,37	2 627	1	-	3	1
	Vang	1 606,45	2 093	-	-	2	2
4. Toten	.....	1 486,52	28 055	8	5	9	6
	Gjøvik, kjøbstad ...	0,94	3 249	3	3	3	[1] 1
	Østre Toten	399,54	7 940	2	1	2	2
	Vestre —	164,80	3 833	1	-	1	1
	Eina	107,97	1 201	-	-	-	-
	Kolbu	138,92	2 548	1	1	1	-
	Vardal	268,16	4 458	-	-	-	-
	Biri	406,19	2 851	1	-	1	1
	Snertingdalen	?	1 975	-	-	1	1
5. Faaberg	.....	2 359,51	16 733	9	5	7	4
	Lillehammer, kjøbstad	2,25	3 179	5	5	3	-
	Faaberg	478,27	5 336	-	-	1	1
	Øier	689,22	3 202	1	-	1	1
	Østre Gausdal	223,29	2 695	3	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 321	-	-	1	1
6. Ringebu	.....	3 166,69	11 896	3	1	4	3
	Ringebu	1 256,27	4 485	1	1	2	1
	Søndre Fron	547,04	3 016	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 395	1	-	1	1
7. Lom	.....	5 801,15	9 230	2	-	5	5
	Lom	1 948,35	2 645	1	-	2	2
	Skjaak	2 154,70	2 255	-	-	1	1
	Vaage	1 286,77	3 088	1	-	1	1
	Hedalen	411,33	1 242	-	-	1	1
8. Lesje	.....	4 164,56	6 620	2	1	4	4
	Lesje	2 244,90	2 560	-	-	2	2
	Dovre	1 475,21	2 126	1	-	1	1
	Sel	444,45	1 934	1	1	1	1

[1]) Er ogsaa jordmor og hjælpevakcinatrice for Vardal herred.

Sundhetstilstanden betegnes fra de 3 vestligst beliggende lægedistrikter Hadeland og Land, Søndre og Nordre Valdres som mindre tilfredsstillende, mens den for de øvrige distrikters vedkommende i det hele var god. Av epidemiske sygdomme forekom særlig difteri, kikhoste og akute katarrer i aandedrætsorganerne; likesom influensa og croupøs lungebetændelse var ganske hyppig. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde var 7 357 med 197 dødsfald mot henholdsvis 5 719 og 169 aaret forut.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	4	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
Akut poliomyelit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	71	1	71	10	2	1	4	4	17	13	3	3	12	-	2
Meslinger	235	5	234	21	27	19	19	19	8	7	4	6	7	52	45
Difteri (croup)	197	13	197	27	17	9	10	6	5	17	4	12	29	25	36
Barselfeber	10	4	10	2	2	1	1	-	2	-	1	-	-	-	1
Pyæmi, septhæmi	34	5	32	1	3	1	1	-	-	1	4	5	2	8	6
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Rosen	102	3	102	11	6	8	14	7	14	6	-	13	7	10	6
Røde hunde	24	-	24	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	2	18
Vandkopper	93	-	93	10	3	1	7	5	17	20	10	1	6	7	6
Kusma	106	-	106	36	28	15	12	2	5	-	2	1	-	3	2
Kikhoste	636	22	636	76	44	79	127	73	42	25	23	16	22	34	75
Akute katarrer i aandedrætsorg.	2736	47	2705	418	397	275	263	213	171	135	110	102	134	216	271
Influensa	1607	6	1605	375	486	292	145	73	15	12	6	11	25	86	79
Lungebetændelse	585	78	585	79	96	54	53	85	36	21	7	18	26	58	52
Pleurit	170	1	170	18	8	19	21	17	16	15	12	7	13	12	12
Gigtfeber	203	3	203	19	11	16	19	27	11	13	16	11	18	26	16
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut diarré (kolerine)	539	9	539	38	22	19	27	22	54	120	118	35	35	24	25
Skjørbuk	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	7357	197	7321	1143	1152	810	725	554	413	406	322	241	338	563	654

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	27	-	-	-	-	-	32	1	2	-	-	-	-	-	10	-
Meslinger	39	-	18	1	16	2	125	2	35	-	2	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	58	5	6	1	9	1	75	5	49	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	4	2	1	-	-	-	3	1	-	-	2	1		-	-	-
Pyæmi, septhæmi	5	1	-	-	1	1	23	2	3	1	1	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	27	-	2	-	3	1	19	-	37	2	6	-	4	-	4	-
Røde hunde	2	-	-	-	-	-	1	-	21	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	58	-	-	-	-	-	23	-	9	-	2	-	1	-	-	-
Kusma	39	-	8	-	3	-	47	-	3	-	6	-	-	-	-	-
Kikhoste	161	1	94	7	69	9	30	3	163	1	33	-	84	-	2	1
Akute katarrer i aandedrætsorg.	684	8	164	-	97	2	484	13	534	13	139	5	308	1	326	5
Influensa	786	1	39	-	33	2	393	2	158	1	18	-	69	-	111	-
Lungebetændelse	111	13	58	6	13	1	197	30	94	14	72	8	24	6	16	-
Pleurit	43	-	15	-	12	-	28	1	34	-	15	-	7	-	16	-
Gigtfeber	52	-	7	1	6	-	98	1	17	-	16	-	2	1	5	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	204	4	15	-	21	-	134	1	93	-	22	1	35	2	15	1
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2302	35	427	16	283	19	1717	62	1253	33	335	15	534	10	506	7

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 480 eller 12,4 pro mille av den tilstedeværende, beregnede middelfolkemængde (118 927). I 1909 var dødeligheten 11,8 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 76 og 77, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** forekom kun 4 tilfælde, 1 i Hadeland og Land distrikt i Lunner, 2 i Toten distrikt, derav et i Østre Toten, et i Vardal herred og 1 i Ringebu. Distriktslægen i Toten omtaler, hvor forholdsvis sjelden denne sygdom nu optræder mot tidligere, især i Østre Toten. (Marcussen). Tilfældet i Ringebu paavistes bakteriologisk at være paratyfus. (Groth).

Av **akut poliomyelit** iagttoges et tilfælde i Faaberg distrikt i august.

Skarlagensfeber opføres med tilsammen 71 behandlede syke i 4 lægedistrikter, flest fra Toten distrikt.

Meslinger forekom hyppigere end de to nærmest foregaaende aar, men egentlig epidemisk utbredning synes sygdommen alene at ha hat inden Søndre, tildels Nordre Valdres, Toten og Faaberg distrikter.

Difteri (croup) hadde ikke saa liten utbredning inden flere lægedistrikter. Fra Hadeland og Land anmeldtes saaledes 58 angrepne med 5 dødsfald. I Søndre Valdres blev 2 barn syke i en arbeiderfamilie, der var indflyttet fra Land til Bagn i Søndre Aurdal i oktober. I december angrepes sammesteds et barn, hvis mor drev en spiseforretning og bevertning. 2 søskende var ved lægens besøk ogsaa blit syke, men kom sig, mens den først angrepne patient døde. Præventiv serumindsprøitning av barn foretoges i naboskapet, og sygdommen fik ingen videre utbredning. (A. Olsen). I Nordre Valdres distrikt behandledes 9 syke, derav 3 i Østre, 6 i Vestre Slidre. Den først angrepne var en 12 aars pike, som lægen blev hentet til, efter at hun var død. Foruten hals og næse var hos hende ogsaa vulva og, saavidt kunde sees, ogsaa vagina dækket av difterisk belæg. Smitten blev spredt til 4 gaarder. Præventiv indsprøitning av serum anvendtes kun, naar tilstrækkelig isolation ikke kunde bringes istand. (H. Lyche). I Østre Slidre fik en voksen pike difteri i let grad; læge tilkaldtes først paa sygdommens 6te dag. Der indsprøitedes da en større dose serum, likesom 4 barn i huset fik præventiv indsprøitning og gik fri. — Noget senere indtraf et tilfælde paa Vindingstad i Volbu uten kjendt smittekilde og med let forløp; heller ikke her angrepes flere, efter at præventiv indsprøitning av serum hos 6 barn paa gaarden var foretat. 10 dage senere blev en 15 aar gammel gut paa Jørstad i Volbu angrepet av croup, antagelig ved smitte fra Vindingstad. Da lægen saa ham paa 3dje sygdomsdag, var han afonisk, og respirationen var hørbar og noget anstrengt. Der foretoges straks indsprøitning m. v., men 5te sygdomsdag maatte tracheotomi gjøres; uagtet den syke syntes døende, blev utfaldet allikevel godt, og gutten kom sig. (P. Amundsen). Distriktslægen paa Toten bemerker, at samtlige læger der, foruten at iverksætte desinfektion og isolation, gir alle medlemmer av den sykes familie profylaktisk serumindsprøitning. Da læge som regel tilkaldes meget tidlig, saa den syke sjelden faar serumbehandling senere end 2den dag i sygdommen, forløper denne almindelig ganske let, og der angripes sjelden flere i familien for det første, men ikke sjelden indtræffer et eller flere lette tilfælde av difteri uker eller maaneder senere. (Marcussen). I Faaberg distrikt forekom sygdommen særlig i Lillehammer og i Faaberg herred; i sidstnævnte indtraf 5 tilfælde, 2 i februar og 3 i oktober, disse sidste ved smitte fra Lillehammer, hvor der ialt angrepes 43 personer, hvorav 3 voksne, resten barn, hovedsagelig blandt dem, der besøkte folkeskolen. De fleste tilfælde forekom om

høsten fra oktober og utover vinteren, og epidemien fortsatte i 1911, til den ophørte i april. I 1910 indtraf kun 1 dødsfald hos en liten gut med croup under forberedelsen til tracheotomi efter indkomsten paa lasaretet. 34 av de syke indlagdes i lasaret. Sygdommen hadde gjennemgaaende et let forløp. Serumets betydning som præventivt middel godtgjordes ved, at som regel ikke flere end ett tilfælde indtraf i de smittede hjem, naar hele familien blev indsprøitet. (Torp).

Barselfeber opføres med 10 tilfælde og 4 dødsfald. I Torpen sogn av Hadeland og Land distrikt, døde en barselkvinde, der var betjent av en hjælpekone. I den vestre del av denne bygd brukes endnu hjælpekoner meget, selv av de bedrestillede og trods gjentagne formaninger og advarsler fra lægen. (E. Jahr).

Kusma, som høsten 1909 hadde hersket epidemisk i Søndre Aurdal av Søndre Valdres distrikt, var især meget utbredt inden Nordre Aurdal i 1ste halvaar. Kun komplikationer og eftersygdomme kom dog til lægebehandling. (A. Olsen).

Kikhoste hersket epidemisk inden de fleste lægedistrikter. I Nordre Aurdal herred Søndre Valdres distrikt var denne sygdom den væsentligste aarsak til den store dødelighet av epidemiske sygdomme. (A. Olsen). Herfra bredte sygdommen sig til Østre Slidre, hvor den hjemsøkte næsten hvert hjem med barn; flere voksne angrepes ogsaa. (P. Amundsen). I Ringebu distrikt hadde sygdommen et meget mildt forløp i det hele; den iagttoges tildels hos meget gamle folk. (Groth). I Lom distrikt begyndte den først mot slutten av aaret, og fra Lesje distrikt anmeldtes alene 2 tilfælde, begge i Dovre.

Akute katarrer i aandedrætsorganerne var dette aar hyppigere end vanlig.

Influensa hadde ogsaa adskillig utbredning i aarets første kvartal inden flere lægedistrikter.

Lungebetændelse omtales likeledes som ganske hyppig, tildels med smitsom, epidemisk karakter. I Nordre Aurdal av Søndre Valdres distrikt viste sygdommen sig tydelig epidemisk, likesaa i Etnedalen, hvor som oftest flere tilfælde optraadte i samme familie eller grænd og med ondartet, torpid forløp. (A. Olsen og N Lunde). I Toten distrikt viste sygdommen ogsaa en forholdsvis ondartet natur, idet der i mange tilfælde optraadte ganske heftige nyrelidelser med blodig urin og truende anuri. Hos flere syke, især barn, utviklet sig et empyem med sterkt truende fænomener, saa 8 av dem blev opereret. Nyrelidelsen helbrededes noksaa snart. (Marcussen). Ogsaa fra Etnedalen omtales et opereret tilfælde av empyem, som komplicerte en lungebetændelse. (N. Lunde).

Akut diarré forekom i Søndre Valdres distrikt i aarets 1ste halvdel med omtrent like saa mange tilfælde som i anden For Etnedalens vedkommende har en del av tilfældene meget mulig staat i forbindelse med forgiftning av drikkevandet ved døde lemæn. Det vrimlet av disse dyr høsten forut og om vaaren dette aar. (A. Olsen).

Av **herpes tonsurans** forekom adskillige tilfælde i Lesje distrikt fra vaaren og utpaa sommeren. Sygdommen var samtidig meget utbredt hos kreaturerne. (Bidenkap).

Av **fnat** behandledes ialt 34 tilfælde, derav 20 i Hadeland og Land distrikt.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:							
		1	2	3	4	5	6	7	8
		Hadeland og Land.	Søndre Valdres.	Nordre Valdres.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lom.	Lesje.
Gonorré og uretrit	47	10	2	2	14	9	6	1	3

Tuberkulose. Til oplysning om de i amtet anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i i den almindelige beretning Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 11,4 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede dødsfald og 13,4 pct. av dødsfald ved ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 13,8 pct. og 19,0 pct. og for bygderne 11,1 pct. og 13,0 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Nordre Valdres distrikt siges tuberkulosen ikke at gaa tilbake, tvertimot ser det ut til, at den endnu ikke har naaet toppen. Tanken paa, at sygdommen er smitsom, begynder at trænge ind hos folk; men det gjælder mest den tæring, man dør av. Værre er det at faa bibragt forstaaelsen av, at ogsaa de lette former av tuberkulosen er smitsomme, herom er av distriktslæge og kommunelæge holdt foredrag i de forskjellige herreder. Som hjælp ved sygdommens motarbeidelse fik i 1910 distriktslægen ansat faste desinfektører, likesom i Vestre Slidre en sykepleierske hjælper til med retledning og tilsyn omkring i de hjem, hvor der er tuberkulose. (H. Lyche). — I Toten distrikt fandtes det største antal angrepne i Gjøvik og Vardal, hvad der formodentlig staar i forbindelse med, at disse steder blir mer og mer utprægede fabrikdistrikter. Baade arbeidet ved fabrikkerne og de mindre gode boligforhold spiller vistnok en stor rolle. (Marcussen). I Ringebu distrikt antages, at saavel stigningen i antallet av tuberkuløse som av dødsfald av sygdommen skyldes de foregaaende aars meslingeepidemi og tildels gjennemgaaet kikhoste. (Groth).

I Lesje døde i aarets løp distriktets sidste **spedalske** marastisk efter 36 aars sygdom.

Anæmi og **fordøielsessygdomme** antages inden Søndre Valdres distrikt fremdeles for en stor del at staa i forbindelse med den uheldige ordning av kreaturholdet og sæterbruket. (A. Olsen).

Om amtets med statsbidrag m. v. forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. — I Faaberg distrikt forpleies de utsatte sindssyke fremdeles efter omstændigheterne godt. I Faaberg kolonier har av utenbygds sindssyke i 1910 været forpleiet ialt 71. Alle har hat det bra, og ingen ulykkestilfælde er indtruffet. Enkelte rømningsforsøk har nok fundet sted, men de rømte er kommet tilbake igjen. — Da statsasylerne stadig mangler plads, maa det lille asyl paa Lillehammer staa til tjeneste ofte under de vanskeligste forhold. Forandring heri vil ske, naar amtets nye asyl paa Prestesæter kommer istand, skjønt valget av sted, efter distriktslægens mening, ikke er saa heldig som ønskelig. (Torp).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Hadeland og Land	267	25	35	232
Søndre Valdres	89	13	16	73
Nordre —	91	19	19	72
Toten	340	35	62	278
Gjøvik by	45	5	14	31
Bygder	295	30	48	247
Faaberg	226	21	33	193
Lillehammer by	64	10	16	48
Bygder	162	11	17	145
Ringebu	100	16	15	85
Lom	84	11	10	74
Lesje	88	6	7	81
Kristians amt	1285	146	197	1088
Derav i byer	109	15	30	79
— - bygder	1176	131	167	1009

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven-de.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa bar-sel-seng.	ved ulyk-kelige hæn-delser.	ved selv-mord.	ved drap.
Hadeland og Land	727	12	286	25	2	1	4	-	-
Søndre Valdres	280	7	123	12	2	-	4	-	-
Nordre —	144	10	104	13	1	-	1	-	-
Toten	810	19	377	33	7	2	6	1	1
Gjøvik by	124	3	43	7	3	-	1	-	-
Bygder	686	16	334	26	4	2	5	1	1
Faaberg	418	10	239	26	2	-	1	1	-
Lillehammer by	103	2	58	10	-	-	1	-	-
Bygder	315	8	181	16	2	-	-	1	-
Ringebu	284	6	140	12	-	2	2	2	-
Lom	194	3	111	9	1	-	2	1	-
Lesje	151	2	100	7	2	-	3	-	-
Kristians amt	3008	69	1480	137	17	5	23	5	1
Derav i byer	227	5	101	17	3	-	2	-	-
— - bygder	2781	64	1379	120	14	5	21	5	1

Obstetriciske

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækken-endeleie.	
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige ell. smertef. veer	49	[1]) 50	1	4	[3]) 2	2	1	1
Bækkensneverhet	5	3	2	1	1	-	-	-
Barselkrampe	-	-	-	1	2	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	3	-	[6]) 4	-	-
Svake fosterlyd	-	[2]) 1	-	1	[4]) 1	-	-	-
Fare for barnets liv	2	2	-	1	-	1	-	-
Ansigtsfødsel	2	1	1	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	[5]) 1	-	-	-
Hydrocefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	-	-
Raattent foster	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-		-	-	-	-	-	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	59	58	4	12	7	7	1	1
		62			14			

[1]) Derav et tvillingpar forløst ved tang, desuten en 1ste tvilling, 2den forløst (lev.) vending, hvor utfald for moren er anført. [3]) Begge 2den tvillinger, i det ene tilfælde tvilling; 1ste førløst (lev.) ved tang. [5]) 2den tvilling, om 1ste intet anført. [6]) Derav et trangt bækken. [7]) I det en tilfælde utførtes operationen paa 2den tvilling, 1ste var død

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 87 saadanne, derav i Hadeland og Land distrikt 22, i Søndre Valdres 14, i Nordre Valdres 6, i Toten 19, i Faaberg 5, i Ringebu 10, i Lom 3 og i Lesje 8. Angaaende indikationer og utfald henvises til ovenstaaende tabel. I Søndre Valdres distrikt utførtes et keisersnit paa en kvinde med skjevt, osteomalacisk bækken og med heldig utfald for mor og barn. (A. Olsen).

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. Fra Faaberg distrikt bemerkes, at der brukes jordmødre ved de allerfleste fødsler. Hjælpekoner benyttes kun i nødsfald paa de mest avsides liggende steder. Barselfeber forekommer yderst sjelden. (Torp).

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd for det hele amt av 1 528 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 49,2.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 5 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 6 kvinder saaledes: barselfeber 4, emboli 1, svangerskap utenfor livmoren 1.

operationer.

Partus præmaturus artificialis.		Partus provocatus. (Accouchement forcé).		Perforation.	Embryotomi.	Keisersnit.		Efterbyrdsoperation.
Mor.	Barn.	Mor.	Barn.	Mødre.	Mødre.	Mor.	Barn.	Mødre.
Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	1	-	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	[7]) 2	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	1	1	2	2	1	1	3

ved vending, hvor utfaldet for moren er anført. [2]) 1ste tvilling, 2den forløst (lev.) ved er 1ste tvilling forløst ved tang, i det andet er intet anført om 1ste tvilling. [4]) 2den tvillingpar i 7de maaned; de døde efter nogen timer. Hos barselkvinden var der tillike levende ved naturens hjælp. I det andet var fosteret dødt, tillike fremfalden arm.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	282	10	272
Lungetuberkulose	146	15	131
Kræft (cancer og sarkom)	127	8	119
Organisk hjertesygdom	92	10	82
Lungebetændelse	78	16	62
Hjerneslag	75	3	72
Kronisk bronkit	50	1	49
Tuberkulose utenfor lungerne	49	2	47
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	47	7	40
Brights nyresygdom	44	3	41

Veirliget. Angaaende dette meddeles fra begge lægedistrikterne i Valdres samt Lom og Lesje, at vinteren var snerik og kold. Vaaren kom nogenlunde tidlig, men var regnfuld. Sommeren dels kjølig og regnfuld, dels varm, saa aaret for Loms vedkommende betegnes som et kronaar. I Lesje blev baade byg og havre fuldmoden, hvad der sjelden forekommer. Høsten var tildels regnfuld, saa en del hø blev utskjemt (H. Lyche).

Levemaate, økonomiske og hygieniske forhold. I Hadeland og Land distrikt siges velstanden at være stadig stigende. Avholdsfolket virker paa de fleste steder med stort held. (Kolbjørnsen). Misbruken av kaffe er i Torpen i tiltagende, likesaa de sygdomstilstande, som hænger sammen dermed. (E. Jahr).

I Søndre Valdres distrikt har de hygieniske forhold ikke undergaat nævneværdige forandringer. (A. Olsen). Tandlæge Kjær meddeler, at sansen blandt befolkningen for at sørge for sine tænder absolut er i tiltagende. Men kjendskapet til, hvorledes dette skal gjøres, er forbløffende litet. Renligheten i munden menes at være bare luksus. Man ser derfor hyppig hos patienterne periostit med fistler om tandrøtterne, tillike tandsten hos mange saa rikelig, at hele tandrækken gir indtryk av at være en kompakt porselænsbue. Dog kommer de ikke til tandlægen for at faa renset munden, men oftest for at faa trukket ut en tand, der smerter. Begynder man at rense tænderne, tror de, at dette skader dem. Tilblandingen til den tyggede føde av denne mundens urenhet, kan ikke være heldig. Tandlæge Holbæk-Hanssen bemerker, at barn i alderen 6—13 aar ikke har saa daarlige tænder som i alderen fra 13—20. Dette kan maaske ansees som tegn paa, at mundhygienen har forbedret sig i sidste 5 à 6 aar. Den mængde tanduttrækninger skyldes ikke udelukkende liten interesse for at beholde tænderne, men de lange reiser til tandlægen har ogsaa noget at si. De patienter, som skal ha indsætning av tænder (gebis) er oftest i 30—40 aars alderen, en del i 25 aars, meget faa i 20 aars alder. Som aarsak til de daarlige tænder anser han nydelsen av megen og glohet kaffe og daarlig bakt brød at være medvirkende. Patienter ældre end 45 aar har gjennemgaaende gode tænder; næringen i deres opvekst var ikke saa krydret og bestod av haardere føde.

Fra Nordre Valdres bemerker distriktslægen, at det ser ut til, at det er ikke mere, end at befolkningen saavidt greier at slaa sig igjennem. Naar dette sker, skyldes det sparsomhet og vedholdende stræv, og det tør være et spørsmaal, hvorledes den ungdom, som nu vokser op i bygderne, vil komme til at klare sig. Den ser i det hele ut til at være vekere, har større krav til livet og ikke den ihærdighet i arbeidet som de gamle. Det blir naturligere med de gode aandsevner den har, at søke lettere livsvilkaar, hvor den kan slaa sig gjennem med mindre kropsslit og større pengeløn. Veien gaar da til Amerika eller til en eller anden post gjennem en eller anden skole. Grunden kan hos mange være litet livsmot. Det, som stjæler motet, kan paa én gaard være slit og strid med stor gjæld, paa en anden tuberkulose hos forældre eller søskende, paa en tredje, at al slags glæde er blit borte fra hjemmet og kanske grænden. Folkelivet er mange steder blit sørgelig fattig og tomt uten livsens glæde — det gamle kulturindhold er blit borte, og noget nyt er ikke kommet istedet. (H. Lyche).

Fra Toten distrikt omtales vanskeligheten for fabrikarbeidere med at faa rimelige boliger i Gjøvik og det omliggende landdistrikt. Antallet av arbeidere vokser stadig, og mange av dem bor op til 5 à 6 km. fra sit arbeidssted. At gaa daglig frem og tilbake og leve av nistemat er ikke gode arbeidsvilkaar. De arbeidere, som foretrækker at stuve en stor barneflok sammen i et litet kammer med kjøkken, har det personlig kanske bedre, men barnene er bleke og disponert for sygdom. Efter lang stilstand er dog nogen byggevirksomhet begyndt, saa det kan haabes, at forholdet kan bedres i nogen grad. — De økonomiske forhold maa

i det hele siges at være gode. Bønderne, som alle eier skog, er meget vel stillede. Antallet av husmænd er avtagende. Deres kontante indtægter er i forhold til arbeidernes meget smaa, men nogen uttalt fattigdom blandt dem er meget sjelden. Fabrikarbeiderne har i de sidste aar faat sine lønninger betydelig forbedret, saa de arbeidsomme og ordentlige blandt dem har rummelig utkomme. Ædruelighetstilstanden har neppe gaat fremad i det sidste aar. Ungdommen synes i sin maate at være paa, i rent ydre kultur, i væsen ikke at staa paa den høide, den gjorde for en del aar siden. De unge er høirøstet paa gater og landeveier, man ser ofte utækkelige gebærder og hører frække uttalelser, likesom de i sit væsen har lagt sig til en slurvethet, som maaske skal være kjæk, men nærmest minder om pøbel. En ældre militær, som hadde nøie kjendskap til ungdommen i 50 aar, uttalte for distriktslægen, at han syntes det var paafaldende, hvor lavtstaaende de yngre er, paa samme tid som den ældre befolkning blandt arbeiderklassen paa ham gjorde et sjeldent paalidelig og velopdragent indtryk. Denne skildring passer selvfølgelig ikke paa al ungdom, men at der er altfor mange daarlige elementer iblandt den er sikkert. (Marcussen).

I Faaberg distrikt gaar det nok fremad med de hygieniske forhold, om end ikke med sterk fart. Syke- og fattigpleien er i merkbar fremgang. I alle distriktets landskommuner er i de sidste aar oprettet gamlehjem, som omfattes med megen interesse, og hvor de gamle har det meget godt. (Torp).

I Ringebu distrikt siges landmanden ogsaa iaar at ha hat et godt aar. Men allikevel strak ikke fórbeholdningen til, idet der fremdeles holdes for store besætninger av kreaturer. Følgen herav er dels fórnød, dels for utilstrækkelig fóring om vinteren. Til salg frembringes som regel kun ost, og ystningen foregaar vanlig paa gaardene. Der er for litet samhold til at sætte igang større fællesdrift, der maatte være økonomisk og lettere i denne tid, hvor der stadig klages over, at arbeidshjælpen er saa dyr og vanskelig at faa. — Tandpleien er hos befolkningen mangelfuld og holder ikke skridt med det mere bymæssige kosthold. Kaffe nyder fortrin fremfor melk baade som daglig næringsmiddel og specielt, hvor det gjælder traktement. Selv hos smaa barn hører kaffe med til det daglige kosthold. — Med ædrueligheten er det fremdeles daarlig bevendt. Distriktslægen har det indtryk, at der tages for lempelig paa folk, som volder ufred og kvalm. Misbruken av alkohol har ogsaa visselig sin store skyld i, at der er megen fattigdom i bygden, slet moral, og, som følge herav, tunge skatter. (Groth).

I Lom distrikt er de hygieniske forhold mindre tilfredsstillende. Husene indeholder almindelig i 1ste stokverk kjøkken og 2 «klævar», det er to smaa rum ved siden av dette, av disse er i regelen kun det ene forsynet med ovn Dertil kommer et par rum paa «øvre», som dog i almindelighet kun brukes ved selskaper. I kjøkkenet og den ene klæva bor da i regelen hele familien og dens tjenere. Gutter og piker ligger derfor ofte paa samme rum. Sædeligheten maa allikevel, saavidt distriktslægens kjendskap gaar, siges at være upaaklagelig, om end ikke saa god, som den burde være. Ædrueligheten maa i det store og hele siges at være tilfredsstillende. Renligheten staar fremdeles paa et noksaa primitivt standpunkt. Spisning av fælles fat foregaar som før, selv til gjestebuds, og spytning paa gulvet er almindelig, især i butikker og i kirken. Kostholdet maa ansees for at være godt, naar bortsees fra misbruken av kaffe. (Kjos).

I Lesje distrikt ophjalp det gode utbytte av jorden med den vellykkede høihøst meget den økonomiske tilstand. Det paagaaende jernbaneanlæg har skaffet mange i Dovre og Sel arbeide med gode lønninger. Distriktet er dog et meget dyrt levested; husrum har det ofte været knapt med under anlægstiden. Fra Otta klages over, at der drikkes meget øl og nafta. Andre steder i distriktet er der intet at si paa i den henseende. (Bidenkap). I Sel herred ernærer befolkningen sig hovedsagelig ved jordbruk, men mange av bygdens folk beskjæftiges ogsaa som før ved skiferbruddene, klæberstensgruberne og Aasaaren kobbergruber. Boligerne er i det hele store og luftige, men daarlig vedlikeholdt. Renligheten

staar høit, og spytteuvanen er i særdeles glædelig avtagen. Kaffedrikningen tar overhaand, likesom de gode arbeidspriser har hat adskillig drukkenskap i sit følge, især blandt de yngre arbeidere fra selve bygden. Den gamle faste stok av jernbanearbeidere er meget maateholden, likesaa gaardbrukerstanden. (R. Müller).

Sykehus. Paa Gjøvik, Toten distrikt, er der et kommunalt sykehus; epidemisykehuset ligger utenfor bygrænsen. Av epidemilasareter findes desuten 1 i Vardal og 1 i Østre Toten herreder. Vestre Toten (Eina) har en helbredelsesanstalt for alkoholister. I Faaberg distrikt er paa Lillehammer et amtssykehus og et epidemilasaret. — Av **sanatorier** med fast læge findes i Søndre Valdres distrikt Tonsaasen og Breidablik med læge hele aaret, mens i Nordre Valdres Fosheim sæter og i Faaberg Gausdal sanatorium har læge i sommersæsongen. I Gausdal ligger 2 private sanatorier for tuberkuløse, nemlig Kornhaug og Granheim. I Ringebu distrikt ligger Golaa og Fefor høifjeldssanatorier med læge i sommertiden.

Badeindretninger. I Hadeland og Land distrikt er i Gran herred oprettet 2 offentlige badehus. (Kolbjørnsen). I Nordre Valdres distrikt blev i Østre Slidre driften av herredets badstue paa Heggenes gjenoptat. (P. Amundsen). I Toten distrikt har Gjøvik en kommunal badeanstalt, likesom Raufoss patronfabrik og melkekondenseringsfabrikken paa Kap har badeindretning for arbeiderne. (Marcussen). I Faaberg distrikt er der paa Lillehammer en badeanstalt og paa Tretten en badstue. I Ringebu fører distriktets 2 badstuer en kummerfuld tilværelse. (Groth). Foruten disse findes ved de forskjellige sanatorier og hoteller indretninger for kolde og varme bad m. v.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Kristians amt	66	2187
Hadeland og Land	[1]) 10	412
Søndre Valdres	[2]) 5	323
Nordre —	[3]) 8	ingen
Toten	[4]) 14	216
Faaberg	[5]) 16	427
Ringebu	[6]) 1	201
Lom	[7]) 6	347
Lesje	[8]) 6	261

[1]) Jevnaker 3, Lunner 1, Gran 1, Brandbu 2, Søndre Land 1, Nordre Land 2. [2]) Nordre Aurdal 2, Søndre Aurdal 1, Etnedalen 2. [3]) Vestre Slidre 3, Vang 3, Østre Slidre 2. [4]) Gjøvik 2, Vardal 3, Biri 1, Snertingdalen 1, Østre Toten 2, Vestre Toten 2, Kolbu 2, Eina 1. [5]) Lillehammer 9, Faaberg 1, Øier 1, Østre Gausdal 4, Vestre Gausdal 1. [6]) Nordre Fron 1. [7]) Lom 1, Skjaak 4, Vaage 1. [8]) Lesje 2, Dovre 2, Sel 2.

Kvaksalveruvæsen. Den i den trykte beretning for 1909 (side 86) omtalte farver blev i 1910 for behandling av smitsom sygdom (difteri og tuberkulose) av politiet forelagt en mulkt paa kr. 500,00, hvilken han vedtok. (Marcussen).

VIII. Bratsberg amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje dec. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		15189,09	98 298	47	17	63	35
1. Skien		1 066,24	38 210	18	9	23	7
	Skien, kjøbstad	2,13	11 459	6	6	[1]) 6	-
	Porsgrund, —	1,26	4 804	4	2	6	-
	Brevik, —	0,76	2 159	2	1	1	-
	Eidanger	139,50	3 697	-	-	1	1
	Solum	317,82	8 088	4	-	6	4
	Gjerpen	380,91	7 151	2	-	1	1
	Slemdal	223,86	852	-	-	2	1
2. Kragerø		1 650,41	21 982	8	3	9	7
	Kragerø, kjøbstad	1,17	4 954	4	2	2	-
	Langesund, ladested	0,88	1 344	1	1	-	-
	Stathelle, —	0,24	472	-	-	-	-
	Bamle	286,83	4 676	2	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 535	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 972	-	-	[2]) 1	1
	Drangedal	1 054,85	4 029	1	-	3	3
3. Hollen		1 141,81	11 870	6	1	8	4
	Hollen	257,54	3 957	3	1	2	1
	Lunde	259,65	2 225	-	-	1	1
	Bø	281,66	2 657	1	-	2	1
	Saude	342,96	3 031	2	-	3	1
4 Sauland		1 716,04	7 441	6	2	7	5
	Hitterdal	407,44	3 868	4	2	5	2
	Hjartdal	891,84	2 336	1	-	1	1
	Gransherred	416,76	1 237	1	-	1	2
5. Kviteseid		2 256,07	7 841	4	1	6	6
	Seljord	665,83	3 067	1	-	3	3
	Kviteseid	712,08	3 153	3	1	1	1
	Nissedal	878,16	1 621	-	-	2	2
6. Laardal		4 151,00	7 560	3	1	7	3
	Laardal	287,76	1 364	1	-	2	-
	Fyresdal	1 253,18	1 814	1	-	1	-
	Mo	694,49	1 850	-	-	1	1
	Vinje	1 215,87	1 702	1	1	2	1
	Raulaud (Møsstrandens sogn undtat)	699,70	830	-	-	1	[3]) 1
7. Tinn		3 207,52	3 394	2	-	3	3
	Tinn	1 774,36	2 373	2	-	2	2
	Hovin	302,46	885	-	-	1	1
	Møsstrandens sogn av Rauland	1 130,70	136	-	-	-	-

[1]) Foruten disse bor i Skien by den for Solum og den for Gjerpen fast ansatte jordmor.
[2]) Bor i Kragerø by. [3]) Vakcinerer i hele Rauland herred.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	4	-	4	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1
Akut poliomyelit	5	-	5	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3
Skarlagensfeber	694	8	693	87	57	34	22	46	45	40	31	44	123	81	83
Meslinger	89	1	89	-	-	1	27	12	1	1	6	7	4	10	20
Difteri (croup)	241	10	241	55	34	15	15	4	6	7	14	25	21	39	6
Barselfeber	9	3	7	2	-	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	16	11	9	-	-	2	-	3	-	1	1	1	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	3	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Rosen	53	-	53	4	8	3	8	5	4	1	3	3	6	3	5
Røde hunde	19	-	19	-	6	2	-	4	-	-	-	-	-	6	1
Vandkopper	91	-	91	8	4	2	19	9	7	-	2	9	8	10	13
Kusma	48	-	48	16	9	9	2	2	4	1	5	-	-	-	-
Kikhoste	475	10	474	128	57	46	27	31	32	70	21	16	15	14	17
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3029	51	3018	401	347	260	285	247	160	151	112	161	248	308	338
Influensa	1281	7	1189	238	406	229	67	43	19	22	25	23	21	38	58
Lungebetændelse	450	79	450	55	41	53	41	61	35	18	12	14	25	59	36
Pleurit	169	5	169	20	11	13	15	21	16	20	13	13	4	9	14
Gigtfeber	122	5	122	19	13	10	19	4	6	10	12	6	5	10	8
Akut diarré (kolerine)	1139	26	1139	54	66	91	63	89	122	137	187	111	89	51	79
Skjørbuk	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7938	217	7823	1089	1059	773	611	581	458	479	447	434	571	638	683

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragerø.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	222	5	294	3	143	-	24	-	-	-	9	-	2	-
Meslinger	28	-	-	-	-	-	22	1	-	-	-	-	39	-
Difteri (croup)	103	5	61	3	1	-	24	2	51	-	-	-	1	-
Barselfeber	3	2	2	1	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	7	7	3	2	1	-	2	2	2	-	1	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Rosen	21	-	8	-	7	-	8	-	3	-	2	-	4	-
Røde hunde	4	-	12	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	43	-	25	-	1	-	21	-	-	-	1	-	-	-
Kusma	14	-	29	-	-	-	2	-	-	-	1	-	2	-
Kikhoste	286	7	13	1	18	-	83	1	17	-	56	1	2	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1792	19	496	7	169	1	330	13	113	6	109	4	20	1
Influensa	705	5	273	-	27	-	178	-	66	2	12	-	20	-
Lungebetændelse	198	31	86	19	26	3	55	9	39	10	32	7	14	-
Pleurit	66	1	23	-	3	-	44	1	12	-	17	3	4	-
Gigtfeber	43	-	22	1	17	-	16	1	7	2	16	1	1	-
Akut diarré (kolerine)	623	15	185	3	66	2	194	3	32	1	36	2	3	-
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4165	97	1533	40	481	7	1010	33	345	21	292	18	112	1

Sundhetstilstanden var i det hele kun nogenlunde tilfredsstillende. Der meldtes av epidemiske sygdomstilfælde ialt 7 938 med 217 dødsfald mot henholdsvis 7 812 og 187 aaret forut.

Dødeligheten utgjorde 12,9 pro mille (1 375 dødsfald) av den utregnede tilstedeværende middelfolkemængde (106 454). I 1909 var dødeligheten 12,0 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 88 og 89, sammendraget efter lægernes opgaver. Jfr. forøvrig tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. Av de 4 tilfælde i Skien distrikt forekom de 2 i Solum; ukjendt smittekilde; det ene var paratyfus

Skarlagensfeber hadde stor utbredning i de 3 sydlige distrikter, men forløpet var som regel ganske let; somme steder gik barnene endog i den kolde aarstid ute med sygdommen. Sygdommen var i Kragerø distrikt særlig utbredt i Drangedal, men var ogsaa ganske hyppig i trakterne omkring Kalstadkilen i Skaatø og indover Fossingfjorden, samt i Bamle En epidemi, som i slutten av foregaaende aar hadde utviklet sig i Vafosheien (Sannikedal), hørte snart op, og spredte tilfælde hist og her i distriktet lykkedes det at hindre fra at spre sig. (Carlsen). I Hollen var sygdommen en fortsættelse av foregaaende aars epidemi; de fleste tilfælde forekom blandt arbeiderne ved jerngruberne og verket samt ved bruket. Ogsaa i Vestfjorddalen (Tinn) iagttoges nogen tilfælde.

Difteri. Fra Kragerø anføres, at der jevnlig foregaar smitteimport fra Kristiania; man har dog somoftest været istand til at indskrænke sygdommen til de først angrepne. (Carlsen) Fra Bamle omtales nogen grave tilfælde, som hurtig bedredes ved serum, der forøvrig altid viste udmerket virkning; blandt nogen faa tilfælde av parese iagttoges en dobbeltsidig peroneuslammelse. (Horn). I Kviteseid var sygdommen en fortsættelse av forrige aars epidemi. I nogen sværere tilfælde, hvor serum bruktes 2 ganger, indtraf forbigaaende lammelser; en voksen mand, som fik recidiv med universel lammelse, blev først restitueret efter en badekur i Larvik. 2 ganger iagttoges et sterkt kløende utslag, som lignet meslinger; det var før serum var blit injiceret. (Heidenreich). Der forekom ogsaa nogen tilfælde i Vestfjorddalen (Tinn).

Kikhoste optraadte sporadisk over hele Sauland distrikt.

Av **influensa** var der i Kviteseid og Nissedal en utbredt epidemi med mange eftersygdomme og gjentagne tilbakefald. I Seljord, hvor sygdommen optraadte mere spredt, iagttoges flere astheniske pneumonier. Forøvrig hersket der utover vaaren en ualmindelig slaphetstilstand hos alle klorotiske og influensarekonvalescenter. (Heidenreich).

Av **kolerine** forekom der mange tilfælde paa Notodden (Sauland distrikt); drikkevandet der er slet.

Av **fnat** er meldt 214 tilfælde, derav 73 fra Laardal distrikt.

Utenfor sykehus behandlede tilfælde av **veneriske sygdomme** vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Skien.	2 Kragerø.	3 Hollen.	4 Sauland.	5 Kvites-eid.	7 Tinn.
Veneriske saar	9	1	1	-	7	-	-
Syfilis, erhvervet	27	8	4	2	10	-	3
— medfødt	1	-	1	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	153	79	9	6	43	1	15

Paa Notodden (Sauland distrikt) forekommer relativt mange tilfælde av veneriske sygdomme, men merkelig nok er alle de meldte tilfælde udelukkende hos mænd. (Holst).

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 18,1 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraarsakede dødsfald og 21,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 13,0 pct. og 16,1 pct. og for bygderne 19,7 pct. og 24,1 pct. Forøvrig henvises til nedenstaaende tabel. — Paa Saaheim i Vestfjorddalen (Tinn) forekom adskillige tilfælde; forholdene der er nu ganske forskjellige fra det øvrige distrikts; bymæssig bygging og tildels sammenstuvning i smaa rum. (Sandved).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved: sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Skien	471	66	97	374
Skien by	124	16	25	99
Porsgrund by	53	5	11	42
Brevik by	30	2	5	25
Bygder	264	43	56	208
Kragerø	263	50	40	223
Kragerø by	49	8	8	41
Langesund by	27	4	6	21
Stathelle by	10	3	2	8
Bygder	177	35	24	153
Hollen	99	30	7	92
Sauland	120	22	33	87
Kviteseid	108	19	21	87
Laardal	95	19	18	77
Tinn	24	7	1	23
Bratsberg amt	1180	213	217	963
Derav i byer	293	38	57	236
— - bygder	887	175	160	727

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Peforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer..	61	[1]) 1	59	3	1	1	-	1	[2]) 2	-	-
Bækkensneverhet...	5	-	3	2	1	1	-	-	-	2	-
Barselkrampe.....	-	1	-	1	-	-		-	-	-	-
Placenta prævia og blødning.....	-	-	-	-	2	2		-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moren....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie.....	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	4	2	2	-	-	-	-
Fare for fosteret...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	72	2	67	7	8	6	2	1	2	2	3
	74		74			8					

[1]) Opgit dødsaarsak: dystoki. [2]) En av disse en første tvilling, hvis tilsvarende anden forløstes ved vending, hvor utfaldet for moren (lev) er opført.

Av **obstetriciske operationer**, utført av læger, er opgit ialt 89, derav i Skien distrikt 35, Kragerø 20, Hollen 5, Sauland 17, Kviteseid 6, Laardal 3 og Tinn 3. Om indikationer og utfald henvises til ovenstaaende tabel.

Et tilfælde av **inversio uteri totalis**, som reponertes, indtraf i Sauland distrikt; konen døde 3 uker efter av lungeemboli. (Helmers). Om en utført **perforation** meddeles fra Tinn: Konen hadde født én gang tidligere, og var da efter et langt og smertefuldt fødselsarbeide blit forløst ved tang; dødt barn. Da der denne gang efter vel 2 døgns venten heller ikke var nogen fremgang, og konens kræfter var i avtagen, besluttedes perforation av det levende barn, men inden den til assistance tilkaldte læges ankomst var barnet dødt. Konen kom sig hurtig efter operationen. (Sandved).

Om **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 6 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsak for 11, nemlig barselfeber 3, barselkrampe 2, emboli 2, blødning 2, dystoki 1 og ektopisk svangerskap 1.

Tallet paa **fødte** og **døde** sees av tabellen paa næste side.

Overskuddet av fødte var 1 431 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 49,0.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Skien	1099	34	517	80	9	4	13	4	1
Skien by	341	5	127	30	2	1	5	2	-
Porsgrund by	107	4	90	6	-	2	2	-	-
Brevik by	42	-	35	3	1	-	3	-	-
Bygder	609	25	265	41	6	1	3	2	1
Kragerø	543	15	311	30	2	2	5	3	-
Kragerø by	107	2	56	4	-	-	1	-	-
Langesund by	37	3	28	1	-	-	-	-	-
Stathelle by	5	-	10	1	-	1	-	-	-
Bygder	394	10	217	24	2	1	4	3	-
Hollen	324	7	127	14	3	-	3	1	-
Sauland	331	10	130	29	-	-	5	-	-
Kviteseid	211	7	120	14	3	-	2	2	-
Laardal	166	6	116	12	2	-	3	1	-
Tinn	132	5	54	4	-	-	5	1	-
Bratsberg amt	2806	84	1375	183	19	6	36	12	1
Derav i byer	639	14	346	45	3	4	11	2	-
— - bygder	2167	70	1029	138	16	2	25	10	1

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Lungetuberkulose	213	38	175
Alderdomssvakhet	147	27	120
Kræft (cancer og sarkom)	123	42	81
Lungebetændelse	79	17	62
Hjerneslag	78	19	59
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	62	14	48
Tuberkulose utenfor lungerne	59	12	47
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	51	6	45
Medfødt svakhet	35	10	25
Kronisk bronkit	34	6	28
Morbus Brigthi	34	10	24

Veirliget. Vaaren kom tidlig. Sommeren var i de sydlige distrikter varm og med tilstrækkelig nedbør; avlingerne derfor jevnt gode; frugthøsten var dog mindre god. Fra de nordlige distrikter skildres sommeren som kold og regnfuld.

Levemaate og hygieniske forhold. Fra Kragerø anføres, at det er sjelden at se unge mennesker, piker saavelsom gutter, med en frisk god ansigtsfarve; og en smuk tandgard kan man noget saa nær uten risiko paastaa ikke forekommer i naturlig tilstand; indsatte tænder har derimot hver konfirmeret gut eller jente. — Levnetsmidlerne, særlig kjøt og fisk, er steget i pris her de senere aar, og det er ikke sjelden man hører, at den slags spise nu ikke længer kan være snak om at nyte for den almindelige mand. Kaffe og smørbrød og en enkelt gang hermetik utgjør derfor jevnlig middagsmaten, særlig blandt arbeidsklassen; og denne ensformige og uhensigtsmæssige levemaate er sandsynlig aarsaken til al den bleksot og kardialgi, som her findes. (Carlsen). — Fra Bamle skrives: Boligerne er smaa og trange, og paa de mere tætgrændte steder, som ved Ødegaardens verk, Eikstrand, Krabberødstrand og tildels ved Herre er de sanitære forhold ofte meget mislige. Binger og søppelhauger kan ligge like i allemandsvei eller i ubehagelig nærhet av naboen. For disse steder har helseraadet paabudt hyppig tømning av binger samt bruk av strø, og til avfald tætte kasser med lok og ikke større, end at to mand kan bære og tømme dem. Paa Herre, hvor cellulosefabrikken beskjæftiger 150 mand, er arbeidsvilkaarene gode, og dermed sansen for bedre stel i stigende; saaledes bygger arbeiderne sig ved hjælp av boligbanken nette egne hjem med en liten jordflek eller kjøkkenhave til. — Apatitgruberne ved Ødegaardens verk, som beskjæftiget ca. 200 mand, gik konkurs i mai, og de fleste arbeidere drog ut av bygden; boet har siden kun hat arbeide for 30 mand. — Drikfældigheten er i avtagende; kun ved festlige leiligheter drikkes der noget, og da ikke sjelden litt for meget; men ellers møter man kun sjelden en fuld mand ute i bygden. (Horn).

Fra Hollen meddeles, at det av beretningen om kjøtkontrollen paa Ulefoss fremgaar, at ikke litet kjøt av daarlig kvalitet og tildels ganske utjenlig til menneskeføde frembydes tilsalgs og har maattet kasseres. — Særlig til bruk ved rengjøring efter smitsom tuberkulose er der anskaffet desinfektionstønde med tilbehør; den er stationeret hos sykepleiersken i Lunde, som veileder i sakernes bruk, og har opsigt med utførelsen; det har nemlig vist sig umulig at faa nogen anden desinfektør. (Paulsson).

I Sauland har forholdene forandret sig ikke saa litet i de forløpne 10 aar, og forsaavidt til det bedre, som sansen for bedre husstel og vel ogsaa for større renlighet har trængt mere igjennem. Den store indflytning utenfra til enkelte dele av distriktet har antagelig ikke været uten indflydelse; der stilles nu større fordringer til levemaate, klædedragt m. m., trods det at skatterne er øket og al arbeidshjælp fordyret. Men landmanden har gjennemgaaende hat gode aar; de godt betalte produkter og høie tømmerpriser har holdt balancen oppe og vel ogsaa skaffet en smule plus. Men om levemaaten med hensyn til nøkterhet og sedelighet har vundet noget, er derimot et spørsmaal; der brukes ikke saa ganske litet av spirituosa, og konsumet av denne vare synes heller at ha tiltat end avtat i de senere aar. For Notoddens vedkommende arter i ethvert fald livet sig paa en litet tiltalende maate; ædrueligheten staar ikke høit der, og den forholdsvis store barneflok fører et gateliv, som neppe er heldig hverken i fysisk eller moralsk henseende. Møter man strømmen av skolebarn efter endt skoletid, faar man ikke indtrykket av nogen sund og kraftig opvoksende slegt. — Det gjennem flere aar vedvarende veiarbeide underholder saa godt som hele aaret rundt en jevn stok av arbeidere, væsentlig av bygdens egne, i regelen ordentlige og flinke folk, for hvem veiarbeidet nu i en aarrække har været en sikker og god indtægtskilde. En

ulempe ved dette arbeide er imidlertid, at det saa ofte medfører fordøielsessvækkelse, idet kosten altid blir smørbrød og kaffe og først om aftenen efter endt arbeide et ordentlig tillavet maaltid. At faa arbeiderne til at bruke høikokning til et maaltid, som kunde medbringes til arbeidsstedet, har vist sig at møte vanskeligheter og heller ikke er det gjørlig at faa erstattet kaffen med noget andet; kakao blir de snart kjed av, og melk, om den kan faaes, synes de ikke kommer op mot den varme kaffe. (Holst) — Paa Notodden, som nu har ca. 5000 indbyggere, er der bolignød; man flytter ofte ind i hus, før de er helt færdig, hvorfor de er daarlige og kolde. Da der endnu hverken er vandverk eller kloakledning, er drikkevandet mange steder elendig og renholdet mangelfuldt. Man savner likeledes baade sykehus og epidemilasaret. (B. Solberg).

I Kviteseid er der trods de «gode tider» mindre fremgang i hygienisk retning, end man skulde vente. De legemlige krav er for store; de gode indtægter spises og drikkes for det meste op. Husene pyntes op utvendig meget mere end tidligere; med den indvendige renlighet gaar det ikke saa raskt. — Efterhvert som skogene minker, drives der et mer og mer intenst jordbruk. Med de dyre arbeidspriser nødes man til at bruke maskiner; av disse indføres store masser. Ved de mange nye arbeiderbruk med offentlig bidrag er der i de senere aar ryddet op megen dyrkbar jord; som regel plantes frugttrær og bærbusker i en liten have ved hvert bruk. — Der indføres særdeles meget høi dels til tømmerkjørernes hester dels til de gaarder, som tidligere har drevet heislaatter, og som i overgangstiden til mere rationelt gaardsbruk trænger fór til sin besætning. — Med hensyn til nydelse av spirituosa synes der ikke at være indtruffet nogen bedring. Man driver for tiden inden amtet paa med folkeavstemning om forbud; men som alt listevæsen viser denne avstemning de latterligste resultater; man tør ikke vedkjende sig sit standpunkt. — Diakonisseforeningen har ved siden av den før ansatte faat en sykepleierske til. Begge hadde fuldt op at gjøre, særlig under difteriepidemien, da det viste sig umulig at faa hjælp fra andet hold. (Heidenreich).

I Laardal synes folk nu at ha faat øinene op for, at det ikke er uten betydning at pleie sine tænder og søke at bevare dem; og da tandlægerne foretar reiser omkring i bygderne, er der nu lettere adgang til at søke dem. Dropsspisningen holder det dog haardt at faa bugt med; naar far eller mor gjør sine indkjøp «paa bua», forlater de ikke denne uten at ha kjøpt med sig en kræmmertut saavel til sig selv som til barnene derhjemme. — Ædruelighetstilstanden maa i det hele siges at være meget god; der kjendes ingen, som nyter alkohol til stadighet; i hjemmene brukes i mindre selskaper næsten kun hjemmelavet øl og vin. Avholdssaken gjør god fremgang blandt ungdommen. (O. Lund).

Paa Saaheim (Tinn) har de hygieniske forhold været noksaa mislige, og det har været temmelig vanskelig at faa gjennemført de paabud, man har fundet nødvendige. I den del, som selskaperne eier, er sundhetsforholdene udmerket, men paa det omraade, som ligger utenom «bøen», er byggingen og renholdet ikke tilfredsstillende. Ædruelighetstilstanden er som ventelig blandt en stor arbeidsstok ikke altid god. Foruten de fastboende arbeidere har der været adskillig konflux av de løseste eksistenser fra alle kanter; og da politiopsynet har latt adskillig tilbake at ønske, har der været megen drukkenskap. De nye anlæg har skaffet bønderne bedre avsætning for sine produkter med derav følgende øket velstand. (Sandved).

Sykehus. Amtets sykehus og sindssykeasyl ligger i Solum. I Porsgrund findes 2 sykehus, hvorav et tilhører den katolske mission. Tidsmæssige epidemilasareter haves i sidstnævnte by og i Skien. I Brevik staar et litet hus til disposition for epidemiske syke. Til samme bruk er der i Kragerø 4—5 smaa rum i en sidebygning til byens fattighjem. Paa Notodden (Sauland distrikt) er der

i aarets løp indrettet et midlertidig lokale til at huse et par syke, indtil tanken om oprettelse av et sykehus dersteds kan realiseres. I Hitterdal er et tuberkulosehjem under opførelse. (Holst). Paa Saaheim (Tinn distrikt) har aktieselskapet Rjukanfoss et litet sykehus samt to epidemibarakker. (Sandved). — I Gjerpen, ca. 8 km. fra Skien, ligger tuberkulosehjemmet «Høgaas».

Badeindretninger for koldt og varmt bad og dampbad har man i Skien og Porsgrund. I Brevik findes en sjøbadeanstalt og ved Skotfoss bruk et bad for arbeiderne. Kragerø har et damp- og karbad og et par smaa sjøbad. I Drangedal, Fyresdal, Vinje og Attraa er der badstubad. Paa Notodden findes en badeindretning ved karbidfabrikken og en ved salpeterfabrikken; et badeanlæg til almindelig avbenyttelse er paatænkt. (Holst).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad op paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Bratsberg amt	75	1540
Skien	[1]) 34	701
Kragerø	[2]) 21	360
Hollen	[3]) 1	30
Sauland	[4]) 11	165
Kviteseid	[5]) 3	179
Laardal	-	68
Tinn	[6]) 5	37

[1]) Skien 20, Porsgrund 5, Gjerpen 3, Solum 5, Slemdal 1. [2]) Langesund 3, Kragerø 8, Skaatø 2, Sannikedal 2, Bamle 4, Drangedal 2. [3]) Hollen 1. [4]) Hjartdal 2, Gransherred 1, Hitterdal 8. [5]) Kviteseid 1, Seljord 1, Nissedal 1. [6]) Tinn 4, Hovin 1.

IX. Nedenes amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		9 348,00	75 925	24	14	50	23
1. Østre Nedenes		874,16	23 762	8	2	15	7
	Risør, kjøbstad	1,43	3 860	3	1	2	-
	Tvedestrand, ladested	0,09	1 645	2	1	[1]) 1	-
	Gjerstad	312,66	2 445	1	-	1	1
	Søndeled	188,60	3 077	-	-	[2]) 3	2
	Dybvaag	47,71	2 901	1	-	3	2
	Holt	184,52	4 215	-	-	2	-
	Østre Moland	86,34	2 056	-	-	1	1
	Flosta	22,79	1 632	1	-	1	1
	Tromø	30,02	1 931	-	-	1	-

[1]) Tillike jordmor for en del av Holt herred. [2]) Den for Ytre Søndeled fast ansatte jordmor bor i Risør.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.
2. Vestre Nedenes ...	.....	1 131,99	37 607	13	11	25	7
	Arendal, kjøbstad	15,61	10 684	7	8	7	-
	Grimstad, —	0,22	2 764	3	2	2	-
	Lillesand, ladested	0,39	1 239	1	1	1	-
	Froland	294,97	2 379	1	-	1	1
	Øiestad	109,33	4 316	-	-	3	-
	Hisø	8,74	2 615	1	-	1	-
	Fjære	59,67	4 789	-	-	2	1
	Landvig	190,68	2 187	-	-	1	1
	Eide	32,36	716		-	2	1
	Vestre Moland	102,46	2 219	-	-	2	1
	Birkenes	238,34	1 895	-	-	1	1
	Høvaag	79,22	1 804	-	-	2	1
3. Aamli	.....	1 995,71	5 995	1	-	5	4
	Aamli	478,40	1 793	1	-	1	1
	Gjevedal	347,65	594	-	-	1	-
	Vegaardsheien	349,29	1 899	-	-	1	1
	Mykland	299,86	717	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	566	-	-	1	1
	Lille Topdal.....	355,90	426	-	-	-	-
4. Evje	.....	1 139,43	4 201	1	-	3	3
	Vegusdal	333,57	947		-	1	1
	Evje	176,85	917	1	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 251	-	-		
	Iveland	236,39	1 086	-	-	1	1
5. Sætersdalen	.....	4 206,71	4 360	1	1	2	2
	Bygland	1 356,90	2 181	1	1	1	1
	Valle	1 298,22	1 711	-	-	1	1
	Bykle	1 551,59	468			-	-

Sundhetstilstanden var i det hele ret god. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 4 893 med 134 dødsfald mot henholdsvis 5 808 og 156 aaret forut.

Dødeligheten utgjorde 14,1 pro mille (1 010 dødsfald) av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde (71 619). I 1909 var dødeligheten 12,0 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 98 og 99. Jfr. forøvrig tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. Av tilfældene i Østre Nedenes var det i Tvedestrand hos en sjømand, som var kommet dit med en lastedamper. I Holt indsygnet i en familie far og søn; de hadde paadraget sig sygdommen under et ophold i Arendal.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
	tilfælde.	dødsfald.							
Tyfoidfeber	8	1	8	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	293	6	293	72	50	43	42	16	19
Meslinger	78	2	78	-	-	-	-	-	9
Difteri (croup)	83	8	83	5	4	5	7	1	4
Blodgang	1	-	1	-	-	-	1	-	-
Barselfeber	6	3	5	1	-	-	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	26	4	24	2	2	4	-	1	-
Rosen	66	2	66	12	5	6	10	5	3
Røde hunde	12	-	12	8	2	-	-	-	2
Vandkopper	66	-	66	19	8	4	2	3	1
Kusma	27	-	27	-	-	2	8	5	2
Kikhoste	39	1	39	8	12	5	5	4	5
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1926	32	1926	251	224	183	177	192	134
Influensa	1141	10	1140	201	310	162	131	78	33
Lungebetændelse	270	51	269	32	49	29	44	23	16
Pleurit	115	3	115	13	8	6	13	19	10
Gigtfeber	126	1	126	9	11	15	17	12	5
Koldfeber	3	-	3	-	1	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	604	9	603	31	35	40	47	38	62
Beri-beri	2	-	2	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	4893	134	4886	664	722	504	505	397	306

Paa denne bys lasaret, som ligger i Østre Moland, blev en pleierske smittet. I Vestre Nedenes indtraf et tilfælde med dødelig utgang paa Huseland i Fjære; smittekilden kunde her ikke paavises. 3 paratyfustilfælde fra Arendal behandledes paa ovennævnte lasaret.

Skarlagensfeber optraadte som en direkte fortsættelse av foregaaende aars epidemi med som regel mildt forløp. Det meddeles fra Østre Nedenes, at frygten for denne sygdom er begyndt at tape sig, og at man ikke sjelden hører, at lægerne gjør formeget væsen av den. Trolig overholdes under slike omstændigheter heller ikke isolationen altid saa nøiagtig. Men saa hænder det rigtignok en gang imellem, at der optræder tilfælde av samme intensitet som i tidligere aar, med alvorlige hals-, nyre- og øreaffektioner, og saa blir der en stund stans med likegladheten. (Keyser). — I Birkenes (Vestre Nedenes) var der en liten epidemi paa Birkeland, hvor der bor ca. 5—600 mennesker; smitten skrev sig her muligens fra Amerika. Blandt de mange katter paa gaarden blev ogsaa en hel del syke;

sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Østre Nedenes. Tilf.	Dsf.	2 Vestre Nedenes. Tilf.	Dsf.	3 Aamli. Tilf.	Dsf.	4 Evje. Tilf.	Dsf.	5 Sætersdalen. Tilf.	Dsf.
-	-	-	5	2	-	4	-	4	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
22	8	3	3	7	8	61	-	223	6	6	-	3	-	-	-
17	5	4	6	20	17	-	-	76	2	-	-	-	-	2	-
2	6	11	24	10	4	42	7	39	1	1	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	-	-	1	-	2	5	-	1	1	-	-	-	-
-	2	3	3	5	2	2	1	22	1	2	2	-	-	-	-
6	3	3	3	4	6	21	1	43	-	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-
6	3	2	5	7	6	29	-	37	-	-	-	-	-	-	-
4	2	-	1	-	3	25	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	7	-	32	1	-	-	-	-	-	-
97	64	105	163	161	175	571	11	1244	17	73	1	18	2	20	1
23	24	18	27	66	67	298	4	820	6	8	-	10	-	5	-
9	3	9	11	24	20	76	14	182	33	7	4	5	-	-	-
5	10	6	6	11	8	33	3	74	-	3	-	3	-	2	-
9	12	12	7	10	7	40	-	80	1	1	-	3	-	2	-
-	1	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
74	78	56	56	44	42	158	1	409	6	22		3	2	12	-
1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
275	223	233	320	371	366	1370	44	3308	76	126	9	46	4	43	1

de fik ondt i halsen, kunde ikke spise og stak sig væk; senere kom de fleste igjen, men blev da dræpt; der forekom nemlig tilfælde, hvor smitteoverførelse pr. kat var den mest plausible. (Balchen).

Meslinger optraadte epidemisk paa fjeldgaardene i Bykle, hvor en del ældre folk var haardt angrepne; soldater hadde bragt smitten dit fra Gimlemoen. I slutten av aaret iagttoges et par tilfælde i Valle. (Paus).

Difteri forekom i Østre Nedenes, særlig hyppig i Risør; serum bruktes overalt, ogsaa præventivt, og virkningen paa de angrepne slimhinder var altid prompte; men nogen indflydelse paa eftersygdommene syntes den ikke at ha, og lammelser optraadte like saa hyppig som før. (Keyser). Fra Holt omtales et recidiv hos en pike, som kort forut var behandlet for difteri paa Ullevaal. (Erichsen). — I Vestre Nedenes forekom sygdommen paa Engene og Vrængen i Øiestad; tilfældet paa sidstnævnte gaard var hos en 70 aar gammel kone, som hadde belæg

i svelget og over hele den bløte gane; hun blev paa Høgedals lasaret behandlet med gjentagne seruminjektioner; denne kone skal hver høst i de sidste 2—3 aar ha hat ondt i halsen med belæg, men ikke henvendt sig til læge; der blev foretat en meget grundig desinfektion av hendes hjem, klær og bohave. — Paa Frivold i Fjære optraadte et par tilfælde, hvorfra smitten bragtes til nogen andre gaarder. — Paa Jaammaas i Froland, hvor sygdommen var brutt ut inden lærerens husstand, holdtes skolen lukket, indtil sygdommen var ophørt og skolehuset desinficeret. (A. Daae).

Av **beri-beri** iagttoges et par tilfælde hos hjemkomne sjømænd.

Av **icterus catarrhalis** sees meldt et par tilfælde fra Flosta (Østre Nedenes) og 13 fra Arendal. I Aamli herred var sygdommen meget utbredt i aarets sidste halvdel.

Ogsaa **impetigo** hadde stor utbredning i Aamli hele sommeren.

Av **fnat** er meldt ialt 26 tilfælde.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Østre Nedenes.	2 Vestre Nedenes.
Veneriske saar	9	2	7
Syfilis, erhvervet	30	5	25
Gonorré, uretrit	80	9	71

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til tabellen derom i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 16,4 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 19.2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 15,4 pct. og 18,2 pct. og for bygderne 16,8 pct. og 19,6 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Holt (Østre Nedenes) skrives: Av de nymeldte var henimot halvparten over 50 aar gamle, samtlige var utvilsomt gamle casus, som paany er kommet til utbrudd. En av disse patienter mistet i 1905 2 barn av tuberkuløs meningit, og nu i dette aar blev atter et barn behandlet for samme sygdom. Ved undersøkelse viste det sig, at faren gik omkring med lungetuberkulose, som hverken var diagnosticeret eller behandlet. (Erichsen). — I Vestre Nedenes er sygdommen vistnok i tilbakegang. En stor del av de i protokollerne nyindførte tilfælde er hjemvendte Amerikafolk, som er smittet i Amerika og vender hjem, naar sygdommen er kommet saa langt, at de ikke orker at arbeide. Det er fremdeles vanskelig at faa tæringssyke til at lægge sig ind paa pleiehjem. At oprette nok et saadant i amtet, som paatænkt, skulde synes mindre nødvendig, saalænge der er god plads, paa det man har. (A. Daae). I Lillesandstrakten opgives sygdommen at være ikke synderlig mere utbredt end kræft. Der er ikke mange nye tilfælde, og de ældre viser sig at ha et meget kronisk forløp. Der desinficeres efter alle dødsfald, og hver flytning blir meldt. (Boe). — Fra Evje meddeles, at tuberkuloseloven respekteres og gjennemføres samvittighetsfuldt. Enkelte steder hersker der fremdeles en overdreven smittefrygt. Sygdommen synes her ikke at være i nogen avgjort tilbakegang. (Schøyen).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	Ikke epidemiske sygdomme.
Østre Nedenes	287	50	44	243
Risør by	52	9	12	40
Tvedestrand ladested	17	6	4	13
Bygder	218	35	28	190
Vestre Nedenes	485	73	76	409
Arendal by	134	14	15	119
Grimstad by	36	4	5	31
Lillesand ladested	14	6	3	11
Bygder	301	49	53	248
Aamli	55	6	9	46
Evje	42	11	4	38
Sætersdalen	45	10	1	44
Nedenes amt	914	150	134	780
Derav i byer	253	39	39	214
— - bygder	661	111	95	566

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven-de.	død-fødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barsel-seng.	ved ulyk-kelige hæn-delser.	ved selv-mord.
Østre Nedenes	534	7	305	20	5	-	4	1
Risør by	86	2	53	2	1	-	-	-
Tvedestrand ladested	40	-	21	1	-	-	-	-
Bygder	408	5	231	17	4	-	4	1
Vestre Nedenes	815	22	522	58	5	1	8	1
Arendal by	225	8	126	14	1	-	1	-
Grimstad by	42	-	35	5	1	-	-	-
Lillesand ladested	14	1	15	1	-	-	-	-
Bygder	534	13	346	38	3	1	7	1
Aamli	152	8	71	10	4	2	2	-
Evje	103	2	56	8	3	1	1	-
Sætersdalen	106	1	56	9	2	-	4	-
Nedenes amt	1710	40	1010	105	19	4	19	2
Derav i byer	407	11	250	23	3	-	1	-
— - bygder	1303	29	760	82	16	4	18	2

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn	Mødre.	Mødre.	Mor.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev	Lev.	Lev.	Uopgit.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	33	[1]) 1	33	1	-	-	-	2	3	-	-	-
Trangt bækken	2	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	5	1	4	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende livmorbristning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Fare for moren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[2]) 1
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort hode	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	-	-	-	-	2	2	-	1	1	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Tilsammen	43	1	41	3	9	3	6	3	4	2	5	1
	44		44			9						

[1]) Dødsaarsak: sterk blødning før lægens ankomst. [2]) Hyperemesis hos en 23 aar gammel, første gang svanger.

Av **obstetriciske operationer,** utført av læger, er opgit 65, derav i Østre Nedenes 23, Vestre Nedenes 26, Aamli 8, Evje 5 og Sætersdalen 3. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jordmorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

Ifølge opgaverne over **fødte** og **døde** (se tabellen paa side 101) var der et overskudd av 700 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 59,1.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 4 kvinder. Lægerne har opgit, at 3 døde av barselfeber og 1 av barselkrampe.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	156	25	131
Lungetuberkulose	150	39	111
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	83	25	58
Kræft (cancer og sarkom)	80	28	52
Hjerneslag	58	21	37
Lungebetændelse	51	11	40
Tuberkulose utenfor lungerne	38	6	32
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	32	12	20
Medfødt svakhet	29	8	21
Kronisk bronkit etc	21	7	14

Veirliget. Vaaren kom tidlig; sommeren og høsten opgives at ha været gunstig for aarveien i kystdistrikterne, men ikke i de nordlige. Poteterne skadedes betydelig av tørraat, sine steder endog i den grad, at det ikke lønnet sig at ta dem op. Frugthøsten var totalt mislykket.

Levemaate og **hygieniske forhold.** I Østre Nedenes synes der at skulle bli noget opsving i grubedriften; denne skal nemlig gjenoptages i flere ældre jerngruber, og nye felter, som er fundet, skal drives. — Ædruelighetsforholdene er i det store og hele upaaklagelige; den almindelige opinion hos folk flest peker absolut i retning av avhold; drukkenskap regnes for en stor skam, og ældre tiders drikkeskikker har man saagodtsom ganske forlatt. Misbruk av kaffe og tobak er derimot almindelig, og til den første gir det rike utenomsliv ved deltagelse i møter, fester, utflugter og basarer i alle mulige anledninger og i alskens foreninger noksaa megen baade leilighet og tilskyndelse. (Keyser). Fra Tvedestrand omtales, at ædrueligheten er end yderligere forbedret ved brændevinssamlagets ophør 1ste januar 1910. (Erichsen).

Fra Vestre Nedenes opgives de hygieniske forhold at være i alle dele upaaklagelige. Renligheten staar høit, særlig i byerne og deres omegn. Misbruk av spirituosa er fremdeles almindelig; fulde folk træffes ofte paa gater og veier. (Daae). — Fra Lillesand skrives: Levemaaten synes at være gjennemgaaende god paa disse kanter med den lette adgang til fisk. Dog brukes der for meget kaffe og tildels tobak. Ædrueligheten er god og i stadig fremgang. Men de

økonomiske forhold er slette; der er ingen fabrikdrift, og fiskeriet gir ikke noget videre av sig; hummerfisket er det eneste, som gir nævneværdig utbytte. Skibsfarten synes at gaa en lysere fremtid imøte, og vil isaafald bringe store indtægter, da der er indkjøpt mange jernskibe i de foregaaende aar. Skogplantning blir stadig mere almindelig. Eksporten av ungdom til Amerika har ikke minket. (Boe). — I Birkenes ombygges gamle, upraktiske framhus og uthus efter en bedre byggeskik; sansen for god ernæring og renlighet øker; man er dog fremdeles meget slem til at spytte. Misbruk av spirituosa blir sjeldnere. (Balchen).

I Sætersdalen gaar det bra fremover i Bygland og særlig i Aardal, men i de øvre bygder spores liten fremgang; her staar husdyrstellet og renligheten i det hele endnu lavt; melken er mange steder neppe drikkelig tiltrods for, at separator er kommet mer og mer i bruk. Heller ikke med hensyn til ædruelighetsforholdene spores der i de øvre bygder nogen bedring; ungdommen har endog begyndt at ha spiritus opi øllet. (Paus).

Sykehus. Risør i Østre Nedenes distrikt har et kommunalt sykehus, hvor 1 værelse er forbeholdt tuberkuløse syke; desuten er der et epidemilasaret. I Tvedestrand er der et sykehus for almindelige og epidemiske syke. I Vestre Nedenes distrikt har Arendal og Grimstad sykehus og lasareter for epidemiske syke. I Fjære herred ligger Egra pleiehjem for tuberkuløse. I Aamli er der et litet sykehus.

Fattigsykepleien i Østre Nedenes er forholdsvis bra; flere steder er der stiftet foreninger med det formaal at faa utdannede sykepleiersker inden kommunerne. (Keyser).

Badeindretninger. I Risør og Tvedestrand er der koldtvandsbadeanstalter, hvor der i den kolde aarstid er adgang til varme karbad. I Arendal er der badehus for varme og kolde bad; i Grimstad et bad, som ogsaa leverer medicinske og elektriske bad; det sidste er om sommeren godt besøkt av tilreisende badegjester. I Lillesand er der en sjøbadeanstalt. I Fjære, Landvig og Aamli findes badstuer.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Nedenes amt	42	1314
Østre Nedenes	[1]) 16	484
Vestre —	[2]) 16	646
Aamli	[3]) 7	95
Evje	-	79
Sætersdalen	[4]) 3	10

[1]) Tvedestrand 4, Risør 2, Dybvaag 1, Flosta 2, Søndeled 1, Gjerstad 2, Holt 2, Østre Moland 1, Tromø 1. [2]) Arendal 6, Grimstad 1, Landvik 1, Eide 2, Fjære 1, Froland 1, Hisø 1, Øiestad 1, Vestre Moland 1, Høvaag 1. [3]) Aamli 2, Gjevedal 2, Lille Topdal 1, Mykland 1, Vegaardsheien 1. [4]) Bygland 1, Valle 1, Bykle 1.

X. Lister og Mandal amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		7 264,25	78 259	32	19	60	33
1. Kristiansand stadsfysikat	Kristiansand kjøbstad	16,04	14 701	15	11	9	-
2. Oddernes		1 146,96	21 937	[1]) 6	3	20	8
	Mandal, ladested	0,92	3 656	2	3	4	1
	Oddernes	96,27	4 043	-	-	3	1
	Randøsund	43,12	1 079	-	-	1	1
	Tveit	111,59	1 666	1	-	2	1
	Vennesla	106,17	1 937	1	-	2	1
	Øvrebø	116,00	830	-	-	1	1
	Hægeland	203,09	861	-	-	1	
	Søgne	239,83	3 477	1	-	5	1
	Holme	113,07	1 272	-	-	1	1
	Halsaa og Hartmark	116,90	3 116	-	-	-	-
3. Undal		1 960,28	11 399	3	-	11	9
	Spangereid	63,36	1 584	-	-	1	1
	Søndre Undal	171,70	2 736	1	-	2	1
	Nordre Undal	195,80	1 654	-	-	2	1
	Laudal	97,73	766	1	-	1	1
	Øislebø	153,76	931	-	-	1	1
	Finsland	114,15	768	-	-	1	1
	Bjelland	164,84	905	1	-	1	1
	Grindum	130,46	827	-	-	1	1
	Aaseral	868,48	1 228	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 302	1	-	3	4
	Lyngdal	230,37	2 574	-	-	1	1
	Austad	43,68	1 157	-	-	1	1
	Kvaas	106,19	627	1	-	-	1
	Hægebostad	461,59	1 944	-	-	1	1
5. Vanse		268,34	9 015	3	1	5	4
	Farsund, ladested	0,42	1 722	2	-	1	-
	Vanse	139,10	5 326	1	-	2	2
	Herred	87,54	863	-	-	1	1
	Spind	41,28	1 104	-	-	1	1
6. Flekkefjord		3 030,80	14 905	4	4	12	8
	Flekkefjord, kjøbstad	0,20	2 089	3	4	1	-
	Nes	150,62	2 202	-	-	[2]) 1	-
	Hitterø	89,70	1 924	-	-	2	1
	Liknes	299,55	2 791	1	-	2	1
	Fede	64,54	878	-	-	1	1
	Fjotland	595,87	1 051	-	-	1	1
	Bakke	243,96	1 435	-	-	1	1
	Gyland	176,25	960	-	-	1	1
	Øvre Siredalen	1 051,19	763	-	-	1	1
	Tonstad	358,92	812	-	-	1	1

[1]) Distriktslægen bor i Kristiansand. [2]) Bor i Flekkefjord.

Epidemiske

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
Tyfoidfeber	16	-	16	1	1	-	1	-	1	1	1	-
Akut poliomyelit	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	115	4	115	11	18	18	7	3	1	10	5	5
Meslinger	313	8	313	11	20	4	7	38	172	53	1	-
Difteri (croup)	107	7	107	5	7	11	2	1	2	-	8	9
Blodgang	7	-	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	15	5	15	4	2	2	-	-	-	-	3	2
Pyæmi, septhæmi	13	6	10	1	2	-	2	2	2	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	42	2	42	1	3	4	3	6	1	2	3	4
Røde hunde	30	-	30	5	7	3	-	7	-	-	-	2
Vandkopper	19	-	19	2	7	3	4	-	-	1	-	-
Kusma	3	-	3	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Kikhoste	170	12	166	-	2	-	11	2	12	1	9	7
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1622	28	1609	173	165	185	160	154	82	50	60	87
Influensa	606	11	606	61	99	100	144	73	24	11	8	8
Lungebetændelse	261	72	260	12	27	29	40	36	23	22	8	5
Pleurit	90	3	89	7	9	5	8	7	12	10	8	2
Gigtfeber	98	3	98	11	6	5	9	3	7	10	7	9
Akut diarré (kolerine)	530	15	530	16	56	44	36	26	81	76	63	42
Skjørbuk	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4061	178	4037	322	439	413	435	359	420	248	184	182

Sundhetstilstanden var ikke saa god som aaret i forveien. Av epidemiske sygdomme forekom meslinger, difteri og kikhoste, dog uten at opnaa nogen større utbredning. Den aaret forut herskende skarlagensfeber viste betydelig tilbakegang. Mest fremtrædende var de akute katarrer i aandedrætsorganerne, influensa og lungebetændelse samt akut diarré. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 4 061 med 178 dødsfald, mot henholdsvis 3 600 og 149 i 1909.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 208 eller 15,6 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemægde (77 392). Aaret forut var dødeligheten 14,8 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** henvises til ovenstaaende tabel, der er sammendraget efter lægernes opgaver.

sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Fordeling paa lægedistrikterne: 1 Kristiansand stadsfysikat. Tilf.	Dsf.	2 Oddernes. Tilf.	Dsf.	3 Undal. Tilf.	Dsf.	4 Lyngdal. Tilf.	Dsf.	5 Vanse. Tilf.	Dsf.	6 Flekkefjord. Tilf.	Dsf.
2	1	7	3	-	10	-	-	-	-	-	2	-	1	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	12	3	9	-	48	3	18	-	10	-	28	1	2	-
3	3	1	265	5	10	1	36	2	-	-	-	-	2	-
20	25	17	57	-	15	1	7	1	-	-	2	-	26	5
-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-		-	-
-	1	1	2	2	3	-	2	-	1	-	1	-	6	3
-	-	-	2	1	-	-	1	1	2	1	2	2	6	1
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
7	6	2	11	1	12	-	3	-	1	-	5	1	10	-
6	-	-	19	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	6	-	8	-	2	-	2	-	-	-	1	-
-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	45	35	22	-	107	2	28	2	6	6	3	2	4	-
165	186	142	680	4	537	14	64	1	17	-	107	7	217	2
12	23	43	111	3	297	1	20	-	4	-	28	-	146	7
16	21	21	63	13	94	28	54	9	10	3	20	8	20	11
8	5	8	36	1	23	-	13	2	1	-	5	-	12	-
4	11	16	36	1	21	2	13	-	2	-	9	-	17	-
20	31	39	182	-	125	7	30	2	2	-	70	4	121	2
-	-		-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
327	373	335	1508	31	1330	60	292	21	58	10	282	25	591	31

Av **tyfoidfeber** anmeldtes kun 16 tilfælde (uten dødsfald) fra 4 lægedistrikter. De 3 fra Kristiansand stadsfysikat opførte syke var samtlige indlagt i sykehus fra Vennesla. Inden selve byen optraadte ikke tyfoidfeber i 1910. (Brodtkorb). I nævnte herred av Oddernes lægedistrikt iagttoges tilsammen 10 angrepne, derav 5 i december, de øvrige spredt over maanederne tidligere i aaret. Nogen fælles smittekilde kunde ikke paavises, heller ikke nogen indbyrdes sammenhæng mellem tilfældene. Sygdommen forløp let; dette lette forløp taler for, at sandsynlig en del angrepne ikke blev meldt, idet læge ikke søktes. I de 2 nærmest foregaaende aar indtraf ogsaa flere tilfælde av tyfoidfeber inden herredet. (Rummelhoff). I Vanse distrikt forekom 2 isolerte tilfælde.

Akut poliomyelit opføres med et tilfælde i februar i Holme herred av Oddernes distrikt. (S. Roscher).

Av **skarlagensfeber** opgives ialt 115 tilfælde med 4 dødsfald mot henholdsvis 445 og 6 i 1909. I Oddernes var sygdommen spredt utover distriktet, men med faa tilfælde i hver bygd. (Rummelhoff). I Undal distrikt gir de opførte 18 angrepne ikke noget rigtig billede av sygdommens utbredning, idet der i Øislebø og den tilstøtende del av Vigmostad var en hel del meget lette tilfælde, hvorfor læge ikke søktes, og hvorom man kun tilfældigvis fik underretning. (E. Jahr). Mot slutten av aaret utbrøt en mindre epidemi i Austad herred av Lyngdal distrikt, men med i det hele let forløp. (Reehorst). I Vanse distrikt optraadte skarlagensfeber som vanlig mildt. Kun paa en gaard, Kalleberg i Vanse, hadde den epidemisk karakter i juli og august. En voksen kvinde døde. Hun var frugtsommelig og nedkom fortidlig, fik voldsom blødning og døde umiddelbart efter jordmorens ankomst til huset. (H. Meyer).

Meslinger forekom epidemisk i Kristiansand og Oddernes distrikter, her inden Oddernes og Vennesla herreder samt de nærmest liggende bygder. I Undal optraadte sygdommen mest i den sydlige del av distriktet.

Difteri (croup) viser en liten stigning i de angrepnes antal mot aaret forut. Sygdommen forekom ogsaa dette aar epidemisk i Kristiansand. (Brodtkorb). I Oddernes distrikt behandledes 14 angrepne i aarets sidste kvartal, de fleste paa Lund. (Rummelhoff). For de 7 tilfælde i Undal distrikt antoges smitten at skrive sig fra Kristiansand. (E. Jahr). I Flekkefjord distrikt forekom de fleste syke i Flekkefjord by og nærmeste omegn; tilfældene var spredt, og nogen sammenhæng mellem dem kunde ikke paavises. (E Hansen).

Kikhoste tiltok paany i hyppighet, især mot aarets slutning, da der anmeldtes 122 angrepne av de ialt for aaret opførte 170 tilfælde. 12 dødsfald er opgit.

Lungebetændelse opføres med 261 behandlede og 72 dødsfald, hvilket gir en dødelighetsprocent av 27,6.

Akut diarré (kolerine) synes ikke at ha hat nogen større utbredning.

Et tilfælde av **beri-beri** hos en voksen mand er opført paa sykelisten fra Kristiansand for november maaned.

Icterus forekom baade i Farsund og Vanse landdistrikt med en paafaldende hyppighet. Forløpet var altid let. (H. Meyer).

Av **fnat** behandledes 147 angrepne, de fleste i Undal (77) og Flekkefjord (44) distrikter. I Undal forekommer sygdommen særlig i de øvre bygder, hvor den er meget almindelig. Til Flekkefjord indføres den ikke saa sjelden ved personer, der er paaført den paa hjemreisen fra Amerika. (E. Hansen).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:			
		1	2	3	6
		Kristiansand stadsfysikat.	Oddernes.	Undal.	Flekkefjord.
Veneriske saar	10	8	2	-	-
Syfilis, erhvervet	25	18	5	1	1
— medfødt	1	1	-	-	-
Gonorré, uretrit	65	54	8	-	3

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Kristiansand stadsfysikat	217	34	31	186
Oddernes	242	40	60	182
Mandal by	65	9	17	48
Bygder	177	31	43	134
Undal	139	42	21	118
Lyngdal	72	13	10	62
Vanse	146	13	25	121
Farsund ladested	20	1	5	15
Bygder	126	12	20	106
Flekkefjord	180	36	31	149
Flekkefjord by	20	5	7	13
Bygder	160	31	24	136
Lister og Mandal amt	996	178	178	818
Derav i byer	322	49	60	262
— - bygder	674	129	118	556

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp for helseraadene anmeldte og av disses protokoller utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lunge-tuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 17,9 pct. av samtlige ved sygdom foranledigede, kjendte dødsfald og 21,8 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme For byerne var forholdet henholdsvis 15,2 pct. og 18,7 pct. og for bygderne 19,1 pct. og 23,2 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel. Stadsfysikus i Kristiansand skriver, at tuberkulosen utbreder sig og herjer tiltrods for tuberkuloseloven, som ikke har hat synderlig indflydelse paa dens gang. Det mest — maaske eneste — virksomme middel mot sygdommenes utbredning, nemlig de sykes isolation i sanatorier og pleiehjem, kommer i altfor utilstrækkelig grad til anvendelse. At opta paa sykehus 6 à 7 syke om aaret av mer end 100, kan kun litet forslaa. Med anskaffelse av pleiehjem for byen har det dog endnu vistnok lange utsigter. I det forløpne aar er ogsaa utgifterne ved husdesinfektionen efter tuberkuløse overtat av bykassen. Man er tilfreds med denne ordning, som dog falder noget kostbar. (Brodtkorb). Distriktslægen i Flekkefjord bemerker, at sygdommen kommer oftere end før under behandling i sin første begyndelse, da folk er rædde for at faa tæring. Forøvrig hænder det ikke saa sjelden, at tæringssyke, som har erhvervet sin sygdom i Amerika, kommer hjem for at dø. (E. Hansen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. I Vanse distrikt behandles disse syke gjennemgaaende saa godt, som omstændigheterne tillater. Men det vilde være heldig, om en del urenlige og ødelæggelseslystne, som tilintetgjør

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Uttrækning ved bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.	Barn.	Mødre.	Barn.	Mor.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	44	[1]) 1	44	1	-	-	2	2	-	-	-
Bækkensneverhet	3	-	2	1	-	-	-	-	2	2	1
Truende krampe	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Blødning	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige ytre fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsfødsel	1	-	1	-	-	-		-	-	-	-
Stort fosterhode	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	52	1	51	2	1	1	3	3	2	2	1
	53		53								

[1]) Døde 36 timer efter fødselen av ukjendt dødsaarsak.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Kristiansand stadsfysikat	344	5	221	33	-	1	7	1
Oddernes	532	12	316	45	6	-	14	-
Mandal by	64	-	75	11	3	-	2	-
Bygder	468	12	241	34	3	-	12	-
Undal	221	8	194	8	-	-	6	-
Lyngdal	148	1	91	17	4	-	2	-
Vanse	213	2	160	16	2	-	4	-
Farsund ladested	47	-	28	1	-	-	-	-
Bygder	166	2	132	15	2	-	4	-
Flekkefjord	364	9	226	20	1	3	4	1
Flekkefjord by	57	2	29	5	-	-	-	-
Bygder	307	7	197	15	1	3	4	1
Lister og Mandal amt	1822	37	1208	139	13	4	37	2
Derav i byer	512	7	353	50	3	1	9	1
— - bygder	1310	30	855	89	10	3	28	1

hjemmenes hygge og velvære, kunde sendes til asyl. Naar Stavanger amt faar sit asyl, kan det vel være haab om, at Eg asyl vil kunne motta nogen av de kroniske sindssyke (H. Meyer).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 60 saadanne, derav i Kristiansand stadsfysikat 7, i Oddernes lægedistrikt 21, i Undal 4, i Lyngdal 2, i Vanse 12 og i Flekkefjord 14. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** se den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blev for det hele amt et overskudd av 614 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 66,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 4 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 6 kvinder saaledes: barselfeber 5, barselkrampe 1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i byer.	Derav i bygder.
Lungetuberkulose	178	49	129
Alderdomssvakhet	169	29	140
Organisk hjertesygdom	79	19	60
Lungebetændelse	72	29	43
Kræft (cancer og sarkom)	65	15	50
Tuberkulose utenfor lungerne	58	32	26
Hjerneslag	50	21	29
Medfødt svakhet	37	18	19
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	28	7	21
Brights nyresygdom	28	8	20
Hjertelammelse	24	14	10

Veirliget. Angaaende dette foreligger der alene meddelelse for aaret fra Vanse lægedistrikt. Ifølge denne var vinteren regnfuld, for en del ogsaa vaaren, sommeren derimot varm og tør, høsten mild, likesaa var forjulsvinteren mild og regnfuld.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Stadsfysikus i Kristiansand skriver: tiltrods for den enormt høie pris paa levnetsmidler av alle slags antages levemaaten at være usedvanlig god. Kjøt kjøpes og spises jevnlig av den almindelige arbeider, tilgangen paa makrel og sild til de forskjellige aarstider er oftest rikelig, i almindelighet tilstrækkelig; anden fisk er dyr Ædruelighetstilstanden veksler med tidernes godhet. Sædelighetstilstanden maa vel, saavidt man kan bedømme den. fremdeles siges at være god. Boligforholdene ansees fremdeles i det hele for gode, bedst for 2 værelsersleiligheter. De ved boliglaan N.V. for byen opførte smaahuses antal er nu øket til 40 à 50 (se den trykte beretning for 1909, side 116). (Brodtkorb).

I Oddernes distrikt maa de hygieniske forhold fremdeles betegnes som gode. Boligerne er i regelen velbyggede, blir holdt i god stand og præges av orden og renlighet. Vandforsyningen til husbruk lar dog meget tilbake at ønske; vandledning fra lukket kum til kjøkken og fjøs er en sjeldenhet. Brøndene er paafaldende ofte daarlig bygget og utsat for forurensning av overvand og tilsig fra gjødslet mark og alfarvei. At disse brønde let kan bli en fare i tættere bebyggede strøk, er selvsagt. Der findes dog ogsaa mange steder fuldt tidsmæssige brønde — De økonomiske forhold synes ialfald i enkelte dele av distriktet at være i fremgang Særlig synes fiskerbefolkningen at være vel stillet Fiskerne har et i enhver henseende tidsmæssig utstyr til fangst av makrel, sild, hummer, der gir rikelig utbytte. — Nogen større fabrikker sysselsætter en hel del arbeidere, som i det store og hele maa siges at ha det godt. — Ogsaa gaardsbruket arbeidet under heldige vilkaar, forsaavidt produkterne baade av skog og jordbruk stod høit i pris, men arbeidslønnen var følelig høi. Uagtet lønsomt arbeide var at faa til enhver tid, har utvandringen været stor. (Rummelhoff).

Fra Lyngdal distrikt omtales anlægget av en kloak i den tæt bebyggede del av gaarden Berge i Lyngdal, der er et centralpunkt for herredet med livlig

handelsvirksomhet. Veivæsenet, der for overflatevandets skyld var nødt til anlæg av en kloak, stillet sig velvillig til, at en privat og kommunal kloak tilsluttedes denne. Herredet bevilget en sum paa betingelse av, at de interesserte huseiere skaffet resten. I et tillæg til sundhetsforskrifterne bestemtes, at huseierne i en avstand av 32 meter skulde være forpligtet til at anbringe avstikkere til kloaken, naar helseraadet forlangte det. — Ved sidste tælling viste det sig, at folkemængden gaar tilbake i distriktet. Dette skyldes utvandringen. Der findes liten virksomhet til at beskjæftige ledige hænder. Den voksne ungdom drar til Amerika. Det er forøvrig ret almindelig, at manden paa en gaard er i Amerika, familien forøvrig hjemme. Naar han saa har samlet tilstrækkelig penger, reiser han hjem. Men det hænder tidt og ofte, at utfærdslængslen atter griper ham, og han reiser over igjen. Utvandringen betragtes paa disse kanter ikke som et onde, tvertimot. Amerika har frelst gaard og grund for saa mangen mand, og det er ikke godt at forstaa, hvorledes folk skulde klare sig, om de ikke hadde det land at ty til. — Interessen for jordbruket er i stigende, gaardsbruket drives i det hele mere fornuftig, nye fjøsbygninger reises og indrettes efter nutidens fordringer. — Som en betænkelig følge av utvandringen anser distriktslægen den denationalisering, som den medfører. Den uavladelige flakken frem og tilbake mellem Amerika og Norge gjør, at emigranten ikke fæster rot og hjem nogetsteds. Det viser sig ogsaa i sproget, der hos ham blir opblandet med engelsk-amerikanske vulgarismer; dette støter ham ikke, han synes tvertom, han er en rigtig kar, naar han kan bruke engelske vendinger. Ikke har han magtet at tilegne sig den nye verdens kultur, og ved det aarelange fravær fra hjemmet er han blit delvis fremmed i sit eget land. — Ædrueligheten maa antages at være gjennemgaaende god, uagtet der utvilsomt foregaar misbruk av spirituosa. Brændevin kjøpes gjerne i større partier, der siden fordeles. — Sædelighetstilstanden maa, om den skal bedømmes efter antallet av uegte fødsler, være udmerket. (Reehorst).

I Vanse distrikt er de hygieniske forhold i alt væsentlig som før. Utstykningen av jorden foregaar fremdeles i stor maalestok. De smaa jordflekker kan ikke ernære sine indehavere; hovednæringen maa komme andetstedsfra. Boligerne er velbyggede og rummelige, men den gamle uskik, at beboerne klumper sig sammen i et litet rum og lar stuerne staa paa stas, lar sig, trods alt, vanskelig utrydde. Befolkningen er fremdeles ædruelig og ordentlig og sædelighetstilstanden god. (H. Meyer).

I Flekkefjord distrikt merkes fremgang i de hygieniske forhold, særlig i Kvinesdal, som i denne henseende tildels har ligget tilbake for flere andre dele av distriktet. Aarsaken til fremgangen er stigende velstand, som ikke sjelden skyldes hjemsendte penger fra Amerika, dels ogsaa hjemvendte utvandreres eksempel. (E. Hansen).

Fattigsykepleien betegnes i det hele som god. I Lyngdal distrikt har sykepleieforeningen ved ansættelse av en sykepleierske utfyldt et savn hos befolkningen. Hendes virksomhet er dog hittil mest knyttet til den mere tætbebyggede, centrale del av Lyngdal sogn. (Reehorst).

Sykehus. I Kristiansand er der et kommunalt sykehus med avdeling for epidemiske syke, desuten et kommunalt sindssykeasyl, statens karantæneanstalt paa Odderøen, Eg sindssykeasyl samt et katolsk hospital. I Mandal, Oddernes distrikt, er der et kommunalt sykehus med isolationslokale. I Flekkefjord by ligger amtssykehuset.

Badeindretninger. I Kristiansand er den gamle varmtvandsbadeindretning ombygget til badstubad (à 0,15 øre pr. bad) og varmtvandsbad (à 1,00 kr. pr. bad). Der er desuten 2 sjøbadehus, hvorav det ene leverer varme sjøbad. I Mandal, Oddernes distrikt, er der et folkebad med badstue og karbad, dertil

et sjøbadehus, og bad ved sykehuset. I Vennesla er der bad ved Hunsfoss fabrikker. I Lyngdal distrikt er der paa dampmeieriet et karbad, hvortil søkningen dog er ringe; baderummets primitive utstyr antages at være medvirkende hertil. (Reehorst). I Flekkefjord by er sykehusets bad tilgjængelig for publikum; der findes ogsaa et vel utstyret sjøbadehus. (E. Hansen).

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Lister og Mandal amt	58	814
Kristiansand stadsfysikat	15	18
Oddernes	[1]) 18	207
Undal	[2]) 7	ingen
Lyngdal	[3]) 6	95
Vanse	[4]) 6	136
Flekkefjord	[5]) 6	358

[1]) Mandal 2, Oddernes 2, Søgne 2, Randøsund 1, Tveit 1, Vennesla 4, Øvrebø 1, Halsaa og Hartmark 3, Holme 2. [2]) Søndre Undal 3, Nordre Undal 1, Bjelland 1, Grindum 1, Aaseral 1. [3]) Lyngdal 2, Austad 2, Kvaas 1, Hægebostad 1. [4]) Farsund 3, Vanse 2, Spind 1. [5]) Flekkefjord 2, Nes 2, Kvinesdal (Liknes og Fede herreder) 1, Tonstad 1.

IX. Stavanger amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate. indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		9 147,15	125 658	43	20	81	43
1. Sogndal		790,77	5 917	2	-	4	3
	Sogndal, ladested	0,19	400	1	-	1	-
	Sogndal	291,63	2 513	-	-	1	1
	Lund	292,59	1 887	1	-	1	1
	Heskestad	206,36	1 117	-	-	1	1
2. Egersund		1 298,02	13 627	4	2	7	4
	Egersund, ladested	0,32	3 217	3	2	2	-
	Egersund	207,57	2 638	-	-	[1]) 1	-
	Ogne	107,57	1 099	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 308	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,29	1 757	-	-	1	1
	Nærbø	60,31	1 812	1	-	-	1
	Varhaug	85,70	1 796	-	-	1	

[1]) Bor i ladestedet.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
3. Sandnes		1 955,84	17 092	5	1	8	6
	Sandnes, ladested	0,81	2 607	3	1	2	-
	Høiland	170,63	4 221	-	-	1	1
	Klepp	128,49	2 599	-	-	2	1
	Time	184,71	2 854	1	-	1	1
	Gjesdal	218,04	1 784	1	-	1	1
	Høle	109,58	1 094	-	-	} 1	1
	Fossan	1 143,58	1 933	-	-		1
4. Stavanger stadsfysikat	Stavanger, kjøbstad	7,41	30 266	18	13	24	-
5. Stavanger		227,01	9 605	[1]) 1	-	6	5
	Hetland	113,82	5 224	-	-	3	3
	Haaland	85,24	3 253	-	-	2	1
	Mosterø	27,95	1 128	-	-	1	1
6. Finnø		1 521,19	10 524	4	-	8	8
	Rennesø	40,82	1 071	-	-	[2]) 1	1
	Finnø	42,43	1 389	1	-	1	1
	Strand	195,58	2 204	1	-	1	1
	Aardal	505,26	812	-	-	1	1
	Hjelmeland	535,06	2 011	1	-	1	1
	Fister	42,56	882	-	-	1	1
	Nerstrand	122,04	1 400	1	-	1	1
	Sjernerø	37,44	755	-	-	1	1
7. Sand		2 495,48	9 449	1	-	8	8
	Jelsa	257,27	2 123	-	-	2	2
	Sand	213,78	1 402	1	-	1	1
	Suldal	219,46	2 066	-	-	2	2
	Saude	1 514,20	1 554	-	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 304	-	-	2	2
8. Karmøen		447,22	13 821	4	1	9	5
	Skudeneshavn, ladested	0,48	1 145	1	-	1	-
	Kopervik, —	0,36	981	2	1	1	-
	Skudenes	68,29	2 659	-	-	2	1
	Aakre	32,35	2 276	1	-	1	1
	Avaldsnes	150,76	4 262	-	-	2	1
	Bokn	46,92	761	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 737	-	-	1	1
9. Haugesund [3])		404,21	15 357	4	3	7	4
	Haugesund, kjøbstad	0,91	7 693	4	3	4	-
	Skaare	73,15	2 618	-	-	[4]) -	1
	Torvestad	31,08	2 041	-	-	1	1
	Skjold	168,73	1 910	-	-	1	1
	Vats	130,34	1 095	-	-	1	1

[1]) Distriktslægen bor i Stavanger by. [2]) Fungerer ogsaa som jordmor og hjælpevakcinatrice i en del av Mosterø herred. [3]) Til Haugesund lægedistrikt hører Sveen og Vikebygd herreder av Søndre Bergenhus amt, av tilsammen 214,23 km.² størrelse med 2 922 tilstedeværende indbyggere; distriktet i det hele utgjør saaledes 618,44 km.² med 18 279 indbyggere. [4]) Jordmoren for Torvestad sogn og Skaare bor i Haugesund.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	42	8	41	6	3	2	2	6	10	-	1	-	-	2	9
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	259	12	259	62	51	34	13	9	12	16	6	10	31	4	11
Meslinger	453	8	453	2	-	7	-	-	-	5	1	8	4	46	380
Difteri (croup)	241	19	241	23	24	8	6	9	12	5	32	15	11	45	51
Barselfeber	12	5	11	1	-	3	3	-	-	-	1	-	-	1	2
Pyæmi, septhæmi	16	14	13	1	-	2	4	1	-	1	-	1	1	1	1
Pemfigus (hos nyfødte)	12	1	12	-	-	-	-	2	-	4	1	1	-	2	2
Rosen	152	8	152	13	15	13	15	9	11	9	7	18	18	15	9
Røde hunde	208		208	62	57	34	20	11	13	6	1	-	1	1	2
Vandkopper	93	1	93	11	6	2	7	11	4	7	1	2	8	16	18
Kusma	8	-	8	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	615	13	615	6	20	43	32	54	52	57	70	84	72	43	82
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3337	89	3337	346	706	409	255	175	157	129	133	166	232	315	314
Influensa	885	6	885	106	232	231	103	57	15	12	11	16	12	35	55
Lungebetændelse	772	73	767	76	61	91	85	61	48	57	31	43	42	88	84
Pleurit	262	9	262	22	30	27	21	24	32	24	23	19	16	18	6
Gigtfeber	247	5	247	25	25	27	23	29	17	19	18	14	14	17	19
Akut diarré (kolerine)	1637	45	1637	122	206	103	65	79	106	171	257	188	125	109	106
Tilsammen	9252	316	9242	885	1441	1039	654	537	489	522	594	585	587	758	1151

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger stads-fysikat.		Stavanger læge-distrikt.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	2	2	-	-	13	3	3	-	-	-	-	-	23	3	1	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	6	-	13	-	3	-	15	1	16	1	28	1	25	1	38	3	115	5
Meslinger	2	-	-	-	2	-	445	8	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-
Difteri (croup)	9	1	4	1	8	2	154	8	7	2	1	-	-	-	26	1	32	4
Barselfeber	3	-	1	1	1	1	5	2	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	2	-	5	5	1	1	2	2	2	2	3	3	1	1
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	6	1	3	-
Rosen	-	-	7	-	18	1	84	5	2	-	12	-	8	-	4	-	17	2
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	151	-	-	-	-	-	-	-	21	-	36	-
Vandkopper	4	-	7	-	12	1	41	-	-	-	-	-	1	-	12	-	16	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	3	-
Kikhoste	35	-	2	-	57	1	452	8	1	1	10	1	-	-	-	-	58	2
Akute katarrer i aandedræts-organerne	43	2	97	13	242	6	1743	47	17	7	82	4	72	1	442	2	599	7
Influensa	30	-	16	-	76	-	286	1	8	-	33	-	9	-	68	-	359	5
Lungebetændelse	15	-	57	6	74	9	350	21	3	3	38	12	23	-	77	11	135	11
Pleurit	2	-	19	-	27	-	102	7	2	-	19	-	14	-	30	1	47	1
Gigtfeber	7	-	8	1	34	2	126	1	2	-	11	1	13	-	16	-	30	-
Akut diarré (kolerine)	9	2	67	1	208	6	811	16	13	1	49	-	27	1	122	-	331	18
Tilsammen	165	5	300	25	764	29	4786	133	75	16	286	21	195	6	895	25	1786	56

Sundhetstilstanden opgives at ha været i det hele tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 9 252, hvorav 316 hadde dødelig utgang; aaret forut var de tilsvarende tal 8 714 og 343.

Dødeligheten var 13,5 pro mille (1 850 dødsfald) av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (137 129). I 1909 var dødeligheten 14,3 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 116 og 117, sammendraget efter lægernes opgaver. Jfr. førøvrig tabel XL i den almindelige beretning. — Fra bygderne i Egersund distrikt haves ingen opgaver for 3dje kvartal. Ogsaa for Stavanger distrikt er opgaverne ufuldstændige, da lægerne som regel kun melder de tilfælde av epidemiske sygdomme, som det offentlige tar sig av. (Hagemann).

Tyfoidfeber. For de fleste tilfælde i Stavanger by lykkedes det ikke at faa opsporet smittekilden; for 5 trodde man denne var en sjømand, som var kommet syk hjem. Desinfektionen har, foruten den sedvanlige rengjøring i hjemmet og dampsterilisation av klærne, væsentlig gaat ut paa at uskadeliggjøre privetindholdet ved rikelig kalktilblanding for sundhetsvæsenets regning, samt nedgravning av bingeindholdet ved en særlig engageret kjører. En kalktønde til bruk i de første 14 dage, efter at den syke er blit indlagt paa lasaret, opstilles i huset, likeledes for sundhetsvæsenets regning, og husverten instrueres om, hvordan kalken skal brukes. At dette ogsaa blir utført, derfor borger skrækken for sygdommen. (Wyller). — Paa Karmøen indtraf i Skudeneshavn og paa nogen gaarder i omegnen 13 tilfælde; smitten skrev sig fra gaarden Risdal, hvor sygdommen har optraadt gjentagne ganger i de senere aar; helseraadet har ogsaa derfor indtil videre forbudt al leverance av melk og melkeprodukter til ladestedet fra denne gaard. Herfra hadde desuten ogsaa en husepidemi paa Haringstad i Aakre sin oprindelse; foruten et tilfælde, som hadde forekommet her nogen maaneder tidligere, blev nemlig 7 angrepet i en familie; konen hadde været i et længere besøk paa Risdal, og efter hjemkomsten blev 6 andre smittet. Man trodde paa Risdal, at hun hadde faat sygdommen ved at ha brukt samme dyne som nogen tidligere syke, uagtet dynen i likhet med de øvrige sengklær var blit grundig dampet. For at bringe paa det rene, om der muligens kunde være bacillebærere blandt familien paa Risdal, blev der sendt prøver av fæces og urin til universitetets hygieniske institut, men undersøkelsen gav negativt resultat. Et tilfælde paa Austerheim ved Kopervik skyldtes smitte i Stavanger og et paa Tjøsvold i Aakre smitte i Amerika. (Søyland og Jensen). — Tilfældet i Haugesund distrikt forekom paa Rossebø i Skaare hos en sjømand, som var kommet syk hjem fra Nordland. (Caspersen).

Skarlagensfeber optraadte væsentlig som en fortsættelse av de 2 foregaaende aars epidemi. Fra Sand omtales et dødsfald under croupliknende symptomer hos en ung kone; der var et skarlatinøst utslet saavel hos hende som hos hendes 3 barn. (Østvold). — I Haugesund landdistrikt forekom sygdommen hyppigst i Torvestad, hvor skolen blev lukket en tid. (Caspersen).

Difteri. Fra Sogndal omtales et tilfælde, som sandsynlig var opstaat ved bruk av en inficeret skolebok, man hadde laant; den skulde ifølge paabud været brændt; men dette hadde man undlatt. (Wingard). Sygdommens optræden i Stavanger by var meget godartet, og mange let angrepne har utvilsomt gaat omkring uten spor av kontrol. Av de 8 dødsfald indtraf 5 hos syke, som ogsaa hadde meslinger; der optraadte hæshet og croupsymptomer tildels uten halsaffektion; at disse skyldtes difteri blev paavist bakteriologisk. — Til husdesinfektion har man fundet formalindampning mere effektiv end de hittil brukte midler. Isolationens varighet har

været gjennemført saa at si uten noget princip i epidemiens første periode, undtagen for lasaretets vedkommende; her blev de syke holdt til de var bacillefri; da dette imidlertid i enkelte tilfælde medførte aldeles utaalelige forhold, bestemte helseraadet efter forslag av stadsfysikus, at bacillebæreres isolation paa lasaret ikke skulde strække sig utover 6 uker efter de kliniske symptomers fuldstændige avløp; paa skolen har man dog ikke tillatt dem at gaa. For de i hjemmene behandlede patienter bestemtes en isolationstid av 14 dage efter de kliniske symptomers ophør, hvilket i praksis som oftest vil si en isolation av 3 uker; denne tid hadde man alt i mange aar holdt sig til, og den har vist sig at være praktisk talt tilstrækkelig lang. (Wyller). I Haugesund kom flere tilfælde sørgelig sent under behandling, da folk i sin tro paa og opskræmt av hr. Olviks foredrag og avisartikler altfor længe utsætter med at søke lægerne av frygt for disses «giftmedicin» (serum). (Caspersen).

Røde hunde forekom hyppig i Stavanger by i aarets begyndelse; der fandtes da saagodtsom hverken meslinger eller skarlagensfeber (Wyller).

Fra samme sted anføres, at de færreste tilfælde av **akut diarré** mot forventning indtraf i vaarmaanederne, da byens drikkevand skulde være mest urene ved tilsig fra gjødslede marker.

Av **katarralsk icterus** forekom ogsaa dette aar, væsentlig i dets førstt maaneder, en hel del tilfælde i Sogndal ladested og herred. Dermed syntes det at være slut med denne epidemi, som har varet ca. 2 aar. Samtlige tilfælde var lette. (Wingard).

Av **fnat** er meldt ialt 100 tilfælde; derav 62 fra Stavanger by og 26 fra Sand distrikt.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:					
		1	2	3	4	8	9
		Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger stadsfysikat.	Karmøen.	Haugesund.
Veneriske saar	34	-	-	2	32	-	-
Syfilis, erhvervet	80	-	2	3	47	4	24
— medfødt	15	-	-	-	15	-	-
Gonorré, uretrit	409	2	3	18	309	10	67

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av protokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets distrikter henvises til den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 14,3 pct. av samtlige kjendte, ved sygdom foraarsakede dødsfald og 18,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 12,3 pct. og 16,8 pct., for bygderne 15,8 pct. og 19,2 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Sogndal distrikt synes sygdommen at være i tiltagen, særlig i Sogndal herred og Heskestad; 3 av dem, som blev meldt i aarets løp, hadde paadraget sig sygdommen utenfor distriktet. De syke blir uten undtagelse gjort opmerksom paa sygdommens smitsomhet og faar et eksemplar av «Foranstaltninger for at hindre utbredningen av tuberkuløse sygdomme». Des-

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sogndal	55	12	5	50
Sogndal ladested	3	-	1	2
Bygder	52	12	4	48
Egersund	172	25	25	147
Egersund ladested	41	5	6	35
Bygder	131	20	19	112
Sandnes	164	26	29	135
Sandnes ladested	26	2	4	22
Bygder	138	24	25	113
Stavanger stadsfysikat	451	57	133	318
— lægedistrikt	80	12	16	64
Finnø	82	10	21	61
Sand	68	13	6	62
Karmøen	200	21	25	175
Skudeneshavn ladested	15	2	2	13
Kopervik —	21	2	2	19
Bygder	164	17	21	143
Haugesund	200	34	56	144
Haugesund by	101	13	27	74
Bygder	99	21	29	70
Stavanger amt	1472	210	316	1156
Derav i byer	658	81	175	483
— - bygder	814	129	141	673

infektion foretages bestandig efter dødsfald og flytning, aldeles paa samme maate som efter enhver anden smitsom sygdom; flytning til et andet distrikt meldes altid til helseraadets ordfører paa det nye sted. Saasnart man har faat rede paa sygdommens farlighet, følges gjennemgaaende de givne paabud nøiagtig. Det har dog hændt nogen ganger, at læge først er blit tilkaldt et par dage før døden indtraadte. (Wingard). — Fra Finnø og Sand distrikter anføres, at sygdommen synes at være i jevn avtagen. Mangel paa pleiehjem i amtet er ofte følbar, men dagpengene paa et saadant maatte ogsaa være meget lave; indlæggelse paa sanatorium lykkes sjelden, vistnok væsentlig paa grund av de smaa økonomiske forhold i indre Ryfylke. Ikke saa faa er i de senere aar kommet tæringssyke hjem fra Amerika, og ofte er de død kort tid efter hjemkomsten. (Østvold). — I Haugesund har man hat god hjælp i Førde pleiehjem; det søkes i ikke liten utstrækning av private syke; og fattigvæsenet lægger ogsaa jevnlig sine syke ind der; endvidere har helseraadene lettere for at gjøre bruk av tuberkuloselovens § 6, siden man nu har et sted at sende de syke til, som ikke ligger for langt hjemmefra — Sanitetsforeningen stiller spytteflasker til distriktslægens disposition for at utdeles blandt tæringssyke inden byen. (Caspersen).

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	141	-	141	4	1	1	-	5	4	1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	14	-	12	2	-	-	-	1	1	-	-	-	4	-	-
Barselkrampe	1	1	-	2	-	-	-	1	[1]) 1	-	1	1	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose hos moren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for moren	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[2]) 1	-
Isseleie med panden fortil	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	2	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosteret	7	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdt morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	180	1	176	10	8	5	3	8	7	1	1	1	4	1	9
	181		186			8			8				5		

[1]) Forløst ved tang paa sætet. [2]) Dødsaarsak: ruptura uteri (ikke opført paa dødslisten).

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Sogndal	156	3	76	10	-	-	2	-	-
Sogndal ladested	13	-	5	-	-	-	-	-	-
Bygder	143	3	71	10	-	-	2	-	-
Egersund	378	5	194	26	7	-	7	2	-
Egersund ladested	61	1	40	3	1	-	-	1	-
Bygder	317	4	154	23	6	-	7	1	-
Sandnes	587	14	213	30	4	3	1	-	-
Sandnes ladested	89	2	26	2	-	1	-	-	-
Bygder	498	12	187	28	4	2	1	-	-
Stavanger stadsfysikat	1132	24	490	122	6	3	7	2	1
— lægedistrikt	292	4	129	20	2	-	4	-	-
Finnø	260	6	145	12	2	-	3	-	-
Sand	208	4	112	3	-	-	1	-	-
Karmøen	387	12	221	23	2	1	6	-	1
Skudeneshavn ladested	35	2	16	1	-	-	-	-	-
Kopervik —	49	1	22	4	1	-	-	-	-
Bygder	303	9	183	18	1	1	6	-	1
Haugesund [1])	652	10	305	54	2	-	5	1	1
Haugesund by	261	7	147	33	2	-	1	-	1
Bygder	391	3	158	21	-	-	4	1	-
Stavanger amt	3977	81	1850	296	25	7	36	5	3
Derav i byer	1640	37	746	165	10	4	8	3	2
— - bygder	2337	44	1104	131	15	3	28	2	1

[1]) Jfr. anm. til tabel XXV i den almindelige beretning.

Om de med statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 217 saadanne, nemlig i Sogndal 1, Egersund 10, Sandnes 28, Stavanger by 94, Stavanger lægedistrikt 3, Finnø 12, Sand 2, Karmøen 15 og Haugesund 52. Indikationer og utfald vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Om **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde ifølge presternes opgaver 7 kvinder; lægerne har opgit 5 dødsfald av barselfeber, 2 av barselkrampe og 1 av blødning.

Tallet paa **fødte** og **døde** sees av ovenstaaende tabel.

Overskuddet av fødte var 2 127 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 46,5

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	230	52	178
Lungetuberkulose	210	81	129
Kræft (cancer og sarkom)	121	58	63
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	89	55	34
Organisk hjertesygdom	82	34	48
Tuberkulose utenfor lungerne	73	45	28
Lungebetændelse	73	32	41
Medfødt svakhet	65	39	26
Hjerneslag	55	27	28
Akut diarré (kolerine)	45	29	16

Veirliget. Med hensyn til sommervarme var aaret et av de bedste, man kan mindes at ha hat paa vestlandet; utbyttet av jordbruket var meget godt, men frugthøsten blev liten paa grund av kolde nedbørsdage under blomstringen. Baade sildefiske og makrelfiske slog udmerket til.

Levemaate og hygieniske forhold. I Jøssingfjord i Sogndal traadte ved aarets begyndelse Norges første elektriske staalverk i virksomhet, foreløbig med 2 ovner og 10 mand. Det samme aktieselskap hadde allerede aaret før igangsat en træmelmølle med 28 kverner og ca. 20 mand i den for 8 aar siden nedlagte kaolinmølles bygning. (Wingard).

I Stavanger by maa arbeiderboligforholdene siges at nærme sig det ideale mest mulig. Der opføres uavbrutt nye smaa træhus for boligbanklaan eller for penger, man paa anden maate har faat tak i, med leiligheter paa 2 à 3 rum for 2 à 3 familier, idet det vistnok nu er en stor sjeldenhet, at en familie nøier sig med 1 rum. Den eneste indvending man i sanitær henseende kan gjøre mot disse hus, er den, at 2 familier meget ofte deler kjøkken. — Forøvrig har byggingen paa grund av murtvangsloven foregaat paa forholdsvis store tomter med 5 meters avstand mellem husene og med relativt store gaardsrum eller smaa haver foran hvert hus. Disse ligger til 20 alens brede gater, som oparbeides saa hurtig, som byen kan magte det — eller litt hurtigere — og forsynes omtrent straks med vand og kloak, kort sagt: Stavanger arbeiderbefolkning lever under vistnok gunstigere boligforhold end noget andet sted i landet. Naar saa hertil kommer, at den har aarvisst, godt betalt arbeide, burde den kunne ha det godt. Ogsaa i en anden henseende nyter den en begunstigelse som vistnok intet andet sted i landet. Samtlige barn, som ønsker det, og som bestaar en meget let prøve, kan nemlig komme over fra folkeskolens 5te klasse til middelskolen paa kommunens bekostning, idet denne betaler skolepengene for disse saakaldte stipendiater. Systemet har selvfølgelig sine gode sider, idet det hjælper barn med gode evner frem, men likesaa sikkert har det sine store skyggesider, idet det paa en maate narrer en hel del barn over til middelskolen, hvor de aldrig burde være kommet. For folkeskolens utvikling har byen gjort særdeles meget — saaledes er der nu nylig tat i bruk

en skolebygning, som skal være den bedst utstyrte i Skandinavien. Forøvrig er nu fordringerne til skolehygienen strammet saaledes op av baade stat og kommune, at man vistnok uten skade kunde begynde at puste litt i bakken, og det blir nok ogsaa nødvendig, naar man faar den begrænsede skatteprocent. Der er i 1910 bygget 212 nye hus og anlagt 2 360 meter vandrør, og oparbeidet 3 327 meter kloakledning. (Wyller).

Fra Sand skrives: Folk, som har raad, bygger noksaa store og pene framhus, men man er allikevel, især om vinteren, altfor tilbøielig til at stuve sig sammen i faa rum for at spare paa brændsel. Tjenerholdet avtar fremdeles, de unge forlater hjembygden; utvandring er imidlertid i Ryfylke en nødvendighet, da især gutter ikke kan faa lønnende arbeide aaret rundt; bonden kan heller ikke betale den løn, som nu forlanges. Landbruksmaskiner er derfor i de senere aar tat i bruk paa næsten alle gaarder, hvor de han brukes. En følge av den høie arbeidsløn er ogsaa, at man mer og mer opgir slaatten i heiene; dette har dog medført det gode, at mange nu lægger større kraft paa opdyrkning av hjemmejorden. Kosten er neppe fuldt saa kraftig som for endel aar tilbake, da en kjøtret daglig var almindelig; hvorimot der nu paa de fleste gaarder kun spises kjøt paa de store høitidsdage; flesk har avløst kjøt, og svinehold er derfor almindelig. Natursmør brukes endnu paa de fleste gaarder, og havren synes at komme i større agt og ære; den passer ogsaa udmerket for jorden her. (Østvold).

Paa Karmøen er levemaaten god, men der leves formeget paa fint brød og kaffe; barnene faar formeget slikkerier. Spirituøse drikke brukes litet, og sedelighetstilstanden er god. (Søyland).

Haugesund har en sundhetsbetjent, som blandt andet utfører desinfektion av hus med formalindusj og av klær i sykehusets dampdesinfektionsovn. Fra Torvestad med Utsire og Skaare sendes klær til sykehuset for at desinficeres; rummene vaskes med kresolsaape. Skjold og Vats har egne desinfektører. (Caspersen). En tandlæge skriver, at det er blit mere almindelig at soignere og bevare sine naturlige tænder, hvortil særlig hjemvendte amerikanere ved eksemplets magt har git støtet. Men der findes ogsaa nogen, som synes det er fint at faa sig «kjøpetænder».

Av **sykehus** er der et i Egersund. I Stavanger ligger byens kommunale samt amtets sykehus, for epidemiske sygdomme brukes Bjergsted lasaret; endvidere er der et katolsk sykehus (St. Franciscus's hospital). I Aakre og Skudeneshavn (Karmøen) er der for vaarsildavgiftsfondets regning leiet sykehus, som kun brukes i fisketiden. I Kopervik er der et litet isolationslokale. Paa Sørhaug, like ved Haugesund, har vaarsildavgiftsfondet et sykehus for fiskere og sildearbeidere; et par værelser utleies til sykehus for byen; epidemiavdelingen i en fløibygning har byen fælles med fondet. — Førde pleiehjem for tuberkuløse ligger i Avaldsnes.

Badeindretninger. Ved sykehuset i Egersund findes varmtbad med dusj og ved fajancefabrikken varmt bad og dampbad for dens funktionærer og arbeidere; desuten haves et offentlig sjøbadehus. Paa Nærbø meieri findes varmtbad med dusj og i Sandnes distrikt 2 badeindretninger ved uldvarefabrikkerne i Gjesdal og Time. I Stavanger by er der et varmtvandsbad og et sjøbad. Da vandet her i den senere tid forurenses ved avfald fra hermetikfabrikker i nærheten og saaledes trods sterk strøm ikke længer er fuldt saa klart og friskt som tidligere, er kravene paa en ny badeplads blit noksaa høilydte. (Wyller). I Skudeneshavn (Karmøen) haves et litet badehus for sjøbad og varme karbad, samt i Haugesund en anstalt for kar- og dampbad ved dampvaskeriet.

Om amtets **apotek** og deres personale se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Stavanger amt	127	2497
Sogndal	[1]) 5	153
Egersund	[2]) 9	229
Sandnes	[3]) 7	453
Stavanger stadsfysikat	44	286
— lægedistrikt	[4]) 7	200
Finnø	[5]) 7	167
Sand	[6]) 2	197
Karmøen	[7]) 14	385
Haugesund	[8]) 32	427

[1]) Sogndal ladested 2, Sogndal herred 1, Lund 2. [2]) Egersund ladested 4, Ogne 1, Bjerkreim 1, Varhaug 2, Nærbø 1. [3]) Sandnes 5, Klep 1, Gjesdal 1. [4]) Hetland 4, Haaland 2, Mosterø 1. [5]) Strand 1, Sjernerø 1, Aardal 2, Finnø 1, Rennesø 1, Nerstrand 1. [6]) Sand 1, Jelsa 1. [7]) Kopervik 5, Avaldsnes 2, Aakre 1, Skudenes 1, Skudeneshavn 5. [8]) Haugesund 22, Torvestad 5, Skaare 5.

I Stavanger by har helseraadet søkt at dra ind under sin kontrol al nybygging og nyindredning, hvor der kunde bli spørsmaal om hygieniske krav, saaledes i verksteder og fabrikker. En del fugtige kjelderleiligheter har man faat tørlagt og isolert deres gulv fra jorden. Med en ordnet melkekontrol for øie er der utarbeidet særskilte melkevedtægter. En av formandskapet nedsat komité har arbeidet med vandforsyningsspørsmaalet. (Jfr. det ovenfor under akut diarré anførte). Sundhetsvæsenets personale er blit forøket og vil fra næste aar bestaa av stadsfysikus, 2 sundhetsbetjenter, 1 kvindelig kontorist, stadskemikeren og veterinærassistenten. Kjøtutsalgsstederne og kjøthandelen paa torvet inspiceres av sidstnævnte. (Wyller).

Fra Haugesund anføres i anledning av, at der i byen kun var blit vakcineret forholdsvis faa barn, at folk er blit skræmt ved Olviks skriverier og taler om vakcinationens farer og derfor utsætter med denne i det længste. (Caspersen).

XII. Søndre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Søndre Bergenhus amt		15606,40	132 687	39	3	98	73
Haugesund	Sveen	130,84	1 847	-	-	1	1
	Vikebygd	83,39	1 075	1	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
1. Indre Søndhordland		1 094,72	8 282	3	-	7	5
	Skaanevik	588,27	2 894	1	-	3	1
	Etne	318,01	2 044	-	-	1	1
	Fjelberg	188,44	3 344	2	-	3	3
2. Ytre Søndhordland		602,51	10 416	5	-	15	6
	Stord	135,34	2 293	4	-	4	1
	Valestrand	58,81	993	-	-	2	1
	Finnaas	225,15	4 736	1	-	6	3
	Fitjar	183,21	2 394	-	-	[1]) 3	1
3. Tysnes		1 042,50	9 040	4	-	9	9
	Tysnes	252,25	4 157	2	-	4	4
	Kvinnherred	790,25	4 883	2	-	5	5
4. Indre Hardanger		5 554,45	9 958	4	1	8	6
	Ullensvang	2 583,94	5 311	3	1	3	2
	Ulvik	841,42	1 535	1	-	2	1
	Granvin	189,04	1 227	-	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 077	-	-	1	1
	Røldal	670,85	808	-	-	1	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 758	2	1	4	4
	Strandebarm	108,87	1 592	1	-	1	1
	Varaldsø	81,58	803	-	-	1	1
	Jondal	233,07	2 001	-	-	1	1
	Vikør	453,82	3 362	1	1	1	1
6. Voss		2 073,52	11 942	3	1	5	2
	Voss	928,01	7 850	3	1	2	-
	Evanger	590,55	2 092	-	-	2	1
	Vossestranden	554,96	2 000	-	-	1	1
7. SøndreMidthordland		995,43	15 050	8	-	8	8
	Fuse	102,31	1 069	-	-	1	1
	Haalandsdalen	102,53	628	-	-	1	1
	Strandvik	160,81	1 795	2	-	2	2
	Os	129,41	2 669	3	-	1	1
	Samnanger	282,34	2 340	1	-	1	1
	Fane	218,03	6 549	2	-	2	2
8. NordreMidthordland		433,22	19 808	[2]) 1	-	12	8
	Sund	94,40	2 172	-	-	3	2
	Austevold	82,47	2 368	-	-	2	2
	Fjeld	141,20	3 281	-	-	2	2
	Askøen	93,78	7 360	-	-	4	2
	Aarstad	21,37	4 627	-	-	1	-

[1]) En av disse er tillike jordmor og hjælpevakcinatrice for en del av Austevold herred i Nordre Midthordland lægedistrikt. [2]) Distriktslægen bor i Bergen.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vaccinatører.
9. Osterøen		1 561,93	17 276	5	-	13	11
	Haus	200,13	5 036	2	-	2	2
	Bruvik	392,26	4 243	1	-	3	3
	Hosanger	804,09	3 455	1	-	3	2
	Modalen	-	-	-	-	2	2
	Hammer	90,27	2 888	1	-	2	1
	Aasene	75,18	1 654	-	-	1	1
10. Alversund		242,79	7 323	[1]) 1	-	6	4
	Alversund	105,58	3 108	-	-	2	2
	Herlø	112,33	3 322	-	-	3	2
	Hjelme	24,88	893	-	-	1	-
11. Lindaas		913,76	12 912	2	-	9	8
	Manger	94,18	4 267	1	-	3	2
	Lindaas	276,52	6 422	1	-	3	3
	Austrheim	-	-	-	-	2	2
	Masfjorden	543,06	2 223	-	-	1	1

[1]) Distriktslægen bor i Bergen.

Sundhetstilstanden synes i det hele at ha været nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 4 363, hvorav 361 med dødelig utgang mot henholdsvis 4 621 og 330 i 1909.

Dødeligheten var 14,4 pro mille (2 040 dødsfald) av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (141 362). Aaret forut var dødeligheten 13,7 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til den efter lægernes opgaver utarbeidede tabel paa side 128 og 129. Jfr. forøvrig tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber forekom likesom foregaaende aar relativt sjelden. I Ullensvang (Indre Hardanger) indtraf et par isolerte tilfælde, som begge endte dødelig, det ene med ukjendt smittekilde paa Maakestad, det andet paa Huse; dette var hos en sindssyk gut, som var sendt hjem fra Neevengaarden asyl i bedring; nervefeber optraadte paa den tid epidemisk paa asylet, og de første symptomer til denne sygdom var allerede tilstede hos gutten ved hjemkomsten. (Garmann-Anderssen). — Paa Salbuvik ved Lysefjord i Os (Søndre Midthordland) opstod en liten husepidemi; en ung kone var nemlig kommet syk hjem fra Bergen i besøk; hun smittet sine forældre og søskende. (Krüger). — I Nordre Midthordland forekom de fleste tilfælde i Solheimsviken og Laksevaag hos verkstedsarbeidere og deres paarørende; disse arbeidere har intet særlig ry for renlighet og synes ikke at ville forstaa, hvor vigtig det er at vaske hænderne før maaltiderne. — I Austevold indtraf 2 tilfælde paa Skaar, og i Askøen 4 paa

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	50	7	50	7	1	6	-	1	1	9	4	7	11	3	-
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	169	9	169	8	11	20	7	5	16	4	13	6	10	36	33
Meslinger	24	-	24	2	-	3	2	-	4	3	-	-	1	8	1
Difteri (croup)	583	69	583	55	34	43	32	30	32	45	55	47	74	61	75
Blodgang	4	1	3	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-
Barselfeber	10	3	9	1	-	1	-	1	-	1	2	1	2	-	-
Pyæmi, septhæmi	10	7	5	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos nyfødte)	7	2	6	1	-	-	-	2	-	1	2	-	-	-	-
Rosen	79	2	79	3	7	6	5	6	7	9	1	6	11	4	14
Røde hunde	17	-	17	-	-	-	1	-	-	-	-	-	16	-	-
Vandkopper	50	-	50	-	2	3	1	1	3	12	15	-	7	1	5
Kusma	6	-	6	-	-	1	2	-	-	-	3	-	-	-	
Kikhoste	339	27	332	81	67	80	28	14	11	13	9	17	4	1	7
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1347	65	1331	127	140	183	144	135	101	109	49	60	73	108	102
Influensa	305	4	303	13	58	96	66	27	13	9	5	-	3	4	9
Lungebetændelse	481	118	462	34	53	54	71	57	23	28	14	13	25	40	50
Pleurit	213	4	212	18	17	14	17	15	26	32	14	22	13	12	12
Gigtfeber	117	7	115	5	12	8	7	15	10	14	8	11	8	4	13
Akut diarré (kolerine)	551	35	540	13	30	22	33	38	63	68	123	60	40	28	22
Tilsammen	4363	361	4297	369	432	542	417	348	311	357	317	252	298	311	343

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
			1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Sveen og Vikebygd herreder.		Indre Søndhordland.		Ytre Søndhordland.		Tysnes.		Indre Hardanger.		Ytre Hardanger.		Voss.		Søndre Midthordland.		Nordre Midthordland.		Osterøen.		Alversund.		Lindaas.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	4	1	-	-	2	2	-	-	-	-	8	-	15	-	5	1	8	-	8	3
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	11	2	7	-	41	2	11	-	1	-	-	-	21	-	40	-	6	-	22	3	9	2
Meslinger	-	-	-	-	20	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	3	-	4	1	17	4	6	1	15	1	7	1	16	2	67	7	263	27	68	8	24	2	93	15
Blodgang	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1	1	2	1
Pyæmi, septhæmi	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	-	-	-	1	1	2	2	-	-	2	2
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-
Rosen	4	1	3	-	1	-	3	-	10	-	4	-	25	-	13	-	1	1	9	-	2	-	4	-
Røde hunde	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	22	-	-	-	-	-	5	-	-	-	6	-	8	-	1	-	7	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Kikhoste	-	-	1	-	116	-	2	-	50	3	21	1	-	-	56	9	7	7	18	5	-	-	68	2
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	14	-	32	-	35	7	17	4	219	9	46	2	297	-	373	9	24	19	172	8	4	-	114	7
Influensa	6	-	36	-	17	-	21	-	30	-	28	-	55	-	82	-	4	2	14	-	2	2	10	-
Lungebetændelse	7	4	17	6	48	5	34	8	61	13	12	3	80	13	58	11	28	28	47	10	5	3	84	14
Pleurit	9	-	4	-	18	-	8	1	27	1	12	-	49	-	25	-	1	-	37	1	-	-	23	1
Gigtfeber	2	-	7	-	2	1	1	-	9	1	4	-	27	1	32	2	2	2	15	-	-	-	16	-
Akut diarré (kolerine)	2	-	67	2	29	-	28	3	99	9	34	-	119	7	82	1	12	12	59	1	-	-	20	-
Tilsammen	49	6	222	11	315	19	167	20	539	39	169	7	678	24	837	40	402	99	462	38	68	11	455	47

Bjørndal; smitten paa sidstnævnte sted skrev sig muligens fra Laksevaag, hvorfra der jevnlig hentedes renovationskagger; det lykkedes ikke at faa de 2 først angrepne indlagt paa sykehus, og heller ikke da en til hadde faat sygdommen, men da den 4de kom til, var motstanden mot indlæggelsen brutt. Der blev foretat grundig desinfektion i hjemmet, hvorefter ingen flere fik sygdommen. (Falkenberg). — I Osterøen distrikt indtraf et tilfælde paa Mjelstad i Hammer og 3 i Bruvik, nemlig husholdersken paa Ulfsnesøens skolehjem for forsømte barn og hendes pleierske samt en angrepen paa Dale. Desuten er opført et tilfælde fra Hosanger. — I Alversund var der en husepidemi i Mæland og et tilfælde i Vasbygden i Seim; i Herlø var der ogsaa 1 tilfælde. I Lindaas distrikt var nogen tilfælde paa Solend i Manger en fortsættelse av den i slutten av foregaaende aar begyndte epidemi. Forøvrig optraadte sygdommen paa Kvalheim i samme herred og paa Hodne i Myking. (Lindaas).

Skarlagensfeber. Fra Indre Søndhordland omtales en liten epidemi paa Furdal i Skaanevik; smitten trodde man var kommet fra Bergen. — I Tysnes dukket der i slutten av aaret op en epidemi i Husnes sogn av Kvinnherred; i begyndelsen var der enkelte haardt angrepne, men senere var sygdomsforløpet meget let. — I Nordre Midthordland forekom sygdommen kun i Solheimsviken og Fløen, men i saa mild grad, at man likesom i Bergen ikke fandt det paakrævet at indlægge de syke paa lasaret undtagen i særegne tilfælde. (Falkenberg).

Av **difteri** er der ikke meldt fuldt saa mange tilfælde som i de to foregaaende aar; epidemien synes derfor at ha kulmineret i 1909. — I Indre Søndhordland blev 4 barn angrepet i en skomakers familie i Skaanevik. Smittekilden lot sig ikke paavise. Det først angrepne barn døde; læge blev først tilkaldt sent ute i sygdommen, og patienten var da saa medtat, at hun trods serumindsprøitning ikke stod til at redde. (Wallace). — Ogsaa paa Vaage i Tysnes døde et barn, som hadde været sykt en uke, før læge blev tilkaldt; de øvrige 6 barn i huset blev injiceret og undgik sygdommen tiltrods for, at der var urenlig stel, og ingen forsigtighetsregler blev iagttat. I den uke barnet laa sykt hadde der overnattet fremmede i huset; en av disse fik ondt i halsen, smittet sin søster og denne igjen sin husbond, som var daarlig i lang tid; søstrene derimot gik for det meste oppe og søkte ikke læge. (Mørch). — I Indre Hardanger optraadte de fleste tilfælde i Odda; et paa Lofthus trodde man skyldtes smitte ved et ungdomsstevne i Ulvik, hvor sygdommen hadde forekommet en tid forut. — I Ytre Hardanger var der nogen faa angrepne i et par familier paa Jondalsøren; da man fik vite, at barnene hos en av naboerne hadde hat ondt i halsen, blev der hos samtlige i denne familie tat kulturprøver, hvorved der hos 2 blev fundet difteribaciller; familien blev derfor isoleret nogen tid, og omfattende rengjøring og desinfektion institueret. 3 av de 4 syke fik svelg- og hjerteparese, og 1 døde av hjertelammelse; en fik ogsaa parese i benene. Der blev foretat nogen profylaktiske injektioner, men folk er ræd for at la sine barn sprøite, fordi man tror, at det fremkalder lammelser; dog synes det at ha frugtet endel, naar det er blit fremholdt, at det ikke er serum men sygdomsgiften, som har skylden. — Paa Borheller, som ligger nogen faa kilometer fra Jondalsøren, indtraf nogen tilfælde, uten at man fik rede paa smittekilden. En av de syke fik efter injektionen exantem over hele kroppen. — Paa de skoler, som de syke hadde frekventeret, blev alle elever undersøkt og lokalerne rengjort og desinficeret; paa Jondalsøren holdtes skolen lukket i 8 dage. (Fugelli). — I Voss var det særlig paa Rekve like ved Bulken station, samt i en nylig hjemkommen amerikaners hus nær Grove station i Raundalen, at sygdommen forekom. — I Søndre Midthordland

indtraf de fleste tilfælde ved Hop samt paa Ekelunds abnormskole i Fane; de syke blev i stor utstrækning indlagt paa amtets sykehus i Aarstad; det samme skedde ogsaa med et barn paa Osøren for at hindre sygdommens spredning blandt den store mængde barn dersteds. Paa barnehjemmet i Askviken var der ogsaa nogen angrepne. Serum bruktes saavel kurativt som profylaktisk med udmerket nytte, som det syntes. (Krüger). — I Nordre Midthordland forekom det overveiende flertal av tilfældene i de nærmest Bergen liggende strøk, herrederne Aarstad og Askøen; der klages sterkt over vanskeligheterne ved at faa forældrenes samtykke til at la de syke bli behandlet paa lasaret, samt over den mangel paa disciplin, som ofte gjør sig gjældende i de smittede hjem. (Falkenberg). — Fra Lindaas skrives, at det paa grund av den livlige samfærdsel med Bergen neppe vil lykkes at faa bugt med denne sygdom, saalænge den holder til i denne by. Blandt andet syntes det et par ganger bestemt at kunne paavises, at der har været smittestof i «søppel» eller «boss», som føres fra Bergen for at brukes til gjødsel. Saaledes blev et sted flere barn syke efter at ha ligget og rotet efter leketøi i slikt avfald; et andet sted hadde et barn, dagen før sygdommens utbrudd, i søppelen fundet et pengestykke, som det hadde gaat med og puttet i munden. (Widerøe).

Barselfeber. Fra Indre Søndhordland omtales et let tilfælde, som indtraf i et hus, hvor man hadde brukt eksamineret jordmor, men hvor der en tid forut hadde været meslinger. (Wallace). — Et tilfælde paa Askøen (Nordre Midthordland) forekom i et hjem, hvor man hadde sat sig i hodet ikke at ville bruke jordmor. (Falkenberg).

Et tilfælde av **pemfigus hos nyfødte** optraadte i en avdal i Evanger (Voss distrikt).

Røde hunde optraadte epidemisk paa Valen og Handeland i Fjelberg (Indre Søndhordland). Sygdommen varte som regel 3—4 dage; symptomerne var brækninger, angina, feber og et smaaprikket exantem; i enkelte tilfælde viste sig en lettere avskalling, og sygdommen lignet tildels skarlagensfeber. En ung mand døde fjerde dag av hjertelammelse; men da han de sidste aar hadde lidt av klappefeil, er dødsfaldet opført under organisk hjertefeil. (Wallace).

Av **kusma** var der mange tilfælde i Lindaas distrikt. (Widerøe).

Kikhoste. Fra Tysnes hvor sygdommen var almindelig over det hele herred, omtales forløpet som let og uten synbar indflydelse paa dødeligheten; i Manger (Lindaas distrikt) derimot var sygdommen meget ondartet.

Lungebetændelse forekom likesom foregaaende aar relativt hyppig.

Akut diarré (kolerine). Fra Indre Hardanger, hvor sygdommen optraadte ganske hyppig og tildels mere ondartet end sedvanlig, skrives: «I Opedal i Ullensvang blev en 30 aar gammel arbeiders hustru og 3 barn fra 1—7 aar syke; moren og de 2 ældste barn døde. Rummet, hvor alle samtidig laa syke, var temmelig indskrænket, og de hygieniske forhold i det hele tat yderst slette; savnet av paalidelig sykepleiehjælp var her mere end almindelig følbar, da den paa forhaand svakelige mor, trods hun selv var angrepen, var alene om at pleie de syke barn. Men dette ledet da ogsaa til, at interessen for at engagere en sykepleierske i bygden blev vakt, og arbeidet herfor sat igang. (Garmann-Anderssen).

Av **fnat** er ialt meldt 26 tilfælde, hvorav 22 fra Ytre Hardanger.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	2	4	5	6	7	8	9	10	11
		Indre Søndhordland.	Ytre Søndhordland.	Indre Hardanger.	Ytre Hardanger.	Voss.	Søndre Midthordland.	Nordre Midthordland.	Osterøen.	Alversund.	Lindaas.
Veneriske saar.....	3	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet....	15	1	4	-	-	1	-	3	4	1	1
Gonorré, uretrit.....	24	-	-	11	1	6	4	-	1	-	1

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtet henvises til den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde for det hele amt 11,9 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald, og 15,3, pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Fra Indre Søndhordland skrives: Sygdommen optraadte med flere tilfælde end aaret forut; dette skyldes formentlig den omstændighet, at saasnart sygdommen er konstateret, søker de syke hjem; og iaar vendte flere hjem i forskjellige stadier av sygdommen — tildels fra Amerika Tuberkuloseloven har medført, at de syke har det bedre i hjemmene, at de i almindelighet har sit eget rum, som luftes og holdes godt rent, og at der i omgangen med de syke vises forsigtighet. (Wallace). — I Tysnes synes antallet av angrepne at tilta. Av 34 kjendte tilfælde ved aarsskiftet var 16 arbeidsføre; de føler sig friske og har ingen fremtrædende symptomer paa sygdommen; flere av disse kommer vistnok til at utgaa som helbredet av protokollen. Av de øvrige 18 har 10 eget soverum, 8 deler rum med andre, men har egen seng, undtagen 3, som deler seng med egtefællen; 4 er stadig sengeliggende. Som regel er det vanskelig at faa de syke til at lægge sig ind paa sanatorium i det stadium, da de kan optages. Men naar man merker, at sygdommen tiltar, kommer flere og ber om at bli sendt dit, men da er det gjerne forsent. (Mørch). — I Vikebygd (Ullensvang, Indre Hardanger) optraadte næsten samtidig efter længere tids stans 3 tilfælde av lungetæring hos 20 aars ungdommer, uten at nogen særlig familiedisposition eller smitteforbindelse kunde paavises. Som følge av den stadig mere følbare mangel paa plads paa sanatorierne og paa grund av forholdene i den opvoksende fabrikby Odda vil det sandsynlig snart bli nødvendig at arbeide for oprettelse av et pleiehjem i Indre Hardanger. (Garmann-Anderssen). — I Ytre Hardanger søker de angrepne gjerne lægen for sent, idet det endnu ikke er kommet tilstrækkelig ind i folks bevissthet, at lungetæring i et tidlig stadium er helbredelig. Dertil kommer, at man er bange for at faa stemplet paa sig som tæringssyk. Smittefrygten kan nemlig ytre sig paa en noksaa inhuman og utidig maate. I alle distriktets herreder er der fattet helseraadsbeslutning om melding av tuberkuløses flytning. Forøvrig har man fortsat med det i forrige medicinalberetning nævnte oplysningsarbeide. (Fugelli). Inden Vikør herred har en kristelig ungdomsforening, som underholder en sykepleierske og har sanitetsmateriel til utlaan, ogsaa optat tuberkulosesaken paa sit program. Lignende foreninger er tillike oprettet i Tørvik- og Herandsbygden i Jondal herred. (Munch Søegaard). — Fra Voss klages over, at de syke og

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Sveen og Vikebygd herreder...	21	6	6	15
Indre Søndhordland	135	15	11	124
Ytre —	153	19	19	134
Tysnes.....	119	12	20	99
Indre Hardanger	110	12	39	71
Ytre —	60	14	7	53
Voss	97	15	24	73
Søndre Midthordland	161	18	40	121
Nordre —	303	18	99	204
Osterøen	168	27	38	130
Alversund	93	11	11	82
Lindaas	211	27	47	164
Søndre Bergenhus amt.....	1631	194	361	1270

deres omgivelser i længste laget ønsker at holde sygdommen skjult; melding sker derfor ikke sjelden først like forud for eller efter døden. (Frost). — Lignende uttalelser foreligger ogsaa fra Nordre Midthordland. — I Osterøen tiltar sygdommen i foruroligende grad. Endel, som har søkt sit livsophold i Bergen, kommer syke tilbake; det samme er tilfældet med unge sjømænd, som har paadraget sig sygdommen paa reiser. Fjernes ikke disse syke fra hjemmene, hvor det som oftest er trangt og kvalmt, vil sygdommen uvægerlig utbrede sig. Der maa derfor bygges pleiehjem i hvert eneste herred; og folk maa lære, at der trænges lys, frisk luft, rikelig vand til renhold og kraftig kost for at skaffe legemet den nødvendige motstandskraft mot sygdommen. Istedetfor den megen festen og alt det juggel og tøv, som nu udelukkende optar tankerne, trænges der mere alvor i det legemlige arbeide. (Thesen). — I Bruvik er interessen for sygdommens bekjæmpelse vedvarende i stigen. (Quist-Hansen). — Fra Alversund anføres, at forstaaelsen av at holde sig isoleret og være forsigtig med opspyttet tiltar; men de syke er gjennemgaaende utilbøielig til at føres bort fra sine hjem for at indlægges paa et pleiehjem. Paa Lyster sanatorium faar kun en og anden av de faa ansøkere plads. (Fretheim). — I Lindaas optraadte en række tilfælde paa Fedje, hvor man tidligere har været nogenlunde forskaanet for sygdommen; i løpet av et par maaneder indtraf saaledes 3 tilfælde i ét hus, mor og 2 døtre; en sykepleierske blev med amtets samtykke engageret til at ha tilsyn med disse og andre tuberkuløse paa øen; man har ogsaa henvendt sig til amtmanden med henstillen om, at kvægbesætningerne derute maa bli tuberkulinundersøkt. (Widerøe).

Spedalskhet. I Tysnes døde den ene av 2 spedalske brødre, som i flere aar hadde bodd for sig selv paa et noksaa ensomt sted sammen med en søster, som stelte for dem; de ernærte sig som bødkere, og klarte sig godt. (Mørch). — I Kinservik (Ullensvang, Indre Hardanger) findes 2 tilfælde, og i Øystese (Vikør, Ytre Hardanger) ett.

Om tallet paa **sindssyke**, som forpleies med statsbidrag, se den almindelige beretning. Fra Indre Hardanger gjøres der opmerksom paa det uheldige

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	41	39	[1]) 3	[2]) 2	2	-	3	2	1	-	-	-
Bækkensneverhet	6	6	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Truende barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-
Ansigtsleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	7	4	3	-	-	-	-	-	-
Hydrocefalisk fosterhode	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Stort foster	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosteret	2	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Timeglasformet sammentrækning av uterus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fastgrodd morkake	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Uopgit indikation	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	58	55	4	12	8	4	5	3	2	1	1	2
		59			12			5				

[1]) En av disse anencefal. [2]) Den ene fødte tvillinger; den første av disse forløst ved tang.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Sveen og Vikebygd herreder..	75	1	35	4	-	-	-	-
Indre Søndhordland	201	5	133	12	2	-	-	-
Ytre —	356	4	172	19	-	-	7	-
Tysnes	253	4	124	14	2	-	-	-
Indre Hardanger	291	4	191	24	4	1	5	2
Ytre —	145	5	113	7	1	-	4	-
Voss	280	7	142	13	2	1	6	1
Søndre Midthordland	383	6	197	22	2	2	3	-
Nordre —	652	10	329	57	5	1	7	-
Osterøen	444	3	233	26	5	2	6	1
Alversund	208	-	107	13	2	-	1	1
Lindaas.....	381	1	264	27	5	2	7	-
Søndre Bergenhus amt.....	3669	50	2040	238	30	9	46	5

i uten nødvendighet at anbringe denne slags syke paa avsidesliggende fjeldgaarder med lang og, især om vinteren tungvint veiforbindelse. (Garmann-Anderssen). — I Lindaas distrikt forpleies ikke saa faa sindssyke fra fremmede kommuner. Men da man ikke har nogen fortegnelse over dem, som forpleies kun for fattigvæsenets regning, kan der ikke føres noget regelmæssig tilsyn med disse i likhet med de syke, som forpleies med amts- og statsbidrag. (Widerøe).

I sidstnævnte distrikt er der ogsaa utsat ca. 160 **pleiebarn,** som gaar ind under lov av $^{29}/_{4}$ 1905. De fleste hører vistnok hjemme i Bergen, og om disses utsættelse er der altid kommet regelmæssig melding, men da man var vidende om, at der i distriktet ogsaa anbragtes barn fra amtets herreder, og da der om disse aldrig kom nogen melding, blev fattigstyrerne av amtmanden gjort opmerksom paa lovens krav. (Widerøe).

Av **obstetriciske operationer,** utført av læger, er meldt ialt 79, derav i Sveen og Vikebygd herreder 1, Indre Søndhordland distrikt 2, Ytre Søndhordland 5, Tysnes 1, Indre Hardanger 9, Ytre Hardanger 3, Voss 8, Søndre Midthordland 15, Nordre Midthordland 18, Osterøen 11, Alversund 1 og Lindaas 5. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side. — Fra Vikør (Ytre Hardanger) meddeles følgende om et tilfælde hos en svanger kvinde: Gjentagne blødninger i svangerskapets 6te maaned ledet til formodning om placenta prævia. Konen sendtes til det katolske hospital i Bergen for at komme under specialistbehandling. Der foretoges accouchement forcé, da der pludselig kom en profus blødning. Paa uaapnet mormund maatte der forceres adgang gjennem den totalt forliggende morkake for at gjøre vending. Sidstkommende hode maatte perforeres. Under den yderst besværlige operation var konen kloroformeret 1 time og tilstanden efterpaa yderst betænkelig, men hun kom sig. (Søegaard).

Om **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. I Vikør sogn (Ytre Hardanger) hentes nu jordmor til alle fødsler; der findes ikke nu længere inden hele sognet nogen hjælpekone, som paatar sig at lede en fødsel tilende. (Munch Søegaard).

I henhold til tabellen paa foregaaende side over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1 629 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 55,6.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 9 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsakerne for 8 kvinder saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 2, blødning 2, keisersnit 1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.
Alderdomssvakhet	372
Lungetuberkulose	194
Kræft (cancer og sarkom)	118
Lungebetændelse	118
Organisk hjertesygdom	75
Hjerneslag	74
Difteri (croup)	69
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	65
Tuberkulose utenfor lungerne	59
Medfødt svakhet	51

Veirliget var vaar, sommer og høst usedvanlig gunstig for jordbruket.

Levemaate og **hygieniske forhold.** I Sveen og Vikebygd er der engageret en desinfektør fælles for begge herreder. Desinfektion av klær foregaar i damptønde og av boliger med formalindusj. Det har vist sig vanskelig at faa brændt op bøker, særlig andagtsbøker, som de syke har brukt, da dette sidste strider mot folks religiøse begreper; men desinfektøren har fundet paa raad; han lægger bibel og salmebok i kisten til den døde, og dette synes man er bare pent og rigtig. Dette anføres til efterligning paa andre steder, hvor man kan ha samme vanskelighet. (Caspersen).

I Skaanevik og Toftevaag i Fjelberg (Indre Søndhordland) er paa hvert sted oprettet en fabrik til forædling av brisling til røkede sardiner. Disse fabrikker sysselsætter hver ca. 150 personer, voksne og større barn, og skaffer baade disse arbeidere og brislingfiskerne god fortjeneste. — Der spores nogen fremgang i husflidsarbeidet samt i haandverk (smed-, snekker- og bødkerarbeide). (Wallace).

Fra Tysnes skrives: Fortjenesten ved høstens brislingfiske var god, og en stor del av denne kom befolkningen her tilgode, skjønt mesteparten av brislingen blev opfisket av tilreisende lag med moderne redskaper, snurpenøter, hvormed de tar fisken ute paa sjøen, mens vore folk med sine landnøter maa vente, til den kommer ind mot land. Der brummes over, at de tilreisende med sine motorer og snurpenøter skræmmer fisken bort, saa den ikke kommer igjen, men det ender med, at vore folk ogsaa maa skaffe sig slike greier. (Mørch). — I Kvinnherred drives ved siden av jordbruk ikke liten fabrikvirksomhet; med stort og smaat ialt 20 anlæg, deriblandt 2 større skibsbyggerier, 4 hermetikfabrikker, 3 sildolje- og fórmelfabrikker etc. Til disse gaar megen ledig arbeidshjælp; sjøfarten tar ogsaa endel og

likesaa utvandringen; gaardbrukerne har derfor ondt for at faa den hjælp, de trænger. Levemaaten er ikke hensigtsmæssig; derfor er der mange sure maver med derav følgende surt humør. Særlig blandt fabrikarbeiderne gaar det løst med «kaffi og skjeva», saa lang som uken er. Slagtes der paa en gaard, blir næsten intet nydt ferskt. Der holdes mindst 6 maaltider om dagen og stundom 7. Ædruelighets- og sedelighetsforholdene er bra. (Vangsnæs).

I Indre Hardanger var frugthøsten omtrent mislykket paa grund av sop og insekter, som alt i flere aar har herjet trærne til stor skade for den, især i Ullensvang, saa betydningsfulde frugtavl. — I Odda byggekommune og Tyssedal utvides de gamle anlæg, og nye planlægges; der foregaar stadig nybygging, folkemængden vokser, og forholdene utvikler sig saa hurtig, at man ikke har magtet at følge med i ordningen av alle de foranstaltninger, som den nu bymæssig bebyggede del av Odda trænger særlig i hygienisk henseende. Det er fornemmelig kloak- og renovationsspørsmaalet, som venter paa sin løsning. (Garmann-Anderssen).

Fra Ytre Hardanger meddeles: De vaaningshus, som nu efterhvert opføres, maa som regel siges at imøtekomme de hygieniske krav, som man kan stille paa landsbygden; der sørges for baade tilstrækkelig lys og luftveksling. — I Vikør herred staar gaardsdriften høiest; i de 3 andre herreder er brukene gjennemgaaende saa smaa, at eierne almindelig har et eller andet bierhverv, saasom baatbygging og træskjæreri. I Jondal herred deltar desuten mange i vaarsildfisket og lofotfisket, særlig som kjøpere. I sedelig og ædruelig henseende staar befolkningen høit. (Fugelli).

Fra Voss anføres, at alkoholforbruket trods herredsstyrets optimistiske uttalelser til alkoholkommissionen ikke er formindsket siden ølbolagets nedlæggelse; der indføres mere brændevin mot før, og «Jeppe drikker ingenlunde mindre, men paa en anden maate». (Frost).

I Søndre Midthordland slog det for bygderne heromkring saa vigtige brislingfiske meget feil, saa man ogsaa dette aar maatte skaffe sig større sildesorter til høie priser; dog fik man i begyndelsen av aaret kjøpt ganske billig vaarsild til røkning. Sild, saltet eller røket, spises omtrent hver dag til hovedmaaltidet med poteter og melkesuppe. Saavel over- som underklærne er i regelen gjort av hjemmevævede tøier. Husene blir stadig bedre; man bygger jo ikke bare for sit eget behov, men tænker ogsaa paa bortleie om sommeren til landliggere. Denne trafik med sommergjester har baade gode sider og skyggesider. Folk lærer større renlighet og mere fornuftig matlavning ved omgang med sine landliggere; men ikke sjelden fører disse smitsomme sygdomme med sig; man er dog i dette stykke noksaa vár, og melder gjerne fra itide. Mange av den yngre slegt har gaat paa landbruks- og havebruksskoler, og de driver gaardene ganske vakkert frem, naar de kommer hjem. I økonomisk henseende er forholdene jevnt smaa, men fordringerne til luksus er ikke store, saa folk med flid og ordenssans greier sig godt med sine smaa indtægter. (Krüger).

Fra Nordre Midthordland anføres, at man i Askøen har skredet til paatale likeoverfor en bedrift, som virket til skade for de omboendes sundhet og ikke ænset helseraadets paabud om at forebygge saadan ulempe. (Falkenberg).

I Osterøen bygges større, rummeligere hus, men rummene staar ofte tomme, idet familien saavidt mulig holder til i ett rum, især om vinteren. Barnene ligger, naar de blir litt ældre, som oftest paa lemmen over stuen; lemmen opvarmes gjennem en aapning i loftet over ovnen i stuen; dennes daarlige luft stiger saaledes ogsaa op; der luftes kun sjelden paa lemmen om vinteren. Ædrueligheten avtar, likesaa sedeligheten; raa usømmelig tale høres meget ofte mellem piker og gutter. (Thesen). — Bruvik herred fik dette aar nye sundhetsforskrifter, som er endel videregaaende i sine krav end de gamle. Der bevilgedes en mindre sum til ansættelse av 2 mænd, en paa Vaksdal og en paa Dale, som skal være lægen

behjælpelig med at paase sundhetsforskrifterne overholdt paa disse 2 steder, hvor bebyggelsen er tættere. Der blev ogsaa nedsat en komite til at fremkomme med forslag om anlæg av hovedkloaker paa Dale og Vaksdal. (Quist-Hansen).

Paa Fedje (Lindaas distrikt) er der i de senere aar bygget en mængde nye hus; der er nemlig blit mere velstand paa grund av lettere adgang til at faa sin fisk avhændet. — Kostholdet er overalt tarvelig og ensformig. Sild er den daglige ret, ofte endog flere ganger om dagen. Poteteskaker, ikke sjelden daarlig stekt, er meget yndet; flabrød derimot mindre. (Widerøe).

Sykehus. Valen sindssykeasyl i Fjelberg (Indre Søndhordland) aapnedes i slutten av oktober. I Indre Hardanger findes i Odda et litet sykehus, en gave fra den tyske keiser. I Voss er der 2 sykehus, et kommunalt og et privat samt et pleiehjem for tuberkuløse. I Søndre Midthordland distrikt er Hagevikens kystsanatorium for skrofuløse barn, Askvikens barnehjem («Splintehjemmet»), samt et rekonvalescenthjem paa Ravneberghaugen, alle i Os herred. I Fane herred findes Ekelunds offentlige aandsvakeskole samt et pleiehjem for tæringssyke i Sandal. I Nordre Midthordland distrikt ligger Møllendals private sindssykeasyl samt Aarstad sykehus for epidemiske sygdomme. I Osterøen distrikt findes ved Dale i Bruvik et isolationslokale.

Offentlige **badeindretninger.** I Skaanevik findes et karbad med styrt. Paa Røirane i Ølve (Kvinnherred) er der en badstue og i Aamvikdalens skolehus et bad for kold og varm styrt. Ved et par meierier i Ullensvang og Ulvik findes badeindretninger, samt en i forsamlingshuset paa Lofthus. I Vikør meieri er der i aarets løp oprettet et karbad med dusj; ved Øystese meieri findes et badstubad med dusj og karbad. Paa Vossevangen er der et damp- og karbad, og paa Solstrand i Os et sjøbad med Gytje- og dampbad. Ved Arne fabrikker i Haus er der et folkebad og ved Vaksdal mølle i Bruvik en badstue og et karbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Søndre Bergenhus amt	95	3239
Sveen og Vikebygd herreder	[1]) 2	76
Indre Søndhordland	[2]) 3	103
Ytre —	[3]) 4	297
Tysnes	[4]) 3	244
Indre Hardanger	[5]) 2	156
Ytre —	[6]) 6	189
Voss	[7]) 8	[13]) 155
Søndre Midthordland	[8]) 17	357
Nordre —	[9]) 19	704
Osterøen	[10]) 23	362
Alversund	[11]) 3	140
Lindaas	[12]) 5	456

[1]) Sveen 1, Vikebygd 1. [2]) Skaanevik 2, Fjelberg 1. [3]) Finnaas 1, Stord 3. [4]) Tysnes 1, Kvinnherred 2. [5]) Ullensvang 2. [6]) Strandebarm 2, Jondal 2, Varaldsø 1, Vikør 1. [7]) Voss 3, Evanger 4, Vossestranden 1. [8]) Os 3, Samnanger 2; Fuse 2, Strandvik 2, Haalandsdalen 2, Fane 6. [9]) Aarstad 8, Askøen 7, Fjeld 1, Sund 2, Austevold 1. [10]) Hammer 5, Modalen 1, Hosanger 5, Aasene 3, Haus 7, Bruvik 2. [11]) Herlø 2, Hjelme 1. [12]) Lindaas 2, Austrheim 1, Manger 2. [13]) Vakcinationen gav et slet resultat, idet der kun kom anslag hos halvparten av de vakcinerte. (Frost).

Kvaksalveri drives i ikke saa liten utstrækning i Lindaas distrikt av en mand, hvis kurmetode væsentlig skal bestaa i bruken av et koppeapparat. Da han ogsaa hadde brukt dette paa en syfilitiker med blomstrende sekundært utslet og paa en tuberkuløs patient, fandt man det paakrævet at sende melding til politiet, som foretok efterforskninger; men resultatet blev efter forlydende, som vanlig i slike tilfælde, at synderen, som undskyldte sig med sin uvidenhet, opnaadde martyriet; han driver fremdeles paa med sin praksis og har øket sympati. (Widerøe).

XIII. Bergens by.

	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decbr. 1900.	Antal læger.[1])	Tand-læger.	Jord-mødre.
Bergens by	13,55	74 548	63	34	34

[1]) Desuten er distriktslægerne i Nordre Midthordland og Alversund bosat i Bergen.

Sundhetstilstanden synes, at dømme efter de indkomne opgaver over epidemiske sygdomme, at ha været kun nogenlunde tilfredsstillende. Av de nævnte sygdomme viser tyfoidfeber og skarlagensfeber nogen tiltagen mot aaret forut, mens difteri og kikhoste har noget færre anmeldte angrepne end i 1909. Influensa og akut diarré hadde ikke saa liten utbredning. — Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 9 737 med 231 dødsfald mot henholdsvis 9 041 og 212 i 1909.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 021 eller 13,5 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (75 745). I 1909 var dødeligheten 13,3 pro mille.

Til Bergens helseraad anmeldtes av lægerne ialt 1 014 dødsfald, derav 2 med ukjendt dødsaarsak. Desuten er der registreret 29 dødsfald av utenbysboende, som er begravet i Bergen. 50 dødsfald vedkommer utenbys hjemmehørende personer, derav 15 spedalske, døde i stiftelserne, og 35 døde i sykehus eller sindssykeasyler. Dødsfaldenes fordeling paa maanederne vil sees av følgende tabel:

	Antal.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Dødsfald, foraarsaket ved sygdom blandt byens befolkning	913	99	74	90	66	83	71	58	76	71	56	72	97
Utenbys, døde paa stiftelser for spedalske	15	2	3	-	-	1	-	2	3	1	1	-	2
Dødsfald blandt utenbys folk i sykehus eller sindssykeasyler	35	5	3	4	1	3	-	5	6	3	2	2	1
Ulykkestilfælde.....	18	1	3	-	5	1	4	2	-	-	-	2	-
Selvmord	4	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Døde utenbys, men begravet i Bergen	29	3	6	1	2	4	2	3	1	2	4	1	-
Samtlige anmeldte dødsfald ...	1014	111	90	95	74	92	78	71	86	77	63	77	100

Den procentvise dødelighet inden de forskjellige aldersklasser vil sees av følgende tabel:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
1 014	142	82	42	37	33	72	78	70	99	114	107	118	20
i pct.	14,0	8,1	4,1	3,6	3,3	7,1	7,7	6,9	9,8	11,2	10,6	11,6	2,0
	303 = 29,9 pct.				711 = 70,1 pct.								

Til oplysning om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet hitsættes tabellen paa næste side, sammendraget efter de fra lægerne og sykehusene indkomne opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes 50 tilfælde med 6 dødsfald. Der indtraf en lokal epidemi paa Neevengaarden sindssykeasyl, hvor det første tilfælde konstatertes i slutningen av juli hos en vogterske ved C-avdelingen paa kvindesiden. Hun hadde omtrent 1 maaned tidligere hat sommerferie og da været paa besøk forskjellige steder i landdistrikterne omkring Bergen, uten angivelig nogetsteds at ha været i berøring med tyfussyke. Omtrent samtidig optraadte flere tilfælde blandt tjenerpersonalet ved asylet og blandt de kvindelige patienter. Ialt angrepes 26 personer, derav 22 i august maaned. Epidemien holdt sig omtrent udelukkende til C-avdelingen paa kvindesiden og hadde karakteren av en kontaktepidemi. Paa mandsavdelingen smittedes ingen. Observations- og sykerum blev indrettet i asylet, og øvede sykepleiersker overtok pleien av de syke. — De sporadiske tilfælde i byen av tyfoidfeber behandledes paa ett nær i sykehus.

Skarlagensfeber viser fortsat stigning i de angrepnes antal i forhold til de nærmest foregaaende aar. Sygdommen har i de senere aar hat et saa mildt forløp, at publikum har vænnet sig til at betragte sygdommen som forholdsvis uskyldig. Til en hel del lettere angrepne er læge ikke hentet, og de er saaledes ikke kommet til sundhetsvæsenets kundskap. En del av disse tilfælde er leilighetsvis opdaget senere ved avskallingen. Paa grund av disse forhold besluttet helseraadet mot aarets slutning at forandre forholdsreglerne mot sygdommen. De tidligere strenge krav til avsondring og sykehusindlæggelse frafaldtes. Skarlagensfeber besluttedes behandlet efter de samme regler som meslinger og kikhoste; dog kræves fremdeles daglig anmeldelse samt desinfektion efter sygdommens ophør. Skolepligtige barn fra familier med skarlagensfeber negtes adgang til skolen i 5 dage. — Nogen forandring i epidemiens forløp efter disse ændrede forholdsregler har man ikke kunnet iagtta. 102 patienter behandledes i hjemmet.

Difteri (croup) viser ikke saa liten nedgang mot de to nærmest foregaaende aar. Der anmeldtes 773 tilfælde av klinisk difteri med 41 dødsfald = 5,3 pct. dødelighet. I 1909 var dødeligheten 7,1 pct. 758 isolertes i sykehus, 13 av de anmeldte hadde tidligere gjennemgaat klinisk difteri. Forholdsreglerne mot sygdommen har været de samme som omtalt i den trykte beretning for 1909. — Ved polikliniken er undersøkt 1 802 personer paa difteri, for det meste friske individer, tilhørende smittede familier. Avsondring fra 1 000 av disse blev bakteriologisk undersøkt. 139 viste sig at ha difteribaciller i svelg eller næse, uten at de frembød tegn paa klinisk difteri. 3 av disse blev isoleret i sykehus paa grund av særegne forhold i hjemmet, de øvrige blev kontrolleret ved polikliniken. Ingen av de opdagede bacillebærere vites at ha smittet nogen med difteri. 919 er præventivt indsprøitet med difteriserum; av disse fik 50 klinisk difteri, 20 mellem 3dje og 30te

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	50	6	50	3	-	1	2	2	-	3	24	6	3	2	4
Skarlagensfeber	257	3	257	33	18	19	10	13	15	3	20	21	19	50	36
Meslinger	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Difteri (croup)	773	41	773	61	58	53	62	52	52	45	50	54	74	95	117
Blødgang	3	-	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	9	9	5	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	9	1	9	4	2	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-
Rosen	131	6	131	8	4	13	7	13	5	8	7	10	10	21	25
Røde hunde	2	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	223	-	223	14	25	10	20	7	14	10	8	15	32	43	25
Kusma	11	-	11	2	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	3
Kikhoste	813	30	813	282	167	115	95	46	20	17	21	12	9	9	20
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3961	34	3940	476	370	345	447	298	239	161	182	234	289	434	465
Influensa	1323	5	1323	108	828	239	53	22	3	2	3	6	27	13	19
Lungebetændelse	368	60	368	30	50	55	37	33	19	19	11	26	15	30	43
Pleurit	260	4	260	22	18	33	22	15	21	11	20	14	23	35	26
Gigtfeber	234	1	234	25	26	21	18	16	11	14	13	16	23	24	27
Koldfeber	7	-	7	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	3
Akut diarré (kolerine)	1299	30	1299	68	32	48	60	99	131	184	294	190	78	67	48
Tilsammen	9737	231	9712	1138	1603	953	837	624	530	477	654	604	607	824	861

døgn; de øvrige senere. En av de præventivt indsprøitede, som fik difteri 2½ maaned efter indsprøitningen, døde.

Kikhoste forekom med omtrent samme hyppighet som aaret forut.

Influensa optraadte epidemisk i begyndelsen av aaret.

Akut diarré (kolerine) var noget hyppigere end i de 3 nærmest foregaaende aar.

Av **fnat** anmeldtes 115 tilfælde, derav 65 voksne.

De **veneriske sygdomstilfældes** hyppighet og fordeling paa maanederne vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske saar	127	15	15	21	13	8	2	4	6	13	11	5	14
Erhvervet syfilis.....	154	20	13	9	20	12	12	11	7	9	20	10	11
Medfødt —	11	-	-	2	-	2	-	1	1	-	3	2	-
Gonorré, uretrit	676	73	57	66	46	44	32	60	60	67	61	58	52

Antallet av veneriske sygdomstilfælde, behandlet i aarene 1904—1910, vil sees av følgende tabel:

Aar.	Veneriske saar og syfilis (konstitutionel og medfødt).						Gonorré (uretrit).						Tilsammen.		
	Paa sykehus.			Utenfor sykehus.			Paa sykehus.			Utenfor sykehus.					
	Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Behandlede.	Derav		Veneriske sygdomme.	Veneriske saar og syfilis.	Gonorré og uretrit.
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1910..	82	43	39	210	191	19	32	24	8	645	589	56	969	292	677
1909..	65	32	33	329	270	59	33	23	10	684	621	63	1111	394	717
1908..	59	34	25	211	197	14	29	27	2	695	633	62	994	270	724
1907..	34	28	6	155	129	26	37	30	7	525	483	42	751	189	562
1906..	44	25	19	130	114	16	41	20	21	592	560	32	807	174	633
1905..	76	53	23	142	131	11	48	31	17	425	401	24	691	218	473
1904..	62	31	31	177	166	11	40	18	22	526	487	39	805	239	566

De anmeldte tilfælde av chanker og syfilis pr. 10 000 indbyggere stiller sig saaledes for nedenstaaende aarrække. Middelfolkemængden var efter meddelelse fra det statistiske centralbyraa beregnet til: 75 745.

1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
27,4	29,2	47,7	42,2	37,2	31,2	26,7	37,6	30,6	27,6	21,7	23,2	33,0	50,7	38,6
36,74 pct.					30,74 pct.					33,44 pct.				

Ogsaa dette aar er en del kvinder — rekonvalescenter og lettere tilfælde — behandlet i «Indremissionens redningshjem for kvinder» og i kvindehjemmet «Nygjærdet» paa Laksevaag. Adskillige av de veneriske syke var likesom i de foregaaende aar utenbys hjemmehørende personer, som forøvrig intet har med byen at bestille. De sendes, eller søker, med sin genitallidelse ind til byen, og det ender som regel med, at bykassen maa bestride utgifterne ved deres sygdom. Dette er et forhold, som i mange tilfælde er uretfærdig. Den nuværende praksis fører til, at et par av landets større byer med ordnede sykehusforhold maa betale kur og pleie for en flerhet av landets mindre bemidlede veneriske syke. Den eneste maate, hvorved der kan raades bod paa dette forhold, er at statskassen overtar utgifterne ved disse sykes kur og forpleining.

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp nyanmeldte og av protokollen utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde 14,7 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 19,2 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. Ved sundhetsvæsenets poliklinik for lungesygdomme undersøktes i aarets løp 538 nye patienter; av disse hadde 79 tuberkulose. Foruten av disse nye patienter har kliniken været flittig besøkt av ældre saadanne, som med kortere eller længere mellemrum har fremstillet sig til undersøkelse og kontrol. Kliniken har været aapen de 4 første hverdage i uken og styres, som før, av en læge med hjælp av en sykepleierske. Det frivillige tuberkulosearbeide, som utføres av den norske nationalforening mot tuberkulosen, norske kvinders sanitetsforening samt «maiblomstkomiteen» er foregaat i samarbeide med helseraadet. Paa grund av større tilgang paa midler utvides virksomheten til at skaffe landophold for friske, men svakelige barn fra tuberkuløse familier. Ved imøtekommenhet av bestyrelsen for feriekolonierne paa Ferstad fik man raade over disses bygninger i mai—juni. 76 barn sendtes til kolonien med udmerket resultat. I likhet med de foregaaende aar var der stillet kr. 1 000 til helseraadets forføining som bibrag til husleien for tuberkuløse familieforsørgere. 141 anmeldelser om tuberkulose hos utenbys hjemmehørende patienter er sendt helseraadenes ordførere paa hjemstederne. Efter tuberkuloselovens § 6 indlagdes 11 patienter i sykehus paa grund av daarlige hygieniske forhold i hjemmet. Av komiteen for fri sykehusforpleining er indlagt, som lidende av tuberkulose, i Bergens sykehus 43 syke, i Lyster sanatorium 45 og i Hagevikens kysthospital 27.

Angaaende de **sindssyke** henvises til den almindelige beretning.

Av **obstetriciske operationer** er ialt utført 184, derav 30 paa fødselsstiftelsen. Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Paa **fødselsstiftelsen** laa tilbake fra 1909 20 barselkvinder. Der indkom i 1910 400, tilsammen forpleiedes saaledes 420 kvinder. Foruten de nævnte i 1910 indkomne 400 kvinder, som alle fødte i stiftelsen, indkom desuten 5 kvinder, derav 1, som hadde født ute i byen, og som hadde sit barn med sig, 1 frugtsommelig kvinde med fremfald av skede og livmor, 1 som utskreves uten at ha født, 1 med blæremola, som kvitteredes i 1911 og 1 frugtsommelig kvinde med albuminuri. Dertil kommer 2, der aborterte. Av de 400 kvinder, som indkom i 1910 i stiftelsen, var 328 gifte, 72 ugifte, førstefødende var 179, flerfødende 221. Fra Bergens by var 290, fra landdistrikterne 110. Av de 420 kvinder fødtes 422 barn, idet 2 fødte tvillinger.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.		Artificiel abort.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Død.	Df.	Lev.	Lev.
Paa fødselsstiftelsen:																
Utilstrækkelige veer, langvarig fødsel	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	-	-	-	-	-	-	1	1	-	12	9	3	-	-	-	-
Barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Albuminuri, truende barselkrampe	1	1		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	11	10	1	1	1	-	1	1	-	12	9	3	-	-	-	5
Utenfor fødselsstiftelsen:																
Utilstrækkelige veer, langv. fødselsarb.	73	69	4	8	7	1	19	16	3	-	-	-	-	-	-	-
Trangt bækken	2	2	-	3	3	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trange fødselsdele	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (lupus faciei)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Daarlige fosterlyd	6	5	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsfødsel	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	4	-	3	3	-	-	-	-	[1]) 1	1	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	90	85	5	19	16	3	26	23	3	-	-	-	1	1	3	15
Ialt i Bergen	101	95	6	20	17	3	27	24	3	12	9	3	1	1	3	20
		101			20			27			12					

[1]) Dødsaarsak: infektion; er ikke paa dødsaarsakslisten for Bergen opført under barselsygdom.

Av fosterleierne er følgende opgit:

Issefødsel	375	1ste isseleie	213, derav med panden fortil 1.
		2det —	162, — « — — 4.
Bækkenendefødsel	20	1ste sæteleie	11.
		2det —	3.
		1ste fotleie	2.
		2det —	4.
Aborter	2		
Uopgjort leie . . .	1		
Uopgit « . . .	24		

For de 2 tvillingfødsler var leierne følgende:

	1ste isseleie.	2det isseleie.	1ste sæteleie.
1ste tvilling	1	-	1
2den —	-	1	1

Fra den til stiftelsen knyttede **jordmorskole** uteksaminertes 20 elever; av disse var:

Lister og Mandal amt	1	Nordre Bergenhus amt	4
Stavanger amt	2	Romsdals amt	2
Søndre Bergenhus amt	6	Nordre Trondhjems amt	2
Bergens by	1	Tromsø amt	2

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av følgende tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Bergens by	1963	53	1021	160	14	1	15	3

Der blir saaledes et overskudd av 942 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 52,0.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 1 kvinde paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 2 kvinder saaledes: barselfeber 1, barselkrampe 1.

Angaaende **dødsaarsakerne** for de inden byen indtrufne dødsfald henvises til tabellen paa side 146 og flg.

Liste over de av lægerne

Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.											
I. Akute.											
Tyfoidfeber	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	3	1	2	-	-	-	1	1	1	-	-
Difteri (croup)	41	15	26	-	-	6	7	3	12	5	6
Kikhoste	30	18	12	8	5	9	7	1	-	-	-
Influensa	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, flegmone, abscess	6	2	4	-	1	1	-	-	1	-	-
Pyæmi og septhæmi	9	5	4	-	-	1	1	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	30	19	11	14	9	4	2	-	-	1	-
Tetanus, trismus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Kroniske.											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	146	63	83	-	-	-	-	2	1	2	3
b. Tarmkanalen	7	6	1	-	-	1	-	2	-	1	-
c. Ben og led	7	5	2	-	-	1	-	-	1	3	1
d. Urin- og kjønsorganer	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (skrofulose)	4	1	3	-	1	-	-	-	1	-	-
f. Andre organer	3	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-
g. Tuberkuløs meningit	16	7	9	2	2	2	3	1	3	-	1
h. Miliærtuberkulose	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Spedalskhet	15	8	7	-	-		-	-	-	-	-
Syfilis	7	2	5	1	4	-	1	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:											
a. Maven	34	17	17	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	10	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyke	10	3	7	-	-	-	-	-	-	-	2
Perniciøs anæmi	3	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Leukæmi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	4	3	1	2	1	1	-	-	-	-	-
Kronisk alkoholisme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt svakhet	25	18	7	18	7	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvakhet	83	17	66	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	1	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	2	1	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-
7	16	22	19	10	24	5	9	12	8	2	2	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	2	-	-			-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	1	2	-	-	-	1	1	2	1	2	3	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	2	-	2	2	5	4	4	6	4	2	-	2	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1	-	-	1	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	2	1	3	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	7	10	44	1	13

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
B. Sygdomme i de enkelte organer.											
I. Hjerne og rygmarv.											
Apoplexi og hjerneemboli	50	27	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ meningit	10	6	4	1	-	3	-	-	2	-	-
Epilepsi	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos smaabarn	15	8	7	6	7	2	-	-	-	-	-
Sindssygdomme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	9	5	4	-	-	-	-	-	-	1	-
Rygmarvssygdomme	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis generalis	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tabes dorsalis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
II. Cirkulationsorganerne.											
Endo- og perikardit	2	2	-		-	-	-	-	-	-	-
Klappefeil og andre org. hjertesygd.	65	25	40	1	2	-	-	1	1	1	2
Hjertelammelse	21	11	10	-	-	-	1	-	1	-	-
Arteriosklerose	31	14	17	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	1	1	-		-	-	-	-		-	-
III. Respirationsorganerne.											
Bronkit, akut	13	6	7	4	4	2	1	-	1	-	-
— kronisk og bronkiektasi	18	6	12	-	-	-	-	-	-		-
Pneumoni, katarralsk	21	12	9	8	3	1	3	-	1	-	-
— croupøs	60	32	28	4	3	7	2	1	1	-	1
Lungegangræn	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— purulent	2	1	1		-	-	-	-	1	-	-
Asthma bronchiale	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre sygdomme i aandedrætsorg.	3	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-
IV. Digestionskanalen.											
Mavetarmkatarr (kronisk)	19	10	9	5	5	-	1	-	-	-	-
Mavesaar	8	5	3	-	-	-	-	-		-	-
Blindtarmbetændelse	5	2	3	-	-	-	1	-	-	1	-
Diffus peritonit	8	4	4	-	1	-	1			1	-
Indeklemt brok	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	8	4	4	-	-	-	-	-		1	1
Andre sygd. i fordøielseskanalen	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
V. Leveren.											
Galdestensygdom	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre leversygdomme	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv
-	-	-	-	-	-	2	1	5	3	9	6	8	7	3	6	-	-
-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	1	2	-	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	2	-	2	2	4	3	4	8	4	6	1	13	4	1	-	1
-		-	1	2	-	1	1	2	1	2	-	2	2	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	7	5	4	9	1	1
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2	4	4	1	3		1
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-
-	-	1	1	7	2	3	2	2	2	5	7	-	4	2	3	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1		-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	1	-	1	2	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	2	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-		-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
VI. Urinorganerne.											
Cystit, cystopyelonefrit	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	23	14	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	10	4	6	-	-	-	1	-	-	-	-
VII. Kjønsorganerne.											
Sygdomme i kvindelige kjønsorganer	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Hud- og ydre sygdomme.											
Senil gangræn	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdom.											
Barselfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.											
Cyanose	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre dannelsesfeil	4	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre sygdomme.											
Vitia org abdominis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor abdominis	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Anasarca	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødsfald ved sygdom	990	461	529	82	57	41	35	13	28	18	17
F. Unaturlig død.											
Drukning	4	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Forbrænding	2	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Andre ulykkestilfælde	10	7	3	-	-	3	1	1	-	1	-
Drap og mord	2	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-
Selvmord	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1012	477	535	83	58	45	37	14	28	20	17

De **hyppigste dødsaarsaker** var: lungetuberkulose 146, alderdomssvakhet 83, kræft (cancer og sarkom) 65, organisk hjertesygdom 65, lungebetændelse 60, hjerneslag 50, difteri (croup) 41, tuberkulose utenfor lungerne 41, akute katarrer i aandedrætsorganerne 34, arteriosklerose 31, kikhoste 30, akut diarré 30.

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																	
15–20		20–30		30–40		40–50		50–60		60–70		70–80		80–90		90–100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-
1	-	2	-	1	2	1	-	4	3	4	3	1	1	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	2	1	-	2	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	20	39	32	36	40	33	37	49	48	53	55	46	61	36	81	2	18
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-
13	20	40	32	38	40	33	37	51	48	56	57	46	61	36	82	2	18

Veirliget. Efter meddelelse fra det meteorologiske institut i Bergen var aarets middelbarometerstand 756,6 mm., middeltemperaturen 7,7° C. Den høieste varmegrad var 28° C. i august, den laveste kuldegrad ÷ 11,9° C. i januar. Den samlede nedbør utgjorde 1 697 mm. Den største nedbørhøide hadde september med 232 mm., mindst i juli med 24 mm.

Levemaate og hygieniske forhold. Kontrollen med nærings- og nydelsesmidler er, som tidligere, utført av kommunedyrlægen. Ved kjøtkontrollen undersøktes 70 448½ slagt eller noget færre end i 1909. Den mindre tilførsel rammer dog kun faar og spædkalv, mens tilførselen av okseskrotter og svin var øket. Av samtlige slagt konfiskertes 11 862 kg, hvorav det meste falder paa de ledsagende organer, særlig lever, der navnlig i de fra de sydlige distrikter kommende kreaturer ofte er i høi grad sykelig forandret som følge av leverikter. Med hensyn til kjøttets beskaffenhet og behandlingsmaate er der fremdeles meget tilbake at ønske. Av utenlandsk kjøt er indført ca. 300 000 kg., væsentlig amerikansk oksetøndekjøt og engelsk hestetøndekjøt; det gik for den overveiende del til pølsefabrikkerne. Av 76 641 kg. engelsk hestetøndekjøt konfiskertes 1 319 kg., som uanvendelig til menneskeføde. Den strenge kontrol har saaledes fremdeles hat god virkning. — Forholdene ved kjøtutsalg og slagterverksteder maa paa faa undtagelser nær ansees for at være upaaklagelige. Med fisketorvet føres daglig tilsyn.

Melkekontrollen er utført som før. Særlig føres skarpt opsyn med de meierier, som har indgaat paa samarbeide med Bergens sundhetsvæsen. Kan uregelmæssigheter paavises, underrettes meierierne straks. Herved har det lykkedes at faa en paatagelig forbedring i melkens beskaffenhet.

Utsalgsstederne for melk og brød samt bakerierne undersøktes, de sidste i et antal av 60; Av disse var 21 i en utilfredsstillende eller mindre tilfredsstillende tilstand.

Lokalerne, hvor byens spiseforretninger drives, er ikke altid tilfredsstillende. Men en virksom kontrol er vanskelig, da disse bedrifter vokser op som paddehatter, for likesaa hurtig at nedlægges igjen og dukke op paa et andet sted.

Byens stalder befandt sig gjennemgaaende i tilfredsstillende stand.

Der har jevnlig været ført tilsyn med den i byen forhandlede drops med hensyn til indhold av svovlsyrling. Den til varens fremstilling benyttede sirup indeholdt endnu av og til en del svovlsyrling; denne er derimot gaat betydelig ned i glykosen, hvis indhold derav tidligere var meget stort. — Blandt undersøkelser av andre nærings- og nydelsesmidler kan nævnes, at der paavistes en kanel, som ikke indeholdt spor av dette stof, men kun bestod av klid tilsat kanelsyreester samt sukker, og var farvet med jernoxyd. Varen var bragt i handelen av et Kristianiafirma. Det synes som, at indførsel fra utlandet gjennem Bergens toldbod av formalede og tidligere som regel forfalskede krydderier, nu er stanset.

Ved de i aarets løp foretagne undersøkelser av brus er ikke fundet saccharin[1]).

Av hollandske og tyske byggryn fandtes en del hos forskjelligé handlende uttagne prøver at indeholde betydelige mængder svovlsyrling og vekslende mængder talkum. Det paastodes, at nydelsen av disse gryn hos svakelige personer hadde git anledning til lettere forgiftningstilfælde. Svovlsyrlingen brukes til blekning av grynene, hvorved der kan fremstilles en penere, men rigtignok sundhetsfarlig vare.

Laken paa det indførte hestetøndekjøt er jevnlig undersøkt paa svovlsyrlige salte. Disse fandtes ikke, men foruten salt paavistes ogsaa borsyre.

Det hygieniske tilsyn med passagerskibe har været utført av bylægerne som et midlertidig forsøk; men det har vist sig litet tilfredsstillende. Som den eneste mulige ordning ansees at faa en egen sundhetsbetjent til at utføre kontrollen.

Angaaende boligspørsmaalet i Bergen, nybygging, forholdene i bondestuer, losjihus, privathoteller samt ved privatskolerne findes i sundhetskommissionens aarsberetning en længere redegjørelse, hvortil henvises.

---

[1]) Der er gjennem amtmanden i Søndre Bergenhus rettet en henvendelse til helseraadenes ordførere i landdistrikterne om at skride ind mot de mange smaa og daarlige «brusfabrikker», som leverer saccharinholdig brus. De leverer sit produkt saa billig, at de kan søke sig et marked i byerne.

Nat- og dagrenovationen fortsatte sin virksomhet som før. Vandklosetsystemet trænger mer og mer igjennem. Omtrent hver eneste nybygning har vandklosetter, selv om man paa grund av de mislige kloakforhold i de centrale bydele maa ha rense- og desinfektionsanlæg ved siden av.

Byens vandreservoirer i Isdalen, Svartediket og Isdalsvandet er fremdeles utsat for forurensning ved beitende kreaturer, idet der findes en del beitningsrettigheter tilhørende forskjellige bruk i Aarstad, og disse utnyttes i fuld utstrækning. I Isdalen er nu ansat en fast opsynsmand. Men for at fjerne de nuværende mislige tilstande, maa enten beitningsrettigheterne indløses eller vandbassinerne indgjærdes.

Spytning paa fortoget i byens centrale og mest befærdede gater er sterkt fremtrædende. Opsætning av skilter paa hushjørnene med opfordring til ikke at spytte paa fortoget har i aarenes løp maattet fornyes, idet de enten nedrives eller tilsmudses. Henstilling er nu paany gjort av stadsfysikus til stadsingeniørkontoret om at opsætte dem igjen med mulig forandring av opfordringen til «Spyt i rendestenen».

Rotternes planmæssige utryddelse er nu kommet paa dagsordenen. En komite har hat spørsmaalet til utredning. Efter dens undersøkelse viser det sig, at rotterne forekommer overordentlig hyppig i gamle pakhus og sjøboder av træ, hvorav der findes en mængde. Da disse ligger paa bolverk, har rotterne uhindret adgang til dem; det samme er tilfældet i de utidsmæssige kloaker. Rottemængden er her saa stor, at vand- og kloakvæsenet altid maa utlægge rottegift i de offentlige kloaker, forinden det kan begynde det aarlige eftersyn av dem. Rotterne optræder periodisk, talrikst høst og vinter, mens de om sommeren drager paa landet. Om den skade, de forvolder, lyder beretningerne meget forskjellig, det avhænger meget av forretningernes art og de lokale forhold. Den forvoldte skade er dog betydelig og utgifterne til dens bekjæmpelse ikke smaa. Forholdsreglerne mot plagen var mangfoldige blandt publikum. Rottehund bruktes ikke ofte, almindeligst var katter; ved siden herav anvendtes fælder, gift m. v. Men noget av det vigtigste blir dog en gjennemført renlighet inden huset og paa gaardspladsen, tætte, lukkede beholdere for avfald, øieblikkelig tætning av rottehuller o. s. v. — Masseutlægning av gift forsøktes; i en del av byen anvendtes Ratin, i en anden del et amerikansk fosforpræparat «Common sense». Begge midler virket særdeles godt og var ikke ledsaget av ulemper. Efter de gjorte erfaringer har komiteen besluttet iverksat en planmæssig rottekrig for en del aar fremover, saaledes at det offentlige understøtter de private bestræbelser.

Sykehus. Foruten fødselsstiftelsen, Neevengaardens kommunale sindssykeasyl og epidemilasaretet findes i byen et kommunalt sykehus med underavdeling paa Lungegaardens sykehus. Paa arbeidsanstalten findes nogen sykestuer for kroniske sygdomme. Til behandling og pleie av spedalske findes Pleiestiftelsen nr. 1 og St. Jørgens hospital. Desuten er der et katolsk St. Franciscus's hospital, Rosenbergs private sindssykeasyl og det Røde kors's og Diakonissehjemmets kliniker.

Badeindretninger. Ved det kommunale sykehus levertes ialt 42 146 bad, medicinske og andre slags, derav til betalende 19 228 bad, og av fribad 16·008 til patienter, 6 910 til sykehusets funktionærer. I doktor Wieseners folkebad toges tilsammen 30 406 bad og ved Markens folkebad toges 57 104 badstubad, dampbad og styrt. Ved siden av de to gamle sjøbadehus er opført et nyt tidsmæssig badehus paa Nordnespynten ved Puddefjorden.

Om byens **apotek** se den almindelige beretning.

I **helseraadet** holdtes 43 møter og behandledes 262 saker.

Ved stadsfysikatet behandledes ialt 4 032 saker, hvorav 751 er indtat i helseraadets journal, 158 i stadsfysikatets og 17 i journalen for karantænesaker.

Av stadsfysikus og havnefogden er der i aarets løp undersøkt 22 skibe fra smittede eller mistænkte havne. Av disse var 7 fra St. Petersburg eller andre russiske Østersjøhavne og 15 fra russiske havne ved Sortehavet.

Bydesinfektørens protokol viser, at der er desinficeret i 1 108 hjem. Ved epidemilasaretets desinfektionsanstalt desinficertes 16 589 kolli fra 1 363 hjem; hvorav 256 utenbys.

Der **vakcinertes** ialt 1 049 personer.

Tilsynet med **utsatte pleiebarn** utførtes som før av egen læge (kvindelig). Antallet av anmeldte pleiebarn var ved aarets begyndelse 157, der tilkom i aarets løp 44, mens der utgik 34. Ved aarets utgang var saaledes tilbake 167. Av de utgaaede er 8 adopteret eller kommet tilbake til sine forældre, 13 har fyldt 14 aar og 9 er fraflyttet byen. 2 er døde og 2 anbragt i nye pleiehjem (utenbys). Av akute infektionssygdomme er der i aarets løp kun optraadt spredte tilfælde blandt pleiebarnene. Disse har det i det hele og store godt, har det som pleieforældrenes egne barn og i regelen ikke værre, end de vilde ha hat det, om de hadde været hos sine virkelige forældre. Av de 2 døde var den ene en 6 aars gut, som døde av tuberkulose paa Hagevikens kysthospital, hvor han var anbragt, den anden en 12 aars pike, der døde av vitium cordis. — Forøvrig henvises til sundhetskommisionens trykte beretning for 1910.

XIV. Nordre Bergenhus amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		18481,51	88 214	29	4	81	66
1. Lærdal		3 625,86	7 045	3	-	7	6
	Lærdal	583,67	2 136	2	-	3	1
	Borgund	577,94	752	-	-	1	1
	Aardal	994,60	1 284	-	-	1	1
	Aurland	1 455,95	2 786	1	-	2	2
	Av Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad av Fresvik sogn	13,70	87	-	-	-	1
2. Lyster		2 225,15	5 215	5	-	4	4
	Lyster	1 559,87	3 029	4	-	3	3
	Jostedalen	529,20	934	-	-	1	1
	Av Hafslo: Joranger sogn	136,08	463	1	-	-	-
	Fet —		363	-	-	-	-
	samt av Solvorn sogn gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes sogn		426	-	-	-	-

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
3. Sogndal		887,33	5 168	1	-	3	3
	Sogndal	440,66	3 592	1	-	1	1
	Av Hafslo: Hafslo sogn	446,67	1 269	-	-	1	2
	Solvorn (undt. gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes sogn)		307	-	-	[1]) 1	
4. Vik		1 792,24	8 138	3	1	10	6
	Leikanger (med undtagelse av det, som tilhører Lærdal distrikt)	451,43	2 453	1	1	4	3
	Balestrand	626,15	2 168	1	-	2	2
	Vik	714,66	3 517	1	-	4	1
5. Gulen		885,00	6 527	1	-	7	7
	Gulen	416,64	3 146	1	-	3	3
	Sulen	213,25	1 819	-	-	3	3
	Brekke	185,59	977	-	-	1	1
	Bø sogn av Hyllestad	69,52	585	-	-	-	-
6. Kirkebø		1 467,57	6 350	3	-	7	5
	Kirkebø	667,00	1 661	1	-	3	1
	Lavik	239,63	1 200	1	-	1	1
	Indre Holmedal	560,94	3 489	1	-	3	3
7. Ytre Søndfjord		874,86	8 208	3	-	10	6
	Hyllestad (undtagen Bø sogn)	191,23	1 842	1	-	[2]) 2	1
	Askvold	178,27	2 667	1	-	4	2
	Ytre Holmedal	505,36	3 699	1	-	4	3
8. Indre Søndfjord		[3])	7 381	2	-	6	6
	Aalhus sogn og del av Helgheim sogn av Jølster	?	1 919	-	-	[4]) 2	2
	Førde	493,12	2 896	1	-	2	2
	Naustdal	394,80	2 566	1	-	2	2
9. Kinn		1 160,16	9 091	3	1	11	7
	Florø, ladested	0,72	949	2	1	2	4
	Kinn	687,04	4 657	-	-	4	
	Bremanger	347,24	2 306	1	-	4	2
	Vevring	125,16	1 179	-	-	1	1

[1]) Jordmoren, der tillike er hjælpevakcinatrice, fungerer ogsaa i den til Lyster lægedistrikt hørende del av Hafslo herred. [2]) Den ene er tillike jordmor og hjælpevakcinatrice for den del av Hyllestad herred, der hører til Gulen lægedistrikt. [3]) Flateindholdet av Indre Søndfjord og Gloppen distrikter er tilsammen 2 572,45 km.² Jølster herred er 652,64 km.² stort. [4]) Den ene av jordmødrene fungerer tillike som jordmor i den til Gloppen lægedistrikt hørende del av Helgheim sogn.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre	Hjælpevakcinatører.
10. Ytre Nordfjord...	.....	549,47	7 288	2	-	4	4
	Selje.....	322,19	3 190	-	-	2	2
	Nordre Vaagsø		1 130	-	-	1	1
	Søndre —		1 094	1	-	-	-
	Rugsund sogn av Daviken	227 28	1 874	1	-	1	1
11. Nordfjordeidet ...	.....	[1])	4 767	1	1	3	3
	Eid.....	252,40	3 138	1	1	2	2
	Daviken (undtagen Rugsund sogn)	427,19	1 430	-	-	1	1
	Del av Hornindalen (Heggebygden)	?	199	-	-	-	-
12. Gloppen	.....	[2])	6 026	1	1	3	3
	Rest av Helgheim sogn av Jølster.....	?	922	-	-	-	-
	Gloppen	673,63	3 216	1	1	2	2
	Breim.....	358,26	1 888	-	-	1	1
13. Indviken	.....	[1])	7 010	1	-	6	6
	Rest av Hornindalen ..	?	1 475	-	-	1	1
	Indviken	502,31	3 041	1	-	2	2
	Stryn	889,20	2 494	-	-	3	3

[1]) Flateindholdet av Nordfjordeidet og Indviken distrikter er tilsammen 2 441,42 km.² Hornindalen herred er 370,32 km.² stort. [2]) Flateindholdet av Indre Søndfjord og Gloppen distrikter er tilsammen 2 572,45 km² Jølster herred er 652,64 km.² stort.

Sundhetstilstanden maa betegnes som ikke helt tilfredsstillende, idet den fra flere lægedistrikter omtales som mindre god paa grund av forskjellige epidemier. Av epidemiske sygdomme viser tyfoidfeber, skarlagensfeber, kikhoste og tildels influensa og akut diarré større eller mindre tilvekst i de angrepnes antal i forhold til de to eller flere nærmest foregaaende aar, mens difteri og lungebetændelse viser omtrent samme antal som aaret forut. Der anmeldtes ialt 3 976 epidemiske sygdomstilfælde med 198 dødsfald mot henholdsvis 3 543 og 183 i 1909.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 225 eller 13,8 pro mille av den tilstedeværende beregnede middelfolkemængde (89 044). I 1909 var dødeligheten 13,7 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 158 og 159, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av de ialt opførte 50 tilfælde av **tyfoidfeber** forekom de fleste i Ytre Søndfjord distrikt. I Vik distrikt indtraf 7 tilfælde med 1 dødsfald i Leikanger herred paa Fedje i Feios. I februar blev her 4 syke, av hvilke 1 døde. Smitten

medførtes av en husmand, som kom syk hjem fra Bergen. Han behandlet sig selv med kolerinedraaper, indtil hele hans husstand blev sengeliggende, og læge blev budsendt. I juni optraadte samtidig 3 tilfælde i nabohuset. Smitten antoges overført ved nogen epler, som den omtalte husmand hadde hat liggende i sin kjelder, og som han hadde git de 3 angrepne paa den tid, de maatte antages smittet. (F. Heiberg). Fra Balestrand er paa dødsaarsakslisten opført et tilfælde av paratyfus hos en voksen kvinde. (A. Køste). I Ytre Søndfjord fortsatte sygdommen fra aaret forut og holdt sig haardnakket i Ytre Holmedal sogn med de fleste tilfælde. Den først angrepne i aaret var manden paa gaarden Vik, hvor 3 syke laa tilbake fra 1909. I januar 1910 angrepes her 4 nye. Flere syke behandledes desuten i Haalandsgrænden og paa gaardene Blakstad og Rivdal. Der opstod mistanke om, at et meieri paa gaarden Holmedal kunde formidle smitteoverførelse, idet der fra flere av de angrepne gaarder levertes melk til meieriet; dette blev derfor lukket i mai og blev siden, trods tilladelse, ikke aapnet efter utført oppudsning og desinfektion av gaardene. Fra den tid ophørte epidemien litt efter litt. Ogsaa iaar behandledes angrepne paa gaardene Helle og Helleset, likesaa paa den samme gaard i Skadal, hvor tyfoidfeber i 1908—1909 hadde hat et alvorlig forløp. En patient i Askvold herred var sandsynlig smittet fra Holmedal. Endelig indtraf i oktober 4 tilfælde, 1 paa gaarden Aarnes, 1 paa Helleset, 1 paa Rivdal og 1 paa Vaardal, disse var de sidste i denne epidemi, der i større eller mindre utstrækning hadde holdt sig i 3 à 4 aar; i aarets 2 sidste maaneder var der ingen ny angrepet. (F. Grimsgaard). Den fra Indre Søndfjord distrikt opførte patient led tillike av hjertefeil, der var den egentlige dødsaarsak. Diagnosen tyfoidfeber var tvilsom. (W. Münster). I Gloppen distrikt indtraf 5 tilfælde. En arbeider kom i juni maaned hjem til gaarden Haaheim i Jølster fra en fabrik i Søndfjord, hvor nervefeber hersket. Han blev syk og døde. I september angrepes 4 barn paa Flatjord i Jølster uten paaviselig sammenhæng med tilfældet paa Haaheim; der hadde for 7 aar siden været tyfoidfeber paa Flatjord. (O. Løken).

Under **cerebrospinalmeningit** er opført et tilfælde paa gaarden Kvalheim i Nordre Vaagsø sogn av Ytre Nordfjord distrikt. Patienten, en 8 aars gut, kom sig efter 4 à 5 dage, og blev frisk uten nogen lammelser. (E. Strand).

Akut poliomyelit. En 20-aarig mand angrepes paa gaarden Fonnen i Gulen distrikt og 2 gutter i Ytre Nordfjord distrikt, den ene paa gaarden Vaage, den anden paa Oppedal av Søndre Vaagsø sogn; den sidste døde. I den anledning blev skolerne i Vaage og Oppedal lukket, og desinfektion foretat av disses lokaler og de angrepnes hjem. Flere tilfælde blev ikke behandlet, men der har sandsynlig forekommet en hel del lettere tilfælde i de nævnte strøk. Mange barn var syke i denne tid, uten at læge søktes. Sygdommen pleiet at vare i 3 à 4 dage; symptomerne var angina, frysning, tildels brækning og mavesyke, ofte fulgt av usedvanlig slaphet (pareser?). (E. Strand).

Skarlagensfeber tiltok i utbredning i forhold til de 5 nærmest foregaaende aar, men de anmeldte tilfældes antal tyder alene inden et par lægedistrikter paa videre epidemisk hyppighet, nemlig i Kinn distrikt inden Bremanger herred og i Indviken distrikt, der særlig i Olden. Sygdommens forløp var i det hele mildt.

Difteri (croup) viser omtrent samme hyppighet som aaret forut. I Lærdal forekom om sommeren en mindre epidemi paa Lærdalsøren. Forskjellige forhold gjorde gjennemførelsen av en betryggende isolation umulig. Der foretoges derfor utpaa sommeren for amtets regning profylaktisk indsprøitning av serum paa omtrent samtlige barn paa stedet. Siden indtraf ingen nye tilfælde. Utpaa høsten angrepes et par barn i Borgund, sandsynlig ved smitte gjennem epler,

Epidemiske sygdomme.

	lalt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1 Lærdal.		2 Lyster.	
	tilfælde.	dødsfald.														Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	50	6	49	8	7	2	3	11	4	3	1	5	4	-	1	1	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut poliomyelit	3	1	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	114	3	114	6	1	-	1	8	7	21	18	9	21	13	9	21	1	2	-
Meslinger	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	239	35	239	30	22	15	6	4	13	22	14	13	21	44	35	20	4	23	1
Barselfeber	9	2	8	1	-	-	1	-	-	-	-	1	2	2	1	1	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	24	10	17	3	1	-	1	1	2	-	-	1	2	4	2	-	-	-	-
Rosen	47	3	46	4	2	7	5	11	3	1	6	1	3	2	1	5	-	1	-
Røde hunde	12	-	12	-	-	8	2	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Vandkopper	24	-	24	15	3	-	-	1	-	-	2	2	-	1	-	-	-	-	-
Kusma	4	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	252	26	251	2	-	20	37	40	27	41	24	14	7	13	26	73	13	45	4
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1324	18	1317	87	235	251	123	100	65	88	69	45	67	88	99	41	3	37	-
Influensa	680	5	679	17	151	216	120	48	38	13	3	14	11	24	24	87	-	36	-
Lungebetændelse	415	62	415	21	48	40	57	41	31	21	8	15	29	51	53	10	2	21	4
Pleurit	159	5	159	9	10	21	12	17	19	20	11	11	8	6	15	11	-	17	-
Gigtfeber	91	1	91	3	7	13	6	5	11	6	10	7	8	6	9	5	-	7	-
Akut diarré (kolerine)	526	20	526	23	48	55	14	18	23	59	122	79	32	27	26	28	4	19	-
Tilsammen	3976	198	3956	230	535	648	388	306	244	296	289	217	220	281	302	304	29	208	9

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjordeidet.		Gloppen.		Indviken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	1	-	7	2	-	-	-	-	35	1	1	1	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	-	-	1	-	2	-	8	-	-	-	24	2	5	-	1	-	2	-	47	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	8	1	28	6	40	7	3	-	34	2	36	7	11	1	-	-	4	-	27	5	5	1
Barselfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	3	-	2	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	1	1	-	-	1	-	1	-	1	1	6	2	2	-	2	2	7	3	-	-	3	1
Rosen	2	-	2	-	3	-	4	-	2	1	2	1	9	-	5	-	5	-	6	1	1	-
Røde hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	3	-	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kikhoste	14	-	40	2	17	-	4	1	24	-	1	1	5	-	1	-	5	-	23	5	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	35	-	155	-	74	1	45	2	82	1	30	4	371	2	214	1	74	1	95	-	71	3
Influensa	23	-	56	-	10	-	-	-	65	-	14	-	262	5	60	-	20	-	4	-	43	-
Lungebetændelse	42	6	40	3	15	4	10	2	30	1	27	8	48	7	62	8	41	6	14	4	55	7
Pleurit	6	1	23	-	12	1	13	1	12	-	2	-	20	-	19	-	3	-	8	1	13	1
Gigtfeber	7	-	8	-	4	:	10	1	6	-	14	-	10	-	7	-	5	-	3	-	5	-
Akut diarré (kolerine)	8	-	56	-	12	2	51	1	56	1	46	8	134	2	51	2	14	-	21	-	30	-
Tilsammen	148	9	419	13	190	15	148	8	360	8	179	32	907	19	447	16	183	10	210	17	273	13

kjøpte paa Lærdalsøren hos en mand, hvis søn hadde difteri i juli. Fra disse barn smittedes 5 barn i nabohuset i Borgund, hvor skolen derfor lukkedes en maaned. (E. Andersen). I Lyster distrikt forekom 23 tilfælde med 1 dødsfald. Om de i november indtrufne meddeler distriktslægen følgende: En 14-aarig pike i Skjolden døde under mistænkelige symptomer i løpet av 3 dage av et halsonde. Læge tilkaldtes først, da hun var død. Kort tid efter kaldtes distriktslægen til Steine i Fortun, hvor 6 barn i en familie fandtes angrepet av difteri. Smittekilden viste sig at være en taterske, som reiste rundt med 2 syke barn. Hun kom fra Vik, hvor der var difteriepidemi; hendes syke barn lekte med de oven omtalte 6 barn. For husets beboere forklarte hun, at hendes barn blot var forkjølet. Hun drog videre med sine barn, der begge døde underveis. Hun hadde ogsaa overnattet i det hus i Skjolden, hvor den omtalte 14-aarige pike bodde. Tatersken blev snarest paagrepet, hjemsendt og isoleret. Derefter kom ingen nye tilfælde. (Kohmann). 8 tilfælde i Sogndal distrikt optraadte spredt og med let forløp. (O. B Schøyen). I Vik distrikt iagttoges 28 angrepne, av hvilke 6 døde. I Vik herred med 22 syke optraadte det første tilfælde i en stor barneflok i et hus paa strandstedet Vikøren. Patienten var døende, da distriktslægen blev tilkaldt. Desinfektion og præventiv indsprøitning av serum blev foretat, hvorefter ingen av den dødes søskende blev angrepet. Men sygdommen viste sig kort efter i nogen av stedets fattigste og trangeste huse. Et litet avsides beliggende privathus blev då tat til epidemisykehus. Saa stanset sygdommen 1 maaned, men i november kom det til et nyt utbrudd, saa nyt isolationshus maatte skaffes i det rummelige kommunelokale, samtidig som det lykkedes at faa en kyndig pleierske til hjælp. Inden aarets utgang ophørte epidemien paa Vikøren, men ute i herredet viste sygdommen sig paa 3 langt fra hinanden liggende gaarder, hvorav ialfald den ene ingen forbindelse hadde hat med Vikøren. Av de 6 dødsfald faldt 3 paa patienter, der var døende, da læge blev hentet, og 1 var død ved hans ankomst; en voksen gut døde pludselig uten at ha vist sygdomstegn, men han hadde været i berøring med smittet hus, den anden kollaberte pludselig efter 2 døgns sygdom; han led av en svær difteri. — Den trange og uordnede bebyggelse paa Vikøren lægger betydelige vanskeligheter iveien for desinfektionen. Skolen stængtes en tid, og større sammenkomster blev forbudt. Utover høsten hadde der hersket en utbredt epidemi av katarralsk angina, og den tanke, at det var samme sygdom, anførtes overalt som aarsak til, at læge blev budsendt saa sent. (O. Thesen). I Leikanger behandledes 6 angrepne, uten at smitte kunde paavises overført fra det ene sted til det andet. Tilfældene var spredt over det hele aar, og ingen døde. (F. Heiberg). I Gulen distrikt behandledes 40 tilfælde paa forskjellige steder i Gulen og Sulen herreder uten paaviselig forbindelse med hinanden. Paa et par steder antoges smitte bragt med sommergjester fra Bergen. 7 syke døde. (J. Nielsen). I Ytre Søndfjord distrikt laa i Dale 4 patienter tilbake fra 1909 i det midlertidige isolationslokale; i 1910 indlagdes 2. Lokalet maatte desværre stanse sin virksomhet, da pleiersken i februar maatte vende tilbake til Florø sykehus, og ny pleierske ikke var at opdrive. Patienterne maatte sendes til sine hjem, trods at nogen av dem var bacillebærere. De blev dog negtet adgang til skolen, og deres halser kontrolleret. Sygdommen blusset imidlertid paany op blandt skolebarnene; disse undersøktes bakteriologisk, og skolen blev lukket og desinficeret. Undersøkelsen fortsattes i mars og april, indtil samtlige viste sig bacillefri. I Vaardal og Holmedal, paa Enerhaugen og Skadalen indtraf nogen tilfælde, uten at dog sygdommen her fik videre utbredning, i Askvold herred var der 5 angrepne. I Hyllestad hersket en langvarig epidemi, der strakte sig ind i det følgende aar. Smitten antoges bragt fra Bergen. Sygdommen optraadte i begyndelsen let, og naar dertil kommer, at man gjerne længst mulig vilde skjule den av hensyn til ulemperne med isolation o. s. v., var det stundom vanskelig at faa fat i de nye

tilfælde. Skolen blev stanset flere ganger, men saasnart den begyndte igjen, dukket ogsaa nye tilfælde op. Sygdommen viste sig i 10 hus med 26 sikre kliniske tilfælde. Ved bakteriologisk undersøkelse fandtes 2 kroniske bacillebærere. Efterat disse var blit isoleret, optraadte ingen nye tilfælde. 3 patienter døde, hvorav to i hus, hvor der var lagt skjul paa sygdommen Hos 11 av de 26 angrepne optraadte forskjellige lammelser. (F. Grimsgaard, D. Dahl og L. Trædal). I Indre Søndfjord distrikt viste sygdommen sig straks ved aarets begyndelse, og holdt sig med spredte tilfælde indtil de 4 sidste maaneder, da den antok mere epidemisk karakter. Dens forløp betegnes som lunefuldt, snart var det let, snart ondartet med død efter et par dage. Præventiv indsprøitning av serum syntes at være til nytte i større søskendeflokker; forresten synes ikke distriktslægen at ha saa stor tillid til midlets kurative virkning. (W. Münster). I Naustdal gav epidemien anledning til megen ængstelse, ja ren panik, saa der efter privat initiativ endog foretoges præventiv serumindsprøitning av omtrent 50 barn i en enkelt skolekreds. Skolelokalet desinficertes og blev ikke benyttet i længere tid, hvorefter ingen nye tilfælde viste sig i kredsen. (C. Gundersen). For 11 spredte tilfælde i Kinn distrikt antoges smitten sandsynlig at skrive sig fra Bergen. (Skridshol). I Gloppen distrikt begyndte sygdommen samtidig i januar paa gaardene Fosheim i Jølster og Gjengdalen i Hyen. Smitten antoges paa begge steder at skrive sig fra Holmøy arbeidsskole i Hornindalen, hvorfra elever var kommet hjem paa julebesøk. Paa Fosheim døde 2 barn, hvorefter sygdommen stanset der, mens tilfældene paa Gjengdal blev begyndelsen til en meget langvarig epidemi, der endnu ikke var forbi ved aarsskiftet. Utover vaaren og sommeren dukket sygdommen op nu og da og forplantet sig efterhaanden til de fleste gaarder i Østre Hyedal; mot slutningen av aaret opstod desuten nye tilfælde paa Holme og Strømme ved Hyenfjordens bund. Skolerne maatte en tid lukkes, da sygdommen ogsaa angrep lærernes barn. (O. Løken).

Av **barselfeber** opgives 9 tilfælde med 2 dødsfald. I Selje, Ytre Nordfjord distrikt, indtraf 1 tilfælde; jordmoren var først kommen tilstede under fødselen, indvendig undersøkelse blev ikke gjort, og fødselen foregik ved naturens hjælp. Huset var trangt og stellet urenlig. (E. Strand).

Kikhoste synes inden flere lægedistrikter at ha hat betydelig utbredning. I Lærdal distrikt forekom sygdommen særlig i Lærdal, Borgund og Aurlands herreder. Blandt de angrepne var ogsaa voksne, saaledes en 77-aarig mand, som hadde hat kikhoste for 70 aar siden. Ialt behandledes 73 tilfælde, og der indtraf 13 dødsfald. (E. Andersen og A. Mathiesen). I Lyster distrikt begyndte epidemien om høsten, og kostet adskillige smaabarn livet ved eftersygdomme i lungerne. (Kohmann). I Vik distrikt omtales den særlig fra Balestrand og Leikanger herreder; i sidstnævnte herred viste den sig mere ondartet end før ved sine komplikationer. (F. Heiberg). I Kirkebø distrikt var den sterkt utbredt i Lavik. (R. Bergh). I Ytre Søndfjord distrikt optraadte den særlig i Askvold herred. (F. Grimsgaard). I Gloppen utbredte den sig især i Mai og juni over en større del av distriktet. (O. Løken).

Akute katarrer i aandedrætsorganerne var ganske hyppig inden flere lægedistrikter. Likesaa

Influensa i aarets første maaneder og tildels utover vaaren. I Lærdal distrikt hersket saaledes en typisk epidemi i Borgund og Aardal i mars, april og mai. (E. Andersen). I Kinn distrikt iagttoges et usedvanlig stort antal tilfælde, i Bremanger særlig under vaarsildfisket, hvor sygdommen tildels hadde en noksaa alvorlig karakter. (Skridshol og H. Eriksen).

Av **lungebetændelse** opføres et ganske stort antal angrepne, ialt 415 med 62 dødsfald, eller 14,9 pct.

Akut diarré var ogsaa noget hyppigere end vanlig. I Ytre Søndfjord distrikt var sygdommen saaledes ualmindelig hyppig, hvad der tilskrives den tørre sommer med vanskelig adgang til godt drikkevand. (F. Grimsgaard). I Indre Søndfjord distrikt krævet en epidemi av cholera nostras adskillige ofre blandt barn. (W. Münster).

Av **fnat** er for det hele amt alene opgit 20 tilfælde, men sygdommen er vistnok mere utbredt, end dette tal angir. I Lærdal distrikt findes fnat fremdeles i Aardal, men i mindre grad end før. (E. Andersen). I Vik distrikt er sygdommen som før almindelig i Balestrand og Leikanger herreder; men i det hele er den mindre utbredt inden distriktet end for et par aar siden. (O. Thesen).

Mycosis tonsurans er meget hyppig i Leikanger herred av Vik distrikt. Smitteoverførelse fra husdyrene synes ogsaa jevnlig at forekomme. (F. Heiberg).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		1	2	4	5	7	8	9	10	11
		Lærdal.	Lyster.	Vik.	Gulen.	Ytre Søndfjord.	Indre Søndfjord.	Kinn.	Ytre Nordfjord.	Nordfjordeidet.
Veneriske saar.....	8	-	-	1	1	-	1	4	1	-
Syfilis, konstitutionel	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit....	22	7	1	3	-	1	-	5	4	1

Tuberkulose. Til oplysning om de i aarets løp anmeldte og av protokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme inden amtets lægedistrikter, henvises til tabellen i den almindelige beretning. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 12,5 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 15,5 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For Florø ladested er der ikke opført noget dødsfald av lungetuberkulose i aaret; for bygderne var forholdet henholdsvis 12,6 pct. og 15,6 pct. Se forøvrig tabellen paa næste side. — I Lærdal synes sygdommen at være i tilbakegang i Aurland herred, mens den ellers i distriktet har holdt sig omtrent uforandret. Arbeidet mot tuberkulosen har utvilsomt frugtet; spyttesvineriet har avtat, den personlige renlighet er større. Hvor det gjælder hygieniske forbedringer i husets stel, gjør sykepleierskerne den bedste nytte. Renholdet i husene er dog fremdeles meget mangelfuldt. Det er vanskelig at faa bugt med tørfeiningen av støv, denne brukes tildels endnu ogsaa paa skolerne, trods stadige paamindelser om at holde sig reglerne efterrettelig. Renholdet paa tunene lar ogsaa meget tilbake at ønske; avfald og sølevand slaaes ofte ut like ved husdøren; og vandhus findes endnu paa langt nær ikke paa hver gaard. (E. Andersen). I Lyster og Sogndal distrikter synes tuberkulosen at tilta. I sidstnævnte distrikt sanatoriebehandles alle dertil skikkede tilfælde; frygten for smitte er almindelig utbredt. (Kohmann og O. B. Schøyen). I Vik

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Lærdal	83	9	29	54
Lyster	51	4	9	42
Sogndal	42	7	9	33
Vik	81	6	13	68
Gulen	76	11	15	61
Kirkebø	71	11	8	63
Ytre Søndfjord	85	15	8	77
Indre —	105	11	32	73
Kinn	96	10	19	77
Florø ladested	9	-	3	6
Bygder	87	10	16	71
Ytre Nordfjord	109	11	16	93
Nordfjordeidet	66	6	10	56
Gloppen	70	7	17	53
Indviken	88	20	13	75
Nordre Bergenhus amt	1023	128	198	825
Derav i by	9	-	3	6
— - bygder	1014	128	195	819

distrikt synes sygdommen ogsaa at være i tiltagende i Balestrand herred, hvad der antages at staa i forbindelse med det stadig økende samkvem med Bergen og utenverdenen i det hele, samt den nyere, mindre sunde og kraftige levemaate. Melk og smør sælges, kaffe og margarin brukes istedet. Paa grund av den sterke prisstigning i de senere aar paa landmandsprodukterne er mange mindre bemidlede og de, der ikke har gaardsbruk, temmelig nødt til at ty til surrogater. (A. Køste). I Leikanger herred synes smittefrygten for tæring at være tiltat i en uhyggelig grad. Det søkes gjerne skjult for naboer og andre, at der er optraadt et tilfælde av tuberkulose i et hjem. (F. Heiberg). I Kirkebø distrikt siges sygdommens stilling at være omtrent uforandret. Nye tilfælde findes væsentlig hos syke, som er blit smittet utenbygds, navnlig i Bergen, og kommer hjem for at dø. I de smaa og trange boliger og under de smaa forhold lar de hygieniske regler sig vanskelig gjennemføre. Amtets bestræbelser for at opføre pleiehjem møtes derfor med sympati av befolkningen. (R. Bergh). I Bremanger herred av Kinn distrikt har tuberkulosen ikke tiltat i de sidste aar. De fleste angrepne kommer til sanatorium. Efter opholdet der er de syke gjerne meget omhyggelige for ikke at utsætte andre for smitte. (H. Eriksen). I Ytre Nordfjord distrikt økedes antallet av nye tilfælde sterkt i aaret; det skyldes antagelig for en del meslingeepidemien i 1908—1909, men de trange boliger og mangel paa renlighet er vel hovedaarsaken. (E. Strand). I Gloppen distrikt var tuberkulosen i jevn tiltagen til aar 1900, siden synes den at ha staat paa samme standpunkt. Som eksempel paa sygdommens smitsomhet kan anføres, at i en husstand, hvor manden i et par aar hadde lidt av lungetuberkulose og derunder ikke iagttat de nødvendige forsigtighetsregler (han var ikke anmeldt for

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tang-forløsning.			Vending.				Uttrækning ved bækken-endeleie.		Perforation.	Efterbyrds-operation.
	Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mor.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	L.	D.	L.	D.	L.	D.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer....	37	37	-	-	-	-	-	1	[2]) 1	-	-
Bækkensneverhet	7	3	4	1	-	-	1	-	-	2	-
Blødning.....	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
Ueftergivelige fødsels-dele	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv..	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	[1]) 1	1	5	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor..	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	53	49	4	8	1	3	6	1	1	2	5
		53		9		9					

[1]) Dødsaarsak: barselfeber. [2]) Forløst ved tang paa sætet.

helseraadets ordfører), optraadte der i løpet av nogen maaneder tuberkuløse affektioner i hud, kjertler, ben og led hos hustruen og 4 av barnene, og det 5te barn døde av tuberkuløs hjernebetændelse. (O. Løken). I Indviken distrikt er tuberkulosen fremdeles den sygdom, som kræver de fleste ofre. Nogen op- eller nedgang i antallet av de syke kan dog ikke paavises. Der tales altid om, at man skal sende dem tidlig til sanatorierne. Men de kommer sjelden eller aldrig tidlig til læge. Dette sker først, naar det er forsent for sanatoriebehandling. Ofte aner de ikke selv sygdommen, og gjør de det, saa kommer de allikevel ikke, fordi de vil skjule den længst mulig. Det er ofte det rene tilfælde, at man kommer over en tæringspatient paa et tidlig stadium. (H. Brodtkorb).

Spedalskhet. Fra Lærdal distrikt meddeles, at den eneste der gjenlevende spedalske, en kone i Aardal, som led av den knutede, ulcererende form, av distriktslægen blev foreslaat indlagt i pleiestiftelse, da overlægen for den spedalske sygdom anmodet derom. Helseraadet gik dog ikke med derpaa. Saken toges paany op til behandling i 1911 i et møte, hvor overlægen ogsaa var tilstede, men resultatet blev det samme. Saalænge den syke ikke volder bygden utgifter, nytter det nok ikke at foreslaa hende indlagt. (E. Andersen). I Sogndal distrikt er der nu kun et gammelt tilfælde tilbake. (O. B. Schøyen). I Kinn distrikt var der ingen nye angrepne; der findes nu kun én spedalsk tilbake, en gift mand og forhenværende lods paa Storhaugen i Kinn. (Skridshol).

Bleksot, anæmi og **fordøielsessygdomme** er som før jevnt utbredt i Vik distrikt og hænger sammen med levemaaten og de hygieniske forhold i det hele. (O. Thesen). I Bremanger av Kinn distrikt tilskrives de almindelig forekommende dyspepsier samme aarsak og ikke mindst den overdrevne bruk av kaffe, der ogsaa gives til barn i en alder av 1—2 aar som surrogat for melk paa de aarstider, da det minker med denne. (H. Eriksen).

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord og drap.
Lærdal	145	5	98	19	3	-	4	2	1
Lyster	123	2	61	13	1	-	1	-	-
Sogndal	134	3	88	5	1	1	1	1	-
Vik	188	5	89	9	1	-	5	-	-
Gulen	161	4	105	8	1	1	3	-	-
Kirkebø	140	2	73	5	1	-	3	-	-
Ytre Søndfjord	214	7	94	7	1	-	1	-	-
Indre —	149	1	121	8	2	-	8	1	-
Kinn	247	6	118	13	1	-	7	-	-
Florø ladested	41	-	12	2	-	-	1	-	-
Bygder	206	6	106	11	1	-	6	-	-
Ytre Nordfjord	193	2	126	5	1	2	5	-	-
Nordfjordeidet	112	6	75	3	2	-	1	-	-
Gloppen	148	3	75	7	1	-	1	-	-
Indviken	147	3	102	9	-	-	2	-	-
Nordre Bergenhus amt	2101	49	1225	111	16	4	42	4	1
Derav i by	41	-	12	2	-	-	1	-	-
— - bygder	2060	49	1213	109	16	4	41	4	1

I Bremanger, Kinn distrikt, døde et 2 aars pikebarn av **arsenikforgiftning**; hun hadde i et ubevogtet øieblik faat fat paa en flaske med kreaturvask, som hun drak av. (H. Eriksen).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 70 saadanne, derav i Lærdal distrikt 3, i Lyster 11, i Sogndal 3, i Vik 5, i Gulen 7, i Kirkebø 6, i Ytre Søndfjord 5, i Indre Søndfjord 7, i Kinn 10, i Nordfjordeidet 3, i Gloppen 7 og i Indviken 3. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa foregaaende side.

Jordmorhjælpen. Der henvises om denne til den almindelige beretning. — I Moldøen, Ytre Nordfjord distrikt, er der 2 hjælpekoner, som besørger det meste av praksisen i Strandstedet og nærmeste omegn. Jordmoren bor 6 km. nordenfor paa Raudeberg. (E. Strand).

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskudd av 876 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 58,3.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 4 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 7 kvinder saaledes: barselfeber 2, barselkrampe 1, emboli 1, blødning 1 og dystoki 2.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Alderdomssvakhet	279	3	276
Lungetuberkulose	128	-	128
Kræft (cancer og sarkom)	72	1	71
Lungebetændelse	62	-	62
Hjerneslag	49	1	48
Organisk hjertesygdom	39	-	39
Tuberkulose utenfor lungerne	37	1	36
Difteri (croup)	35	-	35
Medfødt svakhet	34	-	34
Kronisk bronkit	30	-	30

Veirliget synes i det hele at ha været gunstig. Vinteren var for det meste mild, vaar og sommer varm, den sidste tillike meget tør, saa der flere-sted opstod vandmangel. Jordbruket gav godt utbytte undtagen for frugt, der de fleste steder mislykkedes; alene i Leikanger var frugthøsten god.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. Folkemængden i Lærdal og Borgund av Lærdal distrikt siges at være gaat tilbake med 10 pct. siden sidste folketælling. Grunden hertil for disse bygders vedkommende er tildels den, at reisetrafikken siden Bergensbanens aapning er indskrænket til en brøkdel av, hvad den var. Utvandringen har været betydelig i mange aar. Paa gaardene klages over vanskeligheten ved at faa tjenerhjælp og over, at arbeidslønnen er høiere, end gaardsdriften kan bære. Driftsmaaten har kanske som regel ikke fulgt med tiden, likesom driften maa anlægges mere intensivt, og den dyrkbare jord nede i dalen utnyttes bedre. I Lærdal er der tildels gjort god begyndelse i den retning. Det ser ut, som utnyttelsen av vandkraften vil forvandle disse bygder til et fabrikdistrikt i en nær fremtid. I Aardal har aktieselskapet Tyenfaldene begyndt sine storartede anlæg; ogsaa i de andre bygder foregaar fossesalg og fossespekulation. Utvandringen er som følge derav allerede avtat. I Aardal har denne utvikling tillike den fordel for bønderne, at priserne paa deres produkter er steget. (E. Andersen). Kommunelægen i Aurland skriver: Gjæret, mykt kakebrød har avløst havreflabrødet, og vældig bruk av kaffe maa for en stor del gives skylden for de om sig gripende sygdomme i tænder, fordøielsesorganer og nervesystem. Foredrag om kaffemisbruk har været avholdt, likesaa kurser i tilberedning og bruk av grønsaker; begge dele blev omfattet med megen interesse. Dyrkning av grønsaker til huset er saa smaat begyndt. Med renligheten er det ikke rart bevendt; spytning paa gulvene er en almindelig foreteelse selv i de bedste bønders hus. Utluftning av stuerne og vaskning av kroppen lar adskillig tilbake at ønske. Sedelighetstilstanden maa siges at være god. Ædueligheten er i avgjort fremgang. (A. Mathiesen).

I Vik distrikt er kosten fremdeles som i den trykte beretning for 1909 (side 169—170) beskrevet, ensformig og litet smakelig. Behovet for saltmat er stort. Gjælder det at skaffe en syk nogen let fordøielig næring, kommer kundskapsmangelen sterkt frem. Sansen for at lære husstel og kokestel er ikke endnu meget utviklet. Et husholdningskursus for grønsakers tilberedelse og anvendelse var

vistnok ganske godt besøkt, men synes ikke at ha virket stort i det daglige liv, idet bruk av grønsaker efter den gjængse opfatning falder for dyrt. — Sansen for huslig hygge ligger fremdeles nede. Arbeide og slæp paa det tungvinte og bakkede jordsmon blir dagens opgave for mænd og kvinder, mens der utenfor en del foreningsmøter blir litet av nyttig avveksling og opmuntring. Ungdommen klager ofte over, at den kjeder sig, og naar glødende Amerikaskildringer i breve eller ved personlige besøk opfanges av de spændt lyttende sind, blir feberen sterk og utvandringen av de bedste arbeidskræfter ganske følbar. Den økonomiske stilling i Vik herred er god. Frugtavlen er i opkomst. Bebyggelsen paa strandstedet Vikøren er i hygienisk henseende uheldig, renlighetsforholdene mindre gode, drikkevandsforholdene er heller ikke uklanderlige. En paatænkt regulering haabes at ville rette herpaa. (O. Thesen). I Balestrand herred gaar renligheten fremad, likesom boligforholdene bedres. Ædruelighetstilstanden er god; kun leilighetsvis skaffes brændevin fra Bergen. Hjemmebrygning av øl er ogsaa sterkt avtat. Bruken av tobak er stor og almindelig. Arbeids- og økonomiske forhold er ganske gode. (A. Køste). I Leikanger spiller frugtavlen en fremtrædende rolle i herredets økonomi. De større gaardbrukere sælger aarlig frugt for op til et à to tusen kroner, og der foretages stadig nyplantninger i stor stil. Kornavlen er herved gaat betydelig tilbake. (F. Heiberg).

I Gulen distrikt haabes, at arbeidet mot tuberkulosen vil bidra til at forbedre de hygieniske forhold i hjemmene ved at stille større fordringer til frisk luft, sol og renlig stel i det hele tat, og det gaar fremad i denne retning for hvert aar. — Ædruelighetstilstanden er gjennemgaaende god og de sedelige forhold nogenlunde bra (J. Nielsen).

I Kirkebø distrikt synes befolkningen at faa mere smak, interesse for og indsigt i tilberedningen av sine fødemidler. Det hjemmebakte brød fortrænges mere av det kjøpte bakerbrød. Stoffet i befolkningens klædedragt er for de ældres vedkommende som før, mens den yngre slegt mere bruker fabrikerte klædestoffer, likesom snittet av dragten blir mere bymæssig. Eftersom utskiftningen av de gamle bebyggelser skrider frem, blir de nye beboelsesrum, som opføres, rummeligere, lysere og bekvemmere. Desværre ser man imidlertid, at halvfærdige hus tages i bruk. Omkring Vadheim har befolkningen gode indtægter av fabrikdriften, hvilket bl. a. gir sig tilkjende ved nybygging av smukkere hus paa stedet. (R. Bergh).

I Ytre Søndfjord siges ædrueligheten og sedeligheten at staa høit. Levemaaten er ensformig. Av næringsveie kan nævnes ystning av mysost, der paa enkelte steder drives i ganske stor skala. Desuten er der litt husflid. Meget slagt føres til Bergen, og om sommeren ikke saa litet laks. (F. Grimsgaard).

Fra Indre Søndfjord distrikt omtales misbruk av nafta, særlig i Jølster, hvor den brukes som berusningsmiddel, tilsat øl eller brus. (W. Münster).

I Kinn distrikt var utbyttet av vaarsildfisket meget stort, men priserne i regelen meget lave. Storsildfisket slog ganske godt til, men drivgarnfisket i Nordsjøen efter sild slog feil. Ædrueligheten gaar frem inden alle klasser av befolkningen. Med renligheten staar det derimot mindre bra til. Befolkningen er som regel selvhjulpen i økonomisk henseende. (Skridshol). — I Bremanger gav fisket, som er hovednæringen for de allerfleste, under et middelsaars utbytte, dog bedre end foregaaende aar. Høstutbyttet var omtrent et middelsaars, men derunder paa somme steder, hvor tørken gjorde skade. De økonomiske forhold blandt befolkningen er jevnt gode. Ædrueligheten og sedeligheten staar høit, med renligheten er det derimot mindre vel bevendt. (H. Eriksen).

I Nordfjordeidet er forholdene inden distriktet smaa. Da man som regel ikke kan leve av gaardenes avkastning, har man som oftest større eller mindre biindtægter, saasom ved sildefiske, torskefiske, opdræt av hester, fabrikation av tøndestav, ved bærplukning o. s. v. Alene fra Eid utførtes for flere tusen kroner

bær. Endvidere er det meget almindelig, at man søker ut paa arbeide andetsteds helt nord til Finmarken. Renligheten staar tilbake. Drikfældigheten er meget liten sedelighetstilstanden god, at dømme efter antallet av uegte barn. (P. Dietrichson).

I Gloppen distrikt maa de hygieniske forhold i det hele siges at være gode. Bruken av kaffe er dog tiltat, av melk avtat, da al melk sendes til meierierne. Især er dette tilfælde i Breim. Alene den separerte melk kommer befolkningen tilgode. Der nytes ogsaa mindre kjøt, da næsten alt slagt sendes til Bergen. Havrebrød hører fremdeles til daglig kost, men samtidig tiltar bruken av brød av finsigtet kjøpemel og hvetebrød fra de mange bakerier. Havregrøt av hjemmeavlet badstutørket havre brukes ikke, da den ansees for altfor simpel. Man er i det hele kommet langt bort fra det nationale kosthold fra den gang, man næsten udelukkende levet av gaardens frembringelser. Ædrueligheten staar meget høit Sedelighetstilstanden er ogsaa særdeles god; uegte barn og veneriske sygdomme er rene undtagelser. De stigende fordringer til livet medfører, at der kjøpes meget mere baade av matvarer, klær og husgeraad end før, da næsten alt blev forarbeidet paa gaardene. Paa grund av utskiftningen avløses de nationale røkstuer av store nye hus med prægtige kjeldere under. De er dog ofte altfor kostbare og store, saa mange ikke magter at fuldføre indredningen av alle rum Midlertidig stuver da hele husstanden sig sammen i et par rum, hvor matlavningen og alt indearbeide foregaar, og hvor unge og gamle har sin sengeplads. Orden og renlighet blir herunder mangelfuld; luften inde fordærves ved, at kokeovnene mangler damphætte, og al luftning gjennem vinduer og dører indskrænkes mest mulig. Den personlige renlighet gaar fremad, men staar dog endnu tilbake hos mange. Skab hører ingenlunde til sjeldenheterne. Interessen for bad er dog stigende. (O. Løken).

I Indviken distrikt var aaret udmerket for landmanden, som fik svære avlinger av høi og korn, mens poteter mangesteds slog feil; frugthøsten var mislig. Derimot var der rigdom paa vilde bær, og utførselen herav steg voldsomt. Fra Hornindal sendtes saaledes bær for opimot 25 000 kroner. Hertil kommer, hvad der tjenes ved binding av kurver og pakkasser til bærene. En rigtig rap kurvbinder kan binde op til 100 kurver paa en dag. (H. Brodtkorb).

Sykehus. I Lærdal er der et kommunalt sykehus paa Lærdalsøren. I Lyster ligger et sanatorium for tuberkuløse. Her laa tilbake fra 1909 95 patienter, der indkom i 1910 328 og utgik 317, ved aarets utgang laa 106 tilbake. Forpleiningsdagenes antal var 38 195. Forøvrig henvises til den trykte beretning om Lyster sanatorium for 1910, avgit av dets direktør E Grundt. I Florø, Kinn distrikt, har vaarsildavgiftsfondet et sykehus, der har en avdeling for almindelige, ikke smitsomme og en paa 7 senger for epidemiske sygdomme, den sidste med særskilt badeindretning. Sykehuset er aapent under vaarsildfisket til behandling av syke fiskere. Paa Kalvaag, Bremanger har vaarsildavgiftsfondet ogsaa et sykehus, som blot er aapent under vinterfisket.

Sykepleien. I Sogndal distrikt har der i 10 aar været en privat sykepleieforening til megen hjælp og velsignelse. (O. B. Schøyen). I Vik distrikt siges sykepleien i det hele at ha ligget nede. Difteriepidemien i aaret virket dog til, at der dannedes en forening for fattig- og sykepleie, der har skaffet midler til ansættelse av en sykepleierske. Benyttelsen av uautoriseret fødselshjælp er i avtagende, efterat der kom egen jordmor for Arnefjord sogn. I Laanefjord og Nesse maa dog endnu paa grund av forholdene hjælpekoner anvendes. Distriktslægen mener, at utskillelsen av de 2 herreder Balestrand og Leikanger som egne helseraadsdistrikter har været mindre heldig for embedslægen, hvis adgang til personlig at gjøre sig bekjendt med sit distrikt og til ved eget praktisk arbeide at utvikles og dygtiggjøres i sine administrative, offentlige gjøremaal, er blit sterkt indskrænket. (O. Thesen). Ytre Nordfjord distrikt er blit delt i 3 herreder, Selje, Nordre og

Søndre Vaagsø; ved denne deling blev det nye Selje herred alene om utgifterne til kommunelægen og opsa ham derfor. Man fandt imidlertid snart, at det ikke gik an at være uten læge i Selje, og har derfor søkt at faa en ny, uten at det hittil er lykkedes. En «homøopath» har nu slaat sig ned i herredet. Det later til at være en forsigtig mand, og folket er fornøiet med ham. (E. Strand). I Gloppen distrikt staar sykepleien høit, takket være en privat sykepleieforening. Der er ogsaa nylig dannet en underavdeling av den norske nationalforening mot tuberkulosen. (O. Løken).

Badeindretninger. Badstubadene i Flaam, Aurlandsvangen og paa Ljøsne i Lærdal benyttes fremdeles. Et karbad ved sykehuset paa Lærdalsøren er aapnet for publikum. Ved en fabrik i Vadheim, Kirkebø distrikt, er der indrettet dusj og karbad for arbeiderne. Ved sykehuset i Florø staar en badeindretning ved dets hovedavdeling tildels til almindelig benyttelse. Badstubadet paa Sandene i Gloppen var fremdeles godt besøkt.

Om amtets **apotek** henvises til den almindelige beretning. I april 1910 aapnedes Nordfjordeidet apotek.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Nordre Bergenhus amt	52	1834
Lærdal	[1]) 3	44
Lyster	[2]) 5	131
Sogndal	[3]) 2	136
Vik	[4]) 9	202
Gulen	[5]) 2	108
Kirkebø	[6]) 4	138
Ytre Søndfjord	[7]) 10	147
Indre —	[8]) 4	103
Kinn	[9]) 2	245
Ytre Nordfjord	[10]) 3	201
Nordfjordeidet	[11]) 2	97
Gloppen	[12]) 1	115
Indviken	[13]) 5	167

[1]) Aardal 3. [2]) Lyster 1, Jostedalen 4. [3]) Sogndal 1, Hafslo 1. [4]) Vik 5, Leikanger 1, Balestrand 3. [5]) Gulen 1, Brekke 1. [6]) Kirkebø 2, Indre Holmedal 1, Lavik 1. [7]) Ytre Holmedal 5, Hyllestad 4, Askvold 1. [8]) Førde 2, Naustdal 1, Jølster 1. [9]) Vevring 1, Bremanger 1. [10]) Nordre Vaagsø 1, Søndre Vaagsø 1, Daviken 1. [11]) Eid 2. [12]) Gloppen 1. [13]) Hornindalen 1, Indviken 2, Stryn 2.

Helseraad. I Søndre Vaagsø helseraad (Ytre Nordfjord distrikt) fattedes beslutning om, at i herredet skal det være forbudt at sælge mat og drikke, som indeholder saccharin eller andet kunstig søtstof. (E. Strand).

Kvaksalveruvæsen. I Balestrand av Vik distrikt findes ingen egentlige kvaksalvere, og kvaksalverkure brukes heller ikke undtagen for mindre utvortes affektioner. (A. Køste). I Leikanger herred bor en kone, som laver en «salve» mot hudløshet; hendes praksis er dog meget liten. (F. Heiberg). I Gloppen distrikt er der en fastboende kvaksalver, der kurerer baade paa folk og fæ i stor utstrækning. (O. Løken).

XV. Romsdals amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		14989,61	136 519	43	14	102	77
1. Vestre Søndmør		918,51	13 067	3	-	10	10
	Vannelven	305,55	2 769	1	-	2	2
	Herø	132,85	3 925	2	-	3	3
	Sande	70,88	2 250	-	-	2	2
	Rovde	102,59	591	-	-	-	-
	Ulstein	196,42	2 839	-	-	2	2
	Vartdalstranden	110,22	693	-	-	1	1
2. Indre Søndmør		1 241,27	8 668	3	1	7	6
	Ørsten	241,57	2 344	1	-	2	1
	Volden	520,59	4 408	2	1	3	3
	Hjørundfjord	479,11	1 916	-	-	2	2
3. Østre Søndmør		2 040,94	6 390	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	856	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 480	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 321	-	-	3	3
	Sunnelven	566,32	1 733	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 098	2	-	4	4
	Ørskog	200,85	1 808	2	-	1	1
	Søkkelven	261,05	2 307	-	-	1	1
	Skodje	124,51	1 486	-	-	1	1
	Vatne	136,92	1 497	-	-	1	1
5. Nordre Søndmør		314,82	24 245	8	5	17	8
	Aalesund, kjøbstad	2,14	13 848	8	5	9	-
	Haram	90,32	2 541	-	-	2	2
	Roald	20,06	988	-	-	1	1
	Borgund	181,41	5 380	-	-	4	4
	Giske	20,89	1 488	-	-	1	1
6. Ytre Romsdal		1 164,65	17 827	7	2	14	11
	Molde, kjøbstad	0,38	1 789	5	2	1	-
	Bolsø	271,45	3 479	-	-	3	3
	Bud	152,90	2 683	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 410	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 687	-	-	3	1
	Sandø	16,04	984	-	-	1	1
	Sylte	192,79	1 320	-	-	[1]) 1	1
	Vestnes	158,31	2 475	1	-	1	1
7. Indre Romsdal		2 525,43	10 300	4	-	7	6
	Hen	245,53	1 113	-	-	1	2
	Grytten	798,92	1 726	1	-	2	
	Eid	36,12	547	2	-	1	1
	Vold	260,81	1 008	-	-		
	Veø	247,14	2 422	-	-	1	1
	Nesset	178,68	1 657	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	1 827	-	-	1	1

[1]) Er tillike vakcinatrice i Vaagstranden sogn av Veø herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje dec. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
8. Søndre Nordmør..	.....	817,52	24 631	7	5	15	9
	Kristiansund, kjøbstad	8,80	11 982	6	5	6	-
	Kvernes....	33,45	839	1	-	1	1
	Bremsnes	119,71	3 133	-	-	1	1
	Kornstad.....	66,24	1 668	-	-	1	1
	Eide	141,11	1 571	-	-	1	1
	Frei	51,49	1 059	-	-	1	1
	Grip	0,48	194	-	-	1	1
	Øre.....	232,28	2 013	-	-	1	1
	Strømsneset	118,57	1 274	-	-	1	1
	Gjemnes	45,39	898	-	-	1	1
9. Sundalen.....	.....	1 951,22	5 532	2	-	6	6
	Sundalen.....	1 229,84	1 684	1	-	2	2
	Øksendalen.....	225,67	599	-	-	1	1
	Ulvundeidet	182,39	412	-	-	1	1
	Tingvold	313,32	2 837	1	-	2	2
10. Surendalen	.....	2 065,16	8 490	3	1	5	4
	Stangvik	510,98	2 341	1	-	2	2
	Aasgaard.....	64,22	629	-	-	1	1
	Surendalen.....	870,52	2 890	1	1	1	-
	Rindalen	608,07	2 514	1	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes bygdelag av Halse herred	11,37	116	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør..	.....	1 226,76	10 271	3	-	10	6
	Edø	273,92	3 380	1	-	4	3
	Tusteren	167,31	1 537	-	-	1	1
	Aure	504,46	3 122	1	-	2	-
	Valsøfjorden.....	156,33	954	-	-	2	1
	Halse (undt. Heggemstranden og Staknes bygdelag)	124,74	1 278	1	-	1	1

Sundhetstilstanden var mindre tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde er ialt meldt 7 494 med 315 dødsfald mot henholdsvis 6 254 og 233 i 1909.

Dødeligheten var 16,4 pro mille (2 044 dødsfald) av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde (124 926). Aaret forut var den 13,4 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 172 og 173; jfr. forøvrig tabel XL i den almindelige beretning.

Av **tyfoidfeber** indtraf i likhet med de 2 foregaaende aar kun faa tilfælde. I Indre Søndmør indsygnet paa Velsvik (Volden) 2 brødre, som hadde fartet om paa fiske; de smittet sin mor. Et tilfælde paa Dravlaus hadde dødelig utgang. (Norman Eng). I Vestnes (Ytre Romsdal) blev en jente angrepet paa Leirvaag; hun blev indlagt paa sykehus, men fik tilbakefald straks efter hun var kommet hjem til Skavneset. Paa Brastad blev manden syk, og smittet konen, som pleiet ham; konen blev indlagt paa sykehus. Det opførte dødsfald var en i distriktet hjemmehørende person, som blev jordet her; han blev syk i Trondhjem og døde

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for												
	tilfælde.	dødsfald.		Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	22	2	22	3	2	3	-	-	2	3	1	1	-	4	3
Akut poliomyelit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	222	4	222	11	7	16	16	5	26	31	23	26	16	27	18
Meslinger	7	-	7	-	-	1	-	-	2	-	-	-	1	2	1
Difteri (croup)	81	11	81	6	5	5	7	3	-	1	13	4	10	7	20
Blodgang	12	1	12	-	-	-	-	-	-	11	-	-	1	-	-
Barselfeber	12	4	10	-	1	1	1	1	-	1	2	2	-	-	1
Pyæmi, septhæmi	28	8	24	2	3	4	4	2	-	1	3	1	2	1	1
Pemfigus (hos nyfødte)	3	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rosen	137	5	137	12	13	17	16	5	14	9	11	10	6	9	15
Røde hunde	21	-	21	-	-	-	-	5	5	5	2	1	-	1	2
Vandkopper	72	-	72	7	13	9	6	9	2	4	1	3	5	2	11
Kusma	84	-	84	4	9	12	6	3	3	3	-	1	-	9	34
Kikhoste	720	25	720	92	89	66	60	51	56	29	56	34	47	66	74
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2621	73	2621	273	355	290	236	217	205	139	121	121	145	252	267
Influensa	1280	24	1280	193	302	271	149	88	24	8	17	16	22	55	135
Lungebetændelse	830	118	830	90	96	121	88	75	53	29	31	20	40	71	116
Pleurit	376	10	376	42	29	46	32	31	36	31	28	25	25	21	30
Gigtfeber	161	6	160	16	20	23	16	17	16	8	8	9	9	10	8
Akut diarré (kolerine)	803	21	803	49	62	77	45	54	62	78	116	109	59	46	46
Skjørbuk	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7494	315	7484	800	1007	962	682	566	506	391	433	383	388	583	783

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Surendalen.		Nordre Nordmør.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	4	1	-	-	-	-	10	-	3	1	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	4	-	3	-	31	-	2	-	3	1	19	2	-	-	132	1	-	-	14	-	14	-
Meslinger	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	1	1	4	-	1	-	-	-	28	5	1	-	-	-	26	2	-	-	1	-	19	3
Blodgang	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	3	-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	5	1	-	-	1	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	5	1	1	1	1	1	-	-	11	-	1	1	1	1	6	1	-	-	-	-	2	2
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-
Rosen	8	-	6	-	4	1	1	-	40	3	17	-	2	-	37	1	1	-	11	-	10	-
Røde hunde	-	-	-	-	6	-	-	-	1	-	1	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	1	-	3	-	-	-	30	-	6	-	-	-	29	-	1	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	1	-	-	-	-	-	6	-	17	-	1	-	56	-	-	-	3	-	-	-
Kikhoste	15	2	25	1	80	1	9	3	176	-	125	8	-	-	245	8	5	-	1	-	39	2
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	163	5	136	4	54	-	127	3	627	18	516	12	89	3	543	21	43	1	135	4	188	2
Influensa	46	4	100	-	35	7	127	3	379	-	98	-	62	6	309	2	54	1	48	-	22	1
Lungebetændelse	85	23	96	16	8	1	45	5	178	18	134	13	19	3	190	25	13	2	32	2	30	10
Pleurit	57	-	26	1	7	-	9	-	86	2	70	1	25	2	65	3	2	-	13	1	16	-
Gigtfeber	12	-	13	1	5	-	6	1	25	1	21	-	6	-	51	1	8	-	9	-	5	2
Akut diarré (kolerine)	44	2	34	-	10	-	35	3	175	7	120	2	30	-	267	3	13	2	32	-	43	2
Skjørbuk	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	455	38	453	25	246	12	362	18	1778	57	1151	40	237	15	1982	72	140	6	301	8	389	24

paa sykehus dersteds. (Parelius). Et meget alvorlig tilfælde i Kvernes (Søndre Nordmør) skyldtes smitte i Kristiansund. (Selmer).

Skarlagensfeber hadde adskillig utbredning, men forløpet var i det hele meget let. Fra Østre Søndmør skrives: Paa Hjelle i Stranden blev barnene syke, kort efter at faren hadde været en tur i Aalesund; læge blev ikke varslet; de syke gik paa skolen, og snart var sygdommen utbredt over hele skolekredsen. (Holtermann). I Søndre Nordmør hadde der paa vaarparten forekommet nogen tildels noksaa svære tilfælde paa Grip; herfra bragtes smitten til Maalø ved Bergsøen, hvor der foregaar fisketørring, som samler en hel del barn og ungdom. Ogsaa i Eide omkring kirken og især paa Dale i Bremsnes, hvor mange arbeidere og fiskere bor, var der en del angrepne. (Selmer).

Difteri optraadte relativt mindre hyppig. Fra Østre Søndmør omtales et tilfælde paa Dale i Norddalen; smitten skrev sig fra Aalesund; alle, som hadde været i berøring med den syke, blev præventivt injiceret (Holtermann) I Søndre Nordmør forekom sygdommen paa Bollien i Eide, vistnok som tilslutning til en epidemi paa nabogaarden aaret forut. Paa Grip var der flere temmelig svære tilfælde; 2 av de angrepne blev indlagt paa sykehuset i Kristiansund, hvor de døde; epidemien stanset efter omfattende profylaktiske injektioner og desinfektion, men efter julen dukket der atter op nogen tilfælde. (Selmer).

Kikhoste optraadte i flere distrikter som en utbredt epidemi. I Ytre Romsdal gik Vestnes og Sylte fri, de er skilt fra distriktets øvrige herreder ved den brede Moldefjord. (Parelius).

Av **meningit** indtraf nogen tilfælde inden et avgrænset omraade i Vold (Indre Romsdal); utgangen var hos alle letal; der er paa dødslisten for dette distrikt opført 7 dødsfald av meningit. Sygdommen optraadte i april og mai; bestemte holdepunkter for, at den var av epidemisk natur, kunde ikke paavises; de angrepne var barn og ungdom. (Eide).

Av **fnat** er ialt meldt 68 tilfælde; av disse var 42 fra Nordre Nordmør, hvor plagen i det sidste har forekommet temmelig hyppig, saaledes paa Tusteren og paa Grisvaagø samt i Aarvaagsfjorden. (Helsing).

Favus er opført med 6 tilfælde fra Søndre Nordmør; de forekom alle i én familie, og 1 var smittet av en tjenestepike, som har hat skurv i mange aar. (Selmer).

Herpes tonsurans optraadte flere steder i Surendalen blandt husdyrene, og mange folk blev smittet. En hel del søkte læge, især naar sygdommen optraadte i haaret eller skjægget. (Smith). — I Dromnessund (Nordre Nordmør) var der ogsaa flere tilfælde. (Helsing).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	2	4	5	6	7	8	9	10	11
		Vestre Søndmør.	Indre Søndmør.	Ørskog.	Nordre Søndmør.	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Sundalen.	Surendalen.	Nordre Nordmør.
Veneriske saar.....	14	-	-	-	13	-	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel..	30	-	-	-	11	-	2	16	-	-	1
Gonorré, uretrit.....	217	1	2	5	118	8	4	67	2	2	8

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Vestre Søndmør	168	20	38	130
Indre —	129	12	25	104
Østre —	64	3	12	52
Ørskog	91	14	18	73
Nordre Søndmør	278	50	57	221
Aalesund by	153	34	32	121
Bygder	125	16	25	100
Ytre Romsdal	273	40	40	233
Molde by	37	5	2	35
Bygder	236	35	38	198
Indre Romsdal	137	19	15	122
Søndre Nordmør	346	55	72	274
Kristiansund by	165	25	36	129
Bygder	181	30	36	145
Sundalen	88	13	6	82
Surendalen	114	18	8	106
Nordre Nordmør	161	31	24	137
Romsdals amt	1849	275	315	1534
Derav i byer	355	64	70	285
— - bygder	1494	211	245	1249

Om de **tuberkuløse sygdommes** utbredning m. v. inden amtet henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 14,9 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfald og 17,9 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 18,0 pct. og 22,5 pct., for bygderne 14,1 pct. og 16,9 pct. Forøvrig henvises til ovenstaaende tabel.

Fra Vestre Søndmør meddeles, at sygdommen synes at ha utbredt sig i Ytre Herø og tildels i Sande, men at den ellers er i tilbakegang. (Birck). — I Volden (Indre Søndmør) har en sanitetsforening i længere tid samlet penger til et pleiehjem for søndre del av Søndmør; der er kjøpt tomt med ca. 4 maal utmark i nærheten av Halkjelsvik og foretat en del foreløbige arbeider til at sætte op huset. Dette skal gi plads til 12 syke, og kan indredes til 15, om det trænges. (Norman Eng) — Fra Østre Søndmør skrives: Dette distrikt staar fortiden med hensyn til tuberkulosens forekomst meget bedre end de omliggende distrikter. Grunden er antagelig det gunstige klima, idet man er godt beskyttet mot havvinde; hertil kommer, at folk bor spredt og staar kulturelt taalelig høit; dog bortsees fra, at spyttesvineriet endnu er noksaa almindelig. Blandt de 8, som i aarets løp blev indført i tuberkuloseprotokollen, var der 2, som det senere viste sig ikke hadde sygdommen. (Holtermann). — I Surendalen distrikt synes tuberkulose bestemt at være i avtagen. Ikke saa faa av de angrepne er folk, som kommer

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Dekapitation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mor.	Mor.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	48	-	44	4	1	1	-	2	1	1	-	-
Bækkensneverhet	7	-	6	1	1	-	1	-	-	-	1	-
Barselkrampe	4	1	3	2	-	-	-	-	[2]) 1	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-
Fare for morens liv	-	[1]) 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt isseleie	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	1
Fare for fosterets liv	-	-	-	-	-	-	-	2	[3]) 1	1	-	-
Uopgit indikation	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	66	2	59	9	8	4	4	4	3	2	1	1
	68		68			8			5			

[1]) Dødsaarsak: blødning. [2]) Første tvilling; anden tvilling (lev.) forløst ved tang, hvor utfaldet for moren (lev.) er opført. [3]) Forløst ved tang paa sætet.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.
Vestre Søndmør	350	3	195	14	5	1	3	1
Indre —	241	3	134	11	4	2	2	-
Østre —	143	-	72	4	1	1	3	-
Ørskog	180	4	107	10	-	-	2	-
Nordre Søndmør	715	13	318	43	6	1	7	2
Aalesund by	409	9	181	36	4	-	5	2
Bygder	306	4	137	7	2	1	2	-
Ytre Romsdal	506	14	294	34	6	-	9	1
Molde by	46	-	40	4	1	-	-	-
Bygder	460	14	254	30	5	-	9	1
Indre Romsdal	223	9	156	10	3	1	3	3
Søndre Nordmør	662	15	379	54	3	2	6	1
Kristiansund by	373	8	176	35	3	1	3	1
Bygder	289	7	203	19	-	1	3	-
Sundalen	111	6	89	6	-	-	-	-
Surendalen	193	3	130	5	1	1	2	1
Nordre Nordmør	250	5	170	20	2	-	6	-
Romsdals amt	3574	75	2044	211	31	9	43	9
Derav i byer	828	17	397	75	8	1	8	3
— - bygder	2746	58	1647	136	23	8	35	6

smittet hjem, efter i kortere eller længere tid at ha hat erhverv i omliggende byer og bygder. Hos saadanne spores ofte en paatagelig bedring, naar de har været hjemme en tid. Folk er fuldt opmerksom paa sygdommens smitsomhet, og holder øie med, at der foretages grundig desinfektion, og at andre forholdsregler til motarbeidelse av sygdommen iagttages. Til det forholdsvis store pleiehjem, som er under opførelse i Tingvold for syke inden Nordmør, er der fra dette distrikt ydet meget. (Smith). — Fra Nordre Nordmør klages over, at enkelte syke er uvorne og litet bryr sig om de givne paalæg; intet under, at da ogsaa smittefrygten endnu tildels kan gi sig utilbørlige utslag. (Helsing).

Av **spedalske** findes i Vestre Søndmør 2, Østre Søndmør 1, Ørskog 1, Indre Romsdal 3. Fra Edø (Nordre Nordmør) er meldt et nyt tilfælde; i distriktets øvrige herreder findes der nu ingen, da de 2 sidste er blit indlagt paa Reitgjerdet. (Helsing).

Om de med amts- og statsbidrag forpleiede **sindssyke** se den almindelige beretning. Fra Indre Romsdal meddeles, at 2 sindssyke i aarets løp fandt anledning til at begaa selvmord ved hængning. (Eide).

Av læger utførte **obstetriciske operationer** er ialt meldt 83; derav i Vestre Søndmør distrikt 6, Indre Søndmør 6, Ørskog 1, Nordre Søndmør 21, Ytre Romsdal 12, Indre Romsdal 10, Søndre Nordmør 10, Sundalen 10, Surendalen 6, Nordre Nordmør 1. — Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 176.

Om **jordmorhjælpen** henvises til den almindelige beretning.

Ifølge tabellen paa foregaaende side over **fødte** og **døde** var overskuddet av fødte 1 530 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 57,2.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 9 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsak for 10 kvinder saaledes: barselfeber 4, barselkrampe 2, emboli 1, blødning 3.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	473	47	426
Lungetuberkulose	275	64	211
Kræft (cancer og sarkom)	128	19	109
Lungebetændelse	118	15	103
Hjerneslag	116	29	87
Tuberkulose utenfor lungerne	91	25	66
Akute katarrer i aandrætsorganerne	73	31	42
Medfødt svakhet	63	13	50
Organisk hjertesygdom	62	11	51
Brights nyresygdom	37	10	27

Veirliget. Vaaren kom tidlig med rikelig regn; sommeren var varm og enestaaende tør. Utbyttet av jordbruket var godt paa dyplændte gaarder, men mislig paa grundlændte. (Holtermann).

Levemaate og **hygieniske forhold.** Fra Østre Søndmør opgives de økonomiske forhold som gode; fattigdom er saaledes omtrent ukjendt i Stranden herred. Dødeligheten er liten, og har i de sidste 20 aar avtat med 2,41 pro mille. I alle bygder findes ungdomslag, som virker i retning av at utvikle medlemmerne intellektuelt og moralsk. (Holtermann).

I Nordre Søndmør er der likeledes jevn velstand i bygderne; og Aalesund er kommet sig godt i økonomisk henseende efter de store tap, branden i 1904 avstedkom. Ædrueligheten staar paa et høit trin i bygderne; de fleste er totalister; i Aalesund er ogsaa forholdene i denne henseende gode. (Lorentzen).

Fra Ytre Romsdal skrives: De økonomiske forhold er i det hele tat neppe synderlig gode, allermindst blandt de folk, som væsentligst er henvist til sjøbruk. Utgifterne til kjøp av de kostbare motorbaater samt til deres vedlikehold og drift er saavidt store, at der skal jevnt godt fiske til for bare at klare disse. Folket er ædruelig og nøisomt, men staar med hensyn til flid og vinskibelighet tilbake for baade Sønd- og Nordmøringerne; man gaar formeget med hænderne i bukselommerne. — I Molde synes de økonomiske forhold at være taalelig jevne; der er godt om arbeide, som betales bra. Folkemængden, som i lang tid har holdt sig paa omkring 1 600 indbyggere, har i de sidste par aar øket med ca. 500. Et elektricitetsverk leverer tilstrækkelig kraft til lys og mekanisk drift. Byggevirksomheten er i stadig og rask fremgang. En hel del arbeidere, hvorav mange er indflyttet fra Danmark, har sysselsættelse ved fabrikkerne, hvoriblandt et stort støperi, en uldvarefabrik og en motorfabrik; den sidste er et dansk foretagende. Sundhetstilstanden har i mange aar været jevnt god tiltrods for de gammeldagse hus og mangelfuldt kloakvæsen etc.; men byen har en sund beliggenhet i et bakkeheld mot syd langs en strømrik fjord; en skogklædt li luner mot nord, mens syd- og vestenvind like fra havet frit kan lufte ut i gater og kroker; et udmerket vandverk leverer rikelig og godt drikkevand. Haver med trær og blomster utenfor husene og Moldeelven med sin foss midt i byen bidrar ogsaa til at gjøre denne baade sund og vakker. (Parelius).

I Sundalen er folkets levesæt det samme enkle og simple som før; der er ingen selskabelighet, og bruken av rusdrik er avtat meget. Utvandringen har øket noget trods de mindre gode tider i Amerika, men næsten alle utvandrere herfra har paarørende derover, som skaffer dem plads eller beholder dem i arbeide hos sig selv. (Tobiassen).

I Surendalen tiltar interessen for kjøkken- og bærhaver, men mere for at kunne sælge produkterne end for at bruke dem selv; de fleste forstaar heller ikke at lage dem til. Renligheten gjør nogen fremgang, og frygten for at lufte rummene om vinteren synes at minke. (Smith).

Fra Nordre Nordmør skrives: Den minimale nedbør, som var til skade for aarsveksten, viste sig at ha en heldig indflydelse paa sundhetstilstanden. De hygieniske forhold er i det hele gode, dog var vistnok kostholdet sundere før i tiden. Drikfældighet er yderst sjelden; sedeligheten saa nogenlunde; egteskapsbrudd forekommer saa at si aldrig. (Helsing).

Sykehus. I Aalesund er der et kommunalt sykehus og et epidemilasaret. Amtssykehuset ligger i Molde, og i nærheten Reknes sanatorium for tuberkuløse. Paa Setnesmoen i Indre Romsdal er der et militært sykehus, som brukes under vaabenøvelserne. I Kristiansund er der et kommunalt sykehus med avdeling for epidemiske sygdomme.

Badeindretninger. I Aalesund er der 2 badstubad og 1 karbad; endvidere 1 skolebad (dusj). I Molde skolebygning er der et folkebad; Molde byselskap har om sommeren aapent et sjøbadehus; paa byens hoteller kan varme karbad faaes. I Indre Romsdal findes et karbad med styrt og dusj paa Veblungsnes og ved Hen dampmeieri et karbad; 2 hoteller i Grytten har karbad til bruk for de reisende. Kristiansund by har en karbadeanstalt. I Sundalen distrikt er der 1 karbad med styrt ved Øksendalen meieri. I Rindalen og Aure er der badstuer.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om møter i helseraad og om vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Romsdals amt	96	2564
Vestre Søndmør	[1]) 9	348
Indre —	[2]) 4	202
Østre —	[3]) 4	134
Ørskog	[4]) 8	101
Nordre Søndmør	[5]) 16	632
Ytre Romsdal	[6]) 5	340
Indre —	[7]) 9	240
Søndre Nordmør	[8]) 22	246
Sundalen	[9]) 9	74
Surendalen	[10]) 5	195
Nordre Nordmør	[11]) 5	52

[1]) Sande 2, Herø 2, Ulstein 2, Vannelven 2, Vartdalstranden 1. [2]) Volden 1, Ørsten 3. [3]) Stranden 2, Stordalen 1, Sunnelven 1. [4]) Ørskog 2, Søkkelven 2, Skodje 2, Vatne 2. [5]) Aalesund 14, Borgund 2. [6]) Molde 1, Bolsø 1, Vestnes 1, Sylte 1, Sandø 1. [7]) Grytten 2, Eid 2, Veø 1, Eresfjord og Vistdalen 1, Nesset 1, Vold 1, Hen 1. [8]) Kristiansund 16, Eide 1, Gjemnes 1, Kvernes 1, Frei 1, Bremsnes 1, Strømsneset 1. [9]) Sundalen 2, Øksendalen 3, Ulvundeidet 2, Tingvold 2. [10]) Rindalen 4, Stangvik 1. [11]) Aure 1, Tusteren 1, Halse 1, Valsøfjorden 1, Edø 1.

Kvaksalveri. Fra Nordre Nordmør meddeles, at hjælpekoner meget sjelden brukes ved fødsler, hvorimot en fastboende kvaksalver har ikke liten praksis; han farter om med egen motorbaat. (Helsing).

XVI. Søndre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet[1])		18608,80	134 718	65	25	90	54
1. Trondhjems stadsfysikat	Trondhjem, kjøbstad	35,24	39 651	31	22	30	-
2. Strinden		689,47	13 395	[2]) 5	-	6	5
	Strinden	140,90	5 366	3	-	1	1
	Malvik	182,41	2 498	-	-	1	1
	Klæbu	182,21	1 065	-	-	1	1
	Tilder	27,42	614	-	-		
	Byneset	78,05	1 877	-	-	2	1
	Leinstranden	46,54	1 235	1	-	1	1
	Buviken	31,94	740	-	-	[3]) -	-

[1]) Jfr. note 1 og 2 paa side 4*. [2]) Distriktslægen bor i Trondhjem. [3]) Se anm. under Orkedalen lægedistrikt (Børsen).

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
3. Selbu		2 545,04	5 119	1	-	2	2
	Selbu	1 174,15	4 309	1	-	1	1
	Tydalen	1 370,89	810	-	-	1	1
4. Røros		3 994,20	7 814	2	1	4	3
	Røros med bergstaden Røros	1 900,45	4 549	2	1	2	1
	Aalen	696,72	2 067	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	964	-	-	1	1
	Til Røros prestegjeld og Røros lægedistr. hører ogsaa en del av Tolgen herred av Hedemarkens amt	875,40	234	-	-	-	-
5. Guldalen		2 451,04	12 175	4	-	7	7
	Melhus	118,91	2 322	1	-	1	1
	Flaa	127,30	664	-	-		
	Hølandet	168,33	1 098	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 110	-	-	1	1
	Støren	266,15	1 831	2	-	1	1
	Budalen	350,45	548	-	-	1	1
	Singsaas	695,04	1 625	1	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 977	-	-	1	1
6. Opdal		2 820,84	5 105	2	-	3	2
	Opdal	2 398,80	3 897	1	-	3	2
	En del av Rennebu (søndenfor Vangsgraven)	209,70	685	1	-	-	-
	Til Opdal lægedistrikt hører derhos Inset anneks til Kvikne av Hedemarkens amt	212,34	523	-	-	-	-
7. Orkedalen		1 943,59	14 208	4	2	10	7
	Børsen	62,31	1 423	1	1	[1]) 1	1
	Gjeitestranden	118,29	676	-	-	1	1
	Børseskognen	128,89	1 315	-	-	1	1
	Orkedalen	470,33	6 241	2	1	4	2
	Meldalen	636,14	2 950	1	-	2	1
	Rennebu (den til Opdal distrikt hørende del fraregnet)	527,63	1 603	-	-	1	1
8. Hevne	Hevne	1 090,45	4 998	1	-	4	4
9. Hitteren		921,83	9 912	1	-	9	9
	Hitteren	433,72	2 430	1	-	3	3
	Fillan	244,35	2 302	-	-	2	2
	Nordfrøya	132,49	3 529	-	-	3	3
	Sørfrøya	111,27	1 651	-	-	1	1

[1]) Er tillike jordmor og hjælpevakcinatrice i Buviken herred av Strinden lægedistrikt.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommune.	Flateindhold i km.²	Tilstedevindb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
10. Ytre Fosen		618,67	9 342	2	-	5	5
	Ørlandet	79,12	3 330	-	-	1	1
	Nes	60,45	1 245	-	-	1	1
	Bjugn	82,18	1 155	2	-	1	1
	Skjørn	317,41	2 061	-	-	1	1
	Jøssund	79,51	1 551	-	-	1	1
11. Indre Fosen		806,79	7 514	1	-	5	5
	Stadsbygden	135,77	1 769	-	-	1	1
	Rissen	331,82	3 335	1	-	2	2
	Lensviken	171,71	1 001	-	-	1	1
	Agdenes	167,49	1 409	-	-	1	1
12. Nordre Fosen		1 779,38	7 242	3	-	5	4
	Roan	360,98	2 069	2	-	1	1
	Osen	389,07	1 511	-	-	1	1
	Stoksund	114,23	1 167	-	-	2	1
	Aa	915,10	2 495	1	-	1	1

Sundhetstilstanden var ikke saa god som det foregaaende aar. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 13 276 med 384 dødsfald mot henholdsvis 11 572 og 273 i 1909.

Dødeligheten utgjorde 15,1 pro mille (2 221 dødsfald) av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde (146 908). Aaret forut var dødeligheten 14,7 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 184 og 185. Jfr. forøvrig tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. I Trondhjem hørte de i januar og februar forekommende tilfælde til den epidemi, som brøt ut i december 1909, og som skyldtes inficeret melk fra Berg prestegaard. Med februar maaned, i hvilken vel nogen av tilfældene var sekundære ɔ: smittet fra personer, som hadde faat sygdommen gjennem melken, var denne melkeepidemi helt avsluttet. (M. Bøckman). Paa nævnte prestegaard i Strinden indtraf 3 tilfælde; alt melkesalg fra denne gaard har i hele dette aar været forbudt i paavente av en mere tilfredsstillende vandforsyning. En slem husepidemi paa Overvik ved Ranheim skrev sig fra Aalen, hvor familien hadde tilbragt sommeren i egen fjeldstue, og hvorfra den først angrepne var kommet syk hjem. I slutten av aaret dukket et isoleret tilfælde op paa Røstadlien i nærheten av Jonsvandet. Paa Teslimyren blev der for sikkerhets skyld foretat desinfektion etc., da en person, som hadde opholdt sig der om sommeren, fik nervefeber under et besøk i Trondhjem. (T. Herlofsen). I Røros distrikt holdt sygdommen sig som i tidligere aar til Aalen herred. For om mulig at finde smittekilden for den idelig opdukkende sygdom, foretok statens epidemilæge efter helseraadets initiativ en inspektionsreise dit; mange, som i de senere aar hadde gjennemgaat sygdommen, blev undersøkt, men ingen smittebærer blev fundet. (Stengel).

I Opdal var de fleste tilfælde lette; hos et par smaa barn var feber og positiv Vidal endog de eneste symptomer. Epidemien stod formodentlig i forbindelse med de tilfælde, som optraadte i Drivdalen høsten 1909. (Nissen). I Inset blev de syke saavidt mulig isoleret i et improviseret epidemilasaret, og kommunelægen engageret som epidemilæge av Hedemarkens amt. (Øwre). I Orkedalen indtraf 6 tilfælde paa Løkkens verk i Meldalen; de øvrige forekom i Børsen og Børseskognen, hvor der i de sidste 10 aar er optraadt spredte tilfælde paa gaarder rundt Aanøyvandet og de ovenfor liggende vande Skjegstadvand og Gaustadvand; man henter dog ikke sit drikke- og matvand fra disse indsjøer men fra brønde og «opkommer». (Støren og Bryhni). Tilfældet i Hitteren optraadte i Fillan, det i Ytre Fosen paa Valsø i Jøssund og det i Nordre Fosen i Aa. I Indre Fosen indtraf 2 tilfælde i Vaslavaagen i Agdenes, som fortsættelse av de sidst i 1909 optraadte; trods positiv Vidal, var der dog noget suspekt ved dem, idet der kom noksaa rikelig avskalling. (Knutssøn).

Poliomyelit. I Opdal forekom et isoleret tilfælde hos en 46 aar gammel mand; han hadde, da lægen første gang saa ham, kun ringe temperaturforhøielse samt litt reumatiske smerter i skuldre og bryst; et par uker senere kom der lammelse i armer og ben; lammelsen skred stadig videre, og manden døde litt over en uke senere. (Nissen). Det fra Indre Fosen meldte tilfælde var noget tvilsomt. Det var hos en 27 aar gammel pike i Vingvaagen (Agdenes). Hun hadde paræstesier i armene og fotsaalerne; følelse og lokalisation var gjennemgaaende god; muskulaturen paa underekstremiteterne syntes noget atrofisk; hun kunde ikke staa, men knak sammen i knærne; støttet under armene kunde hun dog dra føtterne fremover. Sygdommen var begyndt 5 uker iforveien med flugtende smerter i hele legemet, tyngde i armer og ben, samt intense smerter i abdomen; der var i længere tid gastriske besværligheter. (Knutssøn).

Skarlagensfeber optraadte som regel meget mildt, hvorfor der somme steder kom forholdsvis faa tilfælde til lægens kundskap.

Difteri. I Trondhjem blev alle patienter paa én nær behandlet paa sykehus, hvor ogsaa 39 bacillebærere var interneret; de fleste av disse var overflyttet fra andre sykehusavdelinger, hvor der blev foretat masseundersøkelse som følge av, at der var indtruffet et par kliniske tilfælde. (M. Bøckman). I Orkedalen forekom der en epidemi ved Svorkmo. — I Hevne viste sygdommen sig først paa en plads under Staurset i Vinjefjorden; manden hadde sandsynlig bragt smitten hjem fra lofotfisket; fra denne plads kom sygdommen gjennem skolebarn til Hovdeset og Hovdan. Til Vinjeøren kom smitten fra Orkedalen, og til Berg i Snilfjorden fra Strand paa Hitteren. I de smittede grænder blev skolerne lukket og grundig desinficeret, hvorhos de barn derfra, som gik for presten, blev negtet at delta i konfirmationsundervisningen. Serum bruktes i stor utstrækning baade profylaktisk og kurativt; og naar injektion blev foretat en av de første dage efter sygdommens utbrudd, svandt belægget hurtig, og alle kom sig. (Wedøe). I Hitteren forekom flere spredte smaaepidemier. I Nordre Fosen viste sygdommen sig paa Børøen og paa et par pladser i Roan.

Septicopyæmi forekom ganske hyppig i Nordre Fosen, særlig under det rike sildefiske, som stod paa i hele distriktet fra slutten av juli til langt paa høsten. Mangfoldige hadde ogsaa furunkler omkring haandleddene, fremkaldt ved det stadige arbeide paa sjøen i koldt veir, idet ærmekanterne paa den vaate trøie eller oljetrøien idelig gnisset mot den opblødte hud. (Brandtzæg).

Røde hunde optraadte epidemisk i Trondhjem som en fortsættelse av forrige aars epidemi.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	129	19	129	36	19	1	5	4	2	5	16	16	5	7	13
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Akut poliomyelit	3	1	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
Skarlagensfeber	240	6	240	34	27	22	25	27	38	14	9	12	4	17	11
Meslinger	7	-	7	1	1	-	-	1	1	1	1	-	-	-	1
Difteri (croup)	239	27	238	21	11	15	13	18	39	14	35	23	12	17	20
Blodgang	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselfeber	18	7	17	-	3	2	1	1	-	1	1	1	3	2	2
Pyæmi, septhæmi	36	11	26	3	3	1	-	2	1	3	4	4	2	3	-
Pemfigus (hos nyfødte)	15	3	15	2	3	2	1	1	1	1	-	-	2	1	1
Rosen	163	9	163	12	14	13	13	21	13	16	14	12	8	16	11
Røde hunde	556	-	556	207	205	83	35	3	8	8	1	1	2	1	2
Vandkopper	114	-	114	15	7	7	5	16	12	9	1	1	9	11	21
Kusma	559	-	559	5	6	23	35	48	35	45	21	9	33	141	158
Kikhoste	611	25	611	173	100	48	56	34	24	41	31	18	24	42	20
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	5405	84	5390	752	853	650	490	409	320	267	168	225	306	385	565
Influensa	1343	6	1343	77	478	453	164	42	29	19	3	4	10	23	41
Lungebetændelse	917	115	917	110	105	95	79	118	74	52	33	24	43	85	99
Pleurit	330	6	330	38	28	39	26	34	27	26	14	26	22	26	24
Gigtfeber	293	5	293	26	21	28	29	27	29	25	13	13	21	31	30
Akut diarré (kolerine)	2296	60	2285	100	84	85	79	111	194	246	456	489	201	135	105
Tilsammen	13276	384	13238	1612	1968	1567	1057	918	847	793	821	878	708	943	1126

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Trondhjems stadsfysikat.		Strinden.		Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hevne.		Hitteren.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	59	11	12	2	-	-	7	-	5	1	32	3	9	-	-	-	1	1	1	1	2	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Skarlagensfeber	97	2	11	2	-	-	-	-	14	-	7	-	37	-	14	-	30	-	24	2	-	-	6	-
Meslinger	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Difteri (croup)	70	9	10	1	-	-	32	2	4	-	2	1	45	3	32	5	27	2	7	-	-	-	10	4
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	2	-	-	1	1	2	-	2	1	-	-	3	-	-	-	3	2	1	-	2	1	2	-
Pyæmi, septhæmi	3	3	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	4	4	-	-	-	-	2	2	-	-	25	-
Pemfigus (hos nyfødte)	11	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Rosen	96	5	5	-	2	-	7	-	11	-	-	-	20	2	-	-	6	2	6	-	4	-	6	-
Røde hunde	496	-	5	-	-	-	6	-	12	-	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	10	-	3	-
Vandkopper	99	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	3	-	2	-	1	-	1	-	2	-	3	-
Kusma	477	-	-	-	-	-	44	-	4	-	3	-	26	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	-
Kikhoste	316	9	16	3	17	1	48	6	75	1	-	-	17	-	2	-	50	-	40	1	27	4	3	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	3507	27	228	15	14	-	376	7	292	2	64	1	488	6	37	2	68	10	147	13	35	1	149	-
Influensa	596	1	94	1	35	1	224	-	74	1	40	-	172	1	13	1	8	-	47	-	-	-	40	-
Lungebetændelse	391	36	45	12	5	1	43	5	65	5	18	-	164	18	41	4	36	14	38	8	35	9	36	3
Pleurit	151	-	20	1	-	-	8	1	29	-	12	-	45	1	8	-	14	-	16	2	8	-	19	1
Gigtfeber	160	-	14	1	2	-	14	-	12	1	7	-	20	-	4	-	11	-	16	-	15	2	18	1
Akut diarré (kolerine)	1705	26	100	9	27	2	124	1	32	3	30	2	134	11	7	-	34	-	26	-	20	3	57	3
Tilsammen	8239	133	563	48	103	6	938	22	634	16	218	9	1214	46	160	12	289	31	372	29	162	20	384	12

Av **kusma** er meldt usedvanlig mange tilfælde. Fra Løkkens verk i Meldalen (Orkedalen distrikt) bredte sygdommen sig op gjennem dalen; komplikation med orchit var hyppig.

Ogsaa **akut diarré** (kolerine) forekom hyppig.

I Orkedalen distrikt optraadte under den høie temperatur og langvarige tørke utover sommeren mange tildels alvorlige tilfælde av **colo-enterit** eller let dysenteri. Hos en voksen, som døde, viste obduktionen utstrakt saardannelse i hele colon. (E. Støren).

Av **fnat** er meldt 94 tilfælde, hvorav 74 fra Trondhjem by.

Et tilfælde av **skurv** iagttoges i Hevne.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:										
		1	2	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		Trondhjems stadsfysikat.	Strinden.	Røros.	Guldalen.	Opdal.	Orkedalen.	Hevne.	Hitteren.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
Veneriske saar	70	69	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	108	104	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-
— medfødt	8	6	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	552	484	4	8	6	6	21	1	4	4	1	13

Fra Orkedalen meddeles, at disse sygdomme, og særlig gonorré, jevnlig importeres til Løkkens gruber i Meldalen, hvor der forresten ogsaa findes permanente smittekilder, som det er vanskelig at efterspore. (E. Støren).

Tuberkulose. Til oplysning om de i aaret meldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 20,0 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 25,0 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For Trondhjem by var forholdet henholdsvis 16,1 pct. og 20,4 pct. og for bygderne 21,9 pct. og 27,2 pct. I Trondhjem har tallet paa anmeldte nye tilfælde været adskillig lavere end i de nærmest foregaaende aar; dødeligheten av denne sygdom har ogsaa været mindre. Men saadan nedgang har ogsaa forekommet før. (M. Bøckman) — Ifølge beretningen om hjælpestationens virksomhet blev der i aarets løp undersøkt 126 personer. Gjennem stationen, hvortil 64 var blit henvist, blev 5 indlagt paa sykehus, 1 paa pleiehjem, 1 paa Lyster og 26 paa Reknes sanatorium. Sanitetssøsteren, som er stillet til disposition av Norske Kvinders Sanitetsforening, har utført 1 231 besøk i hjemmene. Der er utdelt over 12 700 liter melk foruten havremel, matbilletter, klær etc. Senger og sengklær er blit utlaant. Til sommerophold for skrofuløse barn paa Vikan i Stjørdalen bidrog Trondhjem sparebank som vanlig kr. 2 700. 24 barn i alderen 4—9 aar blev sendt avsted; bespisningen, som navnlig med hensyn til nysilet melk var meget rikelig, kostet kr. 0,55

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondhjems stadsfysikat	623	100	133	490
Strinden	221	52	48	173
Selbu	48	9	6	42
Røros	82	11	22	60
Guldalen	126	44	16	110
Opdal	64	7	9	55
Orkedalen	286	57	46	240
Hevne	63	9	12	51
Hitteren	82	21	31	51
Ytre Fosen	121	20	29	92
Indre —	94	24	20	74
Nordre —	93	26	12	81
Søndre Trondhjems amt	1903	380	384	1519
Derav i by	623	100	133	490
— - bygder	1280	280	251	1029

pr. dag pr. barn; gjennemsnitlig kostet hvert barn kr. 116,60. Fra Strinden skrives: Det nye tuberkulosehjem i Orkedalen, som en tid avhjalp trangen til indlæggelse efter tuberkuloselovens § 6, er meget hurtig blit fuldt, saa der nu atter er pladsnød. Da amtstinget har vedtat, at brændevinssamlagenes overskudd skal brukes i kampen mot tuberkulosen, faar man haabe, at amtet ogsaa overtar opførelsen av tuberkulosehjem, og at planerne blir forelagt lægeforeningen; der bør jo øves kritik ved valg av sted, bygningsmaate og drift, især naar et saadant hjem ved siden av pleiepatienter ogsaa skal ta imot syke i initialstadiet til kurmæssig behandling. (T. Herlofsen). Fra Selbu anføres som medvirkende momenter til sygdommens optræden, at ungdommen like efter overstaat konfirmation blir sat til altfor haardt arbeide, mens kostholdet hverken svarer til arbeidets art og endnu mindre til, hvad en ungdom i opveksten trænger. I dette stykke er forholdene i Tydalen langt gunstigere end i Selbu. (C. G. Meidell). I Hevne er forstaaelsen av sygdommens natur i stadig fremgang, og man stiller sig meget velvillig til desinfektion efter dødsfald og flytning. (Wedøe). I Ytre Fosen iagttages i almindelighet stor forsigtighet, uten at der dog spores nogen utidig smittefrygt. (Knudtzon). I Nordre Fosen har herredsstyrerne git bevilling til at trykke en «veiledning til bekjæmpelse av tuberkulose», som utdeles til de syke og andre. Ikke faa reiser til Reknes; kun skade at det som oftest tar lang tid, før en syk kan faa plads der, og at han efter 3 maaneders ophold igjen maa forlate sanatoriet og vende tilbake til hjemmet, hvor forholdene kun meget sjelden er av den art, at kuren kan fortsættes, eller at der kan bygges videre paa det, som er opnaadd. Flere sanatoriepladser er derfor høist paakrævet (Brandtzæg).

Spedalske. Det i forrige medicinalberetning omtalte nye tilfælde paa en gaard ved Jonsvandet i Strinden er efter nærmere undersøkelse sammen med overlægen for den spedalske sygdom blit strøket av protokollen som formodentlig

Obstetriciske operationer.

	Tang-forløsning.			Vending.			Uttrækning ved bækken-endeleie.				Partus præmaturus artificialis.		Keisersnit.		Perforation.		Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.	
	Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.		Barn.		Mor.	Barn.	Mor.	Barn.	Mødre.		Mor.	Mødre.	Mødre.	
	Lev.	L.	Df.	Lev.	L.	Df.	L.	D.	L.	Df.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Død.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	57	57	2	-	-	-	2	[2]) 1	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet	5	5	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for morens liv	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[3]) 1	1	1	-	-	-	[5]) 6	[6]) 1
Isseleie med panden fortil	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandefødsel	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	7	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[4]) 1	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fare for fosterets liv	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dødt foster	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
Blødning	-	-	-	[1]) 1	·	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Tilsammen	78	78	2	12	11	3	2	1	3	1	1	1	1	1	2	1	1	8	6	1
		80			14		3		4						3				7	

[1]) Fibroma uteri. [2]) Dødsaarsak: uræmi. [3]) Dermoidcyste. [4]) Døde marastisk 14 dage efter operationen. [5]) Lungetuberkulose hos 2, hyperemesis 2, brækninger, anæmi efter gastroenterostomi 1, chorea major 1. [6]) Patienten, 27 aar, gravid 5te maaned, hadde hat brækninger i 3 maaneder; ved indlæggelsen i Trondhjems sykehus stadige brækninger av sortbrune masser; urinen bokølfarvet; scleræ ikteriske; indlæggelse av bougi; trillinger; brækningerne vedvarte; død nogen faa dage senere.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde.						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Trondhjems stadsfysikat	1358	23	677	115	12	2	11	3	-
Strinden	388	14	247	30	3	-	4	1	-
Selbu	123	5	64	9	-	2	-	-	-
Røros [1]	239	4	92	13	2	-	3	1	-
Guldalen	308	12	210	11	2	2	1	2	-
Opdal [1]	131	4	78	3	-	-	1	-	-
Orkedalen	381	4	290	27	5	-	10	1	-
Hevne	118	3	75	5	-	-	3	1	-
Hitteren	318	7	140	13	2	3	5	-	-
Ytre Fosen	230	4	157	8	1	-	1	-	1
Indre —	173	5	103	8	1	-	4	-	-
Nordre —	183	4	100	11	2	-	2	-	1
Søndre Trondhjems amt	3928	88	2221	252	30	9	45	9	2
Derav i by	1358	23	677	115	12	2	11	3	-
— - bygder	2570	65	1544	137	18	7	34	6	2

[1]) Tallene for Inset sogn av Tolgen herred, som hører til Hedemarkens amt, er ikke medtat i summen for amtet, men medtat under henholdsvis Røros og Opdal lægedistrikter.

feilagtig opført. En i distriktet indflyttet spedalsk kone paa Tempe blev indlagt paa Reitgjerdet. I hjemmet opholdt sig ved aarets utgang fremdeles 1 kvinde og 1 mand. (T. Herlofsen). I Hitteren døde en kvinde i aarets løp; tilbake 1 mand og 1 kvinde. I Stadsbygden (Indre Fosen) har en mand sygdommen. Paa Sørjær i Osen (Nordre Fosen) opdagedes et tilfælde hos en 78 aar gammel mand, som visselig hadde hat sygdommen i mindst 20 aar; han lever under slike forhold, at man har kunnet forsvare at la ham bo hjemme; som liten gut var han kommet til Troningen i Roan, hvor han opholdt sig ca. 30 aar; paa denne gaard var der for 40 aar siden en leprasyk kvinde, hvis 2 i nærheten boende morbrødre ogsaa hadde sygdommen. — Et andet tilfælde hos en 50 aar gammel mand opdagedes paa Bjørkan i Stoksund; han har sandsynlig hat sygdommen i 3 aar og lot sig frivillig indlægge paa Reitgjerdet; 2 søskendebarn av moren hadde sygdommen. — En mand paa Nygaard i Roan, som har været spedalsk i 40 aar, og bodd hjemme, har nu ogsaa samtykket i at bli indlagt paa Reitgjerdet. (Brandtzæg).

Om antallet av **sindssyke**, som forpleies med statsbidrag, se den almindelige beretning. I Hitteren forpleies disse syke, som for det meste er rolige og ufarlige, i det store og hele godt. (Ludvigsen). I Nordre Fosen faar de ogsaa en god forpleining mot en meget rimelig godtgjørelse, gjennemsnitlig kun litt over 150 kroner om aaret pr. individ. (Brandtzæg).

Gastrit er den mest almindelige sygdom i Nordre Fosen og synes at forekomme hyppigst blandt folk ved sjøkanten, men den er ogsaa noksaa almindelig i dalene.

Liste over de av lægerne

Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, ernærings- og konstitutionelle sygdomme.											
I. Akute.											
Tyfoidfeber	11	6	5	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Difteri (croup)	9	5	4	-	-	2	1	3	3	-	-
Kikhoste	9	4	5	3	2	1	2	-	1	-	-
Influensa	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas og flegmone	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi og septhæmi	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	26	14	12	13	10	-	1	1	-	-	-
II. Kroniske.											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	100	34	66	-	-	-	1	-	3	-	3
b. Ben og led	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Urin- og kjønsorganer	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
d. Andre organer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Tuberkuløs meningit	22	13	9	4	2	6	2	-	3	1	1
f. Miliærtuberkulose	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Syfilis	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:											
a. Maven	20	11	9	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre organer	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:											
a. Bensystemet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre steder	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyke	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Perniciøs anæmi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	4	3	1	1	1	2	-	-	-	-	-
Medfødt svakhet	22	13	9	13	9	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvakhet	67	29	38	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis deformans	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmophili	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Purpura hæmorrhagica	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
1	1	1	1	1	1	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	6	15	20	7	18	2	4	4	5	3	1	-	5	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	2	7	6	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	2	-	2	-	-	-	3	-	1	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	3	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	7	7	20	26	1	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
B. Sygdomme i de enkelte organer.											
I. Hjerne og rygmarv.											
Apoplexi og hjerneemboli	37	10	27	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ meningit	7	3	4	-	1	1	-	2	-	-	-
Epilepsi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos smaabarn	5	4	1	3	1	1	-	-	-	-	-
Sindssygdomme	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre hjernesygdomme	11	6	5	1	-	-	-	1	-	-	1
II. Cirkulationsorganerne.											
Endo- og perikardit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	40	20	20	-	-	-	-	1	1	-	2
Hjertelammelse	13	6	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Respirationsorganerne.											
Bronkit, akut	8	4	4	3	1	1	1	-	-	-	-
— kronisk og bronkiektasi	11	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarralsk	19	11	8	3	2	4	1	-	1	-	-
— croupøs	36	16	20	1	3	2	-	1	2	-	-
Lungegangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeemboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeabsces	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumor pulmonis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Digestionskanalen.											
Mave-tarmkatarr (kronisk)	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Mavesaar	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Diffus peritonit	5	2	3	-	-	-	-	1	-	-	-
Indeklemt brok	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og volvulus	9	4	5	-	1	-	-	-	-	-	-
Melæna	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
V. Leveren.											
Galdestensygdom	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	4	4	3	10	1	8	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	1		-	3	2	-	-	-	-	-
1	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1		-	1	2	-	1	1	4	2	1	3	8	8	2	2	-	-
-	-	-	-	-	1	-	3	1	1	2	1	2	-	-	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	4	1	2	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	2	-	1	-	-
1	-	1	-	-	1	2	3	1	1	3	3	2	6	1	1	1	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	1	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de av lægerne

(Forts.). Dødsaarsak.	Tilsammen.	Derav		Alder 0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
VI. Urinorganerne.											
Cystit, cystopyelonefrit	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	18	10	8	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre nyre- og urinveissygdomme	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII. Kjønsorganerne.											
Sygdomme i kvindelige kjønsorg.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII. Hud- og ydre sygdomme.											
Senil gangræn	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdom.											
Barselfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.											
Hjernemisdannelse, spina bifida	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre aarsaker.											
Morbus Basedowi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organ. abdominis	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt dødsaarsak	11	4	7	2	3	-	-	-	-	1	-
Dødsfald ved sygdom	634	297	337	52	39	20	10	13	16	3	8
F. Unaturlig død.											
Drukning	5	4	1	-	-	-	1	1	-	1	-
Andre ulykkestilfælde	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Selvmord	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	646	306	340	52	39	20	11	14	16	4	8

Et tilfælde av **Addisons sygdom** hos en ældre mand omtales fra Indre Fosen; han klaget over mathet, kortpust og hjerteklap samt litt hoste; farven paa hænderne og i ansigtet lys gulbrun, men paa truncus fuldstændig broncefarvet; scleræ og mundslimhinden aldeles blodtomme; rikelig indican i urinen; plussen i ansigt, hænder og føtter. Naboerne trodde, han var spedalsk, og fik ham derfor til at søke læge. (Knutssøn).

meddelte dødsaarsaker.

og kjøn.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
-	-	1	2	-	-	2	1	3	-	1	4	2	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-		1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
10	8	23	31	16	35	15	20	21	28	32	41	56	55	32	41	4	5
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	8	25	31	20	35	15	20	21	29	32	41	57	55	32	41	4	6

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 119 saadanne, derav i Trondhjems stadsfysikat 58, i Strinden lægedistrikt 3, i Røros 7, i Guldalen 11, i Opdal 1, i Orkedalen 9, i Hevne 4, i Hitteren 10, i Ytre Fosen 3, i Indre Fosen 10 og i Nordre Fosen 3. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 188.

Om **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Paa barselseng døde efter presternes opgaver 9 kvinder. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 12 kvinder saaledes: barselfeber 7, barselkrampe 4, hyperemesis 1.

Tallet paa **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 189.

Overskuddet av fødte var 1 707 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 56,5.

De av lægerne opgivne **dødsaarsaker** for Trondhjem by sees av tabellen paa side 190 og flg.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		by.	bygder.
Lungetuberkulose	380	100	280
Alderdomssvakhet	307	67	240
Kræft (cancer og sarkom)	127	48	79
Lungebetændelse	115	36	79
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	103	40	63
Hjerneslag	94	37	57
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	84	27	57
Tuberkulose utenfor lungerne	83	29	54
Akut diarré (kolerine)	60	26	34
Medfødt svakhet	52	22	30

Veirliget. Vaar, sommer og første del av høsten var usedvanlig vakker; men paa grund av yderst ringe nedbør opstod en meget følbar vandmangel Søkmyrer var saa tørre, at man kunde gaa paa dem, og de andre myrer slog dype sprækker. Utbyttet av jordbruket synes dog i det store hele at ha været ikke saa særdeles meget under et middelsaars, idet kvaliteten tildels gjorde op for, hvad det skortet paa med hensyn til kvantum. Om de meteorologiske forhold i Trondhjem og paa Røros henvises til tabellerne paa næste side.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Trondhjem er der blandt arbeider av hygienisk interesse i aaret lagt 2 120 løpende meter rørkloak, væsentlig i de nybyggede strøk i byens utkanter. Likeledes forsynes nybygningerne straks med vandledning, hvorav betydelige strækninger er lagt. — Byggevirksomheten er meget livlig, saa bolignøden neppe er tiltat. I flere av utkanterne vokser der op hele komplekser av smaa villaer for 1 og 2 familier, hver med en liten haveflek, en meget heldig byggemaate i mange henseender. — Tilsynet med byens renhold er ført som i tidligere aar. Der er utført 34 766 enkelte eftersyn av gaarder, hvorved der i 5 064 tilfælde er fundet misligheter at paatale. Som følge av disse er derhos gjort 6 690 kontroleftersyn. Kloakkummer er foranlediget renset 2 369 ganger, hvorav 136 ganger kummen er fundet overfyldt, med tættet avløp. 37 vandstandskummer er bevirket oprenset og 2 050 binger og andre gjødselbeholdere forlangt tømt, hvorav 30 fandtes overfyldt. 875 søppelkasser er bevirket renset, og 285 ganger er andre urenligheter fjernet. Priveter er 154 ganger forlangt istandsat, dels binger dels tønder, hvorhos en del pissoirer og kloakkummer er forlangt repareret. — Ved kontrollen med fødevarer er foretat 2 572 eftersyn, hvorav ca. halvparten falder paa melkeutsalgene. Et melkeutsalg

Utdrag av Trondhjems meteorologiske stations journal.

Maaned.	Middeltemperatur. (Celsius).	Lufttryk. (Middel).	Hyppigste vindretninger.	Skydække. (Middel).	Nedbørhøide i m.m.
Januar	÷ 3,2	745,3	S SSW	8,1	90,4
Februar	1,4	44,7	S	7,5	20,1
Mars	1,9	57,1	SSW	7,5	81,0
April	4,4	50,6	SSW	7,8	37,3
Mai	10,1	56,9	SE	5,7	23,7
Juni	12,5	56,1	WNW	6,9	21,2
Juli	14,1	754,8	WNW	6,9	31,1
August	14,5	56,5	WNW	6,0	11,4
September	9,6	58,9	S	7,9	107,1
Oktober	5,2	60,4	SSW	7,7	152,5
November	÷ 0,5	49,3	S	8,5	36,3
December	0,4	50,1	S	8,1	55,0
Sum			S		667,1
Middel	5,9	753,4		7,4	

Tabel over temperaturforholdene paa Røros. (Celsius).

(Utregnet efter den meteorologiske stations observationer kl. 8 fm. og kl. 8 em.).

Maaned.	Middeltemperatur.	Maaned.	Middeltemperatur.
Januar	÷ 12,808	August	+ 10,568
Februar	÷ 5,8785	September	+ 6,025
Mars	÷ 4,9195	Oktober	÷ 0,123
April	÷ 0,452	November	÷ 7,6085
Mai	+ 5,95	December	÷ 7,0565
Juni	+ 10,412		
Juli	+ 11,586	For det hele aar	+ 0,475

blev ved helseraadsbeslutning forbudt, og 6 tilfælde av sozolithtilsætning i kjøtdeig og pølser meldt til politiet. Av frossent rensdyrkjøt tilføres ca. 150 000 kg. aarlig. Mesteparten av importeret kjøt (amerikansk oksekjøt og islandsk faarekjøt) brukes til skibsproviant; 50 tønder islandsk faarekjøt blev som utskjemt ikke tillatt indført. Forholdene i slagterierne blir vanskeligere og vanskeligere, eftersom byen vokser, men allikevel ser det ut til at ha lange utsigter med at faa slagtehusanlægget fremmet. — I henhold til de nye sundhetsforskrifter er det før adskillig utbredte grisehold i byen nu meget indskrænket; det drives kun i de mere spredte bebyggelser i byens utkanter og ogsaa der kun, naar der skaffes tilfredsstillende lokaler. Dette er en betydelig forbedring. — Ved kemisk undersøkelse av bruksgjenstande fandtes 4 tøiprøver for sterkt arsenholdige; de forefundne beholdninger blev beslaglagt, og deres salg forbudt. — Helseraadet har git samtykke til anlæg av 258 vandklosetter i 65 gaarder, væsentlig nybygninger; de mange nye smaa villaer

utstyres meget almindelig med vandklosetter. I henhold til sundhetsforskrifterne blev der vedtat regler for renhold etc. i systuer og skrædderverksteder; de for sidstnævnte, som forøvrig er nogenlunde enslydende med dem for systuerne, hitsættes:

1. I skrædderverksted maa ikke arbeide flere mennesker, end at der paa hver falder mindst 10 m.^{3} luft netto.
2. Gjenstande, som er bedriften uvedkommende, og som kan hindre godt renhold eller frembringe støv, stank eller lignende, maa ikke opbevares i verkstedet. Brænde maa opbevares i kasser eller lignende, saa det ikke ligger utover gulvet og hindrer rengjøringen. Aske og avfald fra ovnen maa ikke henstaa i verkstedet.
3. Gulvet skal feies efterat være dynket, mindst 1 gang daglig, altid utenfor arbeidstiden. Avklip, som kan brukes, opsamles før feiningen i sækker eller andre beholdere og utbringes snarest mulig av verkstedet. Andet affald maa straks efter feiningen fjernes.

   Vaskning av gulvet med varmt vand og sæpe eller soda skal foregaa mindst 1 gang om uken og rengjøring av vinduer og avtørring av vinduesposter, hylder og lignende med fugtig klut mindst hver 14de dag. Hovedrengjøring av hele lokalet med inventar skal utføres mindst 2 ganger aarlig med ikke mindre end 5 maaneder mellem hver gang.
4. Verkstedet maa ikke benyttes som soverum. I middagshvilen og efter endt arbeide om aftenen skal verkstedet grundig utluftes. I middagshvilen skal arbeiderne ikke opholde sig i verkstedet.
5. Forsaavidt opvarmning av pressejern foregaar ved gas eller petroleum, skal der være tilstrækkelig avtræk for forbrændingsprodukterne, saa at lugt undgaaes. Vand til dampning maa altid være rent.
6. Der maa ikke spyttes paa gulvet. Der skal findes det nødvendige antal spyttebakker, som daglig renses.
7. Disse regler skal findes opslaat paa et let synbart sted i hvert verksted med angivelse av, hvor mange mennesker der kan arbeide i verkstedet. (M. Bøckman).

I Strinden er det i byggebæltet vanskelig om vand og paa grund av terrængforholdene ogsaa vanskelig at faa avløp for kloakvandet. Der er derfor en plan oppe om, at herredet skal lægge vandverk og hovedkloaker i disse strøk. Paa Tempe og paa Bakkaunet har herredsstyret allerede bevilget bidrag til hovedkloaker. (T. Herlofsen).

Paa Røros har helseraadet i flere aar forgjæves strævet med at faa lagt offentlige kloaker, men herredsstyret har ikke villet gaa med paa det. Man har derfor privat faat lagt en saadan fra pleiehjemmet til Hitterelven, som løper gjennem bergstaden; kloaken optar avløp fra stedets største farveri og slagteri, samt fra nogen private hus. (Stengel). — Av stedets tandlæge er fremsat tilbud om over nytaar 1911 at undersøke samtlige skolebarns tænder; dette har skolestyret tat imot.

I Guldalen er jordbruk og fædrift den fornemste levevei, og i de øvre bygder som Soknedalen og Budalen forarbeides en hel del trævarer tilsalgs. Sedeligheten staar ikke høit; natløperiet florerer; det ansees som en nødvendighet for at kunne bli gift. (W. Wille).

I Opdal er husbygningsmaaten den samme som ellers nordenfjelds, med den samme utvikling fra en enkelt stue til «stogo med klaavaa» og gang i den ene ende. Bygges saa videre, tillægges en «nystogo», saa gangen blir i midten. Stuen brukes til opholdsrum og kokerum, og hvor forholdene er smaa ogsaa til soverum; ellers brukes klaavaa og loftet til soverum. I stuen findes peisen (lysomnen) i hjørnet mot klaavaa eller kanske vel saa hyppig mellem døren til gangen og døren til klaavaa. Lysomn brukes overalt, endog i nye hus, selv om der indsættes en komfyr ved siden av — og dens hygieniske betydning blir fuldt

ut vurderet. — Med hensyn til kostforholdene er ogsaa her i tidens løp tallet paa maaltiderne tiltat, og for dette har nok kaffen skylden, idet man til morgen- og eftermiddagskaffen faar smør og brød, saa det blir 2 maaltider, henholdsvis kl. 7 og kl. 2. De øvrige maaltider er frokost (varm mat kl. 9), middag kl. 12 (grøt og melk), nón kl 4 (kjøtret) og kveldsmat. Man har nu endelig begyndt at forlate den gamle og urenlige skik at drikke av fælles ølbolle og spise av samme fat, saaledes som brukelig er ved de store festligheter som bryllup og ikke mindst begravelser; begravelser «festligholdes» i 3 dage, og gjesterne medbringer gaver (beiningar), saasom forskjellig slags grøt eller smukt formede smørstykker. — Tandsygdomme er meget utbredt i Opdal; det er ingen sjeldenhet at se unge mennesker i 18—20 aars alder med fuldt gebiss, og det er her regel, at de første molarer mistes, før den anden er kommet frem. Aarsakerne hertil kan vel være flere, men den usedvanlig store «sukkertøi»-spisning bærer vistnok en ikke ringe skyld; det skal være ganske enormt, hvad der aar om andet sælges av den slags slikkeri. — Renligheten er i det hele noksaa bra. (Nissen).

Paa Orkedalsøren, hvor der bor omtrent likesaa mange mennesker som i Molde, har man hverken vandverk eller kloak; og det vand, man har adgang til, er baade sparsomt og ikke godt; huseierne, som kun har bygslet grunden for livstid, vil ikke anlægge et dyrt vandverk; og grundeierne faar saa allikevel bortbygslet sin jord uten at koste noget paa den. — Ved Løkkens verk i Meldalen, hvor der ogsaa bor saa mange folk som i en mindre by, har man baade vandverk og kloakledning; vandet pumpes op i et reservoir for at gi tryk til posterne utenfor barakkerne. Stedets politibetjent staar til sundhetsvæsenets disposition. (E. Støren). I Børsen og Børseskognen er levemaaten noget ensformig; kjøt og fisk nytes som regel kun i saltet og kokt tilstand; ofte undlater man endog utvandingen for at drøie paa maten; men der spores dog nu en større trang til grønsaker og ferskt kjøt og fisk. Brødbakningen staar temmelig høit; kanske det er en av grundene til, at der paafaldende sjelden forekommer fordøielsessygdomme. Sirup brukes meget paa smørbrød og paa grøt. De hyppig forekommende neurasthenier skyldes vistnok kaffemisbruk. (H. Bryhni).

I Hitteren lever man mest paa kaffe og «kak»; hertil kommer salt fisk (sei og sild); av sei laves boller; boller og suppe av hyse brukes litet; i det hele nytes fisk omtrent ikke i fersk tilstand. Bruken av melk er sparsom; især paa Frøya, da der er faa kjør; i den senere tid brukes dog havresuppe mer og mer. — Paa Frøya er fiskeri hovednæringen; det drives dels som hjemmefiske, dels i værene efter skrei og paa bankerne med motorbaater; om sommeren fiskes ogsaa laks i not. — Paa Hitteren drives gaardsbruket med større interesse end tidligere og spiller derfor en ikke saa liten rolle; for akerbruk er veirforholdene dog ikke gunstige. — Husene er i det hele smaa og utætte; men de nye hus, som bygges, er bedre. (Ludvigsen).

I Ytre Fosen er husene ofte store, upraktisk indredet og trækfulde; det sidste kan forsaavidt være en fordel, som der kommer litt frisk luft ind i rum, som ellers vilde bli forpestet, særlig om vinteren, naar hele familien, og ofte ogsaa tjenerne, holder til i et rum av relativt smaa dimensioner. Næringsveiene er væsentlig fiskeri og jordbruk, samt litt skogdrift i den indre del av distriktet. Hønseavl drives i stor maalestok, men der er liten eller ingen husflid. Folket er meget ædruelig, men staar paa et noksaa lavt sedelig og moralsk standpunkt. (Knudtzon). Fra Bjugn opgives de økonomiske forhold som nogenlunde gode, da fisket i det hele slog godt til. I Skjørn hadde man, i likhet med de 2 foregaaende aar, et rikt sildefiske med derav følgende stor eksport av fersksild til de tyske røkerier. (Platou).

Ogsaa i Nordre Fosen slog sildefisket godt til; i Stoksund skal enkelte ha naadd lotter paa kr. 1 000 og derover. Da en stor del av silden blev iset, og

der var en mængde kjøpefartøier, blev den godt betalt. For ganing og saltning av 1 tønde betaltes op til 1 krone. (Brandtzæg). Daarlige tænder forekommer meget hyppig; og selv unge jenter har ikke sjelden indsatte tænder; oppe i dalene derimot kan man fremdeles træffe paa gamle folk, som aldrig har hat tandverk, og som med tænderne kan løse en haardt bundet knute op; spør man disse folk ut, saa kjender de neppe tandpasta eller tandkost av navn. (Wolmar).

Sykehus. I Trondhjem er der et kommunalt sykehus med en medicinsk og en kirurgisk avdeling, samt en avdeling for epidemiske sygdomme; Kalvskindets sykehus, væsentlig for kroniske og tuberkuløse sygdomme; et isolationslasaret og et interneringslokale; en fødselsstiftelse (E. C. Dahl's) samt en privat klinik for kvindesygdomme og fødselshjælp; hospitalsstiftelsens sindssykeasyl; kriminalasylet; det katolske St. Elisabeths hospital. — En skoletandklinik er i aarets løp traadt i virksomhet; den drives dels for private bidrag dels med støtte av kommunen. 1ste klasse av folkeskolens barn undersøkes og behandles, og saa følges disse barn opover i skolen, saa efterhaanden alle folkeskolens barn blir under tilsyn. I de øvre klasser sker endnu kun uttrækninger. — I Strinden distrikt ligger Rotvold sindssykeasyl og Reitgjerdets pleiestiftelse for spedalske. — Paa Røros har verket et litet sykehus, likesom der findes et pleiehjem for tuberkuløse. I Orkedalen distrikt er der 2 mindre sykehus, et i Meldalen og et 2 km. fra Orkedalsøren, begge forbundet med særskilte avdelinger for tuberkuløse. I fiskeværet Halten, Hitteren distrikt, er der et sykehus for fiskere.

Badeindretninger. I Trondhjem er en varmtbadeanstalt i Dronningensgate, 2 folkebad og 2 sjøbad. I Hommelviken (Malvik, Strinden distrikt) et badstu- og karbad. I Tydalen (Selbu distrikt) et badstubad. Paa Røros en badeindretning for dusj, kar- og dampbad I Ytre Fosen er der ved et par meierier karbad for betjeningen og andre.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om tallet paa møter i helseraad og paa vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Søndre Trondhjems amt	89	2904
Trondhjems stadsfysikat	19	433
Strinden	[1]) 18	452
Selbu	1	18
Røros	[2]) 10	240
Guldalen	[3]) 8	246
Opdal	[4]) 4	157
Orkedalen	[5]) 13	355
Hevne	3	79
Hitteren	[6]) 2	368
Ytre Fosen	[7]) 3	248
Indre —	[8]) 3	131
Nordre —	[9]) 5	177

[1]) Strinden 7, Malvik 2, Byneset 1, Buviken 2, Klæbu 2, Tilder 3, Leinstranden 1. [2]) Røros 7, Aalen 3. [3]) Støren 3, Soknedalen 1, Budalen 1, Hølandet 1, Singsaas 1, Melhus 1. [4]) Opdal 3, Rennebu 1. [5]) Meldalen 5, Orkedalen 5, Gjeitestranden 1, Børseskognen 1, Børsen 1. [6]) Hitteren. [7]) Ørlandet 1, Bjugn 1, Jøssund 1. [8]) Rissen 1, Stadsbygden 1, Lensviken 1. [9]) Osen 1, Stoksund 1, Aa 2, Roan 1.

XVII. Nordre Trondhjems amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		22491,60	83 449	32	8	57	45
1. Stjørdalen		2 252,16	11 186	4	-	7	4
	Stjørdalen	52,32	3 132	2	-	3	
	Laanke	189,05	1 468	-	-	1	2
	Skatval	97,90	2 149	-	-		
	Hegre	613,52	2 494	1	-	1	1
	Meraker	1 299,37	1 943	1	-	2	1
2. Frosta		646,72	8 239	3	1	4	4
	Frosta	75,23	3 065	1	-	1	1
	Aasen	140,30	2 203	1	-	1	1
	Leksviken	431,19	2 971	1	1	2	2
3. Levanger		2 078,84	12 909	6	1	6	4
	Levanger, kjøbstad	0,42	1 599	3	1	3	-
	Levanger	140,24	2 124	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 432	1	-	1	1
	Værdalen	1 597,88	5 754	2	-	2	2
4. Inderøen		985,28	10 431	3	1	[1])10	6
	Ytterøen	28,04	971	-	-	3	1
	Mosviken	137,33	992	-	-	1	1
	Verran	414,58	1 416	-	-	2	1
	Inderøen	91,57	2 940	2	-	1	
	Røra	28,30	825	-		1	1
	Hustad	26,42	714	-	1	1	
	Sparbu	259,04	2 573	1	-	[2]) 1	2
5. Stenkjær		2 193,89	11 078	4	3	9	7
	Stenkjær, ladested	0,87	2 304	3	3	[3]) 4	2
	Egge	50,82	1 098	1	-	-	-
	Stod	258,81	872	-	-	1	1
	Kvam	374,67	1 256	-	-	1	1
	Beitstaden	459,32	2 837	-	-	2	2
	Namdalseidet	623,39	1 423	-	-	1	1
	Ogndalen	426,01	1 288	-	-	-	-
6. Grong		10009,16	7 604	2	-	7	7
	Hølandet	561,09	1 032	-	-	1	1
	Grong	4 071,29	2 605	1	-	2	3
	Snaasen	2 406,35	2 380	1	-	2	1
	Lierne	2 970,43	1 587	-	-	2	2

[1]) Desuten praktiserer inden distriktet 3 paa Stenkjær bosatte private jordmødre. [2]) Bor i Stenkjær. [3]) De 2 fast ansatte av disse fungerer tillike for Egge og Ogndalen herreder som jordmødre og hjælpevakcinatricer.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
7. Namsos		1 302,37	7 373	5	2	4	3
	Namsos, ladested	0,34	2 337	3	2	[1]) 2	-
	Klingen	352,49	1 378	1	-	1	1
	Vemundvik	240,55	1 131	-	-	-	[2]) 1
	Overhallen	708,99	2 527	1	-	1	1
8. Fosnes		1 323,00	4 610	2	-	3	3
	Fosnes	860,82	2 912	1	-	2	2
	Flatanger	462,18	1 698	1	-	1	1
9. Kolvereid		1 085,30	4 758	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	1 730	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	920	-	-	1	1
	Nærø	134,84	2 108	-	-	1	1
10. Vikten		614,88	5 261	2	-	4	4
	Vikten	317,27	3 326	1	-	2	2
	Leka	104,28	1 084	1	-	1	1
	Gravik	193,33	851	-	-	1	1

[1]) Den ene av disse er vakcinatrice for Vemundvik. [2]) Bor i Namsos.

Sundhetstilstanden var i det hele tat meget god, tildels udmerket. Kun fra et par lægedistrikter betegnes den som ikke helt god. Av epidemiske sygdomme med noget større utbredning forekom kikhoste, tildels akute katarrer i anndedrætsorganerne og influensa, men forresten optraadte der ikke større epidemier av noget slags. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde for det hele amt 5 065 med 158 dødsfald mot henholdsvis 4 648 og 180 i aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 215 eller 14,3 pro mille av den beregnede tilstedeværende middelfolkemængde (84 673). I 1909 var dødeligheten 14,0 pro mille.

Angaaende de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 204 og 205, sammendraget efter lægernes opgaver.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt kun 9 tilfælde med 3 dødsfald. Til Flatanger i Fosnes distrikt kom en ung mand fra Leka for at søke arbeide Kort efter reiste han til Namsos for at søke læge, som fandt ham mistænkelig paa tyfoidfeber. Manden indlagdes derfor i Namsos sykehus, hvor diagnosen blev fastslaat. Smittekilden blev ukjendt. Ingen flere tilfælde optraadte. (H. Lie). Det enkelte tilfælde i Kolvereid distrikt indtraf paa gaarden Osen i Sørsalten. Patienten, en ung pike, var antagelig smittet i nabosognet Gravik; hun indlagdes i Namsos sykehus. (A. Arnesen). I Vikten distrikt behandledes i Gravik herred 3 syke, av hvilke 1 døde. Sygdommen var av ondartet beskaffenhet. En syk indlagdes i sykehus, og der blev desinficeret i flere hus, hvor den ene av patienterne hadde opholdt sig,

før han blev sengeliggende. Som sandsynlig smittekilde antoges en fra Løkken gruber hjemkommen arbeider; tyfoidfeber forekom nemlig der, og den patient, som døde, hadde opholdt sig mange dage i samme hus som nævnte arbeider, der ogsaa var syk ved hjemkomsten, uten at hans sygdom dog var erkjendt som tyfoidfeber. Det lykkedes ved de tagne strenge forholdsregler at begrænse sygdommen til disse 3 angrepne. (C. Henrichsen).

Et tilfælde av **cerebrospinalmeningit** er opført av kommunelægen i Gravik, Vikten distrikt, uten nærmere meddelelse. (Rüsing).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes ialt kun 31 tilfælde, med ganske faa angrepne i hvert av amtets sydlige lægedistrikter fra Stjørdalen til og med Grong.

Meslinger forekom ogsaa sjelden; kun i en enkelt skolekreds, Skomsvold, i Fosnes distrikt, var der en epidemi ved aarets begyndelse fortsat fra 1909. Forløpet var gjennemgaaende alvorlig, med komplikationer og lang rekonvalescents. (H. Lie).

Av **difteri** (croup) behandledes 19 angrepne med 1 dødsfald. I Stjørdalen distrikt indtraf et tilfælde i en arbeiderfamilie paa Kopperaaens karbidfabrik i Meraker, sandsynlig ved smitte fra gaarden Fossen i hovedbygden, hvor sygdommen forekom i 1909. Et dødelig endende tilfælde paa gaarden Tømmeraas i Meraker skyldtes ogsaa smitte fra Fossen. Den tredje patient var paa Stjørdalshalsen og antoges smittet i Hommelviken. I alle 3 familier foretoges præventiv serumindsprøitning, og det blev med det ene tilfælde i hver familie. (A. Roll). I lægedistrikterne nordenfor Stenkjær (Grong—Vikten) kan der ikke sees at være indtruffet noget tilfælde av difteri i aarets løp.

Av **barselfeber** opføres 12 tilfælde med 4 dødsfald. I Stenkjær distrikt, hvor sygdommen ikke har været iagttat paa flere aar, anmeldtes 4 angrepne med 1 dødsfald. Den barselkvinde, som døde, maa antages smittet før fødselen; fosteret var macereret, og morkaken var morsken og fløt paa vand. Døden indtraadte efter 3 dages sygdom. Straks efter optraadte et nyt tilfælde paa en gaard, 3 kilometer fra det første sted. Der var en anden jordmor tilstede ved fødslen, som forløp normalt. Men det viste sig ved undersøkelse, at en kone, som pleiet denne sidste barselkvinde, et par dage før hun kom til denne, hadde hjulpet til med at stelle liket av den først angrepne, og hadde tiltraadt pleien av den anden uten at bytte dragt. (A. Schnitler).

Av **pyæmi** er opgit 8 tilfælde og 6 dødsfald. I Vikten distrikt behandledes en patient under vinterfisket paa Sørgjeslingerne, hans sygdom utgik fra et panaritium efter et anglestik. Patienten døde. (Rüsing).

Under **vandkopper** er fra Namsos distrikt opført et dødelig endende tilfælde hos et pikebarn under 1 aar.

Kusma forekom i stor utstrækning inden Kolvereid distrikt baade i Kolvereid og Foldereid herreder, paa enkelte steder ledsaget av orchit. (A. Arnesen).

Kikhoste hadde adskillig utbredning inden amtet, især i aarets 1ste halvdel. I Stenkjær distrikt forekom sygdommen særlig i de nordlige herreder, mens den i slutningen av 1909 herskende epidemi omtrent var ophørt i den øvrige del av distriktet. (A. Schnitler). I Namsos distrikt bidrog kikhosten væsentlig til aarets noget større sykelighet. (Stang). I Kolvereid gik sygdommen fra gaard til gaard over det hele distrikt, men forholdsvis faa syke kom til lægebehandling. (A. Arnesen). I Vikten distrikt stanset epidemien utpaa vaaren 1910, efterat den hadde varet siden juli 1909.

Akute katarrer i aandedrætsorganerne var ogsaa dette aar noksaa hyppige, likesaa viser **influensa** et adskillig større antal angrepne end de to nærmest foregaaende aar.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Tyfoidfeber	9	3	9	-	-	-	-	1	-	-	2	2	3	1	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	31	-	31	8	3	3	-	-	4	1	-	4	4	4	-
Meslinger	53	-	53	8	10	27	4	3	1	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	19	1	19	4	-	-	2	2	2	7	1	1	-	-	-
Blodgang	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Barselfeber	12	4	11	-	1	1	-	1	1	-	1	3	3	-	-
Pyæmi, septhæmi	8	6	6	-	1	1	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	2	1	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Rosen	43	1	43	2	3	7	4	4	1	2	3	5	3	5	4
Røde hunde	91	-	91	4	14	12	21	14	11	6	4	3	1	-	1
Vandkopper	32	1	32	6	9	11	4	-	-	-	-	1	-	-	1
Kusma	47	-	47	10	6	10	3	2	3	3	2	1	-	1	6
Kikhoste	376	18	376	61	31	41	69	47	54	31	27	7	3	5	-
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	2121	46	2105	318	294	304	248	172	130	103	75	58	111	128	164
Influensa	946	8	946	76	208	344	162	64	28	17	8	4	4	16	15
Lungebetændelse	323	50	323	33	43	55	32	43	24	18	8	10	12	22	23
Pleurit	158	3	158	9	10	19	17	17	11	13	13	11	12	11	15
Gigtfeber	126	4	125	11	10	12	9	6	18	16	8	11	4	7	13
Akut diarré (kolerine)	663	11	663	52	41	33	41	31	53	70	127	80	54	41	40
Tilsammen	5065	158	5044	602	684	881	616	408	344	288	280	201	214	241	285

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjørdalen.		Frosta.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolvereid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	2	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	3	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	2	-	8	-	9	-	1	-	2	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	3	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	47	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	3	1	2	-	11	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	2	-	-	-	-	-	4	1	2	2	1	1	1	-	-	-	2	-
Pyæmi, septhæmi	2	2	-	-	2	1	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	1	1
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Rosen	6	1	2	-	12	-	5	-	10	-	2	-	1	-	-	-	-	-	5	-
Røde hunde	15	-	3	-	51	-	2	-	5	-	2	-	13	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	9	-	-	-	6	-	-	-	6	-	-	-	8	1	1	-	-	-	2	-
Kusma	3	-	-	-	4	-	-	-	-	-	5	-	26	-	-	-	2	-	7	-
Kikhoste	1	-	24	-	40	1	65	6	74	5	13	-	126	3	6	1	9	-	18	2
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	208	6	63	2	303	9	299	8	517	2	161	-	299	3	73	4	55	3	143	9
Influensa	51	-	86	1	223	3	66	-	265	3	25	1	143	-	44	-	10	-	33	-
Lungebetændelse	75	4	22	6	53	11	54	6	30	9	9	1	45	11	2	-	21	2	12	-
Pleurit	10	1	5	1	25	-	20	1	21	-	13	-	19	-	6	-	18	-	21	-
Gigtfeber	15	1	24	1	20	-	17	-	30	-	5	-	2	1	8	1	-	-	5	-
Akut diarré (kolerine)	77	5	45	-	97	-	107	-	144	3	42	1	78	-	28	2	6	-	39	-
Tilsammen	480	21	288	13	860	26	640	21	1109	23	290	6	765	21	218	9	123	5	292	13

Nogen epidemisk optræden av **akut diarré** synes ikke at ha forekommet, uagtet man nok kunde ventet det efter den tørre, varme sommer tildels med vandmangel.

Av **fnat** er opgit behandlet 45 patienter, derav 31 inden Vikten distrikt.

Av **aktinomykose** døde en kvinde, som hørte hjemme i Fosnes distrikt og behandledes paa Namdalens sykehus. (H. Lie).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:								
		1	2	3	4	5	6	7	8	10
		Stjørdalen.	Frosta.	Levanger.	Inderøen.	Stenkjær.	Grong.	Namsos.	Fosnes.	Vikten.
Veneriske saar	3	1	1	-	-	-	-	1	-	-
Syfilis, erhvervet	5	-	1	-	-	3	1	-	-	-
— medfødt	3	-	-	-	1	2	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	40	8	-	2	2	2	1	7	1	17

Samtlige fra Vikten distrikt anmeldte tilfælde var gonorré og uretrit (hos 12 mænd og 5 kvinder). I Vikten herred var halvparten utenbygdsboende fiskere eller sjøfolk, som passerte Rørvik eller laa paa fiske. Man ser sygdommen hyppigst utover høsten; dette er vistnok tildels betinget av sildefiskerierne, hvor kvinder i stor utstrækning følger med som «værkere» og har sit tilhold ombord i fartøier, som er utrustet for sildesaltning. (Rüsing).

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp anmeldte og av tuberkuloseprotokollerne utgaaede tilfælde av tuberkuløse sygdomme henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 14,95 pct av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 17,89 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdvis 15,1 pct. og 18,3 pct. og for bygderne 14,9 pct. og 17,85 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Distriktslægen i Stjørdalen skriver: Som i min medicinalberetning for 1905 omtalt (se den trykte beretning for 1905, side 220), anmeldtes i femaaret 1901—1905 tilsammen 150 tilfælde av tuberkulose; jeg hadde en bestemt følelse av, at patienterne først anmeldtes, naar de led av mere fremskreden sygdom, ja ofte naar de laa paa det yderste. Av de 150 tilfælde endte 62 dødelig inden 1/2 aar efter anmeldelsen. For femaaret 1906—1910 døde av 120 anmeldte patienter 66 inden 1/2 aar efter anmeldelsen, altsaa ingen forandring til det bedre, idet procenten fra 52,06 er gaat op til 55,0. — Paa en av gaardene Vikan i Stjørdalen har lægeforeningen i Trondhjem med bidrag av byens sparebank en sommerkoloni for 20 mere eller mindre skrofuløse barn fra Trondhjem. Ved avreisen fra byen var barnene bleke og anæmiske, men reiste ved sæsongens slutning hjem velnærede og fornøiede; de skrofuløse symptomer svandt paafaldende. I bespisningen anvendtes rikelig nysilt melk. Paa grund av den gunstige sommer kunde sjøbad anvendes i større utstrækning end ellers Der er forresten istandbragt en badeindretning, hvortil sjøvand pumpes op i 2 beholdere, saa at der til enhver tid kan skaffes varme sjøbad; jfr. forøvrig hvad der er anført om kolonien paa Vikan i beretningen for Søndre Trondhjems amt. Paa den anden av Vikangaardene var indlosjeret i noget

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Stjørdalen	131	26	21	110
Frosta	71	8	13	58
Levanger	126	16	26	100
Levanger by	13	1	2	11
Bygder	113	15	24	89
Inderøen	151	12	21	130
Stenkjær	140	18	23	117
Stenkjær by	25	7	6	19
Bygder	115	11	17	98
Grong	74	9	6	68
Namsos	122	26	21	101
Namsos by	35	3	5	30
Bygder	87	23	16	71
Fosnes	58	13	9	49
Kolvereid	39	7	5	34
Vikten	51	9	13	38
Nordre Trondhjems amt	963	144	158	805
Derav i byer	73	11	13	60
— - bygder	890	133	145	745

kortere tid en del barn fra omegnen av Østersund i Sverige under tilsyn av en sykepleierske. Den lette adgang til sjøbad benyttedes ogsaa av disse barn i rikelig utstrækning. (A. Roll). Fra Stenkjær meddeles, at erkjendelsen av tuberkulosens smitsomhet og renlighetens betydning fremdeles trænger igjennem. Stenkjær pleiehjem har ikke altid kunnet imøtekomme kravene paa indlæggelse paa grund av manglende plads. (A. Schnitler). — I Grong distrikt var dødeligheten av lungetuberkulose i tidsrummet fra 1878—1890 0,49 pro mille av den hjemmehørende befolkning, i 1891—1900 1,09 pro mille og i 1901—1908 1,7 pro mille. Herav fremgaar, at dødeligheten av lungetuberkulose har været i jevn stigning inden distriktet siden 70-aarene, og at den har øket for hvert 10 aar med omkring 0,5 pro mille. At der i aarenes løp har kommet fler og fler patienter til behandling, saa sygdommen er blit mer og mer erkjendt, tror distriktslægen ikke kan tillægges nogen større betydning I de sidste 20 aar ialfald har lægernes antal og fordeling inden distriktet været den samme, og søkningen til lægen vistnok ogsaa omtrent uforandret. Likesaa anser han det sandsynlig, at de fleste tilfælde av tuberkulose blir kjendt i vor tid. Sygdommen er nu spredt paa mange steder inden distriktet og ikke mindst i Grong herred, hvor dog Røirvikens kapelsogn maa undtages, idet for tiden intet tilfælde der er kjendt, likesom der heller ikke i de sidste 10 aar i tuberkuloseprotokollen er noteret noget tilfælde derfra. Befolkningen der søker svensk læge, ialfald nu, og har vistnok gjort det i flere aar. (K. Haug). I Kolvereid distrikt synes sygdommen fremdeles at holde sig paa samme standpunkt, gaar hverken frem eller tilbake. Distriktslægen har

Obstetriciske operationer.

Indikationer.	Tangforløsning.			Vending.		Uttrækning ved bækkenendeleie.			Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Barn.		Mor	Barn.	Mødre.	Barn.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer...	38	[1]) 33	5	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhet....	5	4	1	-	-	2	1	1	-
Ueftergivelige fødselsdele.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil.....	1	-	[2]) 1	-	-	-	-	-	-
Skjevt isseleie.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	1	1	1	-	[3]) 1	-
Fastvoksning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	46	39	7	1	1	3	1	2	2
		46					3		

[1]) Derav en 2den tvilling, første født (lev.) ved naturens hjælp. [2]) Tillike fremfald av navlesnor. [3]) En arm opslaat i nakken; vending blev gjort iforveien av jordmoren, uttrækning foretoges i narkose av læge.

det indtryk, at patienterne er gjennemgaaende forsigtig med sit opspyt og noksaa renlige i det hele tat. (A. Arnesen). I Vikten distrikt er smittefrygten fremdeles meget utbredt og til hinder for anbringelse av tuberkuløse i forpleining utenfor hjemmet; desuten næres der motvilje mot indlæggelse i pleiehjem baade fra de sykes og deres omgivelsers side. I det store og hele er man forsigtig med den sykes opspyt og andre uttømmelser, samt holder sig lægens forskrifter efter fattig leilighet noksaa efterrettelig. De trange boligforhold lægger hindringer i veien for de sykes ønskelige avsondring med eget værelse, egen seng o. s v. Spyttesvineriet er betydelig avtat I enkelte større butikker og i kirkerne er der opslaat plakater med forbud mot spytning paa gulvet o. s. v. (Rüsing).

Spedalskhet. I Fosnes distrikt er der fremdeles 4 spedalske, derav 1 i Fosnes og 3 i Flatanger. (H. Lie). I Vikten distrikt lever fremdeles en spedalsk mand paa sin gaard Vikestad. (Rüsing).

I Vikten distrikt ser man forholdsvis noksaa ofte lettere former av **rakit.** En hovedaarsak hertil ser distriktslægen deri, at der om vinteren mange steder ikke findes melk. Det er paa enkelte mindre øer og fiskevær ogsaa om sommeren meget vanskelig, ja for mindre bemidlede umulig, at skaffe melk. Smaabarn maa paa saadanne steder nøie sig med suppe, og store blir de ikke, før de vænnes til kaffe. (Rüsing).

Bleksot, anæmi og fordøielsessygdomme. I Stenkjær distrikt er disse sygdomme i forbindelse med daarlige tænder meget almindelige. Nu er det mest indsatte tænder, som lyser saa smukt paa landsbygden istedetfor de vakre

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved mord og drap.
Stjørdalen	306	6	170	23	7	-	2	1	-
Frosta	207	8	111	16	2	-	3	-	2
Levanger	329	3	179	12	1	-	4	2	-
Levanger by	37	-	19	2	-	-	1	-	-
Bygder	292	3	160	10	1	-	3	2	-
Inderøen	231	7	158	11	-	-	2	2	-
Stenkjær	274	8	159	15	-	1	4	-	-
Stenkjær by	81	2	30	5	-	-	2	-	-
Bygder	193	6	129	10	-	1	2	-	-
Grong	182	2	105	11	-	4	4	1	-
Namsos	192	8	128	12	3	1	3	2	1
Namsos by	70	2	45	6	2	-	2	-	1
Bygder	123	6	83	6	1	1	1	2	-
Fosnes	107	2	70	4	-	-	1	-	-
Kolvereid	109	3	71	5	-	-	1	-	-
Vikten	179	3	64	6	-	-	4	-	-
Nordre Trondhjems amt	2116	50	1215	115	13	6	28	8	3
Derav i byer	188	4	94	13	2	-	5	-	1
— - bygder	1928	46	1121	102	11	6	23	8	2

naturlige tandrækker, som man for ikke saa mange aar tilbake ofte kunde frydes ved synet av. (A. Schnitler). — I Vikten distrikt er disse sygdomme fremdeles de hyppigst forekommende i den daglige praksis. Tandcaries er overordentlig utbredt. Aarsaken til alle disse sygdomme antar distriktslægen for en stor del er den utbredte kaffemisbruk, det daarlig tilberedte, myke brød og uskikken med at spise tørmat (kaffe og smørbrød) til altfor mange maaltider. (Rüsing).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning. Fra Frosta distrikt gjentar distriktslægen den rosende omtale av de i forpleining utsatte sindssykes behandling, og sin beklagelse over, at mange urenlige og urolige sindssyke ikke kan faa plads paa asyl. (Bendeke). I Inderøen distrikt tiltar sindssygdommene, og det har som regel været vanskelig at skaffe asylplads, selv for akute lidelser, saa amtsasylet imøtesees med stor længsel. De syke, som forpleies privat, maa siges at forpleies godt (H. Angell).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 52 saadanne, derav i Stjørdalen distrikt 4, i Frosta 1, i Levanger 6, i Inderøen 10, i Stenkjær 11, i Grong 5, i Namsos 3, i Fosnes 3, i Kolvereid 4, i Vikten 5. Desuten er der i Namsos distrikt utført 5 tangforløsninger, for hvilke der ikke er opgit indikationer eller utfald for mødre og barn. Angaaende indikationer og utfald forøvrig henvises til tabellen paa foregaaende side.

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit barselfeber som dødsaarsak for 4 kvinder.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa foregaaende side.

Der blir et overskudd av 901 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 57,4.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	198	8	190
Lungetuberkulose	144	11	133
Kræft (cancer og sarkom)	76	4	72
Tuberkulose utenfor lungerne	53	3	50
Hjerneslag	50	10	40
Lungebetændelse	50	7	43
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	46	2	44
Organisk hjertesygdom	45	3	42
Brights nyresygdom	31	7	24
Arteriosklerose	25	4	21

Veirliget. Vinteren synes for det meste at ha været mild, alene fra Namsos distrikt beskrives den som meget snerik og kold og fra Vikten som stormende. Vaaren kom i det hele tidlig. Sommeren var usedvanlig tør og varm, saa der mangesteds opstod vandmangel, og høstutbyttet forringedes

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Stjørdalen distrikt fortsatte distriktslægen sine leilighetsvise inspektioner av skolelokalerne. Da de stedlige myndigheter ikke synes at kunne magte kontrollen med disse forhold, turde det vise sig nødvendig, at helseraadenes ordførere gjennem lovgivning eller paa anden maate gives adgang og sættes istand til at kontrollere renholdet av skolelokalerne. Det betegnes som en uting, at lærerne er overdrat dette. (A. Roll).

I Inderøen distrikt betegnes levemaaten som enkel og vistnok sund og kraftig. Boligerne er gode. Kaffe brukes der meget av; den anvendes nu ogsaa istedetfor spirituosa i mange bryllupper, som derfor kaldes «kaffebryllupper». Avholdsarbeidet har virket meget godt hittil, en stor del av ungdommen er avholdende. Hvad sedeligheten angaar, merker den, som har levet i længere tid paa landet, at den ungdom, som nu lever, er ganske anderledes sedelig, end den man saa for en menneskealder siden. — Nogen industri utenfor kvindernes vævearbeider findes ikke. Distriktet er baade jordbruksdistrikt og sjøbruksdistrikt. Utbyttet av fiskeriet avsættes dels indenlands, dels til Tyskland, hvorhen silden hovedsagelig sendes. For Inderøen herreds vedkommende kan merkes fisket av den bekjendte «Strømmensflyndre», som forresten i de senere aar er avtat meget i mængde, man tror som følge av Værdalsskredet, som den dag idag bevirker, at fjorden utover er lerblandet graa. (H. Angell).

I Stenkjær distrikt blev avlingen av korn bragt godt i hus, hvorhos den var av udmerket beskaffenhet. For høiets vedkommende var mængden ikke meget under et middelsaars. Poteter og turnips gav ogsaa nogenlunde gode avlinger.

Havnegangene var derimot daarlige; vandmangel paa gaardene var noksaa almindelig utover høsten. De hygieniske forhold er i det hele upaaklagelige, og aarlig spores i flere retninger forbedringer. Boligforholdene bedres. Matstellet burde være bedre; tilgangen paa gode fødemidler er tilstrækkelig, men tilberedningen er ofte mangelfuld og uhensigtsmæssig. Havremel foragtes, brukes kun til flabrød men aldrig til grøt, brødet skal være av finsigtet rugmel og svakt stekt, for at være saa meget mykere og behageligere. Spekesild forsvinder mer og mer i landhusholdningen, melk erstattes av kaffe, og av grønsaker nytes saagodtsom intet. Havedyrkningen staar meget tilbake. (A. Schnitler).

I Namsos distrikt blev kornet paa tørlændte steder paa grund av tørken fordrevet, saa det maatte slaaes ned til kreaturføde, desuten tørket poteterne bort. Paa gaarder med dyplændt jord fik man derimot god og rik avling. Av vilde bær blev der litet. Under forjulsvinteren forefaldt et temmelig jevnt og rikelig fjordsildfiske. (J. Stang).

I Kolvereid distrikt bevirket tørken om sommeren stor vandmangel paa mange steder. Distriktets 2 større fabrikanlæg maatte stanse driften i længere tid, og drikkevand maatte fragtes lange veier. Utbyttet av jorden blev ogsaa ringe, meget under et middelsaars. Skreifisket ved Gjeslingerne var ikke saa indbringende som de to foregaaende aar, tildels paa grund av det altfor store antal fiskere. Ædruelighetstilstanden er fremdeles særdeles god. De sedelige forhold er gode i Kolvereid og Foldereid, mindst gode i Nærø, naar man ser hen til antallet av uegte fødsler. (A. Arnesen).

I Vikten omsættes en meget mindre del av den producerte melk direkte i penger, siden alle meierier i Vikten paa et nær er nedlagt. Den overveiende del av rede penger tilveiebringes ved fiskerierne. Avkastningen av jordbruket maa dog vistnok i værdi sættes høiere end av fiskeriet, da den daglige kost for en betydelig del skaffes ved jordbruksprodukter, og torven paa de fleste steder utgjør hovedbrændslet — Ulden sendes som regel til spinderiet, hvorfra den kommer tilbake som garn, tøier eller tæpper. At se folk i klær av hjemmevirkede tøier er forholdsvis sjelden og blandt den voksne ungdom rent en raritet. Fabriktøier anvendes, færdigsydde klær og skotøi kjøpes i stigende utstrækning, uagtet de baade er mindre holdbare og passer daarlig til forholdene; men de er billige, og har bysnit. — Denne sterkt tiltagende tilbøielighet til at kjøpe i butikken alt, hvad man behøver til klær, er ikke alene uøkonomisk, men ogsaa ødelæggende for al haandgjerning. Skrædder- og skomakerhaandverket staar da heller ikke høit. — I Fiskeribedriften er i de sidste aar skedd en stor omveltning ved indførelsen av motorbaater. Dette har for enkelte driftige folk været til deres fordel, men flertallet av motorbaateiere er vel daarligere stillet økonomisk, end før de fik sin motor. Man ser ret som det er, at fabrikkerne, som altid sælger maskinerne paa saakaldt leiekontrakt, tar motoren tilbake ut av baatene og saa sitter eieren igjen med en baat, som i mange tilfælde litet duger til at brukes for seil. — Ædruelighetstilstanden betegnes fremdeles som meget god, men sedeligheten later adskillig tilbake at ønske; den er vel allikevel ikke værre end i flere andre kystdistrikter, hvor der er megen trafik og færdsel av tilreisende. (Rüsing). — I Leka og Gravik herreder er de hygieniske forhold i sin almindelighet ganske gode. Boligforholdene bedres litt efter litt. — De fleste av befolkningen er fiskere, som dog driver sit lille gaardsbruk ved siden av. Der er anskaffet mange skøiter og motorbaater ogsaa her. I Gravik drives ogsaa et ganske lønnende laksefiske. — Der er ingen drikfældighet, men kaffemisbruk finder sted. Usedeligheten er langt mindre end før. (C. Henrichsen).

Sykehus. I Stjørdalen distrikt findes et militært sykehus, der er aapent under øvelserne. I Levanger by ligger amtssykehuset og i Værdalen findes et pleiehjem for tuberkuløse. I Stenkjær ladested er der et pleiehjem

for tuberkuløse og et isolationslokale for epidemiske syke. I pleiehjemmet laa 8 patienter tilbake fra 1909, der indkom 14 i 1910; av disse døde 7, 1 utskreves i bedring, 1 uforandret, 1 utvistes paa grund av slet opførsel, 1 indlagdes i Grefsen sanatorium, og 11 laa tilbake ved aarets utgang. (A. Schnitler). I Vemundvik herred av Namsos distrikt ligger Namdalens amtssykehus med isolationslokale og pleiehjem for tuberkuløse. I Vikten distrikt er der en sykestue paa Sørgjeslingerne, den er alene aapen under vinterfisket. I Gravik herred av Vikten distrikt er der i Kalvik bygget et litet sykehus av en kvækermission fra Skotland, hvis leder bor i huset. Det benyttes dog ikke av kommunelægen til indlæggelse av patienter; der bor nu alene et par gamle fattige koner. (C. Henrichsen).

Sykepleien. I Kolvereid distrikt er paa Salsbrukets træsliperi ansat en sykepleierske for arbeiderne. Der skal i Kolvereid herred ogsaa ansættes en pleierske for kommunens regning, likesom der i Nærø ogsaa arbeides for at faa en saadan. (A. Arnesen).

Badeindretninger. I Stjørdalen distrikt benyttes militæretablissementernes badeindretninger særdeles flittig under samlingerne. Paa Stjørdalshalsen er der ogsaa en badeindretning, og i Hegre en badstue. I Levanger er der bad ved Indherreds sykehus, og byens skolebad er aapent for byens indvaanere som et billig folkebad med kar- og dusjbad. I Værdalen har man et kombineret kar- og badstubad. I Inderøen distrikt er der karbad ved Kirkenes dampmeieri, ved Røiskje dampysteri og et dusjbad ved Hustad dampmeieri. Ved Stenkjær folkebad levertes i 1910 1 749 bad; det er aapent 1 gang ukentlig. Desuten er ved et derværende farveri indrettet et kar- og dampbad, som kan benyttes til enhver tid; det søkes meget. I Grong distrikt er der 3 badstuer efter finsk mønster. I Namsos distrikt findes foruten badeindretningen ved amtssykehuset ogsaa dusjbad i ladestedets folke- og middelskolebygning. Ved Bangdalens sagbruk og ved Spillumbruket i Klingen herred er der bad for arbeiderne. I Overhallen er der bad ved Overhallen meieri samt badstuer paa Øisletten og Mælen. I Kolvereid distrikt er der et badstubad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Nordre Trondhjems amt	81	1574
Stjørdalen	[1]) 13	158
Frosta	[2]) 3	118
Levanger	[3]) 6	384
Inderøen	[4]) 16	ingen
Stenkjær	[5]) 8	264
Grong	[6]) 6	151
Namsos	[7]) 14	90
Fosnes	[8]) 4	113
Kolvereid	[9]) 2	183
Vikten	[10]) 9	113

[1]) Stjørdalen 3, Skatval 3, Laanke 2, Hegre 3, Meraker 2. [2]) Frosta 1, Aasen 2. [3]) Levanger by 3, Levanger herred 1, Værdalen 2. [4]) Inderøen 2, Røra 3, Ytterøen 2, Sparbu 4, Verran 2, Mosviken 1, Hustad 2. [5]) Stenkjær ladested 4, Beitstaden 2, Kvam 1, Stod 1. [6]) Grong 2, Hølandet 1, Lierne 1, Snaasen 2. [7]) Namsos ladested 2, Vemundvik 4, Klingen 7, Overhallen 1. [8]) Fosnes 2, Flatanger 2. [9]) Kolvereid 1, Foldereid 1. [10]) Vikten 3, Leka 3, Gravik 3.

XVIII. Nordlands amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje december. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		38675,98	150 637	60	11	97	65
1. Brønnøy		2 628,85	12 759	5	·	6	6
	Bindalen	1 498,33	2 501	1	-	2	2
	Brønnøy	150,37	3 450	1	-	1	1
	Velfjord	600,39	1 493	-	-	1	1
	Vega	147,27	2 620	1	-	1	1
	Vik	232,49	2 695	2	-	1	1
2. Alstahaug		1 448,22	11 917	4	1	5	5
	Stamnes	316,78	2 813	1	1	1	1
	Alstahaug	91,79	1 632	1	-	1	1
	Herøy	172,83	3 818	1	-	1	1
	Tjøtta	866,82	3 654	1	-	2	2
3. Vefsen		6 481,64	7 305	2	1	4	2
	Mosjøen, ladested	0,83	1 446	2	1	1	-
	Vefsen	3 416,73	4 803	-	-	[1]) 2	[1]) 1
	Hatfjelldalen	3 064,08	1 056	-	-	1	1
4. Ranen		6 268,26	13 772	4	1	5	4
	Nesna	580,90	3 307	1	-	1	1
	Dønnes	87,18	1 431	-	-	1	1
	Hemnes	1 692,46	4 651	1	-	2	1
	Mo	3 907,72	4 383	2	1	1	1
5. Lurøy		1 856,47	8 826	2	-	6	4
	Lurøy	270,86	2 279	-	-	2	1
	Træna	17,36	534	-	-	1	1
	Rødøy	696,83	2 662	1	-	2	1
	Meløy	871,42	3 351	1	-	1	1
6. Gildeskaal		1 896,03	5 731	3	·	3	3
	Gildeskaal	665,31	4 051	3	-	2	2
	Beiarn	1 230,72	1 680	-	-	1	1
7. Bodø		673,40	9 627	6	3	6	2
	Bodø, kjøbstad	1,03	5 031	4	3	2	-
	Bodin	672,37	4 596	2	-	[2]) 4	[2]) 2
8. Folden		2 326,28	4 642	1	-	3	3
	Sørfold	1 563,48	2 436	1	-	1	1
	Nordfold	588,59	1 333	-	-	1	1
	Kjerringøy	174,21	873	-	-	1	1

[1]) Den ene av disse bor i Mosjøen. [2]) En av disse bor i Bodø.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje december 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatører.
9. Skjerstad		3 980,19	9 426	5	-	5	4
	Skjerstad	730,22	1 649	-	-	1	1
	Fauske	775,11	4 745	4	-	3	2
	Saltdalen	2 474,86	3 032	1	-	1	1
10. Steigen		450,86	3 533	2	-	2	1
	Steigen	265,45	2 328	1	-	1	1
	Leiranger	185,41	1 205	1	-	1	-
11. Hamarøy	Hamarøy	1 058,83	3 134	1	-	2	2
12. Lødingen		2 832,05	6 205	2	-	6	5
	Lødingen	1 223,97	3 941	1	-	3	2
	Tjeldsund	?	?	-	-	1	1
	Tysfjord	1 608,08	2 264	1	-	2	2
13. Ofoten		3 011,10	11 426	4	2	8	7
	Evenes	574,85	3 393	1	-	3	3
	Ankenes	2 423,43	4 328		-	[2]) 3	4
	Narvik, kjøbstad	12,82	3 705	3	2	2	-
14. Flakstad		327,85	4 166	3	-	5	3
	Flakstad	298,98	3 001	2	-	3	2
	Værøy	28,87	1 165	1	-	2	1
15. Buksnes		[1])	9 532	2	-	7	4
	Buksnes	169,01	5 474	2	-	5	2
	Borge sogn av Borge herred	?	3 595	-	-	2	2
	Del av Valberg sogn	?	463	-	-	-	-
16. Austlofoten		[1])	6 509	3	2	6	3
	Resten av Valberg sogn av Borge herred	?	268	-	-	-	-
	Vaagan	286,17	4 821	2	2	5	2
	Gimsøy	185,34	1 420	1	-	1	1
17. Hadsel		944,02	11 898	5	1	9	2
	Hadsel	765,42	7 648	4	1	7	1
	Bø	178,60	4 250	1	-	2	1
18. Sortland		1 594,62	10 229	6	-	9	5
	Sortland	586,82	3 317	3	-	2	1
	Øksnes	408,22	3 025	1	-	3	1
	Dverberg	599,58	3 887	2	-	4	3

[1]) Buksnes og Austlofoten distrikter har tilsammen et flateindhold av 897,31 km.²
[2]) En av disse bor i Narvik.

Sundhetstilstanden synes i det hele at ha været nogenlunde tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomstilfælde meldtes ialt 9 107, hvorav 289 med dødelig utfald; i 1909 var de tilsvarende tal 10 670 og 411.

Dødeligheten utgjorde 12,9 pro mille (2 075 dødsfald) av den opgivne tilstedeværende middelfolkemængde (160 772). Aaret forut var dødeligheten 13,6 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 216--218 samt til tabel XL i den almindelige beretning.

Tyfoidfeber. I Brønnøy distrikt optraadte sygdommen paa Skjelsvik, Kjelsanden og Kjerstad i Bindalen; paa Kjelsanden hadde der i samme hus i forveien været 3 syke, og hos 2 av disse konstatertes positiv Vidal. (Falck). I Hemnes (Ranen) indsygnet i et hus ved Elsfjorden konen og alle 5 barn, og i en familie paa Hemnesberget manden og 3 barn; de øvrige tilfælde forekom spredt. (Gundersen). I Buksnes forekom et dødelig endende tilfælde hos en fisker fra Raalsfjorden i Valberg; han hadde gaat og hanglet en tid paa rorboden, inden han reiste hjem og søkte læge. I det andet tilfælde var diagnosen tvilsom. (Bugge). I Austlofoten forekom 2 tilfælde i Gimsøy og 5 i Vaagan; 3 av de sidste indtraf ved slutten av vinterfisket; de angrepne blev derfor indlagt paa sykehuset i Kabelvaag, som av den grund holdtes aapent til henimot midtsommer. (Backer). I Hadsel forekom sygdommen i flere hus paa Frøskeland ved bunden av Eidsfjord; det var paatænkt at isolere de syke paa Stokmarknes sykehus, men dette lykkedes ikke paa grund av, at det blev uveir den eneste dag, man hadde leilighet til at faa transportmidler. (Thode).

Av **akut poliomyelit** begyndte i Ranen en epidemi i slutten av august paa strandstedet Mo og holdt sig her til henimot jul; naar der sees bort fra, at et barn blev sykt i samme hus, hvor der var en voksen patient, lot der sig ikke paavise direkte smitte fra de først angrepne til dem, som senere fik sygdommen. Epidemien spredte sig siden til omegnen, hvor den hadde sin gang til henimot utgangen av mars 1911; en syk tjenestepike fra Mo hadde sandsynlig bragt smitten hjem til et forholdsvis avgrænset bygdelag, hvor der ialt blev konstateret 14 sikre tilfælde; men efter al sandsynlighet har der desuten været en hel del lette, der er blit behandlet som en almindelig forkjølelse, og de har da været aarsak til, at sygdommen bredte sig saa meget, som den gjorde; ti det maa betegnes som en merkelighet, at sygdommen kom til alle fjeldgaarder med henimot $^1/_2$ mils avstand mellem hver, mens der kun var nogen faa tilfælde paa de nærmestliggende gaarder, hvor sygdommen begyndte. De fleste blev helbredet uten større mén, hvorimot 5 antagelig vil faa varig mén. (Grüner). Paa Søndre Finset i Gildeskaal indsygnet en 4 aar gammel pike, hos hvem sygdommen kun efterlot en let lammelse; gaarden ligger kun et kort stykke fra Seljeset, hvor sygdommen optraadte i 1909. Isolation og desinfektion samt opbrænding av alt værdiløst blev iverksat. (Bertnes). I Steigen døde en 11 aars gut av respirationslammelse; han hadde efter en anstrengende rotur paa 2 mil til mølle tilbragt natten i denne saagodtsom paa bare gulvet. (Christoffersen).

Skarlagensfeber optraadte i Lurøy paa flere forskjellige steder, men var saa godartet, at den unddrog sig al kontrol. (Glatved).

Difteri forekom relativt hyppig. I Brønnøy indtraf 14 tilfælde i 4 hus paa Krokaaen; smitten skrev sig her fra en pike, som var blit syk paa en reise, og ikke hadde søkt lægehjælp. Til Mosheim kom sygdommen i slutten av aaret ved smitte fra Tjøtta (Alstahaug distrikt), hvor der var en epidemi i aarets sidste halvdel. — Tilfældene i Gildeskaal distrikt optraadte i Beiarn, og var

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidfeber	42	4	42	1	1	2	8	10	1	2	-	2	8	3	4
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut poliomyelit	13	3	13	-	1	1	-	1	-	-	1	2	4	2	1
Skarlagensfeber	37	-	37	4	8	-	-	-	5	7	-	2	5	3	3
Meslinger	11	-	11	-	2	2	4	-	-	-	2	-	1	-	-
Difteri (croup)	181	26	172	9	8	27	8	18	29	17	16	18	6	10	6
Blodgang	18	2	18	-	1	2	-	-	-	1	1	-	-	2	11
Barselfeber	30	6	28	1	1	3	2	2	4	2	1	2	2	3	5
Pyæmi, septhæmi	38	15	28	3	1	5	3	2	1	1	2	2	4	3	1
Pemfigus (hos nyfødte)	8	3	8	-	-	-	2	1	-	1	2	2	-	-	-
Rosen	136	8	134	5	15	12	12	7	12	16	6	15	10	13	11
Røde hunde	129	-	129	-	6	22	20	13	6	6	5	2	5	19	25
Vandkopper	60	-	60	4	4	4	3	5	-	-	7	1	3	7	22
Kusma	61	-	61	11	15	14	6	6	5	1	2	-	1	-	-
Kikhoste	244	17	234	68	69	38	30	13	8	5	2	-	-	-	1
Akute katarrer i aandedrætsorg	3928	72	3928	370	586	525	367	373	291	222	175	179	205	316	319
Influensa	1225	9	1212	145	414	237	137	87	33	23	14	24	33	25	40
Lungebetændelse	506	64	505	43	57	68	63	65	50	28	13	17	20	37	44
Pleurit	507	1	503	40	59	52	54	50	35	39	37	45	32	28	32
Gigtfeber	197	5	194	13	23	18	19	12	14	22	14	8	13	21	17
Akut diarré (kolerine)	1734	53	1732	127	173	204	145	100	179	200	176	125	94	110	99
Skjørbuk	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9107	289	9051	844	1444	1236	883	766	673	593	476	447	446	602	641

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnøy.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurøy.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	3	1	-	-	-		13	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	9	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	1
Skarlagensfeber	3	-	2	-	3	-	-	-	20	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-
Difteri (croup)	17	2	23	7	2	-	-	-	2	-	5	-	50	8	6	2	27	-	16	5
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	11	1
Barselfeber	-	-	1	-	1	1	2	1	8	-	1	1	2	-	1	-	-	-	1	1
Pyæmi, septhæmi	8	1	-	-	-	-	1	1	1	-	2	2	4	2	5	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-
Rosen	6	3	3	1	7	-	2	-	7	-	6	-	23	-	7	-	15	-	1	1
Røde hunde	-	-	-	-	15	-	1	-	-	-	-	-	54	-	-	-	13	-	-	-
Vandkopper	3	-	-	-	11	-	2	-	-	-	-	-	7	-	-	-	2	-	-	-
Kusma	-	-	5	-	21	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	24	-	29	2	51	4	9	4	7	1	-	-	3	-	-	-	10	2	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	94	3	250	1	106	3	342	2	264	-	52	3	507	5	100	2	615	11	-	-
Influensa	57	2	24	-	11	-	57	1	12	-	2	-	19	-	11	-	100	-	8	-
Lungebetændelse	31	4	21	1	17	4	27	8	28	4	15	2	107	10	10	2	36	5	1	1
Pleurit	40	-	31	-	11	-	13	-	20	-	19	-	82	1	10	-	22	-	-	-
Gigtfeber	17	-	12	-	15	1	15	1	16	-	2	-	36	-	-	-	10	1	-	-
Akut diarré (kolerine)	64	3	114	-	123	1	47	2	33	5	8	2	220	6	22	-	291	10	2	2
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	369	20	515	12	394	14	540	22	419	10	116	10	1119	32	172	6	1147	32	42	12

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18			
	Hamarøy.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Austlofoten.		Hadsel.		Sortland.		Under Lofotfisket.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	7	-	11	-	-	-	4	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut poliomyelit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Skarlagensfeber	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	-
Difteri (croup)	-	-	-	-	6	1	-	-	10	1	4	-	11	-	-	-	2	-
Blodgang	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	3	-
Barselfeber	-	-	1	1	4	-	1	1	3	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Pyæmi, septhæmi	-	-	-	-	4	1	1	1	1	1	2	2	4	1	3	2	2	1
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-
Rosen	2	-	2	-	15	-	1	1	11	-	8	1	5	1	8	-	7	-
Røde hunde	-	-	2	-	28	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	1	-	19	-	-	-	-	-	11	-	4	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	6	-	16	-	1	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	28	-	18	-	58	3	2	-	-	-	1	1	4	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	92	2	105	6	301	11	52	2	11	7	215	5	118	2	185	7	519	-
Influensa	19	1	101	1	325	2	6	-	32	2	55	-	67	-	26	-	293	-
Lungebetændelse	13	4	24	3	44	2	12	2	11	3	20	-	18	4	11	4	60	1
Pleurit	9	-	17	-	19	-	8	-	31	-	30	-	42	-	32	-	71	-
Gigtfeber	1	-	8	-	14	-	1	1	7	-	10	1	12	-	6	-	15	-
Akut diarré (kolerine)	32	-	63	7	278	7	18	2	27	-	99	5	31	1	54	-	208	-
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	196	7	350	18	1133	27	104	10	146	15	495	16	332	9	327	13	1191	4

en fortsættelse av foregaaende aars epidemi. — Paa Kvæl i Saltdalen (Skjerstad distrikt) forekom sygdommen epidemisk; likesaa paa Myklebostad i Steigen; paa sidstnævnte gaard var epidemien meget ondartet; alle under 20 aar blev profylaktisk injiceret; distriktslægen klager over, at kun den svake sort av Ullevaals serum kan faaes i handelen, saa der ofte gaar med op til 6 - 8 glas til en injektion hos en liten patient. (Christoffersen). I Narvik (Ofoten) hadde der vistnok forekommet en liten lokal epidemi av godartet natur i en liten husklynge ved havnen, før man ved en velumparalyse hos et barn blev opmerksom paa sygdommen; dennes natur bekræftedes yderligere ved, at der dagen efter i nabohuset fandtes et typisk tilfælde av let difteri; ved eksamination kom det for en dag, at i løpet av nogen uker omtrent alle barn i et par hus hadde hat en let febril angina. 4 familier blev isoleret, og desinfektion foretat i deres hjem. (Astrup). I Evenes indsygnet et par barn i en lappegamme; det ene hadde croup og døde; smittekilden kunde ikke paavises. (Borch-Johnsen). I Buksnes begyndte sygdommen hos et par unggutter i en rorbod paa Balstad; de blev sendt til Steine sykehus, hvor der er en epidemiavdeling; efter hjemkomsten blev nogen av deres smaasøskende og senere et par barn i nabohuset syke; da læge sent blev tilkaldt, og et av barnene i flere dage hadde gaat paa skole med ondt i halsen, lukkedes skolehuset; før det atter toges i bruk, blev det grundig desinficeret. Senere indtraf nogen tilfælde i 3 forskjellige hus paa Balstad; profylaktiske injektioner blev foretat. (Bugge). I Hadsel optraadte sygdommen paa Sandnes og Hov; smitten trodde man en sypike hadde bragt med fra Bergen. (Thode).

Dysenteri. I Steigen begyndte i december en meget ondartet epidemi med svære gastro-enteritiske symptomer; næsten alle angrepne hadde blodige uttømmelser og flere ustanselige brækninger. Epidemien gik fra gaard til gaard og sluttet først ut paa vaaren 1911. (Christoffersen).

Akut diarré var likesom aaret forut meget utbredt. I Evenes (Ofoten) optraadte sygdommen i mange tilfælde, særlig blandt barn, meget ondartet; uttømmelserne var tildels blodige. (Borch-Johnsen). — Fra Austlofoten omtales ogsaa en del tilfælde av blodige slimdiarréer, som lignet dysenteri; de var ofte temmelig haardnakket med paafølgende langvarige svækkelsestilstande; da der i den tørre, varme sommer mange steder var mangel paa godt drikkevand, har muligens denne omstændighet været en medvirkende aarsak til sygdommens opstaaen. (Backer). — Under Lofotfisket indtraf ogsaa en del haardnakkede tilfælde av blodig diarré; enkelte maatte behandles paa sykehus, hvor de snart kom sig. (Schram).

Barselfeber. Fra Meløy (Lurøy distrikt) skrives: Grunden til, at der har forekommet saa mange tilfælde, maa søkes i, at folk av mangel paa jordmødre har været nødt til at bruke hjælpekoner; et par jordmorposter har nemlig i flere maaneder staat ledig. Saalænge jordmødrenes økonomiske kaar er daarlige, vil det vel altid bli vanskelig at faa posterne besat i forholdsvis fattige og veirhaarde distrikter som her i Meløy. Herredsstyret har bevilget et aarlig tillæg av kr. 50 til jordmødrenes løn, men det synes ikke at ha hjulpet stort. (Daae) — Blandt de 3 fra Buksnes meldte tilfælde (parametrit) endte 2 dødelig, de er ikke opført paa dødslisten som dødsfald av barselsygdom. I det ene tilfælde utviklet der sig en pyæmisk tilstand med pneumoni og empyem; efter operationen av dette kom der tromboflebit i den ene underekstremitet, og vedkommende døde av emboli. Den anden av de angrepne døde av peritonit; hun led av en kronisk cystit med pus i urinen, som muligens har fremkaldt infektionen. (Bugge). — I Austlofoten iagttoges efter barselsengen flere lettere tilfælde av feber med stinkende utflod, som let gav sig ved antiseptiske utskyllinger; aarsaken har været mangel paa renlig stel efter jordmorens avreise. (Backer).

Veneriske

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa 1 Brønnøy.	2 Alstahaug.	3 Vefsen.	4 Ranen.	5 Lurøy.	6 Gildeskaal.
Veneriske saar	14	-	-	-	-	-	-
Syfilis, erhvervet	69	4	2	-	1	2	-
— , medfødt	1	-	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	364	20	6	4	17	9	1

Pemfigus hos nyfødte. Fra Skjerstad distrikt, hvor der indtraf 3 dødelig endende tilfælde, opgives et patteglas som mulig smittekilde i et av dem; et barn med lignende utslet hadde nemlig brukt glasset for 4 aar siden, og i mellemtiden hadde det ikke været brukt (Mortensen).

Røde hunde opgives at ha været almindelig i Mosjøen (Vefsen distrikt) i slutten av aaret. Ogsaa i Narvik (Ofoten) var der en epidemi; initialsymptomerne var temmelig voldsomme, men kun ephemere. (Astrup).

Av **fnat** er meldt ialt 441 tilfælde, hvorav 107 fra Meløy (Lurøy distrikt); herredsstyret har nu gaat med paa, at herredskassen betaler al den skabsalve, som ordineres av lægen (Daae). I Hamarøy lager de fleste selv salve eller kjøper den paa apotek, men desinfektionen av seng- og gangklær utføres som oftest meget mangelfuldt; for de fattige er en grundig desinfektion næsten ugjørlig, da de mangler de nødvendige klær til ombytte, især sengklær. (P. Hansen). — Fra Buksnes anføres, at plagen fremdeles er adskillig utbredt, men at man nu søker hurtigere hjælp for at bli den kvit. (Bugge). — I Hadsel synes den at være i avtagen. (Thode).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av ovenstaaende tabel. — I Brønnøy stod et par av syfilistilfældene i forbindelse med den lille epidemi, som i 1909 hadde optraadt paa et par gaarder i Velfjord. (Sellæg). — I Evenes (Ofoten) iagttoges en del tilfælde av urethritis gonorrhoica, som var erhvervet under sildefisket. (Borch-Johnsen). — Det fra Flakstad meldte tilfælde av syfilis var hos en matros ombord i et kystskib; det blev antat for et casus insons med tonsillen som entré. (Saxlund). — Fra Buksnes anføres at de veneriske sygdomme er i decideret tilbakegang. (Bugge).

Akut alkoholforgiftning. I Brønnøy hadde en tilreisende ung person i selskap med en anden nydt saa meget spirituosa, at han i den mørke nat ikke kunde finde frem til sit losji; han fandtes om morgenen død paa landeveien; vedkommende hadde ellers altid været maateholden. (Sellæg).

Under diagnosen **vulnus perforans ossis frontis** er fra sidstnævnte distrikt opført følgende tilfælde. En 17 aars gut hadde gaat paa jagt og brukte et mundladningsgevær, hvortil han selv hadde arbeidet kolben; til denne var pipen fæstet ved hjælp av en tynd og kort skrue, som ved avfyringen av geværet blev revet ut under rekylen; samtidig fór bakskruen i pipen (5,2 cm. lang og med største bredde 1 cm.) i sin hele længde gjennem pandebenet ind i hjernen. Gutten faldt til jorden, men var fuldt bevisst; han trak selv skruen ut og gik til sit hjem like i nærheten. Da lægen kom til ham utover eftermiddagen, var han fremdeles ved fuld bevissthet, men hadde sterk hodepine og brækninger. Der laa en del hjerne-

sygdomme.

lægedistrikterne:											
7	8	9	10	12	13	14	15	16	17	18	
Bodø.	Folden.	Skjerstad.	Steigen.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnes.	Austlofoten.	Hadsel.	Sortland.	Under Lofotfisket.
-	-	-	-	1	7	4	-	2	-	-	-
22	-	-	-	-	24	1	-	6	2	-	5
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
94	1	26	5	8	67	2	11	19	27	14	33

masse utenfor saaret. Da denne tilstand holdt sig uforandret de følgende dage, formodet man, at en del av den avbrukkede skrue, som man ikke hadde fundet, maatte være indi hjernen. Den fandtes i bandagen 6te døgn. Stykket med hodet av skruen var 1 cm. langt. Hodepinen og brækningerne hørte straks op, og gutten blev fuldstændig helbredet. (Sellæg).

Tuberkulose. Om de i aarets løp meldte nye tilfælde av denne sygdom m. m. henvises til tabellen i den almindelige beretning, som er utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 18,2 pct. av samtlige kjendte ved sygdom foraarsakede dødsfæld og 22,1 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 15,2 pct. og 21,1 pct. og for bygderne 18,4 pct. og 22,2 pct. Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — I Bindalen (Brønnøy distrikt) er der kun faa gaarder, hvor sygdommen ikke har optraadt siden tuberkuloselovens ikrafttræden. En undtagelse herfra danner dog Tosenfjorden, hvor der kun har været konstateret ett sikkert tilfælde. Smittefrygten er stor og tildels uvettig, men er ogsaa medvirkende til at vække sans for almindelig hygiene. Oplysning er her av stor betydning, og det hygieniske tilsyn i patienternes hjem gjør utvilsomt stor nytte. Der er stiftet en forening til kamp mot tuberkulosen og indsamlet endel penger hertil. (Falck). — Den i forrige medicinalberetning omtalte forening i Vefsen distrikt har fortsat sin veldædige virksomhet og øket sit fond til et vordende pleiehjem. — I Meløy herred (Lurøy distrikt) er sygdommen absolut i tiltagen. Saa længe man ikke har noget sted, hvor man kan faa anbragt de smittefarlige, staar man noksaa hjælpeløs. Reise til et sanatorium for egen regning har de ikke raad til, og de forsigtighetsregler, man gir, betragtes almindelig som bagateller, det ikke er umaken værdt at fæste sig ved. De faa, som for fattigvæsenets regning eller med bidrag av kommunen faar komme paa sanatorium, utgjør kun en brøkdel av dem, som burde sendes bort fra hjemmene baade for sin egen skyld og av hensyn til de øvrige medlemmer av familien. (Daae). — Ogsaa i Steigen har mangelen paa tuberkulosehjem været følelig; det er nu den almindelige opfatning her, at disse syke ikke bør være hjemme. (Christoffersen). — I Buksnes er der oprettet en tuberkuloseforening, som har sluttet sig til nationalforeningen; en kvindeforening syr op sengklær og lignende til fattige tuberkuløse, og stræver desuten med at faa engageret en utdannet tuberkulosesykepleierske. Gravdal sykehus har i aarets løp i noksaa stor utstrækning været brukt som pleiehjem. Som følge av de paarørendes uforstand støter man dog ofte paa vanskeligheter ved indlæggelsen i sykehuset eller ved at beholde de syke der. (Bugge). — Fra Austlofoten klages der over, at det med de trange boligforhold, daarlig levemaate

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Brønnøy	145	33	20	125
Alstahaug	116	16	12	104
Vefsen	77	2	14	63
Mosjøen ladested	16	-	3	13
Bygder	61	2	11	50
Ranen	171	27	22	149
Lurøy	77	20	10	67
Gildeskaal	71	14	10	61
Bodø	147	29	32	115
Bodø by	57	8	18	39
Bodin	90	21	14	76
Folden	48	9	6	42
Skjerstad	132	16	32	100
Steigen	35	10	12	23
Hamarøy	39	6	7	32
Lødingen	75	19	18	57
Ofoten	106	24	27	79
Narvik by	32	8	8	24
Bygder	74	16	19	55
Flakstad	38	5	10	28
Buksnes	91	22	15	76
Austlofoten	75	9	16	59
Hadsel	73	15	9	64
Sortland	90	16	13	77
Under Lofotfisket	6	1	4	2
Nordlands amt	1612	293	289	1323
Derav i byer	105	16	29	76
— - bygder	1507	277	260	1247

og mangel paa pleiehjem er vanskelig at utrette noget mot denne sygdom. (Backer). — I Bø (Hadsel distrikt) synes sygdommen at være i tiltagen; der indlagdes i aarets løp flere paa sanatorium, sykehus og pleiehjem end i noget tidligere aar; de fleste nye tilfælde begyndte som pleurit. (Wetten).

Spedalskhet. I Gildeskaal iagttoges et nyt tilfælde hos en 22 aar gammel gut. I Bodø distrikt er en gift kone betryggende isoleret i hjemmet. En i Steigen boende har bare nogen smaa saar i hænderne. I Flakstad bor, isoleret i en liten stue, en kone, som har hat sygdommen i ca. 30 aar; hun kan for det meste stelle sig selv, og faar kun litt hjælp av en kone i nabolaget. I Buksnes er der 2 syke og i Austlofoten 1. I Hadsel distrikt døde i aarets løp den sidste derværende spedalske.

Sindssyke. I Skjerstad forpleiedes ialt 37 personer, hvorav 9 var hjemmehørende i distriktet; de øvrige 28 var mænd, som hørte til kommuner utenfor

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.		Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.		Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	52	-	51	2	2	-	2	-	4	2	2	-	-	-	-
Bækkensneverhet	5	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	3	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	[1]) 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Dødt foster; fare for moren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[2]) 1
Uopgit indikation	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	68	1	63	8	5	1	3	3	5	2	3	1	1	13	1
	69		71		6		6			5		2		14	

[1]) Første tvilling; anden tvilling ogsaa forløst ved tang (indikation uopgit). Se nedenfor. [2]) Dødsaarsak: lungeemboli.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Brønnøy	323	12	170	16	-	-	3	-	-
Alstahaug	305	5	167	15	1	2	6	1	-
Vefsen	210	4	86	13	-	1	3	-	-
Mosjøen ladested	44	1	20	3	-	-	2	-	-
Bygder	166	3	66	10	-	1	1	-	-
Ranen	438	13	193	24	2	2	6	1	-
Lurøy	280	8	107	15	-	-	5	-	-
Gildeskaal	186	6	71	6	-	1	-	-	-
Bodø	239	11	150	18	3	2	4	-	1
Bodø by	114	6	64	7	-	1	2	-	-
Bodin	125	5	86	11	3	1	2	-	1
Folden	139	6	64	3	-	1	7	-	-
Skjerstad	401	13	156	39	3	-	7	-	1
Steigen	51	3	64	3	-	-	1	-	-
Hamarøy	81	4	47	3	-	-	1	-	-
Lødingen	216	4	101	16	2	1	4	-	-
Ofoten	368	7	133	36	4	1	1	2	-
Narvik by	146	3	39	12	2	-	1	2	-
Bygder	222	4	94	24	2	1	-	-	-
Flakstad	170	5	76	14	2	1	14	-	-
Buksnes	343	11	151	22	1	1	26	-	-
Austlofoten	193	4	89	13	1	-	3	-	1
Hadsel	356	12	121	17	-	1	16	-	-
Sortland	323	9	129	15	-	1	6	-	3
Nordlands amt	4622	137	2075	288	19	15	113	4	6
Derav i byer	304	10	123	22	2	1	5	2	-
— - bygder	4318	127	1952	266	17	14	108	2	6

distriktet, og var bortsat fra Rønvik asyl. I Steigen forpleiedes ialt 41 syke med amts- og statsbidrag; paa et par undtagelser nær er de spredt enkeltvis utover bygden, mest omkring lægeboligen. Patienterne er gjennemgaaende rolige og tilfredse; under uroperioder virker det ofte beroligende, naar det fremholdes for dem, at man ser sig nødt til at sende dem tilbake til asylet; det er kun meget sjelden, at lægen behøver at se til nogen utenfor de regelmæssige inspektioner. Hvad enkelte forpleiere finder sig i av urenlighet og dermed følgende vask og stræv grænser næsten til det utrolige; men for mangen gaardmandsenke er 2—300 kroner en god hjælp til at kunne sitte med gaarden og leve ganske godt av den med fornuftig stel. Naboernes misundelse er ofte en god kontrol med hensyn til den behandling, patienten faar. Ikke sjelden har man endog god grund til at tro, at aarsaken til et anonymt brev kun er brevskriverens første skridt til at kapre patienten. (Christoffersen).

Av **navleblødning** døde i Ranen distrikt en 14 dage gammel gut efter 2 dages sygdom; 3 aar tidligere var en gut, som faren hadde utenfor egteskap, død av samme tilfælde og likesaa i sin tid en brør til faren. (Gundersen).

Av **obstetriciske operationer** utført av læger er ialt meldt 98, derav i Brønnøy distrikt 6, Alstahaug 3, Ranen 7, Lurøy 7, Gildeskaal 3, Bodø 10, Folden 2, Skjerstad 13, Hamarøy 1, Lødingen 4, Ofoten 13, Buksnes 8, Austlofoten 4, Hadsel 14, Sortland 3. Om indikationer og utfald henvises til tabellen paa side 223.

I Folden døde en kone **uforløst**. Hun led av vitium cordis og grav anæmi; samt svære ødemer i den senere tid av svangerskapet. Jordmor kom ikke tilstede ved fødselen, da hun var optat andetsteds. Konen var yderlig debil ved lægens ankomst et par timer efter 1ste tvillings fødsel. Hos 2den tvilling, som laa i tverleie, merkedes ikke liv. Under forsøk paa vending, som ikke lykkedes, døde konen. (H. L. Hansen).

Om **jordmorhjælpen** se tabellen i den almindelige beretning.

I henhold til tabellen over **fødte** og **døde** (side 224) var overskuddet av fødte 2 547 og forholdet mellem disse og de døde = 100 : 44,9.

Efter presternes opgaver **døde paa barselseng** 15 kvinder. Lægerne har for 16 opgit følgende dødsaarsaker: barselfeber 6, barselkrampe 5, emboli 1, blødning 1, livmorbristning 1, dystoki 1, abort 1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i byer.	Derav i bygder.
Alderdomssvakhet	359	6	353
Lungetuberkulose	293	16	277
Kræft (cancer og sarkom)	127	9	118
Tuberkulose utenfor lungerne	80	7	73
Hjerneslag	77	6	71
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	72	8	64
Lungebetændelse	64	5	59
Akut diarré (kolerine)	53	5	48
Klappefeil og andre organiske hjertesygdomme	51	5	46
Medfødt svakhet	39	5	34

Veirliget. Allerede fra midten av april var det varmt, tørt veir, saa vaaren begyndte 3 uker tidligere end vanlig; i begyndelsen av mai begyndte løvskogen at grønnes, og græsset at spire; det tegnet saaledes til at bli et kronaar, men da der uke efter uke ikke kom noget regn, blev al vekst sat tilbake. Flere steder blev der vandmangel, idet brønder og kilder tørket ind, og selv større elver næsten intet vand førte. Avlingen blev derfor liten baade av poteter og høi. (Gundersen).

Levemaate og hygieniske forhold. I Brønnøy brukes der for litet melk i husholdningen og for meget av baade kaffe og tobak; derav de hyppige anæmier og kardialgier. Nelvoteringen av det øl- og vinsamlag, man hadde nogen aar, har ikke virket til at hindre misbruk av spirituosa, som man haabet. (Sellæg).

I Lurøy er der efterhaanden blit flere og flere familier, der lever som strandsittere og inderster; de har ingen jord at dyrke og kjøper næsten alt, hvad de trænger, paa handelsstederne. Ute paa Træna og Lovunden f. eks. bygges stadig væk nye hus for familier, hvis eksistense udelukkende beror paa at dyrke «blaamyra»; og saalænge fiskepriserne er høie, har det heller ingen nød. — Naar man har praktiseret i de sydlige landsdele og der iagttat tilfælde av rakit i sin mest utprægede form med svære forstyrrelser i bensystemet, er det paafaldende aldrig at træffe paa slike her nordpaa. (Glatved). — For Meløy var aaret udmerket i økonomisk henseende. Størsteparten driver vinterfiske enten i hjemmeværene, Myken—Valvær, eller i Røst; begge steder gav fisket et nogenlunde godt utbytte; dernæst kom et meget rikt hjemmefiske om sommeren og tilslut et stort sildefiske med gode priser hele høsten utover. (Daae).

Ogsaa i Gildeskaal bedredes den økonomiske tilstand adskillig som følge av det gode fiske. I Beiarn derimot synes det at bli værre og værre for hvert aar. (Bertnes).

I Bodø distrikt synes levemaaten at bedres smaaningom; selvfølgelig drikkes der en masse med kaffe, men da den er temmelig tynd og dertil opblandes med melk, kan en eventuel skadelig virkning neppe tilskrives koffeinmængden. (Lund).

For Foldens vedkommende gav Lofotfisket daarlig utbytte; veiret var i det hele altfor utrygt, saa smaabaatene, ɔ: firroringer og otringer, ikke turde gaa langt ut paa fangstfeltet og følge skøiterne; naar undtages kveitefisket utover høsten var hjemmefisket heller ikke rart. — I Røsvik (Sørfold) blev der i aarets løp anlagt en fabrik for tilvirkning av sildemel og sildolje; den skal kunne tilvirke ca. 230 maal sild i døgnet. (H. L. Hansen).

Fra Skjerstad skrives: De gamle hus er gjennemgaaende for trange og lave; som oftest er der kun $1^1/_2$ etage; kjøkken og stue nede, og soverum for hele familien ovenpaa; i almindelighet findes der ingen slagvinduer. I nye hus, hvorav der er en hel del, ser man dog, at der er tat mere hensyn til hygienen. Kosten bestaar som regel av salt fisk, sild og poteter til middag; kaffe med stomp (av finsigtet mel) og margarin til frokost og kveldsmat. Kardialgi og anæmi forekommer temmelig hyppig. Tandkaries er hver mands og kvindes plage; især er dette tilfælde blandt arbeiderne ved Sulitjelma (Fauske); grunden maa vel for en væsentlig del søkes i det almindelig brukte brød av finsigtet mel; ialfald er der stor forskjel med hensyn til tandsygdommenes hyppighet i Saltdalen og Skjerstad herreder, hvor folk i temmelig stor utstrækning bruker sammalet mel av hjemmeavlet korn. (Mortensen).

Fra Steigen, som hører til de mere jordbruksdrivende bygder i amtet, anføres, at stellet ikke er likere end, at der midtvinters er megen mangel paa melk; kalvingen paa de i almindelighet smaa bruk foregaar nemlig sidst paa vinteren; og træffer det dertil ind med et daarlig høiaar, pines kjørene ute i den sure, vaate høst længst mulig, saa det er rimelig, at det blir smaat med melkeevnen. — Her hersker endnu megen overtro; saaledes hadde en gaardbruker bygget et uthus paa en ny plads og trods advarsel fjernet en tue, som var iveien; men dette kom han nok til at angre paa; thi nu blev der et svare opstyr med ramling av møbler, kasting av husgeraad etc.; tilslut blev da presten hentet, men hvordan det videre gik, har det ikke været mulig at faa rede paa; læger tror ikke paa slikt, blev der svaret. I dette tilfælde var det nok de underjordiske, som var fornærmet over byggingen og fjernelsen av tuen. En liten hvitklædt pike, underjordisk væsen,

skulde endog være set midt paa formiddagen. Det bør tilføies, at der paa gaarden findes en meget hysterisk person. (Christoffersen).

I Hamarøy er levemaaten tarvelig. Paa grund av de høie priser sælges næsten alt kjøt og smør; og istedetfor sidstnævnte kjøpes simpel margarin; for at utvinde saa meget fløte som mulig, brukes separator paa alle gaarder, og de mange tilfælde av anæmi blandt barnene har sikkert for en væsentlig del sin aarsak i, at de kun faar separeret melk. Til brød brukes nu næsten udelukkende sigtet rugmel; flabrød er litet i bruk mot før. Fisk og spekesild sammen med poteter brukes 1 à 2 ganger daglig. Jordbruket og fædriften gaar fremad, hvortil de senere aars bedre kommunikationsmidler og høie priser paa landmandsprodukter har bidraget i væsentlig grad. Ædrueligheten er upaaklagelig; sjelden eller aldrig sees nogen drukken. Trods de faa uegte fødsler staar dog sedeligheten blandt ungdommen lavt. (P. Hansen).

Som aarsak til, at anæmi og kardialgi forekommer saa hyppig i Lødingen, anføres for kvindernes vedkommende overarbeide samt daarlig kost om vinteren, da der ofte maanedsvis ikke findes melk; mændenes kost under fiskerierne er ogsaa uhensigtsmæssig. (Zachariasen).

Fra Evenes (Ofoten) skrives: Man hadde frygtet for, at der skulde bli megen nedslagtning med lave priser utover høsten; men man fik greid sig saa nogenlunde uten synderlig reduktion av besætningerne; der blev nemlig rasket isammen fór fra skog og utslaatter, og priserne holdt sig oppe. Den meste melk, som kan produceres, gaar til Narvik, og om sommeren tildels til eksercerpladsen i Herjangen; derfor ser man særlig i de smaa hjem saa altfor mange graableke, underernærte barn vokse op. — Med bergverksdriften var det stille hele aaret, da Ofoten malmfelt ganske hadde indstillet driften; først henimot jul begyndte der i Ballangen nogen prøvedrift i Bjørkaasen kisfelt, som meget snart viste sig lovende. — Ved den nye av stortinget bevilgede vei, Skaarnes—Bø, vil der bli sammenhængende veiforbindelse fra Ballangsmarken til Havnes. (Borch-Johnsen). — Narvik er en eiendommelig kombination av en arbeider- og en sjøfartsby. Arbeiderne er gjennemgaaende flittige, oplyste og ædruelige; den langt overveiende del er socialister og totalister. Med den stadig økende skibstrafik gjør imidlertid sjøgutterne sig stadig mere gjældende i byens fysiognomi; og det er en ganske anden type, letlivede hurragutter, som rangler med byens løse fugler, drikker og slaas. — Forefalder der gateuordener, viser det sig i 95 procent av tilfældene, at det er sjøgutter, som er spektakelmakerne. Der findes ikke et eneste lovlig utsalgs- eller utskjænkningssted for øl, vin eller brændevin i hele byen. Følgelig gaar sjøgutterne til de løse piker, der som regel optrær som langere; der drikker de ugeneret og ukontrolleret; dette resulterer selvfølgelig i fyld og alle slags excesser, og tallet paa veneriske sygdomme og paa fødsler utenfor egteskap er sørgelig stort. De veneriske smittekilder blir, naar man opdager dem, uten skaansel interneret paa sykehus; men syfilispatienter f. eks. kan jo ikke beholdes saa længe, at man er sikker mot smitteoverføring. Man maa saa se til at præke fornuft og forsigtighet for dem; men man præker som regel for døve ører; derfor blir nu slike piker, som nylig er utskrevet fra sykehus for lues, og som straks har optat sin gamle trafik, meldt for uforsigtig omgang med mandfolks helse; og det har virkelig lykkedes i 2 slike tilfælde at faa dem dømt til 90 dages fængsel. Man faar haabe, at dette vil virke tilstrækkelig avskrækkende. — Beboelsesforholdene er ikke længer saa gode, som de har været de sidste aar. Siden murtvangsloven blev indført, har al nybygning staat i stampe, og efterhvert som malmeksporten økes, og dermed tallet paa funktionærer og arbeidere ved de store malmbolag og ved Ofotbanen, stiger ogsaa kravet paa mere husrum. Hertil kommer, at Narvik skal bli regimentskvarter, med flere officers- og underofficersfamilier fastboende her. Der er forresten i den senere tid bortsat ikke faa tomter i træbebyggelsesstrøket, og der er bevilget ikke faa

laan — av arbeiderbruk- og boligbanken; saa i løpet av 1911 vil man vel ha en 8—10 smaa træboliger med plads til et par arbeiderfamilier i hver. — Renligheten i gater og gaardspladser lar fremdeles adskillig tilbake at ønske, dog blir det vel bedre, siden der atter er bevilget penger til en sundhetsbetjent. Kostholdet er inden alle klasser gjennemgaaende godt, ialfald hvad raastofferne angaar. Rundt i arbeiderhjemmene har man dog meget ofte ikke vett paa at tilberede og servere maten paa den heldigste maate; for at raade bot herpaa, har det store grubebolag oprettet et skolekjøkken her, hvor de mere fremvoksne elever fra folkeskolen kan lære et rationelt matstel; men merkelig nok synes elevernes og ogsaa en stor del av mødrenes interesse at være mere knyttet til kakebakning og dessertlagning end til det egentlige matstel. (Astrup).

Om kostholdet i Flakstad anføres, at det selvsagt hele aaret rundt bestaar av forskjellig slags fisk, samt kaffe og smørbrød. Kjøt brukes der svært litet av, og lange tider av aaret har man ikke melk. (Saxlund).

I Buksnes fik man ikke videre utbytte av Lofotfisket, da der fremdeles for en væsentlig del brukes otringer, som er fuldstændig underlegne i konkurrancen med motor- og dampbaater. Utviklingen paa dette omraade gaar nemlig fremad med rivende fart. Mens der for en 5—6 aar siden kun var et faatal baater, som var forsynet med en svak, 6—10 hestekræfters motor, der væsentlig var beregnet paa at tages til hjælp i stille, eller naar seilene ikke kunde brukes, er nu omtrent alle skøiter og en hel del otringer forsynet med motor av kraftig type De gamle 6 hestekræfters er simpelthen revet ut og erstattet med nye 20—25 hestekræfters, som gir baaten en fart av 7—8 mil. Seilene er blit en bisak, og man glemmer vel ogsaa snart at kunne ro. Og denne utvikling er otringsfiskerne enfoldige nok til at tro, de kan stanse under det paaskudd, at fisken skræmmes bort av larmen fra motorerne. At det gang paa gang viser sig, at svær fisketyngde kan holde sig i ukevis paa et ganske indskrænket havstykke trods hundredevis av motorbaater, gjør intet indtryk paa fanatiske folk. — Med jordbruket gaar det støt fremad. Der er nu ogsaa blit engageret en landbrukskandidat, som reiser rundt paa gaardene og giv folk gode raad med hensyn til grøfting, fjøsstel og ellers alt landbruket vedkommende. Melkeproduktionen øker, næsten alle besætninger er prøvet med tuberkulin, og alt er forsaavidt godt og vel, men i sin iver for at bringe mest mulig kontanter ut av det, blir der brukt mindst mulig nysilet melk i husene, hvilket er uheldig især for barnene; som en slags erstatning brukes der nu i ikke saa liten utstrækning havresuppe og havregrøt. — Sansen for renlighet og frisk luft er nu ganske bra, men man har endnu stasstue paa de fleste gaarder, og saa holder man til i kjøkkenet eller i en mindre stue. (Bugge).

I Austlofoten staar de hygieniske forhold ikke særlig høit hverken med hensyn til boligforhold eller levemaate. I Svolvær, som er i rask opkomst, er der saaledes mange boliger, som kun bestaar av et eneste rum. Kloakforholdene paa dette sted er slette, men vandverket godt. — Som følge av daarlig og uhensigtsmæssig kost er fordøielsessygdomme meget hyppige; særlig er dette tilfælde blandt fiskeribefolkningen, som under fisket for en stor del lever av svart kaffe og mat, de har med hjemmefra; hertil kommer, at maaltiderne blir uregelmæssige, og at man sjelden vil ha videre bryderi med tillagning av maten. (Backer).

I Sigerfjord (Sortland) er der opført en sildoljefabrik.

Lofotfisket slog godt til paa strækningen Stamsund—Balstad fra midten av januar til midten av mars, og senere vestover til Sørvaagen. I Østlofoten var der kun en 3 ukers tid bra fiske fra Henningsvær til Skraaven, men langt fra land, og ved Brettesnes bare nogen faa dage. — Kostholdet blandt fiskerne omtales av fiskerilægen for Vaagene og Hopen som slet. Flabrød gaar mer og mer av bruk, og erstattes med stomp. Melk er vanskelig at opdrive; istedet misbrukes svart kaffe med sirup. — Enkelte fiskere har begyndt at koke i høikasse, og da resul-

tatet har været særdeles tilfredsstillende, faar man haabe, at flere vil følge eksemplet. Ingen slags mat behøver nemlig at koke den hele tid for at bli, hvad man kalder «kokt»; det blir den ogsaa ved lavere temperatur end selve kokepunktet, men det tar længere tid; det gjælder blot at opvarme karret til indholdet koker og saa placere det slik, at varmen holdes saa længe som mulig. En almindelig god tæt kasse kan godt brukes til kokekasse; den fyldes med løst høi og midt i dette lages et hul, som passer til gryten eller kasserollen; hullet fóres godt i bunden og om kanterne med papir, f eks gamle aviser. Naar gryten har kokt over ilden, forsynes den med et tæt lok og sættes i kassen. Over lokket lægges papir, derover nogen tæpper, klær eller lignende og saa selve kasselokket. Om nogen timer vil man finde maten varm og færdigkokt. Blev det saa almindelig, at man ogsaa ute paa sjøen kunde faa sig varm og ordentlig mat, vilde resultatet snart vise sig med bedre helbred og større utholdenhet, mindre kardialgi og bedre humør, samt hyggeligere stel. (Schram). Fiskerilægen for Balstad og Mortsund, distriktslæge Bugge, anfører, at mavekatarr, som i 90-aarene optraadte hyppig særlig mot slutten av fisket, i de senere aar forekommer relativt sjelden; dette skulde tyde paa en mere hensigtsmæssig kost, mindre svart kaffe og haardsaltet kjøt. I det hele brukes der nu mere té end før, likesom skøite- og dampskibsfolk vistnok nu bruker en hel del kondenseret melk. Havresuppe er ogsaa kommet adskillig i bruk. — Med angelstik og smaa saar vises der nu ikke liten forsigtighet; en hel del fiskere har en liten flaske med lysol eller jodtinktur i vestelommen til øieblikkelig utbrænding av de smaa stik, en fremgangsmaate, som det til stadighet blir dem paalagt at iagtta Frygten for blodforgiftning er saa stor, at den mindste «røde stripe» skyndsomt driver dem til læge, det være sig ved nat eller dag. De forholdsvis mange indlæggelser paa sykehus i mars skrev sig væsentlig fra verkefingrene, hvorav en del var ganske slemme.

Sykehus. Foruten amtssykehusene i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) er følgende sykehus i virksomhet under Lofotfisket: Skroven, Kabelvaag, Henningsvær, alle i Austlofoten distrikt, Steine i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad. I Mosjøen, Vefsen distrikt, er der et privat sykehus. I Bodø by findes et epidemilasaret; i Bodin herred ligger Rønvik sindssykeasyl. I Skjerstad distrikt findes ved Sulitjelma gruber et sykehus og et epidemilasaret. I Narvik, Ofoten distrikt, er der et epidemilasaret med to fuldstændig adskilte avdelinger. Sanitetsforeningens sykestue, som blev startet i 1904 med 2 senger, vokser stadig; der er nu leiet et helt 2 etages hus med god plads til 24 patienter, foruten operationsstue, bad etc. Alle slags internmedicinske og kirurgiske tilfælde mottages, men ikke veneriske sygdomme; disse sendes til amtssykehusene. En ikke ubetydelig kontingent til belægget ydes fra malmskibene. (Astrup). I Sortland distrikt er der ved private og kommunalt bidrag bygget en sykestue med 9 senger; der er 3 sykerum, operationsrum og bad. (Fearnley).

Fattigsykepleien er upaaklagelig, skrives der fra Austlofoten. Baade i Svolvær og Kabelvaag er der menighetsdiakonisse, og paa begge steder er de respektive sanitetsforeninger (N. K. S.) i ivrig virksomhet til sykepleiens fremme. Vaagan sparebank skjænket ved sit 50 aars jubilæum en større gaard med jordvei til kommunen for at anvendes til gamlehjem; dette er nu kommet igang. (Backer).

Badeindretninger. Ved Brekeidets meieri i Vik herred er der et kombineret damp-, dusj- og karbad. I Mosjøen varmtbadeanstalt er der indredet en badstue, der opvarmes ved en Langes ribbeovn, som fungerer godt med et moderat kulforbruk; ovnens kostende kr. 120. Fugtigheten i rummet reguleres letvint, idet et rør med huller fører vand ind langs ovnens sider. Som varmtvandskjele

blev anskaffet en «Kjæmpe nr. 3» med varmtvandsbeholder i 2den etage. Ventilationen foregaar ved en ventil ved gulvet og en under loftet. Der er cementgulv i badstuen og avløp til kloak i det ene hjørne. Priserne er 20 øre for voksne, 10 øre for barn; karbad 40 øre. Badet er om vinteren aapent om fredagen for kvinder og lørdag for mænd. (Klüver). I Bodø er der paa folkeskolen et folkebad, i Reine (Moskenes) et kar- og dampbad og i Kabelvaag badstubad. Ved Stokmarknes sykehus er der adgang til bad for private. I Sortland er der et kar og dampbad i forbindelse med meieriet.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om møter i helseraad og om vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Nordlands amt	58	3706
Brønnøy	[1]) 5	447
Alstahaug	[2]) 2	335
Vefsen	[3]) 2	122
Ranen	[4]) 6	82
Lurøy	[5]) 3	195
Gildeskaal	[6]) 1	138
Bodø	[7]) 1	35
Folden	[8]) 4	100
Skjerstad	[9]) 2	400
Steigen	[10]) 3	60
Hamarøy	1	74
Lødingen	[11]) 3	232
Ofoten	[12]) 6	303
Flakstad	[13]) 5	150
Buksnes	[14]) 6	248
Austlofoten	[15]) 3	163
Hadsel	[16]) 1	413
Sortland	[17]) 4	209

[1]) Brønnøy 2, Vega 1, Bindalen 2. [2]) Tjøtta 1, Stamnes 1. [3]) Mosjøen 1, Hatfjelldalen 1. [4]) Hemnes 1, Dønnes 2, Mo 3. [5]) Lurøy 2, Meløy 1. [6]) Gildeskaal. [7]) Bodø by. [8]) Sørfold 1, Nordfold 1, Kjerringøy 2. [9]) Fauske 1, Saltdalen 1. [10]) Steigen 1, Leiranger 2. [11]) Tysfjord 1, Tjeldsund 1, Lødingen 1. [12]) Narvik 6. [13]) Flakstad 3, Værøy 2. [14]) Buksnes 4, Borge 2. [15]) Vaagan 2, Gimsøy 1. [16]) Hadsel. [17]) Sortland 1, Dverberg 2, Øksnes 1.

Kvaksalveri. Fra Vefsen meddeles, at man ogsaa dette aar har hat besøk av «dyrlæge» S. Han lover «guld og grønne skoger» og tar sig bra betalt, almindelig 10—12 kroner for konsultation og medicin. (Klüver). — Ogsaa i Bodø trives dette uvæsen, om end ikke i særdeles stor maalestok (Lund). — I Skjerstad pleier en gammel lap av og til at reise omkring for at «læse over den syke». (Mortensen). — I Buksnes farter vistnok en og anden kvaksalver om, særlig under fisket, for i likhet med saa mange andre rare næringsdrivende at «fiske i rørt vande»; nogen større affærer gjøres der dog neppe. (Bugge).

XIX. Tromsø amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder, dele derav og bykommuner.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
Amtet		26246,05	72 966	25	5	52	41
1. Trondenes		1 543,69	13 568	7	2	10	6
	Harstad, ladested	0,68	1 263	4	2	1	-
	Kvæfjord	864,31	3 036	1	-	2	1
	Trondenes	547,72	7 557	1	-	[1]) 5	[1]) 4
	Bjarkøy	130,98	1 712	1	-	2	1
2. Ibbestad		1 660,95	8 741	3	-	5	4
	Ibbestad	881,81	5 205	2	-	3	3
	Salangen	511,70	2 189	1	-	1	-
	Lavangen	267,44	1 347	-	-	1	1
3. Tranøy		1 083,02	5 099	2	-	4	3
	Tranøy	481,74	1 608	-	-	2	2
	Sørreisa	382,42	1 939	1	-	1	1
	Dyrøy	218,86	1 552	1	-	1	-
4. Berg		609,10	2 305	1	-	3	2
	Berg	281,28	1 028	-	-	1	1
	Torsken	327,82	1 277	1	-	2	1
5. Lenvik		1 198,47	6 391	1	-	3	4
	Lenvik	713,62	4 713	1	-	2	2
	Hillesøy	484,85	1 678	-	-	1	2
6. Maalselven		5 896,05	5 091	1	-	4	3
	Maalselven	3 331,62	3 539	1	-	3	2
	Bardu	2 564,43	1 552	-	-	1	1
7. Balsfjord		1 565,28	4 497	1	-	3	3
	Balsfjord	1 222,48	2 977	1	-	2	2
	Malangen	342,80	1 520	-	-	1	1
8. Tromsø		1 550,09	12 214	6	3	8	5
	Tromsø, kjøbstad	0,63	7 447	6	3	4	-
	Tromsøysund	1 549,46	4 767	-	-	[2]) 4	5
9. Lyngen		3 682,27	6 185	1	-	[2]) 2	2
	Lyngen	3 119,92	5 070	1	-	1	1
	Sørfjord	562,35	1 115	-	-	1	1
10. Karlsøy		1 417,91	3 156	1	-	4	3
	Karlsøy	753,90	1 848	1	-	3	2
	Helgøy	664,01	1 308	-	-	1	1
11. Skjervøy		6 039,22	5 719	1	-	6	6
	Skjervøy	1 173,51	2 525	1	-	3	3
	Nordreisa	2 772,46	1 447	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 747	-	-	2	2

[1]) En av disse jordmødre, bosat i Tovik, er tillike jordmor og hjælpevakcinatrice for en nærliggende del av Ibbestad lægedistrikt. [2]) Den ene av disse er bosat i Tromsø by. [3]) 2 poster ledige.

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte tilfælde.	Ialt kjendte dødsfald.	Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Eksantematisk tyfus	48	2	48	-	-		48		-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	30	4	30	11	-	2	2	2	-	-	1	1	1	9	1
Skarlagensfeber	7	-	7	-	-	-	1	-	1	-	-	4	1	-	-
Meslinger	2	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	28	3	28	4	-	-	2	3	4	5	4	4	-	1	1
Blodgang	7	-	7	-	-	4	1	1	-	-	-	-	-	1	-
Barselfeber	17	3	17	-	-	-	4	3	2	1	-	3	1	3	-
Pyæmi, septhæmi	15	14	3	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus hos nyfødte	10	-	10	2	-	1	2	-	1	-	2	-	1	-	1
Rosen	47	4	45	4	4	3	2	4	6	4	3	2	3	7	3
Røde hunde	12	-	12	-	9	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	34	-	34	7	3	3	2	-	10	1	-	-	2	2	4
Kusma	34	-	34	7	2	1	1	1	1	1	-	-	1	11	8
Kikhoste	17	5	14	3	2	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute katarrer i aandedrætsorg.	1342	19	1335	129	114	115	145	68	80	77	64	92	95	153	203
Influensa	580	1	580	168	153	109	51	30	11	12	4	2	8	16	16
Lungebetændelse	183	41	181	23	15	16	19	15	10	10	12	8	11	23	19
Pleurit	234	2	234	19	22	10	21	18	24	17	21	19	19	23	21
Gigtfeber	80	3	80	4	6	8	3	1	6	9	6	9	12	9	7
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	684	28	684	34	36	86	81	99	43	88	49	52	42	43	31
Skjørbuk	2	-	2		-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	3414	129	3388	415	367	364	390	245	202	229	166	197	197	301	315

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Trondenes.		Ibbestad.		Tranøy.		Berg.		Lenvik.		Maalselven.		Balsfjord.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsøy.		Skjervøy.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48	2	-	-	-	-
Tyfoidfeber	11	1	17	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Meslinger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (croup)	5	-	5	-	5	-	4	1	-	-	3	1	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	5	1	6	1	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Pyæmi, septhæmi	7	7	2	1	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1
Pemfigus hos nyfødte	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-	1	-	-	-	1	-
Rosen	16	-	6	1	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	10	2	1	1	3	-	6	-
Røde hunde	9	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	6	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	16	-	-	-	10	-	-	-
Kusma	13	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	16	-	1	-	-	-	-	-
Kikhoste	2	-	1	1	2	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	6	2
Akute katarrer i aandedrætsorg.	240	4	254	1	47	-	15	-	69	1	15	1	4	-	560	10	21	2	65	-	52	-
Influensa	45	-	127	1	34	-	114	-	4	-	4	-	1	-	189	-	17	-	25	-	20	-
Lungebetændelse	48	11	40	5	21	4	2	-	2	1	11	4	3	1	24	7	10	3	-	-	22	5
Pleurit	48	1	63	1	9	-	2	-	8	-	17	-	2	-	61	-	14	-	2	-	8	-
Gigtfeber	20	-	20	2	1	-	3	-	5	-	9	1	1	-	11	-	2	-	2	-	6	-
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut diarré (kolerine)	94	9	117	1	13	-	5	2	25	1	-	-	2	-	379	12	1	-	22	-	26	3
Skjørbuk	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	573	34	663	17	135	5	148	3	124	6	64	10	15	1	1292	33	120	8	130	1	150	11

Sundhetstilstanden var i det hele god; kun fra et enkelt lægedistrikt, Lyngen, betegnes den som mindre tilfredsstillende. Av epidemiske sygdomme forekom en begrænset epidemi av eksantematisk tyfus i Lyngen, forresten var akute katarrer i aandedrætsorganerne, influensa, pleurit og akut diarré de hyppigst optrædende sygdomme dette aar. Det samlede antal anmeldte epidemiske sygdomstilfælde utgjorde 3 414 med 129 dødsfald mot henholdsvis 3 386 og 225 i aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 1 018 eller 12,7 pro mille av den beregnede, tilstedeværende middelfolkemængde (80 289). I 1909 var dødeligheten 13,7 pro mille.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 232 og 233, sammendraget efter lægernes opgaver.

Eksantematisk tyfus. Paa gaarden Reiervik i Sørfjord av Lyngen distrikt utbrød der i mars en sygdom, som i de første dage av distriktslægen antoges at være influensa, som paa den tid var sterkt utbredt i Sørfjord. Men snart viste den sig at være flekfeber, av hvilken distriktslægen selv smittedes. I mars til mai angrepes her 48 personer, av hvilke 2 døde. Epidemien var slut først i juni og indskrænkedes til de tre nabogaarder Indre og Ytre Reiervik og Musnes. Grænden besøktes i april av statens epidemilæge, som har gjort rede for sygdommen m. v. i en artikel i tidsskrift for den norske lægeforening nr. 12 for 1910, side 509 og flg. — Epidemien har sikkert ikke staat i nogen forbindelse med tidligere kjendte epidemier av denne sygdom. Ved smittefrygten holdtes grænden den hele tid vel isoleret. Der ansattes egen epidemilæge under distriktslægens sygdom.

Av **tyfoidfeber** anmeldtes 30 tilfælde med 4 dødsfald. I Trondenes distrikt forekom 11 tilfælde, derav 4 i Harstad ladested, de øvrige i landdistriktet. 5 patienter indlagdes i Harstad sykehus. 1 syk, der var smittet i Harstad, blev liggende paa Bjarkøy og behandledes der. Smittekilden antoges at være melk fra meieriet i Harstad; men fra hvilket hus i Trondenes den inficerte melk hitrørte, var det ikke mulig at bringe paa det rene. 1 syk døde. (Haslerud). Fra Ibbestad distrikt opgives 17 angrepne med 2 dødsfald. I januar opstod 2 mindre epidemier, en paa gaarden Rensaa med 4 syke i ett hus, den anden paa Skjelnespladsen i Lavangen, hvor 10 personer indsygnet. Smittekilden kunde ikke paavises. Av de øvrige tilfælde, der forekom spredt omkring i distriktet, kunde kun et sættes i forbindelse med tilfældene paa Skjelnespladsen. Ibbestad menighetsdiakonisse pleiet de syke paa Rensaa og Skjelnespladsen. Herunder smittedes hun og indlagdes paa sykehuset i Harstad, hvor hun gjennemgik en haard og langvarig tyfoidfeber. (F. Borchgrevink).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes ialt kun 7 tilfælde, derav 6 i Tromsø distrikt.

Difteri (croup) var ogsaa forholdsvis sjelden, idet der kun behandledes 28 angrepne, med 3 dødsfald. I august anmeldtes i Tromsø by et tilfælde hos en gut, som hadde været i besøk paa gaarden Bakkejord i Tromsøysundet; ved undersøkelse her fandtes 2 personer syke av difteri. Der foretoges præventiv indsprøitning av serum begge steder, hvorefter sygdommen ikke fik videre utbredning. I september indtraf 2 nye tilfælde i Tromsø, dog uten forbindelse med det tidligere nævnte. Sygdommen blev ogsaa her begrænset efter præventive serumindsprøitninger. (J. Holmboe).

Av **barselfeber** opføres 17 tilfælde med 3 dødsfald. Av 6 angrepne i Ibbestad distrikt døde 1; denne barselkvinde antoges smittet før fødselen

var tilendebragt, gjennem en tidlig fremfalden navlesnor. For de øvrige tilfældes vedkommende antoges smitten bibragt ved undersøkende hjælpekoner. (F. Borchgrevink).

Pyæmi. Som det vil sees av tabellen over epidemiske sygdomme er der opført 15 tilfælde av denne sygdom med 14 dødsfald. Tiden for sygdommens optræden er angit alene for 3 tilfælde. De fleste tilfælde er overført fra dødsaarsakslisterne, derav den overordentlig store dødelighet (93,3 pct.).

Av de 10 behandlede tilfælde av **pemfigus hos nyfødte** forekom de 7 i Tromsø by i forskjellige jordmødres praksis.

Kikhoste, som aaret forut hersket epidemisk, er i 1910 anmeldt med kun 17 tilfælde; 5 dødsfald av sygdommen indtraf.

Akute katarrer i aandedrætsorganerne var noksaa almindelige.

Influensa var hyppigere end vanlig og optraadte epidemisk. I Berg distrikt var sygdommens forløp kortvarig men heftig; den var til megen uleilighet for fisket. Distriktslægen hadde anledning til at se flere angrepne høvedsmænd, som hadde prøvet at komme sig paa dæk i sit fartøi, men da plumpet i vandet. (A. Ræder).

Bemerkelsesværdig er det store antal av **pleurittilfælde,** 234 med 2 dødsfald; denne sygdom synes siden 1907 at ha været i tiltagende.

Akut diarré viser ogsaa et høiere antal angrepne end vanlig. De fleste tilfælde falder i 2det og 3dje kvartal. I Tromsø by var denne sygdom den mest fremtrædende i aaret, især i tiden mars til juli, da den nærmest optraadte epidemisk, uten at det lykkedes at paavise nogen almindelig aarsak. (J. Holmboe).

Av **fnat** opføres 68 tilfælde, derav de fleste i Trondenes (26) og Tromsø (16) distrikter. Fra Lenviken omtales en skabepidemi. (Stjernholm). I Karlsøy distrikt synes sygdommen ogsaa at ha været temmelig utbredt, særlig paa øerne ut mot havet. (Egenæs).

Den ene av de to av **skjørbuk** angrepne var en russer i Tromsø by.

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	7	8	9	10	11
		Trondenes.	Ibbestad.	Tranøy.	Berg.	Lenvik.	Balsfjord.	Tromsø.	Lyngen.	Karlsøy.	Skjervøy.
Veneriske saar.....	6	-	-	1	-	-	2	2	-	1	-
Syfilis, erhvervet	14	2	-	1	1	-	-	8	2	-	-
— medfødt	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	99	11	3	2	6	4	-	56	6	8	3

Tuberkulose. Angaaende de i aarets løp ny tilkomne og av protokollerne utgaaede tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning. Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde ifølge lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 16,7 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede kjendte dødsfald og 20,3 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 15,2 pct. og 19,4 pct. og for bygderne 17,0 pct. og 20,4 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa næste side. — Paa pleiehjemmet for tuberkuløse i

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lunge-tuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Trondenes	146	23	34	112
Harstad ladested	14	1	5	9
Bygder	132	22	29	103
Ibbestad	94	14	17	77
Tranøy	42	6	5	37
Berg	19	4	3	16
Lenvik	46	6	6	40
Maalselven	65	9	10	55
Balsfjord	34	4	1	33
Tromsø	158	28	33	125
Tromsø by	111	18	22	89
Bygder	47	10	11	36
Lyngen	44	14	8	36
Karlsøy	41	8	1	40
Skjervøy	52	8	11	41
Tromsø amt	741	124	129	612
Derav i byer	125	19	27	98
— - bygder	616	105	102	514

Ibbestad behandledes i aaret 20 syke med 3 385 liggedage. 5 syke døde, 2 utskreves helbredet, og i bedring eller uhelbredet tilsammen 3. Betalingen er kr. 1,20 pr døgn, hvilket hittil har været tilstrækkelig til at bære de med driften forbundne utgifter. Betjeningen bestaar av en sykepleierske og en husholderske. (F. Borchgrevink). — I Berg distrikt var omtrent alle dødsfald mellem barnealderen og 80-aars alderen voldt av tuberkulosen; der var litet av andre alvorlige sygdomme og av ulykker. (A. Ræder). — I Lenviken distrikt siges sygdommen at være i sterk tiltagen; dette antages at skyldes omlægningen av fiskeribedriften. Før bruktes mest aapne baater, nu anvendes mest dæksfartøier, de fleste med motor. Nede i den lille lugar forut i disse fartøier er der 6 til 10 mand. En passer roret og en kiker av og til til motoren, de andre ligger nede og røker tobak og spytter. Matkar brukes om hinanden, saa der er gunstige betingelser for, at en enkelt «brystsyk» mand kan smitte hele besætningen. — Der burde efter distriktslægens mening, være bestemte regler for indredningen av disse lugarer: solid gulvgarnering av pløiede og malte bord. Dertil regler for rengjøring og desinfektion efter en syk mand. «Vedtægter» bryr man sig ikke stort om; der maa lov til og mulkter. (Stjernholm). — I Maalselven distrikt merkes ingen tilbakegang av tuberkulosen. Hjælpeforeningen for de tuberkuløse fortsætter sit arbeide. Trangen til pleiehjem er fremdeles stor. (Mossige). — I Lyngen distrikt var mange av de i tuberkuloseprotokollen ny indførte tilfælde av gammel dato, og der gaar nok endnu en mængde uopdaget omkring og smitter. Men slik er finnebefolkningen. Har de ikke smerter, er de svært sene til at søke lægehjælp. (P. Holst). — I Karlsøy distrikt indtraf forholdsvis

faa nye tilfælde av tuberkulose i 1910, noget man ikke skulde ventet, naar hensyn tages til det ugunstige klima, de trange, slet ventilerte boliger og den frygtelige spytting. Kampen mot denne sidste synes faafængt. Baade de tæringssyke og disses omgivelser er umaadelig likegyldige i den henseende. Dette gjælder nærmest blandingsracen, finn og norske; denne del av befolkningen staar i enhver henseende gjennemgaaende lavt. Det er ogsaa blandt den, at tuberkulosen er mest utbredt og mest griper om sig. Det er meget vanskelig at gjøre disse mennesker begripelig begrepet smitte, og særlig hvor det gjælder tæringen. Her skulde saaledes være mange momenter tilstede, som skulde begunstige tuberkulosens utbredning. Grunden til, at saa ikke er skedd, maa søkes i, at befolkningen gjennemgaaende lever godt. Som de hygieniske forhold er inden distriktet, er der imidlertid al grund til at vente en større utbredning av sygdommen. (Egenæs). Inden Skjervøy distrikt kan sygdommen ikke sees at tilta i hyppighet. Et par syke indlagdes paa sanatorier med bra resultat. Desværre er der sjelden anledning til saadan indlæggelse, dels paa grund av den lange vei, dels paa grund av den slette økonomiske evne baade hos de syke og hos kommunerne. Et sanatorium for Tromsø stift ventes derfor med længsel. Av kanske større betydning vilde dog oprettelsen av pleiehjem være for disse distrikter, hvor boligforholdene er saa daarlige og fattigdommen gjennemgaaende stor. Reglerne mot smitteutbredning i hjemmene lar sig ikke gjennemføre; man staar aldeles magtesløs, saalænge man ikke har pleiehjem, hvor de daarligst stillede syke kan anbringes. At faa syke anbragt i privat forpleining utenfor hjemmet, er umulig, dertil er smittefrygten for stor, og de private hjem, der uten risiko kunde forpleie en syk, for faa. Et pleiehjem er dog nu under opførelse ved Lyngseidet. (W. Moe).

Spedalskhet. I Skjervøy distrikt er der nu ikke flere spedalske, idet den i 1909 opdagede syke er død.

Rakit, bleksot, anæmi og **fordøielsessygdomme** er fremdeles meget utbredt inden Berg distrikt, antagelig som følge av den uhensigtsmæssige ernæring. (A. Ræder).

Appendicit var paafaldende hyppig i Karlsøy distrikt i aarets løp, særlig utover høsten, og end flere tilfælde indtraf utover vaaren i 1911. Sygdommen optraadte i visse strøk av distriktet. Paa gaardene fra Mellemjordet til Sengskroken paa Vandø var der appendicit paa næsten hver eneste gaard. Likeledes har der været mange tilfælde paa selve Helgøy, særlig paa gaardene Mjønes, Finstø og Inderby. I Karlsøy herred har der særlig været mange tilfælde i Nordlenangen og i en dal omkring Hansnes i Langsund. Forøvrig har der været en del spredte tilfælde rundt om i distriktet. De fleste blev sendt til Tromsø til kirurgisk behandling. 2 syke døde. (Egenæs).

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 47 saadanne, derav i Trondenes distrikt 13, i Ibbestad 10, i Tranøy 4, i Berg 2, i Lenvik 1, i Maalselven 2, i Balsfjord 2, i Tromsø 3, i Lyngen 1, i Karlsøy 2 og i Skjervøy 7. — Angaaende indikationer og utfald henvises til tabellen paa næste side. I Maalselven døde en barselkvinde **uforløst** av barselkrampe. Ingen læge kom tilstede. (Mossige).

Angaaende **jordmorhjælpen** henvises til tabellen i den almindelige beretning. I Lyngen mangler jordmødre i 2 jordmordistrikter; de, som har været der, har reist sin vei, da de ikke kunde greie sig uten praksis. Finnebefolkningen bruker stadig litet jordmorhjælp. (P. Holst).

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av tabellen paa side 239.

Overskuddet av fødte var 1 325 og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 43,4.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Uttrækning ved bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Barn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	19	-	17	2	-	-	-	2	[3]) 2	1	[4]) 1	-
Bækkensneverhet	7	-	5	2	-	-	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	2	[1]) 1	1	[2]) 3	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødning	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	[5]) 1	-
Fastvoksning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	30	1	25	7	4	2	2	2	2	1	3	5
	31		32			4			3			

[1]) Dødsaarsak: barselkrampe. [2]) Derav et par tvillinger. [3]) Tvillinger. [4]) Dødt foster, for liten aapning av mormunden til anlæggelse av tang. Fødselsarbeidet hadde varet flere dage. [5]) Tillike begyndende barselkrampe. Tangforløsning umulig, fosteret dødt.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde				
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.
Trondenes	393	14	189	33	2	1	4
Harstad ladested	50	7	16	3	-	-	-
Bygder	343	7	173	30	2	1	4
Ibbestad	294	11	118	17	-	1	4
Tranøy	146	5	53	6	1	1	3
Berg	74	3	24	3	-	-	1
Lenvik	196	7	100	24	4	-	6
Maalselven	165	2	76	10	1	1	1
Balsfjord	142	7	46	4	1	1	-
Tromsø	424	8	183	31	2	1	2
Tromsø by	256	5	114	24	1	-	-
Bygder	168	3	69	7	1	1	2
Lyngen	225	2	103	19	2	-	4
Karlsøy	93	1	40	7	-	-	-
Skjervøy	191	6	86	26	-	-	12
Tromsø amt	2343	66	1018	180	13	6	37
Derav i byer	306	12	130	27	1	-	-
— - bygder	2037	54	888	153	12	6	37

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 6 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 7 kvinder saaledes: barselfeber 3, barselkrampe 3, blødning 1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i	
		byer.	bygder.
Alderdomssvakhet	140	16	124
Lungetuberkulose	124	19	105
Kræft (cancer og sarkom)	59	9	50
Tuberkulose utenfor lungerne	51	10	41
Lungebetændelse	41	4	37
Hjerneslag	31	5	26
Akut diarré	28	12	16
Kronisk bronkit	27	4	23
Organisk hjertesygdom	22	2	20

Veirliget synes i det hele at ha været mindre gunstig, særlig beskrives sommeren som kold og tør, saa utbyttet av jorden blev forringet i betydelig grad.

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Ibbestad distrikt synes fremgangen i hygienisk henseende fremdeles at være upaaklagelig. For Salangens vedkommende synes dog grubeanlægget der og den dermed forbundne drift paa Salangsverket at ha hat en mindre heldig indflydelse paa sundhetsforholdene. (F. Borchgrevink).

Berg distrikt har trods det daarlige fiske i de senere aar dog gjort god fremgang i folketal, især Torsken herred, som i de sidste 10 aar viser en opgang av 32 pct., uagtet der ikke er opstaat nogen slags industri eller nye næringskilder. Forøkelsen kommer væsentlig av et heldig forhold mellem dødsfald og fødsler. Den økonomiske fremgang er desværre ikke saa i øinefaldende. Dog ser man bedring i husbygningen og kreaturholdet. Ædruelighet og sedelighet maa vel ogsaa siges at gaa frem, uagtet det f. eks. er en ren undtagelse, at en brud ikke er frugtsommelig ved vielsen. (A. Ræder).

I Maalselven distrikt synes arbeidet mot tuberkulosen ogsaa at bære frugt med hensyn til den almindelige hygiene. Det er f. eks. paatagelig, hvor meget spytning paa gulvene er avtat i de sidste aar, og hvor meget større omhu der vises med levnetsmidler og de brukelige kar og andre bruksgjenstande. Særdeles meget staar dog selvfølgelig tilbake. — Der er ingen meierier i distriktet, men overalt smørforeninger, hvortil saagodtsom alle bønder sender sit smør. Men mens f. eks. margarinfabrikkerne er under stadig lægekontrol, er disse smørforeninger uten enhver saadan. Kritikløst mottages smør fra hvilketsomhelst hus, og til emballage brukes ofte gamle margarindunker, som i regelen har staat paa landhandlerbutikker og pakboder i længere tid. Bygdernes helseraad har sin opmerksomhet henvendt herpaa, men har hittil ikke kunnet utrette stort. Melkens behandling i hjemmene later ogsaa endnu meget tilbake at ønske. — Jordbruket er primitivt og matstellet i hjemmene det enklest mulige. Her savnes undervisning i husmorstel og i utnyttelsen av raavarerne, hvorfor kosten er altfor ensformig og enkel. (Mossige).

Angaaende levemaaten og andre forhold inden Karlsøy distrikt henvises til distriktslæge Egenæs's beretning derom, som er intat som anhang.

I Skjervøy distrikt bedres befolkningens økonomiske kaar med aarene, særlig for Skjervøys vedkommende. Aarsaken hertil er utvilsomt anskaffelsen av bedre fiskebaater. Motorskøiter er nu meget almindelige, og utbyttet av fisket blev med disse betydelig større end med de gamle Nordlandsbaater. I Nordreisa har jordbruket tat sig op; der er dannet smørforeninger, som har medført paatagelig forbedring i fjøsstellet. — Ædrueligheten er meget god. Sedeligheten er ikke rar; der er mange uegte fødsler. (W. Moe).

Sykehus. I Harstad, Trondenes distrikt, er der et kommunalt sykehus med tilskudd av medicinalfondet. Angaaende tuberkulosehjemmet i Ibbestad se ovenfor under tuberkulose. I Tromsø by ligger amtssykehuset; der er tillike et epidemilasaret og et privat sykehus — St. Elisabeths hospital, oprettet av den katolske St. Elisabeths ordens søstre. Sykestuerne i Karlsøy lægebolig har det sidste aar ikke været benyttet. Til disse, lægens kontor og private bekvemmelighet findes kun en fælles indgang, likesom der ikke er noget venteværelse. Som saadant har i den kolde aarstid kjøkkenet maattet benyttes. Det er i enhver henseende en uheldig ordning baade for lægen og publikum. Lægens private familiehygge ødelægges. — Det sidste aars erfaring har godtgjort, at under almindelige omstændigheter er et sykehus paa Karlsøy ingen nødvendighet, da adgangen til at sende de syke til Tromsø er meget let. Kun i tilfælde av epidemisk sygdom vil et sykehus være godt at ha, men til saadanne syke maatte opføres en særskilt

bygning. En tilbygning til lægeboligen, hvorved egen indgang til sykestuerne og et venteværelse kunde skaffes, vilde være til megen gavn. At motta syke, som før, til længere tids kur og pleie, kan der aldrig mere bli tale om, uten at der ansættes sykepleierske. (Egenæs). — I Skjervøy er der ogsaa et litet sykehus. — I Tromsø by begyndtes arbeidet med at omdanne det i 1909 oprettede foreløbige koleralasaret til en stedsevarende karantænestation; sykebarakken med en del inventar blev færdig i 1910. (J. Holmboe).

Badeindretninger. Ved sykehuset i Harstad findes et par rum med karbad til almindelig bruk. I Tromsø by er der en offentlig badeindretning for damp- og karbad.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning. — Et tidligere filialapotek i Gryllefjord, Berg distrikt, er nedlagt. (A. Ræder).

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Tromsø amt	36	1771
Trondenes	[1]) 5	389
Ibbestad	[2]) 6	241
Tranøy	[3]) 4	96
Berg	[4]) 1	49
Lenvik	[5]) 1	198
Maalselven	[6]) 2	98
Balsfjord	[7]) 1	232
Tromsø	[8]) 11	196
Lyngen	[9]) 2	201
Karlsøy	ingen	uopgit
Skjervøy	[10]) 3	71

[1]) Harstad ladested 1, Trondenes 2, Bjarkøy 1, Kvæfjord 1. [2]) Ibbestad 3, Salangen 2, Lavangen 1. [3]) Tranøy 2, Dyrøy 2. [4]) Torsken 1. [5]) Hillesøy 1. [6]) Maalselven 1, Bardu 1. [7]) Malangen 1. [8]) Tromsø by 8, Tromsøysundet 3. [9]) Lyngen 1, Sørfjord 1. [10]) Skjervøy 1, Nordreisa 2.

Kvaksalveruvæsen. I Lenvik distrikt har der vist sig flere kvaksalvere, end der pleier at være. Distriktslægen antar, at det er den mængde markskrigerske bekjendtgjørelser i aviserne av «Kristiania naturlæger», som forleder de stedlige bedragernaturer til virksomhet. Ofte sker det under religionens skalkeskjul, med opbyggelser og behandling. At faa disse personer anmeldt er vanskelig, da folket holder med dem og tror paa dem. Om man er saa heldig at faa en fakket og anmeldt, faar man av vedkommende autoritet ikke høre et ord om utfaldet, hvad der ikke tjener til nogen opmuntring for lægen med alt hans stræv i sakens anledning. (Stjernholm). — I Karlsøy distrikt blomstrer uvæsenet; der reises til kvaksalvere av baade den ene og den anden. Især reises der til en kvaksalver paa Finsnes (Lenvik distrikt), likesaa til en i Tromsø,

som reklamerer med nervevibrationsmassage. En kvaksalver fra Tromsø reiste rundt i Lenangen og kurerte folk og fæ ved rækninger, læsning og aarelatninger baade her og der, f. eks. paa næsen. En mand, han hadde aarelatt paa ankelen, fik en svær flegmone i venstre fot. Paa grund av uveir varte det flere dage, før læge kunde bli hentet. Da han kom, var hele forflaten av foten gangræneret, og manden maatte indlægges paa sykehus, hvor han laa i flere maaneder. Kvaksalveren blev meldt, og merkværdig nok dømt, rigtignok kun til nogen faa dages vand og brød. En tidligere for sodomi straffet person, handelsmand paa Lanes i Langsund, har i den senere tid reist rundt i Karlsøy, Lyngen og Skjervøy som kvaksalver. Sin lægeviden har han erhvervet gjennem det lille reklameskrift for Ankerpræparaterne. Disse præparater utleverer og sælger han i mængde; han forskriver dem gjennem Løveapoteket i Arendal. (Egenæs).

XX. Finmarkens amt.

Lægedistriktsinddeling, flateindhold, indbyggerantal, medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flateindhold i km.²	Tilstedev. indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Amtet		47580,84	34 125	[1])16	1	30	31
1. Alten		9 574,45	3 388	1	-	2	2
	Alten	2 047,82	2 582	1	-	1	1
	Kautokeino	7 526,63	806	-	-	1	1
2. Talvik	Talvik	1 652,92	2 474	1	-	4	3
3. Loppen		1 266,24	2 132	1	-	2	3
	Loppen og Øksfjord	713,00	1 103	-	-	1	1
	Hasvik	553,24	1 029	1	-	1	2
4. Hammerfest		3 193,49	4 305	2	1	5	3
	Hammerfest, kjøbst.	4,00	2 365	2	1	3	-
	Hammerfest	857,08	1 088	-	-	1	2
	Kvalsund	2 332,41	852	-	-	1	1
5. Maasø		535,80	3 808	1	-	4	6
	Maasø	385,56	1 807	1	-	3	3
	Kjelvik	150,24	2 001	-	-	1	3
6. Kistrand		11966,07	2 553	1	-	2	3
	Kistrand	4 426,68	1 939	1	-	1	2
	Karasjok	7 539,39	614	-	-	1	1

[1]) Blandt disse er der en distriktslæge uten fast distrikt med skiftende bopæl efter amtmandens avgjørelse.

Lægedistrikter.	Tilsvarende herreder og dele derav.	Flate-indhold i km.²	Tilstedev indb. 3dje decb. 1900.	Antal læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe-vakcinatører.
7. Lebesby	Lebesby	4 477,71	1 452	1	-	2	2
8. Gamvik[1])	Gamvik	?	?	1	-	1	2
9. Tanen		6 357,95	4 098	1	-	1	1
	Resten av Tanen	?	?	1	-	1	1
	Polmak	?	?	-	-	[2]) -	-
10. Vardø		2 027,38	3 681	2	-	3	2
	Vardø, kjøbstad	3,65	2 543	2	-	1	-
	Vardø	2 023,73	1 138	-	-	2	2
11. Vadsø		2 605,58	4 322	2	-	3	1
	Vadsø, kjøbstad	1,84	1 971	2	-	1	-
	Nordvaranger	1 188,38	1 300	-		[3]) 1	-
	Næsseby	1 415,36	1 051	-	-	1	1
12. Sydvaranger	Sydvaranger	3 923,25	1 912	2	-	1	3

[1]) Indbefatter Gamvik sogn og en del av Tanen sogn. [2]) Posten er ledig. [3]) Bosat i Vadsø.

Sundhetstilstanden betegnes i det hele som god, alene fra Vardø distrikt omtales den som middels god. Mere utbredte epidemier av smitsomme sygdomme synes ikke at ha optraadt i aaret. Som de hyppigere forekommende omtales «forkjølelsessygdomme», akute katarrer i aandedrætsorganerne og influensa. I enkelte distrikter forekom ogsaa kikhoste og akut diarré med adskillige angrepne. Av epidemiske sygdomstilfælde anmeldtes ialt 3 655 med 124 dødsfald mot henholdsvis 2 850 og 94 aaret forut.

Dødeligheten. De dødes antal utgjorde 771, eller 19,8 pro mille av den beregnede, tilstedeværende middelfolkemængde (38 900). I 1909 var dødeligheten 20,2 pro mille. — Distriktslægen i Vardø omtaler i sin medicinalberetning, at der omkom 23 personer ved drukning og 3 ved andre ulykkestilfælde. Blandt de 23 druknede, som alle var mænd, var der 4 ukjendte og ukjendelige mandlige, hvis lik, drev iland inden lægedistriktets omraade. Hvor længe disse lik har ligget i vandet, vites ikke. Disse 4 døde er ikke medtat paa dødsaarsakslisten.

Om de **epidemiske sygdomme** i almindelighet henvises til tabellen paa side 244 og 245, sammendraget efter lægernes opgaver.

Eksantematisk tyfus. I april kom en fisker fra Bugøfjord i Sydvaranger til Vadsø for at søke lægehjælp. Han indlagdes først paa Vadsø sykehus, idet han antoges at lide av meslinger. Denne diagnose blev dog efter nærmere iagttagelse tvivlsom, og han overførtes til Vardø sykehus's epidemiavdeling, hvor diagnosen flekfeber blev stillet, og hvor manden døde i 2den syg-

Epidemiske sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgit for	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	tilfælde.	dødsfald.													
Eksantematisk tyfus	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	65	6	65	2	-	3	4	3	7	1	4	18	3	16	4
Skarlagensfeber	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-
Meslinger	8	-	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	7
Difteri (croup)	29	2	28	5	6	-	-	-	1	-	1	4	2	9	-
Blodgang	49	-	49	-	2	24	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	30	7	29	2	1	3	3	2	6	2	-	4	2	2	2
Pyæmi, septhæmi	11	8	5	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Pemfigus (hos nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rosen	29	4	27	2	3	2	3	1	3	5	1	3	1	2	1
Vandkopper	43	-	43	9	22	1	3	1	-	-	-	-	-	7	-
Kusma	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kikhoste	147	14	145	45	28	23	1	3	1	-	-	-	10	30	4
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	1647	30	1627	130	121	173	208	218	138	78	52	71	99	117	222
Influensa	702	-	701	45	44	173	80	206	48	8	5	28	11	20	33
Lungebetændelse	179	29	169	15	17	15	21	16	14	6	6	8	15	19	17
Pleurit	166	4	166	11	12	11	16	21	14	14	11	8	17	14	17
Gigtfeber	50	3	47	1	6	6	9	1	3	3	2	4	3	6	3
Akut diarré (kolerine)	490	17	490	18	23	33	22	124	69	31	26	44	42	32	26
Skjørbuk	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3655	124	3609	286	287	468	394	597	304	148	110	197	205	275	338

Epidemiske sygdomme.

(Forts.).

	Fordeling paa lægedistrikterne:																							
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Alten.		Talvik[1].		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Gamvik.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Syd-varanger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf	Tilf.	Dsf	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Eksantematisk tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tyfoidfeber	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	12	3	47	3	2	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Meslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-
Difteri (croup)	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	1	7	-	5	1	12	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	49	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	6	-	-	-	-	-	10	2	2	-	-	-	-	-	-	-	7	3	1	1	4	1	-	-
Pyæmi, septhæmi	3	2	-	-	1	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2	1	-	-
Pemfigus (hos nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rosen	6	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	1	1	-	-	2	1	5	1	8	1	-	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	-	2	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kikhoste	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	3	-	-	-	-	2	2	45	1	35	5	51	3
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	37	1	-	-	61	2	420	5	83	-	6	-	140	1	8	-	167	-	333	4	268	12	124	5
Influensa	2	-	-	-	-	-	141	-	98	-	41	-	31	-	-	-	302	-	40	-	33	-	14	-
Lungebetændelse	7	-	-	-	5	4	50	9	8	3	-	-	10	1	1	-	11	1	36	7	31	4	20	-
Pleurit	4	-	-	-	2	1	26	-	4	-	8	1	-	-	1	-	8	-	35	-	54	-	24	2
Gigtfeber	1	1	-	-	1	-	13	-	2	-	4	1	-	-	2	1	3	-	7	-	13	-	4	-
Akut diarré (kolerine)	7	-	-	-	6	-	90	-	20	-	5	-	34	-	-	-	145	-	55	10	70	5	58	2
Skjørbuk	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	74	4	-	-	76	8	773	17	220	4	84	5	217	3	12	1	699	8	614	29	577	33	309	12

[1]) Distriktslægen tiltraadte det nyoprettede embede først i december. De epidemiske sygdomstilfælde er derfor opført under Alten distrikt.

domsuke. Dødsfaldet findes dog ikke opført under eksantematisk tyfus paa dødsaarsakslisterne for noget av de 3 distrikter Vardø, Vadsø eller Sydvaranger. Distriktslægen i sidstnævnte distrikt kunde ingen flere tilfælde opdage av sygdommen hverken paa mandens hjemsted eller andetsteds inden sit distrikt, saa smittekilden blev ikke bragt paa det rene. Først paa vaaren finder der dog sted en livlig samtrafik mellem Bugøfjord og de tilgrænsende strøk av Finland, hvor eksantematisk tyfus oftere forekommer. (A. Bergh).

Av **tyfoidfeber** anmeldtes ialt 65 tilfælde og 6 dødsfald. De 2 angrepne i Hammerfest distrikt var utenbys fra, men indlagte i Hammerfest sykehus. (E. Erichsen). Fra Berlevaag i Tanen distrikt indlagdes 2 syke i Vardø sykehus; den ene døde. Smittekilden kunde ikke opspores; ingen flere tilfælde indtraf. (B. Lunde). For Vardø by opføres 12 angrepne og 3 døde, hvoriblandt den fra Tanen i sykehuset indlagte, som døde der. Epidemisk optraadte sygdommen i Vadsø distrikt, hvor ialt iagttoges 47 angrepne med 3 dødsfald, derav 11 i Vadsø by, 36 i landdistriktet. Det første tilfælde indtraf i januar i Vadsø, tilsyneladende isoleret, saa optraadte sygdommen i mai paa Mortensnes i Næsseby, ca. 30 kilometer længere ind i Varangerfjorden og bredte sig i maanederne juni—september videre paa Mortensnes, til nabogaardene Gorlugtbugt, derefter til Kvalnes, Gresbakken, Nyelv og Makgoppe paa sydsiden av Varangerfjorden tvers overfor Mortensnes. I midten av juni oprettedes paa Mortensnes et midlertidig sykehus for de angrepne; det var i virksomhet til midten av september. Sygdommen bredte sig videre paa sydsiden av fjorden til Næsseby kirkested. Fra Mortensnes førtes smitten til gaarden Mæskelven ved bunden av Varangerfjorden og til dens to nabogaarder. Foruten denne del av epidemien med utgangspunkt fra Mortensnes forekom fra august utover resten av aaret 10 spredte tilfælde i Vadsø; smitten antoges bragt fra Sydvaranger. I november iagttoges 5 tilfælde i en familie paa gaarden Saltjernet i Nordvaranger og 2 i december paa Ekkerø. Hvorfra smitten blev bragt til Mortensnes blev ikke opklaret. De syke paa Saltjernet antoges smittet fra nabogaarden, hvor der var død en pike under symptomer, der var mistænkelige paa tyfoidfeber. Hun var blit syk straks efter et ophold paa Ekkerø. Begge gaarder blev desinficert, hvorefter ingen flere tilfælde viste sig. Sygdommen optraadte i det hele meget mildt Av de 3 dødsfald var et kompliceret med lungetæring og et med lungebetændelse. Ved Vidals blodprøve viste de fleste syke sig at lide av paratyfus B., særlig gjaldt dette patienterne i Næsseby. De fleste angrepne i Vadsø samt et par andre syke gav imidlertid reaktion paa egte tyfoidfeber. Nogen enkelte tilfælde gav reaktion paa begge slags, saa der maa antages at ha været en blandingsinfektion. — De fleste syke indlagdes før oktober maaned i Vadsø sykehus, fra oktober av skedde det med samtlige. (A. Bergh). I Sydvaranger distrikt indtraf 2 tilfælde, et i Jarfjord og et i Ropelv, begge lette. (A. Wessel).

Av **skarlagensfeber** anmeldtes ialt kun 6 tilfælde, derav 5 i Kistrand distrikt i Brændelv; der var vistnok flere, som ikke kom til lægens kundskap. (G. Ottesen).

Av **difteri** (croup) opføres 29 angrepne med 2 dødsfald, hvad der viser en stadig tilbakegang av sygdommen i de 4 sidste aar. I Kistrand distrikt optræder den stadig aar efter aar i grændene Østerbotten—Brændelv—Lakselv. Av 2 syke barn her døde det ene. (G. Ottesen). For Tanen distrikt er paa dødsaarsakslisten opført et pikebarn, død av difteri, men tilfældet findes ikke paa sykelisten for distriktet. I Vardø by behandledes 7 tilfælde uten dødsfald. Til Vadsø bragtes smitten ved tilreisende; de familier, hvor de 5 angrepne barn fandtes, indsprøitedes profylaktisk med serum, og dermed stanset sygdommen.

(A. Bergh). Paa Kirkenes i Sydvaranger behandledes 12 let forløpende tilfælde med serum; ingen døde. (A. Wessel).

Blodgang. For Tanen distrikt opføres 49 angrepne i maanederne februar—april, derav 11 barn og 38 voksne. Slet drikkevand ansaas som aarsak. Distriktslæge J. Strømme omtaler i sin beretning 3 dødsfald av kolerine, men paa dødsaarsakslisten for distriktet sees ingen saadanne opført.

Av **barselfeber** opgives 30 tilfælde med 7 dødsfald, et usedvanlig stort antal. I Alten distrikt behandledes 6 angrepne; der kunde ikke paavises nogen smitteoverføring mellem de syke, hverken direkte eller indirekte gjennem jordmødrene. Hjælpekoner brukes nu litet i distriktet, hvor befolkningen er liketil begeistret for sin jordmor. Et tilfælde, der ytret sig som en mania puerperalis, endte dødelig. (J. Strømme og K. Haug). For Hammerfest distrikt er opgit 10 tilfælde med 2 dødsfald, derav 8 i byen, 2 i landdistriktet. I Maasø distrikt angrepes 2 kvinder; som aarsak anføres mangel paa renlighet, og at der benyttedes hjælpekoner istedetfor jordmor. (E. Eriksen). For Tanen distrikt er paa sykelisterne opført 7 tilfælde, distriktslægen nævner i sin beretning 8, av hvilke 3 døde. Ingen av de angrepne hadde været betjent av jordmor. (H. Lunde). I Vadsø distrikt forekom efter sykelisterne 3 tilfælde i byen og 1 i landdistriktet; et dødsfald indtraf.

Av de 11 paa den epidemiske sykeliste for amtet opførte tilfælde av **pyæmi** er kun 5 opgit paa de vanlige aarslister; de øvrige er overført fra dødsaarsakslisterne, ifølge hvilke der ialt døde 8 personer av sygdommen.

Et tilfælde av **pemfigus hos nyfødte** kom til behandling i Vadsø. Fra en brusten pemfigusblære paa benet utviklet der sig en erysipelas, der bredte sig over det meste av legemet og bevirket sammen med pemfigussygdommen barnets død. Jordmoren paalagdes omhyggelig desinfektion. (A. Bergh).

Vandkopper var meget utbredt blandt skolebarnene i Vardø by.

Kikhoste forekom særlig i Østfinmarkens lægedistrikter i Vardø, Vadsø og Sydvaranger; i de to sidstnævnte var sygdommen en fortsættelse av epidemien aaret forut. I Vestfinmarken optraadte den i Kistrand. Dens forløp var tildels ondartet ved de ledsagende komplikationer.

De **akute katarrer i aandedrætsorganerne** synes at ha været ret hyppige, maaske i sammenhæng med det ugunstige veirlig.

Influensa viser ogsaa noksaa mange angrepne dette aar, de fleste som vanlig i 1ste halvaar.

Lungebetændelse. Vinteren 1909—1910 indtraf i Sørøsundet i Hammerfest herred paa et ganske begrænset omraade en række tilfælde av denne sygdom, 1 i december 1909, 6 i januar 1910. Sygdommen var av en særdeles voldsom og ondartet natur med stor dødelighet, idet av de 7 syke de 5 døde, tildels efter kun 2 til 3 dages sykeleie. (E. Erichsen).

Av **akut diarré** (kolerine) er der ikke anmeldt saa mange tilfælde siden 1896 som i dette aar. I Tanen distrikt hersket baade i fisketiden om vaaren og om høsten epidemier av sygdommen, der var ledsaget av blodige uttømmelser. I fiskeværet Berlevaag antoges aarsaken at være det slette drikkevand. (J. Strømme og H. Lunde).

Av **fnat** anmeldtes 30 tilfælde, de fleste fra Alten (14) og Maasø (11) distrikter. I Alten var sygdommen meget utbredt i Lerbotten (Talvik herred) i 1ste halvaar. (J. Strømme). Distriktslægen uten fast distrikt bemerker, at fnat forekommer ikke sjelden overalt i Finmarken, hvor han har været. (Svindland).

Veneriske sygdomme. Utenfor sykehus behandlede tilfælde vil sees av følgende tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa lægedistrikterne:									
		1	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		Alten.	Hammerfest.	Maasø.	Kistrand.	Lebesby.	Gamvik.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Sydvaranger.
Veneriske saar	4	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Syfilis, erhvervet	49	-	13	-	-	1	-	-	22	11	2
— medfødt	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré, uretrit	229	7	51	17	2	4	2	20	59	36	31

Inden Vadsø distrikt er de veneriske sygdomme blit betydelig mere utbredt i de senere aar, hvad der væsentlig skyldes tilstrømningen av løse elementer til Kirkenes. Sedeligheten staar ikke altid saa høit, og naar saa smitten findes, faar den let utbredning. (A. Bergh).

Døde av lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne dødsfald ved			
	sygdom.	lungetuberkulose.	epidemiske sygdomme.	ikke epidemiske sygdomme.
Alten	44	11	4	40
Talvik	-	-	-	-
Loppen	29	8	8	21
Hammerfest	64	12	17	47
Hammerfest by	41	8	7	34
Bygder	23	4	10	13
Maasø	32	5	4	28
Kistrand	24	5	5	19
Lebesby	10	3	3	7
Gamvik	3	-	1	2
Tanen	31	16	8	23
Vardø	93	16	29	64
Vardø by	92	15	29	63
Bygder	1	1	-	1
Vadsø	95	19	33	62
Vadsø by	60	10	20	40
Bygder	35	9	13	22
Sydvaranger	32	7	12	20
Finmarkens amt	457	102	124	333
Derav i byer	193	33	56	137
— - bygder	264	69	68	196

Tuberkulose. Om nye tilkomne og av protokollerne utgaaede tilfælde m. v. henvises til tabellen i den almindelige beretning, utarbeidet efter de indsendte utdrag av kommunernes tuberkuloseprotokoller. — Dødsfald av lungetuberkulose utgjorde i henhold til lægernes dødsaarsakslister for det hele amt 22,3 pct. av samtlige ved sygdom foraarsakede dødsfald og 30,6 pct. av dødsfald av ikke epidemiske sygdomme. For byerne var forholdet henholdsvis 17,1 pct. og 24,1 pct. og for bygderne 26,1 pct. og 35,2 pct. — Forøvrig henvises til tabellen paa foregaaende side. I Tanen distrikt er lungetuberkulosen fremdeles en hyppig sygdom og, som det synes, i tiltagende. (H. Lunde).

Spedalskhet. I Alten distrikt iagttoges et tvilsomt tilfælde av denne sygdom hos en 50-aarig mand, hvis mor skal ha været spedalsk. En patient fra distriktet døde i Reitgjerdets pleiestiftelse og blev begravet i Strinden. (J. Strømme).

Bleksot, anæmi og fordøielsessygdomme. I Maasø distrikt er sygdomme i fordøielsesorganerne meget hyppige og menes at staa i et visst aarsaksforhold til tuberkulosen, idet levemaaten her sikkerlig spiller ind. Uregelmæssig og uhensigtsmæssig kost — kaffe og mat, der litet trænger at tygges, gir daarlige tænder og derved en udmerket yngelplads for alle slags smittestoffe. Dertil kommer mindre gode hygieniske forhold og et i alle maater uregelmæssig liv. (E. Eriksen). — Den hyppige forekomst av bleksot, anæmi og fordøielsessygdomme omtales ogsaa fra Gamvik distrikt. Aarsakerne hertil kan være mange og forskjellige: knap og ensformig kost, megen kaffedrikning, mangel paa melk, trange og usunde boliger, likesom mørketiden antagelig spiller en ikke ganske liten rolle. Rakit er vistnok heller ingen ganske sjelden sygdom. (J. Halvorsen). Inden Vadsø distrikt danner tilfælde av de ovennævnte 3 sygdomsgrupper flertallet av de behandlede. (A. Bergh).

Om amtets **sindssyke** se den almindelige beretning.

Obstetriciske operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Uttrækning ved bækkenendeleie.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Barn.		Mødre.		Barn.		Mødre.	Barn.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Ddf.	Lev.	Død.	Lev.	Ddf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde veer	15	[1]1	[2]14	[3]2	1	-	[5]1	-	2	[6]3	-
Bækkensneverhet	5	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og blødn.	-	-	-	-	1	[4]1	1	1	-	-	-
Ueftergivelige fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald av navlesnor	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilbakeholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Tilsammen	22	1	18	5	2	1	2	1	2	3	10
	23		23		3		3				

[1]) Dødsaarsak: barselfeber. [2]) Derav 2 tvillingfødsler, ved den ene forløstes 2den tvilling, om 1ste er intet anført; ved den anden forløstes ogsaa 2den tvilling, 1ste forløstes (lev.) av jordmoren, uopgit paa hvilken maate. [3]) Derav en 2den tvilling, 1ste født ved naturens hjælp (død). [4]) Dødsaarsak: barselfeber. [5]) 2den tvilling, om 1ste intet anført. [6]) Derav en tvillingfødsel.

Fødte og døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 aar.	i 1ste døgn.	paa barselseng.	ved ulykkelige hændelser.	ved selvmord.	ved drap.
Alten	106	3	56	9	-	-	2	-	-
Talvik	67	3	30	7	1	-	3	-	-
Loppen	82	-	40	11	2	1	2	-	-
Hammerfest	159	6	102	20	2	2	5	-	-
Hammerfest by	80	2	59	9	-	-	2	-	-
Bygder	79	4	43	11	2	2	3	-	-
Maasø	148	1	73	15	1	-	14	1	-
Kistrand	88	3	43	9	-	-	2	-	-
Lebesby	37	5	28	5	-	-	7	-	-
Gamvik	27	4	27	6	1	2	7	-	-
Tanen	84	4	73	16	-	3	11	-	-
Vardø	172	5	137	24	-	1	30	1	1
Vardø by	123	3	110	19	-	1	18	1	1
Bygder	49	2	27	5	-	-	12	-	-
Vadsø	161	9	112	23	4	-	4	1	-
Vadsø by	67	3	56	11	1	-	-	1	-
Bygder	94	6	56	12	3	-	4	-	-
Sydvaranger	113	3	50	20	3	1	2	1	-
Finmarkens amt	1244	46	771	165	14	10	89	4	1
Derav i byer	270	8	225	39	1	-	20	2	1
— - bygder	974	38	546	126	13	10	69	2	-

Obstetriciske operationer. Av læger utførtes ialt 39 saadanne, derav i Alten distrikt 1, i Maasø 2, i Kistrand 2, i Tanen 2, i Vardø 6, i Vadsø 13, i Sydvaranger 13 Angaaende indikationer og utfald, henvises til tabellen paa foregaaende side.

Om **jordmorhjælpen** se den almindelige beretning.

Antallet av **fødte** og **døde** vil sees av ovenstaaende tabel.

Der blir et overskudd av 473 fødte og forholdet mellem fødte og døde = 100 : 62,0.

Dødsfald paa barselseng. Efter presternes opgaver døde 10 kvinder paa barselseng. Lægerne har opgit dødsaarsaken for 9 kvinder saaledes: barselfeber 7, livmorbristning 1, mania puerperalis 1.

De **hyppigste dødsaarsaker** var:

Dødsaarsaker.	Antal dødsfald.	Derav i byer.	Derav i bygder.
Lungetuberkulose	102	33	69
Alderdomssvakhet	46	6	40
Tuberkulose utenfor lungerne	38	22	16
Akute katarrer i aandedrætsorganerne	30	15	15
Lungebetændelse	29	12	17
Hjerneslag	25	17	8
Organisk hjertesygdom	17	7	10
Akut diarré	17	13	4
Kræft (cancer og sarkom)	15	11	4

Veirliget synes i det hele at været mindre gunstig, især beskrives sommeren som kold, sur og regnfuld, likesaa høsten, saa utbyttet av jorden blev formindsket; multehøsten slog næsten fuldstændig feil (Lebesby). Sultefóring av kreaturer fandt sted om vinteren (Tanen).

Levemaate, hygieniske og økonomiske forhold. I Alten distrikt gav vaarsildfisket omtrent intet utbytte; sommerfisket var noget bedre. Bedst gjorde de fiskere det, som reiste til Østfinmarkens fiskevær. Ishavsfangsten gav glimrende utbytte. — Skiferbruddene i Alten sysselsætter mange mennesker det hele aar. Ogsaa kvinder, barn og oldinger driver med kjøring og stabling av stenen. Skiferens beskaffenhet skal være landets bedste, og utskibningen er steget overordentlig sterkt. Bruddene er praktisk talt uuttømmelige. — Laksefiskeretten i Altenelven er av interessenterne utleiet til engelskmænd for kr. 12 000. Fisket drives baade med kilenøter i fjorden og med stang i Altenelven. — Renbestanden i Kautokeino øker jevnt tiltrods for en enorm slagtning og utførsel av levende dyr til Finland og Sverige. — Renlighetssansen er ikke meget stor, selv hvor man skulde vente den bedre. Det synes dog, som forstaaelsen av, at renlig stel er nødvendig, vinder fremgang. — Lapperne steller sine smaabarn særdeles godt. Selv midtvinters paa fjeldvidderne faar barnene sit bad — rigtignok i matgryten. Trives godt gjør de ogsaa i sin «komse» med hareskind omkring og en mosdot mellem benene. Kvænerne og de norske steller derimot mindre med sine barn. — Kautokeinolapperne staar langt tilbake for sine brødre i Østfinmarken. Paa hvert individ har degenerationen sat sit præg. Drikfældigheten kan ikke siges at være stor. Sindssygdomme er slegtsarv. Distriktslægen har endnu ikke truffet nogen familie, medmindre talrike tilfælde av sindssygdomme hører med. Mulig, at den storartede utvikling, skolevæsenet har vist i de sidste aar, kan fremkalde bedring. Omreisende lægprædikanter sørger for at forvirre lappernes hjerner. Der indtraf saaledes 2 tilfælde av sindssygdom i Korsfjord efter en emissærs virke. (J. Strømme).

I Loppen distrikt er de hygieniske forhold for det meste kummerlige. Der spores dog en vaagnende forstaaelse av, hvad renlighet og ordentlig stel betyder. Fællesgammer er yderlig sjeldne, jordgammer er ret almindelige, og ialfald lune, om end fugtige og altfor lufttætte. Ventilationsindretning findes end ikke i skolelokalerne. — Oplysningen staar ikke høit, forstaaelsen av et nogenlunde

forstandig jordbruk og gaardsstel er ringe, kvinderne er litet duelige til at skjøtte husholdningen. (N. Bøckman).

I Hammerfest distrikt staar renlighetssansen ikke særlig høit; det er mest de bedre stillede og kvænerne, som søker badeindretningerne. Befolkningen i landdistriktet bader sig aldrig. (E. Erichsen).

Distriktslægen i Kistrand distrikt skriver: Befolkningens mangelfulde kjendskap til landets sprog lægger store hindringer i veien for fremgang. Fattigdommen maa dog ogsaa tillægges stor skyld. Der skal fremdeles findes inden Kistrand herred omtrent eller ikke langt fra 20 «fællesgammer» (hvor altsaa baade mennesker og dyr bor i samme rum). Sundhetskommissionens bestemmelser av 1871 om, at «— — faar, kjør — — — ikke maa huses i beboelsesrum», har saaledes efter 40 aars forløp ikke været meget virkningsfuld. 1910 var for Kistrand et opgangsaar. Fisket slog jevnt og godt til, og aaret blev, efter meddelelser av gamle Kistrandsfolk, det bedste siden begyndelsen av nitiaarene. Den større fortjeneste merkedes i mange retninger. Betalingsevnen er øket, flere husreparationer og nybygninger er utført. Der var større rift end almindelig om det av staten solgte bygningstømmer, der under auktion opnaadde høiere priser end før. Folk har set sig raad til at kjøpe ovn. Der er for længe siden begyndt at vise sig vanskeligheter ved at kunne faa brændsel, efterat den før over alle Porsangerfjelde utbredte bjerkeskog nu i ytre dele av herredet næsten er raseret. Og i de indre dele staar kun igjen nogen skog oppe i dalen. Jeg bortser fra den egentlige fjeldskog op mot Karasjoks grænser. Finnernes aapne ildsteder sluker en mængde brændsel, og det eneste finnen da kan gjøre er at skaffe sig ovn i stuen. Men uagtet de længe nok har indset dette, har det ikke været mulig for dem at avse penger til ovner. Naar dette ene aar har været over forventning rikt, saa forslaar imidlertid ikke det til at kunne hæve Kistrand herred op til selvhjulpen tilstand. Skatterestancerne var saa store — de var opsamlet for flere aar —, at der medgik ikke litet av fortjenesten til betalingen av denne gamle gjæld. I Karasjok findes ingen gammer. Herredet mangler heller ikke bygningstømmer. — Ædrueligheten kan ikke netop roses; med de økede indtægter fulgte ogsaa et øket brændevinsforbruk. Den større indførsel av brændevin i 1910 gjælder ogsaa Karasjok. — Av kaffe brukes der fremdeles meget i hele distriktet, i Karasjok særlig blandt fjeldfinnerne baade av voksne og barn. Efter de oplysninger, som har kunnet skaffes om forbrukets størrelse, antages dette at utgjøre 15 à 20 kilogram pr. aar for hvert familiemedlem blandt disse finner. De nyter drikken sterk, som fløte brukes dels renmelk dels ost av renmelk, dertil spiser de kanske litt kokt renkjøt. Men kosten veksler litet fra dag til dag. Sukker er finnens store delikatesse, som han ikke sparer paa til kaffen, om han har nok derav. — I Kistrand herred antages kaffeforbruket pr. individ og aar at dreie sig om 7 à $7^1/_2$ kilogram, hvilket er mere end det gjennemsnitlige for landet. Derimot er forbruket av sukker meget mindre end det gjennemsnitlige. — Følgerne av kaffemisbruket kan mulig vise sig i de hyppige tilfælde av svækket hjertearbeide, idet dette bedres ved ombytning av kaffe med andre slags drikke til maten. Men det er ogsaa mulig, at i flere tilfælde influensaen i 1909, da den var særlig rik paa komplikationer, kan ha spillet en viss rolle her. Om de ofte forekommende fordøielsesbesværligheter alene er begrundet av kaffemisbruken, kan jo være tvilsomt, idet andre faktorer ved kostholdet og ernæringen ogsaa kan komme i betragtning. (G. Ottesen).

I Lebesby distrikt slog fisket godt til, saa folk fik adskillig penger under hænder, og de, som ikke hadde kunnet klare sine skatter paa flere aar, blev sat istand til at utrede dem, og tillike betale anden gjæld. De økonomiske forhold i bygden bedredes saaledes betydelig. Drikfældigheten er stor, især blandt lapperne, og med den følger megen usedelighet. (T. Moland).

I Gamvik distrikt maa de økonomiske forhold siges at være gjennemgaaende ganske gode. Fisket har de sidste aar git godt utbytte. Men alle livsfornødenheter er meget dyre, og fiskerne er ingen gode økonomer; de færreste har derfor lagt noget tilside. — Levemaaten er ensformig og bestaar væsentlig av fisk; kjøt og flesk brukes ikke saa meget. Kokekunsten staar ikke videre høit, og supper, f. eks. fiskesuppe, brukes omtrent ikke. Mange holder ko, sau eller gjet. Kjørene er vistnok i almindelighet daarlige melkere, og kanske underholdet for dem heller ikke altid er det bedste. Melk kan til sine tider være umulig at opdrive. Der brukes en del sau- og gjetemelk. — Sansen for renlighet og orden er ikke synderlig utpræget. Avfald og sølevand slaaes ut like ved husdøren. Drikkevandet er daarlig i alle fiskevær. I hvert saadant findes 2 eller 3 brønde, hvor indbyggerne henter sit vand. Der er ingen fast brøndbøtte, enhver heiser vandet op med sin egen mere eller mindre rene bøtte. Brøndene er ikke ordentlig overbygget, de er heller ikke tætte; der sker derfor stadig tilsig fra omgivelserne — fiskehjeller, veier, gjødselhauger. Det saaledes forurensede vand blir derfor til sine tider rent udrikkelig, saa man maa hente brukbart vand ofte indtil 1 km. borte. Kun enkelte huseiere har egne, men oftest ogsaa daarlige brønder. Under fisket om vaaren kan disse brønder bli farlige i sanitær henseende. I Berlevaag fiskevær arbeides der for vandledning fra et nærliggende vand. — Ædrueligheten maa siges at være noksaa bra; paa enkelte steder, f. eks. Finkongkjeilen, hvor der stadig samles en hel del fremmede fiskere, især kvæner, foregaar dog adskillig drik og dermed følgende slagsmaal og spektakler. Sedeligheten har vistnok ikke forbedret sig. — Faste desinfektører savnes; desinfektionen efter smitsomme sygdomme blir derfor i høi grad mangelfuldt utført, naar den skal ske ved husets folk. — De hygieniske forhold i det hele er vistnok bedret i de senere aar, men staar dog endnu adskillig tilbake. (J. Halvorsen).

I Tanen distrikt betegnes de hygieniske forhold som gjennemgaaende slette. Boligerne er smaa, daarlige og overbefolket. Levemaaten er meget vekslende. Naar man har noget, leves høit og overdaadig, men naar beholdningerne er slut, blir det smalhans, ofte i en utrolig grad. De sidste aars gode vinter- og vaarfiske har dog bevirket, at de snaue tider er blit ganske kortvarige. Der er adskillig drik blandt befolkningen. Antallet av uegte barn er stort, sedelighetstilstanden er ikke god. (B. Lunde). — Distriktslæge J. Strømme omtaler de mislige drikkevandsforhold i fiskeværet Berlevaag, hvor vandet i de saakaldte statens brønder, specielt i fisketiden, var ganske udrikkelig; det hadde en brungrøn farve, fettagtig utseende, lugt og smak av gjødsel, fiskeavfald etc. Dette forhold bidrog vistnok til, at helseraadets paabud om kokning av vandet i stor utstrækning blev efterkommet. Der blev gjort alt mulig for at hindre tilsig til vandindtakene, specielt var politiet iaar meget energisk. Men allikevel var tilstanden under al kritik. Ved et utbrudd av alvorligere, smitsomme sygdomme vilde der være en stor sanitær fare tilstede under disse omstændigheter, saa der maa gjøres noget for at skaffe været brukbart drikkevand.

I Vadsø distrikt slog fisket i Varangerfjorden glimrende til og skaffet befolkningen udmerket, tildels storartet fortjeneste. Der kom penger blandt folk og dermed øket liv og virksomhet baade paa sjø og land. (A. Bergh).

Ogsaa i Sydvaranger distrikt var der et godt aar for fiskerne. Dog slog laksefisket ikke saa godt til som vanlig, og sterke storme gjorde adskillig skade paa de kostbare redskaper. Paa grund av den kolde sommer blev høihøsten ringe, og av poteter og vilde bær blev der ingen høst. Det gode utbytte av fiskerierne har her bevirket, at folket paa mange steder har forbedret sine ofte elendige boliger, og dels har bygget nye, dels sat de gamle i bedre stand. Om vinteren hørtes heller ikke noget om mangel paa mel eller andre fødemidler, derimot har fórmangelen været stor, saa fór har maattet kjøpes i stor utstrækning

andetstedsfra. — Aktieselskapet Sydvarangers anlægsarbeider blev foreløbig avsluttet i august, hvorefter den regelmæssige drift tok sin begyndelse. Arbeidernes antal var i december 436. De bor i de av aktieselskapet opførte ganske hensigtsmæssige arbeiderboliger; et mindre antal har selv bygget sig hus paa tomter, som er bygslet av kommunen. I alle selskapets arbeiderboliger er indlagt elektrisk lys, vandledning og kloak. Ogsaa den øvrige bebyggelse paa Kirkenes har faat sin vandforsyning fra selskapets vandledning, et overmaade stort gode. — Arbeiderne har frit losji i selskapets hus og faar brændsel (kul) for en meget rimelig pris. I den store fabrik og i den elektriske centralstation gaar arbeidet uten avbrytelse nat og dag med 8 timers skift. — Angaaende folketællingen i 1910 meddeler distriktslægen følgende: Sydvarangers folkemængde utgjorde 3 303 hjemmehørende. Ved forrige folketælling 1900 var den 1 912 hjemmehørende. Altsaa en stigning av 1 391, væsentlig foraarsaket ved indflytning for den i mellemtiden paabegyndte grubedrifts skyld. Av indbyggerne var 1 777 mænd og 1 526 kvinder. Stigningen i antal for de forskjellige nationaliteters vedkommende stiller sig saaledes:

	1900.	1910.		
Nordmænd	396	1 600,	stign.	1 204
Lapper	698	700,	—	2
Kvæner	818	846,	—	28
Blandede	-	157,	—	157
	1 912	3 303,	stign.	1 391

Hvad de blandede angaar, saa fandtes naturligvis saadanne i 1900 i ikke ringe antal, men i min kilde maa de være fordelt paa de forskjellige nationer, da de ikke er opført særskilt. De norskes antal er altsaa steget fra at utgjøre 20,7 pct. til at utgjøre 48,4 pct. av befolkningen, mens de andre nationaliteter ogsaa viser nogen fremgang, for kvænernes vedkommende ogsaa for en stor del foraarsaket ved indflytning for grubedriftens skyld fra andre steder i Norge. (A. Wessel).

Distriktslægen uten fast distrikt skriver fra sin virksomhet inden amtet følgende: Sedelighetsforholdene synes mig at ligge overmaade lavt, især blandt kvænbefolkningen. De veneriske sygdomme ansees av kvænerne som rene ubetydeligheter, og de gidder ikke søke lægehjælp derfor. For gonorréens vedkommende hænder det ofte, at man gaar paa apoteket og faar zinkvand og sprøite og saaledes unddrar sig helseraadets kontrol. Jeg paala derfor apoteket at indstille utlevering av disse medikamenter og istedet henvise den syke til lægen. — Blandt konfirmanterne hændte det, at en 14—15 aar gammel pike paaførte 2 andre konfirmanter gonorré. Hun hadde tidligere havt lignende omgang med flere voksne personer. Forholdet blev meldt politiet og retslig forfulgt. — Boligforholdene har for fiskeværenes vedkommende været overmaade slette. Befolkningen har liten sans for renlighet. Ved hjælp av de sidste aars gode indtægter begynder man dog nu at opføre bedre boliger, tildels ogsaa ved laan i boligbanken. Især gjælder dette Søndre og Nordre Honningsvaag; i Søndre Honningsvaag er bygningsloven indført. Sansen for renlighet og orden er ogsaa i stigende. — Levemaaten er god. Den almindelige befolkning gjør indtryk av at ha større krav til livet i saa henseende end andetsteds. De klær sig dog, især kvinderne, uhensigtsmæssig. Husmoren har liten sans for og kundskap i det huslige stel, og husflid er her ukjendt. Klær og andet tøi kjøpes i færdig stand. Man kjøper f. eks. heller fiskeboller end laver dem selv. En medvirkende aarsak hertil er den lette adgang til bifortjeneste (fiskearbeide) for kvinderne og den oftest gode, daglige fortjeneste for

forsørgeren med fiske. — Der har været megen smughandel med spirituosa og derav følgende beruselse især blandt ungdommen. (Svindland).

Sykehus. De tre amtssykehus ligger i byerne Hammerfest, Vardø og Vadsø. Sykestuen i Hasvaag, Loppen distrikt, har fremdeles ikke været i virksomhet. I Hammerfest er der et katolsk St. Vincents hospital, væsentlig for kroniske syke. I Tanen distrikt ligger Tanagaard pleiehjem for tuberkuløse med plads for omtrent 18 syke. Paa et par undtagelser nær er alle indlagt i henhold til tuberkuloselovens § 6. Flere andragender om optagelse maatte avslaaes paa ubestemt tid paa grund av mangel paa plads. Det i Engelsviken, Vardø distrikt, i 1909 oprettede koleralasaret har fremdeles staat ubenyttet. Det er fuldt monteret, har egen vandledning og egen kloak, desinfektionsskap o s v. I Vadsø indkjøptes et like ved amtssykehuset beliggende hus til epidemilasaret; det kom istand 2den november og toges straks i bruk. (A. Bergh).

Sykepleien. Fra Kistrand bemerkes, at paa grund av de lange avstande, er lægesøkningen vanskelig for befolkningen. Skyssen blir kostbar. Sees alene hen til folkemængden, skulde én læge være nok for distriktet, men dettes 2 herreder ligger flere mil fra hinanden, adskilt ved fjeldstrækninger uten vei. Karasjoks befolkning er forholdsvis raskest i vekst. Den fælles læge bor dertil utenfor Kistrand herreds centrum. Karasjoks herredsstyre har derfor indsendt andragende til amtet om lægeboligens flytning til et sted længere inde ved Porsangerfjorden og om forøkelse av de faste lægereisers antal i aaret fra 7—12 pr. aar. Principielt gaar kravet ut paa egen læge for herredet. (G. Ottesen). Distriktslægen i Lebesby har hittil været stationeret i Mehavn under vaarfisket; i 1910 hadde han første gang en hjælpelæge, der gjorde tjeneste i Laksefjordværene. Han var for en del lønnet av medicinalfondet. Da Mehavn nu er utskilt av Lebesby distrikt, vil distriktslægen bli stationeret i værene inden distriktet, hvad der vil bevirke en betydelig formindskelse i hans indtægter, men paa den anden side var den gamle ordning tungvindt og hadde i senere tider vakt adskillig misnøie blandt befolkningen inden distriktet (T. Moland). I Gamvik distrikt er sykepleien paa grund av de store avstande og den spredte befolkning paa sine steder noksaa kummerlig. Nogen syke- eller diakonisseforening findes ikke i distriktet. Under loddefisket driver de forskjellige missionsforeninger et fiskerhjem i dertil leiet lokale. Her er gjerne en diakonisse bestyrerinde, og hun hjælper i nødsfald fiskerne med forbinding av svulfingre o. s. v, naar det ikke er nødvendig at gaa til lægen. I Gamvik er et fast fiskerhjem i eget hus, det drives av en frikirkelig indretning og bestyres av en diakon. Han forsyner fiskerne ogsaa med nafta og kamferdraaper; jodtinktur og antipyrin har han ogsaa forsøkt at skaffe sig, men hittil uten held. (J. Halvorsen).

Badeindretninger. I Hammerfest findes 4 saadanne, hvorav et er dampbad («kvænbad»), to findes ved de respektive sykehus. I Mehavn, Gamvik distrikt, findes der en privat badstue, som benyttes av stedets indvaanere. I Vardø er der paa sykehuset karbad, som benyttes flittig, desuten 4 dampbad, nemlig 3 saakaldte kvænbad og 1 russebad; dette sidste eies av en privatmand og benyttes i sommermaanederne flittig av hans mange russiske arbeidere. Han har desuten et dampbad for sine andre arbeidere; men det blir litet benyttet. I Sydvaranger har grubeselskapet paa Kirkenes badeindretning for sine funktionærer og arbeidere med familier.

Om amtets **apotek** se den almindelige beretning.

Følgende tabel gir oplysning om antallet av møter i helseraad og av vakcinerte:

Lægedistrikter.	Møter i helseraad.	Vakcinerte.
Finmarkens amt	53	370
Alten, Talvik	[1]) 6	65
Loppen	[2]) 2	7
Hammerfest	[3]) 10	8
Maasø	[4]) 5	106
Kistrand	[5]) 3	47
Lebesby	ingen	ingen
Gamvik	ingen	12
Tanen	[6]) 3	28
Vardø	[7]) 8	14
Vadsø	[8]) 14	83
Sydvaranger	2	ingen

[1]) Alten 4, Talvik 2. [2]) Hasvik 1, Loppen—Økstjord 1. [3]) Hammerfest by 8, Hammerfest herred 1, Kvalsund 1. [4]) Maasø 2, Kjelvik 3. [5]) Kistrand 3. [6]) Tanen 3. [7]) Vardø by 6, Vardø herred 2. [8]) Vadsø by 10, Nordvaranger 1, Næsseby 3.

C. Anhang.

(Appendices).

1. Bemerkninger til lungetuberkulosetabellerne for Tromsø stift 1901—1910.

Av

distriktslæge i Steigen N. Christoffersen.

Nu, da det første 10-aar er forløpet siden tuberkuloseloven, dens anmeldelsesplikt, er kommet medicinalberetningerne tilgode, har jeg troet, at det kunde ha sin interesse at gjøre en sammenstilling av, hvad den officielle statistik har bragt for dagen for Tromsø stifts vedkommende med hensyn til lungetuberkulosen.

Tromsø stift danner jo — som intet andet stift — et avgrænset hele, uten nævneværdig til- eller avgang i befolkningen fra naboamter hverken med hensyn til befolkningens vekst eller til dens smitteforhold.

Jeg har ogsaa tænkt, det kunde være av interesse, fordi stiftet forhaabentlig i aarhundredets 2det og senere decennier vil ha sit eget, tilstrækkelig store sanatorium og likeledes, men særlig i Nordlands amt, være forholdsvis godt utstyret med tuberkulosehjem om faa aar.

Jeg har utarbeidet en tabel A, der gir en oversigt over stiftet i sin helhet og amtsvis, og 3 tabeller B, C og D, der amtsvis viser lungetuberkulosen inden hvert enkelt lægedistrikt.

Angaaende sygdommens gang i det store og hele i 10-aaret viser tabel A dens konstante, faste tak paa befolkningen, dens aarvisse tilbakevenden med de omtrent samme sikre tal, baade hvad dødsfald og anmeldte nye tilfælde angaar.

Tromsø amt staar gunstigst, Nordland litt værre og Finmarken betydelig under, værre end de 2 andre.

Nordlandsrubrikken utviser, hvad dødsfald angaar, en stigning i de senere aar i forhold til de første aarene, mens tallet av ny anmeldte tæringssyke holder sig omtrent ens gjennem hele perioden.

I Tromsø amt er dødsfaldene av samme hyppighet omtrent, mens de nye tilfælde er i avtagende [1]).

I Finmarken nærmest samme forhold som i Tromsø amt — men tallene her er mindre, hvorfor svingningerne aar om andet er større.

Dette sidste gjælder selvfølgelig i end høiere grad, naar man tar for sig tabellerne for de enkelte lægedistrikter, B, C og D. Jeg bortser fra de anmeldte nye tilfælde i 1901 — det aar kom naturligvis alle tuberkuløse, baade gamle og nye tilfælde, ind i tuberkuloseprotokollerne.

[1]) Indtil aaret 1910, der baade for Tromsø og Finmarken viser en pludselig forøkelse av disse.

A. Lungetuberkulose i Tromsø stift 1901—1910.

Sammendrag av den officielle medicinalstatistik.

Aar.	Dødsfald og nyanmeldte kasus.							
	Nordland.		Tromsø.		Finmarken.		Hele stiftet.	
	Antal dødsfald.	Anmeldte nye tilfælde.	Antal dødsfald.	Anmeldte nye tilfælde.	Antal dødsfald.	Anmeldte nye tilfælde.	Antal dødsfald.	Anmeldte nye tilfælde.
1901	208	477	102	220	69	160	379	857
1902	249	381	105	184	64	128	418	693
1903	244	345	90	174	99	140	533	659
1904	233	339	131	149	84	145	448	633
1905	256	441	133	222	90	147	479	610
1906	278	443	149	182	79	127	506	752
1907	331	403	137	186	77	128	545	717
1908	265	449	119	153	95	123	579	725
1909	297	425	127	158	76	121	500	704
1910	308	451	124	212	101	195	533	858
Pr. aar gjennemsnitlig	267	415	121	184	83	141	492	720
Gjennemsnitlig beregnede dødsfald i pro mille av den levende befolkn. 1901—1910 ...	2,2	-	2,2	-	4,3	-	-	-

B. Lungetuberkulose i Nordlands amt 1901—1910.

Sammendrag av den officielle medicinalstatistik.

Lægedistrikter.	Kjendte dødsfald av lungetuberkulose												Folkemængde 1ste december 1910.	Anmeldte nye tilfælde av lungetuberkulose										
	i aaret										Gjennemsnitlig antal pr. aar	pro mille av levende befolkn.		i aaret									Gjennemsnitlig antal pr. aar	pro mille av levende befolkn.
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10		
Brønnøy	17	23	20	23	24	27	25	22	34	33	25,8	2	12 603	25	32	22	28	44	38	51	33	49	50	38	3
Alstahaug	16	19	16	24	15	19	27	21	29	16	20,2	1,4	14 002	20	15	26	39	49	36	32	30	30	35	31	2,1
Vefsen	15	18	15	10	16	13	13	12	14	2	12,8	1,6	7 726	27	21	23	12	14	15	17	16	11	7	16	2,2
Mosjøen ladested	5	5	7	4	3	6	8	3	5	0	4,6	2,7	1 701	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	10	13	8	6	13	7	5	9	9	2	8,2	1,4	6 000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ranen	15	24	26	15	24	34	34	25	32	27	25,4	1,5	17 279	24	34	39	28	44	53	38	30	44	40	37	2,0
Lurøy	10	15	13	16	17	17	26	22	19	20	17,5	1,9	9 394	22	34	37	27	33	30	39	45	26	27	32	3,4
Gildeskaal	6	11	6	6	9	4	18	5	6	14	8,5	1,3	6 400	22	23	12	13	14	18	17	12	19	13	16	2,7
Bodø	22	21	26	31	33	28	26	31	32	29	27,9	2,8	9 760	62	40	44	39	32	42	25	29	31	17	37	4,0
Bodø kjøbstad	15	12	12	12	17	14	10	6	7	8	11,3	2,4	4 700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bodin	7	9	14	19	16	14	16	25	25	21	16,6	3,3	5 060	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Folden	6	9	2	2	5	5	4	8	6	9	5,6	1,1	5 090	20	11	7	4	10	8	6	13	11	8	10	2,0
Skjerstad	15	19	22	23	24	28	34	24	23	16	22,8	1,9	11 960	42	25	32	27	48	34	40	60	43	37	40	3,4
Steigen	4	6	6	3	6	3	6	5	8	10	5,7	1,6	3 550	10	6	12	5	6	9	13	15	10	13	10	3,0
Hamarøy	4	4	6	6	7	6	4	2	8	6	5,3	1,6	3 230	8	5	11	6	10	7	6	11	6	4	7	2,4
Lødingen	6	9	8	6	8	8	13	8	6	19	9,1	1,5	6 059	9	13	10	7	20	16	14	15	15	25	14	2,0
Ofoten	15	19	16	16	6	23	27	12	11	24	16,9	1,4	11 891	46	29	34	25	36	44	40	49	54	33	39	3,4
Narvik kjøbstad	-	8	2	4	1	9	13	4	3	8	5,2	1,1	4 609	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	-	11	14	12	5	14	14	8	8	16	10,2	1,4	7 282	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flakstad	3	7	5	1	6	6	6	4	6	5	4,9	1,0	4 851	8	11	4	14	12	8	8	9	11	15	11	2,0
Buksnes	16	14	11	13	14	16	9	11	21	22	14,7	1,4	10 610	60	28	24	18	22	32	24	25	31	41	30	3,0
Austlofoten	6	13	21	12	5	15	20	15	12	9	12,8	1,7	7 314	26	26	9	17	16	24	21	20	19	13	19	2,7
Hadsel	24	10	19	11	18	13	19	12	20	15	16,1	1,2	13 458	30	15	23	35	36	24	23	13	21	38	26	1,8
Sortland	7	8	4	14	19	12	10	16	9	16	11,3	1,0	11 568	16	13	10	20	35	37	21	31	12	35	23	2,0

C. Lungetuberkulose i Tromsø amt 1901—1910.

Sammendrag av den officielle medicinalstatistik.

Lægedistrikter.	Kjendte dødsfald av lungetuberkulose												Folkemængde 1ste december 1910.	Anmeldte nye tilfælde av lungetuberkulose										
	i aaret										Gjennemsnitlig antal pr. aar	pro mille av levende befolkn.		i aaret									Gjennemsnitlig antal pr. aar	pro mille av levende befolkn.
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10		
Trondenes	14	21	2	18	16	24	12	21	24	23	17,5	1,1	15 205	40	24	35	18	30	24	30	26	29	42	30	1,8
Harstad ladested	-	-	-	3	2	7	2	1	-	1	1,6	0,8	2 058	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	-	-	-	15	14	23	10	20	24	22	18,3	1,4	13 147	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ibbestad	12	7	8	27	18	18	26	14	22	14	16,6	1,5	10 271	9	29	25	28	34	35	45	24	17	30	28	2,2
Tranøy	-	4	12	4	7	3	8	10	11	6	6,5	1,2	5 476	16	17	14	10	10	9	10	15	11	20	13	2,2
Berg		3	-	1	1	2	-	3	4	4	1,8	0,8	2 776	3	3	1	-	5	2	1	4	6	6	3	1,0
Lenvik	5	2	6	1	10	4	19	6	4	6	6,3	0,9	7 496	27	10	13	4	19	11	11	10	10	13	13	1,8
Maalselven	7	8	7	7	9	12	10	8	9	9	8,6	1,6	5 581	14	8	11	8	25	22	11	9	15	11	13	2,7
Balsfjord	4	9	7	7	18	9	6	2	4	4	7,0	1,4	5 096	13	11	8	6	11	15	7	7	9	8	10	2,0
Tromsø	30	23	18	28	30	35	26	32	24	28	27,4	2,0	13 302	36	34	35	42	45	35	38	36	43	37	38	2,8
Tromsø kjøbstad	17	13	11	20	20	21	18	21	17	18	17,6	2,3	7 602	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	13	10	7	8	10	14	8	11	7	10	9,8	1,5	5 700	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lyngen	16	10	17	25	15	26	14	10	10	14	15,7	2,4	6 476	26	16	25	27	18	26	21	14	13	31	22	3,0
Karlsøy	4	6	5	5	6	4	8	3	7	8	5,6	1,6	3 577	12	5	9	7	15	8	13	10	10	5	9	3,0
Skjervøy	10	12	8	8	13	12	8	10	8	8	9,7	1,5	6 394	24	27	8	12	18	15	11	16	11	9	15	2,5

D. Lungetuberkulose i Finmarkens amt 1901—1910.

Sammendrag av den officielle medicinalstatistik.

Lægedistrikter.	Kjendte dødsfald av lungetuberkulose												Folke mængde 1ste december 1910.	Anmeldte nye tilfælde av lungetuberkulose										
	i aaret										Gjennemsnitlig antal pr. aar	pro mille av levende befolkn.		i aaret									Gjennemsnitlig antal pr. aar	pro mille av levende befolkn.
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10		
Alten	16	9	11	13	22	7	16	17	7	11	12,9	2,2	5 977	12	11	31	21	25	13	21	18	10	16	18	3,0
Loppen	1	1	7	3	2	3	2	4	4	8	3,5	1,4	2 503	1	9	6	1	7	1	2	9	9	10	6	2,0
Hammerfest	2	10	24	13	10	10	5	12	14	12	11,2	2,1	5 128	7	15	21	17	12	8	8	15	16	18	14	2,6
Hammerfest kjøbstad	2	9	19	10	9	8	5	4	5	8	7,9	3,3	2 709	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	-	1	5	3	1	2	-	8	9	4	3,3	1,4	2 419	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Maasø	3	11	5	7	7	5	6	9	9	5	6,7	1,6	4 080	12	13	12	16	10	10	22	5	10	17	13	2,9
Kistrand	6	5	7	2	5	5	7	2	2	5	4,6	1,6	2 062	12	5	3	6	10	4	7	4	7	8	7	2,2
Lebesby	1	3	-	-	4	3	3	2	-	3	1,9	1,3	1 440	4	1	2	2	2	3	3	4	3	4	3	2,0
Tanen	3	-	1	3	4	5	6	15	6	16	6,3	1,8	4 046	10	15	10	6	18	10	18	13	8	27	14	2,6
Vardø	6	13	13	12	7	9	7	9	10	16	10,2	2,4	4 244	29	18	13	14	15	11	13	11	13	25	16	3,6
Vardø kjøbstad	5	9	7	11	6	6	6	6	8	15	7,9	2,3	3 014	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	1	4	6	1	1	3	1	3	2	1	2,3	1,9	1 230	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vadsø	24	7	20	25	19	24	18	18	14	-	18,8	4,3	4 422	68	35	40	58	43	56	36	43	37	38	46	10,5
Vadsø kjøbstad	8	2	8	12	6	10	7	12	8	-	8,1	4,3	1 905	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bygder	16	5	12	13	13	14	11	6	6	-	10,7	4,3	2 517	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sydvaranger	7	5	7	6	10	8	7	7	10	7	7,4	2,3	3 253	5	6	13	19	17	21	7	9	12	32	14	3,7

Langt foran alle distrikter staar her Vadsø, med 4,3 pro mille kjendte dødsfald og 10,5 pro mille nyanmeldte tæringssyke hvert aar — by og land synes at staa likt. Dernæst kommer, hvad dødsfaldene angaar, Hammerfest by (3,3 pro mille), Bodin (3,3 pro mille), Mosjøen (2,7 pro mille), Bodø, Lyngen og Vardø (2,4 pro mille). Med hensyn til nyanmeldte kommer efter Vadsø (10,5 pro mille), Bodø lægedistrikt (4,0 pro mille), Sydvaranger (3,7 pro mille), Vardø (3,6 pro mille), Ofoten, Skjerstad og Lurøy (3,4 pro mille) o. s. v.

Der lar sig ikke utlede nogen regel av disse tabeller angaaende nogen forskjel paa nordlig eller sydlig beliggenhet, sjø- eller indlandsdistrikt, by eller land, norsk eller kvænsk eller lappisk befolkning.

Brønnøy, det allersydligste lægedistrikt, er vel saa belastet med tuberkulose som distrikterne i Tromsø amt, Flakstad med sit typiske havklima staar gunstigere end f. eks. Ranen, Skjerstad og Ofoten, men saa har til gjengjæld disse sidste en delvis arbeiderbefolkning og er delvis bymæssig bebygget.

Naar undtages Vadsø, viser det sig, at udelukkende norske distrikter er likesaa meget angrepet som distrikter med hovedsagelig kvænsk eller lappisk befolkning (f. eks. Bodin og Sydvaranger eller Vardø landsogn).

Det er ene og alene tuberkelbacillens lette overførbarhet — sygdommens smitsomhet — som kan forklare dens optræden i de forskjelligartede distrikter her nord.

2. Beretning om en epidemisk forekomst av appendicit i Sørreisa (Tranøy lægedistrikt) 1908—1910.

Av

distriktslæge Eiv. Saxlund.

Fra oktober 1908 til september 1910 kom følgende tilfælde av appendicit til min observation (se tabellen paa side 264 og 265):

Av samtlige i distriktet optraadte tilfælde er:

i 1907	1	tilfælde
- 1ste kvartal 1908	3	—
- 2det « «	3	—
- 3dje « «	3	—
- 4de « «	18	—
- 1ste « 1909	18	—
- 2det « «	5	—
- 3dje « «	4	—
- 4de « «	4	—
- 1ste til 3dje kvartal 1910	6	—

Alder og kjøn:

Under 15 aar	5	tilfælde
15—30 «	44	—
30—45 «	11	—
Over 45 «	5	—
Mandkjøn	6	—
Kvindekjøn	59	—
Gifte mænd	4	—
Ugifte «	2	—
Gifte kvinder	14	—
Barnløs enke	1	—
Ugifte kvinder	44	—

Jeg har inddelt tilfældene i 2 grupper:

1. Typisk appendicit	kun i	9	tilfælde
2. Atypisk —	« -	56	—

Den sidste artet sig snikende og hadde et kronisk præg helt fra begyndelsen av. Den paavirkedes ikke av diætetisk og medikamentøs behandling.

Distriktet bestaar av Dyrøy, Tranøy og Sørreisa.

Der forekom	1	tilfælde	i	Dyrøy.
« —	2	—	-	Tranøy.
« —	62	—	-	Sørreisa.

	Navn.	Alder.	Gift eller ugift.	Stilling.	Herred.	Observeret.	Sygdommens begyndelse.	Sygdomsform.
1.	Inga O.	18	Ugift.	Bor hjemme.	Sørreisa.	9/10 1908.	Høsten 1908.	Kronisk appendicit.
2.	Albertine K.	32	Gift.	Bondekone.	—	10/10 «	9/10 «	Akut —
3.	Gurine S.	20	Ugift.	Tjenestepike.	—	17/11 «	August «	Kronisk —
4.	Elise S.	9½		Gaardbrukers datter.	—	27/11 «	½ aar i forveien.	— —
5.	Inga J.	24	Ugift.	Tjenestepike.	—	10/12 «	Oktober 1908.	— —
6.	Fru S.	23	Gift.	Frue.	—	14/12 «	13/12 «	Akut —
7.	Hilda H.	20	Ugift.	Hjemmeværende.	Tranøy.	17/12 «	For 1 aar siden.	Kronisk —
8.	Ingebjørg E.	15	—	Butikjomfru.	Sørreisa.	8/1 1909.	Oktober 1908.	— —
9.	Anne N.	21	—	Hjemmeværende.	—	25/1 «	December «	— —
10.	Gurine E.	16	—	—«—	—	26/1 «	Oktober «	— —
11.	Kristine S.	43	Enke.	Bondekone.	—	29/1 «	November «	— —
12.	Signhild J.	18	Ugift.	Hjemmeværende.	—	30/1 «	Sommeren «	— —
13.	Jørgine N.	19	—	—«—	—	3/2 «	December «	— —
14.	Jenny H.	17	—	—«—	—	4/2 «	November «	— —
15.	Jenny G.	25	—	Tjenestepike.	—	6/2 «	— «	— —
16.	Gjertrud G.	30	—	—«—	—	8/2 «	1 aar siden.	— —
17.	Ragnhild B.	20	—	Hjemmeværende.	—	11/2 «	December 1908.	— —
18.	Frk. H.	25	—	Butikjomfru.	—	23/2 «	For 1 uke siden.	Akut —
19.	Marie B.	15	—	Hjemmeværende.	—	23/2 «	For 3 uker siden.	Kronisk —
20.	Alette N.	15	—	—«—	—	23/2 «	For 1 uke siden.	— —
21.	Hilda J.	20	—	—«—	—	1/3 «	December 1908.	— —
22.	Ragna H.	24	—	Tjenestepike.	—	2/3 «	— «	— —
23.	Magna H.	17	—	—«—	—	2/3 «	— «	— —
24.	Lorense T.	11		Fosterdatter.	—	11/3 «	Februar 1909.	— —
25.	Anton P.	47	Gift.	Gaardbruker.	—	11/3 «	— «	— —
26.	Hanna J.	21	Ugift.	Hjemmeværende.	—	11/3 «	— «	— —
27.	Adelaide J.	23	—	Tjenestepike.	—	12/3 «	For 1 aar siden.	— —
28.	Ane B.	34	Gift.	Syerske.	—	12/3 «	Februar 1909.	— —
29.	Amanda L.	36	—	Bondekone.	—	13/3 «	— «	— —
30.	Bertine J.	16	Ugift.	Hjemmeværende.	—	13/3 «	December 1908.	— —
31.	Amalie J.	25	—	Tjenestepike.	—	15/3 «	Februar 1909.	— —
32.	Sigrid E.	39	—	Hjemmeværende.	—	15/3 «	Mars «	— —
33.	Ragna O.	31	Gift.	Bondekone.	—	15/3 «	Februar «	— —

(Forts.).

Navn.	Alder.	Gift eller ugift.	Stilling.	Herred.	Observeret.	Sygdommens begyndelse.	Sygdomsform.
(Forts.).							
34. Hilda H.	18	Ugift.	Hjemmeværende.	Sørreisa.	15/3 1909.	Februar 1909.	Kronisk appendicit.
35. Hansine A.	21	—	Tjenestepike.	—	5/4 «	Mars «	— —
36. Helene J.	17	—	Hjemmeværende.	—	10/4 «	— «	— —
37. Konstanse K.	11		Arbeiders datter.	—	14/4 «	For 1/2 aar siden.	— —
38. Johanne N.	25	Gift.	Bondekone.	Tranøy.	14/4 «	« 1 —«—	— —
39. Jenny R.	19	Ugift.	Hjemmeværende.	Sørreisa.	15/4 «	Mars 1909.	— —
40. Hansine R.	45	Gift.	Bondekone.	—	16/4 «	April «	— —
41. Anna N.	23	—	Fiskers kone.	—	8/7 «	Mai «	— —
42. Ingeborg J.	40	Ugift.	Hjemmeværende.	—	9/7 «	December 1908.	— —
43. Hilda N.	19	—	—«—	—	13/7 «	Januar 1909.	— —
44. Kristian V.	28	Gift.	Gaardbruker.	—	25/7 «	26/7 «	Akut —
45. Nils J.	33	—	—«—	—	29/7 «	December 1908.	Kronisk —
46. Anne H.	15	Ugift.	Hjemmeværende.	—	1/8 «	Februar 1909.	— —
47. Karen J.	30	Gift.	Bondekone.	—	7/8 «	August «	Akut —
48. Harda K.	18	Ugift.	Hjemmeværende.	—	2/9 «	Mai «	Kronisk —
49. Karen B.	19	—	—«—	—	6/9 «	April «	— —
50. Hilda S.	26	—	—«—	—	16/9 «	Juli «	— —
51. Serine I.	38	Gift.	Bondekone.	—	4/10 «	— «	— —
52. Kristine M.	18	Ugift.	Hjemmeværende.	—	19/10 «	Oktober «	Akut —
53. Johanne J.	46	Gift.	Bondekone.	—	2/4 1910.	For 3 dage siden.	— —
54. Molli J.	12		Fiskers datter.	—	5/4 «	For 1 aar siden.	Kronisk —
55. Anna J.	60	Gift.	Bondekone.	—	5/4 «	Februar 1910.	— —
56. Dagny J.	22	Ugift.	Husbestyrerinde.	Dyrøy.	19/4 «	Januar «	— —
57. Albert K.	45	Gift.	Landhandler.	Sørreisa.	6/5 «	For 1/2 aar siden.	— —
58. Aksel I.	14		Fiskers søn.	—	7/5 «	2 dage siden.	Akut —
59. Anna S.	28	Ugift.	Hjemmeværende.	—	21/5 «	Ca. 2 aar siden.	Kronisk —
60. Albertine O.	24	Gift.	Bondekone.	—	16/5 «	November 1909.	— —
61. Josefine K.	18	Ugift.	Tjenestepike.	—	25/5 «	April 1910.	— —
62. Marit V.	23	—	Hjemmeværende.	—	21/6 «	For 1/2 aar siden.	— —
63. Sigrid H.	25	Gift.	Bondekone.	—	13/7 «	Ca. 2 aar siden.	— —
64. Hans E.	21	Ugift.	Fisker.	—	7/8 «	6/8 1910.	Akut —
65. Thomas S.	19	—	Bondesøn.	—	2/9 «	Mars 1909.	Kronisk —

Beregnet efter den antagne folkemængde:

I Dyrøy	1	tilfælde	paa	1 700	indbyggere
- Tranøy	2	—	«	1 700	—
- Sørreisa	62	—	«	2 100	—

(3 pct. av befolkningen).

Man vil av kartskissen se, at de fleste tilfælde er forekommet omkring Reisvandet — i bygdens centrum. Her forekom 2 eruptioner — i 4de kvartal 1908 og første kvartal 1909. Siden spredte tilfældene sig, og sygdommen trak sig vestover; men de 6 tilfælde i 1910 samler sig atter ved Reisvandet. De fleste tilfælde er forekommet i de tættest befolkede strøk av bygden, hvorfra sygdommen har spredt sig noget, men omtrent ikke kommet utenfor Sørreisa.

At merke er det udmerkede veinet her; de andre bygder har omtrent ikke landeveier.

Paa strækningen Sørfosli—Nordgaard findes 81 opsittere, og af disse har 30 hat sygdommen hos sig, altsaa mere end i hvert 3dje hus. Og i 10 av disse 30 hus er forekommet mere end 1 tilfælde i hvert. Muligens kan denne $^1/_3$ forhøies til $^1/_2$, da jeg ryktevis hørte om mange tilfælde suspekt paa appendicit, som ikke blev lægeundersøkt. At der her foreligger en fælles aarsak, maa antages sikkert, og den maa være ektogen. Men at der findes endogene betingelser, er ogsaa rimelig.

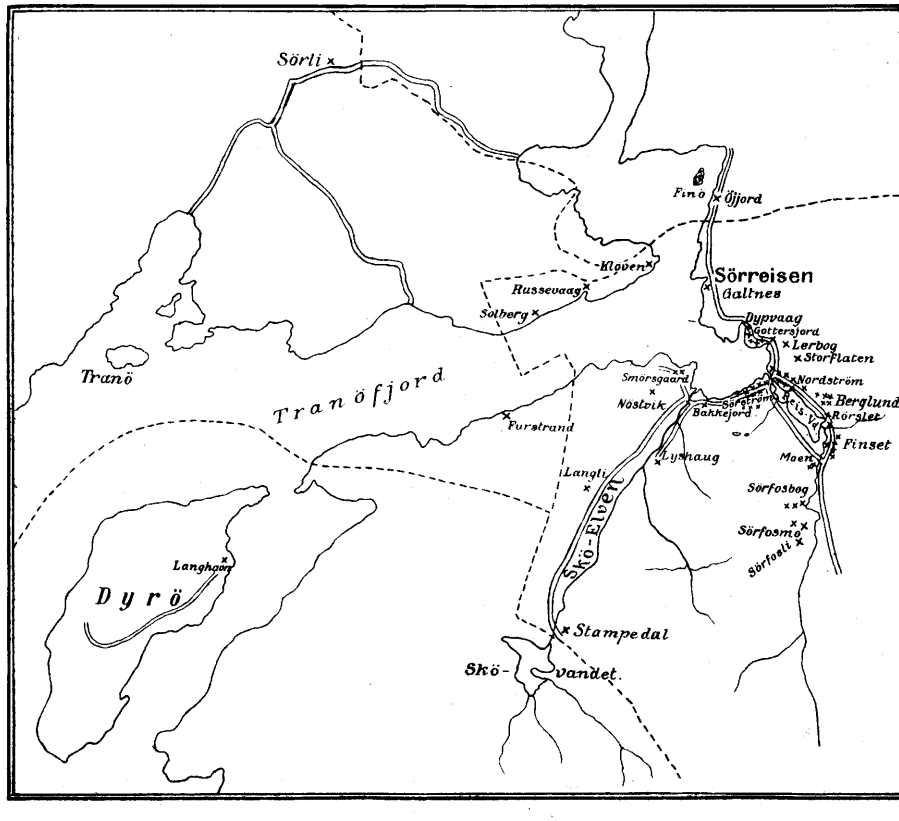

Alderen 15 til 30 aar	44	tilfælde
Kjøn, kvinder	59	—
Ugifte kvinder	44	—

Det har været en epidemi, som har begyndt eftersommeren 1908, kulmineret om vinteren 1909 og er avsluttet sommeren 1910.

Hvordan smitten har foregaat, lar sig ikke avgjøre. Der var ingen holdepunkter for antagelse av smitte gjennem matvarer og drikkevand. At merke er, at der i Reisvandet er brakvand, og hver gaard har sin brønd eller bæk.

Spørsmaalet blir nu, om diagnosen har været rigtig. Personlig føler jeg mig overbevist herom for de allerfleste av forannævnte tilfælde. Desuten blev diagnosens rigtighet bekræftet av overlægen ved Tromsø sykehus, hvor mine patienter paa faa undtagelser nær blev opereret med helbredelse tilfølge. Ved operationen blev appendicit konstateret og paa foranledning av medicinaldirektøren indsendtes 11 eksstirperte appendices til mikroskopisk undersøkelse, og diagnosens rigtighet fastsloges i alle disse tilfælde, om der end ikke fandtes holdepunkt for antagelse av en fælles infektion.

Hvis smitte har foreligget, maa den ha gaat langsomt for sig.

Selve appendiciten kan for den saks skyld ha været en rest av en avløpen infektiøs tarmsygdom. Men at der har været et specifikt virus tilstede, som har fremkaldt epidemien, er høist sandsynlig, selvom der ikke fandtes noget mikroskopisk.

3. Utdrag av medicinalberetningen for Karlsøy lægedistrikt for 1910.

Av

distriktslæge Jens Chr. Egenæs.

Man faar gjennemgaaende indtryk av, at her er smaat og fattigslig i Karlsøy lægedistrikt, sammenlignet med forholdene sydpaa. Man ser ikke stort til de store Nordlandsforhold, man har hørt saa meget om. Enkelte dele av distriktet gir imidlertid indtryk av velstand — velstelte gaarder og forholdsvis pene boliger. Dette er tilfældet med Langsund, Renø, tildels sydøstsiden av Vannø og Ulfsfjord.

I det hele spores der fremgang paa de fleste omraader, og er det ydre indtryk bra der, hvor der bor ublandet norsk befolkning, mens der hvor finner og blandingsbefolkning bor, som f. eks. paa nordsiden av Vannø og Nord- og Sørlenangen, er forholdene usle. Man kan i de fleste tilfælde av boliger og stel slutte sig til beboernes avstamning. Det er væsentlig den ublandede befolkning, som i de senere aar har gjort fremskridt i distriktet.

I økonomisk henseende spores ikke liten fremgang de sidste 5—10 aar. Mens der saaledes inden Karlsøy herred for 9 aar siden kun fandtes 33, som betalte statsskat, er der nu 90. Siden 1906 har den skatbare indtægt øket med omtrent 61 000 kroner for begge herreder og den skatbare formue med 400 000. — Denne fremgang skyldes i væsentlig grad fiskeribedriftens opkomst. Der anskaffes bedre og mere moderne fangstredskaper. De gamle aapne baater gaar stadig mere av bruk. Istedet anskaffes dækkede motorskjøiter. I 1906 fandtes i begge herreder kun 28 dækkede skjøiter uten motorer. I 1910 68, derav 42 med motorer. For at kunne skaffe sig disse, er befolkningen imidlertid nødt til at laane, men i de fleste tilfælde falder det let baade med renterne og de ordinære avdrag. Der gives tilfælde, hvor det ikke har været længe, før de har eiet sine skjøiter. Dette i de tilfælde, hvor fiskerne har været heldige i valget av motorer. Desværre tapes ikke saa litet, ved at der kjøpes daarlige maskiner. Der burde være offentlig kontrol med disse. Ofte foraarsaker ogsaa vanstel av maskinerne og ukyndighet i behandlingen av dem store tap. Den lokale presse har derfor tat ordet for oprettelsen av skøler i motorskjøtsel. Dette vilde utvilsomt ha den allerstørste økonomiske betydning for fiskerbefolkningen.

Fisket slog i 1910 gjennemgaaende godt til — saavel Lofot- som Finmarks- og sommerfisket i Torsvaag. Lotterne var gjennemgaaende ganske upaaklagelige her i distriktet.

Av fiskeværsreiser foretoges i vaarmaanederne reiser til Nord-Fugleø, hvor der fra januar til april fiskes glimrende, saasandt veiret bare tillater det. Fisket kan her kun foregaa ved hjælp av aapne baater, da her ikke findes havn. Hadde her været havn, vilde Fugleø sandsynligvis ha været Nordlands største fiskevær, for her staar fisketyngden aarviss utenfor. Men desværre staar her det aapne hav ret paa, slik at det hænder, fiskerne dagevis, ja ukevis ikke kan komme av land.

Det er ikke bare i aarets første maaneder her fiskes. Den fastboende befolkning driver fisket hele aaret rundt, og utbyttet er stadig godt. De kunde være velstaaende folk derute, men desværre gaar den meste fortjeneste op i drik. Intetsteds i distriktet drikkes som i Fugleø. Dette fiskevær har i det hele ikke noget godt ord paa sig. Mange tvilsomme eksistenser søker derut. Foruten drik skal der være megen usedelighet, og veneriske sygdomme forekommer ikke sjelden. I Torsvaag og Burøsund fiskevær var i 1910 samlet en usedvanlig stor fiskeralmue, og der var flere russeskibe end tidligere, hvorfor adgangen til at bli av med fisken var let og fiskepriserne gode. Dette fiskevær har fremtiden for sig. Almuen blir for hvert aar større, og der kommer stadig flere russeskibe. Høsten 1910 fik man telefon ditut, og det vil bidra til, at søkningen til været blir større; dette viste sig under sommerfisket iaar.

Saameget desto mere beklagelig er det derfor, at de hygieniske forhold derute er alt andet end tilfredsstillende. Skulde her utbryte en epidemisk sygdom under sommerfisket, kunde tilstanden bli forfærdelig. Foruten at de hygieniske forhold i sig selv er slette, vilde det, at man intet sted har, hvor man kunde anbringe de syke, være fortvilet.

Særskilte sundhedsvedtægter for dette fiskevær haves ikke. Drikkevandsforholdene er under al kritik. Paa øen Kaaja, hvor handelsmændene bor, og saaledes den meste trafik foregaar, findes en aapen grav fyldt med noget brunt, avskyeligt, slimet myrvand. Dette er det eneste tilgjængelige vand paa øen, og det benyttes ofte baade til koke- og drikkevand. Skal fiskerne og de fastboende familier ha godt drikkevand, maa der roes over sundet til Vannøsiden, hvor der findes en bæk, som kommer ned fra fjeldet. Dette er tildels meget besværlig, særlig naar der blæser søndenstorm. Der burde for medicinalfondets regning bores og bygges en cementeret lukket brønd, forsynet med pumpe. Her kunde saa godt drikkevand hentes. Paa den anden side av sundet burde lægges en ledning fra bækken, som kunde lette vandtagningen der.

Den største del av fiskeralmuen bor i flytende lossementer, skjøiter og baathus. Forholdsvis faa bor i rorboder eller indlosjerer sig hos private fastboende.

Med renligheten er det ofte smaat stel. Det er ikke altid hyggelig at maatte ind i de litet propre rum, hvor man slet ikke skal være for sikker paa ikke at bli befængt med utøi. Stanken av svovlvandstof pleier som regel være horribel. Selvfølgelig findes m. h. p. renligheten mange hæderlige undtagelser, men totalindtrykket synes jeg er slet.

Kostholdet ombord er i mange skjøiter ikke videre rart. Sort kaffe, sigtet rugbrød og margarinsmør kan spisesedlen bestaa av hele uken igjennem. Intet under, at saa mange, fiskere er dyspeptiske. I mange skjøiter er imidlertid levemaaten upaaklagelig, idet der ogsaa spises fisk, kjøt og flesk, poteter og hændelsesvis andre grøntsaker, der haves melk eller fløte (hermetisk) til kaffen. Enkelte bruker te istedetfor kaffe, især karvete.

Drikkevandsforholdene ombord er som regel litet hygieniske. Vandtønden staar paa dækket aapen for veir og vind. Hvemsomhelst drikker av ophævningsspandet.

Spyttesvineriet behøver jeg ikke engang at nævne.

Landbonæringen har ikke holdt skridt med fiskerinæringen. Fædriften maatte kunne utbringes til det dobbelte, hvis befolkningen fandt tid til at skjøtte sine gaarder.

Den smule tid, som skulde til, maatte imidlertid efter mit skjøn fiskerne kunne ta sig. Der skal igrunden saa litet arbeide til, da jorden i regelen ligger bekvemt til og er overmaade letdyrket. Er jorden først ryddet, er alt hvad man behøver: at gjødsle og høste. Det er utrolig, hvad græs her kan bli selv i kolde somre som de to sidste aar, blot det allernødvendigste blir gjort. Det er derfor trist at se store vidder ligge udyrket, som det vilde koste forholdsvis litet baade av

arbeide og penger at dyrke op. Særlig iøinefaldende er dette paa nordsiden av Vannø. Ved Sletnes f. eks. findes store prægtige dyrkbare sletter. Hvilken velstand kunde der ikke bli her, hvor den usleste fattigdom og elendighet nu hersker, hvis den late blandingsbefolkning gad arbeide. Blev de penger som disse mennesker saa ofte sløser væk, naar de har dem, anvendt til gaardenes drift, vilde forholdene hurtig forandres.

Reiser man leden sørover fra Tromsø, vil man i denne del av Tromsø amt se store smukke, velstelte gaarder. Slikt ser man ikke i Karlsøy og Helgøy. Dog kommer man efter, og der spores fremgang særlig paa Renø, i Langsund og i Ulfsfjorden i Karlsøy. Paa sine steder findes her ganske velstelte gaarder. Her findes endog dem, der har moderne bruksmaskiner.

Med den stigende økonomiske velstand synes ogsaa jordbruket at gaa fremad heroppe. Faar fiskerne raad til at anskaffe maskiner til gaardsdriften, vil denne kræve mindre arbeide og tid. Nu finder de det mere lønsomt og behagelig at drive skjøitefiske. En enkelt dags stræv paa sjøen kan indbringe dem mere end hundrede dages slit paa landjorden, og mellem de enkelte slitsomme «sjøveir»s-dage kan de ha mange behagelige dolce-farniente-dage.

Et bevis for, at jordbruket dog er i fremgang, er gaardenes stigende værdi. Jordens gjennemsnitsværdi i distriktet er 1 500 kr. pr. skyldmark. Et ved første øiekast eiendommelig forhold er, at jordens værdi stiger omvendt proportionalt med dens frugtbarhet, jo længer ut mot havet man kommer. Men aarsaken er, at herute kan der drives hjemmefiske, som blir hovederhvervet, mens jordbruket gir et velkomment bierhverv. Av samme grund er det, at jordværdien er større i Tromsø og Finmarkens amter end i Nordlands amt.

Hvad boligforholdene angaar, er totalindtrykket slet. Dog skal her være betydelig fremgang. Ved hjælp av boligbanklaan bygger mange nu større og sundere boliger. Særlig er dette tilfældet i de tidligere nævnte strøk av distriktet.

I disse strøk er renligheten ogsaa gjennemgaaende upaaklagelig, mens det for det meste er smaat bevendt med den i de dele av distriktet, som beboes av finner og blandingsfolk. Ogsaa blandt disse skal dog spores adskillig fremgang. Dog er det mangesteds gyselig. Kun faa steder sydpaa har jeg set det værre, f. eks. i Arnefjord i Vik lægedistrikt. Her findes faa gaarder i distriktet, hvor jeg vilde overnatte uten den yderste nød tvang mig, mens jeg til sammenligning ikke vilde betænke mig paa at overnatte paa en stor flerhet av gaardene i Nordre Fosen, som — med urette — hadde ord for urenlighet.

De hygieniske forhold forøvrig paa gaardene tilsvarer i regelen boligforholdene. Skyllevand og avfald kastes mangesteds ret ut for dørene. Med priveterne er det oftest smaat stel. Aapne fællesbrønder, hvor flere familier henter vand med hvert sit spand, er meget almindelige.

Levemaaten maa derimot gjennemgaaende siges at være bedre end sydpaa. Man lever rikelig og godt. Der bakes godt og velsmakende brød. Desværre brukes væsentlig sigtet mel, mens der før i langt høiere grad spistes grovt brød. Det grove russemel, som man tidligere tilbyttet sig for fisken, var udmerket godt og nærende, at si naar man fik god vare. Megen kaffe drikkes. I almindelighet brukes natursmør, dog anvendes mer og mer margarin. De fleste steder haves melk, ihvertfald tilstrækkelig til kaffen.

Til frokost bruktes før meget melkeringe (rømmekolle). Desværre er dette de fleste steder gaat av bruk, takket være separatoren. Istedet drikkes nu separeret melk. Til middag spises kjøt, fisk, sild — fersk og saltet —, supper med gryn og ris — poteter. Svinekjøt, flesk og spekemat sees sjelden. Til mellemmat smørbrød og kaffe. Til aftens brukes meget mølje ɔ: fersk fisk og lever kokt sammen til en suppe. I den fete suppe dyppes brødet. Avkokt fisk og poteter er ogsaa almindelig aftensmat. Hertil smør og brød og gjerne karvete. Grøt og melk ogsaa ofte.

Kravet til bedre levemaate og fordringerne til livet stiger. Baade mand og kvinde er langt mere moderne i klædedragt, saavel m. h. p. stof som snit, end landsbefolkningen syd paa vestlandet. Det er vel dog tvilsomt, om levemaaten i det store og hele altid er avpasset efter den økonomiske bæreevne.

Fiskeri- og landbonæringen er saagodtsom de eneste erhverskilder i distriktet. Av individer, som kun ernærer sig ved haandverk, findes høist 3—4 i hele distriktet. Av handlende findes kun et begrænset antal, ikke talrike smaa, som mangesteds sydpaa.

Husflid findes omtrent ikke, man finder det makeligere at kjøpe varerne.

Hvad oplysningen angaar staar denne gjennemgaaende ikke videre høit. Særlig gjælder dette blandingsbefolkningen. I det store og hele er der liten aandelig interesse, liten kundskabstrang at spore. Der følges lite med i tidens spørsmaal. Aviser holdes næsten ikke, det eneste blad som har nogen utbredning, er «Nordlys». Man kan dog ikke med nogen ret stille fordringer til befolkningen. Litet har der igrunden været gjort, og litet gjøres for at bringe den oplysning. Mit personlige indtryk av befolkningen er i det store og hele godt. Den ublandede norske befolkning har ihvertfald mange gode sider. De er omgjængelige og venlige, behagelige at ha med at gjøre og har noget visst belevent ved sig, som man ikke finder hos landsbefolkningen sydpaa. Blandings- og finnebefolkningen virker mindre tiltalende. De er mistænksomme og gir ikke noget paalidelig indtryk, vanskelige at vinde. Paa den anden side er der noget visst barnslig ved den.

Hvad ædrueligheten angaar, staar den i enkelte dele av distriktet ikke videre høit. Der drikkes saaledes en del i Nord- og Sørlenangen paa nordsiden av Vannø og paa Fugleø. Finne- og blandingsbefolkningen er glad i sterke drikke. Jeg har i det hele ikke meget godt at si om blandingsbefolkningen — den synes væsentlig at ha arvet begge moderracers slette egenskaper. I sin almindelighet tror jeg denne opfatning holder stik. Forholdene m. h. p. drik i Helgøy herred kjender jeg mindre til. Ved kirkehelgene derute drikkes dog ikke saa litet. Forøvrig maa vistnok ædruelighetstilstanden betegnes som taalelig bra inden distriktet. Av tobak brukes meget saavel av skraa- som røketobak. Efter opgaver fra handelsmændene kan forbruket anslaaes til ca. 30 000 kr. pr. aar.

Sedelighetstilstanden tror jeg neppe er værre end de fleste andre steder. I det hele tror jeg, man er tilbøielig til at se altfor pessimistisk paa alle forhold i dette distrikt. Selvfølgelig er svært meget, som det ikke burde være, men jeg tror ikke, man har ret til at male med for sorte farver. Antallet av uegte fødsler utgjorde 1910 7 pct. av samtlige fødsler. Venerisk sygdom forekom der en del av.

De hygieniske forhold paa selve Karlsøy er beklagelig slette. Det er næsten en haan, at slike forhold skal kunne eksistere like for øinene paa distriktslægen.

Det saakaldte «vær» eller strandstedet bestaar av 16 –17 elendige hytter, som uten orden ligger klint sammen i en klynge. En flerhet av disse hytter er ikke skikket som menneskelige boliger. De færreste beboelsesrum er 2 meter fra gulv til tak. Deres kubikindhold varierer fra 8 til 16 m.^{3} Og i disse hytter bor der op til 8—10 mennesker. I en av dem bestaar bekvemmeligheten av et litet rum $2 \times 2 \times 1{,}7$ (høiden), samt et tilsvarende litet loft ovenpaa dette rum. I denne hytte bor mand og kone med 5 barn. Hvad under, at manden under disse omstændigheter fik tæring. Han er iaar indlagt paa pleiehjem ifølge helseraadsbeslutning. En flerhet av de øvrige hytter er ikke stort bedre end denne. De tilfredsstiller slet ikke sundhetsvedtægternes fordringer. Men i aarevis har der bodd familier i dem.

Hytterne er oprindelig bestemt til at tjene som kirkestuer, ɔ: at benyttes som losjihus for de kirkesøkende Av forfeilet medlidenhet eller barmhjertighet — muligens ogsaa samtidig ønsket om at skaffe arbeidshjælp til prestegaarden —

har nu presterne tillatt forskjellige hjemløse eksistenser at bo i dem. Tilladelsen er blevet git midlertidig, men familierne er nu blevet boende i dem.

Som beboelseshus utenfor kirkehelgene er der egentlig ikke anledning til at benytte dem uten Kirkedepartementets tilladelse. Ifald Kirkedepartementet har git tilladelse til kirkestuernes benyttelse som beboelseshus for fastboende, maa det komme av ubekjendskap med forholdene.

Under kirkehelgene maa nu de familier, som leier hytterne, huse hytternes eiere, og ved disse anledninger er ofte hytterne stuvende fulde. Her huses baade friske og syke. Under en av de store helge hadde konen i en av hytterne netop faat et litet barn. Hvilken pine for hende under disse omstændigheter at maatte ha hytten fuld av fremmede. I den nævnte lille hytte, hvor manden fik tæring, hadde de gjentagne ganger maattet huse eierens tæringssyke datter.

De hygieniske forhold forøvrig er ogsaa slette. Søppel og skyllevand er det slet ikke altid saa nøie med, hvor det blir slaat. Med privetforholdene er det daarlig stel. Et daarlig drikkevand har de. For et par aar siden blev der tilstaat og bevilget dem midler til en vandledning — rørledning —, mot at de selv la arbeidet til. Men til det sidste har de hittil været for makelige.

Forholdene paa strandstedet er kort og godt i høieste grad utilfredsstillende og indebærer i hygienisk henseende en slik fare for hele distriktet — her samles jo folk fra hele lægedistriktet under de store helge —, at jeg tillater mig ærbødigst at anmode den ærede Medicinalstyrelse om at henlede Kirkedepartementets opmerksomhet paa dem. Jeg kan ikke tænke mig muligheten av, at Kirkedepartementet, naar forholdene blir det bekjendt, kan tillate, at disse tilstande vedblivende faar lov at eksistere. Man skulde jo ha lov til at vente mere ideelle forhold paa en ø, hvor jo alt direkte styres og ordnes av Kirkedepartementet.

Store dele av denne frodige ø ligger i egenskap av prestegaard brak og udyrket. Mere end én prægtig husmandsplads kunde her bli utparcelleret. Hvad om strandsitterne blev hjulpet til at bygge sig hus og hjem paa øen — fik et stykke jord at dyrke og rydde og havnegang til en ko eller to. Det koster kun litet arbeide at dyrke og rydde jord paa Karlsøy. Der vilde ikke gaa ret lang tid, før de hadde den prægtigste engmark. Strandsitterne burde stilles valget mellem at fraflytte øen eller ta husmandsplads.

Her er ogsaa andre forhold paa øen, som er litet tilfredsstillende i hygienisk henseende. Den herværende folkeskole har hittil ikke hat noget privet! Av helseraadets forhandlingsprotokol sees, at Karlsøy kommune i 1907 av helseraadet blev paalagt at bygge et privet til skolen. Dette er endnu ikke gjort. Nu findes der knapt tilstrækkelig priveter til strandsitterne endsige til skolebarn, konfirmanter og kirkefolk. Man kan nu ikke gaa rundt Karlsøy kirke, uthusene paa strandstedet eller pakhusene i strandlinien uten at træde i ekskrementer, som kvitteres, hvorsomhelst det falder bekvemt, naar den naturlige trang melder sig. Der har, efter hvad der oplyses, været uenighet inden herredstyret om størrelsen(!) av privetet, om der skulde være et eller to rum! Endvidere skal skolen ikke ha tomt. Privetet vilde komme til at ligge skolehuset for nær — men saapas tomt maatte kunne faaes av prestegaarden. — Nu vil sandsynligvis bli bygget i allernærmeste fremtid et privet med to rum, av hvilke det ene vil kunne staa til avbenyttelse for kirkefolk.

Ganske enestaaende eiendommelige maa vistnok begravelsesforholdene være her i vinterhalvaaret.

Kirkegaarden ligger omtrent midt paa øen, ca. halvanden km. vei. Der fører ingen oparbeidet vei derop, men man kan paa ett vis kjøre op. Selve kirkegaarden er vistnok slet dræneret, grunden myrlændt, og saaledes neppe som en kirkegaard bør være. Det fortælles, at det hænder, naar gravene er gravet

— ihvertfald om vaaren —, at disse siger halvfulde av vand, slik at kisterne maa trampes ned i vandet. Om vinteren begraves ikke likene, de sættes ind i likhuset, et ulaaset skur, som staar oppe paa kirkegaarden. Her maa de saa staa til langt utover vaaren, til snesmeltningen er over, og tælen er gaat av jorden. Tidlig paa vaaren kan der ikke graves, da gravene, efter sigende, gaar fuld med vand. Om vinteren er det et vanskelig og tungt arbeide, som graveren ikke vil paata sig. Saavidt jeg vet, er hans lønning elendig, kr. 2,00 pr. grav — kr. 1,50 pr. fattiglik. Om vaaren i juni maaned graves en stor fællesgrav. Graveren og en assistent sætter saa ned kiste ved kiste, og saa skuffes jord over alle. Hver kistes plads merkes, om nogen av avdødes slegtninge skulde ønske at sætte en plate over eller et kors.

Det hænder ikke sjelden, at en kiste med et lik i kommer til dampskibsekspeditionen paa Karlsøy med dampskib som almindelig fragtgods. Det hænder nu, at ikke nogen tar sig av det, liket har kunnet bli staaende i dagevis paa handelsstedets pakhus, før det er blit bragt til likhuset.

Paa Fugleø døde i vinter en tæringssyk kone. For snarest mulig at bli liket kvit blev det med en del av de sengklær, avdøde hadde ligget i, pakket i en kasse og sendt med dampskibet til Karlsøy, hvor det saa, efter hvad der er blit mig fortalt, av graveren blev lagt i kiste, som blev bestilt fra Tromsø.

4. Love, kongelige resolutioner, skrivelser m. m.

vedkommende medicinalvæsenet i 1910 vil findes i «Norsk medicinallovgivning» for aarene 1906—1910, hvorfor de ikke indtages her.

5. Sundhetsforskrifter approberte 1910.

Kolbu herred.

(Kongelig resolution av 10de januar).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle beboelseshus skal meddelelse herom ske til helseraadets formand; forsaavidt denne ikke bor i herredet, blir meddelelsen at avgi til nærmest boende medlem av helseraadet (herredsstyret).

§ 2.

a) Det opførendes hus maa ikke ta sollys fra noget vaaningshus.

b) Avstanden fra beboelseshus til stald, fjøs eller andet opholdssted for husdyr samt privet maa ikke uten nødvendighet og tilladelse fra helseraadet være mindre end 6 m. Der maa ikke fra noget saadant hus være tilsig til grunden under beboelseshuset.

c) Grunden under beboelseshuset maa være vel avgrøftet og befriet for matjord.

d) Stuebygning maa staa paa en brudstensmur, der intetsteds maa være mindre end 30 cm. over jordoverflaten. Er muren tæt, maa der ved passende aapninger paa 2 motstaaende sider sørges for luftveksel.

e) Gulvene i beboelsesrum, ialfald i 1ste etage, maa være dobbelte ɔ: stubbegulv og helt gulv med pap eller tør fyld imellem.

f) Beboelsesrum maa ha en høide av mindst 2,25 m. og være forsynet med mindst 1 gangvindu.

g) Hvor kokeovn brukes i rum, der tillike tjener til soverum, skal der anbringes en damphætte over denne.

§ 3. Ved anlæg av stald, fjøs og andre opholdsrum for dyr samt privet skal, foruten hvad der i § 2 b er bestemt, iagttages følgende: Der maa ikke fra binge eller gjødselkjelder være tilsig til noget vandindtak, hvorfra hentes drikkevand til mennesker eller dyr. Aapne priveter maa ikke ligge alfarvei nærmere end 6 m. Privetbingerne maa tømmes mindst 2 ganger aarlig, og ved jevnlig paaføring av strø maa der sørges for, at der ikke utbredes stank. Privet kan tillates anlagt inde i beboelseshus, naar der ved særskilte foranstaltninger, der maa være godkjendt av helseraadet, sørges for nødvendig luftveksel til forebyggelse av stank.

§ 4. Kjøkkenavfald og andre urenligheter fra husene skal bringes paa gjødsel- eller søppelhaug, der ikke maa ligge vaaningshus eller alfarvei nærmere end 6 m., og ikke paa sted, hvor der er tilsig til vandindtak for mennesker eller dyr. Søppelhauger bortkjøres 2 ganger om aaret eller oftere, naar de gir anledning til stank. Aadsler maa bringes paa gjødselhaug og overdækkes eller nedgraves.

§ 5. Brønd, opkomme eller bæk, hvorfra tages drikkevand, maa ikke ved vask av klær, badning eller paa nogensomhelst anden maate forurenses.

§ 6. Veigrøfter og andre grøfter, rendestener og kloakker med kummer maa renses saa ofte, at løpet ikke stoppes, og stank opstaar til ulempe for omkringboende. Spildvand og kloakker maa ikke ledes ut i veigrøfter.

§ 7. Ved anlæg av bedrift, der antages i særlig grad at ville forurense luften for de omkringboende, maa dens plan forelægges for helseraadet, og driften ikke paabegyndes, før denne er godkjendt av helseraadet; ved i virksomhet værende bedrifter av denne art maa vedkommende eier eller bestyrer rette sig efter de forskrifter, som helseraadet maatte gi til den efter forholdene bedst mulige fjernelse av ovennævnte ulemper.

§ 8. Helseraadet kan forbyde salg eller anden overdragelse av bedærvede eller sundhetsfarlige fødemidler samt av bruksgjenstande, der indeholder giftige bestanddele og kan i tilfælde paabyde disse tilintetgjort uten erstatning. Prøver av saadanne fødemidler eller gjenstande kan av helseraadet eller dets formand forlanges utlevert til undersøkelse. Forbud kan foreløbig utstedes av formanden, endelig avgjørelse træffes av det samlede helseraad.

§ 9 Ethvert sygdomstilfælde, der er eller gir mistanke om at være opstaat ved bruk av de i § 8 nævnte fødemidler eller gjenstande, skal av den tilkaldte læge anmeldes for helseraadets formand. Likeledes paalægges det enhver i herredet praktiserende læge uopholdelig at anmelde ethvert tilfælde av saadan smitsom sygdom, der er gjenstand for det offentliges særlige forsorg.

§ 10. Utsalgssteder og dertil knyttede opbevaringsrum for kjøt, fisk, melk, smør og brød skal holdes rene og godt luftet og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Fødevarer, der kan nydes uten videre tilberedning, maa kun utsælges fra lukkede beholdere. Heller ikke maa paa ovennævnte steder opbevares andre varer, som kan meddele matvarerne daarlig lugt eller smak. Handlende maa ikke levere matvarer indpakket i avispapir eller andet urent papir. Omførsel av saadanne varer maa ske paa saadan maate, at de ikke utsættes for sol, regn eller støv.

§ 11. Anlæg av bakeri og slagteri skal anmeldes for helseraadet. De skal forsynes med cementgulv og glatte vaskbare vægger og tak, være lyse og luftige og holdes rene for støv og stank.

§ 12. I tæt bebyggede strøk av herredet skal foruten de almindelige forskrifter gjælde følgende særbestemmelser:

a) Hus- og grundeiere skal ved feining holde sine gaardsrum og veier rene.
b) Priveter skal være forsynt med tæt muret eller tømret binge, hvis uttaksaapning lukkes ved tætsluttende lem. De skal ha tætte vægger og tætsluttende dør. Mere end 2 familier maa ikke ha privet eller avlukke derav sammen.
c) Avfald fra husene (søppel) lægges i tætte søppelkasser, der tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.
d) Brønder skal ha murede eller tømrede vægger i mindst 1 m.s dybde fra overflaten; disse vægger fortsættes i en mindst 20 cm. høi overbygning, der forsynes med dække, hvori der er aapning med hængsellaag.
e) Helseraadet kan forbyde kreaturhold eller paabyde indskrænkning deri, hvis dette medfører stank eller andre sanitære misligheter, som eieren ikke kan eller vil avhjælpe.
f) Helseraadet bestemmer til enhver tid, hvilke strøk av herredet skal gaa ind under de i denne paragraf indeholdte særbestemmelser, likesaa i tvilstilfælde, hvilke enkelte hus eller gaarder skal medregnes til heromhandlede strøk.

§ 13. Hvor særegne forhold kræver det, kan helseraadet tillate avvikelser fra sundhetsvedtægterne.

§ 14. Opfyldes ikke nærværende vedtægter eller andre av helseraadet lovlig fattede beslutninger, kan helseraadet la det fornødne utføre for vedkommende overtræders regning.

Gran herred.

(Kongelig resolution av 15de januar).

§ 1. Naar nogen agter at opføre eller flytte husbygning, har han derom at gjøre anmeldelse for nærmeste medlem av helseraadet og forøvrig at iagtta følgende:

a) Avstanden mellem vaaningshus og uthus skal være mindst 10 meter.

b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være tør og tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand, saa der ikke dannes vandansamlinger like ved eller under huset.

c) Bygningen skal overalt hvile paa en forsvarlig tæt, og hvor der ikke er kjelder, med mindst 2 trækhul forsynet grundmur, der kan bestaa av graasten, beton eller teglsten og intetsteds være lavere en 30 cm. over grunden.

d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,20 meter høit fra gulv til loft og ha mindst ett vindu, der kan aapnes. Dette gjælder ogsaa ældre hus, hvor saadant vindu maa indrettes inden 3 maaneder, efterat disse forskrifter er approberet. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt og forsynet med tæt fast fyld.

§ 2. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes kokeovn, maa denne være forsynet med damphætte eller anden indretning til bortledning av dampen.

§ 3. Melk og andre matvarer bør opbevares i særskilte rum. Er ikke hertil anledning, maa de i beboelsesrummet kun opbevares i lukket skap eller hylde med forhæng.

§ 4. Avfald, feieskarn, skyllevand og anden urenlighet maa ikke henkastes nærmere vaaningshus, offentlig vei eller privat vei, som benyttes av en grænd eller flere berettigede, end 10 meter. Dog kan en kortere avstand tillates for skyllevand om vinteren. Hvor render benyttes til bortskaffelsen, maa disse holdes rene. Hvor forholdene — tættere bebyggelse, specielt ved bygdens jernbanestationer — gjør det paakrævet, skal søppel og andet avfald henlægges i dertil bestemte lukkede kasser. Gjødsel fra grisehus og binger, stald eller fjøs maa komposteres og fjernes saa ofte, at stank undgaaes. Grisebinger maa jevnlig renses og forsynes med strøelse, saa stank saavidt mulig undgaaes. Aadsler skal nedgraves i jorden paa et avsides sted, der ikke har avløp til steder, hvorfra drikkevand tages, og i tilstrækkelig dybde, mindst 1 meter under jordoverflaten.

§ 5. Fra uthus, vandhus, avfaldsdynger og gjødselbinger maa der ikke ske sig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand tages til mennesker eller dyr.

§ 6. Til ethvert vaaningshus skal der indrettes et vandhus, der maa ha sin beliggenhet enten ved uthusene eller bak vaaningshuset, og ikke ligge nærmere anden mands hus, offentlig eller privat fælles vei end 10 meter. Vandhusets sæter og gulv skal vaskes mindst én gang om uken, og vandhusbingen paafyldes med torvstrø, jord eller anden fyld, saa stank undgaaes. Ved bygninger og steder, hvor mange mennesker jevnlig samles — kirker, hoteller, losjihus, ungdomslokaler, jernbanestationer etc. — skal der forefindes hensigtsmæssige, for publikum tilgjængelige priveter og urinsteder, der holdes tilbørlig rene og fri for stank.

§ 7. Transport av gjødsel og avfaldsstoffe skal i sommertiden ske i beholdere, der er saa tætte, at intet av betydenhet spildes. Ikke dækkede gjødselhauger maa ikke ligge beboet hus nærmere end 10 meter.

§ 8. Hvor hotelvirksomhet drives, skal avfaldet henlægges i privetbingen eller kompost, der maa ligge mindst 10 meter fra beboelseshuset. Privetet maa være indrettet med vandtæt kasse eller med tønder, der sættes paa et vandtæt underlag. Indholdet skal paastrøes tør myrjord, jernvitriol, klorkalk, kalk eller bedst kalkmel i mindst saa stor mængde, som de i dagens løp producerte ekskrementer, saa stank undgaaes, samt bortbringes saa ofte, at ingen overfyldning sker

og mindst 1 — en — gang hver 14de dag. Privetets sæter og gulv, likesom samtlige gulv i hotellets værelser og ganger, vaskes — ikke blot feies — i sommermaanederne hver morgen.

Gaardsrummet og veien foran hotellet skal til enhver tid holdes rene.

§ 9. Ved sygdomstilfælde, der indtræffer blandt tilreisende i hoteller, gjestgiversteder, losjihus etc., skal verten søke at skaffe sig kundskap om, hvorvidt sygdommen er av smitsom art, og hvis dette er tilfældet, eller hvor der er tvil, straks gjøre anmeldelse herom til helseraadets ordfører.

§ 10. Hester, kjør, faar, svin, gjeter og høns maa ikke ha stadig tilhold under vaaningshus eller i rum, der har tak eller væg fælles med vaaningshuset.

§ 11. Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke forurenses med vask eller anden urenlighet. Det samme gjælder bæk eller mindre elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages. Enhver renvandsbrønd, der ikke er større end 2 meter i hver kant, skal være stensat eller tømret, overbygget og forsynet med laag til beskyttelse mot overvand og andre forurensninger, samt tømmes og renses om mulig hvert 3dje aar.

§ 12. Finder helseraadet, at noget beboet hus, arbeidshus eller forsamlingsrum er skadelig for sundheten ved fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker, mangel paa lys eller luft, kan helseraadet forbyde husets eller rummets avbenyttelse, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 13. Utsalgssteder og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smak. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

§ 14. Anlæg og reparation av bakeri og slagteri skal anmeldes for helseraadet paa forhaand. De skal forsynes med cemeteret gulv, ha panelte og oljemalte vægger og tak. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank. Gulvet skal overspyles og vaskes hver dag efter avbenyttelsen. Avfald skal fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld, specielt skal indvolde straks efter slagtningen henlægges i gjødselkjelder, nedgraves eller opbrændes. Al slagtning, specielt ved offentlig vei, eller hvor tæt bebyggelse, skal ske inden lukte dører. Opslagtning maa tilendebringes saa hurtig som mulig efter avlivningen. Under kjøttets stivning maa der være god gjennemtræk.

§ 15. Helseraadet kan forbyde salg, overdragelse eller avbenyttelse av bruksgjenstande, klær, fødemidler eller andre gjenstande, der ansees skadelig for sundheten, og er i dette øiemed berettiget til at fordre utlevert fornødne prøver.

§ 16. Enhver bedrift, hvorved luften forurenses eller stank utbredes, eller som paa anden maate kan være skadelig for arbeidernes eller omboendes sundhet, skal være underkastet helseraadets tilsyn og nærmere bestemmelser.

§ 17. Barn, der av fremmede kommuner bortsættes i bygden, maa ved ankomsten være forsynet med lægeattest for, at de ikke lider av smitsom sygdom.

§ 18. Avvikelser fra samtlige foran omhandlede forskrifter kan under særegne omstændigheter ske med helseraadets tilladelse.

§ 19. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse forskrifters overholdelse og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til helseraadets ordfører, der i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven. Opfyldes ikke nærværende forskrifter, kan helseraadet derhos foranstalte manglerne avhjulpet for vedkommende overtræders regning.

§ 20. Et eksemplar av nærværende forskrifter skal til enhver tid findes hos samtlige medlemmer av helseraadet samt være opslaat i skolestuerne og i kommunelokalet.

Aalesund kjøbstad.

(Kongelig resolution av 1ste februar).

Tillægget er saalydende:

«Kjøtvarer skal under transport i byen være helt tildækket i ren emballage. Det tillates ikke at sitte paa varerne under transporten. Melk og fløte, der er bestemt til salg, maa under transport og forhandling opbevares i rene, vel lukkede kar. De maa ikke transporteres sammen med noget, der kan forurense samme».

Narvik kjøbstad.

(Kongelig resolution av 1ste februar).

Tillægget er saalydende:

«Melk- og fløte-utsalg skal være rene, lyse, luftige og fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum, kjøkken eller kafé.

Utsalgene skal være forsynt med en eller flere koldtvandsbeholdere for rindende vand for melk eller fløtespandene.

I disse utsalg maa ikke findes eller forhandles stoffe eller varer, der kan forurense melk og fløte eller gi dem usmak.

Vægger, tak og gulv skal være oljemalt eller klædt med et glat stof, der taaler vask. Gulvet skal vaskes hver dag, og vægger og tak saa ofte, at ingen ansamling av støv og smuds finder sted.

Vask av melkespand eller lignende maa ikke finde sted i koldtvandsbeholderne.

Øser og maal, der benyttes i melkespandene, maa ikke brukes som drikkekar.

Melk- og fløte-utsalg maa ikke indredes eller tages i bruk uten efter forutgaaende anmeldelse til helseraadet og godkjendelse av dette. Disse bestemmelser træder i kraft straks efter approbationen for nye utsalg, der skal oprettes.

Ældre utsalg gives en frist av $^1/_2$ aar efter approbationen til at bringes i overensstemmelse med disse regler.

I ethvert melk- og fløte-utsalg skal der forefindes opslaat paa væggen et trykt eksemplar av disse regler».

Vestre Toten herred.

(Kongelig resolution av 18de februar).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle beboelseshus skal meddelelse herom ske til helseraadets formand; forsaavidt denne ikke bor i herredet, blir meddelelsen at avgi til nærmest boende medlem av helseraadet (herredsstyret).

§ 2.

a) Det opførendes hus maa ikke ta sollys fra noget vaaningshus.

b) Avstanden fra beboelseshus til stald, fjøs eller andet opholdssted for husdyr samt privet maa ikke uten nødvendighet og tilladelse fra helseraadet være mindre end 6 m. Der maa ikke fra noget saadant hus være tilsig til grunden under beboelseshuset.

c) Grunden under beboelseshuset maa være vel avgrøftet og befriet for matgjord.

d) Stuebygningen maa staa paa en brudstensmur, der intetsteds maa være mindre

end 30 cm. over jordoverflaten. Er muren tæt, maa der ved passende aapninger paa 2 motstaaende sider sørges for luftveksel.

e) Gulvene i beboelsesrum, ialfald i 1ste etage, maa være dobbelte, ɔ: stubbegulv og helt gulv med pap eller tør fyld imellem.

f) Beboelsesrum maa ha en høide av mindst 2,25 m. og være forsynt med mindst 1 gangvindu.

g) Hvor koke-ovn brukes i rum, der tillike tjener til soveværelse, skal der anbringes en damphætte over den.

§ 3. Ved anlæg av stald, fjøs eller andre opholdsrum for dyr samt privet, skal, foruten hvad der i § 2 b er bestemt, iagttages følgende: Der maa ikke fra binge eller gjødselkjelder være tilsig til noget vandindtak, hvorfra hentes drikkevand til mennesker eller dyr. Aapne priveter maa ikke ligge alfarvei nærmere end 6 m. Privetbingerne maa tømmes mindst 2 ganger aarlig og ved jevnlig paaføring av strøie maa der sørges for, at der ikke utbredes stank. Privet kan tillates anlagt inde i beboelseshus, naar der ved særskilte foranstaltninger, der maa være godkjendt av helseraadet, sørges for nødvendig luftveksel til forebyggelse av stank.

§ 4. Kjøkkenavfald og andre urenligheter fra husene skal bringes paa gjødsel- eller søppelhaug, der ikke maa ligge vaaningshus eller alfarvei nærmere end 6 m. og ikke paa sted, hvor der er tilsig til vandindtak for mennesker og dyr. Søppelhauger bortkjøres 2 ganger om aaret eller oftere, naar de gir anledning til stank. Aadsler maa bringes paa gjødselhaug og overdækkes eller nedgraves.

§ 5. Brønd, opkomne eller bæk, hvorfra tages drikkevand, maa ikke ved vask av klær, badning eller paa nogensomhelst anden maate forurenses.

§ 6. Veigrøfter og andre grøfter, rendestener og kloakker med kummer maa renses saa ofte, at løpet ikke stoppes og stank opstaar til ulempe for omkringboende. Spildvand og kloakker maa ikke ledes ut i veigrøfter.

§ 7. Ved anlæg av bedrift, der antages i særlig grad at ville forurense luften for de omkringboende, maa dens plan forelægges for helseraadet, og driften ikke paabegyndes, før denne er godkjendt av helseraadet; ved i virksomhet værende bedrifter av denne art maa vedkommende eier eller bestyrer rette sig efter de forskrifter, som helseraadet maatte gi til den efter forholdene bedst mulige fjernelse av ovennævnte ulemper.

§ 8. Helseraadet kan forbyde salg eller anden overdragelse av bedærvede eller sundhetsfarlige fødemidler samt av bruksgjenstande, der indeholder giftige bestanddele, og kan i tilfælde paabyde disse tilintetgjort uten erstatning. Prøver av saadanne fødemidler eller gjenstande kan av helserandet eller dets formand forlanges utlevert til undersøkelse. Forbud kan foreløbig utstedes av formanden, endelig avgjørelse træffes av det samlede helseraad.

§ 9. Ethvert sygdomstilfælde, der er eller gir mistanke om at være opstaat ved bruk av de i § 8 nævnte fødemidler eller gjenstande, skal av den tilkaldte læge anmeldes for helseraadets formand. Likeledes paalægges det enhver i herredet praktiserende læge uopholdelig at anmelde ethvert tilfælde av saadan smitsom sygdom, der er gjenstand for det offentliges særlige forsorg.

§ 10. Utsalgssteder og dertil knyttede opbevaringsrum for kjøt, fisk, melk smør og brød skal holdes rene og godt luftet og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Fødevarer, der kan nydes uten videre tilberedning, maa kun utsælges fra lukkede beholdere; heller ikke maa paa ovennævnte steder opbevares andre varer, som kan meddele matvarerne daarlig lugt eller smak. Handlende maa ikke levere matvarer indpakket i aviser eller urent papir. Omførsel av saadanne varer maa ske paa saadan maate, at de ikke utsættes for sol, regn eller støv.

§ 11. Anlæg av bakeri eller slagteri skal anmeldes for helseraadet; de skal forsynes med cementgulv og glatte, vaskbare vægger og tak, være lyse og luftige og holdes rene for støv og stank.

§ 12. I tæt bebyggede strøk av herredet skal foruten de almindelige forskrifter gjælde følgende særbestemmelser:

a) Hus- og gaardeiere skal ved feining holde sine gaardsrum og veier rene.
b) Priveter skal være forsynt med tæt muret eller tømret binge, hvis uttaksaapning lukkes ved tætsluttende lem. De skal ha tætte vægger og tætsluttende dør. Mer end 2 familier maa ikke ha privet eller avlukke derav sammen.
c) Avfald fra husene (søppel) lægges i tætte søppelkasser, der tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.
d) Brønder skal ha murede eller tømrede vægger i mindst 1 m.s dybde fra overflaten; disse vægger fortsættes i en mindst 20 cm. høi overbygning, der forsynes med dække, hvor der er aapning med hængsellaag.
e) Helseraadet kan forbyde kreaturhold eller paabyde indskrænkninger deri, hvis dette medfører stank eller andre sanitære misligheter, som eieren ikke kan eller vil avhjælpe.
f) Helseraadet bestemmer til enhver tid, hvilke strøk av herredet skal gaa ind under de i denne § indeholdte særskilte bestemmelser, likesaa i tvilstilfælde, hvilke enkelte hus eller gaarder skal medregnes til omhandlede strøk.

§ 13. Hvor særegne forhold kræver det, kan helseraadet tillate avvikelser fra sundhetsvedtægterne.

§ 14. Opfyldes ikke nærværende vedtægter eller andre av helseraadet lovlig fattede beslutninger, kan helseraadet la det fornødne utføre for vedkommende overtræders regning.

Stordalen herred.

(Kongelig resolution av 25de februar).

§ 1. Opførelse av vaaningshus, fjøs eller staldbygning skal anmeldes skriftlig for sundhetskommissionen. Følgende regler skal iagttages:

a) Før opførelse av vaaningshus maa matjorden bortføres fra grunden, som maa avgrøftes, saa alt grundvand bortledes.
b) Bygningen skal ha graastens undermur, intetsteds lavere end 30 cm. over jorden og forsvarlig tættet med kalk eller lignende.
c) Ethvert til beboelse bestemt rum skal ha en høide av mindst 2,25 m. fra gulv til loft og være forsynt med mindst ett vindu, som med lethet kan aapnes.
d) I beboelsesrum maa ikke anbringes kokeovn, medmindre den er forsynt med tilstrækkelig avløpsrør for kokedampen.
e) Mindste avstand mellem beboelseshus og uthus skal være 10 m.

§ 2. Gaardstunet skal holdes frit for stillestaaende vand.

§ 3. Melk og andre matvarer maa, forsaavidt de opbevares i beboelsesrum, anbringes i lukket skap eller hylde med forhæng.

§ 4. Ved ethvert vaaningshus skal inden 1 aar efter disse forskrifters approbation være opført et vandhus, der ikke maa ha væg eller tak fælles med beboelsesrum og maa være saaledes beliggende, at derfra ikke kan finde tilsig sted til beboelseshus eller drikkevand. Indholdet skal jevnlig bestrøes med torvstrø, jord, aske eller lignende, saa stank forebygges.

§ 5. Feieskarn, avfald, spildvand og anden urenlighet maa ikke henkastes ved dørene, men skal henbringes i vandhuset eller kompostdynge, der ikke maa ha tilsig til hus, alfarvei eller brønd.

§ 6. Brønd eller andet drikkevandsindtak maa ikke forurenses ved vaskning eller paa anden maate ovenfor nederste hentested for drikkevand.

§ 7. Sundhetskommissionen kan forbyde salg av bedærvede fødemidler, giftige tapeter og tøier og deslike. Til bedømmelse herav kan forlanges utleveret prøver.

§ 8. Findes bolig, forsamlings- eller arbeidssted at være skadelig for sundheten, kan sundhetskommissionen forbyde deres bruk, indtil mangelen er avhjulpet.

§ 9. Undlater nogen at utføre de av sundhetskommissionen i medhold av lov eller disse forskrifter paabudte foranstaltninger, kan sundhetskommissionen la det fornødne utføre for vedkommendes regning.

§ 10. Hvor særegne forhold paakræver det, kan sundhetskommissionen indrømme lempninger i disse forskrifter.

§ 11. Overtrædelser av disse forskrifter skal sundhetskommissionen foranledige paatalt efter lov.

Fredrikstad kjøbstad.

(Kongelig resolution av 1ste april).

Kapitel 1.

Om den offentlige renlighet.

§ 1. Helseraadet har overtilsynet med den offentlige renlighet. Politiet maa indhente helseraadets betænkning om regler for renhold av gater, offentlige pladser, rendestener og andre avløpsrender, — likesaa om regler for bortkjørsel av avfald, gjødsel, avfald fra binger og andre beholdere samt om rensning av kloakker o. l.

§ 2. Avfald eller anden urenlighet maa ikke kastes paa gater, veier eller pladser, heller ikke ut i elver, bækker eller havnen. Gjødsel eller andre stinkende eller raatnende stoffe maa ikke væltes ut i fyldinger eller paa andre steder, hvor det er tillatt at lægge ren jord eller grus; den slags ting maa i det hele ikke tømmes noget sted inden byomraadet uten der, hvor reglerne i § 5 tillater.

Bankning eller rystning av tepper, matter eller sengklær maa ikke foregaa i trapper eller utover trappeganger, og heller ikke ut over offentlig gate eller plads uten der, som politiet tillater.

§ 3. Naar kommunen opretter renholdsverk, skal verket overta en del av de arbeider, som er nævnt i § 1, — alt efter verkets plan.

Disse arbeider blir da at utføre efter regler, som er vedtat av bystyret og approbert av amtet, efterat helseraadet og politiet har git sin betænkning.

§ 4. Enhver maa sørge for, at den grund, han raader over, holdes fri for urenlighet og stank, forsaavidt dette lar sig gjøre med hans lovlige bruk av grunden.

Portrum og gaardsplads skal holdes rene og fri for stank; de skal ha en fast overflate, saaledes at de fuldstændig kan renses og være saaledes indrettet, at der er hurtig og let avløp for vand til eiendommens kloak; i de tættere bebyggede dele av byen skal de desuten være forsynt med brolagte rendestener.

I aapne gaardspladser maa ikke lægges trægulv.

Hvor der jevnlig staar hester, eller hvor anden drift gjør grunden uren, skal hele gaardspladsen holdes brolagt med huggen gatesten eller med et hermed jevngodt dække. Helseraadet kan dog frita for dette.

§ 5. Gjødsel kan henlægges i den ytre del av byen, hvor der drives virkelig landbruk; den maa straks dækkes til, saa at stank derfra undgaaes.

Den maa ikke bringes ut i større mængder end det, som trænges til at dyrke eiendommen, og den maa ikke spredes ut over marken, før med det samme den skal muldes ned.

Intet sted inden byomraadet maa der oplægges gjødsel nærmere beboet hus eller offentlig vei end 30 meter. Herfra undtages de paa Byens Marker beliggende landsgaarders gjødselkjeldere og lignende indretninger, som er bestemt til at opta gaardenes egen gjødsel.

I haver, gartnerier eller lignende anlæg kan dog henlægges og brukes gjødsel, naar denne er gjort lugtfri ved torvstrø eller andet formaalstjenlig blandingsemne.

Kapitel 2.

Om boliger, verksteder, losjihus o. l.

§ 6. Ved opførelse av ny bygning eller paabygning, som er bestemt til varig ophold for mennesker, maa puds- og indredningsarbeider ikke paabegyndes, før efter utløpet av en av bygningsinspektøren efter indhentet erklæring fra helseraadet fastsat frist, der for murhus og træhus med brandgavler mindst maa være 6 — seks — uker og for træhus uten brandgavler mindst 14 dage, efterat bygningen er bragt under tak og piper saavelsom brandgavler opmuret. Saadanne bygninger eller paabygninger maa heller ikke tages i bruk, før der er erhvervet attest fra bygningsinspektøren for, at de er lovlig opført.

§ 7. Kjeldere skal være tilbørlig dræneret, de skal holdes rene og luftige. Hvor kjelderen ikke kan holdes fri for stadig ansamling av vand, tillates ikke kjelder anlagt under vaaningshuset. Ved allerede anlagte, men fugtige kjeldere, hvor drænering ikke kan iverksættes, har helseraadet ret til at paabyde opfyldning av kjelderen til saadan høide, at grundvand ikke blir staaende i den.

§ 8. Naar husrum findes at være farlig for beboernes helse, — ved mangel paa lys, luft eller varme, ved fugtighet, urenlighet eller overbefolkning, — kan helseraadet paabyde de fornødne ændringer og kan forbyde, at rummet beboes, indtil disse er utført. Beboelsesrum tages her i samme betydning som i den almindelige bygningslovs § 33.

Findes betydelige misligheter, som efter helseraadets skjøn ikke kan fjernes paa en tilfredsstillende maate, kan helseraadet forbyde bruk av rummet, dersom ikke eieren inden en fastsat frist fremlægger forslag til forbedringer, som godkjendes.

Helseraadet kan paabyde, at rummet ryddes uten godtgjørelse, indtil de godkjendte foranstaltninger er utført.

Hvor der bryter ut farlige epidemier, kan helseraadet paabyde utflytning paa kommunal bekostning av hele hus eller enkelte leiligheter for at kunne faa desinficeret eller gjort rent.

§ 9. Renlighet og utluftning maa ikke forsømmes i nogen bolig, saa at det derav kan opstaa ulempe eller skade for beboere, naboer eller andre.

Huseieren er ansvarlig likeoverfor helseraadet for, at fraflyttede rum blir ordentlig rengjort, før nye beboere flytter ind.

§ 10. Lokaler, som stadig eller jevnlig er opholdssted for et større antal mennesker, saasom skoler og asyler, verksteder, arbeidsrum, forsamlingslokaler, bevertningssteder, losjihus o. l., skal være underkastet helseraadets nærmere tilsyn og bestemmelser.

Naar fugtighet, urenlighet, overbefolkning eller mangel paa lys, luft eller varme gjør forholdene betænkelige for beboernes eller brukernes helse, kan helseraadet paabyde de forandringer, som findes nødvendige. Kan manglerne ikke avhjælpes paa en betryggende maate, kan helseraadet forbyde, at lokalet blir brukt i det nævnte øiemed.

Skolelokaler skal meldes for helseraadet, før de tages i bruk.

Naar ældre verkstedslokaler, systuer og lignende arbeidsrum findes i særlig grad mislige eller betænkelige for arbeidernes helse, — paa grund av beliggenhet, lysforhold eller av lignende aarsaker eller paa grund av arbeidets art, — kan helseraadet forlange dem rømmet, tidligst inden 3 — tre — maaneder og senest inden 6 — seks — maaneder eller i særlige tilfælde inden 1 — ett — aar.

For verksteder og arbeidsrum av alle slags, som benyttes av andre end familiens medlemmer, men som ikke indgaar under fabriktilsynets kontrol, kan gives almindelige regler, — gjældende for hvert enkelt slags arbeidsrum, — for antallet av arbeidere i forhold til lokalets størrelse, for renhold og luftning, for lokalets bruk til bi-arbeider, soverum o. l.; disse regler opslaaes paa et iøinefaldende sted i lokalet.

I losjihus o. l. kan helseraadet paabyde indskrænkning i beboernes antal samt paabyde andre foranstaltninger, der i sanitær henseende ansees fornødne.

Paa saadanne steder kan helseraadet bestemme, hvor mange personer der kan indlosjeres i hvert enkelt rum.

Disse bestemmelser opslaaes i vedkommende rum.

Kapitel 3.

Huskloakker og andre avløpsledninger.

§ 11. Til kloak, bæk, grøft elles rende maa ikke indrettes avløp for gjødsel eller for flytende stoffe, som har været i berøring med gjødsel, uten at helseraadets samtykke dertil er indhentet, og da paa de betingelser, som det opstiller. Hvor saadanne avløp findes, kan helseraadet kræve dem sløifet. Det er dog tillat at lede urin fra dyrestald til kloak.

Skadelige eller ildelugtende væsker fra fabrikker, bruk og anlæg maa bare ledes gjennem lukkede avløpsrender eller paa anden maate, som er godkjendt av helseraadet, og maa ikke uten helseraadets samtykke ledes til offentlig kloak. Ledninger for saadanne anlæg maa hverken direkte eller gjennem samlekum staa i forbindelse med andet privat avløpsrør.

Skyllevand o. l. maa ikke ledes ut umiddelbart til fortaag, gate eller offentlig plads ved avløpsrende gjennem husvæg.

§ 12. Enhver huseier er forpligtet til at anlægge kloakavstikker fra sin gaard inden en frist, som fastsættes av helseraadet, naar hans vaaningshus ligger inden en avstand av 32 m. fra elv, offentlig kloak eller avløpsrende, hvortil der er tilstrækkelig fald. Dog bortfalder denne forpligtelse, naar beliggenheten er til hinder, og ellers, naar helseraadet finder anlægget unødvendig.

Kloak-avstikkerne skal være av jern, sten i cement, cementrør, glaserte lerrør eller andet materiel, godkjendt av stadsingeniøren, og skal indrettes til mest mulig at bortføre grund-, over-, tak-, skylle- og spildvand og urin til kloakken.

Hvor der i gaarden findes vandpost-kum, skal denne være forsynt med avløp til kloakken, naar der er adgang til det.

§ 13. Avløpsrender og kloakker med tilbehør skal være saaledes indrettet, at de skaffer tilstrækkelig avløp og let kan renses og skal holdes i forsvarlig stand.

Findes ved ældre anlæg betydelige misligheter, som efter helseraadets skjøn ikke kan fjernes paa en tilfredsstillende maate, skal helseraadet forbyde bruken av dem, dersom ikke eieren inden en fastsat frist fremlægger forslag til forbedringer, som godkjendes.

Hvor kloaksluk ligger saa lavt, at en opstuvning eller tilbakestrømning av kloakindholdet ved høivande finder sted, skal kloakkerne forsynes med apparater, som hindrer dette.

Ved utarbeidelse av kloakreglement eller ved ændringer i dette skal helseraadet gives anledning til at uttale sig.

§ 14. Saavel offentlige som private kloakker og avløpsrender skal holdes tilbørlig rene og fri for stank. Rengjøringen skal utføres paa en saadan tid og maate, at det volder de omboende mindst mulig uleilighet. Det optagne bundfald maa straks føres bort.

Hvis et kommunalt renholdsverk overtar rengjøringen av kloakker, skal denne utføres efter regler, som er vedtat av bystyret og approbert av amtet, efterat helseraadet og politiet har git sin betænkning.

§ 15. Synkebrønder maa herefter bare indrettes med helseraadets samtykke, hvor ingen anden avledning kan opnaaes med rimelig bekostning. Enhver synkebrønd skal være forsynet med laag og skal renses godt hvert aar.

Hvor anden avledning med rimelighet kan opnaaes, skal ældre synkebrønder kastes igjen.

Stillestaaende vand, sumper, brønder paa gaardspladser og under hus skal, naar helseraadet forlanger det, enten forsvarlig dræneres eller kastes igjen.

Kapitel 4.

Om priveter, binger, urinaler og avfaldsbeholdere.

§ 16. Ethvert beboet hus og ethvert hus, hvor der stadig foregaar arbeidsvirksomhet, eller hvor et større antal mennesker samles eller færdes, skal ha priveter med mindst ett avlukke for hver 20de beboer, medmindre helseraadet gjør undtagelse.

I leiegaarder med mere end 4 familieleiligheter maa der mindst være ett privetrum for hver to familier. Priveterne skal være tilstrækkelig ventileret og saaledes beliggende og indrettet, at stank ikke kan utbrede sig til beboelsesrum, opbevaringsrum eller tillagningsrum for næringsmidler, til nabo, gate eller befærdet plads. De skal til enhver tid holdes rene og i god stand.

I privetbinger maa ikke føres dyregjødsel, medmindre helseraadet samtykker. I privetbinger maa ikke føres andre avfaldsstoffer end ekskrementer og ublandet urin.

Ønsker nogen huseier at indrette privet til utspyling med vand, maa anlægget utføres efter de betingelser, som magistrat og formandskap opstiller, efterat helseraadet og bygningskommissionen har uttalt sig. Avløpet fra vandklosetter maa ikke føres direkte til byens kloakker eller elven, men maa først passere en «septic tank», hvis konstruktion skal være godkjendt av helseraadet.

§ 17. Binger og gjødselbeholdere skal tømmes saa ofte, at de aldrig blir mere end $^3/_4$ fyldt. De skal altid tømmes hver vaar inden 1ste juni.

§ 18. Helseraadet kan paalægge eiere av bygninger, hvor en større mængde mennesker bor eller jevnlig færdes, at indrette urinal, — dog bare der, hvor urinen kan ledes til kloak i lukket ledning. Urinalerne skal til enhver tid holdes rene og fri for stank, i fornødent fald ved overrisling av vand.

§ 19. I enhver gaard skal der være mindst 2 beholdere, hvorav den ene skal opta kjøkkenavfald og søppel, og den anden aske og sot. Disse beholdere skal være tætte, skal ha tæt laag, være i god stand og i det mindste den ene for aske og sot være av zink eller jern.

Flytende avfald maa ikke slaaes i dem; de skal renses godt, for hver gang de tømmes, saa at de ikke utbreder stank.

§ 20. Hvis et kommunalt renholdsverk blir oprettet, skal for de strøk, hvor verket overtar renovationen, priveter og avfaldsbeholdere renses paa den maate, som bystyret med amtets approbation fastsætter, efterat helseraadet og politiet har git sin betænkning.

§ 21.

1. For bortkjørsel av heste-, ko-, grisegjødsel eller anden bløt eller stinkende gjødsel eller andre stinkende stoffe maa altid brukes lukkede kasser. Kasserne

maa altid være tætte, de maa ikke fyldes saa meget, at noget spildes under kjørselen.

2. Gjødsellæssene skal kjøres den korteste vei ut av byen, og det er forbudt under kjørselen paa byens grund at stanse med dem i kortere eller længere tid.
3. Fra 1ste mai til 1ste november maa tømning av bringer etc. kun foregaa i tiden fra kl. 10 aften til kl. 5 morgen.

Fra 1ste november til 1ste mai maa tømning av binger etc. kun foregaa i tiden fra kl. 6 eftermiddag til næste morgen kl. 6.

Kapitel 5.

Om husdyrhold.

§ 22. Svinehold er forbudt inden de tættere bebyggede dele av byen og er ellers bare tillatt med helseraadets samtykke. Hvad der skal ansees som tættere bebygget del, avgjøres av helseraadet. I kjelderrum under vaaninghus er det ikke tillatt at holde fjærkræ eller kaniner.

§ 23. Stald, fjøs o. l. skal ha fornøden tilgang av lys og luft og være saaledes beliggende og indrettet, at stank ikke kan utbrede sig til beboelsesrum, opbevarings- og tillagningsrum for næringsmidler, til nabo, gate eller befærdet strøk.

I eiendomme, hvor der er stald, skal gaardspladsen holdes brolagt med huggen gatesten eller med et hermed jevngodt dække. Helseraadet kan dog helt eller delvis frita herfra.

Hvor der til en eiendom hører fjøs, skal gaardspladsen rundt bingens uttaksaapning holdes brolagt i den utstrækning, som helseraadet i hvert enkelt tilfælde finder nødvendig.

Bingerne skal tømmes saa ofte, at de aldrig blir mere end $^3/_4$ fyldt; likesom privetbringer maa de tømmes hver vaar inden 1ste juni.

Hvis et kommunalt renholdsverk blir oprettet, skal bestemmelsen i § 20 ogsaa gjælde rengjøring av dyrestalder.

§ 24. Hvor trange gaardsrum, tæt bebyggelse eller andre sanitære forhold gjør kreaturhold betænkelig, kan helseraadet forbyde det. Kreaturhold kan ogsaa forbydes, dersom det viser sig, at mislig renhold eller vedlikehold ikke rettes efter en frist, som helseraadet fastsætter.

Kapitel 6.

Sundhetsfarlige næringsveier.

§ 25. Enhver bedrift, hvis frembringelser eller avfald er ildelugtende eller skadelig for sundheten, skal være underkastet helseraadets tilsyn og nærmere bestemmelser. Hertil regnes ogsaa slagterier, pølsemakerier, hermetikfabrikker, fiskeutsalg og andre steder, hvor kjøt- og fiskevarer tillages i større mængde.

Oplag av kluter, ben, ildelugtende gjødningsstoffe o. l. maa bare lægges der, hvor det tillates av helseraadet.

§ 26. For fabrikker, bruk og anlæg, som helseraadet anser farlige for arbeidernes eller omboendes sundhet, kan helseraadet foreskrive de fornødne forholdsregler i den utstrækning, som driftens natur tillater.

Kapitel 7.

Tilsyn med næringsmidler og bruksgjenstande.

§ 27. For at hindre salg av skadelige nærings- eller nydelsesmidler skal helseraadet jevnlig undersøke de fødevarer, som frembydes paa torv, i utsalg eller bevertningssteder, og som findes i handlendes eller næringsdrivendes oplags- eller tillagningssteder.

Til dette øiemed kan helseraadet kræve utleveret de nødvendige prøver, som, hvis det forlanges, betales med almindelig salgspris, dersom det ikke blir nødvendig at skride ind mot varen.

Findes skadelige nærings- eller nydelsesmidler, skal de efter beslutning av helseraadet skaffes bort, tilintetgjøres eller uskadeliggjøres paa anden maate paa vedkommende eiers bekostning.

Naar beslutning maa fattes straks, kan bedømmelse og i tilfælde konfiskation foretages av helseraadets formand sammen med kjøtkontrolløren.

Eieren kan dog kræve helseraadets overskjøn; men da maa krav herom fremsættes straks.

Naar helseraadet — paa grund av varens oprindelse eller tillagningsmaate — finder grund til at frygte for, at den kan være sundhetsfarlig, kan det forbyde salget, hvis sælgeren ikke skaffer fyldestgjørende bevis for, at varen er ubedærvet, eller gjør saadan forandring ved tillagningsmaaten, som helseraadet finder betryggende.

Levnetsmidler maa ikke sælges, efterat de er kommet i forraadning, kjendelig for syn eller lugt.

Nærings- og nydelsesmidler maa ikke for konservering eller av andre grunde tilsættes stoffe, som ansees skadelige for sundheten eller som kan skjule, at vedkommende vare er bedærvet.

Helseraadet kan paabyde avstængning, gjenkastning eller uskadeliggjørelse paa anden maate av brønder eller vandledninger, naar vandet menes at være skadelig eller farlig for mennesker eller dyr.

§ 28. Utsalgssteder og de handlendes og næringsdrivendes opbevarings- og tillagningssteder for kjøt, flesk, fersk fisk og for næringsmidler laget av kjøt, flesk, fersk fisk eller blod, for bakverk, smør og ost skal være rene, lyse, luftige og fri for støv og stank og maa ikke brukes til soverum. Næringsmidler av kjøt, fisk og blod maa ikke opbevares sammen med varer, som kan gi dem usmak eller fordærve dem.

Dersom disse bestemmelser ikke overholdes, eller hvis stedet ellers av sanitære grunde findes uskikket til utsalg av næringsmidler eller enkelte sorter av saadanne, kan helseraadet forbyde saadant utsalg paa stedet, efterat der forgjæves er git advarsel ved oplysning om de grunde, klagen er bygget paa.

Helseraadet kan midlertidig forbyde utsalg av næringsmidler, hvor tilstedeværende smitsom sygdom kunde utbredes gjennem disse, og kan forbyde indførsel og utsalg av melk fra andre steder, hvor saadan sygdom er optraadt blandt mennesker eller dyr.

Under de samme forhold kan helseraadet midlertidig forbyde haandverksdrift, særlig saadan, hvor der forarbeides klær.

Fersk fisk, ferskt kjøt og flesk, brød og andet bakverk maa ikke føres gjennem gaterne eller sættes under aapen himmel uten at være saaledes tildækket, at varerne ikke utsættes for støv eller anden urenlighet eller for paavirkning av sol og regn eller andet, som kan gjøre dem mindre tjenlige til menneskeføde. Ingen maa under transporten sitte paa varerne.

Alle kjøtvarer, der forsælges fra fast utsalgsplads paa torvet, maa ordnes paa saadan maate, at kjøperne let kan overse varerne, saa enhver kan finde, hvad de ønsker uten at berøre kjøtstykkerne.

Disse bestemmelser gjælder ogsaa torvene, saa langt det kan forenes med frembud og salg av varerne.

§ 29. Helseraadet skal, paa samme maate som bestemt i § 27, kontrollere ogsaa andre frembudte gjenstande, som i bruk kan bli farlige for helbreden, saasom tøier, tapeter, farvevarer, leketøi, vortebrikker o. l.

Findes de at indeholde giftige bestanddele, kan helseraadet efter omstændigheterne forbyde salget eller la dem skaffe bort, tilintetgjøre eller uskadeliggjøre paa anden maate paa vedkommendes bekostning.

Kapitel 8.

Regler for melkehandel, bakerier, slagterier og pølsemakerier, som ikke indgaar under fabriktilsynsloven.

§ 30.

1. Melke-utsalg, som herefter aapnes, eller som gjenaapnes efter at ha været nedlagt, skal anmeldes og godtages av helseraadet. De skal som regel ha egen indgang fra gaten. Gulv, vægger, tak og disk i disse utsalg skal være i saadan stand, at de med lethet kan holdes rene.
2. Utsalgsrummet og de rum, som ved døraapning staar i forbindelse med dette, maa altid holdes omhyggelig rene, og de maa ikke benyttes som soverum eller kjøkken.

   Melk og fløte maa ikke opbevares sammen med varer, som kan gi dem usmak eller fordærve dem.

   Hver dag efter endt arbeide maa gulvene vaskes. Vægger og tak maa i sin helhet rengjøres mindst hvert fjerdingaar, vinduer mindst hver uke.

   Betjeningen i utsalget skal være iført rent hvitt forklæ med brystsmek samt forærmer.

   Spytteplakat skal være ophængt i lokalet.
3. Bruk av tobak er forbudt i utsalgsrummet.
4. Melk og fløte maa under transport og forhandling opbevares i rene og vel tildækkede kar, og de benyttede maalekar maa være fuldstændig rene. Hvor nogen av disse kar er glaseret eller fortinnet, maa glasur og fortinning være hel; ufortinnet jernkar maa ikke benyttes.
5. Kjøpere maa ikke tillates at smake paa varen uten ved at benytte prøvekar eller kar, som de selv bringer med sig, og varen maa da heldes op i disse; rester i prøvekarrene maa tømmes bort.

   Is maa aldrig anbringes i melken for at gjøre den mere holdbar.
6. Utmaaling av melk og fløte maa ikke finde sted paa torv eller aapen gate, i portrum eller i gaardsrum.
7. Et eksemplar av disse regler skal altid være opslaat i utsalgsrummet.

§ 31.

1. I bakeriet og de rum, som staar i aapen forbindelse med dette, skal gulv, vægger og tak være i en saadan stand, at de med lethet kan holdes rene.
2. Hver dag efter endt arbeide maa gulvene omhyggelig skrapes og vaskes.

   Vægger og tak maa i sin helhet rengjøres mindst hvert fjerdingaar, vinduerne mindst hver 14de dag. Under rengjøring maa intet bakverk opbevares der.
3. Bakeriet saavel som de rum, som staar i aapen forbindelse med dette, maa ikke benyttes som soverum, og der maa heller ikke i dem findes gjenstande, som ikke brukes i bakeribedriften, og hvilke kan gi anledning til støv eller stank eller hindre rengjøring av rummet.
4. Bakertraug og bord, surkasser samt andre gjenstande, som brukes til bakningen, som hylder, fjæler, plater m. m., maa altid holdes omhyggelig rene. Smør, melk eller andre stoffe, som benyttes til fremstilling av bakverk, maa opbevares i rene tildækkede kar.

   Hvor nogen av disse kar er glaseret eller fortinnet, maa glasur og fortinning være hel; jernkar maa ikke brukes.

   De stoffe, som benyttes til strykning av bakverk, maa tillages bare for dagens bruk. Strykevisker bør ikke samtidig benyttes til forskjellige slags bakverk og maa gjøres rene i kokende vand hver dag.
5. Melsækker maa børstes og renses omhyggelig for smuds, før indholdet tømmes i bakertrauget.

6. Hvor der er ilæg til bakeriovn, damp- eller vandkjel fra bakerrummet, maa der ikke bringes ind i rummet mere kul og ved, end der trænges for dagen.
   Kul skal opbevares i særskilte bokser eller kasser. Ved maa ikke ligge løst henslængt utover gulvene. Aske og avfald skal for hver dag fjernes fra bakeriet.
7. Bruk av tobak er forbudt i bakeriet; likesaa er det forbudt at henlægge pipe, tobak eller fyrstikker paa saadanne steder, at bakervarerne derved kan forurenses.
8. Bakerne skal under sit arbeide ha en hel og ren dragt av hvitt lerret. Denne dragt maa ikke brukes utenfor bakeriet, og den maa skiftes ren mindst én gang i uken.
9. I hvert bakeri skal der være indlagt vand og vask samt findes sæpe og rene haandklær, og bakerne skal vaske armer og hænder, før de begynder arbeidet.
10. Alt bakverk maa behandles renlig, og ved ombringelse til utsalg eller kunder skal det føres i tildækkede kurver eller vogner, som hver dag eftersees og renses.
11. Bakere, der lider av akute eller kroniske hudsygdomme paa hænder og armer, maa ikke anvendes i bakerier.
12. Et eksemplar av disse regler skal altid være opslaat i bakeriet.

§ 32.

1. Under slagtning og under arbeide i pølsemakerier skal den størst mulige renlighet iagttages. I slagteriet skal det under kjøttets stivning være god gjennemtræk. Avfald av enhver art maa ikke kastes i binge, men skal henlægges i en tæt jernkasse med tæt laag, hvilken skal tømmes mindst 3 ganger i uken, og efter hver tømning skal den renses omhyggelig og desinficeres. Denne jernkasse maa ikke staa i selve slagteriet eller i pølsemakeriet.
   Dele av indvolder og lemmer maa ikke forbli i slagteriet natten over.
2. I slagterier og pølsemakerier skal der være vandtæt, cementeret gulv med avløp til kloak; vægger, tak, bord og disker skal være i en saadan stand, at de med lethet kan holdes rene.
   Maskiner, slagteredsskaper m. v. skal være saaledes anbragt, at de er let tilgjængelige ved helseraadets kontrol.
   I disse lokaler maa der være indlagt baade vand- og kloak-avstikker.
3. Slagterier, pølsemakerier og utsalgssteder for kjøtvarer og de rum, som staar i aapen forbindelse med saadanne, maa altid holdes omhyggelig rene. Hver dag efter endt arbeide maa gulvene vaskes eller spyles. Vægger og tak maa i sin helhet rengjøres mindst hvert fjerdingaar, vinduerne mindst hver 14de dag. Under rengjøring maa ingen kjøtvarer opbevares der.
   Hvor kjøt kommer i berøring med væg eller stolper, maa disse vaskes hver dag. De kroker, som kjøttet hænges paa, skal være fortinnet.
4. Alle de, som arbeider i slagterier, pølsemakerier eller utsalgssteder for kjøtvarer i butikker, basarer eller paa torvene, skal under sit arbeide ha en hel og ren dragt (forklæ med brystsmek og forærmer) av hvitt lerret. Denne dragt maa ikke brukes uten under deres arbeide med kjøtvarer, og den maa skiftes ren mindst 2 ganger i uken.
5. Bruk av tobak er forbudt saavel i slagteri som i pølsemakeri.
6. I ethvert slagteri, pølsemakeri eller utsalgssted for kjøtvarer skal der være indlagt vask og findes sæpe og rene haandklær; alle de, som arbeider paa disse steder, skal vaske armer og hænder, før de begynder arbeidet.
7. Gjødselbingerne skal tømmes saa ofte, at enhver stank forhindres, dog mindst én gang i uken; de maa desinficeres efter hver tømning og forøvrig saa ofte, som helseraadet forlanger.
8. Kjøt eller kjøtvarer maa ikke transporteres til torvene eller til andre utsalgssteder i urene vogner; til beskyttelse mot sol eller regn, mot støv eller anden

forurensning skal de under transport være indpakket i rent lerret eller være dækket med rene presenninger.

Ved ombæring til kunder skal varerne være anbragt i rene tildækkede traug eller kurver eller i lukkede vogner, i hvilket sidste tilfælde de maa være godt indpakket i sterkt papir eller lerret.

9. Utstillen av kjøt til smaasalg maa ordnes paa en saadan maate, at kjøperne let kan overse varerne, saa enhver kan finde, hvad de ønsker, uten at berøre kjøtstykkerne. For tillagning av pølser eller anden fersk kjøtspise maa bare benyttes kjøt, som er stemplet og godkjendt.
10. Kjøt, som blir kasseret ved kjøtkontrollen, skal der gjøres utjenlig til menneskeføde.
11. Et eksemplar av disse regler skal altid være opslaat i saavel slagteri som pølsemakeri.

Kapitel 9.

A. Regler for skomakerverksteder, som ikke indgaar under fabriktilsynsloven.

§ 33.

1. Ethvert skomakerverksted skal ha et kubikindhold av mindst 10 m.^{3} for hver person, som til stadighet opholder sig i rummet, og hvor det benyttes av mere end én person, maa det være forsynt med mindst 1 — én — luftventil.

   Gulv, vægger og tak skal være i en saadan stand, at de med lethet kan holdes rene.
2. Gulvet skal vaskes mindst hver anden dag, og paa de andre arbeidsdage i uken skal det dynkes og feies mindst én gang om dagen. Al rengjøring maa utføres om aftenen, efterat arbeidet er slut. Benyttes verkstedet ogsaa som soverum, skal gulvet vaskes hver dag.

   Vægger og tak maa i sin helhet rengjøres mindst hvert halvaar, vinduerne mindst hver maaned.
3. Efter vaskning eller feining av gulvet skal avfaldet fjernes fra verkstedet. Brænding av læravfald tillates ikke.
4. Verkstedet skal luftes godt ut mindst én gang hver dag, — morgen eller aften — og, hvis det er beleilig, ogsaa i middagsstunden.

   Benyttes verkstedet ogsaa som soverum, maa det luftes ut baade om morgenen og om aftenen.
5. Kul og ved skal opbevares i særskilte bokser eller kasser; aske og andet avfald fra ovnen skal hver morgen bringes ut av verkstedet.
6. Skotøi, som er indleveret til reparation, skal opbevares i en kasse, forsynt med laag; kassen maa gjøres ren mindst én gang hver uke.
7. Vand til bløtning av lær og skotøi skal skiftes hver aften, og karret maa samtidig gjøres rent.
8. Der maa ikke spyttes paa gulvet. I hvert rum maa der være et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvori er fyldt sand eller sagmug; de maa gjøres rene hver dag.
9. Et eksemplar av disse regler skal findes opslaat i ethvert av skomakerverkstedets rum.

B. Regler for skrædderverksteder og systuer, som ikke indgaar under fabriktilsynsloven.

§ 34.

1. Ethvert skrædderverksted og enhver systue skal ha et kubikindhold av mindst 10 m.^{3} for hver person, som til stadighet opholder sig i rummet, og, hvor

det benyttes av mere end én person, maa det være forsynt med mindst 1 — én — luftventil. Gulv, vægger og tak skal være i en saadan stand, et de med lethet kan holdes rene.

2. Gulvet skal vaskes mindst hver anden dag, og paa de andre arbeidsdage i uken skal det dynkes og feies mindst én gang om dagen. Benyttes verkstedet eller systuen ogsaa som soverum, skal gulvet vaskes hver dag. Vægger og tak maa i sin helhet rengjøres mindst hvert halvaar; vinduerne mindst hver maaned.
3. Efter vaskning eller feining av gulvet samles avklip, som kan brukes, i sækker eller kasser og fjernes fra verkstedet saa snart som mulig; andet avfald skal straks efter rengjøringen bringes ut av verkstedet eller brændes paa stedet.
4. Verkstedet eller systuen skal luftes godt ut mindst én gang hver dag — morgen eller aften — og, hvis det er beleilig, ogsaa i middagsstunden. Benyttes verkstedet eller systuen ogsaa som soverum, maa det luftes ut baade om morgenen og om aftenen.
5. Kul og ved skal opbevares i særskilte bokser eller kasser; aske og andet avfald fra ovnen skal hver morgen bringes ut av verkstedet eller systuen.
6. Til dampning skal altid brukes rent vand, og til dynkning under presning maa brukes dusj-apparat eller svamp.
7. Der maa ikke spyttes paa gulvet. I hvert rum maa der være et tilstrækkelig antal spyttebakker, hvori er fyldt sand eller sagmug; de maa gjøres rene hver dag.
8. I hvert skrædderverksted og systue skal der være vaskevandsstel med sæpe og rene haandklær, og de i verkstedet eller systuen sysselsatte maa vaske sine hænder, før de begynder arbeidet.
9. Et eksemplar av disse regler skal findes opslaat i ethvert skrædderverksteds eller systues rum.

Kapitel 10.

Forholdsregler ved sygdom og dødsfald.

§ 35. Enhver praktiserende læge i Fredrikstad skal ved hver maaneds utgang sende helseraadet opgave over de tilfælde av epidemiske og smitsomme sygdomme, som han har behandlet i den forløpne maaned, samt indsende melding om dødsaarsaken ved hvert dødsfald i hans praksis, alt efter helseraadets skemaer.

Helseraadet kan paalægge de praktiserende læger at sende daglige eller ukentlige opgaver over iagttagne tilfælde av enkelte sygdomme, hvis utbredning menes at være av særlig vigtighet at kontrollere. Men ethvert tilfælde av pest, kolera, kopper, eksantematisk tyfus, tyfoidfeber, blodgang, difteri, skarlagensfeber, barselfeber, epidemisk cerebrospinalmeningit og poliomyelit, og de første tilfælde av enhver indført sygdom skal straks meldes for helseraadet av den tilkaldte læge efter dets vedtagne skema.

Ved beslutning av helseraadet kan dette paabud ogsaa utvides til at gjælde andre smitsomme sygdomme.

§ 36. Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, som er frembragt ved eller gir mistanke om at være frembragt ved nydelse av bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelse av gjenstande, som indeholder giftige eller farlige bestanddele, skal av den tilkaldte læge uten ophold meldes for helseraadet med underretning om den formodede sygdomsaarsak og andre fornødne oplysninger.

Det samme gjælder om sanitære misligheter, som menes at staa i forbindelse med eller at kunne gi anledning til sygdom.

§ 37. Ved sygdomstilfælde, som indtræffer blandt reisende i hoteller, losjihus o. l., skal vedkommende vert tilkalde læge, der, hvis han anser sygdommen for at være av smitsom art, derom uten ophold skal underrette helseraadet.

§ 38. For ethvert fartøi, som kommer indenfor havnedistriktet med nogen syk mand ombord, skal melding straks gives til havnefogden om sygdommen, saavidt mulig med oplysning om dens art. Havnefogden gir straks melding til helseraadet, saafremt sygdommen menes at være smitsom. Iøvrig er fartøier, som ligger indenfor Fredrikstads havnedistrikt, saavelsom deres besætninger underkastet helseraadets bestemmelser med hensyn til sundhetsforhold.

§ 39. Om ethvert dødsfald paa byens grund eller inden dens havnedistrikt maa før begravelsen skaffes tilveie en melding, skrevet av en eksamineret læge efter et bestemt skema. Denne melding sendes sognepresten, som straks sender den til helseraadet.

§ 40. Helseraadet eller formanden paa dets vegne kan beordre lik bragt til likkapel, naar det findes utilraadelig at la det ligge i hjemmet paa grund av dødsaarsaken, lokalets beskaffenhet eller andre sanitære hensyn.

Kapitel 11.

Almindelige bestemmelser.

§ 41. Helseraadet kan efter andragende fra vedkommende dispensere fra §§ 4, 5, 16, 19, 22 og 23 i helsereglerne, enten alle eller enkelte av dem, hvor det gjælder dele av Byens Marker, som det ikke anser for at være tættere bebygget.

Endvidere kan magistrat og formandskap efter anbefaling av helseraadet i enkelte tilfælde meddele dispensation ogsaa fra andre bestemmelser i nærværende forskrifter, naar dette av særlige grunde ansees paakrævet.

§ 42. Hus- og grundeiere er personlig ansvarlig for, at alle de pligter opfyldes, som disse helseregler paalægger dem, og skal ikke kunne undskylde sig med forsømmelse fra sine folks eller leieres side.

Er eieren ikke bosat i byen, maa han for politiet opgi en her bosat person, som paa hans vegne skal sørge for, at disse pligter opfyldes.

Forsømmes disse, blir ansvaret dog hvilende paa eieren, medmindre politiet har gaat ind paa, at ansvaret skal bæres av stedfortræderen, og denne har erklæret sig villig. Denne indrømmelse kan dog naarsomhelst tages tilbake av politiet.

Ogsaa eiere, som er bosat her i byen, kan paa samme maate og med samme virkning opgi en stedfortræder, dersom de selv vanskelig kan paase, at deres pligter opfyldes.

Hus- eller grundeiere, som i henhold til det for et av kommunen oprettet renholdsverk gjældende reglement ved skriftlig kontrakt overdrager besørgelsen av det dem paaliggende renhold til renholdsverket, er i det tidsrum, for hvilket saadan overdragelse finder sted, fritat for ansvar for utførelsen av det av renholdsverket overtagne renhold.

§ 43. Undlater nogen inden den frist, som sættes av helseraadet eller av formanden paa dets vegne, at utføre noget, som paahviler ham efter disse helseregler eller helseraadets lovlige beslutninger, kan helseraadet la utføre baade dette, og hvad der ellers er nødvendig for at hindre, at forsømmelsen volder skade.

Den skyldige maa selv utrede omkostningerne ved dette og ved forføininger, som træffes for at hindre forberedte eller stanse endnu ikke fuldførte handlinger, som strider mot disse helseregler eller helseraadets lovlige beslutninger eller for at rydde bort ulemper, som er frembragt ved brudd paa dem.

§ 44. Et eksemplar av disse helseregler skal straks omdeles til enhver hus- eller grundeier i byen. Saadan omdeling maa senere gjentages hvert femte aar.

Er der i mellemtiden gjort ændringer i helsereglerne, eller har helseraadet i medhold av disse regler ændret ældre eller fremsat nye paabud, maa alle disse indtages eller vedlægges.

§ 45. Overtrædelse av disse helseregler eller av bestemmelser, som helseraadet fatter i medhold av disse regler, straffes efter den almindelige borgerlige straffelov.

§ 46. Ovenstaaende helseregler træder i kraft, naar de har faat kongelig stadfæstelse og er behørig bekjendtgjort.

Tingvold herred.

(Kongelig resolution av 1ste april).

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av ældre bygninger skal, forinden arbeidet paabegyndes, skriftlig anmeldelse ske til helseraadets formand eller en av dets nærmest boende medlemmer.

§ 2. Ved opførelse eller flytning av bygninger skal iagttages, at avstanden mellem vaaningshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus eller vandhus paa den anden side ikke maa være kortere end 10 m., og de sidste ikke lægges saaledes, at derfra kan ske tilsig til vaaningshus, opbevaringssted for matvarer eller til sted, hvorfra mat- og drikkevand hentes. Mindre avstand maa der heller ikke gjøres mellem vaaningshus og enhver anden bygning, mot hvilken vaaningshuset har vinduer.

§ 3. Ved opførelse av vaaningshus skal endvidere iagttages:

a) Før opførelse paabegyndes, skal muldjorden være bortfjernet og grunden omhyggelig avgrøftet, saa at grundvand og overvand har avløp fra tomten.
b) Grundmuren maa ikke være lavere end 30 cm. over jorden.
c) Gulvet i nederste stokverk maa enten være dobbelt med fyld av tørt ler eller andet passende materiale eller av 2″ planker, tæt og trækfrit.
d) Hvert beboelsesrum skal ha en høide av mindst 2,25 m. fra gulv til loft og være forsynet med mindst ett vindu, som med lethet kan aapnes og lukkes.
e) Koke-ovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynt med indretning til bortledning av damp.

§ 4. Finder helseraadet noget beboet hus, forsamlingsrum eller andet opholdssted for mennesker at være skadelig for sundheten paa grund av mangel paa lys eller luft, ved fugtighet, urenlighet, overfylding av mennesker eller av andre grunde, kan den forbyde huset eller rummet benyttet, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 5 Hester, kjør, faar, svin, gjeter eller fjærkræ maa ikke huses i vaaningshus. Fjøs eller stald maa ikke benyttes som eneste soverum for mennesker.

§ 6. Til ethvert bosted skal findes et vandhus, der ikke, medmindre der anvendes tætte bøtter, tætte, cementerte kummer eller tætte torvstrøbeholdere, maa ha tak eller væg fælles med vaaningshus eller rum, hvori matvarer opbevares. Fra vandhuset maa der ikke være tilsig til disse steder eller sted, hvor mat- og drikkevand hentes.

Vandhuset maa tømmes saa ofte, at ikke overfylding finder sted og mindst én gang aarlig og forøvrig saa ofte, helseraadet finder det nødvendig. Indholdet bør i mellemtiden, om fornødiges, overdækkes med jord, aske, sagflis eller lignende.

§ 7. Gjødningsstoffe, ildelugtende avfald fra husene eller lignende maa ikke henkastes vaaningshus eller alfar vei nærmere end 8 m. Ansamlinger derav skal være indrettet saaledes, at unødig stank undgaaes, og maa ikke være saaledes

beliggende, at derfra er tilsig til noget sted, hvorfra drikkevand tages. Skyllevand maa ikke slaaes ut ved husvæggen.

§ 8. Brønd, bæk eller opkomme, hvorfra drikkevand hentes, maa ikke paa nogensomhelst maate forurenses.

Brønd maa renses mindst én gang aarlig.

§ 9. Helseraadet kan forbyde salg av bedærvede og for sundheten skadelige nærings- og nydelsesmidler og i fornødent fald besørge samme tilintetgjort. Prøver til undersøkelse skal utleveres efter helseraadets forlangende. Dette gjælder ogsaa bruksgjenstande, som ved at indeholde giftige bestanddele kan bli sundhetsfarlige, saasom tøier, tapeter og lignende, og hvorav ogsaa prøver til undersøkelse skal utleveres efter helseraadets forlangende.

§ 10. Naar nogen bedrift agtes istandbragt, hvorved luften i høiere grad vil forurenses, eller de omkringboende paa anden for sundheten skadelig maate vil forulempes, eller ved hvilken stoffe behandles, der kan være skadelig for arbeidernes eller de omboendes sundhet, skal plan for anlægget forelægges helseraadet. Finder dette, at anlægget efter planen vil bli farlig eller skadelig for den almene sundhet, maa det ikke sættes i verk, førend de av helseraadet paaviste mangler er avhjulpet.

I virksomhet værende bedrift av denne art er underkastet helseraadets tilsyn og enhver vedkommende forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, som det til fjernelse av sanitære ulemper maatte gi.

§ 11. Bohave, gang- og sengklær efter personer, der lider av eller er død av smitsom sygdom, maa ikke overlates til andre, førend de er renset efter nærmere bestemmelse av helseraadet.

§ 12. Hvis særegne forhold kræver det, kan helseraadet efter andragende derom indvilge avvikelser fra disse forskrifter.

§ 13. Overtrædelse av disse forskrifter anmeldes til helseraadet, hvem det paaligger i fornødent fald at foranstalte overtrædelse paatalt.

Leikanger herred.

(Kongelig resolution av 1ste april).

§ 1. Ved opførelse eller flytning av beboelseshus skal, før grundarbeidet begynder, anmeldelse ske til ordføreren i helseraadet.

§ 2. Følgende regler skal iagttages:

a) Fra huset til stald, fjøs, svinehus eller laave maa der ikke være mindre end 10 m.

b) Grunden avgrøftes før opførelsen, hvis den ikke er tør, og muldjorden fjernes; likeledes bør der sørges for, at tunet holdes vasfrit.

c) Graastens grundmur av mindst 30 cm.s høide over jorden skal danne bygningens grundlag.

d) Beboelsesværelserne skal være mindst 2,20 m. høie og ha mindst 1 vindu av mindst 90 cm.s høide og bredde, som kan aapnes. Gulvet i beboelsesværelserne skal gjøres dobbelt med tør fyld imellem, helst ler og sand.

e) Ethvert rum i kjelder skal i yttermuren ha vindu eller anden aapning saaledes indrettet, at derigjennem kan ske luftveksling.

§ 3. Benyttes koke-ovn til kokning i beboelsesrum, maa den være forsynet med indretning til dampens avledelse.

§ 4. Ethvert beboelseshus skal ha vandhus, for hvis opførelse gjælder samme avstandsregler som for stald og fjøs. Vandhus maa heller ikke ligge vei eller sted, hvorfra vand til mat eller drikke hentes, nærmere end 10 m., og der maa ikke være sig derfra til disse steder. Jord, torvstrø, aske eller lignende maa

jevnlig paakastes. Anvendes kasse eller tønde til uttømmelserne, maa denne være tæt og tømmes saa ofte, at ingen overfylding finder sted. Sæter og gulv i vandhus bør vaskes mindst 1 gang om uken.

§ 5. Hester, kjør, svin, gjeter, faar og fjærkræ maa ikke huses i eller under beboelsesrum og heller ikke i rum, der har væg eller tak fælles med vaaningshus eller opbevaringssted for matvarer.

§ 6. Gjødningsstoffe og avfald maa ikke anbringes noget beboelseshus nærmere end 10 m., og slike ansamlinger maa ikke ha tilsig mot beboelseshus eller sted, hvorfra mat- og drikkevand hentes.

§ 7. Efter slagtning ogsaa efter sløining av fisk eller sild skal avfaldet straks fjernes, og de besudlede steder rengjøres.

§ 8. I brønd eller opkomme, hvorfra matvand tages, maa ikke foregaa vask eller foretages noget, som gjør vandet urent. Enhver brønd skal helst være overbygget og dertil ombygget med sten, ler og torv, saa overvand ikke kan rinde nedi. De samme renlighetsregler gjælder for vand eller elv, der fører til sted, hvorfra matvand hentes. Paa mark langs med saadant vand eller elv skal i en avstand av mindst 10 m. kun spredes torv eller muldblandet kreaturgjødsel (ikke latrinegjødsel).

§ 9. Ethvert tun bør holdes frit for sølepytter og rengjøres hver uke.

§ 10. Opholdssted for dyr skal rengjøres overalt mindst 1 gang aarlig.

§ 11. Ganger, trapper og gulv i beboelseshus skal vaskes mindst 1 gang ukentlig. Spyttebakker skal anbringes i forsamlingsrum og lignende steder. De skal dækkes i bunden av fugtig sand, jord eller torvstrø, og rengjøres hver dag, de er brukt.

§ 12. Melk maa behandles med største renlighet; den, der skal melke, maa først vaske sine hænder og koens spener med klut og rent vand, ialfald naar kjørene staar i hus. Melk, der skal sælges, maa ikke opbevares i soverum. Om fornødiges kan melk, som skal anvendes i huset, faa staa i værelset i skap eller med forhæng dækket hylde. Melkekopper og spand maa bestandig holdes rene.

§ 13. Enhver flytning av tæringssyk skal meldes helseraadets ordfører av den sykes nærmeste slegt og huseieren eller hans stedfortræder.

§ 14. Rum, benyttet av personer med smitsom sygdom, maa ikke benyttes av andre, før de er renset efter helseraadets regler. Det samme gjælder seng- og gangklær eller andre av dem brukte gjenstande.

§ 15. Bedrifter, der ved avfald, støv, stank, larm eller paa anden maate kan være skadelige for de omboendes sundhet, maa adlyde de paabud, som helseraadet finder nødvendige til ulempens forebyggelse.

§ 16. Bedærvede og for sundheten skadelige fødemidler maa ikke utsælges inden herredets grænser, og helseraadet skal ha adgang til at besørge saadanne tilintetgjort.

§ 17. Helseraadet kan, om fornødiges, la lovlig givne paabud, som ikke efterkommes, utføre for vedkommendes regning. Hvor det kan være tvilsomt, hvem der skal efterkomme paabudet, har helseraadet at holde sig til eieren av huset, grunden eller gjenstanden, hvor misligheten er paavist. Helseraadets ordfører skal, om fornødent, bevirke overtrædelsen paatalt.

§ 18. Det paaligger helseraadets medlemmer at paase disse regler overholdt og anmelde overtrædelser for ordføreren.

§ 19. Under særlige omstændigheter kan helseraadet gi dispensation fra forskrifterne.

Tjeldsund herred.

(Kongelig resolution av 30te april).

Bygningsvæsen.

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle husbygninger skal skriftlig meddelelse derom ske til et medlem av sundhetskommissionen, førend arbeidet paa grunden paabegyndes; nævnte mand pligter at gjøre vedkommende bekjendt med bestemmelserne i disse forskrifter samt anmelde saken til sundhetskommissionens ordfører.

§ 2. Ved opførelse eller flytning av husbygninger skal iagttages:

a) At det opførendes hus ikke kommer til at bortta sollyset fra noget andet vaaningshus;
b) at avstanden fra noget beboelseshus paa den ene side og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side ikke blir mindre end 8 m., og at der ikke er tilsig fra noget saadant hus til grunden under vaaningshuset;
c) grunden under vaaningshuset maa i forveien avgrøftes og muldjorden bortføres;
d) vaaningshus skal hvile paa graastens undermur, der intetsteds maa være lavere end 30 cm. over jordoverflaten. Er murene tæt beslaat, maa anbringes to eller flere huller i muren paa motstaaende sider, saa luftveksel kan foregaa;
e) beboelsesrum skal ha en høide av mindst 2,25 m., og i første etage skal der være stubgulv med fyld eller pap over;
f) ethvert beboelsesrum skal være forsynt med mindst ett slagvindu, som med lethet kan aapnes. I før opførte hus skal saadanne vinduer være istandbragt inden ett aar efter disse forskrifters approbation.

§ 3. Hvor kokeovn brukes i beboelsesrum, skal der anbringes damphætte eller saadan indretning, at den frembragte damp opfanges og ledes ut i det fri.

§ 4. Til ethvert vaaningshus skal der inden ett aar efter disse forskrifters approbation være indrettet et vandhus (do), om hvilket foruten de i § 2 b nævnte bestemmelser endvidere følgende skal gjælde:

a) Det maa ikke ha tak eller væg fælles med rum, hvori matvarer opbevares, og maa ikke ligge alfarvei nærmere end 8 m.
b) Det maa ikke ha avløp eller avsig til matbod eller til indtak for mat- eller drikkevand, det være sig bæk, elv eller brønd.
c) Dets sæter og gulv skal holdes rene. Bingen under det skal tømmes saa ofte, at ingen overfylding finder sted eller ialfald to ganger aarlig og skal jevnlig paastrøes jord, torvstrø, aske eller lignende, saa al stank undgaaes.

Kreaturhold.

§ 5. Hester, kjør, faar, svin, gjeter og fjærkræ maa ikke huses i eller under vaaningshus ei heller i eller under rum, som har væg fælles med dette eller med opbevaringssted for matvarer.

Oplag av gjødsel, avfald m. m.

§ 6.

a) Feieskarn, kjøkkenavfald — forsaavidt der ikke findes kloak — eller anden urenlighet fra husene skal bringes til gjødselhaug, vandhus eller søppelhaug og maa ikke lægges nærmere alfarvei eller vaaningshus end 6 m. og heller ikke saaledes, at der er tilsig til steder, hvorfra mat- eller drikkevand tages til mennesker eller dyr.
b) Ildelugtende gjødningsstoffe maa ikke lægges nærmere vaaningshus eller alfarvei end 10 m. og skal dækkes med tilstrækkelig jord, saa stank undgaaes.

c) Ublandet vandhusgjødsel maa ved gjødsling av marker ikke bringes nærmere end 10 m. fra alfarvei eller beboelseshus.
d) Aadsler eller avfald fra døde dyr maa ikke henlægges paa strand eller jorde, men enten anbringes i kompost eller overdækkes eller nedgraves paa et avsides sted eller utbringes paa sjødyp utenfor fjæremaal.

Drikkevand.

§ 7. Brønd eller opkomme, hvorfra tages vand til husholdningen, maa ikke ved vask, badning eller paa nogensomhelst anden maate forurenses; det samme gjælder bæk eller elv, medmindre forurensningen sker nedenfor de steder, hvorfra vandhentning finder sted. Tømning og rensning av brønder og vandindtak maa foretages én gang aarlig og ellers saa ofte, som sundhetskommissionen paabyder det.

Renlighetsforhold.

§ 8. I tættere bebyggede strøk samt overhovedet i nærheten av vaaningshus skal rensning av grøfter, veigrøfter, rendestener og kloakker foretages saa ofte, at løpet ikke tilstoppes eller stank opstaar. Omkring vaaningshus og i tættere bebyggede strøk maa der ikke henkastes feieskarn eller andet avfald.

§ 9. Naar nogen bedrift agtes istandbragt, hvorved luften i høiere grad vil forurenses eller de omboende paa anden for sundheten skadelig maate vil forulempes, eller ved hvilken stoffe behandles, der kan være skadelig for arbeidernes eller de omkringboendes sundhet, skal plan for anlægget forelægges sundhetskommissionen. Finder denne, at anlægget efter planen vil bli farlig eller skadelig for den offentlige sundhet, maa det ikke iverksættes, forinden de av sundhetskommissionen paaviste mangler er avhjulpet. I virksomhet værende bedrift av denne art er underkastet sundhetskommissionens tilsyn, og enhver vedkommende forpligtet til at rette sig efter de forskrifter, som den til fjernelse av sanitære ulemper maatte gi.

§ 10. Sundhetskommissionen kan forbyde salg eller anden overdragelse av bedærvede eller sundhetsfarlige fødemidler samt av andre for sundheten skadelige bruksgjenstande, f. eks. tapeter, tøier eller lignende, der indeholder giftige bestanddele, og kan i tilfælde paabyde disse tilintetgjort uten erstatning. Prøver av disse fødemidler eller gjenstande kan av sundhetskommissionen eller dens ordfører forlanges utleveret til undersøkelse. Saadant forbud kan foreløbig utstedes av sundhetskommissionens ordfører eller mindst tre av dens øvrige medlemmer i forening; endelig avgjørelse kræver beslutning av den samlede sundhetskommission.

§ 11 Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, der enten er eller gir mistanke om at være opstaat ved nydelse av bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelse av gjenstande, som indeholder giftige eller farlige bestanddele, skal av medlem av sundhetskommissionen eller av den tilkaldte læge uopholdelig anmeldes til sundhetskommissionens ordfører med angivelse av sygdommens formodede aarsaker og andre fornødne oplysninger. Det samme gjælder epidemiske sygdomme samt andre sundhetsfarlige forhold, som kan gi anledning til sygdom.

§ 12. Melk maa saavidt mulig ikke opbevares i beboelsesrum, men i melkebod eller i ethvert fald i tillukket melkeskap, saaledes, at støv ikke kan forurense melken. Melk fra dyr, der formodes at lide av tuberkulose, maa kun brukes i kokt tilstand.

§ 13. Barn, som lider av skurv, skab eller anden sygdom, der formodes at være smitsom, tilstedes ikke adgang til skolen og optages ikke paanyt, medmindre de har attest fra læge, eller sygdommen aabenbart er stanset, og vedkommende person og klær er forsvarlig vasket.

§ 14. Gang- eller sengklær efter personer, som har lidt av smitsom sygdom, maa ikke avhændes til eller overlates andre til bruk, forinden de er renset efter nærmere bestemmelse av sundhetskommissionen.

§ 15. I skoler, kirker og andre forsamlingshus er det forbudt at spytte paa gulvene. Disse saavelsom bænkene skal efter hver gangs bruk vaskes og avtørres med vaat klut.

Almindelige bestemmelser.

§ 16. Hvor forholdene paakræver det, kan sundhetskommissionen indrømme avvikelser fra disse regler.

§ 17. Saafremt nogen undlater at efterkomme foranstaaende bestemmelser eller andre av sundhetskommissionen lovmedholdig fattede beslutninger, kan sundhetskommissionen la det fornødne utføre for vedkommendes regning.

§ 18. Det paaligger sundhetskommissionens medlemmer at paase foranstaaende bestemmelser overholdt samt at anmelde overtrædelser til sundhetskommissionens ordfører, der i tilfælde skal gjøre anmeldelse derom til politiet i henhold til lov av 16de mai 1860.

Hamar kjøbstad.

(Den Norske Regjerings resolution av 20de mai).

Tillægget er saalydende:

«Dog kan, naar klosetanlægget er forsynt med gjæringskum, sundhetskommissionen gi saadan tilladelse for indredning av vandklosetter».

Aalesund kjøbstad.

(Den Norske Regjerings resolution av 20de mai).

Tillægget er saalydende:

Kapitel 11.

Om renhold i skomakerverksteder, skrædderverksteder, salmakerverksteder og systuer.

§ 51. I ethvert verksted, hvor der til stadighet opholder sig mer end 1 — én — person, anbringes mindst én ventil. Verkstedet maa ikke i noget tilfælde benyttes som soverum.

§ 52. Vaskning av gulvet skal foregaa mindst én gang om uken, mens der paa de øvrige arbeidsdage i uken mindst én gang daglig skal feies efter forangaaende dynkning med vand.

§ 53. Hovedrengjøring av lokalet skal finde sted mindst 2 — to — ganger om aaret.

Efter vaskning eller feining av gulvet efter arbeidstid fjernes avfaldet fra verkstedet Brænding av avfald tillates ikke.

§ 54. Der maa ikke spyttes paa gulvet. Det nødvendige antal spyttebakker, hvori sand eller sagmug, skal forefindes, og blir de hver dag at rengjøre.

§ 55. Et eksemplar av disse regler skal findes opslaat i ethvert av verkstedets rum.

Kapitel 12.

Regler for renhold i bakerier.

§ 56. Bakeribedriften uvedkommende gjenstande, der kan gi anledning til støv eller stank i bakerirummene eller hindre disse rums renhold, maa ikke findes i bakeriet eller i rum, der staar i aapen forbindelse med dette.

§ 57. Bakeriet tillikemed de rum, der staar i aapen forbindelse med dette, maa altid holdes omhyggelig rengjort.

Hver dag efter endt arbeide maa gulvene gjøres omhyggelig rene, efter omstændigheterne ved feining, skrapning eller vaskning. Vægger og tak maa i sin helhet rengjøres mindst hvert fjerdingaar, vinduene mindst hver maaned.

Under bakeriets rengjøring skal bakverk ikke opbevares der.

§ 58. Bakertraug og bord, surkasser samt andre til bakningen benyttede gjenstande som hylder, plater, fjæler m. m. maa altid holdes omhyggelig rene; smør, melk eller andre stoffe, som benyttes til fremstilling av bakverk, maa opbevares i rene, tildækkede kar.

De stoffe, der benyttes til strykning av bakverk, maa tillaves for dagens behov.

Strykvisker bør ikke samtidig benyttes til forskjellige stoffe og maa rengjøres hver dag i kokende vand.

§ 59. Melsækker skal avbørstes og renses omhyggelig for smuds, forinden indholdet tømmes i bakertrauget.

§ 60. Hvor bakeri-ovner, damp- eller vandkjeler fyres gjennem ilæg i bakerrummene, skal der ikke i disse indbringes mer kul eller andet brænde end nødvendig for dagens fyring. Kul eller andet brænde maa ikke ligge løst utover gulvene. Aske og andet avfald skal hver dag fjernes fra bakeriet.

Tobaksrøkning samt henlæggelse av piper, tobak og fyrstikker paa saadanne steder, at bakervarerne kan forurenses, maa ikke finde sted.

§ 61. Bakerne skal under sit arbeide være iført en egen dragt, som ikke benyttes utenfor bakeriet og som mindst én gang ukentlig renvaskes.

§ 62. Bakerne skal vaske armer og hænder før arbeidets begyndelse, og hvert bakeri skal være forsynt med vaskevandsstel, sæpe og rene haandklær til bakernes avbenyttelse.

§ 63. Alt bakverk skal behandles renlig og ved ombringen til utsalg, eller kunder føres i kurver og vogner eller kasser med fast laag, som daglig eftersees og renses.

Kapitel 13.

Om renhold i slagterier og verksteder for behandling av kjøt.

§ 64. Gulvet skal vaskes hver aften likesom samtlige redskaper til bruk ved slagtningen.

Avspyling av gulvet samt de gjenstande, der benyttes ved slagtningen, foretages efter hver slagtning.

§ 65. Væggene i slagterier og verksteder skal vaskes én gang ukentlig; finder helseraadet, at sterk bruk av disse rum gjør det nødvendig, at oftere vaskning finder sted, kan det paabyde, at væggene vaskes indtil 3 ganger ukentlig. Alt spor av blod i disse rum skal være fjernet hver aften.

§ 66. Opbevaring av avfald tillates ikke i det rum, hvor slagtningen foregaar, men skal fjernes hver aften.

Huder skal opbevares i særskilt rum. For hver maaned skal alle ben være fjernet fra slagteriet, og oplagsstedet for samme være rengjort.

De slagteriet vedrørende fjøs, skal rengjøres hver dag. Gjødselkummene skal tømmes saa ofte, at de ikke blir overfyldt og skal være forsynt med laag.

Aasgaardstrand ladested.

(Den Norske Regjerings resolution av 20de mai).

§ 1. Torv, offentlige pladser, gater, veier med tilhørende rendestener og grøfter samt bækkens bredder skal rengjøres mindst 1 gang ukentlig, hvilket paalægges ladestedets veiinspektør at utføre ved dertil av kommunen leiede folk.

§ 2. Gaardspladser og portrum skal holdes rene og fri for stank og feies 1 gang ukentlig. Huseierne skal holde rent utenfor sine hus og gaardspladser til gaten. Det er forbudt at slaa skyller eller urenligheter av ethvert slags i gaten eller grøftene.

§ 3. Avløpsrender for grund- og overvand samt skylle- og spildevand maa altid holdes istand og jevnlig renses .

§ 4. Ethvert vaaningshus skal ha eget vandhus (privet). I hoteller eller andre losjihus skal der være avlukke for hvert 20de individ, som hotellet er beregnet paa at rumme. Privetene skal tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted og i ethvert fald tømmes og rengjøres hver vaar inden 15de mai og hver høst inden 15de september og ellers saa ofte, helseraadet finder det nødvendig; forat undgaa stank maa der jevnlig paastrøes aske, sagmug, torvstrø eller lignende.

§ 5. Til vandpost eller brønd maa der ikke være noget tilsig fra vandhus eller gjødselbinge.

Intet avfald av noget slags maa henlægges paa offentlig plads eller gate, likesom forurensning av bækken paa denne maate ikke maa finde sted.

§ 6. Til ethvert hus bør være søppelkasse med tæt laag; den maa ikke være større, end at den i fyldt stand kan haandteres av høist 2 mand, og den skal tømmes saa ofte, som nødvendig, for at stank undgaaes. I søppelkasserne maa ikke henkastes avfald, som kan gaa i forraadnelse; men saadant maa kastes i bingerne eller i privetbeholderne.

§ 7. Alle priveter, gjødselbinger og søppelkasser skal være tømt og rengjort mindst 2 ganger hvert aar, og maa tømning av disse kun foregaa i tætte, lukkede kasser, fra mai til oktober fra kl. 11 om aften til 6 om morgen.

Fra oktober til mai kan tømning ogsaa ske til andre tider av døgnet i tætte og lukkede kasser.

§ 8. Oplag av ben og dyrisk avfald, kluter o. s. v. maa kun anbringes paa steder, hvor helseraadet tillater det.

§ 9. Avløp fra stald og fjøs maa ikke forurense rendestener, gater eller noget sted, hvorfra tages drikke- eller matvand.

§ 10. Brønder skal være tætte og overbygget og sikret mot forurensning av overvand og lignende. De skal rengjøres 1 gang aarlig, hvis anledning.

§ 11. I ethvert til beboelse indrettet rum skal der være mindst 1 vindu til at aapne.

§ 12. Helseraadet kan forbyde beboelse av rum, der ved mangel paa lys eller luft eller av andre grunde maa ansees skadelige for sundheten.

§ 13. Handel med og tilberedning av matvarer til salg — deri indbefattes melk og fløte — maa kun foregaa i rene, luftige rum, der stadig holdes rene og ikke benyttes til beboelse eller soverum. I utsalget maa ikke opbevares noget, der kan gi usmak eller bedærve de før nævnte varer.

Rum, der ikke opfylder disse fordringer eller frembyder andre sanitære misligheter, kan helseraadet forbyde benyttet til nævnte bruk, saafremt de mislige forhold ikke er rettet inden en av helseraadet fastsat tid.

§ 14. Bedærvede og sundhets-skadelige fødemidler maa ikke faldbydes eller sælges til menneskeføde. De nødvendige prøver herav til undersøkelse er helseraadet berettiget til at fordre utlevert av vedkommende sælger uten vederlag, om salgsforbud blir vedtat, men ellers til almindelig pris.

§ 15. I kjøtutsalg skal bord eller disk være belagt med et ugjennemtrængelig glat stof, eller hvis det er av træ, da daglig renskures, før butikken aapnes.

Værelset, inventar og alle redskaper skal holdes rene.

§ 16. Ombæring og tilbringelse av kjøtvarer, brød og andre matvarer maa ske paa en saadan maate, at de ikke forurenses av støv eller lignende under transporten, likesom der skal iagttages den mest mulige renlighet ved salg og behandling av alle slags matvarer.

§ 17. Fartøier, der er henliggende i ladestedets havn, er med hensyn til sundhetshensyn og renlighet underkastet helseraadets bestemmelser.

§ 18. Under særegne forhold har helseraadet adgang til at tillate avvikelser fra forskrifterne.

Røros bergstad.

(Kongelig resolution av 17de juni).

§ 1. Bergstadens offentlige pladser, gater, rendestener, kloakker, gaardsrum, offentlige bygninger og deslike samt Hitterelven, forsaavidt den ligger indenfor bergstadens territorium, hører i sanitær henseende under helseraadets overtilsyn.

§ 2. Saa ofte, helseraadet finder det fornødent, skal gaardsrum, fortaag, gater og rendestener, saavel de fra gaardsrum førende som de i gaten værende, rengjøres og renses av vedkommende huseiere. Under snesmeltningen paahviler det disse i fornødent fald til vandets hurtige avløp at holde rendestener fri for sne og is.

§ 3. Det av rendestener opkastede feieskarn fra gater og gaardsrum likesom feie-avfald fra hus skal henbringes til gjødselbinger eller andet dertil anvist sted. Til gaterendestener maa ikke ledes eller føres skyllevand eller anden urenlighet.

§ 4. Døde dyr maa ikke komme til forraadnelse inden bergstadens territorium.

§ 5. Til ethvert vaaningshus, der utgjør særskilt eiendom, skal haves vandhus. Dog kan det efter avtale med helseraadets ordfører ordnes saaledes, at flere slaar sig sammen om ett vandhus. Vandhus, som herefter opføres, maa ikke ha væg eller tak tilfælles med vaaningshus eller opbevaringssted for matvarer.

Vandhus og gjødselkjeldere eller andet oplagssted for gjødsel maa ikke ha avløp eller umiddelbart sig til gater, nabogrund eller brønd.

§ 6. Brønder og vandledningsindtak bør være tætte, overbygget og saaledes indrettet, at overvand og urenlighet ikke faar adgang dertil. De maa ei forurenses paa nogen maate, hvorimot de maa oprenses saa ofte, det findes fornødent.

§ 7. Helseraadet er berettiget til at skride ind ved enhver fabrik eller anden forretning, der drives paa en for arbeidernes eller andres sundhet skadelig maate.

§ 8. Avfald fra garverier, slagterier, farverier eller andre virksomheter eller industrielle anlæg maa bortskaffes utenfor bergstadens grænser mindst 1 gang ukentlig.

§ 9. Matvarer av hvilketsomhelst slags maa ikke forbli i fjøs, stald eller dermed tilstøtende rum længer end høist 2 timer.

§ 10. Matvarer eller melk maa ikke opbevares i samme værelse, hvor der opholder sig personer, lidende av smitsom sygdom.

§ 11. Bohave, gang- eller sengklær samt bruksgjenstande, som er benyttet av personer, lidende av smitsom sygdom, maa ikke brukes eller avhændes, før de er renset efter helseraadets forskrifter.

§ 12. Helseraadet er berettiget til at forbyde salg av bedærvede eller sundhetsfarlige nærings- eller nydelsesmidler og om fornødiges paase dem tilintetgjort paa vedkommendes bekostning, hvilket ogsaa gjælder andre gjenstande, hvis benyttelse kan bli farlig for helbreden derved, at de indeholder giftige bestanddele f. eks tapeter, leketøi, beklædningsstoffe og deslike. Til anstillelse av undersøkelse i saadan anledning er helseraadet berettiget til at fordre sig utlevert de nødvendige prøver.

§ 13. Helseraadet er berettiget til at paase, at husrum, der er bestemt for et større antal mennesker, saasom bedehus, skolelokaler, retslokaler, fabrikker og deslike, har tilstrækkelig frisk luft, ventileres og opildes paa en hensigtsmæssig maate. Befindes særdeles væsentlige mangler, kan helseraadet bestemme en frist for manglernes utbedring, og om saadan ikke sker, la lokalet lukke, hvilket sidste ogsaa kan paabydes ved smitsomme sygdommes forekomst. Helseraadet kan ogsaa skride ind likeoverfor private hus, hvor ekstraordinære forhold i sanitær henseende gjør saadan indskriden nødvendig.

§ 14. Helseraadet skal ha indseende med stadens begravelsespladser, deres avgræftning, omgravning og lignende.

§ 15. Enhver paa staden praktiserende læge har at avgi indberetning til helseraadets ordfører om ethvert tilfælde av akut sygdom, der kan anta eller har antat epidemisk karakter, samt at gjøre anmeldelse av ethvert i hans praksis sammesteds forefaldt dødsfald.

§ 16. Ved stadens territorium forstaaes al den grund, der ligger indenfor de for bygningslovens virkefelt bestemte grænser.

§ 17. Hvis helseraadet finder det fornødent eller hensigtsmæssig, kan det ved beslutning for hvert enkelt tilfælde frita for kortere eller længere tid fra en eller flere av forannævnte forskrifter.

Hitteren herred.

(Kongelig resolution av 27de juni).

§ 1. Ved opførelse eller flytning av beboelseshus skal anmeldelse derom ske til sundhetskommissionens ordfører mindst en maaned før arbeidets paabegyndelse.

a. Huset skal opføres paa tør og vel avgræftet grund, efter at matjorden er fjernet. Husets beliggenhet bør være mest mulig fri.
b. Grundmuren skal være av sten og overalt mindst 30 cm. høi — tæt med passende antal luftaapninger.
c. Ethvert beboelseshus skal indeholde mindst 2 med dør forbundne beboelsesrum. Gulvet skal være forsvarlig tættet. Høiden fra gulv til tak i værelserne skal være mindst 2,35 m. Hvert beboelsesrum skal være forsynt med mindst 1 vindu, indrettet til at aapnes.

§ 2. Stald, fjøs, grisehus, hønsehus og privet maa ikke opføres nærmere beboelseshus end 10 m., og de maa være saaledes beliggende og indrettet, at der ikke fra dem sker avsig til beboelseshuset.

§ 3. Hvor koke-ovn eller komfyr benyttes i beboelsesrum, skal dampen opfanges og bortledes ved damphætte eller en anden skikket indretning.

§ 4. Matvarer, særlig melk, maa saavidt mulig ikke opbevares i beboelsesrum. I ethvert fald skal de anbringes i et særskilt avlukke.

§ 5. Kjøkkenavfald, skyllevand, feieskarn og anden urenlighet maa ikke henkastes utenfor vaaningshus paa gaardspladsen, men skal anbringes i privet eller kompostdynge. Avfalds- og kompostdyngen maa ei lægges nærmere beboelseshuset end 10 m.

§ 6. Ved ethvert vaaningshus skal der senest et aar efter disse vedtægters approbation indrettes et privet med indklædd binge. Dette skal være saaledes beliggende, at der ikke fra samme sker tilsig til beboelseshuset.

Privetet skal jevnlig paafyldes jord eller aske, saa der opstaar saa liten stank som mulig. Det skal tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted.

§ 7. Findes et vaaningshus eller et forsamlingslokale at lide av saadanne mangler, at benyttelse av samme kan medføre skade for sundheten, skal sundhetskommissionen forbyde bruken derav, indtil manglerne er avhjulpet.

§ 8. Vandtak, hvorfra mat- og drikkevand benyttes, maa ikke paa nogen maate forurenses. Brønd skal være overdækket og beskyttet mot urent tilsig.

§ 9. Sundhetskommissionen kan forbyde salg av bedærvede og sundhetsfarlige levnetsmidler samt av bruksgjenstande, der indeholder giftige stoffe, der kan bli farlige for sundheten.

§ 10. Matvarer, brød og bakverk skal hos de dermed handlende opbevares og behandles paa en renlig maate. Varerne maa ikke av kunderne befingres.

§ 11. Uvedkommende personer forbydes adgang til hus, hvor der findes smitsomme sygdomme — saasom skarlagensfeber, difteri, nervefeber og kopper — uten sundhetskommissionens tilladelse.

§ 12. Det paaligger sundhetskommissionens medlemmer at føre tilseende med, at disse forskrifter overholdes og at anmelde overtrædelse til sundhetskommissionens ordfører, der om fornødent bevirker paatale.

§ 13. Tilstrækkelig antal spyttebakker skal forefindes i kirker og andre forsamlingslokaler. Spyttebakkerne i saadanne lokaler skal være fyldt med sagflis eller et andet dertil tjent stof.

§ 14. Avvikelser fra disse forskrifter kan tillates av sundhetskommissionen under særlige omstændigheter.

Sørfrøya herred.

(Kongelig resolution av 2den juli).

§ 1. Opførelse eller flytning av beboelsehus, fjøs eller staldbygning skal anmeldes til helseraadets nærmest-boende medlem. Følgende regler skal iagttages:

a) Før opførelse av beboelseshus maa matjorden bortføres fra grunden, som maa avgrøftes omhyggelig, saa alt grundvand bortledes.

b) Beboelseshuset skal opføres paa grundmur av mindst 30 cm.s høide over jorden og forsvarlig tættes ved rapning med kalk, ler eller lignende. Hvor der ikke er kjelder, skal der anbringes mindst to murede luftaapninger.

c) Ethvert rum, bestemt til beboelse, skal ha en høide av mindst 2,25 m. fra gulv til tak og være forsynt med opslagsvindu.

d) Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt, forsynt med tør fast fyld som mellemlag.

e) Mindste avstand mellem beboelseshus og fjøs, stald og grisehus skal være 10 — ti — meter.

f) I beboelsesrum maa ikke anbringes koke-ovn, dersom den ikke er forsynt med indretning til at bortlede kokedampen.

§ 2. Husets gaardsplads og nærmeste omgivelser skal holdes frit for stillestaaende vand.

§ 3. Hester, kjør, faar og gjeter, svin eller høns maa ikke ha stadig tilhold i eller under beboelseshus og heller ikke i rum, der har væg fælles med dette.

§ 4. Melk og andre matvarer bør opbevares i særskilte rum. Hvor saadant ikke kan tilveiebringes, maa de anbringes i lukket skap eller hylde med forhæng.

§ 5. Ved hvert beboelseshus skal der inden ett aar fra disse forskrifters i kraft træden være opført et vandhus, forsaavidt saadant mangler. Det skal ikke ha væg eller tak fælles med beboelsesrum og maa være saaledes beliggende, at derfra ikke kan finde tilsig sted til beboelseshus eller drikkevand. Indholdet maa jevnlig paastrøes torvstrø, aske eller lignende for at hindre stank. Bingen maa tømmes og rengjøres mindst én gang aarlig.

§ 6. Avfald, skyllevand eller anden urenlighet fra hus eller bedrifter maa ikke oplægges eller henkastes beboelseshus eller alfarvei nærmere end 10 m. og slik, at tilsig til beboelseshus, brønd eller andet drikkevandtak undgaaes. Det samme maa være tilfældet med fiske-avfald bestemt til kreaturføde eller gjødsel.

§ 7. Brønd eller andet drikkevandtak maa ikke forurenses ved vaskning eller paa anden maate. Vand fra brønder eller andre vandtak, der ligger slik, at tilsig fra kirkegaarder ikke er helt udelukket, maa ikke benyttes til mat- eller drikkevand. Vandtak, som ikke er rindende, maa ombygges med sten og torvjord, saaledes at ikke overvand rinder ned i samme. Brønd og vandtak, som ikke er rindende, maa aarlig rengjøres.

§ 8.

a) Helseraadet kan forbyde salg av bedærvede fødemidler og andre varer, som kan være farlige for sundheten derved, at de indeholder giftige bestanddele og i fornødent fald faa dem tilintetgjort paa eierens bekostning. Prøver til undersøkning kan forlanges utleveret.

b) Handlende maa ikke nedpakke matvarer eller nydelsesmidler i avispapir eller urent papir. De handlendes opbevarings-, tilberednings- og utsalgssted for næringsmidler av ethvert slags, skal være rene, luftige og fri for støv eller stank og maa ikke benyttes til soverum eller uten helseraadets samtykke staa i direkte forbindelse med saadant. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan gi næringsmidlene lugt og smak, forurense eller bedærve dem.

§ 9. Beboelsesrum likesom seng- og gangklær samt andre gjenstande, som har været benyttet av personer, som lider eller har lidt av smitsomme sygdomme, maa ikke overlates til bruk for andre, før de er desinficert efter helseraadets ordning.

§ 10. Findes bolig, forsamlingshus eller arbeidssted ved mangel paa tilstrækkelig lys eller frisk luft, ved fugtighet, urenlighet eller overfylding av mennesker, at være skadelig for sundheten, kan helseraadet forbyde deres bruk, indtil mangelen er avhjulpet.

§ 11. Ved arbeider, som kan forurense luften eller paa anden sundhetsskadelig maate forulempe de omboende, har eieren at rette sig efter de bestemmelser, som helseraadet til enhver tid maatte foreskrive.

§ 12. Folk fra fremmede kommuner maa ikke mottages til forpleining i herredet, medmindre de er forsynt med lægeattest for, at de ikke lider av smitsom sygdom.

§ 13. Fartøier, som er inden herredet, og deres mandskap er med hensyn til helseforholdene ombord underkastet helseraadets bestemmelser.

§ 14. Undlater nogen at utføre de foranstaltninger, som i medhold av lov eller disse forskrifter er paabudt av helseraadet, kan dette la det fornødne gjøres paa vedkommendes regning.

§ 15. Avvikelser fra disse forskrifter kan under særegne omstændigheter indrømmes av helseraadet.

§ 16. Ved optræden av et sygdomstilfælde, som der kan være grund til at tro er av ondartet smitsom beskaffenhet, skal den husbonde eller husfar, som har at gjøre anmeldelser herom overensstemmende med § 14 i lov om helseraadet m. v. av 16 mai 1860, tillike straks drage omsorg for betryggende avsondring, saavidt som omstændighetene tillater.

Avsondringen maa omfatte ikke bare den syke selv, men og den eller dem, som pleier den syke, samt sengklær, gangklær og andre bruksgjenstande, som de benytter, eller som den syke har benyttet de nærmeste dage før sygdommens utbrudd.

Fødevarer maa ikke opbevares i det rum, hvor den syke opholder sig.

§ 17. Indtil læge har kommet tilstede og har meddelt nærmere forskrifter, maa samkvem mellem det sted, hvor sygdommen er optraadt, og andre steder indskrænkes til det mindst mulige. Navnlig maa folk, som hører til samme husstand som den syke, ikke uten nødvendighet delta i møter eller sammenkomster av større antal mennesker.

Uvedkommende mennesker maa ikke faa adgang til det rum, hvor den syke

opholder sig. Sammenkomster i selskabelig eller andet øiemed, som ikke er uopsættelig, maa ikke avholdes i det smittede hus eller paa dets gaardsplads.

§ 18. Naar læge er kommet tilstede, kan han foreløbig træffe de anordninger og forføininger med hensyn til avsondring av den syke og hans omgivelser og med hensyn til rensning av sykeværelset og de under sygdommen benyttede gjenstande, som sygdommens beskaffenhet paakræver og omstændighetene tillater.

Det maa overlates til lægens skjøn efter omstændighetene at meddele forskriftene i skriftlig form. De maa i hvert fald nøie efterkommes og er gjældende, indtil de tilbakekaldes av lægen selv eller ophæves av helseraadet eller dets ordfører.

§ 19. Forsaavidt der leveres melk eller andre fødemidler til salg fra det sted, hvor sygdommen er optraadt, maa dette ophøre, indtil tilladelse er git av den tilkaldte læge.

§ 20. Barn fra det hus, hvor sygdommen er optraadt, maa ikke søke skole, før tilladelse er git av den tilkaldte læge.

Dersom sygdommen optræder i lærerens husstand, og han bor i samme hus, hvor skolen holdes, maa denne lukkes, til lægen har git nærmere bestemmelse.

§ 21. Saa snart meddelelse om det indtrufne sygdomstilfælde og de i anledning av samme trufne forføininger er indkommet til helseraadets ordfører, har denne at træffe de videre forføininger, som efter tilfældets beskaffenhet er fornødent.

§ 22. I henhold til lov 8 mai 1900 § 3 skal det meddeles helseraadets ordfører, naar en tæringssyk forandrer bosted. Pligten til at gi meddelelse om saadan flytning paahviler den husvært, fra hvem den syke flytter.

§ 23. Det paaligger helseraadets medlemmer hver i sin kreds at paase disse forskrifters og de i overensstemmelse hermed av helseraadet fattede bestemmelsers overholdelse og i tilfælde at meddele overtrædelse av samme til dets ordfører.

Overtrædelse av bestemmelserne i foranstaaende §§ eller av de med hjemmel av samme givne forskrifter straffes efter den til enhver tid gjældende lovgivning.

Bruvik herred.

(Kongelig resolution av 13de august).

Bygningsvæsen.

§ 1. Ved opførelse av nye eller flytning av gamle husbygninger skal skriftlig meddelelse derom ske til nærmeste medlem av sundhetskommissionen, før arbeidet paa grunden paabegyndes.

Nævnte mand skal gjøre vedkommende bekjendt med bestemmelserne i disse forskrifter samt melde saken til sundhetskommissionens ordfører (lægen)

§ 2. Ved opførelse eller flytning av husbygninger skal iagttages:

a) At mindste avstand mellem vaaningshus og matbod paa den ene side — og stald, fjøs, grisehus og vandhus paa den anden side ikke blir under 10 m, og at der ikke er tilsig fra saadant hus til grunden under vaaningshus.
b) Grunden under vaaningshus maa iforveien avgrøftes og muldjorden bortføres.
c) Vaaningshus skal hvile paa graastens- eller teglstensundermur, der er mindst 30 cm. over jordoverflaten. Hvor der ikke er kjælder, anbringes mindst 2 murte luftaapninger, saa der blir luftveksel.
d) Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt og forsynet med tør, fast fyld.
e) Ethvert beboelsesrum skal ha en høide av mindst 2,25 m. fra gulv til loft og være forsynet med mindst 1 vindu til at aapne.
f) Hvor koke-ovn brukes i beboelsesrum, maa denne være forsynt med virksom indretning til bortledelse av damp.

§ 3. Til ethvert vaaningshus — samt ved skole, fabrik eller andet arbeidssted, skal indrettes et vandhus med tilstrækkelig plads efter antallet av husets beboere.

Foruten det i § 2 b. anførte skal iagttages:

a) Vandhuset maa ikke ha avløp eller avsig til drikke- eller vaskevand, det være sig bæk, elv eller brønd.
b) Det maa ikke ha væg eller tak fælles med rum, hvori matvarer opbevares, og ikke ligge alfarvei nærmere end 10 m.
c) Det skal holdes rent og ordentlig og være forsynet med tætte beholdere, der tømmes saa ofte, at overfyldning undgaaes. Indholdet skal jevnlig paastrøes jord, torvstrø, aske eller lignende, saa stank ikke opstaar.

Oplag av gjødsel, avfald m. m.

§ 4.

a) Avfald fra husene og anden urenlighet maa ikke henkastes eller oplægges vaaningshus eller alfarvei nærmere end 10 m., og maa slike oplag være saaledes beliggende, at tilsig til alfarvei, beboelsesrum og drikkevand-tak for mennesker og dyr undgaaes.
b) Ublandet vandhusgjødsel maa ved gjødsling av marker ikke bringes nærmere end 10 m. fra alfarvei eller beboelseshus.
c) Aadsler eller avfald fra døde dyr maa ikke henlægges paa strand eller jorder, men enten anbringes i kompost og overdækkes eller nedgraves paa avsides sted eller utbringes paa sjødyp utenfor fjæremaal.

§ 5. I tættere bebyggede strøk av herredet skal

a) avfald fra huset henlægges i vandtætte kasser eller beholdere, forsynet med hængslet laag. De maa tømmes saa ofte, at overfyldning undgaaes.
b) fjernelse av gjødsel og avfaldsstoffer skal ske i tætte kasser eller beholdere, saa intet spildes under transporten. Avfaldsstofferne henlægges paa et av sundhetskommissionen anvist sted.
c) Skyllevand maa ikke slaaes i søppelkasserne, men bortbæres eller bortledes gjennem vask og lukkede render til sjøen eller andet av sundhetskommissionen angit sted.

Drikkevand.

§ 6.

a) Brønd eller opkomme, hvorfra drikkevand tages, maa ikke ved vask, badning eller paa nogensomhelst anden maate forurenses; det samme gjælder bæk eller elv ovenfor det sted, hvorfra drikkevand tages.
b) Brønder, hvorfra drikkevand tages, maa være stensat eller tømret og overbygget samt forsynet med — helst skraat — tak, hvori lem. Der skal desuten være fast bøtte i brønden, hvorfra overtømning sker.

Kreaturhold.

§ 7. Hester, kjør, svin, faar, gjeter og fjærkræ maa ikke huses i eller under vaaningshus eller matbod.

Renlighet.

§ 8. I tættere bebyggede strøk er huseieren forpligtet til at holde sin gaardsplads og sin gatehalvdel ren og fri for avfald og anden urenlighet, likeledes skal rendesten og kloakker renses saa ofte, at ikke tilstopning eller stank finder sted.

§ 9 Sundhetskommissionen kan forbyde salget av bedærvede fødemidler og andre gjenstande, som kan være skadelige for sundheten derved, at de indeholder

giftige bestanddele. Foreløbig stansning av salg av saadanne gjenstande kan foretages av sundhetskommissionens ordfører.

§ 10. Næringsbruk eller bedrifter, der medfører for sundheten skadelige utdunstninger eller forurensninger, skal være undergit sundhetskommissionens specielle tilsyn, og er vedkommende eier eller bruker forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som av sundhetskommissionen — til fjernelse av stedfindende ulemper — maatte gives.

§ 11. Findes bolig, forsamlings- eller arbeidssted ved mangel paa tilstrækkelig lys eller frisk luft, ved fugtighet eller overfyldning av mennesker at være skadelig for sundheten, kan sundhetskommissionen forbyde deres bruk, indtil mangelen er avhjulpet.

§ 12. Utsalgs- og opbevaringssteder for kjøt, fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal altid holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lugt eller smak. Handlende maa ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir.

§ 13. Anlæg eller forandringer av bakerier eller slagterier anmeldes paa forhaand til sundhetskommissionen. De skal være forsynet med cementert gulv, som ligger høiere end omgivende grund og har avløp gjennem frostfri kloak eller paa anden av sundhetskommissionen anerkjendt maate. De skal være lyse, godt luftet, fri for støv og stank, jevnlig vaskes, avfald fjernes straks — og forholdes dermed som i §§ 4 c og 5 b. angit.

Smitsomme sygdomme.

§ 14. Det paalægges enhver inden herredet praktiserende læge uten ophold at anmelde ethvert av ham iagttat tilfælde av smitsom eller epidemisk sygdom til sundhetskommissionens ordfører.

§ 15. Naar en tuberkuløs syk flytter, skal dette av den, fra hvem vedkommende flytter, meldes til sundhetskommissionens ordfører.

§ 16. Beboelsesrum, likesom seng- og gangklær, der har været benyttet av personer, som lider av eller har lidt av smitsomme sygdomme, maa ikke overlates til bruk av andre, før de er renset paa den maate, sundhetskommissionen paabyder.

Almindelige bestemmelser.

§ 17. Fartøier, som henligger inden herredet, og deres besætninger er med hensyn til sundhetsforhold og renlighet underkastet sundhetskommissionens bestemmelser.

§ 18. Avvikelser fra samtlige foran omhandlede forskrifter kan under særegne omstændigheter ske med sundhetskommissionens tilladelse.

§ 19. Det paahviler sundhetskommissionens medlemmer hver i sin kreds at paase foranstaaende forskrifter og andre av sundhetskommissionen lovmedholdig fattede beslutninger overholdt samt at anmelde overtrædelser til sundhetskommissionens ordfører, som i tilfælde gjør anmeldelse derom til politiet i henhold til lov av 16de mai 1860.

Opfyldes ikke nærværende forskrifter, kan sundhetskommissionen la det fornødne utføre for vedkommendes regning.

Asker herred.

(Kongelig resolution av 2den september).

Sundhetsregler.

§ 1.

a. Ethvert beboelseshus skal, medmindre sundhetskommissionen maatte frita derfor, opføres paa undermur av graasten eller andet dermed likestillet materiale. Muren maa ikke noget sted være av mindre høide end 20 cm. over jorden. Grundmuren skal gaa dypere ned end tælen. Husets nærmeste omgivelser skal utjevnes og avgrøftes saaledes, at saavel grundvand som overvand har frit avløp fra bygningen. Grundmuren skal tættes forsvarlig. Hvis der ikke er kjælder, skal der i muren under huset anbringes to eller flere motstaaende trækhuller av mindst 8 cm.s tversnit. Der maa ved isolation sørges for, at fugtighet ikke kan trænge op fra grunden.

b. Gulvet maa — ialfald i nederste stokverk — gjøres dobbelt og mellemrummet fyldes med tør lere eller anden fast og tør fyld. Beboelsesrum maa ikke ha mindre høide fra gulv til tak end 2,25 meter og mindst ett vindu maa kunne lukkes op.

c. Skal kjælderrum benyttes til bolig, til handel eller verksted, maa det være mindst 2,25 meter høit. Der maa sørges for tilstrækkelig lys; rummet skal ogsaa ligge mot solsiden. Grunden under et saadant kjælderrum skal være fyldt med et 20 cm. høit lag av pukket sten, gulvet dobbelt og med tør fyld. Der maa findes ovn og friluftskanal, gaaende gjennem yttermuren under gulvet og utmundende inde i værelset bak ovnen i en høide av 1,50 meter.

d. Hvis kokeovn benyttes i beboelsesrum, maa den forsynes med hætte, som leder dampen ut i fri luft.

§ 2. Til ethvert beboelseshus eller for hver opsidder paa en gaard skal der være et privet, som skal tømmes saa ofte som nødvendig og være saaledes beliggende og indrettet, at stank og avløp hindres. Ved bygninger og steder, hvor der ofte samles mange mennesker (kirker, hoteller, fabrikker, jernbanestationer o. l.) skal priveter findes i tilstrækkelig antal, og de maa ofte vaskes. Sundhetskommissionen kan paabyde tømning saa ofte, den finder det nødvendig. Privet maa ikke anbringes nær brønd eller sted, hvorfra drikkevand tages, likesom tilsig fra privet til saadanne steder eller vei ikke maa tillates.

Hvor sundhetskommissionen finder det fornødent, kan den paabyde tætte beholdere, som let kan tømmes. Priveter inde i beboelseshus (vandklosetter, torvstrøklosetter) maa ikke anbringes uten sundhetskommissionens nærmere bestemmelse.

§ 3 Hester, kjør, svin, faar, gjeter eller fjærkræ maa ikke huses i eller under beboelsesrum, eller hvor der opbevares matvarer.

§ 4. Huseiere og leiere maa paase, at feieskarn, avfald, spildvand o. l. ikke henkastes saaledes, at stank eller ulemper forvoldes. Det maa ofte blandes og dækkes med jord eller torvmuld, saa stank hindres. I tættere bebyggede strøk er enhver eier av hus, som ikke ligger over 32 meter fra sjøen eller offentlig kloak, forpligtet til at lægge kloakledning, naar sundhetskommissionen maatte finde det fornødent. Nærmere regler gives i de enkelte tilfælde.

§ 5. Huseiere (leiere) skal være forpligtet til at rengjøre fortaag og grøfter langs veier, som støter til deres hus eller gaardsrum saa ofte, som sundhetskommissionen forlanger det.

§ 6. Sundhetskommissionen kan negte beboelse av hus eller værelser, som ved mangel paa lys og luft eller ved fugtighet, urenlighet, overfyldning med mennesker o. l. findes at være skadelige for sundheten, indtil manglerne er rettet.

I forsamlingsrum o. l. skal der anbringes spyttebakker med sagflis, torvmuld e. l. De maa rengjøres hver dag, de er benyttet.

§ 7. Brønder og vandbeholdere skal være rene og fri for forurensende tilløp. De skal være saaledes overbygget, at ikke overvand kan rinde ned deri. De skal være overdækket og maa aldrig forurenses ved vaskning eller paa anden maate.

§ 8. Gjødsel eller pudret maa ikke uten vedkommende eiers eller sundhetskommissions tilladelse oplægges nærmere andenmands eiendom end 25 meter, medmindre den skal brukes til jord, som ligger i mindre avstand fra saadant sted end nævnt. I saa fald skal den dækkes med jord e. l., saa stank hindres. Gjødselkjældere under eller ved fjøs og stald fritages herfor under henvisning til § 15.

Ved kjørsel av gjødsel o. l. paa offentlig vei skal kjøregreierne være tætte, saa spild undgaaes.

§ 9. Naar der agtes sat igang fabrik, industrielt anlæg eller lignende, hvorved der kan frygtes at opstaa forurensning av luften f. eks. ved røk, stank, eller som paa anden maate kan bli skadelig for de omkringboende, skal plan for arbeidet forelægges sundhetskommissionen, forinden anlægget paabegyndes. Finder denne, at anlægget vil bli skadelig for sundheten, maa det ikke sættes iverk, før manglerne er avhjulpet. I virksomhet værende bedrift av denne art er underkastet sundhetskommissionens tilsyn, og vedkommende er forpligtet til at rette sig efter sundhetskommissionens paabud.

§ 10. Sundhetskommissionen kan forbyde salg av fordærvede og for sundheten skadelige nærings- og nydelsesmidler og kan, om fornødiges, la dem tilintetgjøre. Hvis avgjørelse maa ske straks, kan bedømmelse herav og foreløbig stansning av saadanne varers salg paa sundhetskommissionens vegne utføres av dens ordfører.

§ 11. Butik eller rum, hvorfra der sælges nærings- eller nydelsesmidler, som er utildækket og derfor direkte utsat for at forurenses, maa ikke ved dør eller aapning staa i forbindelse med rum, som benyttes som soverum. Der skal i saadanne utsalg findes vaskestol, rikelig vand, sæpe og haandklær, saa den sælgende ofte kan vaske sine hænder.

Matvarer maa ikke indpakkes i avispapir eller andet urent omslag.

§ 12. Ved optræden av sygdomstilfælde av smitsom eller ondartet beskaffenhet, maa de av sundhetskommissionen eller dens ordfører til enhver tid og for hvert enkelt tilfælde givne regler nøie overholdes.

Enhver i Asker herred praktiserende læge, uanset om han er bosat i herredet eller ikke, skal uopholdelig anmelde til sundhetskommissionen ethvert tilfælde av epidemisk og smitsom sygdom, som han faar under behandling. Enhver i herredet bosat læge skal hver maaned indsende opgave over de tilfælde av epidemisk og smitsom sygdom, som han i den forløpne maaned har iagttat.

§ 13. Undlater nogen at efterkomme disse sundhetsregler eller iøvrig sundhetskommissionens lovmedholdelig givne paabud, kan sundhetskommissionen la det fornødne utføre for vedkommendes regning. Sundhetskommissionens ordfører skal i fornødent fald bevirke overtrædelsen paatalt.

Hvor der er tvist om, hvem der skal efterkomme paabudet, har sundhetskommissionen at holde sig til eieren av det hus, den grund eller gjenstand, hvor misligheten er paavist. Det paahviler sundhetskommissionens medlemmer at paase disse regler overholdt og at melde overtrædelser til ordføreren.

§ 14. Fartøier, som ligger inden Asker herreds omraade, og deres besætninger og passagerer er underkastet disse regler, dog med den begrænsning, som maatte følge av lov av 17de juni 1909 § 5.

§ 15. Sundhetskommissionen kan om nødvendig indrømme avvikelser fra disse regler.

§ 16. Et eksemplar av disse regler skal altid være opslaat i skolerne og kommunelokalet i Asker.

§ 17. Overtrædelse av disse regler straffes efter straffelovens §§ 339 og 357.

Regler for bakerier og deres renhold.

1. Bakerirummene skal være nogenlunde rummelige og luftige.
2. I bakerirummene maa der sørges for rikelig lys ved at der anbringes et tilstrækkelig stort antal vinduer, der ikke bør være for smaa. Mindst ett vindu maa kunne aapnes.
3. Der skal sørges for, at asken fra ovnen ved utrakningen falder ned i en ildskuffe, saa det ikke støver utover i rummet.
4. Bakerier maa ikke benyttes, uten at indredningen er godkjendt av sundhetskommissionen eller av samme opnævnte mænd.

---

5. Gjenstande, som ikke vedkommer bakeribedriften, og som kan gi anledning til støv og stank i bakerirummene eller hindre disse rums rengjøring, maa ikke findes i bakeriet eller i rum, som staar i aapen forbindelse med dette.
6. Bakeriet og rum, som staar i aapen forbindelse hermed, maa altid holdes omhyggelig rene.

   Hver dag efter endt arbeide maa gulvene omhyggelig rengjøres enten ved feining, skrapning eller vaskning. Aske og avfald maa hver dag fjernes.

   Vægger og tak maa helt rengjøres mindst hvert fjerdingaar, samtidig overkalkes murvægger. Vinduerne maa til enhver tid holdes rene. Under rengjøringen av bakeriet skal bakverk fjernes eller omhyggelig tildækkes.
7. Traug, surkasser og andre til bakningen benyttede gjenstande, som hylder, plater o. l., maa altid holdes omhyggelig rene.

   Smør, melk og andre til bakning benyttede stoffer maa opbevares i rene, tildækte kar.

   De stoffer, som benyttes til strykning av bakverk, maa tillaves for dagens behov.

   Strykvisker maa ikke samtidig benyttes til forskjellige stoffer, og maa hver dag rengjøres i kokende vand.
8. Melsækker skal avbørstes og omhyggelig renses for smuds, før indholdet tømmes i bakertrauget.
9. Tobaksrøkning og henlæggen av pipe og tobak i bakerierne maa ikke finde sted.

---

10. Bakerne skal under arbeidet bruke en egen dragt, som ikke maa brukes utenfor bakeriet, og som maa vaskes mindst én gang om uken
11. Bakerne maa vaske armer og hænder, før bakningen begynder.

    I ethvert bakeri skal der findes vaskevandsstel, sæpe og rene haandklær til bakerne.

---

12. Alt bakverk maa behandles renlig og ved ombringen føres i tildækte kurver og vogner, som daglig eftersees og renses.

Aal og Hol herreder.

(Kongelig resolution av 9de september).

§ 1. Ved flytning eller opførelse av hus skal nærmestboende medlem av helseraadet underrettes og følgende bestemmelser overholdes:

a) Beboelseshus og matbod skal ligge i en avstand av ikke under 9 meter fra stald, fjøs, grisehus og vandhus eller rum, hvori smaafæ og høns holdes. Nyt hus maa ikke sættes op, saa det tar bort sollyset fra et andet vaaningshus.

b) Grunden under beboelseshus skal være vel avgrøftet, matjorden borttat og huset sættes paa undermur av sten; muren skal være forsvarlig tæt og paa laveste sted mindst 30 cm. over bakken. I kjeldermuren skal der være mindst 2 — to — luftkanaler.

c) I ethvert nyt opført hus skal rummene mindst ha en høide fra gulv til himling av $2^1/_2$ meter. Der skal være et tilstrækkelig antal vinduer, hvorav mindst 1 — ett — skal kunne aapnes. I ældre hus skal «hægteglas» anbringes. Gulvet skal være tæt og trækfrit.

§ 2. For hvert beboelseshus skal findes et ordentlig vandhus; dette maa ikke lægges nærmere alfarvei end 9 meter. Bingen skal tømmes mindst 1 — én — gang om aaret, men ellers saa ofte dette av helseraadet bestemmes for paakommende tilfælde; ved paastrøning av jord, torvstrø o. l. skal unødig stank holdes borte.

§ 3 Brønd, opkomme, bæk eller elv, hvorfra man henter vand til mat, drikke eller vask, maa ikke forurenses eller ha tilsig fra stald, fjøs, vandhus eller fra ansamling av urenligheter som f. eks. kjøkkendynger.

§ 4. Avfald fra husholdningen, feieskarn, menneskers uttømmelser, gjødsel, skyllevand eller anden urenlighet maa ikke henkastes utenfor indgangsdørene, ved husets mur eller vinduer, men maa bringes til et sted, hvorfra der ikke kan komme tilsig til matvand, drikkevand eller vaskevand; heller ikke maa slike ansamlinger lagres ved alfarvei, men saapas unda, at stank og tilsig ut paa veien undgaaes.

§ 5. Selvdøde dyr, dyr, som er slagtet paa grund av sygdom, og som ikke kan benyttes, skal enten brændes op (hvis helseraadet saa bestemmer det) eller graves ned saa dypt, at der hverken utbreder sig stank eller kommer tilsig til drikke-, mat-, vaskevand, eller at de kan opgraves av andre dyr og saaledes bli liggende i dagen og derved utbrede stank. Slagteavfald skal henlægges saaledes, at det ikke generer ved stank eller paa nogen maate kan forurense vand til mat, drikke eller vask.

§ 6. I beboelsesrum, som daglig brukes, bør helst peis findes. Hvor der er peis, men denne er tættet til, og hvor kokeovn brukes, maa der sørges for, at kokedampen opfanges av en damphat, og at dampen ledes ut i fri luft Matvarer bør helst ikke henstaa i beboelsesrum, men opbevares i egne matrum eller i skap eller hylder med tætte dører eller forhæng.

§ 7. Salg av bedærvede eller sundhetsskadelige næringsmidler og bruksgjenstande kan forbydes av helseraadet, som har ret til at kræve utleveret prøver naarsomhelst, og som i tilfælde besørger varerne tilintetgjort paa eierens bekostning.

§ 8. Finder helseraadet noget hus eller forsamlingslokale sundhetsskadelig av en eller anden grund — f. eks. paa grund av urenlighet, fugtighet, trækfuldhet, overfyldning, daarlig ventilation o. l. — kan helseraadet fordre manglerne rettet inden en viss given frist, i tilfælde negte rummets eller husets benyttelse, indtil manglerne er rettet.

§ 9. Bohave, gangklær og sengklær, som har tilhørt nogen, som er død av smitsom sygdom, eller fra hus, hvori der er smitsom sygdom, maa ikke overtages av andre, før de er desinficert og behandlet paa den maate, som helseraadet foreskriver.

§ 10. Barn, som antages til gjætning, skal være forsynt med passende klær, deriblandt regnfrak.

§ 11. I handelsboder og andre steder, hvor folk ofte samles, skal gulvene vaskes hver dag. Feining av gulvene tillates ikke, medmindre gulvet først er overdynket med rent vand, saa al støvning under feiningen undgaaes.

Hvor matvarer forhandles, skal der sørges for, at disse ikke forurenses. Enten skal matvarerne være anbragt i skap med tætte dører eller i hylder med forhæng, og disse skal holdes rene.

I hver handelsbod skal der være anbragt et passende antal spyttebakker, som skal rengjøres hver dag.

Ved tydelige plakater, opslaat baade inde i og utenfor handelsboderne, skal enhver kunne se, at spytning paa gulvet paa det strengeste er forbudt.

Fotskraper skal være anbragt utenfor hver handelsbod

§ 12. Overtrædelser av disse forskrifter likesom andre forhold, som kan kunne befrygtes at ha en i sanitær henseende skadelig indflydelse, pligter helseraadets medlemmer at melde til helseraadets ordfører, som i tilfælde bevirker paatale efter lovgivningen.

§ 13. Helseraadet kan under visse forhold gi tilladelse til, at der avvikes fra foranstaaende bestemmelser, naar der herom indsendes skriftlig andragende.

Berg herred

(Kongelig resolution av 9de september).

---

§ 1. Beboelseshus, som herefter opføres eller flyttes, skal sættes paa tør og vel avgrøftet grund, hvorfra matjorden er ført bort. Grundmuren skal være tæt, og hvor der ikke er kjelder, forsynt med mindst 2 trækhul, og den maa ha en mindste høide 30 cm.

§ 2. Ethvert til beboelse bestemt værelse, som herefter indredes fra nyt av, skal ha en høide av mindst 2,50 m. fra gulv til loft og være forsynt med mindst 1 opslagsvindu.

Et saadant vindu skal anskaffes ogsaa i ældre beboelsesrum inden 3 maaneder efter disse vedtægters approbation.

§ 3. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt med et mellemlag av hensigtsmæssig, tør fyld.

§ 4. I beboelseshus maa ikke kokeovn benyttes, medmindre der er anbragt en indretning til at opfange og bortlede den ved kokningen opstaaede damp.

§ 5. Helseraadet kan forbyde beboelse av hus eller værelser, der av mangel paa lys eller luft eller ved fugtighet, urenlighet eller overfyldning av mennesker befindes at være skadelig for sundheten, indtil manglene er avhjulpet.

§ 6. Paa veier og i mellemrummene mellem husene og paa gaardspladsene maa der ikke ophopes søppel eller anden urenlighet; men de maa til enhver tid holdes mest mulig rene og lugtfrie.

Hvor forholdene begynder at bli bymæssige, kan der paabydes anvendelse av søppelkasse.

§ 7. Stald, fjøs, grisehus og lignende, som herefter opføres, skal være mindst 5 meter fjernet fra vaaningshus og fra ethvert rum, som benyttes til tilberedelsessted eller opbevaringssted for matvarer.

Denne paragraf gjælder ikke, hvor forholdene begynder at bli bymæssige; men stald, fjøs, grisehus og lignende maa ikke ha væg eller tak fælles med vaaningshus, matbod eller tilberedelsessted for matvarer.

§ 8. Til ethvert vaaningshus eller for hver opsidder paa en gaard og paa steder, hvor der jevnlig samles et større antal mennesker, skal der være et vandhus og til bygninger, der er bestemt til beboelse eller ophold for et større antal mennesker, skal der være et vandhus for hver 20 mennesker, der kan antages at benytte samme.

Vandhus maa ikke ha væg eller tak fælles med vaaningshus eller matbod, heller ikke ha avsig til nogen saadan bygning eller til offentlig befærdet vei eller til indtak for mat- eller drikkevand. Det skal derhos anbringes saaledes, at det generer nabo mindst mulig.

Det skal tømmes saa ofte, at overfyldning ikke finder sted, og der skal ved hensigtsmæssige strømidler sørges for, at der opstaar saa liten stank som mulig.

Hvor forholdene begynder at bli bymæssige, f. eks. paa Kokkehaugen og i Sponvigen, skal der ved nybygninger, og hvor helseraadet forlanger det, tillike ved ældre bebyggelse istandbringes tætte murte binger eller tætte avskjæringer til at opta urin og ekskrementer fra dyr og mennesker. Saadanne binger skal ha en avstand av 1,5 meter fra naboeiendom, gate eller vei og maa ikke ha uttak til nabo, gate eller vei.

Det er forbudt paa strækningen mellem Femsjøen og Fredrikshald at indrette avløp til elv eller bæk fra kompost eller gjødselbinge; likesaa fra lokum, medmindre der anlægges et av helseraadet godkjendt renseanlæg som mellemled.

§ 9. Medfører næringsbruk eller bedrifter stank eller skadelige utdunstninger eller forurensninger, skal vedkommende eier eller bruker være forpligtet til at rette sig efter de bestemmelser, som helseraadet paalægger til fjernelse av ulemperne.

§ 10. Gjødningsstoffer eller ildelugtende avfald fra husholdningen maa ikke henkastes i dynge eller kompost nærmere vaaningshus end 10 meter, og der maa ikke være avsig fra den til steder, hvorfra mat- eller drikkevand hentes eller til vaaningshus, matbod, nabo eller vei. Saadanne ansamlinger skal dækkes med jord.

§ 11. Brønder eller vandbeholdere, hvorfra mat- eller drikkevand tages, skal holdes fri for forurensninger av ethvert slags, saasom ved tilsig, vask o s. v. Det samme gjælder bæk eller elv, hvorfra mat- eller drikkevand tages.

§ 12. Helseraadet kan forbyde salg av bedærvede eller sundhetsskadelige føde- og drikkevarer samt andre varer, der kan medføre skade for sundheten og i fornødent fald paabyde deres tilintetgjørelse.

Helseraadet er berettiget til at faa utleveret de til undersøkelsen nødvendige prøver.

§ 13. Slagterier og pølsemakerier skal være forsynt med vandtæt gulv av mursten eller beton, og vægger og tak skal være tætte, glatte og oljemalt.

Størst mulig renlighet skal iagttages, og alt avfald skal hver dag fjernes. Det er ikke tillatt at indrette binger under slagteriet.

Ophængt kjøt skal hænge frit fra væggen.

§ 14. Utsalgssteder, tilberedningssteder og opbevaringssteder for matvarer, saasom kjøt, fisk, melk, brød o s. v. skal stedse holdes rene og godt utluftet og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken.

§ 15 Naar en av tuberkulose i smitsom form lidende person forandrer bopæl, skal skriftlig anmeldelse om flytningen sendes til helseraadets formand av den, fra hvem den syke flytter.

§ 16. Avvikelser fra ovenstaaende vedtægter kan under særegne omstændigheter tilstedes med helseraadets tilladelse.

§ 17. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse vedtægter overholdt og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse til helseraadets formand, som i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Horten kjøbstad.

(Kongelig resolution av 9de september).

Om den offentlige renlighet.

§ 1. Renhold av byens torv, offentlige pladser og haller samt gater med fortaag og rendestener foretages saa ofte, som helseraadet finder det paakrævet.

§ 2 Enhver huseier maa holde sit gaardsrum rent og frit for stank. Feieskarn, kjøkkenavfald, skyllevand og anden urenlighet maa ikke utkastes paa veier, gater, strandbredder eller offentlige pladser, likesom heller ikke ildelugtende substanser maa henlægges paa disse steder.

Bankning og rystning av tepper, sengklær o. l. maa ikke foregaa utover offentlig gate eller nedad trappeganger. Ethvert hus skal være forsynet med en eller flere tætte kasser med laag (søppelkasser), hvori alt ikke flytende avfald anbringes. Tømning av disse kasser foretages saa ofte, at overfyldning og stank undgaaes, og ellers saa ofte helseraadet maatte bestemme og paa dertil anviste stsder.

Helseraadet kan paabyde forandring i søppelkassernes anbringelse, samt forlange desinfektion av samme, om det finder det paakrævet.

§ 3. Aatsler maa kun nedgraves paa dertil bestemte steder.

Om priveter, gjødselbinger m. v.

§ 4. Enhver bebodd eiendom og ethvert hus, hvori der stadig foregaar arbeide eller opholder sig mennesker, skal være forsynt med et eller flere priveter. Hvor ældre priveter, der er saaledes indrettet, at de ikke med lethet kan tømmes og renholdes, viser sig at være utætte eller volder ulempe ved stank for husets beboere eller naboer, skal de av helseraadet straks kunne kræves forandret overensstemmende med de bestemmelser, der av helseraadet og bygningskommissionen er foreskrevet for indredning av priveter.

Helseraadet kan paabyde desinfektion av privetbeholdere, naar det finder det nødvendig.

§ 5. Intet privet maa anlægges saaledes, at brønd eller drikkevand derved forurenses og i intet tilfælde nærmere brønd end 4 meter.

§ 6. Gjødselbinger og priveter skal tømmes saa ofte, at overfyldning og stank forebygges og derhos efter omstændigheterne, hvor det maatte findes nødvendig, saa ofte og paa den maate, som av helseraadet maatte paabydes. Privet- eller anden bløt stinkende gjødsel skal, hvor helseraadet finder det paakrævet, opblandes med desinficerende stoffe. Bløt eller stinkende gjødsel og avfald, som skal føres gjennem byens gater eller bymæssig bebyggede veier, maa om sommeren (15de mai til 15de september) uttages eller bortføres kun mellem kl. 10 aften og 5 morgen. Yderligere indskrænkning i tiden for utkjørsel av binger kan under særlige omstændigheter bestemmes av helseraadet. Kasserne, hvori gjødselen bortføres, maa være tætte og forsynt med laag og ikke mere fyldt, end at der intet spildes under kjørselen.

Dog kan tør heste- og kogjødsel tillates kjørt i aapne kjærrer. Gjødselen skal bortføres ad korteste vei til bestemmelsesstedet, og det er forbudt under transporten av læssene at stanse i gaardsrum, paa byens gater, veier eller offentlige pladser.

§ 7. Forsamlingslokaler, skjænke- og bevertningssteder skal ha egne pissoirer med avløp til kloak. Disse pissoirer maa stadig holdes rene og fri for stank og skal, hvor helseraadet finder det paakrævet, være forsynt med apparat til overrisling med vand.

§ 8. Oplag av gjødsel, ben, kluter og deslike, som kan fremkalde stank,

maa kun haves, hvor det tillates av helseraadet. Ved gjødsling av haver og marker bør paasees, at der ikke fremkaldes generende stank.

§ 9 Helseraadet kan forbyde kreaturhold, hvor det finder, at det foranlediger sanitære misligheter, som enten paa grund av de lokale forhold ikke kan hindres eller formedelst fortsat overhørighet ikke blir avhjulpet.

Om drikkevand.

§ 10. Vandledninger, vandbeholdere og brønder, hvis vand benyttes som drikkevand for mennesker og dyr, skal holdes rene og fri for skadelige tilløp.

Al forurensning av byens vandbassæng med omliggende terræng er forbudt.

Jordsmonnet omkring brønder skal indtil i mindst én meters avstand gives heldning fra brønden for at undgaa, at urenlighet siver ned i den.

Om kloakker m. v.

§ 11. Hvor grundeieren efter bygningslovens § 29 ikke pligter at anlægge kloak, er han forpligtet til at ta de forholdsregler til fjernelse av smuds, grund- og overvand m. v., som helseraadet maa finde fornødent.

§ 12. Avløpsrender, kloakker o. l. skal være saaledes indrettet, at de skaffer tilstækkelig avløp og let kan renses samt holdes i forsvarlig stand.

§ 13. Det paaligger saavel det offentlige som enhver grundeier paa sit omraade at holde kloakledninger og de paa samme anbragte vasker og vandlaaser i forsvarlig stand og snarest mulig utbedre forekommende uordener.

§ 14. I den utstrækning, helseraadet finder det nødvendig, skal enhver offentlig og privat kloak renses og skylles. Rensningen skal finde sted paa saadan tid og maate, at derved mindst mulig ulempe paaføres omboende.

§ 15. Ut i offentlig kloak, maa ikke uten særskilt tilladelse ledes tarmuttømmelser, stinkende eller etsende væsker fra fabrikker o. l. Til bæk, aapen grøft eller rende maa heller ikke uten helseraadets tilladelse gives avløp for andre substanser, der frembringer stank eller er farlige for helsen.

§ 16. Hvor nogen grund inden byens grænser ved sumpig beskaffenhet eller stillestaaende vand fremkalder fare for den offentlige helse, kan helseraadet paabyde eieren at drænere eller opfylde grunden.

Om beboelsesrum, forsamlingslokaler, arbeidsrum o. l.

§ 17. Naar beboelsesrum ikke befindes at være hygienisk forsvarlige, kan helseraadet forbyde beboelsen av rummene eller paabyde de fornødne forandringer, likesom helseraadet kan træffe bestemmelser om hvor stort antal mennesker, der kan huses i de forskjellige rum.

Intet hus maa tages i bruk til skole, sykehus eller losjihus, før helseraadet har git tilladelse dertil.

§ 18. I verksteder og arbeidsrum, som ikke ligger under det stedlige fabriktilsyn, kan helseraadet paabyde de anordninger og forholdsregler, som findes paakrævet til betryggelse av arbeidernes og nærboendes helse.

Om næringsbruk og næringsmidlers forhandling.

§ 19. Slagterier, pølsemakerier, bakerier og lignende næringsbruk, utskjænkningslokaler samt utsalg av næringsmidler av enhver art maa kun indredes og aapnes paa steder, som er godkjendt av helseraadet, der likeledes maa godkjende lokalernes indredning. Fremdeles maa alle rum, som benyttes til opbevaring eller tilberedning av næringsmidler, som utbydes til salg, godkjendes av helseraadet.

Specielle bestemmelser for lokalernes renhold og for de forskjellige nærings-

midlers behandling fastsættes av helseraadet. Disse bestemmelser kan helseraadet kræve opslaat paa forskjellige steder i lokalerne.

Overgaar et utsalg av næringsmidler til ny eier, maa helseraadets godkjendelse av lokaler og disses indredning igjen erholdes.

§ 20. Til pølselavning eller tilberedning av andre matvarer maa kun benyttes ubedærvede raastoffe. Bedærvet kjøt og fisk maa ikke frembydes til salg. Tilsætning av stoffe i den hensigt at farve kjøtvarer er forbudt, likesaa av konserveringsmidler, der er skadelige for helsen.

§ 21. Helseraadet skal til forebyggelse av skadelige næringsmidlers salg la anstille undersøkelse av de paa torv, i utsalgssteder og bevertningssteder falbudte næringsmidler og er i dette øiemed berettiget til at fordre utlevert de nødvendig prøver mot en rimelig godtgjørelse.

Paa samme maate kan helseraadet kontrolere andre varer, hvis benyttelse kan bli farlig for helsen derved, at de indeholder giftige bestanddele f. eks. tapeter, leketøi, beklædningsstoffe og lignende.

Forefindes sundhetsskadelige næringsmidler eller varer, skal de efter beslutning av helseraadet tilintetgjøres eller paa anden maate gjøres uskadelige paa vedkommendes bekostning.

§ 22. Helseraadet kan midlertidig forbyde, at der frembydes tilsalgs melk fra steder; hvor smitsom sygdom har optraadt blandt mennesker eller dyr, og hvor ikke tilbørlig renlighet iagttages med melkens behandling, opbevaring eller fremsendelse.

§ 23. Melk og fløte, der er bestemt for salg, maa transporteres i rene, vel tillukkede kar. Utmaaling av melk og fløte paa gate, torv, portrum eller gaardsplads kan av helseraadet forbydes, naar det maatte findes paakrævet.

§ 24. Kjøtvarer, som skal bringes til utsalgssted eller omkring i byen, skal transporteres i rene vogner eller i rene traug eller kurver og være dækket eller indviklet med rent lerret eller papir.

§ 25. Under salg og behandling av kjøt og matvarer paa torv, gater og utsalgssteder skal størst mulig renhet iagttages.

I utsalgsstedene skal personer, som har fast arbeide med behandling av matvarer — særlig kjøt samt brød og andre bakervarer, melk, fløte o. l. — være iført rent antræk, forklæ med brystsmek og forærmer eller lignende.

§ 26. Utstillen av kjøt i smaat maa av utsælgere ordnes paa en saadan maate, at kjøperne let kan overse varerne, der ikke uten nødvendighet maa berøres.

Om forholdsregler ved epidemiske sygdomme.

§ 27. Enhver praktiserende læge skal maanedlig avgi til helseraadet en opgave over de av ham i den forløpne maaned iagttagne tilfælde av epidemiske og smitsomme sygdomme. Det paaligger ogsaa de praktiserende læger at indsende daglige opgaver over de av dem iagttagne tilfælde av farlige sygdomme, hvis utbredelse det maa antages av særegen vigtighet at kontrolere.

§ 28. Ethvert alvorligere sygdomstilfælde, som er frembragt ved eller gir mistanske om at være frembragt ved nydelsen av bedærvede eller forfalskede næringsmidler eller ved benyttelsen av gjenstande, som indeholder giftige eller farlige bestanddele, eller som hentyder paa en begyndende epidemi, skal av den tilkaldte læge uopholdelig anmeldes for helseraadet med angivelse av den formodede sygdomsaarsak saavelsom av andre fornødne oplysninger.

Det samme gjælder om sanitære misligheter, som antages at staa i forbindelse med eller at kunne gi anledning til sygdomme.

§ 29. Ved sygdomstilfælde, som indtræffer blandt reisende i hoteller, losjihus eller lignende, skal vedkommende vert søke at skaffe sig underretning om,

hvorvidt sygdommen er av smitsom eller farlig art, og i saa fald snarest mulig underrette helseraadet derom.

§ 30. For ethvert fartøi, der ankommer paa havnen med nogen syk ombord, skal straks ved dets ankomst anmeldelse avgives til havnefogden om sygdommen — saavidt mulig med angivelse av dens art.

Av havnefogden avgives derefter straks anmeldelse til helseraadet, saafremt sygdommen kan antages at være epidemisk eller smitsom. Iøvrig er fartøier, der henligger i byens havn saavelsom deres besætninger med hensyn til helseforhold underkastet helseraadets bestemmelser. Norske orlogsfartøier skal være undtat fra bestemmelserne i nærværende paragraf, idet der dog skal finde samarbeide sted mellem marinens sanitet og byens helseraad ved optræden av saadanne smitsomme sygdomstilfælde ombord, som det kan være av betydning for helseraadet at bli bekjendt med.

§ 31. Om ethvert paa byens grund eller i dens havn indtræffende dødsfald maa, forinden begravelsen foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt skema av eksaminert læge utfærdiget anmeldelse, som blir at avgi til sognepresten og av denne tilstillet helseraadet. Hvis den avdøde ikke har benyttet læge, blir liket at syne og anmeldelse at utfærdige av vedkommende kommunelæge.

§ 32. Hvor lik kan befrygtes at gi anledning til utbredelse av smitte, kan helseraadet paabyde, at det straks skal bringes til likhuset.

§ 33. Efter tæringssykes flytning og efter dødsfald av tæring samt ved ophøret av ethvert tilfælde av epidemisk sygdom har helseraadet at foreskrive desinfektion og rengjøring av den sykes bolig, gang- og sengklær etc. En av helseraadets assistenter paaser desinfektionens og rengjøringens gjennemførelse. Desinfektionen og rengjøringen utføres for bykassens regning ved helseraadets forsorg.

§ 34. Tæringssykes flytning skal forut anmeldes til den behandlende læge eller til helseraadets ordfører av den syke selv eller av vedkommendes foresatte. Sker anmeldelse til den behandlende læge, har denne at underrette helseraadets ordfører.

§ 35. Paa skoler skal følgende bestemmelser iagttages:

1. Barn, som lider av kolera, kopper, tyfus, blodgang, difteri, skarlagensfeber, smitsom øienbetændelse, skab og skurv, epidemisk cerebrospinal-meningit, og poliomyelit, meslinger og kikhoste, saalænge kikanfald er tilstede, tilstedes ikke adgang til skolen. Skolen er pligtig at hjemsende ethvert barn, om hvilket der er grund til at anta, at det lider av ovennævnte sygdomme.
2. Skolegang forbydes likeledes friske barn fra hjem, hvor nogen lider av kolera, kopper, tyfus, blodgang, difteri og skarlagensfeber. Skoleforbudet kan av helseraadet ogsaa gjøres gjældende ved tilfælde av meslinger og kikhoste og utstrækkes til ogsaaa at gjælde barn fra alle de familier, der bor i et hus, hvor der er saadan smitsom sygdom, som under dette punkt nævnt.
3. Barn, som har været negtet adgang til skolen paa grund av smitsom sygdom, kan ikke tilstedes adgang til skolen, førend der fra den behandlende læge eller helseraadets ordfører fremvises attest for, at sygdommen er ophørt og nødvendig desinfektion foretat.
4. Hvis et friskt barn fra et hjem, der har smitsom sygdom, flyttes ut av det smittede sted, tilstedes det efter en av helseraadet fastsat isolationstid adgang til skolen.
5. Bor et barn, som lider av smitsom sygdom, paa skolen, og den syke ikke kan isoleres paa betryggende maate, kan helseraadet fordre skolen lukket.
6. Ovenstaaende bestemmelser gjælder ogsaa lærer, vaktmester og disses husstand.

§ 36. Optræder smitsom sygdom i nogens husstand, som driver handel med næringsmidler, og utsalgsstedet er i samme hus som den syke, kan helseraadet

forbyde handelsvirksomheten, indtil den syke er fjernet eller paa betryggende maater isolert i hjemmet og rummene desinficert. Likeledes kan helseraadet, hvor smitte-overførelse kan befrygtes, forbyde, at personer med kroniske sygdomme har umiddelbar befatning med tilberedning eller utsalg av næringsmidler, dog med den indskrænkning, som maatte følge av de specielle lovbestemmelser om enkelte saadanne sygdomme.

Almindelige bestemmelser.

§ 37. Undlater nogen at træffe foranstaltninger, som ifølge nærværende vedtægter eller iøvrig ifølge helseraadets lovmedholdig givne bestemmelser paaligger ham, kan helseraadet la utføre saavel disse foranstaltninger, som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at forsømmelser avstedkommer skade. Omkostningerne hermed blir at utrede av den skyldige.

§ 38. Overtrædelse av disse vedtægter og de i kraft av dem utfærdigede bestemmelser straffes i henhold til straffeloven.

§ 39. Hvor særegne forhold kræver det, kan helseraadet tillate avvikelse fra disse vedtægter.

Støren herred.

(Kongelig resolution av 7de oktober).

Almindelige sundhetsforskrifter.

§ 1. Den, der foretar flytning eller nybygning av vaaningshus, skal derom avgi anmeldelse til nærmeste helseraadsmedlem, før arbeidet paabegyndes, og følgende regler iagttages:

a) Tomten skal avgrøftes og tørlægges, efterat matjorden er fjernet.
b) Grundmuren skal være mindst 0,3 m. høi og forsynt med tilstrækkelige trækkanaler.
c) Der maa mindst være 1 — ett — vindu i hvert værelse, der kan aapnes, og værelsets høide maa være mindst $2^1/_4$ m.
d) Gulvet i nederste etage skal være solid og trækfrit — lagt dobbelt med tør fyld imellem.
e) Koke-ovn i beboelsesværelset maa være forsynt med damphætte.

§ 2. Huset maa ikke ligge mærmere fjøs, stald eller privet end 8 m. og saaledes, at avsig fra disse til huset ikke kan ske.

§ 3. Hvis melk eller andre matvarer ikke opbevares i særskilt rum, maa de være anbragt i skap eller hylder med tætte forhæng.

§ 4. Skyllevand, avfaldsdynger eller gjødsel maa ikke anbringes saaledes, at tilsig til huset kan ske og ikke nærmere dette end 10 m.

§ 5. Finder helseraadet beboelsesrum eller forsamlingslokale sundhetsskadelig av en eller anden grund, kan det forbyde sammes bruk, indtil manglene er rettet.

§ 6. Helseraadet kan forbyde salg av bedærvede og for sundheten skadelige nærings- og nydelsesmidler og i fornødent fald besørge samme tilintetgjort paa eierens bekostning. Prøver til undersøkelse skal utleveres efter helseraadets forlangende. Dette gjælder ogsaa bruksgjenstande, som ved at indeholde giftige bestanddele kan bli sundhetsfarlige, saasom tøier, tapeter og lignende, og hvorav prøver til undersøkelse ogsaa skal utleveres helseraadet til undersøkelse.

§ 7. Til hvert hus skal høre vandhus (privet), der tømmes og paafyldes med jord eller kalk mindst 2 ganger aarlig eller saa ofte, som helseraadet paabyder.

§ 8. Brønd, bæk eller opkomme, hvorfra mat- eller drikkevand tages, maa ikke forurenses, og vask eller tilsig fra anden urenlighet ikke finde sted undtagen nedenfor vandindtaket.

§ 9. Enhver bedrift, hvorved paatagelige sanitære misligheter kan befrygtes for arbeiderne eller de omboende, skal kontroleres av helseraadet.

§ 10. Bohave, gang eller sengklær samt bruksgjenstande, der er benyttet av personer med smitsom sygdom, maa ikke brukes eller avhændes, før det er renset efter helseraadets foranstaltning.

§ 11. Ved tæringssykes flytning skal anmeldelse ske til helseraadets ordfører. Meddelelsespligt paahviler saavel den huseier, hvorfra, som den husvert, hvortil den syke flytter.

§ 12. Personer fra fremmede kommuner maa ikke mottages til forpleining inden herredet, medmindre de er forsynt med læge-attest for, at de ikke lider av smitsom sygdom.

§ 13. Hvor det findes paakrævet av forholdene, kan helseraadet tilstede avvikelser fra ovenstaaende vedtægter.

§ 14. Overtrædelser av disse vedtægter anmeldes gjennem medlemmer av helseraadet til formanden, der om fornødiges besørger paatale efter loven.

Forskrifter

til forebyggelse av ondartede smitsomme sygdommes utbredning.

§ 1. Ved optræden av sygdomstilfælde, som der kan være grund til at tro er av ondartet smitsom beskaffenhet, skal den husbond eller husfar, som har at gjøre anmeldelse derom overensstemmende med § 14 i lov om sundhetskommissioner m. v. av 16de mai 1860, tillike straks dra omsorg for betryggende avsondring, saavidt som omstændighetene tillater. Avsondringen maa omfatte ikke alene den syke selv, men ogsaa den eller dem, som pleier den syke, samt sengklær, gangklær og andre bruksgjenstande, som de benytter, eller som den syke har benyttet de nærmeste dage forut for sygdommens utbrud. Fødevarer maa ikke opbevares i det rum, hvori den syke opholder sig.

§ 2. Indtil læge er kommen tilstede og har meddelt nærmere forskrifter, maa samkvem mellem det sted, hvor sygdommen er optraadt og andre steder, indskrænkes til det mindst mulige — navnlig maa personer, der hører til samme husstand som den syke, ikke uten nødvendighet delta i møter eller sammenkomster av et større antal mennesker. Uvedkommende personer maa ikke tilstedes adgang til det rum, hvori den syke opholder sig.

Sammenkomster i selskabelig eller andet øiemed, der ikke er uopsættelige, maa ikke avholdes i det smittede hus eller paa dets gaardsplads.

§ 3. Naar læge er kommet tilstede, kan han foreløbig træffe de anordninger og forføininger med hensyn til avsondring av den syke og hans omgivelser og med hensyn til rensning av sykeværelset og de under sygdommen benyttede gjenstande, som sygdommens beskaffenhet paakræver og omstændighetene tillater.

Det maa overlates til lægens skjøn efter omstændighetene at meddele forskriftene i skriftlig form. De maa i hvert fald nøie efterkommes og er gjældende, indtil de tilbakekaldes av lægen selv eller ophæves av helseraadet eller dets ordfører.

§ 4. Forsaavidt der leveres melk eller andre fødemidler til salg fra det sted, hvor sygdommen er optraadt, maa dette ophøre, indtil tilladelse er meddelt av den tilkaldte læge.

§ 5. Barn fra den husstand, hvor sygdommen er optraadt, maa ikke søke skole, forinden tilladelse er meddelt av den tilkaldte læge. Forsaavidt sygdommen er optraadt i lærerens husstand, og han bor i samme hus, hvor skolen holdes, maa denne lukkes, indtil lægen har avgit nærmere bestemmelse.

§ 6. Saasnart meddelelse om det indtrufne sygdomstilfælde og de i anledning av samme trufne forføininger er indløpet til heleraadets ordfører, har denne at træffe de videre forføininger, som efter tilfældets beskaffenhet er fornødne.

§ 7. Overtrædelse av bestemmelserne i foranstaaende §§ eller av de med hjemmel av samme givne forskrifter straffes efter den til enhver tid gjældende lovgivning.

Sel herred omkring Otta jernbanestation.

(Kongelig resolution av 28de oktober).

§ 1. Hus- og grundeier skal holde sine gaardsrum og veier rene og fri for stank.

§ 2. Enhver gjødselkjelder, binge eller gjødselbeholder skal tømmes saa ofte, at ingen overfyldning finder sted. (Angaaende lokumer og kreaturstalder gjælder forøvrig bygningslovens § 52 og de av helseraadet og bygningskommissionen i medhold av denne lovbestemmelse utfærdigede regler).

§ 3. Avfald fra husene, feieskarn og lignende skal, naar det ikke brændes eller nedgraves, føres paa gjødselbingen, eller samles i tætte søppelkasser, forsynt med lok; disse maa tømmes saa ofte, at de ikke blir overfyldt. Indholdet bringes bort saa langt, at stank ikke blir til plage for de omkringboende.

§ 4. Skyllevand maa ikke slaaes utenfor husene, men bringes enten til gjødselbeholdere eller saa langt bort, at det ikke ved stank eller paa anden maate forulemper omgivelserne.

§ 5. Gjødsel, avfald, skyllevand eller lignende maa aldrig anbringes saaledes, at forurensning derved kan finde sted av brønd eller opkomme, som drikkevand hentes fra.

§ 6. Rundt brønder og opkommer, som drikkevand hentes fra, skal der være en forsvarlig, tæt kant, saa de ikke forurenses av overvand eller spildt vand. Brønder skal være overbygget og forsynt med tæt lok. I og ved vandindtak maa ikke foregaa vask eller iøvrig foretages noget, hvorved vandet kan forurenses.

§ 7. Bedrifter, som ved forurensning av luften eller paa anden maate medfører fare for arbeidernes eller omgivelsernes sundhet, skal være undergit helseraadets bestemmelser og tilsyn.

§ 8. Er noget beboet hus, arbeidsrum eller forsamlingsrum ved mangel paa frisk luft eller lys, ved fugtighet, ved urenlighet, overfyldning av mennesker eller paa anden maate skadelig for sundheten, kan helseraadet forbyde dets anvendelse, indtil misligheterne er avhjulpet. I beboelsesrum maa ikke anbringes koke-ovn, medmindre den er forsynt med indretning til opfangning og bortledning av dampen.

§ 9. Tilberednings-, utsalgs- og opbevaringssteder for nærings- og nydelsesmidler skal være lyse, luftige og rene, maa stadig holdes fri for støv og stank, og vedkommende utsælger er pligtig til at efterkomme de paabud, helseraadet maatte finde nødvendige for at sikre en med hensyn til sundheten forsvarlig behandling av varerne.

§ 10. Helseraadet kan forbyde salg av bedærvede eller for sundheten

skadelige nærings- og nydelsesmidler og om nødvendig besørge dem skaffet bort og tilintetgjort paa eierens bekostning. Det samme gjælder bruksgjenstande, som giftige tapeter, leketøi, beklædningsgjenstande o. s. v.

§ 11. Helseraadet kan i særlige tilfælde tilstede avvikelse fra disse forskrifter.

§ 12. Forskrifterne træder i kraft 3 maaneder, efterat de er approbert. Overtrædelse av dem er belagt med straf og kan meldes til helseraadets ordfører.

Fredriksværn herred.

(Kongelig resolution av 3dje november).

Forandringen er saalydende:

§ 19 skal herefter lyde saaledes:

«Overtrædelse av bestemmelserne i foranstaaende §§ eller av de forskrifter, som helseraadet med hjemmel av dem gir, straffes efter den til enhver tid gjældende lovgivning. Overtrædelser blir straks at melde til helseraadets ordfører, som har at besørge dem rettet og i tilfælde paatalt».

Skien kjøbstad.

(Den Norske Regjerings resolution av 1ste december).

Forandringerne er saalydende:

§ 5, første punktum, gives saadan form:

«Til de offentlige kloakker, til elv, bæk, grøft eller rende maa ikke uten sundhetskommissionens bestemmelse for hvert enkelt tilfælde indrettes avløp for ekskrementer eller for flytende substanser, der har været i berørelse med saadanne».

§ 7, første punktum, gives saadan form:

«Med de ændringer, som maatte følge av anlæg av vandkloset i henhold til § 5, skal ethvert vaaningshus eller beboet hus ha vandhus med binge eller anden beholder, hvis bund og vægger skal være vandtætte og med tætsluttende overdække».

Fosnes herred.

(Den Norske Regjerings resolution av 1ste december).

§ 1. Naar nogen agter at opføre eller flytte husbygning, skal han derom gjøre anmeldelse til nærmeste medlem av helseraadet og forøvrig iagtta følgende:

a) Avstanden mellem vaaningshus og uthus skal være mindst 10 meter.
b) Grunden, hvorpaa vaaningshus opføres, skal være befriet for matjord og tilstrækkelig avgrøftet for grund- og overvand, saa der ikke dannes vandansamlinger like ved eller under huset.
c) Bygningen skal overalt hvile paa en forsvarlig tæt og, hvor der ikke er kjelder, med mindst 2 trækhul forsynt grundmur, som intetsteds maa være lavere end 30 cm. over grunden.

d) Ethvert beboelsesrum skal være mindst 2,5 meter høit fra gulv til loft og ha mindst ett slagvindu. Gulvet i nederste stokverk skal være dobbelt og forsynt med tæt, fast fyld.

§ 2. Forsaavidt der i beboelsesrum benyttes koke-ovn, maa denne være forsynt med damphætte eller anden indretning til bortledning av dampen.

§ 3. Naar der ikke er anledning til at opbevare melk og andre matvarer i særskilte rum, maa de i beboelsesrum kun opbevares i lukket skap eller hylde med forhæng.

§ 4. Avfald, feieskarn, skyllevand eller anden urenlighet maa ikke henkastes langs husvæggene eller ved indgangsdøren, men skal enten slaaes i gjødselbingen eller lægges i kompost, som ikke maa ligge nærmere beboet rum eller alfarvei end 10 meter. Kompostdyngerne skal jevnlig blandes og dækkes med torvstrø, jord, aske eller lignende, saa stank mest mulig undgaaes. Komposten maa ikke lægges paa sted, hvorfra tilsig kan ske til vaaningshus eller steder, som der hentes mat- og drikkevand fra.

Hvor særlige forhold — som tættere bebyggelse — gjør det paakrævet, skal søppel og andet avfald henlægges i dertil bestemte, lukkede kasser, som dog jevnlig maa tømmes.

Selvdøde dyr skal nedgraves i jorden paa et avsides sted, som ikke har avløp til brønd, bæk eller elv, hvorfra drikkevand tages, og i tilstrækkelig dybde — mindst 1 meter under jordoverflaten.

§ 5. Finder helseraadet, at noget hus, forsamlingsrum eller andet opholdssted for mennesker er skadelig for sundheten paa grund av mangel paa lys eller luft, fugtighet, urenlighet, overfyldning av mennesker eller av andre grunde, kan det forbyde huset eller rummet benyttet, indtil de forefundne mangler er avhjulpet.

§ 6. Til ethvert vaaningshus skal der indrettes et privet, som ikke maa ligge nærmere beboet hus eller alfarvei end 10 meter, og som ikke maa ha tilsig til hustomt, vei, brønd eller andre steder, hvorfra drikkevand hentes til folk eller fæ. Privetets sæter og gulv skal vaskes mindst én gang ukentlig. Privetbingen skal, hvor den ikke er fælles med gjødselbingen, jevnlig paafyldes torvstrø, jord eller anden fyld, saa stank undgaaes, og skal tømmes mindst én gang aarlig. Privetgjødsel skal, hvis den ikke benyttes til gjødsling, nedgraves paa et avsides sted og dækkes saa omhyggelig med jord, at stank undgaaes, eller tømmes i sjøen mindst 200 meter utenfor laveste fjæremaal.

Hvor bebyggelsen er tættere og antar et bymæssig præg, kan helseraadet bestemme, at der under privetet skal anbringes tætte beholdere, som tjærebredes ind- og utvendig, og fastsætte, hvor ofte beholderne skal paastrøes og tømmes.

Ved bygninger og steder, hvor der jevnlig samles mange mennesker, som kirker og bedehus, skal der forefindes hensigtsmæssige, for publikum tilgjængelige priveter og urinsteder, som holdes tilbørlig rene og fri for stank.

§ 7. De i §§ 4 og 6 givne forskrifter om kompostdynger og priveter skal være efterkommet inden 6 maaneder efter disse forskrifters approbation

§ 8. Kjør, svin, faar, gjeter eller høns maa ikke ha stadig tilhold i eller under vaaningshus eller i rum, som har tak og væg fælles med vaaningshuset.

§ 9. Brønd eller opkomme, bæk, elv eller vand, hvorfra drikkevand hentes, maa ikke forurenses ved vask eller paa nogensomhelst anden maate. Enhver renvandsbrønd, som ikke er større end 2 meter i hver kant, skal være stensat eller tømret, overbygget og forsynt med lok til beskyttelse mot overvand og andre forurensninger samt tømmes og renses om mulig hvert aar.

§ 10. Utsalgssteder og opbevaringssteder for fisk, melk, brød og andre næringsmidler skal stedse holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank, og maa ikke benyttes til soverum eller kjøkken. Heller ikke maa der sammesteds opbevares andre varer, som kan meddele næringsmidlerne lukt eller smak. Handlende maa

ikke indpakke matvarer i aviser eller urent papir. Det maa ikke tillates kjøperne at rote i brødkasser, skuffer eller hylder paa egen haand. I butikker skal altid forefindes rent vaskevand, sæpe og haandklæ. Ved maaling og veining av varer maa den størst mulige forsigtighet og renlighet iagttages.

§ 11. I butikker og andre forsamlingsrum skal spytning paa gulvet være forbudt. Spyttebakker skal forefindes i tilstrækkelig antal; deres bund skal være dækket av vaat sand, torvstrø eller sagmugg, og de maa rengjøres hver dag.

§ 12. Anlæg og reparation av bakeri, slagteri og meieri skal anmeldes for helseraadet paa forhaand. De skal forsynes med cementert gulv, ha panelte og oljemalte vægger og tak. De skal være lyse, stadig holdes rene, godt luftet, fri for støv og stank. Gulvet skal overspyles og vaskes hver dag efter avbenyttelsen. Avfald fjernes straks og paakastes jord eller anden fyld; specielt skal indvolder henlægges i gjødselkjelder, nedgraves eller brændes.

§ 13. Helseraadet kan forbyde salg, overdragelse eller avbenyttelse av bruksgjenstande, klær, fødemidler eller andre gjenstande, som ansees skadelige for sundheten, og er i dette øiemed berettiget til at fordre utlevert fornødne prøver.

§ 14. Enhver bedrift, hvorved luften kan forurenses, eller stank utbredes, skal være underkastet helseraadets tilsyn og nærmere bestemmelse.

§ 15. Hvis særegne forhold kræver det, kan helseraadet, efter andragende derom, indvilge avvikelse fra disse forskrifter.

§ 16. Naar en tæringssyk forandrer bopæl, skal meddelelse herom og om den sykes nye opholdssted sendes helseraadets ordfører av den syke og den, som den syke flytter fra.

§ 17. Undlater nogen at utføre de av helseraadet i medhold av lov eller disse forskrifter paabudte foranstaltninger, kan helseraadet la det fornødne utføre for vedkommendes regning.

§ 18. Det paahviler helseraadets medlemmer at paase disse forskrifters overholdelse og i tilfælde av overtrædelse at gjøre anmeldelse derom til helseraadets ordfører, som i fornødent fald skal foranledige overtrædelsen paatalt efter loven.

Voss herred.

(Den Norske Regjerings resolution av 9de december).

De nye forskrifter m. v. for den del av herredet, som ligger utenfor Vossevangens bygningskommune, er saalydende:

§ 1. Nybyggjing og flytning av stovebygning skal ein melda til den helseraadsmedlem, som bur næmaste, og som daa skal sjaa til:
at grunnen vert reinska for matjord og utveita,
at bygningen fær ein grunnmur, som rekk minst 30 cm. yver jordkanten, og
at bygningen kjem til aa staa minst 10 m. fraa uthus.

Rom, som folk bur i, maa ikkje vera laagare under taket enn 2,30 m.

Helseraadet kan forbjoda bruk av yverfyllte rom.

§ 2. Til alle stovebygningar skal det høyra eit skikkelegt privet med grop. Stend privetet næmare stovebygningen enn 10 m., skal det hava mura kumme eller tette kaggar. Fraa privetet maa det ikkje vera tilsig til stader, som dei hentar reinvatn fraa.

§ 3. Avfall og søpldungar hev ein ikkje lov til aa ha liggjande inn til husveggjerne; alt slikt maa ein tøma i gjødslkjellar, privetkumme, eller leggje i kompost, som ligg minst 10 m. fraa stovebygningen og soleis, at det ikkje vert tilsig til stader, der ein hentar reinvatn.

§ 4. Brunn, uppkoma eller bekk, som ein tek reinvatn fraa, maa ein ikkje skitna ut med vasking, skoling eller paa annan maate. Ein bør, med umbyggjing med stein, leir eller torv, syta for aa halda yvervatn burte, og ein maa ikkje spreida gjødsl næmaste ikring. I Vosseelvi fraa Lundarosen til inntaket aat vatsverket skal ein ikkje skitna ut vatnet med vasking eller skoling av klæde, med ureine kjerald, med slagteavfall, med tilsig fraa gjødslbingar, stikkrennor eller paa annan maate.

§ 5. Helseraadet kan forbjoda sal av varor, som hev vorte utskjemde eller er skadelege for helsa, og paabjoda at slike varor vert gjorde til inkjes paa seljaren sin kostnad. Ein maa ikkje pakka inn matvaror i bladpapir eller onnor urein pakking.

§ 6 Mjølki, som er ein faarleg smitteberar og ofta ber smitte, maa ein handsama med streng reinsemd. Mjølkaren maa vaska henderne sine, fyrr han tek til med mjølkingi, og turka vel av jur og spenar med ein klut. Mjølkekjerald maa ein gjera vel reine (med sprakel og sodavatn eller kokande vatn). Mjølki maa, sovidt det er mogelegt, staa i eit rom for seg og ikkje i rom, som folk held til i. Mjølk fraa kyr med sjukt jur maa ein ikkje selja. Vert slik mjølk brukt i huset, maa ein koka henne vel.

§ 7. Fjos, stallar og liknande rom maa vera ljose og luftige.

§ 8. I bakeri skall ein alltid halda golv, veggjer, innbu og reidskap vel reine. Dei, som er i arbeid i bakeri, skal vera i rein bunad med fyreklæde med brystsmikka av kvitt lereft. Til umbering og sending av brød maa ein alltid bruka reine korgjer, kasser eller vogner med lokk eller tett yverbreidsla.

§ 9. Set nokon upp slagteri, skal dei vera pligtige til aa retta seg etter dei avgjerdslor, som helseraadet tek um innreidingi. Etter slagting skal ein straks hava avfallet vekk og gjera reint, der ein hev sulka til.

§ 10. Kjøt- og fiskevaror maa ein ikkje føra i ureine vogner, og ein maa i det heile sjaa til, at slike varor vert varde mot støv og ikkje skitna paa annan maate.

§ 11. Mot verksemder, som spreider slik stank eller gjer lufti so urein, at det er serlig til meins, hev helseraadet rett aa skrida inn.

§ 12. I samhøve med lov fraa 8de mai 1900 skall ein melda det til formannen i helseraadet, naar ein tuberkuløs sjuk skifter bustad. Den, som eig huset, som vert fraaflytt, hev meldingsplikti.

§ 13. Ein medlem av helseraadet er pliktig aa melda alt sanitært ustell og all aatferd, som strider mot desse vedtekterne, og som han fær vita um. Helseraadet kan taka avgjerd um, at slikt ustell og slik aatfærd i tilfelle kann verta retta paa vedkomande sin eigen kostnad.